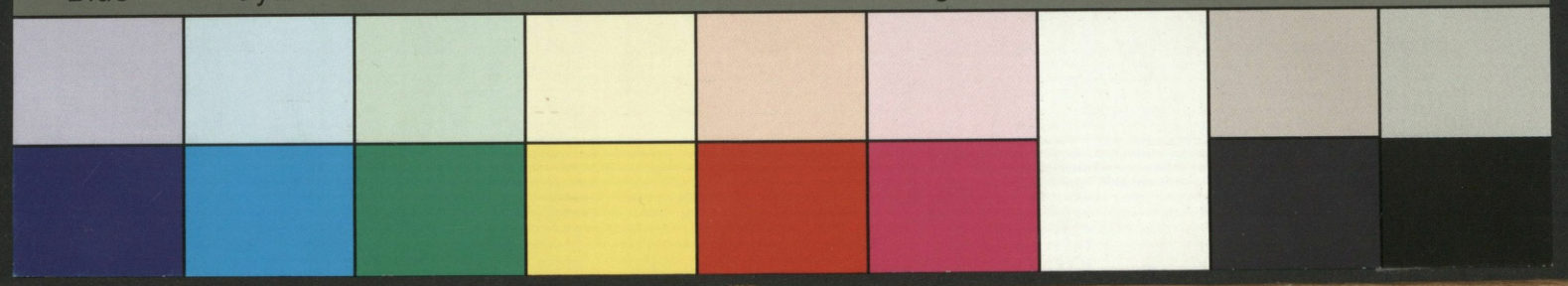
Inches 1 2 3 4 5 6 7 8

Centimetres 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19

Colour Chart #13

DANES PICTA .COM

Blue | Cyan | Green | Yellow | Red | Magenta | White | 3/Color | Black

Part Code ST1316

DANES PICTA .COM

C M Y K

A 1 2 3 4 5 6 B 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19

R G B WH GR BL

Grey Scale #13

V

POLSKA AKADEMJA UMIEJĘTNOŚCI

AKTA SEJMIKOWE
WOJEWÓDZTWA KRAKOWSKIEGO

TOM I

1572—1620

WYDAŁ

STANISŁAW KUTRZEBA

KRAKÓW 1932
NAKŁADEM POLSKIEJ AKADEMJI UMIEJĘTNOŚCI
SKŁAD GŁÓWNY W KSIĘGARNIACH GEBETHNERA I WOLFFA
WARSZAWA—KRAKÓW - LUBLIN—ŁÓDŹ - POZNAŃ—WILNO—ZAKOPANE

2651/3

Kraków, 1932. — Drukarnia Uniwersytetu Jagiellońskiego, pod zarządem J. Filipowskiego.

PRZEDMOWA.

Z inicjatywy ś. p. Bolesława Ulanowskiego przedłożyłem w r. 1907 Komisji Historycznej Polskiej Akademji Umiejętności program wydawnictwa aktów sejmikowych województwa krakowskiego. Program ten został przyjęty z tem, że należy też uwzględnić legacje królewskie na sejmiki. Prof. Ulanowski oddał do mego użytku odpisy laudów i instrukcyj z ksiąg sądowych, przechowywanych w Archiwum (wówczas) Krajowem w Krakowie, jeszcze niekolacjonowane.

Sposób ujęcia tego wydawnictwa różni się od tego, jaki przyjęli poprzedni wydawcy aktów sejmikowych: Franciszek Kulczycki, Lauda ziemi dobrzyńskiej (Acta historica t. X), Kraków 1887, i Adolf Pawiński, Dzieje ziemi kujawskiej t. II—V (Lauda i instrukcje 1572—1795), Warszawa 1888, jak również i następny wydawca aktów sejmikowych województwa ruskiego, Antoni Prochaska (od r. 1909, Akta grodzkie i ziemskie z Archiwum Bernardyńskiego we Lwowie t. XX i n.); podobnie wydano też akta sejmikowe województw ukrainnych (Archiw Jugozapadnoj Rossii, część II, t. I—III, Kijów 1861, 1888, 1910).

W dwóch kierunkach ująłem sprawę wydania inaczej. Chodziło mi o to, by dać w wydawnictwie wszystko, co się tyczy życia sejmikowego w najszerszem tego słowa znaczeniu, więc akta wszelkich zjazdów szlacheckich, nietylko sejmików, o ile się zachowały, nadto także wzmianki o sejmikach i zjazdach, po których nie zachowały się żadne akta. Stąd grupowanie materjału koło sejmików, o których wiadomo, że się odbyły (numeracja rzymska). Nadto obok uniwersałów, laudów, instrukcyj i innych aktów, od sejmików wychodzących, podaję także diarjusze obrad sejmikowych, mowy na sejmikach wygłaszane, listy do i od sejmików, protestacje w związku z sejmikami wnoszone i t. d.

Druga różnica w sposobie wydania polega na tem, iż gdy tamte wydawnictwa oparte są wyłącznie na księgach sądowych, dotyczących województw, ja nietylko starałem się księgi te zużytkować w większej mierze, bo przez wydobycie z nich wszelkich wiadomości o sejmikach, ale przejrzałem wszystkie większe zasoby rękopiśmienne w głównych bibljotekach polskich, jak: Jagiellońska, Muzeum ks. Czartoryskich, Kórnicka, Ord. hr. Zamojskich, Ord. hr. Krasińskich, Polskiej Akademji Umiejętności,

im. Ossolińskich, Publiczna (wówczas Cesarska) w Petersburgu, Raczyńskich, Uniwersytetu w Warszawie i t. d. Koniecznością było to z dwóch względów. Tylko w zasobach bibljotecznych można było odszukać część materjału, który postanowiłem uwzględnić, jak diarjusze, mowy, listy i t. d. Nadto do ksiąg sądowych grodzkich krakowskich przez dość długi czas, bo do połowy XVII stulecia, oblatowano dość rzadko tylko instrukcje sejmikowe; jeżeli więc miałem o ile możności podać wszystkie, które się zachowały, trzeba było szukać ich w zasobach bibljotecznych, i rzeczywiście rezultat był wcale obfity. Nie udało mi się niestety, mimo usiłowań, dotrzeć do jakiegoś czterotomowego rękopiśmiennego zbioru aktów sejmikowych krakowskich, który — według informacji ś. p. Teodora Wierzbowskiego — posiadał p. Szczytt; może to tylko kopje z ksiąg sądowych krakowskich.

Starałem się też o ile możności objaśnić nazwiska osób, podane według godności tylko, oraz przy każdej sprawie, występującej w laudach czy w instrukcjach, dać wiadomości uzupełniające, głównie na podstawie ksiąg sądowych krakowskich, wreszcie zestawiać poszczególne punkty instrukcyj z konstytucjami sejmu, by ułatwić zorjentowanie się, w jakiej mierze sejmy postulaty sejmikowe uwzględniały.

Wydawnictwo objęło akta sejmików całego województwa krakowskiego, więc także t. zw. księstw śląskich (sejmiku zatorskiego). Włączyłem również akta sejmiku generalnego małopolskiego, zbierającego się w Korczynie, tylko zresztą jeszcze w końcu XVI wieku funkcjonującego. Tom 1 miał objąć okres od 1572 r., odkąd akta sejmików płyną w obfitszej mierze (z przed tej daty zachowały się w całej Polsce bardzo tylko nieliczne, oderwane), do roku 1648, i do tego roku zebrałem przeważną część materjałów w odpisach; ze względu na obfitość jednak materjału trzeba było ograniczyć tom pierwszy do aktów, sięgających tylko do końca 1620 r.

Pisownię aktów modernizowałem. Pisownia to jeszcze stara, gdyż przeważna część tego tomu była wydrukowana przed wielką wojną; utrzymałem więc tę pisownię i w końcowych arkuszach, obecnie drukowanych. Niemożność bowiem dotarcia do niektórych rękopisów bibljotecznych w czasie wojny i bezpośrednio po wojnie, a później inne zajęcia, sprawiły, że dopiero obecnie mogłem dokończyć wydawnictwa.

Indeksy miejsc, osób i rzeczowy, razem w jeden złączone, sporządził dr Kazimierz Lepszy, za co mu winien jestem wdzięczność.

Poczuwam się też do niej wobec dyrekcyj i pp. urzędników bibljotek, w których pracowałem, w szczególności ś. p. Zygmunta Celichowskiego dyrektora Bibljoteki Kórnickiej, i ś. p. Biskupskiego kustosza działu rękopisów Muzeum ks. Czartoryskich w Krakowie, jak również pp. urzędników Archiwum Ziemskiego (dawniej Krajowego) w Krakowie, którzy mi niejednokrotnie pomagali w pracy, mianowicie dr J. Dudy i dr W. Budki.

Stanisław Kutrzeba.

Wykaz archiwów, bibljotek i działów archiwalnych oraz skróceń, używanych na ich oznaczenie.

Acta querellarum Castri Varsaviensis, ob. Archiwum Główne w Warszawie.

Archiwum Ziemskie w Krakowie, ob. Castr. Biec., Castr. Crac., Castr. Osv., Castr. Sand., Terr. Crac., Terr. Zator., Teut.

Akad. = Bibljoteka Polskiej Akademji Umiejętności.

Archiwum Główne w Warszawie, ob. Acta querellarum Castri Varsaviensis, Metr. Kor.

Archiwum Watykańskie.

Bibljoteka Jagiellońska w Krakowie, ob. Jag.

Bibljoteka Kórnicka, ob. Kórn.

Bibljoteka Ordynacji hr. Krasińskich w Warszawie, ob. Kras.

Bibljoteka Ordynacji hr. Zamojskich w Warszawie, ob. Zam.

Bibljoteka Polskiej Akademji Umiejętności, ob. Akad.

Bibljoteka Publiczna (dawniej Cesarska) w Petersburgu, ob. Ces. Pet.

Bibljoteka hr. Tarnowskich w Dzikowie, ob. Dzik.

Bibljoteka Raczyńskich w Poznaniu, ob. Racz.

Bibljoteka Uniwersytetu w Warszawie, ob. Uniw. Warsz.

Castr. Biec. = Archiwum Ziemskie w Krakowie, dział: Castrensia Biecensia.

Castr. Crac. = Archiwum Ziemskie w Krakowie, dział: Castrensia Cracoviensia.

» » Rel. = tamże, dział: Castrensia Cracoviensia, Relationes.

Castr. Osv. lub Osvianc. = Archiwum Ziemskie w Krakowie, dział: Castrensia Osviecimensia.

Castr. Sand. = Archiwum Ziemskie w Krakowie, dział: Castrensia Sandecensia.

Ces. Pet. = Bibljoteka Publiczna (dawniej Cesarska) w Petersburgu.

Czart. = Muzeum Ord. ks. Czartoryskich w Krakowie, dział rękopisów.

Dzik. = Bibljoteka hr. Tarnowskich w Dzikowie.

Haus-, Hof- und Staatsarchiv w Wiedniu.

Jag. = Bibljoteka Jagiellońska w Krakowie.

Kórn. = Bibljoteka Kórnicka.

Kras. = Bibljoteka Ordynacji hr. Krasińskich w Warszawie.

Metr. Kor. = Archiwum Główne w Warszawie, dział: Metryka Koronna.

Ossol. = Bibljoteka Zakładu Narodowego im. Ossolińskich we Lwowie.

Racz. = Bibljoteka Raczyńskich w Poznaniu.

Terr. Crac. = Archiwum Ziemskie w Krakowie, dział: Terrestria Cracoviensia.

Terr. Zator. = Archiwum Ziemskie w Krakowie, dział: Terrestria Zatoriensia.

Teut. = Archiwum Ziemskie w Krakowie, dział: Teutonicalia.

Univ. Warsz. = Bibljoteka Uniwersytetu w Warszawie.

Zam. = Bibljoteka Ordynacji hr. Zamojskich w Warszawie.

WYKAZ AKTÓW.

Str.

I. Zjazd senatorów i rycerstwa województwa krakowskiego i sandomierskiego w Krakowie 17—24 lipca 1572 r. 1

1. Konfederacya województw krakowskiego i sandomierskiego, zawiązana po śmierci króla Zygmunta Augusta w Krakowie 19 lipca 1572 r. 1
2. Uchwała rad i rycerstwa ziemi krakowskiej i sandomierskiej o opatrzeniu granic podgórskich i śląskich w Krakowie 19 lipca 1572 r. 3
3. Postanowienia rad koronnych i rycerstwa województwa krakowskiego i sandomierskiego w Krakowie, 24 lipca 1572 r. 5

II. Zjazd senatorów i rycerstwa Małej Polski w Osieku 3—5 października 1572 r. 11

4. Uniwersał zjazdu do starostów o dawanie pomocy posłom, wysłanym do królewnej Anny do Płocka, z Osieka 4 października 1572 r. . 11

III. Zjazd rycerstwa Małej Polski w Połańcu 4—5 listopada 1572 r. 12

5. Zapiska o zjeździe w Połańcu 4—5 listopada i list tegoż zjazdu do panów rad Małej Polski z 5 listopada 1572 r. 12

IV. Zjazd rad i rycerstwa województwa krakowskiego i sandomierskiego w Wiślicy 13—17 grudnia 1572 r. 15

6. Jan Firlej wojewoda krakowski zwołuje rady i rycerstwo województwa krakowskiego na zjazd do Wiślicy na dzień 13 grudnia 1572 r. Z Przybysławic 17 listopada 1572 r. 15
7. Deklaracya konfederacyi rad i rycerstwa województw krakowskiego i sandomierskiego w sprawie bezpieczeństwa i sądów na czas bezkrólewia, w Wiślicy 16 grudnia 1572 r. 17
8. Konfederacya rad i rycerstwa województw krakowskiego i sandomierskiego w sprawie wspólnego obierania króla, w Wiślicy 17 grudnia 1572 r. 19
9. Instrukcya, dana posłom na konwokacyę z zjazdu rad i rycerstwa ziemi krakowskiej i sandomierskiej w Wiślicy [17 grudnia 1572 r.]. . . 20

V. Sejmik województwa krakowskiego i księstw zatorskiego i oświęcimskiego w Proszowicach 2—3 marca 1573 r. 23

10. Dyaryusz sejmiku w Proszowicach 2—3 marca 1573 r. 23
11. Relacya z konwokacyi posła Stanisława Taszyckiego. 31

VI. Sejmik przedkoronacyjny województwa krakowskiego w Proszowicach 1 września 1573 r. 35

12. Instrukcya, dana posłom na sejm z sejmiku województwa krakowskiego w Proszowicach [1 września] 1573 r. 35

Str.

VII. Sejmik przedkonwokacyjny województwa krakowskiego w Proszowicach 16 lipca 1574 r. 36
13. Konfederacya województwa krakowskiego, zawiązana w Proszowicach 16 lipca 1574 r. 37
VIII. Sejmik województwa krakowskiego w Proszowicach 11—15 listopada 1574 r. 42
14. Uchwały sejmiku województwa krakowskiego o ustanowieniu sądów ultimae instantiae. W Proszowicach 15 listopada 1574 r. 42
IX. Sejmik województwa krakowskiego w Proszowicach 13 kwietnia 1575 r. 48
15. Artykuły dla posłów na zjazd w Stężycy, spisane w Proszowicach 13 kwietnia 1575 r. 48
X. Sejmik województwa krakowskiego w Proszowicach 11 lipca 1575 r. 51
16. Uniwersał deputatów szlacheckich, wybranych na zjeździe stężyckim, zwołujący sejmik województwa krakowskiego do Proszowic na 11 lipca 1575 r. Z Stężycy 8 czerwca 1575 r. 51
17. Uchwały sejmiku województwa krakowskiego w Proszowicach 11 lipca 1575 r. 52
XI. Sejmik główny małopolski w Korczynie 24 sierpnia 1575 r. . . 55
18. Uchwały sejmiku generalnego w Korczynie 24 sierpnia 1575 r. . . 55
XII. Sejmik województwa krakowskiego w Proszowicach 31 grudnia 1575 r. 59
19. Uchwały sejmiku województwa krakowskiego w Proszowicach 31 grudnia 1575 r. 60
XIII. Sejmik przedkoronacyjny województwa krakowskiego w Proszowicach 20 lutego 1576 r. 64
XIV. Sejmik przedsejmowy województwa krakowskiego w Proszowicach 15—16 września 1576 r. 64
20. Instrukcya, dana posłom na sejm z sejmiku województwa krakowskiego w Proszowicach 16 września 1576 r. 65
XV. Sejmik województwa krakowskiego w Proszowicach 11 maja 1577 r. 68
XVI. Sejmik główny małopolski w Nowem Mieście Korczynie 15—16 maja 1577 r. 69
21. Pełnomocnictwo, dane posłom, wysłanym do króla Stefana z sejmiku głównego małopolskiego w Nowem Mieście Korczynie 15 maja 1577 r. 69
22. Instrukcya, dana posłom, wysłanym do króla z sejmiku głównego małopolskiego w Nowem Mieście Korczynie 15 maja 1577 r. 70
23. Uchwały sejmiku głównego małopolskiego w Nowem Mieście Korczynie 16 maja 1577 r. 73
24. Odpowiedź króla Stefana, dana posłom sejmiku głównego korczyńskiego w obozie pod Gdańskiem 20 czerwca 1577 r. 76
XVII. Sejmik przedsejmowy województwa krakowskiego w Proszowicach 16 grudnia 1577 r. 80

Str.

XVIII. Sejmik posejmowy województwa krakowskiego w Proszowicach 16 kwietnia 1578 r. 80

25. Instrukcya, dana posłom do króla Stefana z sejmiku województwa krakowskiego w Proszowicach 16 kwietnia 1578 r. 81

26. Odpowiedź króla Stefana, dana posłom województw krakowskiego i sandomierskiego w Sandomierzu 30 kwietnia 1578 r. 84

XIX. Sejmik główny województw krakowskiego i sandomierskiego w Nowem Mieście Korczynie 22—24 maja 1578 r. 86

27. Uniwersał króla Stefana, składający sejmik główny województw krakowskiego i sandomierskiego w Nowem Mieście Korczynie na 22 maja 1578 r. Z Sandomierza 1 maja 1578 r. 86

28. Odpowiedź, dana królowi Stefanowi w sprawie uchwały podatków z sejmiku głównego województw krakowskiego i sandomierskiego w Korczynie 24 maja 1578 r. 89

29. Odpowiedź króla Stefana, dana posłom sejmiku głównego województw krakowskiego i sandomierskiego we Lwowie 18 czerwca 1578 r. . 91

XX. Sejmik deputacki województwa krakowskiego w Proszowicach 14 września 1579 r. 93

30. Uniwersał Stanisława Karnińskiego Iwana marszałka sejmiku deputackiego województwa krakowskiego, iż deputatem na trybunał wybrano Piotra Oraczowskiego. Z Proszowic 14 września 1579 r. 93

XXI. Sejmik przedsejmowy województwa krakowskiego w Proszowicach 30 października 1579 r. 94

XXII. Sejmik deputacki województwa krakowskiego w Proszowicach 12 września 1580 r. 94

31. Uniwersał Mikołaja Dłuskiego marszałka sejmiku deputackiego województwa krakowskiego, iż deputatem na trybunał wybrano Macieja Misiowskiego. Z Krakowa 29 października 1580 r. 94

XXIII. Sejmik przedsejmowy województwa krakowskiego w Proszowicach 3 stycznia 1581 r. 95

XXIV. Sejmik przedsejmowy województwa krakowskiego w Proszowicach 14 stycznia 1582 r. 95

XXV. Sejmik główny małopolski w Nowem Mieście Korczynie 19 stycznia 1582 r. 96

32. Uchwała poborowa sejmiku głównego małopolskiego w Nowem Mieście Korczynie 19 stycznia 1582 r. 96

XXVI. Sejmik przedsejmowy województwa krakowskiego w Proszowicach 13 września 1582 r. 98

XXVII. Sejmik przedsejmowy województwa krakowskiego w Proszowicach 7—10 listopada 1584 r. 99

33. Mowa Krzysztofa Zborowskiego na sejmiku województwa krakowskiego w Proszowicach 7 listopada 1584 r. 99

34. Instrukcya, dana posłom na sejm z sejmiku województwa krakowskiego w Proszowicach 10 listopada 1584 r. 99

35. Dyaryusz sejmiku województwa krakowskiego w Proszowicach 7—10 listopada 1584 r. 105

Str.

XXVIII. Zjazd senatorów i rycerstwa województw krakowskiego, sandomierskiego i lubelskiego w Krakowie 27 grudnia 1586 r. 113

36. Konfederacya województw krakowskiego, sandomierskiego i lubelskiego w Krakowie 27 grudnia 1586 r. 113

XXIX. Sejmik przedkonwokacyjny województwa krakowskiego w Proszowicach 26 stycznia 1587 r. 120

37. Uniwersał Andrzeja Tenczyńskiego wojewody krakowskiego, zwołujący sejmik proszowski na 26 stycznia 1587 r. Z Krakowa 2 stycznia 1587 r. 121

38. Instrukcya, dana posłom na konwokacyę z sejmiku województwa krakowskiego w Proszowicach [26 stycznia] 1587 r. 121

XXX. Okazowanie województwa krakowskiego pod Proszowicami 8—9 maja 1587 r. 123

39. Uniwersał Andrzeja Tenczyńskiego wojewody krakowskiego, zwołujący okazowanie województwa krakowskiego pod Proszowice na 8 maja 1587 r. Z Hrubieszowa 21 marca 1587 r. 123

40. Uchwały rad i rycerstwa województwa krakowskiego na okazowaniu pod Proszowicami 9 maja 1587 r. 125

XXXI. Sejmik województwa krakowskiego w Proszowicach 19 września 1587 r. 130

41. Uniwersał Andrzeja Tenczyńskiego wojewody krakowskiego, zwołujący szlachtę województwa krakowskiego do Proszowic na 19 września 1587 r. Z Krakowa 11 września 1587 r. 130

42. Uchwały sejmiku województwa krakowskiego w Proszowicach 19 września 1587 r. 131

XXXII. Sejmik przedkoronacyjny województwa krakowskiego w Proszowicach [w listopadzie] 1587 r. 132

XXXIII. Sejmik województwa krakowskiego w Proszowicach 12 września 1588 r. dla elekcyi kandydatów na pisarstwo ziemskie. . 132

XXXIV. Sejmik przedsejmowy województwa krakowskiego w Proszowicach 3 lutego 1589 r. 133

XXXV. Sejmik deputacki województwa krakowskiego w Proszowicach 11 września 1589 r. 133

43. Uchwały sejmiku deputackiego województwa krakowskiego w Proszowicach 11 września 1589 r. 133

XXXVI. Zjazd szlachty województwa krakowskiego w Krakowie 13 października 1589 r. 135

44. Uniwersał Mikołaja Firleja wojewody krakowskiego, zwołujący szlachtę województwa krakowskiego na zjazd do Krakowa na 13 października 1589 r. Z Krakowa 8 października 1589 r. 135

XXXVII. Sejmik przedsejmowy województwa krakowskiego w Proszowicach [13]—15 lutego 1590 r. 136

45. Instrukcya sejmiku przedsejmowego województwa krakowskiego w Proszowicach 15 lutego 1590 r. 139

45a. List części szlachty, zebranej na sejmiku przedsejmowym województwa krakowskiego, z 20 lutego 1590 r. 430

Str.

XXXVIII. Zjazd częściowy szlachty województwa krakowskiego na rokach ziemskich w Proszowicach 25 czerwca 1590 r. 149

46. List senatorów, urzędników i szlachty, zebranych na roki ziemskie krakowskie, do szlachty, która ma się zebrać na rokach ziemskich proszowskich 25 czerwca 1590 r. Z Krakowa 23 czerwca 1590 r. 149

47. Odpowiedź szlachty województwa krakowskiego na list z 23 czerwca (ob. nr. 46) z zjazdu na rokach ziemskich w Proszowicach 25 czerwca 1590 r. 151

48. List do króla Zygmunta III szlachty, zebranej na rokach ziemskich [w Proszowicach 25 czerwca 1590 r.]. 152

49. Dyaryusz zjazdu szlachty województwa krakowskiego w Proszowicach [25 czerwca 1590 r.]. 154

50. Odpowiedź, dana przez króla Zygmunta III posłom z zjazdu proszowskiego w Ujazdowie 11 lipca 1590 r. 156

XXXIX. Sejmik deputacki województwa krakowskiego w Proszowicach 10 września 1590 r. 158

51. Zebrani w Krakowie wzywają szlachtę województwa krakowskiego, aby przybyła licznie na sejmik deputacki 10 września do Proszowic. W Proszowicach 15 lipca 1590 r. 158

52. Uchwały sejmiku województwa krakowskiego w Proszowicach 10 września 1590 r. 159

XL. Sejmik przedsejmowy województwa krakowskiego w Proszowicach 6—9 listopada 1590 r. 161

53. List Jana Zamojskiego do sejmiku proszowskiego. Z Zamościa 25 października 1590 r. 162

54. Instrukcya, dana posłom na sejm z sejmiku województwa krakowskiego w Proszowicach 9 listopada 1590 r. 168

XLI. Sejmik posejmowy województwa krakowskiego w Proszowicach 12—13 marca 1591 r. 169

55. List sejmiku województwa krakowskiego do króla z poleceniem posłów. Z Proszowic 12 marca 1591 r. 169

56. Uchwała sejmiku województwa krakowskiego, przyznająca zgodnie konstytucye sejmu warszawskiego z r. 1591, wraz z protestacyą posłów województwa krakowskiego, w Warszawie na sejmie uczynioną, a przez sejmik aprobowaną. W Proszowicach 12 marca 1591 r. . 170

57. Instrukcya, dana posłom do króla z sejmiku województwa krakowskiego w Proszowicach 12 marca 1591 r. 175

58. Uchwała sejmiku województwa krakowskiego, dotycząca wyboru poborcy i szafarza i poboru podatków. W Proszowicach 13 marca 1591 r. 178

59. Uniwersał króla Zygmunta III, nakazujący zgodnie z uchwałą sejmiku proszowskiego oddawanie składnego i czwartego grosza do rąk Stanisława Morskiego poborcy. Z Krakowa 20 kwietnia 1591 r. . . . 179

XLII. Sejmik przedsejmowy województwa krakowskiego w Proszowicach 8—12 sierpnia 1592 r. 180

60. Protestacya części szlachty województwa krakowskiego przeciw sejmikowi tegoż województwa w Proszowicach 11 sierpnia 1592 r. . 180

Str.

61. Instrukcya, dana posłom na sejm z sejmiku województwa krakowskiego w Proszowicach 12 sierpnia 1592 r. 183

XLIII. Sejmik przedsejmowy województwa krakowskiego w Proszowicach [w początkach kwietnia] 1593 r. 191

62. Instrukcya, dana posłom na sejm z sejmiku województwa krakowskiego w Proszowicach [w początkach kwietnia 1593 r.]. 191

63. Protestacya sejmiku województwa krakowskiego przeciw mianowaniu Janusza ks. Ostrogskiego kasztelanem krakowskim. W Proszowicach [w początkach kwietnia 1593 r.]. 194

XLIV. Sejmik województwa krakowskiego dla elekcyi sędziego w Proszowicach 5 sierpnia 1593 r. 195

XLV. Sejmik deputacki województwa krakowskiego w Proszowicach 13—14 września 1593 r. 195

64. Dyaryusz sejmiku deputackiego województwa krakowskiego w Proszowicach 13—14 września 1593 r. . . . . 195 i 433

64a. Mowa Jakuba Secygniowskiego starosty szydłowskiego na sejmiku deputackim w Proszowicach 13 września 1593 r. 433

XLVI. Sejmik przedsejmowy województwa krakowskiego w Proszowicach 5 stycznia 1595 r. 199

XLVII. Sejmik posejmowy województwa krakowskiego w Proszowicach 25 kwietnia 1595 r. 199

65. Uchwały sejmiku województwa krakowskiego w Proszowicach 25 kwietnia 1595 r. 199

66. Uniwersał Zygmunta III, nakazujący, by czopowe według uchwały sejmiku proszowskiego wydawano tylko do rąk wybranego poborcy, Stanisława Lubomirskiego. Z Krakowa 7 maja 1595 r. 202

XLVIII. Sejmik przedsejmowy województwa krakowskiego w Proszowicach 4 marca 1596 r. 204

XLIX. Zjazd szlachty na rokach ziemskich w Krakowie 10 czerwca 1596 r. 204

67. Deklaracya posłów województwa krakowskiego na sejm 1596 r. co do konstytucyi tego sejmu, wniesiona za zgodą zebranej na rokach ziemskich krakowskich szlachty do ksiąg ziemskich w Krakowie 10 czerwca 1596 r. 205

L. Sejmik deputacki województwa krakowskiego w Proszowicach 9 września 1596 r. 206

68. Aprobacya protestacyi posłów krakowskich przeciw konstytucyom sejmu r. 1596 przez sejmik deputacki województwa krakowskiego. W Proszowicach 9 września 1596 r. 206

LI. Sejmik przedsejmowy województwa krakowskiego w Proszowicach 23—27 stycznia 1597 r. 207

69. Zdanie Mikołaja Kazimirskiego na sejmiku województwa krakowskiego w Proszowicach [23—27 stycznia 1597 r.]. 208

70. Instrukcya, dana posłom na sejm z sejmiku województwa krakowskiego w Proszowicach 27 stycznia 1597 r. 209

LII. Sejmik województwa krakowskiego dla elekcyi podsędka w Proszowicach 29 maja 1597 r. 219

Str.

71. Uniwersał Mikołaja Firleja wojewody krakowskiego, składający sejmik województwa krakowskiego w Proszowicach na 29 maja 1597 r. dla wyboru czterech kandydatów na podsędkostwo krakowskie. Z Kazimierza 29 kwietnia 1597 r. 219

LIII. Sejmik deputacki województwa krakowskiego w Proszowicach 15 września 1597 r. 220

72. Instrukcya, dana przez sejmik województwa krakowskiego wysłanym przezeń do podstarościego krakowskiego Józefa Latoszyńskiego w sprawie pani Zabawskiej. Z Proszowic 15 września 1597 r. 220

73. Protestacya Jana i Pawła Zabawskich, wniesiona w grodzie krakowskim, przeciwko instrukcyi sejmiku województwa krakowskiego z 15 września 1597 r. W Krakowie 19 września 1597 r. 222

LIV. Sejmik przedsejmowy województwa krakowskiego w Proszowicach 10 lutego 1598 r. 225

74. Instrukcya posłom na sejm z sejmiku województwa krakowskiego w Proszowicach [10 lutego] 1598 r. 225

LV. Sejmik przedsejmowy województwa krakowskiego w Proszowicach 17 stycznia 1600 r. 231

LVI. Sejmik powtórny przedsejmowy województwa krakowskiego w Proszowicach 3 lutego 1600 r. 231

75. Mandat Zygmunta III króla do starosty krakowskiego Mikołaja Zebrzydowskiego, składający ponownie sejmik województwa krakowskiego w Proszowicaeh na 3 lutego 1600 r. Z Warszawy 20 stycznia 1600 r. 231

76. Instrukcya, dana posłom na sejm z sejmiku województwa krakowskiego w Proszowicach 3 lutego 1600 r. 232

LVII. Sejmik posejmowy województwa krakowskiego w Proszowicach 15 maja 1600 r. 238

77. Uniwersał króla Zygmunta III do sejmików, podający, dla jakich spraw zostały zwołane. Z Warszawy 29 marca 1600 r. 238

LVIII. Sejmik deputacki województwa krakowskiego w Proszowicach 11 września 1600 r. 239

78. Protestacya w sprawie elekcyi deputata na sejmiku województwa krakowskiego w Proszowicach 11 września 1600 r., wniesiona do ksiąg grodzkich krakowskich 13 września 1600 r. 239

LIX. Sejmik przedsejmowy województwa krakowskiego w Proszowicach [w połowie grudnia 1600 r.]. 240

LX. Sejmik deputacki województwa krakowskiego w Proszowicach 9 września 1602 r. 240

79. Stwierdzenie szlachectwa Krzysztofa Marczysza z Zagórzan przez sejmik województwa krakowskiego w Proszowicach 9 września 1602 r. 240

LXI. Sejmik przedsejmowy województwa krakowskiego w Proszowicach 2 stycznia 1603 r. 242

80. Instrukcya dana posłom na sejm z sejmiku województwa krakowskiego w Proszowicach 2 stycznia 1603 r. 243

81. Protestacya Mikołaja Ligęzy kasztelana wiślickiego i starosty bieckiego i Mikołaja Spytka Ligęzy kasztelana czchowskiego przeciw jednemu

Str.

artykułowi instrukcyi sejmiku województwa krakowskiego z 2 stycznia 1603 r., wniesiona w grodzie krakowskim 10 stycznia 1603 r. 249

82. Powtórna protestacya Mikołaja Ligęzy kasztelana wiślickiego i starosty bieckiego i Mikołaja Spytka Ligęzy kasztelana czchowskiego przeciw jednemu artykułowi instrukcyi sejmiku województwa krakowskiego z 2 stycznia 1603 r., wniesiona w grodzie krakowskim 30 stycznia 1603 r. 250

LXII. Sejmik deputacki województwa krakowskiego [w Proszowicach 15 września 1603 r.]. 251

LXIII. Sejmik powiatów oświęcimskiego i zatorskiego dla wyboru kandydatów na sędziego ziemskiego i zatorskiego z 6 lutego 1604 r. 252

LXIV. Sejmik przedsejmowy województwa krakowskiego w Proszowicach 16 grudnia 1604 r. 252

83. Instrukcya dana posłom na sejm z sejmiku województwa krakowskiego w Proszowicach 16 grudnia 1604 r. 252

LXV. Sejmik województwa krakowskiego dla elekcyi kandydatów na sędziego ziemskiego w Proszowicach 8 listopada 1605 r. . 259

LXVI. Sejmik województwa krakowskiego dla elekcyi kandydatów na podsędka ziemskiego w Proszowicach 4 stycznia 1606 r. . 259

LXVII. Sejmik przedsejmowy województwa krakowskiego w Proszowicach 16 lutego 1606 r. 260

84. Legacya królewska dana posłowi królewskiemu na sejmik województwa krakowskiego złożony w Proszowicach na 16 lutego i na sejmik generalny złożony w Korczynie na 23 lutego 1606 r. Z Krakowa 19 grudnia 1605 r. 260

85. Mowa Mikołaja Zebrzydowskiego wojewody i starosty krakowskiego na sejmiku proszowskim [16 lutego 1606 r.]. 266

86. Pismo podane na niektóre sejmiki przedsejmowe z sejmiku województwa krakowskiego w Proszowicach [16 lutego 1606 r.]. 272

87. Instrukcya dana posłom na sejm z sejmiku województwa krakowskiego w Proszowicach 16 lutego 1606 r. 274

LXVIII. Sejmik główny małopolski w Korczynie 23 lutego 1606 r. . 282

88. Uniwersał sejmiku głównego małopolskiego w Korczynie z 23 lutego 1606 r. o zjechaniu się w Stężycy na 9 kwietnia 1606 r. 282

LXIX. Sejmik posejmowy województwa krakowskiego w Proszowicach 3 czerwca 1606 r. 283

89. Uniwersał króla Zygmunta III., zwołujący sejmik posejmowy województwa krakowskiego do Proszowic i księstwa zatorskiego i oświęcimskiego do Zatora na 3 czerwca 1606 r. Z Warszawy 28 kwietnia 1606 r. 286

90. Legacya, dana posłowi królewskiemu na sejmik posejmowy województwa krakowskiego, złożony w Proszowicach na 3 czerwca 1606 r. Z Warszawy 17 maja 1606 r. 288

91. Protestacya szlachty województwa krakowskiego przeciwko złożeniu sejmiku tegoż województwa w Proszowicach na 3 czerwca 1606 r. W Krakowie 17 maja 1606 r. 296

Str.

92. Protestacya szlachty powiatów lelowskiego i ksiąskiego przeciw złożeniu sejmiku województwa krakowskiego do Proszowic na 3 czerwca 1606 r. W Krakowie 23 maja 1606 r. 298
93. Protestacya szlachty powiatu bieckiego przeciw złożeniu sejmiku województwa krakowskiego do Proszowic na 3 czerwca 1606 r. W Bieczu 30 maja 1606 r. 299
94. Uchwały sejmiku posejmowego województwa krakowskiego w Proszowicach [3 czerwca 1606 r.]. 300

LXX. Zebranie szlachty województwa krakowskiego w czasie zjazdu rokoszowego pod Pokrzywnicą 13 sierpnia 1606 r. 302

95. Uchwały zebrania szlachty województwa krakowskiego pod Pokrzywnicą 13 sierpnia 1606 r. 302

LXXI. Zjazd szlachty województwa krakowskiego na rokach ziemskich w Krakowie 8—12 stycznia 1607 r. 304

96. Poselstwo do króla Zygmunta III z zjazdu szlachty województwa krakowskiego na rokach ziemskich, odprawione w Krakowie 11 stycznia 1607 r. 304
97. List szlachty województwa krakowskiego ze zjazdu na rokach ziemskich w Krakowie do Mikołaja Zebrzydowskiego wojewody krakowskiego. Z Krakowa 12 stycznia 1607 r. 308
98. List szlachty województwa krakowskiego ze zjazdu na rokach ziemskich w Krakowie do szlachty województwa sandomierskiego. Z Krakowa 12 stycznia 1607 r. 309
99. Dyaryusz zjazdu szlachty województwa krakowskiego na rokach ziemskich w Krakowie 8—12 stycznia 1607 r. 310
100. Protestacya szlachty przeciw nieodprawianiu roków ziemskich i odbywaniu narad w tym czasie, wniesiona do grodu krakowskiego 19 stycznia 1607 r. 313

LXXII. Sejmik przedsejmowy województwa krakowskiego w Proszowicach 5 kwietnia 1607 r. 314

101. List rokoszan wysłany na sejmik województwa krakowskiego w Proszowicach [z 5 kwietnia 1607 r.]. Z Jędrzejowa 3 kwietnia 1607 r. 315

LXXIII. Sejmik posejmowy województwa krakowskiego w Proszowicach i takiż sejmik księstw zatorskiego i oświęcimskiego w Zatorze 2 sierpnia 1607 r. 316

102. Legacya dana posłowi królewskiemu na sejmik posejmowy województwa krakowskiego w Proszowicach [2 sierpnia 1607 r.]. . . 316
103. Uchwały sejmiku posejmowego województwa krakowskiego w Proszowicach 2 sierpnia 1607 r. 322
104. Mowa do króla Zygmunta III posłów wysłanych z sejmiku posejmowego proszowskiego, miana w Krakowie 2 sierpnia 1607 r. . . . 324
105. Odpowiedź króla Zygmunta III, dana posłom wysłanym z sejmiku posejmowego proszowskiego w Krakowie 5 sierpnia 1607 r. . . . 325

LXXIV. Sejmik księstwa zatorskiego i oświęcimskiego dla wyboru poborcy w Zatorze 22 sierpnia 1607 r. 327

106. Uniwersał króla Zygmunta III składający sejmik księstwa zatorskiego i oświęcimskiego dla wyboru poborcy w Zatorze na 22 sierpnia 1607 r. Z Krakowa 14 sierpnia 1607 r. 327

Str.

LXXV. Sejmik przedsejmowy województwa krakowskiego w Proszowicach 13 grudnia 1608 r. 328

107. List Mikołaja Zebrzydowskiego, wojewody krakowskiego, na sejmik przedsejmowy w Proszowicach złożony. Z Zamościa 5 grudnia 1608 r. 328

108. Wotum Piotra Tylickiego, biskupa krakowskiego, na sejmiku przedsejmowym województwa krakowskiego w Proszowicach [13 grudnia 1608 r.]. 330

109. Instrukcya dana posłom na sejm z sejmiku województwa krakowskiego w Proszowicach 13 grudnia 1608 r. 331

LXXVI. Sejmik deputacki województwa krakowskiego w Proszowicach [14 września] 1609 r. 339

LXXVII. Sejmik województwa krakowskiego dla elekcyi kandydatów na pisarza ziemskiego w Proszowicach 29 lipca 1610 r. . . . 339

LXXVIII. Sejmik przedsejmowy województwa krakowskiego w Proszowicach 30 sierpnia 1611 r. 339

LXXIX. Sejmik deputacki województwa krakowskiego w Proszowicach 10 września 1612 r. 340

110. Uchwała sejmiku deputackiego w Proszowicach 10 września 1612 r. o okazowaniu, które naznaczono pod Kazimierzem na 18 października 1612 r. 340

LXXX. Sejmik przedsejmowy województwa krakowskiego w Proszowicach 5 lutego 1613 r. 342

111. Instrukcya dana posłom na sejm z sejmiku przedsejmowego województwa krakowskiego w Proszowicach 5 lutego 1613 r. 342

LXXXI Zebranie szlachty księstw zatorskiego i oświęcimskiego na rokach skargowych grodzkich w Oświęcimiu 30 kwietnia 1613 r. 348

112. Uchwała szlachty księstw zatorskiego i oświęcimskiego o wyborze poborcy w Oświęcimiu 30 kwietnia 1613 r. 348

LXXXII. Sejmik deputacki województwa krakowskiego w Proszowicach 9 września 1613 r. 349

113. Uchwała sejmiku deputackiego województwa krakowskiego o salarium dla szafarza w Proszowicach 9 września 1613 r. 349

LXXXIII. Sejmik przedsejmowy województwa krakowskiego w Proszowicach 18 listopada 1613 r. 350

LXXXIV. Sejmik posejmowy województwa krakowskiego w Proszowicach 14 stycznia 1614 r. 351

LXXXV. Zjazd szlachty województwa krakowskiego na rokach ziemskich w Krakowie 17 stycznia 1614 r. 352

114. Protestacya szlachty zebranej na roki ziemskie przeciw szóstemu poborowi. W Krakowie 17 stycznia 1614 r. 352

LXXXVI. Sejmik województwa krakowskiego w sprawie poboru w Proszowicach 24 marca 1614 r. 353

115. Uchwała sejmiku województwa krakowskiego w sprawie szóstego poboru w Proszowicach 24 marca 1614 r. 353

Str.

LXXXVII. Sejmik przedsejmowy województwa krakowskiego w Proszowicach 22 stycznia 1615 r. 354

LXXXVIII. Zjazd szlachty województwa krakowskiego na rokach ziemskich w Krakowie 12 stycznia 1616 r. 354

116. Protestacya szlachty zebranej na rokach ziemskich przeciw dalszemu wybieraniu podatków. W Krakowie 12 stycznia 1616 r. . 354

LXXXIX. Sejmik przedsejmowy województwa krakowskiego w Proszowicach 8 marca 1616 r. 356

117. Instrukcya dana posłom na sejm z sejmiku przedsejmowego województwa krakowskiego w Proszowicach 8 marca 1616 r. 356

XC. Sejmik posejmowy województwa krakowskiego w Proszowicach 12 lipca 1616 r. 365

118. Uchwała sejmiku posejmowego województwa krakowskiego w Proszowicach 12 lipca 1616 r. 365

XCI. Sejmik posejmowy księstwa zatorskiego i oświęcimskiego w Zatorze 16 sierpnia 1616 r. 367

119. Uchwała sejmiku posejmowego księstw zatorskiego i oświęcimskiego w Zatorze 16 sierpnia 1616 r. 368

XCII. Sejmik deputacki województwa krakowskiego w Proszowicach 12 września 1616 r. 368

120. Protestacya szlachty przeciw elekcyi deputata. W Krakowie 16 września 1616 r. 368

121. Reprotestacya szlachty województwa krakowskiego przeciw protestacyi w sprawie elekcyi deputata. W Krakowie 20 września 1616 r. 370

122. Reprotestacya szlachty powiatu bieckiego przeciw protestacyi w sprawie elekcyi deputata. W Bieczu 26 września 1616 r. 371

123. Reprotestacya szlachty powiatu sądeckiego przeciw protestacyi w sprawie elekcyi deputata. W Nowym Sączu 1 października 1616 r. . 373

XCIII. Sejmik województwa krakowskiego dla elekcyi podkomorzego w Proszowicach 19 lipca 1617 r. 374

XCIV. Sejmik przedsejmowy województwa krakowskiego w Proszowicach 2 stycznia 1618 r. 374

124. Instrukcya dana posłom na sejm z sejmiku przedsejmowego województwa krakowskiego w Proszowicach 2 stycznia 1618 r. . . . 374

XCV. Sejmik posejmowy województwa krakowskiego w Proszowicach 2 maja 1618 r. 385

XCVI. Sejmik województwa krakowskiego w Krakowie 9—10 sierpnia 1618 r. 386

125. Uchwała sejmiku województwa krakowskiego w sprawie obrony. W Krakowie 10 sierpnia 1618 r. 386

126. Protestacya szlachty powiatu czchowskiego przeciw uchwale sejmiku krakowskiego o obronie. W Nowym Sączu 16 sierpnia 1618 r. . 388

XCVII. Sejmik przedsejmowy województwa krakowskiego w Proszowicach 11 grudnia 1618 r. 390

Str.

127. Instrukcya dana posłom na sejm z sejmiku przedsejmowego województwa krakowskiego w Proszowicach 11 grudnia 1618 r. . . . 390

128. Świadectwo dla Wojciecha Porembskiego, wydane przez sejmik województwa krakowskiego w Proszowicach 11 grudnia 1618 r. . . 398

XCVIII. Sejmik województwa krakowskiego dla elekcyi kandydatów na pisarza ziemskiego w Proszowicach 12 stycznia 1619 r. . . 399

XCIX. Sejmik posejmowy województwa krakowskiego w Proszowicach 9 kwietnia 1619 r. 399

129. Protestacya szlachty województwa krakowskiego przeciw okazowaniu. W Krakowie 29 kwietnia 1619 r. 400

C. Zjazd szlachty województwa krakowskiego na okazowaniu pod Kazimierzem 1 maja 1619 r. 401

130. Uchwała szlachty województwa krakowskiego na okazowaniu pod Kazimierzem 1 maja 1619 r. 401

CI. Sejmik księstwa zatorskiego i oświęcimskiego dla elekcyi kandydatów na sędziego ziemskiego zatorskiego w Zatorze 6 maja 1619 r. 405

CII. Sejmik województwa krakowskiego dla elekcyi kandydatów na podsędka ziemskiego w Proszowicach 23 maja 1619 r. 405

131. Uchwały sejmiku województwa krakowskiego w sprawie poboru podatków. W Proszowicach 23 maja 1619 r. 405

132. Uchwała sejmiku województwa krakowskiego o uwolnieniu Proszowic od podatków. W Proszowicach 23 maja 1619 r. 408

CIII. Zjazd szlachty województwa krakowskiego na rokach ziemskich w Krakowie 6 stycznia 1620 r. 408

133. Poselstwo w sprawie Lisowczyków do króla Zygmunta III z zjazdu szlachty województwa krakowskiego na rokach ziemskich. Z Krakowa 14 stycznia 1620 r. 408

134. Poselstwo w sprawie Lisowczyków do Wawrzyńca Gembickiego arcybiskupa gnieźnieńskiego z zjazdu szlachty województwa krakowskiego na rokach ziemskich. Z Krakowa [?] stycznia 1620 r. . . 412

135. Poselstwo w sprawie Lisowczyków do województwa sandomierskiego z zjazdu szlachty województwa krakowskiego na rokach ziemskich. Z Krakowa [?] stycznia 1620 r. 414

136. Poselstwo w sprawie Lisowczyków do Stanisława Żółkiewskiego hetmana i kanclerza wielkiego koronnego z zjazdu szlachty województwa krakowskiego na rokach ziemskich. Z Krakowa [?] stycznia 1620 r. 415

137. Odpowiedź króla Zygmunta III na poselstwo szlachty województwa krakowskiego w sprawie Lisowczyków. Z Białkowic 31 stycznia 1620 r. 416

138. Odpowiedź Janusza Ostrogskiego kasztelana krakowskiego na poselstwo szlachty województwa krakowskiego w sprawie Lisowczyków. Z Grocholic 11 lutego 1620 r. 419

139. Odpowiedź szlachty województwa poznańskiego na poselstwo szlachty województwa krakowskiego w sprawie Lisowczyków. Z Poznania 27 lutego 1620 r. 420

Str.

CIV. Sejmik przedsejmowy województwa krakowskiego w Proszowicach [we wrześniu] 1620 r. 422
CV. Sejmik województwa krakowskiego w Proszowicach 22 października 1620 r. 422
CVI. Sejmik posejmowy województwa krakowskiego w Proszowicach 30—31 grudnia 1620 r. 422
140. Uchwały sejmiku posejmowego województwa krakowskiego w Proszowicach 31 grudnia 1620 r. 426

I. Zjazd senatorów i rycerstwa województwa krakowskiego i sandomierskiego w Krakowie 17—24 lipca 1572 r.

W jakich okolicznościach zjazd się odbywał, ob. Świętosława Orzelskiego: Bezkrólewia ksiąg ośmioro (tł. Spasowicza), t. I str. 5—6. Tu wydaję się tylko akty, dotyczące działalności rady i rycerstwa. Dwa listy, wysłane z tego zjazdu przez same Rady koronne, z 19 i 21 lipca, wydał Noailles, Henri de Valois, t. III str. 94—96 i 96—98.

1. *Konfederacya województw krakowskiego i sandomierskiego, zawiązana po śmierci króla Zygmunta Augusta w Krakowie 19 lipca 1572 r.*

Rp.: 1. *Castr. Crac. Rel. t. 1 str. 45—47:* Litterae confoederationis. *Oblatowano ten akt 21 lipca 1572 r.; tegoż dnia woźny publikował go* in circulis civitatum Cracoviensis, Casimiriensis et Clepardiensis *oraz* copias... sub sigillo magnifici palatini et generalis Cracoviensis capitanei ad parietes praetoriorum praefatorum civitatum in maius et evidentius testimonium applicavit. — 2. *Castr. Sand. t. 14 str. 384—386. Akt ten oblatowano 24 lipca 1572 r. w grodzie sądeckim w druku, z którego do księgi go przepisano, oznaczając jako uniwersał Jana Firleja, wojewody i starosty krakowskiego. Kazał go urząd grodzki obwołać w rynku w dzień targowy (tj. w czwartek), oraz:* do ratusza ku czytaniu przylepić a drugie do rycerstwa rozesłać. — 3. *Ces. Pet. Lat. IV 33 k. 142—143 (dawniej Zał. nr. 364).* — 4. *Czart. rękop. 80 (Teki Naruszewicza) nr. 51 str. 195—197. Jestto odpis z* R. 3. — 5. *Tekst ten znajduje się w formie transsumptu w tekstach konfederacyi z 27 grudnia 1586 r. Ob. wykaz pod tą datą.*

Dr.: 1. *Druk współczesny, jak to zaświadcza zapiska w księgach grodu sądeckiego o podaniu tego aktu do oblaty (ob. wyżej* Rp. 2*), zaginiony. Bibliografie Estreichera i Wierzbowskiego tego druku nie znają.* — 2. *Constitucie, statuta y przywileie na walnych seymiech koronnych od roku panskiego 1550 aż do roku 1578 uchwalone, w Krakowie 1579, str. 119—120:* Kaptur po śmierci świętej pamięci króla Zygmunta Augusta w Krakowie na Zamku uchwalony *(ob. także wszystkie następne edycye tego zbioru konstytucyi od r. 1550).* — 3. *Januszowski Jan, Statuta, prawa y constitucie koronne łacinskie y polskie, Kraków 1600 r., część II (Przywileje koronne) str. 75—76.* — 4. *Volumina legum t. II 839—840.* — 5. *Noailles, Henri de Valois, t. III str. 91—92 (według* Rp. 3. — 6. *Ob. także druki konfederacyi z 27 grudnia 1586 r. (por.* Rp. 5*).*

Uw. *Tekst tu wydano na podstawie* Rp. 1, *odmianki daje się z* Dr. 2 (D) *i* Dr. 4 (VL.).

Gdyż już za tem[a] przypadkiem śmierci Pana a Króla naszego[1] prawa wszytkie[b] ustały a ku żadnej pociesze dobrym a spokojnym ludziom być nie mogą, dla czego telko[c] są i bywają postanawiane[d], abowiem[e] źli a wszeteczni ludzie, gdy nad sobą karania nie baczą, swego swowolenistwa[f] używać się ważą, przeto my, tak duchowni jako i świeccy, widząc przodków naszych to postanowienie, którem[g] takich złych a swowolnych rzeczy bronili i, obmyślawając potomstwo swe i zdrowie Rzeczypospolitej po sobie nas do tegoż swego postanowienia podczywościami[h] a wiarą naszą obwiązali[i], abyśmy przeciw takiem[j] wszyscy się ku ich wiecznej skazie się[k] podnieśli a ruszyli, którzyby nieposłuszenistwo[l] przeciw prawu ziemskiemu wszczynali albo[m] wojny jakie podnosili nam albo[m] królestwu temu, a na prawie ziemskim spolnem[n] przestawać a niem[o] się kontentować nie chcieli, jako o tem[p] wszytkiem[r] szeroko[s] ten prziwilej, który między sobą w Nowym Mieście Korczynie uczynili a[t] postanowili roku 1438[2], obmawia, który, dla lepszej wszytkich[u] ludzi wiadomości i w statut pod druk włożony[3], nam przez ręce podali, aby wszyscy, którzy się i za podczywe[w] ich potomki mieć i rozumieć chcą, mając o tym łacną i pewną wiadomość, onych w tym dla dobrego a spokojnego zadzierzenia Rzeczypospolitej naśladowali a takąż spokojną Rzeczpospolitą potomstwu też swemu przez ręce podali. A tak my, przyznawając się radzi do tego, żeśmy są właśni potomkowie onych sławnych[y] a cnotliwych przodków naszych, toż postanowienie przed się pod tym teraźniejszym czasem bierzemy i obiecujemy i przyrzekamy cnotliwemi słowy, jako uczciwi potomkowie sławnych a uczciwych przodków naszych, przeciwko takiem[z] powstać, którzyby swowoleństwa, gwałty, najazdy, łupiestwo tak majętności duchownych i świeckich osób i kościołów, albo[aa] jakieśkolwiek ine[bb] swowolności czynić się ważyli, zapomniawszy cnoty a powinowactwa tego swego, którego nań, kto się jedno za potomka tej zacnej Korony i przodków tych, którzy to nań[cc] włożyli, znać chce, jest włożono, a ku takiego każdego szkodzie a zniszczeniu, tak na ciele, jako na majętności, się ru-

[a] D. i VL. tym. [b] D. wszystkie, VL. wszykie *(sic)*. [c] D. i VL. tylko. [d] D. postanowione. [e] D. albowiem. [f] D. i VL. swowoleństwa. [g] VL. którym. [h] D. i VL. poczciwościami. [i] VL. obowiązali. [j] D. i VL. takim. [k] D. i VL. *brak*. [l] VL. nieposłuszeństwo. [m] VL. abo. [n] D. i VL. spolnym. [o] D. i VL. nim. [p] D. i VL. tym. [r] D. i VL. wszystkim. [s] D. szyroko. [t] VL. i. [u] VL. wszystkich. [w] D. i VL. poczciwe. [y] VL dawnych. [z] D. i VL. takim. [aa] D. abo. [bb] D. i VL. inne. [cc] D. i VL. nam.

[1] *Król Zygmunt August umarł 7 lipca 1572 r. Wiadomość o tem doszła do Krakowa 17 lipca, Castr. Crac. t. 108 str. 48, zaś do Nowego Sącza 19 lipca przez list arcybiskupa Jakuba Uchańskiego z 13 lipca do starosty sądeckiego Stanisława Mężyka, Castr. Sand. t. 14 str. 381–3.*

[2] *Konfederacya zawarta 25 kwietnia 1438 r. w Korczynie. Vol. leg. I 140—141.*

[3] *Rozumiano statut Łaskiego, gdzie zamieszczona ta konfederacya na k. 76—76v.*

szyć[a], tak wszyscy społem, jako też i jedna jakażkolwiek część, do którychby jedno tylko pirwej[b] wiadomość o takiem[c] swowoleństwie przyszła, gdyż do wszytkich[d] po tak szerokiej Koronie razem przydź[e] nie może. Co wszytko[f] obiecujemy pod wiarą i podczywością[g] naszą bez fałszu i zdrady skutkiem wypełnić a żadnemu takiemu ani radą ani żadną przychylnością życzliwymi się okazować pod wiarą i podczywością[h] naszą nie chcemy, by też krwią i jakimkolwiek powinowactwem nam złączeni byli, ani o żadnego takiego i słowa nikomu żadnego mówić nie będziemy, ale każdego takiego karać chcemy i obiecujemy. Spisaliśmy to i sprzyrzekliśmy się na to przykładem przodków a ojców swych cnotliwych, jako synowie a potomstwo cnotliwe, w sobotę po Świętych Rozesłańcoch *(19 lipca)* w Krakowie lata 1572. Do czego i pieczęci swe sąśmy przycisnęli[h].

2. *Uchwała rad i rycerstwa ziemi krakowskiej i sandomierskiej o opatrzeniu granic podgórskich i śląskich, w Krakowie 19 lipca 1572 r.*

Rp.: 1. *Castr. Crac Rel. t. 1 str. 48—51*: Oblata litterarum cautionis fideiussoriae per proceres. *Wniesiono ten akt do grodu krakowskiego 22 lipca 1572 r.* — 2. *Castr. Biec. t. 34 str. 117 - 120. Wniesiono ten akt do grodu bieckiego 24 lutego 1600 r. według oblaty krakowskiej z polecenia Mikołaja Ligęzy* — 3. *Ces. Pet. Lat. IV 33 k. 143—144 (dawniej Zał. nr. 364).* — 4. *Czart. ręk. 80 (Teki Naruszewicza) nr. 51 str. 198—201. Jestto odpis z* Rp. 3.

Dr.: 1. *Sienkiewicz, Skarbiec historyi polskiej, t. II str. 15—18*: Opatrzenie podgórskich i śląskich granic przez Rady koronne niżej mianowane *(bez podpisów).* — 2. *Noailles, Henri de Valois, t. III str. 82—94 (według* Dr. 1).

My, rada koronna, Sebastyan Mielecki kasztelan krakowski i starosta brzeski, Jan Firlej z Dąbrowice wojewoda i starosta krakowski i rohatyński, marszałek wielki koronny, Piotr Zborowski ze Zborowa wojewoda sandomirski, Kacper Zebrzydowski z Więcborku wojewoda kaliski etc., Hieronim Ossoliński sandomirski, Krzysztof Myszkowski rawski, Mikołaj [Firlej] z Dąbrowice wiślicki, Stanisław Szafraniec z Pieskowej Skały biecki, Jan Tarło z [Sz]czekarzowic radomski, starosta pilzneński, Jan z Sienna żarnowski, Mikołaj Ligęza z Bobrku zawichojski, Krzysztof Komorowski z Żywca oświęcimski, kasztelani, także i my deputaci od wszego rycerstwa ziemie krakowskiej i sandomierskiej, to jest: Andrzej Firlej

[a] VL. ruszyć się. [b] D. i VL. pierwej. [c] VL. takim. [d] D. wszystkich. [e] VL. przyść. [f] D. wszystko. [g] D. i VL. poczciwością. [h] D. i VL. *dodaje:* Za rozkazaniem IchM. Panów Rad koronnych na ten czas w Krakowie będących, *zaś tekst księgi grodzkiej bieckiej:* Jan Firlej z Dąbrowice wojewoda i starosta generalny krakowski, marszałek Korony Polskiej etc., ręką swą.

z Dąbrowice starosta sandomierski, Stanisław Płaza ze Mstyczowa starosta ojcowski, Stanisław Cikowski z Wojsławic podkomorzy ziemie krakowskiej, Andrzej Zborowski ze Zborowa miecznik koronny, Marcin Kazanowski, Piotr Strzała z Sosnowic sędzia ziemski oświęcimski i zatorski i burgrabia zamku krakowskiego, Maryan Przyłęcki z Przyłęka burgrabia zamku krakowskiego, baczemy być tego wielką potrzebę Rzeczypospolitej, aby granica województwa krakowskiego, także i zamek krakowski, był opatrzon, takowy obyczaj pogranicznej obronej jednostajnie postanowiliśmy, to jest, iż na podgórzu od granice węgierskiej ma być służebnych czterzysta koni i czterzysta drabów, które obiecali wywieść i postanowić na dzień dziesiąty sierpnia na granicy onej kosztem y staraniem swym na jednę ćwierć lata IM. pan Jan Tarło kasztelan radomski i pan Mikołaj Ligęza kasztelan zawichojski, starosta biecki, każdy z nich po dwuset koni i po dwuset drabów. Także na granicy od Śląska ma być służebnych takiż poczet, to jest czterzysta koni, i tak wiele pieszów, a to za staraniem i kosztem JM. pana Jeronima Ossolińskiego kasztelana sandomierskiego koni sto, JM. pana żarnowskiego [1], przez pana Dymitrowskiego Wilka, koni pięćdziesiąt, za takimże staraniem i kosztem pana Andrzeja Firleja z Dąbrowice starostę sandomirskiego koni sto, pana Marcina Kazanowskiego koni sto, pana Jana Płazy koni pięćdziesiąt. A pieszych czterzysta za pieniądze, których pożyczył ku tej potrzebie JM. pan Stanisław Szafraniec kasztelan biecki tysiąca czyrwonych złotych we złocie, X. Szymon Ługowski proboszcz miechowski dwu tysiącu złotych monety, pan Bartosz Zieliński starosta stężycki tysiąca złotych monety. Których to służebnych, tak podgórskich jako śląskich, mają być starszymi i przełożonymi IM. panowie Stanisław Szafraniec kasztelan biecki i Stanisław Cikowski podkomorzy ziemie krakowskiej. Którzy jako o tych służebnych wiedzieć i popisować je i leże im rozdawać mają, tak też mają do czterzech i piąciset złotych dołożyć na szpiegi postronne dla wiadomości spraw wszelakich sąsiad pogranicznych. A ku opatrzeniu zasię zamku krakowskiego JM. pan wojewoda i starosta krakowski [2] ma przyjąć kosztem swym drabów sześćset a pan Ludwik Dicz [3] z Woli wielki rząca krakowski ma opatrować tento zamek prochy, kulami, puszkarzmi i potrzebami do strzelby należącymi, do tegoż czasu. A my wszytcy wyżej mianowani, Rady Koronne i deputaci od rycerstwa, swym y wszytkich kolegów i braciej naszej, rad i szlachty województwa krakowskiego i sandomirskiego, imienim obiecujemy i tą rekognicyą naszą obowięzujemy się tym to wyżej mianowanym panom, którzy albo osobami swymi, abo kosztem swym, biorą na się tę posługę Rzeczypospolitej, iż ku tej wdzięczności, która się im powinnie oddawać ma od osób naszych i od Rzeczypospolitej za tę chęć i ochotę ku służbie i obronie jej, mają im też być te wszytkie nakłady tu umó-

[1] *Jan Sieneński.* [2] *Firlej Jan.* [3] *Decyusz.*

wione odłożone i zapłacone z skarbu Rzpltej na czas, który się naznaczy na blisko przyszłym zjeździe naszym w Kneszynie, to jest panom rotmistrzom konnym na koń per fl. decem septem, pieszym per fl. octo, także na ćwierć roku, tak tym, co na granicej, jako też tym, którzy na zamku służyć będą. Tym też, co gotowych pożyczeli, ich każdego summa iścizna ma być wrócona, panu wielkiemu rzący i panów służebnych przełożonym to, co wydadzą i dostatecznymi regestry pokażą na wyżej mianowane potrzeby i szpiegi [1]. Na których rzeczy postanowienia lepszą pewność rękami swymi podpisaliśmy się i pieczęciami swymi zapieczętować kazali. Datum na zamku krakowskim die sabbato post festum Divisionis SS. Apostolorum (*19 lipca*) anno domini 1572. — Sebastyan z Mielca etc. kasztelan krakowski i brzeski starosta. Jan Firlej z Dąbrowice wojewoda i starosta generał krakowski, marszałek korunny polski subscripsit. Piotr Zborowski ze Zborowa wojewoda sandomirski ręką własną subscripsit. Kaspar Zebrzydowski wojewoda kaliski ręką własną. Hieronim Ossolinski kasztelan sandomirski ręką własną subscripsit. Nicolaus Firlej in Dąbrowica kasztelan wiślicki manu propria subscripsit. — Jan z Sienna kasztelan żarnowski subscripsit. Mikołaj Ligęza z Bobrku kasztelan zawichojski, biecki etc. starosta. — Andrzej Firlej starosta sendomirski subscripsit. Stanisław Płaza starosta na Ojcu manu propria. Stanisław Cikowski podkomorzy ziemie krakowskiej manu propria subscripsit. Andrzej Zborowski ręką własną subscripsit. Marcin Kazanowski subscripsit. Piotr Strzała sędzia zatorski i oświęcimski, burgrabia krakowski, ręką własną. Maryan Przyłęcki burgrabia zamku krakowskiego ręką własną.

3. *Postanowienia rad koronnych i rycerstwa województwa krakowskiego i sandomierskiego w Krakowie, 24 lipca 1572 r.*

R.: 1. *Ces. Pet. Lat. IV 33, k. 31—34 (tekst* A.). — 2. *Czart. ręk. 80 (Teki Naruszewicza) nr. 35 str. 121—127. Jestto odpis z* R 1. — 3. *Racz. nr. 212 k. 95—95v (tekst* B.).

Dr. 1. *Noailles, Henri de Valois, t. III str. 102—105 (według* R. 2).

Uw. *Uchwał widocznie nie ujęto w formę osobnego aktu; obie wersye, które tu wydaje się, są prywatnemi streszczeniami powziętych postanowień.*

A.

Actum in castro Cracoviensi.

Konkluzya namów a postanowienia pierwszego IchM. panów senatorów, prałatów i rycerstwa, które na on czas do Krakowa się było zjachało pro die 17 mensis iulii, a teraz przez IchM. pany prałaty i rycer-

[1] *Ob. nr. 3, 4, zwłaszcza dopisek 1 na str. 7.*

stwo zamknione i w egzekucyą wwiedzione, jako IchM. pany: Sebastyana Mieleckiego kasztelana krakowskiego, Jana Firleja z Dąbrowice wojewodę i starostę krakowskiego, marszałka najwyszego Korony Polskiej, Kaspra Zebrzydowskiego kaliskiego wojewodę, Mikołaja Firleja z Dąbrowice kasztelana wiślickiego, Hieronima Bużeńskiego podskarbiego koronnego, także też od IchM. panów prałatów deputaty: księdza Wojciecha Brudzyńskiego kustosza, księdza Stanisława Dąmbrowskiego, księdza Ścibora Krzykowskiego kanoniki krakowskie, takież też księdza Szymona Ługowskiego proboszcza miechowskiego i pana Justa Lodwiga[1] wielkiego rządce, pana Andrzeja Firleja z Dąbrowice starostę sandomierskiego, pana Stanisława Cikowskiego podkomorzego ziemie krakowskiej, pana Marcina Chełmskiego chorążego krakowskiego, pana Stanisława [Garnisza] podstolego krakowskiego, pana Jana Kmity pisarza ziemskiego krakowskiego, i przy bytności panów burgrabiów wszytkich zamku krakowskiego i inszego wiele rycerstwa i szlachty.

1. IchM. panowie senatorowie na to się zgodzili, iż jachać mają do Knyszyna, do ciała króla Jegomości zmarłego, a stawić się tam ad diem 10 augusti, a tam, porozumiawszy się z inszemi pany senatory, oznajmić czas i miejsce sejmowi ku obieraniu króla nowego, sejmikom powiatowym czas oznaczyć, oznajmić wszem obywatelom koronnym, tak do Litwy, do Prus, do Inflant, do Małej i Wielkiej Polski, do Rusi, do Mazowsza, jako i do miast głównych, tak polskich, litewskich, pruskich i inflanckich.

2. Starostowie pograniczni przez JM. pana wojewodę i starostę krakowskiego[2] są już upomnieni, aby drogi bezpieczeństwem, strażą a szpiegami opatrzyli, a z Korony nikogo podejrzanego, luźnego i drogami niezwyczajnemi ktoby przejść chciał, aby niedopuszczali i takowe imali, także ktoby listu, paszportu od urzędu zamku krakowskiego ni miał, okrom kupców, którzyby z wołmi i z inszemi towarami i kupiami szli, od których cło R. P. idzie, i którzyby byli świadomi i list od urzędników sądowych mieli, koni godnych do pocztu żeby w woziech i kromia wozów wywodzić nie dopuszczali i ludzi żadnych aby nie przepuszczali, i owszem, gdzieby kogo podejrzanego albo z listy jakiemi obaczyli, aby zadzierżeli, a do urzędu zamku krakowskiego o wszytkiem znać dawali. O które listy mają się pilnie pytać i trząść.

3 Przysięgli rotmistrzowie mają być. JM. pan wojewoda i starosta krakowski obwieścił wszytko rycerstwo województwa krakowskiego, aby byli gotowi ku wojnie a ruszeniu do drugiego obwieszczenia Ichmości[3]. Także też JM. pan wojewoda sandomierski uczynić raczył za zezwoleniem IchM. panów senatorów i rycerstwa.

[1] *Decyusz.* [2] *Firlej Jan.*
[3] *Universałem z 19 lipca 1573 r. Castr. Sand. t. 14 str. 386–8.*

4. O pieniądze JM. pan podskarbi[1] starać się ma, aby ich jaknajwięcej zebrał, a na potrzebę R. P. dla opatrzenia granic i zamku krakowskiego według zdania Ichmości panów senatorów aby dawał. A iż JM. pan podskarbi wątpi, aby tak prędko jaką summę zebrać miał, tedy IchM. starają o to, jakobykolwiek mogli pieniędzy dostać i pożyczyć za uiszczeniem Ichmość panów senatorów i rycerstwa w tę nadzieję, iż IchM. drudzy na to zezwolić będą raczyli i zapłacić z skarbu koronnego. Żołd służebnym konnym po siedmnaście złotych, pieszem po ośmi złotych na ćwierć roku IchM. zgodnie naznaczyli[2]. A iż tak wielki żołd się naznaczył służebnym, tedy się to dla tego uczyniło, aby nikt się gwałtem nie obchodził, ale żeby każdy żołnierski człowiek z targu za pieniądze żył. IchM. pan biecki[3] i pan podkomorzy[4] ziemie krakowskiej ci mają te służebne popisać, co na węgierskich granicach być mają, w Bieczu pro die decima augusti, a ci, którzy od szląskiej granice, tedy w Krakowie popisować się mają pro die 18 augusti. Ciż panowie tymi ludźmi rządzić mają według zdania swego i tam ich obracać, gdzie się IchM. najpotrzebniej zdać będzie. IchM. panowie senatorowie i rycerstwo uiścili się tym, którzy pieniędzy pożyczyli na potrzebę R. P., także i tym, którzy swym kosztem pewne poczty ludzi służebnych wywieść się obiecali, za pewną zapłatę i nagrodę listów zapieczętowaniem i rękami swemi podpisaniem[5] z pany deputaty od rycerstwa województwa krakowskiego i sendomierskiego imieniem swym i braci swej.

5. Porządek miejski JM. pan wojewoda i starosta krakowski za zezwoleniem wszech postanowić raczył: Strzelanie, tak w nocy, jako i we dnie, aby nie było, trąbienie okrom trębacza na wieży, który ma wytrębować, ktoby w jakiem poczcie przyjachał do miasta. W bębenku przymowaniu ludzi aby żaden nie śmiał bić bez dozwolenia urzędu zamkowego i ludzi żadnych przymować. Gwałtów w mieście urząd miejski ma przestrzegać, a gdzieby się od szlachty co się komu działo, na zamek krakowski dać znać mają. Zołnierzów cudzoziemskich aby w mieście ni mieli i każdy dom aby urząd na spisku miał. A iżby wiedzieli,

[1] *Bużeński Hieronim. — 26 lipca 1572 r. pożyczył Hieronim Bużeński na obronę granic 4.000 złp. od kapituły krakowskiej, tj. sumę, którą Wojciech Padniewski starosta dybowski dał kapitule na budowę kaplicy w katedrze krakowskiej dla Filipa Padniewskiego, Castr. Crac. t. 108 str. 105—107, Bużeńskiemu zaś zwrot tej sumy z skarbu poręczyło 12 szlachty, tamże str. 107—108. W Osieku 5 paźdz. wystawiła Rada koronna (bez wymienienia nazwisk) Mikołajowi Ligęzie dokument, w którym poręczyła mu zwrot pieniędzy, jakie wydał na ludzi dla obrony granic śląskiej i węgierskiej, oraz jakie wyda na 50 drabów, których ma jeszcze zaciągnąć, Castr. Biec. t. 34 str. 120—121. Że jednak zobowiązaniom zadość nie uczyniono, dowodzi to, iż tenże Ligęza ten ostatni akt, jak i główny, tu w tekście podany, jeszcze w r. 1600 wniósł przez oblatę do ksiąg grodu bieckiego, Castr. Biec. t. 18 str. 117—121.*

[2] *Por. nr. 2.* [3] *Szafraniec Stanisław.*

[4] *Cikowski Stanisław.* [5] *Mowa tu o akcie, wydanym pod nr. 2.*

kto w nim jest, a nikogo bez wiadomości urzędu zamkowego żeby nie przymowali do domu. Loźnym ludziem i ubóstwu aby z miasta kazali, okrom tych ubogich, którzy w szpitalach ułomni są Mieszczanie aby tak sami żon, dzieci, synów, jako i majętności swych, z miasta nie wysyłali, tego urząd dojrzeć ma. Mury miejskie aby opatrzyli, dziury zaprawili. Bramy: grodzka pod zamkiem, a tworzyańska, ty tylko otworzone mają być a strażą opatrzone dobrze. Prochy, saletry, siarki, zbroje, aby z miasta nie przepuszczano i owszem aby tego przyczyniono. Rzeczy, ku bojowi należących, aby u rzemieśników popisano. Ci, którzy są przed miastem, aby się do miasta wprowadzili z rzeczami swemi, dziećmi, z żonami, gdy im oznajmiono będzie od urzędu; dla czego już teraz o miejsca sobie starać się mają, a mają być do domów przymowani za wiadomością o każdym i spisaniem urzędowym bez wszelkiej płacy. Aby wszytkich rzeczy do boju należących, także i innych potrzeb ludziem rzemieśnicy drożej nie przedawali, jeno jako tak cztery niedziele przedawali, czego urząd miejski dojrzeć ma, przy bytności urzędu zamkowego spisać i obwołać, wywiedziawszy się dostatecznie, po czemu tak cztery niedziele co przedawano, pod przysięgą cechmistrzów. Żywność do miasta aby na śpiklerze panowie rajce wszelakiego zboża nakupili i wszelakiej żywnoście, także i mieszczanom rozkazać, aby każdy pewną sumę zboża miał, także i żywności, czego dojrzeć i popisać urząd miejski ma a doględać, aby tej żywności każdy sobie przyczyniał. W gospodach i w jatkach aby owsów drożej nie przedawano, jeno na każdej ćwiertni drożej, aniżeli w targu, dwa grosza. A korce, tak w jatkach, jako i w gospodach, jednakie być mają z temi, w które na targu mierzą.

6. Ktoby turbas albo guerras moveret, gwałtem się z kim obchodził, tedy IchM. panowie senatorowie, prałaci i rycerstwo listem swym, pieczęciami i rękami swemi podpisawszy, utwierdzili i do akt grodzkich krakowskich de verbo ad verbum wnieść rozkazali[1], a uniwersały tego listu z akt JM. pan wojewoda i starosta krakowski do miast i miasteczek rozesłać[2] kazać ma i obwołać.

7. Zamek i mury około niego JM. pan wojewoda i starosta krakowski opatrzeć ma i baszty wedle potrzeby budować, a uniwersały do opatów i mniszek ma rozesłać, aby ludzi do wożenia materyej i do budowania dali; także i wielki rządca kazać ludziem, i inszy dzierżawcy dóbr królewskich mają. A ludźmi JM. pan wojewoda i starosta krakowski opatrzyć ma, jakoż już opatrzył, a gdzieby jeszcze więcej potrzeba było ludzi, tedy JM. ma przyjąć; a coby na ty ludzie nałożył, tedy także, jako i inszym, z skarbu koronnego zapłacono być ma, jako się panowie senatorowie i rycerstwo uiścili[3]. Także uniwersały do opatów,

[1] *Mają tu na myśli akt, wydany pod nr. 1.*
[2] *Ob. przy akcie nr. 1 uwagę pod Rp. 2.*
[3] *Ob. akt nr. 2.*

proboszczów, mniszek i do dzierżawców dóbr Króla Jegomości wskazać JM. ma, aby żywność wszelaką do zamku krakowskiego wieźć rozkazali, a cobykolwiek przywieziono, że to dzierżawcom przy liczbie przyjęto być ma, a panom duchownym z skarbu koronnego płacone być ma. Także pan wielki rządca żywność do zamku krakowskiego kazać wieźć ma.

8. Drogi, przejazdy na górach pogranicznych, zarąbione być mają, jakoż JM. wojewoda do starostw pogranicznych uniwersały rozesłał, aby takowe góry zarąbali i strażą opatrzyli[1].

9. Do kardynała legata papieskiego[2] IchM. panowie senatorowie za prośbą wszego rycerstwa posłali byli pana Mikołaja Dłuskiego i pana Jana Młoszewskiego, upominając go, aby z Korony wyjachał, ponieważ już był odprawion i już prawie mało nie na granicach wrócił się, który z Korony wyjachać nie chciał.

B.

Namowy i postanowienia zgodne IchM. panów senatorów i rycerstwa województwa krakowskiego i sendomierskiego.

1. IchM. panowie senatorowie za prośbą wszego rycerstwa, którzy się na ten czas zjachali do Krakowa, mają jachać do ciała króla niedawno zmarłego pro die decima augusti, a tam, wedle prawa i zwyczaju starodawnego porozumiawszy się z inszymi pany senatormi, naznaczyć czas i miejsce sejmowi ku obraniu króla nowego i też czas sejmikom powiatowym przed sejmem i oznajmić obywatelom koronnym tak do Litwy, do Prus, do Wielkiej Polski, aby się na ten sejm zjachali.

2. Z pogrzebem ciała królewskiego zadzierżeć się, aby król nowy był obrany.

3. Starostowie będą powinni opatrzeć, aby od łotrostwa drogi, przejazdy, bezpieczne były, także gwałtów i najazdów hamować, szpiegi, strażą pogranicze[a] opatrować. A dla prętkiego wtargnienia nieprzyjaciela pewny poczet do każdego starosty pogranicznego ludzi żołnierskich według zdania IchM. panów senatorów przydan być ma. I też żeby doglądali, aby nikt z Korony i do Korony, tak z listy, jako i z inszą rzeczą, wolny puszczony nie był. A rotmistrze pograniczni aby byli przysiężni R. P. A pod tym czasem wszystko rycerstwo pogotowiu być mają.

4. Pieniędzy na żołnierze IchM. panowie od JM. p. podskarbiego[3] wziąć mają. Jakoż się pewna summa pieniędzy zebrać może także od panów celników i gdziekolwiek IchM. panowie na ten czas dostać mogli.

[a] *W tekście*: pograniczne.

[1] *Universał z 20 lipca 1572 r., wyd. Noailles, t. III str. 99—101.*

[2] *Legatem był Jan Franciszek Commendone.*

[3] *Bużeński Hieronim.*

5. IchM. panowie senatorowie, niektórzy z rycerstwa z chęci i miłości R. P. ofiarowali się pewne poczty ludzi wyprawić i wywieść. A my rycerstwo wszytko przy IchM. paniech senatorzech obiecujemy i przyrzekamy każdemu, ktobykolwiek jaki poczet ludzi ku potrzebie R. P. wywiódł, zapłacić i nadgrodzić według pocztu i posług podług naznaczenia IchM. panów senatorów żołdu, gdzieby (czego Boże uchowaj) król nowy z skarbu koronnego nie zapłacił i nie nagrodził.

6. Żołnierzów z cudzoziemskich ludzi aby żaden nie przyjmował ani chował okrom sług trzech abo czterech do dwudziestu.

7. Ktoby turbas moveret albo z kim się gwałtem obchodził, przeciwko takowemu powstać a ruszyć się podług konfederacyi obiecujemy, co się ma obwołać po miastach, miasteczkach i uniwersałmi opisze.

8. Trąbienie, strzelanie, tak w mieście, jako i na zamku, w nocy być nie ma. Forty w murzech, także i drzwi i złe mury JM. pan woiewoda i starosta krakowski[1] z panem wielkim rządcą[2] opatrzeć mają.

9. Zapisy i urzędów grodzkich protestacye, relacye, kwity etc. przyjmowane być mają.

10. Do cesarza tureckiego o zadzierżenie przymierza IchM. panowie Rady, porozumiawszy się, bez mieszkania posłać mają.

11. Tatarom zapłacić bez mieszkania.

12. Góry pograniczne, przejazdy, zarąbane być mają przez starosty i szlachtę. Ktoby takowe góry miał, a gdzieby szlachcic nie chciał, tedy starosta za pieniądze R. P. zarąbić kazać ma i starosta te góry i te przejazdy strażą ma opatrzeć, każdy na starostwie swym.

13. Koni ani ludzi z Korony aby nie przepuszczano, ani do cudzych ziem słać, i posztę hamować.

14. Zamek krakowski żywnością opatrzony być ma.

15. Pan wielki rząca bez mieszkania począwszy i zebrawszy z pola młócić a do zamku wozić kazać ma z folwarków wielkorządowych, także wszelaką żywność. Także i wszyscy dzierżawcy dóbr królewskich albo R. P. uczynić mają, a to, cokolwiek odwiozą, przy liczbie przyjęto ma być za uiszczeniem rad koronnych i rycerstwa. Także i opaci, proboszczowie, mniszki, abo też za spolną radą IchM. panów duchownych pewne łaszty zboża i żywności, jako się postanowi, wieźć każdy do zamku, a to ma być płacono z skarbu koronnego albo poczekać za uiszczeniem R. P.

16. Zamek krakowski opatrzeć municyą, baszty, mury etc. pan wielki rządca[2] ludziom do wożenia materyi i roboty, także i opaci, mnisi, mniszki, kazać mają.

17. Miasto krakowskie opatrzeć się ma, a ktobykolwiek z przedmieścia i z Kleparza wnieść się do miasta chciał, tedy powinien urząd miejski kazać każdego przymować osiadłego i złożenie dać okrom wszelakiej pracy.

[1] *Firlej Jan.* [2] *Decyusz Just Ludwik.*

II. Zjazd senatorów i rycerstwa Małej Polski w Osieku 3—5 października 1572 r.

O tym zjeździe ob. także nr. 5 i 6.

4. *Uniwersał zjazdu do starostów o dawanie pomocy posłom, wysłanym do królewnej Anny do Płocka, z Osieka 4 października 1572 r.*

Rp.: 1. *Ces. Pet., Lat. IV 33 k. 71v*: Quarta octobris Minoris Poloniae proceres et nobilitas in oppido Osziek conventum habuit, ex quo magnificos Lublinensem [1] et Zarnoviensem [2] castellanos ad imperatoris Romanorum oratores ablegaverunt, datis eis huiuscemodi litteris.

Uw. *Po akcie pomieszczone w rękopisie na k. 72—72v*: »Litterae ad Maioris Poloniae consiliarios ex eodem conventu Osziecensi a senatoribus Minoris Poloniae datae. *Odpisują na listy senatorów wielkopolskich i list arcybiskupa Uchańskiego, którym złożył sejm elekcyjny na 27 października pod Łomżą ewentualnie, gdyby nie doszedł, zjazd senatorski dla porozumienia na 9 października pod Warszawą, zapowiadają, że jadą pod Warszawę. List ten bez daty; mowa w nim, że zjazd w Osieku odbywa się 3 i 4 października. W tymże rękopisie na k. 76 taki zapisek*: Na tymże zjeździe w Osieku za namową spolną i zezwoleniem wszech złożyli IchM. panowie Rady zjazd w Połańcu ad quartam diem mensis novembris, na który tak panowie Rady, jako też urzędnicy i rycerstwo wszytko ziem albo województw krakowskiego, sandomierskiego i lubelskiego zjachać się mają, a tam panowie Rady to, co w Warszawie na zjeździe, ad nonam octobris przez księdza arcybiskupa złożonym, tak około naznaczenia czasu i miejsca, jako też około sposobu i obyczaju elekcyej namówią i postanowią, referować rycerstwu mają i rzeczy potrzebne do obrony i zachowania pokoju pospolitego, gdy elekcya będzie, postanowią etc. — *Jeszcze 5 paźdz. poręczyła Rada koronna zwrot pożyczki Mikołajowi Ligęzie. Ob. o tem wyżej dop. 1 na str. 7.*

My rady i rycerstwo koronne Małej Polski, tu w Osieku na tym spolnym zjeździe dla opatrzenia wielkich a ważnych potrzeb R. P. zgromadzeni, IchM. panom starostom, do których jedno wiadomości pokazanie listu tego naszego przydzie, miłość i łaskę naszę braterską oznajmniamy. Potrzebują tego wielkie a ważne sprawy R. P., dla których z pojrzodku naszego wysłaliśmy posły nasze tu na zjeździe naszem spolnym w Osieku, IchM. pany lubelskiego [1] i żarnowskiego [2] kasztelany, abyście WM. onym, do Płocka ku królewnie JejMci jadącym i bezpieczeństwo od szkodliwych praktyk i nieprzystojnego przedsięwzięcia posłów cesarza JM. chrześcijańskiego za zleceniem naszem opatrującym, odwróceniem i pohamowaniem wszelakiego niebezpieczeństwa i przedsięwzięcia wszelaką radę i pomoc swą dali i w tym wszytkim pomocni byli, w czymby jeno oni potrzebowali chęci i powinności WM. przeciwko R. P. ojczyźnie swej, nieodkładając na stronę żądania i powinnego napominania na-

[1] *Słupecki Stanisław.* [2] *Sieniński Jan.*

szego, jako rad koronnych, będziecie to tym chętliwiej uczynić raczyli. Co nie tylko my, ale i wszyscy ini od WM. wdzięcznie przymować i za to dziękować powinni będziemy. W tym prośbami i upominaniem naszem WM. sobie upewniamy, iż to WM. dla R. P. pożytku a sławy narodu naszego tym pilniej uczynić będziecie raczyli. Z tym się łaskawej przyjaźni WM. zalecamy. Datum in Osiek quarta die octobris.

III. Zjazd rycerstwa Małej Polski w Połańcu 4—5 listopada 1572 r.

Zjazd do Połańca naznaczony został przez poprzedni zjazd w Osieku, ob. uwagę przy nr. 4. Ogłosił go uniwersałem, datowanym z Osieka 5 października 1572 r., wojewoda krakowski Jan Firlej. W księgach grodzkich krakowskich zapisano pod datą 13 października 1572 r. relacyę woźnego Stanisława Chudziskiego, że uniwersał ten, zapowiadający zjazd pod Warszawą dla oznaczenia elekcyi, a zjazd do Połańca na 4 listopada, publikował w dzień targowy 10 października w Krakowie, na Kazimierzu i Kleparzu, a 11 października w Proszowicach, i kopię aktu wręczył burmistrzom tych miast. Równocześnie zeznał drugi woźny, Jan Cwikła, że 11 października doręczył kopię uniwersału burmistrzowi lelowskiemu, zaś 12 października Stanisławowi Torzowskiemu, faktorowi miasteczka Książa, dla jego publikacyi w odnośnych powiatach. Castr. Crac. Rel. t. 1 str. 179. Uniwersał w oblacie z 12 paźdz. 1572 r. podają Castr. Osv t. 47 str. 628—630. Ob. także niżej nr. 6. Uniwersałem z 22 października 1572 r. zjazd ten wojewoda odwołał. Castr. Osv. t. 47 str. 630—632 (obl. 27 paźdz.). Zapiski o publikacyi tego uniwersału w Krakowie, na Kleparzu i Kazimierzu 27 paźdz., a 26 paźdz. w Książu i Lelowie, Castr. Crac. Rel. t. 1 str. 191 i 192.

5. *Zapiska o zjeździe w Połańcu 4—5 listopada i list tegoż zjazdu do panów rad Małej Polski z 5 listopada 1572 r.*

Rp.: 1. *Ces. Pet., Lat. IV 33 k. 100—102v.*

Quarta die mensis novembris do Połańca panowie rady i rycerstwo wszytko z Małej Polski mieli się byli zjachać wedle postanowienia na zjeździe osieckiem tertia octobris uczynionego[1]. Wszakoż, iż panowie rady, którzy byli prosto z osieckiego zjazdu pod Warszawę na zjazd albo konwokacyą wszytkich panów rad koronnych i litewskich, przez księdza arcybiskupa ad quatuordecimam diem octobris złożoną, jachali, tam się rychło odprawić nie mogli, przeto do Połańca na czas naznaczony nie przyjachali. Nieprzyjachał też był żaden szlachcic z ziemie krakowskiej i lubelskiej, abowiem wojewodowie ich, widząc, iż się pod Warszawą tak rychło odprawić ni mieli, obwieścili ich uniwersałami swemi, opowiadając im to, iż ten zjazd połaniecki ni miał dość[2]. Ale iż w woje-

[1] *Ob. nr. 4 w uwadze.* [2] *Ob. nr. 6.*

wództwie sendomierskim zaniedbał był tego wojewoda sendomierski uczynić, dla tego wiele szlachty z tego województwa zjachało się było na czas omieniony do Połańca, między któremi byli też dwa kasztelani, którzy byli do Warszawy nie jachali, radomski[1] i zawichoski[2]. Którzy wszyscy przez dwa dni oczekawali na insze pany i na rycerstwo, spodziewając się albo onych samych albo wżdy jakiego poselstwa od nich. Których gdy się doczekać nie mogli, ani też przyczyny, przećby się to działo, nie wiedzieli, za spolną i zgodną namową list taki do nich napisali:

Miłościwi panowie a bracia nasi starsi. Mamy za to, iż WM. pomnieć raczycie, jako w Osieku czasu niedawnego za spolną nas wszech namową na dzień wczorajszy zjazd spolny WM. z nami tu w Połańcu ku spolnym a wszem nam potrzebnym namowam był złożon i naznaczon, na który my, będąc chętni ku dobremu R. P., przyjachaćeśmy sam nie omieszkali, będąc też tego pewni, iż i WM. wedle powinności postanowienia swego z nami mieli też nie omieszkać na to miejsce naznaczone przyjachać. IchM. też panowie i rycerstwo, panowie a bracia nasi, ziem ruskich, wołyńskich i podolskich, acz nie za obwieszczeniem WM., ale ex fama publica, będąc tego pewni, iż WM. tu spolnie z nami być mieli, posły swe, ludzie zacne, z rzeczami poważnemi a R. P. należącemi posłać sam raczyli, chcąc opowiedzieć wszem WM. i nam braciej swej, w jakiem tam są niebezpieczeństwie kraje one prze odjachanie ludzi służebnych z granic dla nieuiszczenia się jem za służby ich, i żądając od WM. wszech i od nas braciej swej rady, jakoby obroną i pokojem kraje ony opatrzone być mogły, chcąc też i sami, jako miłośnicy dobrego R. P., wedle namowy, którą mieli o tem z bracią swą, jakoby się temu zabieżeć mogło, drogę ukazać. IchM. tyż panowie rotmistrze z granic węgierskich i szląskich, będąc sam, opowiadali to, iż żołnierze w onym kraju na uiszczeniu WM. osieckim przez listy przestać nie chcieli, i gdzie jem w tych dwu niedzielach na przyszłą ćwierć lata pieniędzy nie przyniosą, z granic zjachać chcą. Przy tym też JM. pan radomski[1] i pan zawichojski[2] z pewnej wiadomości opowiedali stąd niebezpieczeństwa koronne, że w Koszycach i na Kiezmarku ludzi żołnierskich pod tym czasem niemało położono, z Wiednia też ku tym miejscam i działa prowadzą. Były też i insze rzeczy potrzebne, o których na tym zjeździe mogliby się były namowy potrzebne i pożyteczne nam wszem czynić. Dlaczego, jako rzecz była potrzebna, takeśmy też mieli za to, iż WM. mieli nie zaniechać na ten czas naznaczony z nami się tu zjachać. Lecz iż WM. ani sami do nas przyjachać raczyli, ani też, będąc inszemi R. P. potrzebami zatrudnieni, przez posłańca ani przez list swój przyczyny nie przyjachania WM. do nas oznajmić nam nie raczyli, z podziwieniem to przyjmując,

[1] *Tarło Jan.* [2] *Ligęza Mikołaj.*

nie możemy stąd co innego rozumieć, jedno że albo WM. nas młodszej braciej swej osób lekkie uważenie, albo to o nas rozumieć raczycie, żebyśmy do stanowienia i namów o potrzebach R. P. społem z WM. nie należeli. Z których rzeczy oboje, bądź też i jedno, jeśli jest, nie przyjachania WM. do nas albo oznajmienia nam przyczyny słusznej, dla której się to stało, nie mogłoby jedno to nas bracią WM. młodszą od WM. nie pomału obrażać i inaksze nam, aniźli do tego czasu mamy, o WM. przeciw nam chęci i miłości rozumienie czynić. My na ten czas będąc z tego zaniedbania, które nas potkało, żałościwi, nasłuchawszy się też tych niebezpieczeństw koronnych, które sam między nas przynosili, pomniąc na to, iż o takowych rzeczach pod tym czasem wszytkim społecznie namawiać należy, nie chcieliśmy się na ten czas ni w co wdać. Ale iż WM. nie tylko stąd, ale i z inszych krajów wielkie niebezpieczeństwo być tak długo bez pana i R. P. bez głowy widzieć raczycie, WM. jako braciej swej starszej prosiemy i napominamy, aby bez dalszych odwłok czas i miejsce pewne a słuszne zjachania nam wszem społem z WM. ku obieraniu pana nowego złożyćeście raczyli, a nie biorąc nic innego przed się więcej, jedno całość et salutem Reipublicae, o tym się tym pilniej starać raczyli, aby interim, nim pana nowego obierzem, społem z WM. ludźmi służebnemi na granicach koronnych pokój wnętrzny i pograniczny za spolną WM. tam na tym zjeździe panów braciej naszej starszej namową był opatrzon. A iż nam w Małej Polsce jest potrzeba przed czasem elekcyej pana nowego nie tylko o sposobie, jakiemby go obierać, ale o wielu inszych rzeczy wszem nam należących społem z WM. jako bracią swą starszą namowy czynić, prosiemy, aby WM. wszytkim nam społem z sobą czas pewny od dzisia dnia intra quatuor septimanas w Małej Polsce do spolnego z WM. zjazdu złożyć raczyli, opowiadając to WM., iż gdzieby tego WM. za prośbą nas braciej swej młodszej uczynić nie raczyli, tedy my zezwoliliśmy się na to zgodnie, iż od dnia dzisiejszego we trzy niedziele mamy się tu w Połańcu wszytcy ku namowam spolnym o rzeczach nam wszem potrzebnych zjachać. IchM. panowie bracia nasi z ziem ruskich, podolskich i wołyńskich bądź na ten czas, który WM. w tych czterech niedzielach złożyć raczycie, bądź też i na ten, któryśmy my sobie naznaczyli, jeśli WM. nam, jako żądamy, nie naznaczycie, zjachać się też z nami ku spolnej o rzeczach nam wszem potrzebnych namowie obiecali. Nie wątpimy tedy, iż WM., pomniąc na powinność swą, za żądaniem i napomnieniem nas braciej swej młodszej tym chętniej do tego się przychylać będziecie raczyli, skąd między nami miłość i chęć braterska tym więcej mnożyć się będzie. A z tym sami siebie i braterskie służby swe WM. panom i braciej swej starszej w łaskę i miłość bracką pilnie zalecamy. Datum w Połańcu quinta novembris 1572.

Były też dwa listy patenty z tegoż zjazdu połanieckiego dane, jeden

do szląskich, a drugi do węgierskich albo podgórskich żołnierzów, prosząc i napominając ich, aby się z granic zjeżdżać (ponieważ im już na ten czas kończyła się ćwierć roku, na którą byli służbę przyjęli) nie skwapiali i owszem wszyscy na miejscach swych żeby zostali, nic się tym nie trwożąc, iż ten zjazd połaniecki nie doszedł, na którym miała się jem była zapłata na przyszłą ćwierć roku już nadchodzącą obmyślić i postanowić, czyniąc im otuchę, iż na przyszłym zjeździe to, co się w Połańcu stać nie mogło, zapłata jem koniecznie opatrzona będzie.

IV. Zjazd rad i rycerstwa województwa krakowskiego i sandomierskiego w Wiślicy 13—17 grudnia 1572 r.

Co do okoliczności, w jakich ten zjazd się odbył, ob. Swiętosława Orzelskiego: Bezkrólewia ksiąg ośmioro (tł. Spasowicza) t. I str. 26.

6. *Jan Firlej wojewoda krakowski zwołuje rady i rycerstwo województwa krakowskiego na zjazd do Wiślicy na dzień 13 grudnia 1572 r. Z Przybysławic 17 listopada 1572 r.*

Rp.: 1. *Castr. Crac. Rel. t. 1 str. 221—223*: Oblata litterarum indicentium conventum particularem Visliciae. *Wniesiono ten akt do ksiąg 24 listopada 1572 r.* — 2. *Castr. Osv. t. 47 str. 669—672*: Uniwersał na sejmik do Wiślice. *Wniesiono ten akt do ksiąg 28 listopada 1572 r.*

Jan Firlej z Dąbrowice wojewoda i starosta generał krakowski, marszałek najwyszy Korony Polkiej, rohatyński etc. starosta, wszytkim wobec i każdemu z osobna z IchM. panów rad koronnych i rycerstwa, także i innych stanów ludziem, obywatelom województwa krakowskiego, panom a braci swej łaskawej, z powinnowactwa mego wojewodzego oznajmuję i wiadomo czynię, iż za pisanim i wezwanim nas rad koronnych Małej Polski przez IchM. pany rady koronne Wielgiej Polski na spolny zjazd [z] sobą pod Warszawę[1], bacząc tego być potrzebę Rzeczypospolitej, abyśmy spolnie o sprawach i potrzebach jej namawiali i w zgodzie wszytko stanowili, i zjechaliśmy się czasu niedawnego w Kaskach[2], gdzie, społem będąc, a uważając i biorąc przed się stary zwyczaj przodków naszych, iż zawżdy po śmierci królów polskich, panów naszych, regno vacante consiliarii totius regni zjeżdżali się na jedno miejsce, a tam namawiali i stanowili spolnie czas i miejsce sejmowi, na którymby pan nowy obieran być miał, który po tym po wszej Koronie wszem stanom

[1] *Na 9 października, ob. o tem Orzelski, t. I str. 11—12 i nr. 4 w uwadze.*

[2] *1 listopada 1572 r., Orzelski, t. I str. 17. Uchwały zjazdu Noailles, t. III str. 135—138, Wierzbowski, Uchańsciana, t. V str. 765—771.*

koronnym do wiadomości donoszono i obwoływano. Co iż teraz po śmierci pana naszego, nowo zmarłego, nie wiem za jaką i czyją przyczyną do tego czasu zaniechano było, a przeto, co już odprawiono być mogło, do tego czasu się przewlokło, daj Boże, aby nie ze szkodą Rzeczypospolitej. Przestrzegając tego, aby prze dalszą zwłokę Rzeczpospolita jakimi szkodliwymi praktykami, których się już dosyć pokazuje, uwikłana nie była, tedy na stary a ubity gościniec (z którego się było ustąpiło) nachodząc, a starego zwyczaju przodków naszych się dzierżąc, zezwoliliśmy spolnie jednostajnie i zgodnie, aby rady koronne ze wszytkich części i państw koronnych zjechali się na Trzy Króle blisko przyszłe [1] do Warszawy, gdzie nie tylko o czasie i miejscu electionis novi regis, ale i o innych potrzebnych a należnych sprawach i potrzebach R. P., które teraz sub hoc interregno odprawiane potrzebnie być mają, a WM. się ustnie przełożą, stanowiono być ma, zezwoleliśmy się tamże, gdyż to, co wszytkich dolec ma, bez wszytkich stanów stanowiono być nie może, aby przed tym czasem sejmiki powiatowe były przez pany wojewody składane na dzień ś. Łucyej [2], na którychby posłowie na ten zjazd do Warazawy na Trzy Króle byli obrani, którzyby moc mieli namawiać i stanowić, czego pod ten czas potrzebuje R. P. A iż niedawnego czasu, gdyśmy się byli z krakowskiego, sandomirskiego i lubelskiego województw, tak rady, jako z rycerstwa wiele nas do Osieka zjachali [3], zdało się to na on czas wszytkim, abyśmy byli ad diem quartam novembris złożyli tym trzem województwom spolny zjazd do Połańca [4], com ja też był WM. wszem przez uniwersały tamże z Osieka oznajmił [4], ale iż potym prze nierychłe za pewnymi przyczynami zjechanie nasze z pany wielkopolskimi odprawić się w sprawach R. P. tak rychło tam niemogliśmy, dałem był i o tym WM. niemieszkale znać [4]. Przeto teraz bacząc tego takąż być potrzebę za zdanim i zezwolenim IchM. panów rad koronnych wyszej mienionych województw, to jest krakowskiego i sandomirskiego, i z rycerstwa wiele, przeglądając i to, że i w Proszewicach i indziej w miasteczkach województwa krakowskiego powietrze morowe przez ten czas panowało i nie byłoby bezpieczne tam zjechanie nasze, przeto w Wiślicy, tam, gdzie od powietrza przez ten czas wolne miejsce było i gdzie panom rycerstwu ziemie sandomirskiej toż miejsce ku zjazdowi naznaczone jest, ja także, bacząc tego być potrzebę i prze bezpieczność powietrza i prze potrzeby R. P., aby te województwa zjazd swój społem miały przykładem innych państw koronnych, tamże, to jest w Wiślicy, na dzień ś. Łucyej blisko przyszłej [2] WM. zjazd ku takim namowom około R. P. potrzebnym

[1] *6 stycznia 1573 r.* [2] *13 grudnia 1572 r.*
[3] *3 października, ob. wyżej nr. 4.*
[4] *Ob. wyżej nr. III.*

składam i z urzędu i powinności swej WM. w tym upominam i proszę, aby każdy z WM. z powinności swej i miłości ku R. P., bacząc tego być pod takim czasem potrzebę wielką, stawić się tam raczył, a tam, coby kto z WM. rozumiał ku dobremu, spokojnemu i sławnemu ojczyzny swej, w pośrodek innych przyniósł i o tym z innemi radził. Co iż WM. z chęci swej ku dobremu R. P. uczynić będziecie raczyli, nic w tym nie wątpię. A tego WM. z łaski miłego Boga wiernie życzę, abych tam WM. na ten czas dobrze zdrowe oglądał, których się przyjaźni zalecam. Datum ex Przybysławice die XVII mensis novembris anno domini 1572. Idem, qui supra, manu propria subscripsit.

7. *Deklaracya konfederacyi rad i rycerstwa województw krakowskiego i sandomierskiego w sprawie bezpieczeństwa i sądów na czas bezkrólewia, w Wiślicy 16 grudnia 1572 r.*

Rp.: 1. *Castr. Crac. Rel. t. 1 str. 283—286*: Litterae confoederationis nobilitatis in Wislicza. *Oblatowano ten akt do ksiąg 22 grudnia 1572 r.* — 2. *Castr. Osv. t. 47 str. 683—686*: Uniwersał uchwały rad koronnych na sejmiku w Wiślnicy uczynionej. *Obl. 26 grudnia według oblaty krakowskiej.* — 3. *Castr. Sand. t. 14 str. 611—616. Obl. 27 grudnia według oblaty krakowskiej.* — 4. *Castr. Biec. t. 18 str. 3—6*: Litterae confoederationis dictae kaptur. *Obl. 29 grudnia według oblaty krakowskiej.* — 5. *Ces. Pet. Lat. IV 33 str. 120 i n. (dawniej Zał. nr. 364).* — 6. *Czart. ręk. 80 (Teki Naruszewicza) nr. 126 a str. 585—590. Jestto odpis z* Rp. 5. *Tekst niepełny, z błędną datą 17 grudnia.* — 7. *Kras. nr. 4030 k. 100—101v. Kopia XVIII w.*

Dr. 1. *Noailles, Henri de Valois, t. III str. 163—165 (według* Rp. 6*).*

My rady i rycerstwo koronne, duchownego i świeckiego stanu, krakowskiego i sandomirskiego województw, przychylając się do pirwszego postanowienia i konfederowania naszego w Krakowie[1], skoro po ześciu [z] świata Króla JM. Pana naszego uczynionego, i przytym mocnie stojąc od tego czasu, jako to jest publikowano, tak to objaśniamy i deklarujemy, zwłaszcza, iż tego nie było dołożono, ktoby miał rozsądek i egzekucyą a o które ekscesy czynić, a tak przystępując do tego, gdyż prawem pospolitym to jest opatrzono, aby żaden krzywdy wedle myśli swej nie dochodził, tedy ktobykolwiek pod tym czasem interregni co z wyżej opisanych swowoleństw uczynił, to jest o najazd domowy, o rozbicie drogi, o pożegę, o zgwałcenie białych głów, o wybicie z imienia, o zranienie jeden drugiego, o najazdy znaczne gwałtowne, o wzięcie chłopa gwałtem, przeciw takiemu, któryby się nie uznał a nagrodzić nie chciał, pod wiarą i podczciwością naszą powstać chcemy, onego gardła zbawić, imienie zniszczyć, nic się nie oglądając na powinność, krewność takiego,

[1] *Ob. nr. 1.*

i owszem, ktoby takiemu jego wszeteczeństwa i uporu pomagał radą, pomocą, tedy za takiegoż bezecnego, jako i tego pryncypała jego, poczytać będziemy i także przeciwko gardłu i majętności ku skazie jego powstać, jako wyżej mianowano jest, będziemy powinni. A gdzieby kto przeciwko takiemu postanowieniu wyżej omienionemu wystąpić się co ważył, tedy ukrzywdzony ma to staroście abo podstarościemu powiatu swego, w którym obwiniony mieszka, i deputatom oznajmić, które sobie dobrowolnie ustawiamy, w krakowskim, w sandomirskim województwach, mianując w powieciech: w krakowskim z powiatu krakowskiego: pan Jan Kmita pisarz ziemski krakowski, pan Maryan Przyłęcki burgrabia zamku krakowskiego, z powiatu proszowskiego pan Jakub Dembinski podsędek krakowski ziemski, pan Franciszek Miroszowski, z powiatu ksiąskiego pan Jan Płaza, pan Andrzej Bonar, z powiatu lelowskiego pan Jerzy Niemsta, pan Jan Kuczkowski, z powiatu czchowskiego pan Piotr Błoński, pan Marcin Bylina, z powiatu bieckiego pan Mikołaj Jordan, pan Szczęsny Wielopolski, z oświecimskiego a zatorskiego pan Sebastyan Pisarzowski podsędek zatorski ziemski, pan Jakub Palczowski; w sandomirskim: z powiatu sandomirskiego pan Paweł Osowski, pan Andrzej Jakubowski, z powiatu wiślickiego pan Andrzej Gołuchowski wojski sandomirski, pan Paweł Osowski sędzia ziemski sandomirski, z powiatu radomskiego pan Marcin Kazanowski, pan Jakub Chlewicki, z powiatu chęcińskiego pan Janusz Gruszczyński, pan Dobek Karsnicki, z powiatu opoczyńskiego pan Andrzej Straż, pan Andrzej Drzewicki, z powiatu stążyckiego pan Mikołaj Kloczowski pisarz stężycki, pan Stanisław Sobieski, z powiatu pilznieńskiego pan Mikołaj Koniecpolski, pan Cirulus Chrząstowski, dokładając tego, jeśliby który na ten czas deputat był chory, może on chory na swe miejsce posłać z stanu szlacheckiego podczwiego człowieka i zasadzić miejsce swe. A gdzieby się trafiła sprawa wyszej mianowanych występków z stanu duchownego z świeckim, tedy oficyał tam będący, abo jego subdelegat, ma być do deputatów do tego rozsądku przysadzony, za którym obwinienim starosta miejsca onego listem swym otworzystym ma oznajmić onemu obwinionemu, o co jest i przez kogo obwinion, dawając mu rok tymże listem przed sobą i przed tymi deputaty onego powiatu, aby stanął tamże w grodzie we dwie niedzieli, abo ktoby in diversis terris miał imienie, tedy we czterzy niedziele rok położyć ma peremptorie, tamże usprawiedliwić się onemu ukrzywdzonemu abo się z nim zgodzić in instanti ma. A gdzieby był winien nalezion przez onego starostę i deputaty, a nie chciał być praw, tedy tenże starosta z deputaty ma obwieścić wszytkę szlachtę powiatu onego, aby się na jeden czas na miejsce pewne do tegoż starosty i deputatów zjechali ku czynieniu egzekucyi nad tym, któryby praw nie chciał być przed starostą i deputaty według tej konfederacyej i porządku wyszej omienionego. A gdzieby też ci wszytcy zjechawszy się naleźli to między sobą, iżby

ten osądzony nie był powinien na sobie tej egzekucyej cierpieć, tedy ten, co skarży, actor, wespołek i z onymi, co tę rzecz sądzili, mają się za to wstydzić a obwiniony ma być wolen, tego dokładając, iż sub hoc tempore interregni mieszczanie, gdzieby się im gwałt stał w mieście, mają używać statutu toruńskiego[1], a wszakże tak, iż sądzić pogimanego nie mają, jedno przed tymiż deputaty i przed podstarościm; na tumultuarios, ad necem alterius, jako i na conspiratores sediciosos abo practicatores ku szkodzie R. P., skądby rozerwanie spolny zgody i porządku zwykłego do obierania pana być mogło, i na tych, któryby cudzoziemskiego sługi miał i chował, tenże kaptur rozumiemy i rozciągamy i uchwalamy gi rozciągnąć tamże na patratora, gdzieby się kolwiek excessus taki stał, pod przysiągą bożą i pod podczciwością naszą, jako wyżej stogi, obiecujemy i przyrzekamy, dając cudzoziemcom czas od publikacyej tej konfederacyej do dwu niedziel, żeby z Korony wyszli, a ci, co je chowają, żeby je także do dwu niedziel rozpuścił pod winą wyszej opisaną, oprócz tych, przy kimby na służbie jego śmierć Króla J. M. zastała. O co wszytko instygować i egzekucyą wyszej omienioną czynić starosta z deputaty ma. A ten porządek ma trwać do wolno obranego koronowanego króla polskiego, któremu królowi wolno obranemu, koronowanemu, tak przed koronacyą, jako po koronacyej, żadnego posłuszeństwa ani poddaności czynić pod przysięgą bożą i pod podczciwością naszą nie będziemy, ażby pierwej prawa dawne i onemu od nas podane od niego poprzysiężone były. Dokładamy też tego, komuby preskrypcyą fataliis co sub hoc interregno upaść miało, że to niema żadne prawu szkodzić. A ta nasza konfederacya i postanowienie wieść się do akt każdych w tych województwach ma, i owszem od każdego urzędu zaraz publikować się ma, w czym miarę i pilność urzędu każdego obowięzujemy. A dla więtszego świadectwa do tego naszego obowiązku i sprzysiężenia i przyrzeczenia pieczęci nasze przycisnęliśmy i ręki swe na to sobie daliśmy. Działo się w Wiślicy XVI decembris 1572 r.

8. *Konfederacya rad i rycerstwa województw krakowskiego i sandomierskiego w sprawie wspólnego obierania króla, w Wiślicy 17 grudnia 1572 r.*

Rp.: 1. *Castr. Crac. Rel. t. 1 str. 286—287*: Litterae confoederationis pro eligendo novo rege. *Obl. 22 grudnia 1572 r.* — 2. *Castr. Osv. t. 47 str. 687—688. Obl. 27 grudnia według oblaty krakowskiej.* — 3. *Castr. Sand. t. 14 str. 616—618. Obl. 27 grudnia według oblaty krakowskiej.* — 4. *Castr. Biec. t. 18 str. 6—8 (z błędną datą 16 gru-*

[1] *Z r. 1520, o sądzeniu szlachty, dopuszczającej się przestępstw w miastach, Corpus iuris polonici t. III nr. 228 art. 3.*

dnia). Obl. 29 grudnia 1572 r. według oblaty krakowskiej. — **5.** *Ces. Pet. Lat. IV 33 str. 123 i n. (dawniej Zał. nr. 364).* — **6.** *Czart. ręk. 80 (Teki Naruszewicza) nr. 126 b. str. 591—592. Jestto odpis z* Rp. **5.** — **7.** *Kras. nr. 4030 k. 89—89ᵛ. — Kopia XVIII w*
Dr. **1.** *Noailles, Henri de Valois, t. III str. 165—166 (według* Rp. **6**).

My rady koronne, duchowne i świeckie, także i rycerstwo ziem i województw krakowskiego i sandomirskiego do Wiślice zjechani na dzień XIII grudnia ku opatrowaniu i obmyślawaniu potrzeb R. P. naszej przypadłych pod tym przypadkiem interregni, bacząc to, iż [za] ześciem pana naszego nam wszem przystoi i należy obmyślawać wolności i swobody nasze, widząc to być potrzebniejszy grunt swobód i wolności naszych, to jest wolne obieranie króla a pana sobie przykładem przodków swych, czując się być godnymi potomki ich, obiecujemy dobrymi, podczciwymi i rycerskimi słowy, iż nie chcemy niwczym odstąpić zachowałego przez przodki nasze w obieraniu pana zwyczaju wedle statutu opisanego i wolności naszych w przywilejach opisanych, do którego jedna każda część koronna spolnie ze wszytkimi cząściami równie należy, ale społecznie wszytcy, nie odrażając żadnej części koronny, tak staradawna w Koronie tej zawartej, jako i teraz jakimkolwiek ponowienim uiszczony i umocnionej, wolnie a społecznie do obierania pana przystąpimy i także wolnie a społecznie jedni od drugich w części żadnej, małej ani wielkiej, nie odrywając się, obierać pana obiecujemy i przyrzekamy, warując a ostrzegając to sobie mocnie, iż gdzieby jedna którakolwiek część od tej społeczności naszej oderwać albo oddzielić się, a króla abo książe sobie okrom zwolenia wszech do obierania wolnego należących wybrać chciała, tego i takowego my za pana sobie obrać nie mamy, ale przeciwko takim i takiemu my wszytcy pod wiarą, czcią i sumnienim naszym powstać i na skaze jego i ich wszytcy ruszyć się chcemy i pod podczciwościami naszymi ślubujemy a do ostatniej skazy i zginienia ich nań popierając nie odstępować się pod tymże czci, wiary i sumnienia naszego obowiązkiem ślubujemy, dokądby do zgody zdrowej z nami się nie przywrócili. Na co ku wspolnemu rycerskiemu sprzyrzeczeniu swemu a na wieczną pamięć i utwierdzenie list ten sprzyrzeczenia naszego spolnigo pieczęciami naszymi na pamięć sobie i potomstwu naszemu umocniamy i tak pieczętowany do akt grodów naszych wieść pozwalamy. Pisan w Wiślicy dnia siedmnastego miesiąca grudnia roku pańskiego 1572.

9. *Instrukcya, dana posłom na konwokacyę z zjazdu rad i rycerstwa ziemi krakowskiej i sandomierskiej w Wiślicy [17 grudnia 1572 r.].*

Rp.: **1.** *Ces. Pet. Lat. IV 33 str. 124—126 (dawniej Zał. nr. 364).* — **2.** *Czart. ręk. 80 (Teki Naruszewicza) nr. 124 str. 555—561. Jestto odpis z* Rp. **1.** — **3.** *Kras. nr. 4030 k. 91—92ᵛ. Kopia XVIII w.*
Dr. **1.** *Noailles, Henri de Valois, t. III str. 229—231 (według* Rp. **2**).
Uw. *Konwokacya zebrać się miała 6 stycznia 1573 r.*

Instrukcya i artykuły, z któremi IchM. panowie rycerstwo województwa krakowskiego i sendomierskiego duchownego i świeckiego powołania w Wiślicy na dzień św. Łucyej (*13 grudnia*) zgromadzeni z pojrzodku siebie braciej swej kilku posłali na konwokacyą warszawską na Trzy Króle złożoną.

A ci byli posłani z województwa krakowskiego:

Pan Stanisław Dembieński starosta chęciński,

Pan Piotr Strzała sędzia zatorski i oświęcimski,

Pan Stanisław Taszycki.

Z województwa sendomierskiego:

Pan Lenart Straszch burgrabia zamku krakowskiego,

Pan Andrzej Niedrwicki,

Pan Andrzej Malicki.

1. Naprzod IchM. panom radom ukazać to, że tego z wielkiem żalem używamy, że ten czas jest tak stracon, zaczym się wiele praktyk szkodliwych R. P. namnożyło. Gdyż prawo pospolite dostatecznie powinność IchM. w tym akcie okazuje, jako się zachować mieli; czego iż IchM. zaniechawszy, raczyli uniwersałów i recesów wiele ponapisować, prawu naszemu obrażliwych, protestujemy się solenniter i panom braciej swej, którą z pośrodku siebie posyłamy, protestowacieśmy się rozkazali, że my takowym uniwersałom i recesom, prawom starodawnym zwyczajem aprobowanym, przeciwnym podlec ani posłuszni być nie chcemy. I jako IchM. panowie rady ty recesy i uniwersały do akt grodzkich którychkolwiek wnieść rozkazali, także my też, oglądając na czasy przyszłe, na się i na potomstwo nasze przez to jakiej szkodliwej sekwele u każdych akt, w którekolwiek takowe uniwersały i recesy są wwiedzione, protestować się będziemy, że tem uniwersałom i recesom, jako się wyżej napisało, podlic ani posłuszni być nie chcemy. A tak zatem o to IchM. napomnąć i prosić, gdyż już teraz (jako sami wyznawać to raczą) napadli na gościniec utorowany, aby się go co najpilniej dzierżąc, bez wszego omieszkania, na żadną się stronę nie uchylając, nam to wykonali, co jest IchM. powinność, to jest, żeby nam siem złożyli ku obieraniu pana na miejscu tym, któreby nie było sprzeciwne prawu, przeglądając niebezpieczeństwa tych tu krajów, o których i sami IchM. wiedzieć raczą, i uniwersały o tej przerzeczonej elekcyi co najprędzej publikować żeby rozkazali.

2. K temu dotknąć tego, że gdzieby IchM. to złożenie sejmu odwłóczyć raczyli, żeby nam już nielza, jeno z drugiemi wszystkiemi IchM. bracią swą w tym się porozumiewać, jakobyśmy się już jednali, poczuwszy do kupy zjachali i tam między sobą naleźli, komu tego jest potrzeba, że się to tak długo odwłóczy z wielkiem niebezpieczeństwem R. P. naszej.

3. Okazać też to mają IchM. panowie bracia z pojrzodku nas posłani IchM. panom braciej młodszej z krajów Wielgiej Polski, że się przez ten wszystek czas żadnej przyczyny przez nas ku żadnej przewłoce IchM. nie dało, i to ukazać, że się zawżdy o to pilnie starali IchM. panowie nasi, aby było co naprędzej do tego przyszło, czego ten akt potrzebuje. Za co IchM. dziękujemy i braciej swej poruczyliśmy to, aby i tam IchM. dziękowali, a tego się dowiadowali, przez kogo się ta odwłoka stała. A to iżeśmy z pośrodku siebie posłów nie posłali do tych artykułów w uniwersale kaskim opisanych[1], mają to IchM. panowie bracia nasi wywieść, żeśmy to dlatego uczynili, przestrzegając tego, aby się nic nie deregowało prawom naszym. A wszakoż to IchM. opowiedzieć, że gdy się, da Pan Bóg, do kupy zjedziemy, gotowi będziemy z IchM. o wszytkich rzeczach potrzebnych R. P. w miłości namawiać.

4. Około obrony teneśmy obyczaj wynaleźli, aby z prowentów stołu królewskiego i R. P. była opatrzona, które aby co narychlej były zniesione, zachowując każdego przy prawie jego, pilno o to prosić. Ku czemu jeszcze mamy istotę od Jego Królewskiej Mości pana naszego niedawno zmarłego na sto i na siedemnaście tysięcy złotych, do których jakobyśmy co najprędzej przyjść mogli, rady IchM. panów koronnych w tym używać. JM. też pana Rokosowskiego celnika koronnego napomnieć, aby za takiem ofiarowaniem, które na pierwszem zjachaniu naszem w Krakowie po śmierci Jego Królewskiej Mości uczynił, tą resztę ceł (choćby jeszcze opisany czas arendy JM. nie przyszedł) na zapłatę żołnierzom tym, którym się istota na Trzy Króle dała, wydać raczył.

5. Tośmy też IchM. poruczyli panom braciej swej, iż jeśliby tam wszystki województwa na pobór się zgodziły, żeby też i oni imieniem nas, obywatelów województwa krakowskiego i sendomirskiego, to IchM. opowiedzieli: uważając wielkie niebezpieczeństwa koronne i my pobór postąpicieśmy gotowi wedle ostatnich kwitów; dokładając jednak tego, żeby ubożsi bracia nasi, którzy sami rolę orzą a kmieci nie mają, a jednak osobami swemi wojenną potrzebę odprawować są powinni, nie byli powinni dać tego poboru. A jeśliby to tam IchM. wszyscy w Warszawie zgromadzeni tak rozumieli, żeby się potrzeby R. P. teraźniejsze mniejszem poborem, aniśli wedle ostatnich kwitów, opatrzyć i odprawić miały, tedy i na to nasi panowie bracia zezwolić mają. Ale większego poboru nad ostatnie kwity pozwalać śmieć się ważyć nie mają. A wszakże jeśliby skąd inąd obronę IchM. panowie wynaleść mogli de proventibus bonorum mensae regalis, tedy tym lepiej.

[1] *Uchwały zjazdu w Kaskach ob. Noailles, t. III str. 135—148, Wierzbowski, Uchańsciana, t. V str. 765—771.*

6. Iż też do wiadomości naszej przychodzą słuchy o testamencie, uczynionym przez króla JM., któregośmy jeszcze nie widzieli, mają tedy o to prosić i napomnieć panowie bracia nasi IchM. panów rad, żeby około tego testamentu nic mówić nie raczyli aż do spolnego zjachania nas wszystkich. Rozumiemy też to być za rzecz potrzebną, żebyśmy się, gdy już pewny czas złożon będzie na elekcyą nowego pana, obywatele ziemie krakowskiej do Proszowic a sandomierskiej do Połańca zjachali, który zjazd nasz ma być w Połańcu ziemie sandomirskiej 26 ianuarii, a w Proszowicach 29 ianuarii z ziemie krakowskiej dla wspolnego porozumienia tak około jachania naszego na tę elekcyą, jako też i około inszych spraw, potrzebnych R. P. naszej. Na które zjazdy my z chęci swej i dobrowolnego teraźniejszego zezwolenia naszego będziem się powinni na miejsca i na czasy wyżej mianowane zjachać, eo non obstante, choćby też IchM. panowie rady koronne na ten czas elekcyej nam oznajmić nie raczyli, o czem wszytkim jeden z panów braciej naszych posłany do krakowskiej ziemie, a drugi do sendomierskiej będzie powinien przyjachać nam oznajmić.

7. A mimo to aby się IchM. panowie bracia nasi posłani ni w co innego nie wdawali i IchM. prośbami swemi, a trzebali, protestacyami do tego przywodzili.

V. Sejmik województwa krakowskiego i księstw zatorskiego i oświęcimskiego w Proszowicach 2—3 marca 1573 r.

Konwokacya naznaczyła sejmiki na 2 marca 1573 r. Ob. Świętosława Orzelskiego: Bezkrólewia ksiąg ośmioro, t. I str. 30. Universał wojewody i starosty krakowskiego Jana Firleja, zwołujący sejmik w Proszowicach na ten dzień, publikował woźny dla księstw zatorskiego i oświęcimskiego dnia 22 lutego w Oświęcimiu. Castr. Osv. t. 47 str. 741—742.

10. *Dyaryusz sejmiku w Proszowicach 2—3 marca 1573 r.*

Rp.: 1. *Ces. Pet. Lat. IV 33 str. 284 i n. (dawniej Bibl. Zal. nr. 364).* — 2. *Czart. ręk. 81 (Teki Naruszewicza) nr. 127 str. 539—550. Jestto odpis z* R. 1.

Dr. 1. *Noailles, Henri de Valois, t. III str. 266—274 (według* Rp. 2*).*

Rzeczy tych, które się na sejmiku ziemie krakowskiej w Proszowicach feria secunda post dominicam Laetare *(2 marca)* działy, krótkie opisanie.

Gdy się wszyscy, tak IchM. panowie rady (których nie wiele było), jako i wszytko rycerstwo ziemie krakowskiej do koła w kościele zeszli, naprzód JM. pan wojewoda krakowski Jan Firlej z Dąbrowice uczynił rzecz, opowiadając, iż z niemałym żalem tego używał, że na ten zjazd

insi wszyscy dygnitarze województwa tego a kolegowie jego nie zjachali się, wszakoż, iż podobno żaden z nich tego bez przyczyny nie uczynił, prosił JM., aby jem za złe to ni od kogo miano nie było, gdyż ich wszytkich chęć i miłość przeciwko R. P. wszytkim jest dobrze świadoma; jakoż samże JM. tudzież niebytność pana kasztelana krakowskiego[1] obmawiał i powiedał absentiae illius przyczynę być niesposobne zdrowie jego; a zatem i inszy każdy swego obmawiał. A potem pan wojewoda[2] opowiedział przyczyny zjazdu tego być te:

Pierwsza, aby postanowienia i namowy panów rad koronnych i posłów ziemskich, na konwokacyi warszawskiej blisko przeszłej w potrzebach i sprawach R. P. uczynione, wszystkiem stanu rycerskiego ludziom w województwie tem opowiedziane i oznajmione były.

Item, aby się namówiło i postanowiło na tym zjeździe, jakoby ty wszytkie rzeczy w Warszawie z dobrem wszech stanów uważeniem, dla dobrego R. P. postanowione, efekt swój w tym województwie wzięły.

Item, jeśliby się co takiego potrzebnego jeszcze pokazało, coby się tam na konwokacyi opuściło i nie opatrzyło, aby tu przydane było.

Tamże zaraz JM. pięknemi i mądremi perswazyami wiódł wszystkich do tego, aby ty tam namowy i postanowienia warszawskie wszyscy aprobować i na nie, jako na dobre i potrzebne zezwoliwszy, wedle nich się zachować raczyli, gdyż tam nic namówione i postanowione nie jest, coby albo wolnościom szlacheckim przeciwnego i szkodliwego, albo R. P. niepożytecznego być miało.

Osobliwie też wszytkich do tego wiódł, aby pobór, na który się wszyscy w Warszawie jednostajnie zgodzili[3], postąpili i nań zezwolili, gdyż żołnierzom tym, którzy przez ten czas na granicach koronnych służyli, zapłata z inąd obmyślona i opatrzona być nie mogła. Także też i obrona, której pod tem czasem, gdy elekcya będzie, bardzo będzie potrzeba, z inąd być żadnem obyczajem i prędszą i pewniejszą być nie może, jeno z poboru.

Przytem też oznajmił wszytkim, iż pan kasztelan gdański[4] pisał do niego, opowiedając, iż słudzy jego, które on był odjeżdżając na konwokacyą do Warszawy zostawił na straży przy granicach dlatego, aby nikogo z cudzoziemców tak do Korony, jako i z Korony nie przepuszczali, pojmali Cyrusa, cesarskiego posła[5], który z Litwy jachał tam gdzieś przez Prusy niezwykłemi gościńcami do cesarza. Przy którym wiele listów od rozmaitych osób do cesarza zastano albo naleziono, z którem to Cyrusem

[1] *Mielecki Sebastyan.* [2] *Firlej Jan.*
[3] *Vol. leg. II 845—854.* [4] *Kostka Jan.*
[5] *Ob. o tem Orzelski t. I str. 36.*

i listami, przy nim nalezionemi, pan gdański, coby czynić miał, prosił o radę.

Potem pisarz grodzki krakowski[1] wszystkie ty postanowienia warszawskie publice głosem czytał, to jest publikacyą złożenia czasu i miejsca elekcyi[2], confoederationem generalem in negotio religionis factam[3], artykuły około elekcyej, z jakimby porządkiem na nię jachać wszyscy i one odprawować mieli[4], list od IchM. panów rad dany do żołnierzów na granicach szląskich i węgierskich służących, a na ostatku listy pana gdańskiego, pisane do pana wojewody około tego Cyrusa; także i Cyrusowe, pisane do pana gdańskiego[5].

Co gdy się odprawiło, prosił i powtóre pan wojewoda, aby się IM. panowie rycerstwo na to zgodzić i pozwolić raczyli.

Pan kasztelan rawski, Myszkowski[6], uczynił też rzecz, wiodąc i namawiając wszytkich, aby ty wszytkie postanowienia warszawskie przyjęli i na nie zezwolili, pokazując to, jako z wielkiem dobrem R. P. wszytko tam się postanowiło.

A zatem rycerstwo dla czynienia porządku obrali sobie marszałka pana Oleśnickiego, który naprzód panu bieckiemu[7] nakazał zdanie swe około rzeczy tych przez pana wojewodę proponowanych powiedzieć.

Pan biecki, zaniechawszy rzeczy proponowanych, napominał wszytkich, aby pierwej, niśli co poczną, posłów, które byli z pojrzodku siebie na konwokacyą posłali, egzaminowali, jeśli się tak zachowali, jako jem było od braciej zlecono, ażeby sprawę dali, co tam w Warszawie sprawili.

Na to JM. pan wojewoda powiedział, że to są niepotrzebne zabawy, ponieważ z tych rzeczy, które czytane publice były, każdy już dostatecznie obaczyć i wiedzieć może, co tam posłowie sprawowali, gdyż nad te rzeczy nic tam więcej nie było sprawowano, ani też postanowiono.

Wiele ich subscripserunt sententiae pana bieckiego, przyznawając tego być potrzebę, aby posłowie o sobie sprawę zdali. Jakoż sami posłowie chętni byli do tego.

I tamże zaraz pan starosta chęciński[8] i pan Strzała[9] sędzia ziemski oświęcimski i zatorski, posłowie, dali o sobie tę sprawę[10], iż się tak zachowali w tym urzędzie swoim, jako jem od braciej zlecono i na piśmie też podano było, i jako na żadną inszą rzecz nie zezwalali ani się wdawali oprócz tego, co jem zlecono było, to jest oprócz czasu i miejsca elekcyi, ani się na żadną inszą rzecz podpisowali, dla

[1] *Raduński Jan.*
[2] *Ob. Orzelski t. I str. 30, Noailles t. III str. 244.*
[3] *Vol. leg. II 841—3.* [4] *Vol. leg. II 843—5.*
[5] *Ob. Orzelski t. I str. 36.* [6] *Krzysztof.*
[7] *Szafraniec Stanisław.* [8] *Dembieński Stanisław.*
[9] *Strzała Piotr.* [10] *Ob. nr. 11.*

tego, iż baczyli, że też z wielu województw posłowie nie chcieli ninacz inszego zezwalać. Za którą ich stateczność powiadali, że tam na konwokacyi od wielu, tak panów rad, jako też i posłów, przymówek wiele odnosili, przypomnieli też i to, że o protestacyą, którą czynili w grodzie warszawskim contra primatem regni, fukani byli od niektórych panów.

Co gdy szlachta usłyszała, pilnie się jęli byli tego domagać, aby jem powiedzieli, ktoby to taki był, coby się na nie fukać ważył. Wszakoż niektórzy, bacząc, iż się to miało do niedobrego, gdyż stąd wielom mogłoby było urość wielkie odium, a potem i co gorszego, zatarli to, włączając insze rzeczy.

Pan biecki[1] potem, przystępując do rzeczy, wotował na propozycyą pana wojewodzinę, którego to zdanie było, żeby wolał wszytkiego postradać, niśli na ten pobór pod tym czasem pozwolić albo też i na te insze postanowienia warszawskie, alioquin z dobrem R. P. uczynione, a to dlatego, iż tego nigdzie w statuciech i prawiech koronnych nie najduje, aby co panowie radni tempore interregni stanowić mogli, albo też mieli, oprócz jednej tej rzeczy, że czas i miejsce elekcyi naznaczyć mają. Pobór pod tym czasem postępować, aczkolwiek dla wiela inszych też dosyć wielkich przyczyn, ale też i dla tej najwięcej rozumiał rzecz nie być pożyteczną, i owszem bardzo szkodliwą, aby potem pan ten, który obran będzie, nie allegował tym poborem, powiedając, iż: naówczas gdyście pana ni mieli, dochodami tymi, z których ja teraz i sam swe i wszytkie inne, tak koronne, jako też i dworu mojego potrzeby odprawować muszę, nie mogliście się bronić, ażeście pobór do nich składać musieli, daleko tedy teraz więcej powinniście to uczynić. I tak dla tego musiemy mu perpetuis temporibus być tributarii.

Po nim wotował pan podkomorzy ziemie krakowskiej[2], który eiusdem sententiae był z panem bieckiem około tych statutów albo artykułów warszawskich i około też poboru. A iż też to było przypomniano i in medium przez niektóre ad deliberandum podano, jakoby jachać szlachta na elekcyą miała, jeśliże in armis albo nie, tego ani wspomnieć dał pan podkomorzy, żeby bez zbroje jachać na elekcyą, powiadając to rzecz ludziem rycerskiem nie być przystojną, a k temu bardzo niebezpieczną.

Pan Płaza[3] toż rozumiał, co i ci dwa pierwsi, i pokazował to, iż oprócz poboru może być dostateczna zapłata żołnierzom i obrona ukrainnym miejscam skądinąd, jako z żup, z ceł i z trzech części, które starostowie i dzierżawcy dóbr stołu królewskiego powinni do skarbu płacić, dokładając tego, iż teraz w żupie mogłoby być pieniędzy nie mało, bo żadnego roku pogoda lepsza nie była na żupie, jako tego, iż zima

[1] *Szafraniec Stanisław.* [2] *Cikowski Stanisław.* [3] *Zapewne Płaza Jan.*

stateczna była. K temu też powiadał, że pewną wiadomość miał, że tego roku przeszłego, już po śmierci królewskiej, wygnano z Polski wołów trzydzieści tysięcy, od których cła złotych tak wiele albo i więcej byćby miało.

Zgadzali się na to pan starosta chęciński[1], starosta czorsztyński[2], starosta ojcowski[3], i inna niemal wszytka szlachta; ledwo się ich kilka najdywało, którzy tak na pobory, jako i na inne wszytkie artykuły i statuty warszawskie zezwalali, między któremi byli przedniejsi pan starosta kazimierski, Mikołaj Firlej, i pan Andrzej Zborowski. Ci dwa dosyć długiemi przemowami i statecznemi racyami wywodzili i pokazowali to, że ty postanowienia warszawskie, tak około poboru, jako i inszych wszytkich rzeczy, nic prawu pospolitemu vel in minimo nie derogują ani jemu przeciwne są i sekwele żadnej złej na potomne czasy za sobą ciągnąć nie mogą.

Przyszło potem na pana Przyłęckiego burgrabiego krakowskiego[4] wotować, który napotężniej to wywodził, jako nie dobrze jest na pobór pozwalać albo ty tam postanowienia warszawskie przymować i aprobować, dziwując się temu, iż panowie rady na uniwersale kaskim chlubili się tym, iż na gościniec trafili, z którego zaś teraz daleko schodzą, gdy się nad to, czego jem prawo pozwala, więcej stanowić ważą.

Najdowali się niektórzy, którzy nietylko te postanowienia warszawskie, ale i insze wszelakie na zjeździech inszych postanowienia zgodne, i deklaracyą kaptura krakowskiego, w Wiślicy uczynioną[5], przeciwne prawu być rozumieli i powiedali. Jerzy Jordan zwłaszcza, ten to wywodził wielą racyi, powiedając, iż prawo pospolite uczy: o poczciwości i o gardło nie może nikt szlachcica sądzić, aż sam król na sejmie ze wszytkiemi pany radnemi, a deklaracya wiślicka pozwala tego staroście ze dwiema deputaty albo też powiatowi jednemu; też prawo pospolite pisane jest, iż wolno każdemu od każdego sędziego apelować na siem albo na wieca, a ta deklaracya wiślicka tego broni. Argumentował też tak: gdyż teraz silent omnia iura antiqua, multo magis silere et etiam nullius momenti esse debent nova, których panowie temi czasy wedle fantazyi swych nakowali. Ten też najwięcej wołał i narzekał o pobory, powiedając, iż panowie na nas, jako na osły, wszytko wkładają, a sami dzierżąc starostwa i inne dobra stołu królewskiego i R. P., z którychby teraz powinni byli potrzeby wszytkie koronne odprawować, ulegają, i ciż najwięcej, którzy starostwa albo dzierżawy, jakie mają, do tych poborów radzą (jakoż re vera tak się działo); i radził, aby tymi retentami, które

[1] *Dembieński Stanisław.* [2] *Dembieński Jakub.*
[3] *Płaza Stanisław.*
[4] *Przyłęcki Maryan, sędzia grodzki krakowski.*
[5] *Ob. nr. 7.*

u starostów i dzierżawiec są, żołnierze teraz kontentowani byli, a o ostatku zapłaty ich, na elekcyę zjachawszy się, radzić. Przypominał też, aby ante omnia na elekcyi rug i inkwizycya była około pieniędzy po śmierci królewskiej (jako on mówił) pokradzionych, ażeby na takowe severe, wedle praw, animadverteretur.

Confoederationem generalem in negotio religionis Varsaviae factam wszyscy chwalili i bardzo potrzebną być rozumieli. W tym ją tylko ganili, iż w Warszawie uczyniona była, gdzie się nic stanowić ani uchwalać nie godziło oprócz czasu i miejsca elekcyi, i dla tegoż ją nic nie ważną być rozumieli i ćwierdzili. Ale na elekcyi dopiero uchwalić ją sobie wszyscy obiecali i [nie] na papierze, jako ta była, ale na pergaminie napisać się obiecali.

W tym przyniesiono list od księdza biskupa krakowskiego[1] do JM. pana wojewody[2], w którym posłał JM. kopią listu starosty żmudzkiego[3] do księdza arcybiskupa gnieźnieńskiego[4] pisanego, której kopii listu tamtego ten sens był: Dawa znać księdzu arcybiskupowi starosta żmudzki, iż dostał więźnia jakiegoś moskiewskiego, od którego wziął tę sprawę pewną, iż kniaź moskiewski[5] lud wielki zbiera, który ma się ściągnąć i stawić się u Pskowa na kwietnią niedzielę[6], z którym to ludem puścił tę sławę, iżby się ruszyć miał do Tatar. Ale to panu staroście żmudzkiemu rzecz się nie zda być prawdziwa i podobna (gdyż od Pskowa do Tatar jest więcej niśli trzysta mil), aby się tak daleko z tymi wojski wlec miał, i pisze, że to jego przyzwoite stratagema, indziej mierzyć a indziej strzelać. Pisze tedy, iż on tak rozumie, że nie gdzie indziej, jeno do Inflant z tymi się wojski obróci. Dawa przy tem znać, iż Biały Kamień zamek, nad który w Liwoniej wszytkiej mocniejszego nie było, mocą wielką wziął pod Szwedem, także i drugi szlachecki, a Rewel snać już obległ. Prosił tedy o radę i o ratunek, jeśliby co takowego, czego się bardzo obawa, tam przypadło.

Byli też na ten zjazd do Proszowic posłani posłowie od rycerstwa z województwa szyradzkiego, którzy to powiedzieli: że województwo siradzkie sejmik albo zjazd ten, który jem jako i inszym wszytkiem województwom na dzień dzisiejszy przypadał, odłożyło sobie ad 12 martii dla tego, aby się wywiedzieli pierwej, co za postanowienia będą w inszych województwach, zwłaszcza w krakowskiem, dla czego powiadali się tu być posłanymi. Powiedzieli to jednak, iż już to tam między sobą w województwie onem postanowili, aby pobór wszyscy złożyli nadalej za cztery niedziele; ale iż pobór ten, który się w tamtem województwie złoży, nie będzie tak wielki, żeby się żołnierze, na granicach szląskich

[1] *Krasiński Franciszek.* [2] *Firlej Jan.*
[3] *Chodkiewicz Jan.* [4] *Uchański Jakub.*
[5] *Iwan Groźny.* [6] *15 kwietnia.*

od tamtego województwa służący, nim odprawić mogli, przeto prosili imieniem wszytkiego rycerstwa z owego województwa, aby im do tego pomogli, jakoby stateczną obronę w tym tam kącie mieli etc. Prosili też, aby do pana gdańskiego[1] stąd pisano też było od wszytkich, żeby tego pana Cyrusa z listy przy nim nalezionemi miał na dobrym baczeniu, żeby się też od tego nie dał nikomu odwodzić, aby go nie miał tak, jako począł, w dobrem opatrzeniu mieć, bo snadź pisał do niego któryś zacny senator, aby go dobrowolnie puścił.

Ten dzień wszystek poniedziałkowy[2] do nocy samej bez przestanku, od rana począwszy, na uporze a swarze strawili około tych poborów i artykułów, bo żaden od swego przedsięwzięcia żadnemi racyami ani też perswazyami nie dał się odwieść.

Nazajutrz[3] zasię, zszedłszy się rano, wotowali ci, którym się było wczoraj nie dostało, ale przedsię i ci, którzy już byli wczoraj zdania swe odprawili, wotowali znowu, jako pan biecki, który, dziwne obtestacye czyniąc, powiadał, że tego nie dlaczego inszego czyni, że na te pobory zezwolić nie chce, jeno iż baczy być stąd wielkie periculum, a żeby kto nie rozumiał, aby to dla czego inszego czynić miał, to jest z niechęci jakiej przeciwko R. P., powiedział się być gotowym i teraz zaraz pobór oddać, gdyby się nań wszyscy zgodzili, ale sam nań ani radzić ani pozwalać nie chciał. I cisnął w pojrzodek łańcuch wielki złoty, opowiedając, że nie tylko ten pobór, na któryby się wszyscy zgodzili, ale i wszytką majętność swoję jest gotów dać dla dobrego R. P.

Dysputowali z nim długo w tej mierze pan wojewoda i pan Andrzej Zborowski i inszych też nie mało, wywodząc i okazując to jemu i drugiem, którzy eiusdem sententiae byli, że tem nic się nie ubliży prawu pospolitemu, które, choćby też jakie było w tej mierze, któreby tego broniło, przedsię jednak, folgując potrzebie R. P., musiałoby na stronę odstępować na czas, boby to mala lex taka była, dla którejbyśmy musieli wszystcy zginąć.

Gdy już tedy wota porządkiem wszyscy a minimo ad maximum usque odprawili, znowu tumultuarie, porywczo, to ten, to ów, jęli zaś mówić o tychże rzeczach, jedni je ganiąc, drudzy też chwaląc. Wszakoż gdy wszytkim pan wojewoda na oko prawie pokazał to, że zapłata żołnierzom zatrzymanego żołdu i na potem opatrzenie granic żadnym obyczajem z inąd być pewną nie może, jeno z poboru, wiele ich już nie tak pertinaciter swego zdania bronić poczęło. Jakoż i z rana jeszcze niemało ich, którzy wczoraj i wspomionąć poboru nie dali (ut est mos nostris drogo cenić naprzodku każdą rzecz a zaś na ostatku zelzem albo darmo puszczać), pozwalali poniekąd nań. Awa in summa, po długich swarzech i kłopociech niepotrzebnych, bez których nasi nic nigdy nie umieją ani

[1] *Kostka Jan* [2] *2 marca.* [3] *3 marca.*

też mogą sprawić, zgodzili się, że pobór (lecz i poborem tego zwać nie nie chcieli drudzy, ale, iż mu inszego nazwiska naleść ani wymyślić nie mogli, na tem przestać musieli) pozwolili z dobrej woli, sami, nie za żadnymi ustawami czyjemi, i to ci tylko, którzy się tu zjachali byli, in absentes nic stanowić nie chcąc, chyba jeśliby też z dobrej woli swej dać i postąpić chcieli. Który złożyć i znieść obiecali we cztery niedziele po Wielkiejnocy, a to dlatego ten czas złożyli, aby, ondzie zjachawszy się na elekcyą, vigore conventus generalis uchwalili sobie pobór na elekcyi powszechny, który żeby też i ci, którzyby go teraz z dobrej woli dać i postępić nie chcieli, naonczas już dać powinni byli. Na których poborów wybieranie deputowali sobie poborce w powiecie oświęcimskiem, zatorskiem i proszowskiem pana Jana Młoszowskiego, w książnickim i lelowskim pana Przyłęckiego[1], w sądeckim i czchowskim pana starostę sądeckiego[2], którym to poruczyli, aby z tych poborów płacili zatrzymany żołd żołnierzom.

Item, namówili, iż [z] zbroją na elekcyą jachać mają, wszakoż in electioni diem praefixam do Tarczyna zjachać się mają we czwartek po przewodniej niedzieli[3], i tam jeśli się osłyszą i dowiedzą, że insze województwa bez zbroje jadą, oni też tam namówią i porozumieją się, jeśli nazad do domu wrócić zbroję albo nie.

Item komuby się szkoda albo krzywda jaka od kogo w ciągnieniu na elekcyą działa, skarżyć na elekcyej i sprawiedliwości żądać ma, a tam bez odwłoki z każdego sprawiedliwość czyniona być ma.

Item Cyrusa pilno chować aż do elekcyi, z listy przy nim nalezionemi, które publice na elekcyi otworzyć, aby z nich multorum cordium cogitationes revelari possint.

Item na elekcyą przyrzekli sobie wszyscy jachać.

Oprócz tych rzeczy nic inszego tam nie było postanowiono.

Krakowscy mieszczanie prosili, aby ten pobór, któryby z miasta Krakowa przyść miał, był miastu darowan na oprawę murów i na przyczynienie strzelby, także i na inne potrzeby, gdyż to miasto, na którem wiele należy Koronie polskiej, dochodów na potrzeby swe prawie nic nie ma. Czego im odmówiło rycerstwo, powiedając być pilnie i pieniędzy na zapłatę żołnierzom, dokładając też tego, iż na ich murzech mało albo nic nie należy, boby ich obrona była bardzo słaba, gdyby już nieprzyjaciel tak daleko był w ziemie wpuszczon, żeby się aż o ich mury oparł.

Księża kapituła krakowska przez posłańce swe pozwolić poboru nie chciała, powiadając, iż bez przyzwolenia i wiadomości biskupiej tego uczynić nie mogli. JM. pan wojewoda powiedał, że już ksiądz biskup[4] w Warszawie na nie zezwolił.

[1] *Przyłęcki Maryan, sędzia grodzki krakowski.*
[2] *Mężyk Stanisław.* [3] *2 kwietnia.* [4] *Krasiński Franciszek.*

11. *Relacya z konwokacyi posła Stanisława Taszyckiego.*

Rp. 1. *Univ. warszaw. nr.* $1\frac{4}{1}$ *k. 19*^{v}*—22. Tekst bardzo błędny.*

Uw. *Akt ten nie ma daty. Ze relacyę tę należy odnieść do tego sejmiku, wskazuje także porównanie z dyaryuszem tego sejmiku, ob. nr. 10. Według tego dyaryusza jednak relacyę zdawali Stanisław Dembieński i Piotr Strzała, nie Taszycki.*

Sprawa, którą dał IchM. panom i braci województwa krakowskiego z tej konwokacyi warszawskiej na Trzy Króle *(6 stycznia)* pan Taszycki w Proszowicach.

Naprzód, moi łaskawi panowie i bracia, wedle rozkazania WM. i poruczenia zachowaliśmy się, żeśmy się na czas naznaczony od WM. na tę konwokacyą wczas zjechali i te wstępki, które nam od WM. były i są poruczone, nie omieszkaliśmy w niwczym przestępować. Aleć oczekiwali panowie na pany litewskie, nic około elekcyi się czasu i miejsca nie stanowiło, aniśmy się też mimo to w niwecz nie chcieli wdawać. In genere wszyscy posłowie byliśmy bardzo przyciśnieni od IchM. panów rad, iżbychmy ich czekali od środy aż do niedzieli prawie; za wielką prośbą i potrzebą słuszną czekaliśmy, a wszakoż w tych dniach panowie IchM. nie próżnowali i prosili nas IchM., abyśmy też IchM. spraw słuchali. Były dwie skardze we środę, jedna pana Pierzchineckiego [1], druga pana Przyjemskiego. IchM. panów pobrano starostwa, panowie Prusacy panu Przyjemskiemu [2] wzięli, panowie Czemowie [3], a panu Przyjemskiemu [4] Konopacki [5]. Tedy, iż pan Przyjemski w swej rzeczy gdy czynił skargę wielką i żałosną, primatum arcybiskupowi przywłaszczał et gubernacula panom, ja wnet z p. Strzałą [6] protestowaliśmy się solenniter in senatu, iż primatum [a] nie przyznawamy ks. arcybiskupowi ani panom gubernacula; i okazaliśmy tu to, w czym przeciw nam i wolnościam naszym wykroczyli, opowiedzielichmy się imieniem wszech WM. i sami siebie, iż na każdego uniwersały i inszy postanowienia nie zezwalamy a teraz się już więcej z WM. nie wdawamy w niwecz, aż pierwej miejsce i czas elekcyi złożą. Co usłyszawszy insi posłowie nasze opowiedania, przyzwolili ni o czym nie mówić, ani de modo electionis, ani o żadnym jechaniu na elekcyą, mimo złożenie czasu i miejsca. Potym poselstwo sprawo-

[a] *W tekscie:* privatum.

[1] *Byłto Wojciech Pierzchliński, ob. o tem Orzelski, t. I str. 37—8.*

[2] *Powinno być bezwątpienia:* Pierzchlińskiemu.

[3] *Fabian wojewoda pomorski i Achacy wojewoda malborski.*

[4] *Ob. o tej sprawie Orzelski, t. I str. 37—38, por. tamże str. 13—14, 19, 27.*

[5] *Jerzy.*

[6] *Strzała Piotr.*

wali panowie nasi, IchM. pan wojewoda sendomirski[1] i z panem gnieźnińskim[2], obiecując[a], iż panowie litewscy pewnie mieli być, iż IchM. byli już[b], upewnili, i też nam oznajmując, co pany litewskie od nas obraża.

Zatym rugi szły w radzie rozmaite i listy odprawowano od książęcia Słuckiego[3] etc. i od Kurzanskiego[c] [z] Sluchowic(?), gdy już panowie litewscy posłali dwu posłów od siebie, sami nie przyjechawszy, pana trockiego[4] z panem witebskim[5], a od rycerstwa sześć posłów[6], których poselstwo takowe było: Naprzód, iż onym nie rychło dano znać; opowiedali tam swe trudności sejmu, iż nieprzyjaciel teraz ma pogodę ku wojowaniu, Moskwicin. Druga, iż tego w prawiech swych i koronnych nie baczą, aby byli powinni się zjeżdżać na jakie konwokacye, jedno na sejmy electionis; i też egzagerowali na zwleczenie czasu, a jednak dla spolnej miłości brackiej posły posłali, namawiając de tempore et loco; i to prosili, aby prze[d] elekcyą, gdy się zjadą wszyscy, dekret w Lublinie uczyniony około Podlasia, Wołynia, Kijowa, Bracławia[7] zniesion był; i o miejsce prosili u Parczowa na czas elekcyi na św. Wojciech; iż też prosili, aby laski wszytkie były podniesione; owa z uniej nic.

Item to też WM. oznajmuję, iż panowie rady chcieliby pierwej mówić i stanowić o porządku i o sposobie obierania pana, o rządnym zjechaniu na elekcyą, ażeby sine armis a nie z tumultem; ale posłowie za naszym opowiedzeniem zgodzili się na to mocnie nie mówić, ażby pierwej czas i miejsce panowie IchM. nam według powinności swej naznaczyli i publikowali; z czego się długo zdzierali, obawiając się, aby się posłowie nie [ro]zjechali, jako prosili i upominali, aby się nie rozjeżdżali, aby się w porządek namówili. I było kilka dni o tym mowy dosyć, aż dopiero 20 ianuarii czas i miejsce naznaczyli i publikowali; tam przy tej publikacyi czasu i miejsca przypisali decretis[d]: ktoby na mianowany czas [nie] przyjechał, careat[e], na cośmy im nie zezwalali i owszemeśmy się opowiedzieli.

Co się tknie, jako[m] wysoko mianował, iż były rugi i rozmowy około praktyk, było ich wiele. Naprzód ks. kujawski[8] z ks. chełmskim[9] o liściech dawali sprawę, które były pisane od cesarza, i o wszytkich praktykach, które się działy teraz przy Królu JM., o Gasztołdzie, o Cyrusie[10], i p. Leśniewski dawał sprawę o sobie, iż od Cyrusa listy bierał, miewał z nim porozumienia dla dobra R. P., chcąc wyrozumieć praktyki, któreby nam były szkodliwe, a potym nas przestrzedz. Zadawano mu, iż go końmi swemi odesłał, czego się sprawił.

[a] *W tekscie:* obaczając. [b] *W tekscie:* inszi. [c] *Może ma być:* kurlandzkiego.
[d] *W tekscie:* de certis. [e] *Tu widocznie jakiś brak zachodzi.*

[1] *Zborowski Piotr.* [2] *Tomicki Jan.* [3] *Jerzy.*
[4] *Wołłowicz Eustachy.* [5] *Pac Paweł.* [6] *Por. Orzelski, t. I str. 28.*
[7] *Tj. akty inkorporacyi tych województw, ob. Vol leg. II 745—766.*
[8] *Karnkowski Stanisław.* [9] *Starożrzebski Wojciech.*
[10] *O sprawie Cyrusa ob. Orzelski str. 36, 41, 64. Ob. też wyżej str. 24, 25.*

Item to Królewnie przypomnieć, co od ni rotmistrz mówił; w czym potwarz tę K. JejM. cierpiała niewinnie, czego sprawę dała słuszną, iż nie ona chciała być królową, a że przez Wojnę słali listy do ni z kondycyami o Podlasie.

Item panowie dworzanie też żałobę czynili o śmierci pański, iż przez truciznę, czary i dyabelstwa umarł, który skrypt proszę, ażeby beł przeczczon, i rozkradzenie skrzyń pieniędzy, aza tam tego mało było[1].

Item około rozszafowania pieniędzy w Knyszynie dworzanom sprawę pana wojewodzinę dali i biskupa krakowskiego[2], iż mieli dozwolenie od panów Wielki Polski i z listy; i to też było, że i ci brali za służby, co wielkie opatrzenie mieli.

Item rug mieli około kancelaryi, a zwłaszcza o list, którym było kazano puścić sześć zamków królowi szwedzkiemu, o czym żaden pan nie wiedział; z małej kancelaryi wyszedł. I dawał o sobie sprawę ks. biskup krakowski.

Item na summy pieniężne książęciu kurlańskiemu.

Item na 100.000 uniwersał vigore[a] praeteriti conventus Warszaviae; a ty uniwersały do aktów[b] [w]wodzono, mianując je do Łęczyce.

Item była też sprawa p. Mniszków i drugich, jako Dobrzykowskiego i Mikorskiego, karil(?) pieniędzy[3].

Item o Gizance; pieniędzy od ni wzięto 10.000 na wymowie[4].

Item to też WM. oznajmuję, iż deputaty do czynienia porządków wysadzili tak panowie, jak i posłowie[5]; z naszych żaden nie jest, bo tam o tym mówić ani konkludować nie chcieliśmy, ani o nim nie będą kollegowie moi na zakazanie WM. braci swy, bacząc to, iż panowie chcą sobie gubernaculum utwierdzić, zabiegając temu, iżby do dalszego rugu nie przyszło, wieszacz(?) pieniądze, słupy(?), zamki; ale libertas non venditur auro; co ja chciał pokazać zadłużone; i nie kazano tych listów wspominać.

Item też WM. oznajmujem od braci, iż tam chcą wszytko ustanowić: modum electionis, nową sprawiedliwość alias modum ordinarium, zgodę księżą.

Item o Tykocin była sprawa, że tam ty osoby, co są na niem, jacy do Korony obiecali na sobie trzymać; strzegą się periculum.

Item też o poprawę praw tam chcą niektórzy mówić; też o tym wszytkim nam się zda, aby się WM. namówili, spisali a wszytkim na elekcyą przywieść ku rozsądkowi i konkluzyi, bo jest siła ludzi doma, co też nie próżnowali, iż pisali, zgotowali; co na się wszytko znoszą, od

[a] *W tekscie:* vigoris. [b] *W tekscie:* actu.

[1] *Ob. o tem Orzelski t. I str. 65, 71 i n.*

[2] *Chodzi tu o wojewodę lubelskiego Mikołaja Maciejowskiego i biskupa krakowskiego Franciszka Krasińskiego. Ob. Orzelski t. I str. 65 i n.*

[3] *Orzelski t. I. str. 66—67.* [4] *Orzelski t. I str. 65—66.*

[5] *Orzelski t. I str. 65 i n.*

wszytkich zgodnie odprawić, konkludować. I to też WM. oznajmuję, iż, czyniąc dosyć poruczeniu, u WM. albo IchM. opowiedzielichmy się i protestowali z strony uniwersałów, recesów; i kto przyczyną był tego zakłócenia[a] czasów, dowiadowaliśmy się; panom swym dziękowaliśmy, bo się okazało, że się nie Mała Polska stała aby tym, którzy primatum[b] ks. arcybiskupowi[c] przyznawali, iż to on sam niektórym konwokacyą czynić miał; i zeznał się do tego biskup kujawski, że arcybiskupowi radził, by nie jeździł do Knyszyna. To też WM. oznajmuję, że się ks. arcybiskup świadszył i na przywileje ozwał, iż i na to primatum[b] służy[d], a wszakoż my wszytko na mądre baczenie a jednostajne[e] zezwolenie WM. przypuszczamy.

O obronie też teraz mówić mieli; na podatek insze[f] województwa zezwalać nie chcą, w skarbie pieniędzy nie masz; żołnierze by zatrzymać. Była też tam sprawa, moi łaskawi panowie, jakom wyszy WM. oznajmił, około rugów rozmaitych, które się jawnie pokazały po zmarłym nieboszczyku panie naszym śmierci jego. Item około koni, pieniędzy, złota, kancelaryi, zamków podania królowi szwedzkiemu w Inflanciech, ale i z łaski bożej słuchając tego, zruszyła mię[g] cnota przodków mych i ojca mego, któremu miło było służby przymować, w których był, i mili mu było dla R. P. dać się więcy gnoić, aniżeliby miała na czym szwankować, do tego mnie bojaźń boża poruszyła, do tego mnie szczyrość rugów przywiodła, które sam Pan Bóg przez serca ludzkie, któremi sam włada, na jaśnią okazać raczył. I to też napominanie dzień przed moją mową JM. p. Gorcieńskiego (?), gdzie JM. in senatu napominał i obwiązał mało non virtute, gdy się rugi zaczynały, iż, ktoby co wiedział na kogo, aby nie tail a ukazał to in senatu, dokładając tego: niechby się ten wstydził, kto co wykroczył R. P. A tak wyrozumiawszy rugi, mając wiadomości o rzeczach więtszych, a zwłaszcza o to, iżby kto wolnościami naszemi chciał szafować, to mniejsza rzecz była. W tym ruga była, rugować się o złoto, o skarby, o szkapy, których zawdy wolny lud nabyć może, ale to nawiętsza, że wolność z bojaźnią bożą nie ma żadny ceny, a czem ja, prostak będąc, byłem poruszony przeciw ty sentencyi JM. ks. biskupa kujawskiego, dobrego senatora, gdzie się na konwokacyi warszawskiej nic jawnie na nim nie okazało, iż oni byli napisali, że chciał omnibus modis Królowę Jej M. na stolicę królewską posadzić. To gdy się o tym mówiło szerzy, turbacya beła wielka i nie dopuszczono listów tych deklarować, które między ktoś rozpuścił, iż JM. pan gnieźnieński[2] na to uderzył: czemu nas spiegujesz, wszak my was nie docieramy etc.

[a] *W tekscie:* tym zakroczenia. [b] *W tekscie:* privatum. [c] *W tekscie:* arcybiskup. [d] *W tekscie:* zwasz. [e] *W tekscie:* jednostajnym. [f] *W tekscie:* inszego. [g] *W tekscie:* nie.

[1] *Karnkowski Stanisław.* [2] *Tomicki Jan.*

Było wiele brykania w ten czas i cnotliwy człowiek ratował, p. Niemojewski poseł kujawski, i dopuściliśmy się byli IchM. dozierać, jeśliby na nas co wiedzieli. A mówiło się to z dozwoleniem braci IchM. p. posłów. Naostatek się powiedziało: niech się ten to wstydzi, który te listy IchM. dla[a] zwaśnienia rozsyłał, gdy się tam IchM. do nich nie przyznali. A tak, jakom się tam in senatu i też w Proszowicach, tak się zawdy oświadszam i oświadszać chcę, rzec to między IchM.: niezważny czynił, ale z rozumu swego krześciańskiego, jedno żeby każdego sprawy były wszytki okazane i objaśnione w tym to świętym rugu, który się zaczął. A potem żeby się wszytko pogładziło i odprzątnęło, w miłości żyć już przydzie do elekcyi. I tak to z WM. każdy przyjmi odemnie od prostaka, jak przystoi mądrym, gdyż simplicitas legibus amica et, quanto maior simplicitas, tanto maior veritas.

VI. Sejmik przedkoronacyjny województwa krakowskiego w Proszowicach 1 września 1573 r.

Na elekcyi oznaczono sejmiki dla obrania posłów na koronacyę na 1 września 1573 r. Orzelski j. w. t. I str. 151. Mówi Orzelski o tych sejmikach, jak się odbyły, t. I str. 178; o proszowskim jednak nie wspomina.

12. *Instrukcya, dana posłom na sejm z sejmiku województwa krakowskiego w Proszowicach [1 września] 1573 r.*

Rp.: 1. *Archivum watykańskie. Litterae principum vol. 27 nr. 99.*

Dr. 1. *Wierzbowski, Uchańsciana, t. V str. 212—213.*

Uw. *Akt ten nie ma daty; że odnosi się do tego sejmiku, świadczy to, iż załączony jest do listu Marcina Isbiedzkiego do Jakuba Uchańskiego, pisanego 4 września 1573 r. W tymże liście jest też opis przebiegu tego sejmiku. Drukował ten list Wierzbowski, Uchańsciana, t. V str. 209—212.*

Artykuły sejmiku proszowskiego.

1. Aby panowie posłowie w niwczem nie odstępowali artykułów warszawskich, tudzież i konfederacyi[1] na to, żeby przysięga króla JM. według napisania de verbo ad verbum w niczem odmieniana[b] nie była.

2. Sprawiedliwość aby była opisana consona iuri publico[c] i przeto aby był statut korrygowan przez pewne deputaty i sejmowi podan, a ci, którzy będą na korrekcyą statutu deputowani na sejmie, aby byli z skarbu królewskiego opatrzeni.

[a] *W tekscie:* die. [b] *W tekscie:* odmiana. [c] *W tekscie:* publici.

[1] *Vol. leg. II 841—843.*

3. Cudzoziemcy aby nie kupowali imion w Polsce bez dozwolenia sejmu i też indigenatum żaden nie mógł mieć z kancelaryi, jedno tylko na sejmie.

4. Według statutu Zygmunta króla dignitates principis, comitis, etc. aby były de nomine (?)[a 1].

5. Moneta, tak złota i srebrna, aby była kowana sub veteri grano, do której aby byli custodes deputowani wedle konstytucyi dwa z Wielkiej Polski, dwa z Małej, dwa z Litewskiego Księstwa.

6. A gdzieby mogło się co pokazać w Koronie, Księstwie Litewskiem i indziej pożytku bez naruszenia wolności i praw pospolitych, tego z tego pożytku czwarta część ma być dawana ku obronie R. P.

7. Zasługi aby Królowi JM. były zalecane z ludzi R. P. zasłużonych; mianowano na to pana kanclerza[2], pana wiślickiego[3], pana radomskiego[4], pana rawskiego[5], pana żarnowskiego[6], castellan[os], i Taranowskiego[7].

8. Aby komisyi pruskich egzekucya była; urosło to [z] żałoby p. Placzina[b], pani pruskiej, której majętności pobrali; p. Pierzchlińskiemu, panu[c] Przyjemskiemu[8], tudzież też iż panu wiślickiemu[3] Neringę wzięto, którą tym było dano.

9. Aby byli deputowani komisarze ku radzie miast i dochodów ich, iżby te pożytki skazało się, kędy je obracają.

Posłowie ci obrani:

Pan biecki J. (?)[9], Pan Przyłęcki[10],
Pan Taszycki[11], Pan Strzała[12],
Pan Kmita[13], Pan starosta chęciński[14].

VII. Sejmik przedkonwokacyjny województwa krakowskiego w Proszowicach 16 lipca 1574 r.

Sejmik do Proszowic na 16 lipca złożyli senatorowie, zebrani w Krakowie po ucieczce króla. Ob. Zakrzewski, Po ucieczce Henryka, str. 65. W związku z tem Castr. Osv. t. 45 str. 774, pod datą 30 czerwca 1574: Listów do szlachty odesłanie. JM. pan Piotr Zborowski ze Zborowa wojewoda i starosta generał krakowski etc. posłać raczył listy pod tytułem swoim i pieczęcią swą na zamek oświęcimski, upominając rycerstwo, aby się zjechali

[a] *Wierzbowski czyta*: dawane. [b] *Może ma być*: pani Placiny.
[c] *W tekscie*: panom.

[1] *Niejasna, o jaki statut chodzi.* [2] *Dembieński Walenty.*
[3] *Firlej Mikołaj.* [4] *Tarło Jan.* [5] *Myszkowski Krzysztof.*
[6] *Sienieński Jan.* [7] *Andrzej.* [8] *O Pierzchlińskim i Przyjemskim ob. str. 31.*
[9] *Szafraniec Stanisław.* [10] *Maryan sędzia grodzki krakowski.* [11] *Stanisław.*
[12] *Piotr, sędzia ziemski zatorski i oświecimski.*
[13] *Jan, pisarz ziemski krakowski.* [14] *Dembieński Stanisław.*

do Proszowic na dzień szesnasty miesiąca lipca dla tego, aby o sobie i o R. P. radzili za tym odjechaniem J. K. M. z Polski do Królestwa francuskiego. Które listy JM. pan Zygmunt Myszkowski z Mirowa oświęcimski i zatorski starosta tegoż dnia zarazem do panów szlachty powiatów oświęcimskiego i zatorskiego odesłać raczył. *O tych sejmikach Orzelski, t. II str. 13, ale o proszowskim nie wspomina.*

13. *Konfederacya województwa krakowskiego, zawiązana w Proszowicach 16 lipca 1574 r.*

Rp.: 1. *Castr. Crac. Rel. t. 2 str. 352—360*: Oblata litterarum confoederationis Prossoviensis terrae Cracoviensis. *Oryginał aktu konfederacyi, opatrzony pieczęciami senatorów i szlachty, podali z polecenia sejmiku 19 lipca 1574 r. do oblaty w grodzie krakowskim Krzysztof Myszkowski kasztelan rawski i Seweryn Bonar starosta rabsztyński. Tegoż dnia publikował ją z polecenia podstarościego krakowskiego Zygmunta Palczowskiego woźny generał Jan Ćwikła w grodzie* (hic in castro in loco publico) *i na rynku krakowskim, o czem zapiska na końcu oblaty.* — 2. *Castr. Sand. t. 15 str. 715—725. Obl. z 22 lipca 1574 r., podana przez podstarościego sądeckiego Tobiasza Chomętowskiego.* — 3. *Castr. Osv. t. 45 str. 778—785. Obl. z 22 lipca 1574 r., podana przez Krzysztofa Myszkowskiego.* — 4. *Czart. ręk. 83 (Teki Naruszewicza) nr. 58 str. 225—235.* — 5. *Haus, Hof- und Staatsarchiv w Wiedniu (ob. Zakrzewski, Po ucieczce Henryka, str. 140).*

Postanowienie, które się stało w Proszowicach dnia 16 iulii a. d. 1574.

My rady i rycerstwo województwa krakowskiego, przeglądając niebezpieczności, któreby na Koronę przypaść mogły, a to za odjechanim od nas Króla JM., pana naszego, obyczajem przodków naszych, którzy we wszystkich przypadkach zwykli beli w kupie o sobie radzić i tym podobne postanowienia czynić, zwłaszcza przychylając się do postanowienia i konfederacyej, która była uczyniona[1] po ześciu z świata skoro Króla JM. Zygmunta Augusta, pana naszego, i potym w Wiślicy objaśnionego[2], także pod Warszawą na konwokacyej albo na sejmie electionis umocnionego; przy tej tedy konfederacyej mocnie stojąc, którą tak approbujemy, jako sama w sobie jest opisana. Ale iż tego było nie opisano, ktoby miał egzekucyą o które ekscesy czynić, i przydawając też niktóre artykuły potrzebne ku rozsądkowi pod tę to naszę konfederacyą, o które w pierwszej konfederacyej wzmianki około rozsądku nie było, aby tedy żaden krzywdy nikomu czynić, ani sprawiedliwości według myśli swej dochodzić nie śmiał, tedy do tego czasu, aż Króla JM., pana naszego, w Polsce mieć będziemy, o ty ekscesy albo artykuły niżej opisane sądy według prawa i zwyczaju staradawna opisanego i trzymanego ku rozsądkowi poddaliśmy i jużeśmy ku temu rozsądkowi pewne osoby niżej opisane

[1] *Ob. nr. 1.* [2] *Ob. nr. 7.*

obralichmy społecznie, poddając im ku rozsądzeniu ty to artykuły niżej opisane z takowem postępkiem:

1. Naprzód o najazd domowy, o rozbicie na dobrowolnej drodze, pożogę, zgwałcenie białych głów, wybicie z spokojnego dzierżenia z gimienia, o zabicie, o rany wszelakie, najazdy znaczne gwałtowne na grunty jeden drugiego, wzięcie poddanych i sług gwałtem, o zabicie i zranienie ich; także też i około strzelby z rusznic, jako jest w statucie Sigismundi Augusti opisano[1], według tego statutu sądzić deputatom i o ty wyżej opisane artykuły dopuściliśmy i taki postępek na się zezwalamy, aby ukrzywdzony krzywdę swą podstarościemu albo staroście grodu tego, w którym ukrzywdzony mieszka, i deputatom oznajmił, które sobie dobrowolnie teraz ustawiliśmy, to jest w powiecie krakowskim, proszowskim, księskim i lelowskim czterech deputatów do tych powiatów obraliśmy, to jest urodzone pany: Piotra Strzałę sędziego oświecimskiego i zatorskiego, Maryana Przyłęckiego burgrabię i sędziego zamku krakowskiego, Mikołaja Dłuskiego, Jana Raduńskiego, którzy to wszyscy czterej z starostą albo z podstarościem sądzić mają na zamku w Krakowie te akcye wyżej opisane; do bieckiego powiatu urodzone pany: Mikołaja Jordana i Jana Wielopolskiego, do sandeckiego albo czchowskiego powiatu urodzone pany: Andrzeja Bylickiego i Jadama Rozna, do oświecimskiego i zatorskiego księstwa urodzone pany: Jakuba Palczowskiego, Sebestyana Pisarzowskiego. A gdzieby się trafiła sprawa z wyżej mianowanych występków albo artykułów stanu duchownego z świeckim, tedy oficyał dystryktu tamtego albo jego subdelegat ma być do tychże deputatów do takiego tylko aktu przysadzony.

2. Za którym oznajmieniem krzywdy której starosta miejsca onego listem swoim otworzystym ma oznajmić onemu obwinionemu, o co jest i przez kogo obwinion, dawając mu rok temże listem albo pozwem przed sobą i przed onemi deputaty powiatu onego, w którym citatus mieszka, aby stanął tamże u grodu, a dać mu rok we dwie niedzieli, aby stanął po położeniu na imieniu onego pozwanego, jako się zachowywa pozwów kładzenie zwyczajne w Polsce. Tenże citatus ma mieć zawżdy terminum peremptorium, na którem odpowiadać tanquam in peremptorio termino i tamże się z nim cum actore zgodzić ma in instanti albo mu się usprawiedliwić. A gdzieby był winien nalezion przez urząd i deputaty powiatu onego a nie chciał się usprawiedliwić, tedy tenże starosta i z deputaty mają obwieszczać listem swoim jednym szlachtę powiatu onego, ażeby żaden barwy nie miał wymawiać się nie jechać a oczekiwać, aż się wszyscy obwieszczą, ale pod cnotą szlachecką, też i pod przysięgą, którą Panu Bogu czyniemy, każdy z osoby swej, kto obwieszczon będzie takim otwartym listem, przyjechać na miejsce od starosty i deputatów naszna-

[1] *Konstytucya z r. 1557, Vol. leg. II 606.*

czone będą powinni, a czynić taką egzekucyą nad osądzonym wespół [z] starostą i deputaty, jako ta konfederacya uczy, to jest ukrzywdzonemu szkodę z jego majętności nagrodzić a majętność jego konfiskować i tak długo dzierżeć starosta albo urząd ma, aż się dosyć stanie ukrzywdzonemu za wszystko. A jeśliby gwałt a mord domowy uczynił, tedy jeśli contumax, tedy na poczciwości, a jeśliby stanął, tedy na gardle karan być ma.

3. A gdzieby kto z onego rozsądku starościnego i deputatów ukrzywdzonem się być rozumiał, tedy mu wolno będzie apelować do kupy okazowania, któreśmy sobie teraz złożeli, albo ad iudices na tym to okazowaniu constituendos, którzy to iudices constituendi cognita causa ukrzywdzonego odesłać mają pro executione rei iudicatae facienda do urzędu starościego, który urząd sub poenis in statuto de non executione facienda per capitaneos expressis[1] powinien będzie egzekucyą onych sędziów deputandorum do jego urzędu odesłanego uczynić ruszenim pospolitem szlachty powiatu onego. A jeśliby który szlachcic za obwieszczenim listownym urzędu starościego ruszyć się ku takiej egzekucyej nie chciał albo też w tym to ruszeniu egzekucyej czynić pomagać nie chciał, taki ma być do grodu onego od strony pozwan o winę dwuset grzywien stronie ukrzywdzonej należącą. A gdzieby nie stanął albo stanąwszy tej winy namienionej położyć nie chciał, tedy ma nań iść egzekucya według prawa. A przy onym zjachaniu za obwieszczenim starościnem inkwizycya ma być począwszy od szlachcica, komu naprzód z zamku list posłano, kędy się ten list obracał a na kiem stanął. A gdzieby starosta, albo podstarości, pod tem czasem ziemianina ukrzywdził w czym z tych opisanych krzywd, tedy ziemianin będzie powinien przed temi deputaty na okazowaniu obranemi krzywdy swej dochodzić; dokładając też tego, iż sub tempore absentiae regis mieszczanie, gdzieby się im gwałt stał w mieście, mają używać statutu toruńskiego[2] a wszakże pogimanego sądzić nie mają, jedno z temiż deputaty i starostą albo podstarościm.

4. A iż za przygodami ludzkiemi i za złością niespokojnych ludzi wszystki prawa się poczęły i poprawowane bywają, bo ludzie experientia edocti zagradzają drogę złym, aby dobrzy w pokoju siedzieć mogli, przeto my też, iżeśmy widzieli, że na tym sejmie koronacyej najdowali się ludzie z niektórych województw, którzy, nie znając się do tego, aby kiedy w województwie swym na takowe konfederacye z innemi obywatelmi onegoż województwa przyzwalać mieli i pod tą barwą za uczynki swemi swowolnemi rozsądków od deputatów na sobie cierpieć nie chcieli i u Króla JM. o to się starali, aby od takich dekretów wolni byli, co snać niktórzy z kancelaryi zapomocą niktórych z rady koronnej

[1] *Konst. z r. 1505, Vol. leg. II 306.*

[2] *Konst. z r. 1520, Balzer, Corpus iuris polonici, t. III nr. 228 art. 3.*

odzierżeli; co iż baczemy być z ubliżenim sprawiedliwości, a iż konfederacya nasza dlatego uczyniona jest, aby wcale w mocy swej zachowana była dla tego, aby źli karanie a dobrzy obronę mieli, a tak, acz nie wątpiemy, że się w naszem województwie takowy nie najdą, jednak takie między sobą postanowienie czyniemy i zgodnie zezwalamy, gdyż ten zjazd wszystkim jest złożony, a kto na nim tu nie jest, już takiego mamy za to, że z nami na wszystko zezwala, jako z temi, którzy się staramy o dobre Rzeczypospolitej. A przeto tę naszę konfederacyą po wszystkich grodziech województwa naszego obwołać posyłamy i do akt grodzkich wpisać, iżby tak, jako nam wszystkim na niej należy, tak aby o niej wszyscy wiedzieli a wedle niej spokojnie się zachowali i ukrzywdzeni wedle niej krzywd swych dochodzieli. K temu też to sobie cnotliwemi słowy obiecujemy, gdy posły na przyszły siem obierać będziemy, że im to statecznie rozkażemy, aby pilnowali tego, gdzieby kto z województwa naszego, będąc od sędziów na okazowaniu obranych osądzony, od Króla wolności żądał albo sędziom jaką trudność zadawać chciał, aby się o to statecznie prożbami swemi zastawili u Króla JM. i u innych posłów w kole swym, do tego też wzywając, aby Król JM. to nasze postanowienie intacte nam zostawił. A gdzieby tego uprosić nie mogli, aby, w żadne sprawy nie wdawając się, do nas odjechali, a nam listy swemi oznajmieli i miejsce ku zjechaniu spolnemu naznaczyli, a my przyrzekamy i przysięgamy zjechać się na to miejsce i do domów swych nie wracać, aż nad takim złym a niecnotliwym człowiekiem taką egzekucyą uczyniemy, jako wyżej opisana i od wszech zezwolona stoi, nie oglądając się nic ani na glejty jakie ani na żadne zakłady.

5. A iżeśmy też to beli w pierwszej konfederacyej uczynieli i opisali, aby preskrypcya żadna nie szła od ześcia z świata Króla JM. Zygmunta Augusta, pana naszego, aż do koronacyej pana naszego; a iż już zaś po koronacyej pana naszego żadne sądy nie były i mało ich spozywało zaś rewifikując akcye swe, a tak, obawiając się, aby takie preskrypcye szkody wielkiej ludziom nie uczyniły, tedy w swym województwie to postanawiamy, aby żadne preskrypcye nie szły od śmierci Króla JM. pana naszego aż do bycia w Koronie pana naszego, Króla JM. Także też aby żadne lapsy nie szły tym sposobem, jako i preskrypcye. A iż wiele akcyi, które nie były przez pierwsze deputaty sądzone, a które poczęto sądzić, są niektóre niedosądzone, tedy my teraz dopuszczamy, iż ci mianowani deputatowie w powieciech swych takowe akcye po śmierci nieboszczyka pana naszego według artykułów w pierwszej konfederacyej opisanych sądzić moc będą i będą powinni także też zaczęte akcye dosądzać i kończyć będą powinni.

6. A iżeśmy sobie dobrowolnie te to deputaty ku sądzeniu obrali i artykuły, które opisaliśmy, ku rozsądkowi zwierzeli, jeśliby kto tedy oprócz sądu deputatów tych przez nas postanowionych albo o jakie akcye

i krzywdy, które tu nie są spisane, chciał sądzić albo jurysdycyą swą rozciągać ku ubliżeniu wolności naszej szlacheckiej, i choćby to jemu według prawa należało, tedy my nie tylko takowego urzędu słuchać albo jaką jurysdycyą jemu przyznawać chcemy, ale owszem, onego jako skascę wolności naszych rozumiejąc, przeciwko niemu dobremi rycerskiemi słowy obiecujemy powstać i, gdzieby nam to na okazowaniu przyniesiono a okazano było, tedy przeciwko takiemu jako przeciwko przeciwnikowi wolności naszych stamtąd zaraz nań się obróciemy ku skazie i zniszczeniu jego, co sobie dobremi słowy i pod przysięgą obiecujemy.

7. Co się dotycze reemptiones bonorum reemptibilium, inscriptiones quascunque et omnes civiles iniurias actionesque, tego wszystkiego opatrzenie i postanowienie o sądzeniu i obyczaju sądzenia do przyszłego okazowania odkładamy.

8. Inscriptiones omnes castrenses dla nabywania pieniędzy i innych potocznych spraw, któreby się sub hoc tempore działy, tedy wszystko in debito robore zostawiamy vigore huius confoederationis. A takowe zapisy urzędy będą powinny przyjmować.

9. Bacząc, iż na tym Rzeczypospolitej wiele należy, nie folgując pracom i kosztom swoim, uchwaliliśmy między sobą okazowanie województwa naszego krakowskiego tem sposobem i z takiem warunkiem i cum his poenis, jako za sławnej pamięci króla Zygmunta Augusta, pana naszego, u Krakowa za Kazimirzem postanowione było[1]. Któremuż to okazowaniu miejsce naznaczamy u Proszowic na błoniu a diem 14 augusti naznaczamy, a to dla tego, aby z onego miejsca ku potrzebie Rzeczypospolitej gotowemi się być okazali i według potrzeby ratowali, wyjmując z tego okazowania podstaroście sądowe, którzy będą powinni przestrzegać pokojów domowych, i inne, którzy wojnie a ruszeniu pospolitemu nie podlegli, także też i dwór Królewnej JejM., którzyby beli w regestrze JM. pana ochmistrza a mieli osiadłość w naszym województwie.

10. A iż też pospolicie się trafia, iż ludzie sub praetextu wyrządzania posługi Rzeczypospolitej radzi ludzie ubogie ukrzywdzają, tedy my to dobrowolnie na się bierzemy i na to się poddawamy, aby z kożdego takiego, na kogoby skarga przyszła, sędziowie oni, które sobie obierzemy na tem okazowaniu, sprawiedliwość czynili a pro executione do starosty prawem kapturowym odsyłali.

11. A iż nam wiele na tym należy, abyśmy wszyscy byli na tymto okazowaniu, tedy, acz ni o kiem tego nie dzierżemy, gdyż każdy powinien człowiek poczciwy ojczyźnie swej nie tylko majętność, pracą, ale i gardło, ale, iż niedbali poenis cohercentur, przeto to postanawiamy i bierzemy na się, iż ktoby nie był na tym okazowaniu, tedy, ktobykolwiek takowego wiedział, aby go opowiedział i słusznie tego

[1] *Konstytucya z r. 1564, Vol. leg. II 641.*

nań dowiódł. A gdzieby to nań słusznie pokazał, tedy poena statuti, jako na ty, którzy na pospolite ruszenie jest opisana, którzyby nie byli, takową[a] ma być karan; której peny połowica ad fiscum a połowica delatorowi być ma. O którą penę zaraz za pozwem delatora deputaci przez nas postanowieni będą i z urzędem sądzić mają ci, pod których jurysdycyą w którym powiecie takowy okazałby się.

12. Na które to okazowanie tedy postanawiamy, aby wszyscy poborce byli z województwa tutecznego powinni stanąć być tak z liczbą, jako i z pieniądzmi. A ktoby nie wydał jeszcze poborów, aby je był powinien przed okazowanim poborcom oddać albo tamże na okazowaniu oddać będzie powinien, a to dla tego, iżeśmy odłożyli tak opatrzenie starostw pogranicznych, także i zapłatę zatrzymaną żołnierzom, jako też potrzeby, kędybyśmy rozumieli, na to okazowanie, sub poena statuti.

13. Tymto kończymy i zawięzujemy, iż to wszystko, cośmy tu postanowili, znowu się cnotami i wiarą naszą szlachecką obowięzujemy i Panu Bogu przysięgamy, że to wszystko skutkiem bez żadnej odmiany statecznie wypełnić i wykonać będziemy. A dla lepszego świadectwa i pewności pieczęciami podpieczętowaliśmy imienim wszystkich, którą do grodów ku obwołaniu i aktykowaniu posyłamy ku wiecznej tego pamięci.

Działo się to na zjeździe pospolitym[b] ziemie krakowskiej w Proszowicach die 16 iulii a. d. 1574.

VIII. Sejmik województwa krakowskiego w Proszowicach 11—15 listopada 1574 r.

Konwokacya warszawska, zawiązując konfederacyę 18 września 1574 r., złożyła sejmiki po województwach dla ustanowienia sądów ultimae instantiae i oznaczyła termin ich na św. Marcina (t. j. 11 listopada), względnie też na czas wcześniejszy lub późniejszy, stosownie do woli województwa. Noailles, Henri de Valois, t. III str. 609, Orzelski, t. II str. 47 (o krakowskim sejmiku nie wspomina).

14. *Uchwały sejmiku województwa krakowskiego o ustanowieniu sądów ultimae instantiae. W Proszowicach 15 listopada 1574 r.*

Rp.: 1. *Castr. Crac. Rel. t. 2 str. 678—687:* Oblata litterarum constitutionis terrae Cracoviensis in Proszowice laudatae. *Oryginał z podpisami i pieczęciami senatorów i szlachty podał do ksiąg 19 listopada 1574 r. podstarości krakowski Zygmunt Palczowski.* — 2. *Castr. Osv. t. 45 str. 803—811:* Uchwała proszowska na sądy. *Obl. 23 listopada 1574 r. według oblaty krakowskiej.* — 3. *Castr. Sand. t. 15 str. 888—899. Obl. 22 listopada 1574 r. przez Tobiasza Chomętowskiego podstarościego sądeckiego według oblaty krakowskiej.* — 4. *Castr. Biec. t. 18 str. 524—527:* Constitutio et ordinatio iudiciorum generalium ultimae instantiae et aliorum omnium iudiciorum quorumvis subselliorum etc. *Obl. 24 listopada 1574 r. według oblaty krakowskiej.*

[a] *W tekście:* takowy. [b] *W tekście:* pospolitej.

1. My rady i rycerstwo województwa krakowskiego, którzyśmy się tu zjachali do Proszowic na dzień niżej opisany mocą uchwały społecznie uczynionej w Warszawie na konwokacyej przeszłej blisko[1] przez wszystki stany, tak z rad i deputatów wszej Korony, wszystkim wobec i każdemu z osobna oznajmujemy, iż my, acz przeglądając, i owszem, jakośmy zawżdy zwykli, przestrzegając, aby prawom, wolnościom i statutom naszym ni w czym się nie derogowało, jednak, uważając to u siebie, iż za skaranim Bożym, które słusznie za grzechy naszemi na nas przyszło, że od wiela czasu sprawiedliwości mieć nie mogliśmy, skąd gniew Boży, a za gniewem Bożym morderstwa, wszetyczeństwa i inne rozmaite występki w Koronie nastąpiły, i, gdyby się temu wczas nie zabieżało, więtszych morderstw, wszeteczeństw i krzywd rozlicznych spodziewać się potrzeba; co my przeglądając, zwłaszcza iż i z dawna na wiele sejmów o tym namowy bywały, ale na ostatek i na sejmie electionis zgodnie ten artykuł za zdanim i zezwolenim wszech wobec stanów koronnych zgodnie napisan i między innemi artykuły przez posły nasze do Króla JM. do Francyej posłan i tamże przysięgą i pismem pańskim uczwierdzon[2], także i teraz na tym zjeździe w Warszawie po odjechaniu królewskim przez wszytki stany koronne utwierdzon jest, to jest, iż wolno jest każdem obywatelem koronnym w każdym województwie formam iudiciorum ultimae instantiae, jakimkolwiek obyczajem sobie które województwo postanowi, sądy i obyczaje wszelakie ku czynieniu sprawiedliwości uczynić i stanowić, my tedy, przychylając się nabliżej do prawa pospolitego i do zwyczajów dawnych, zwłaszcza to przeglądając, iż wszelakie rzeczy nowe za niedoświadczenim rzeczy szkodliweby być mogły, przychylając się tedy k temu, iż jako starodawna sądy wiecowe, nie bez przyczyny postanowione przez przodki nasze, aż do tych czasów trwały, i k temu, iż i niedawnych czasów ku czynieniu takowejże sprawiedliwości za sławnej pamięci Króla JM. a pana naszego Sigismunda Augusta pro una vice nowym zwyczajem postanowione i sądzone były[3], skąd experientia edocti sumus, iż wolnościom, zwyczajom i statutom starodawnym przeciwne nie były, tedy my, płaczem ludzkim i krzywdami, którzy zdawna sprawiedliwości potrzebowali i prawie żebrali, będąc przywiedzieni, modum iudiciorum, któreśmy nabliższe prawom, zwyczajom i statutom naszym baczeli, takeśmy zgodnie na ten czas postanowieli in hunc, qui sequitur modum. Które to postanowienie naprzód mocą i warunkiem uchwały teraźniejszego zjazdu [w] Warszawie,

[1] *Uchwała z 18 września 1574 r. Noailles, Henri de Valois, t. III str. 609.*

[2] *Ob. § 14 artykułów henrykowskich. Vol. leg. II 900—901.*

[3] *O tych sądach z r. 1563 ob. Balzer, Geneza trybunału koronnego, str. 143 i n.; specyalnie co do województwa krakowskiego ob. Kutrzeba, Studya do historyi sądownictwa w Polsce, serya I, str. 26 i n.*

także też słowy naszemi poczciwemi i pod przysięgą i poczciwością naszą skutecznie i nienaruszenie trzymać i według opisania tego sprawiedliwości dochodzić chcemy i obiecujemy. A gdzieby kto więc to postanowienie nasze targać, psować albo inakszym kształtem, niż tu jest opisano, sprawiedliwości dochodzić chciał, takowy naprzód dekret na sobie odnieść ma zjazdu [w] Warszawie uczyniony, iż winą poczciwości karan być ma, a od nas tanquam hostis patriae rozumian i mian być ma. A wszakże jednak to sobie wcale i mocnie zachowujemy, iż takie modum iudiciorum niżej opisane będzie nam wolno odmienić, przyczynić i ująć i w niwecz obrócić, gdzieby się nam wszystkim zgodnie zdało, a zwłaszcza, gdzieby za zezwolenim wszej korony sądy universales były postanowione albo sposób sprawiedliwości, że z nimi w tym porównać i z nimi się zgodzić i jeden porządny sposób sądów ultimae instantiae według porozumienia i stanowienia spólnego mieć chcemy. Wszakże gdzieby generalia iudicia nie doszły, tedy na zjeździe, pod Stężycą naznaczonym [1], będziem powinni zjazd złożyć tu do Proszowic dwie niedzieli przed świętym Michałem i tam na ten czas do takowychże sądów insze deputaty obrać mają.

2. Naprzód tedy omnia subsellia, to jest sądy wszelakie ziemskie, grodzkie, także też urzędy wszelakie i sądy tak staroście, jako i podkomorskie i wiecowe, jako egzekucye wszelakim sądom i urzędom należące, w mocy zachowujemy i już exnunc każdemu sądowi i urzędowi moc dawamy [w] województwie naszym tak sądzić, jako i egzekucye czynić, według powinności swej w prawie pospolitym opisanej [2], a wszystkie kaptury, po śmierci króla Sigismunda Augusta uczynione, exnunc mocą uchwałej tej tollimus et abrogamus tak, iż sędziowie i urzędy wszelakie według powinności swej będą in locis in statutis descriptis et solitis temporibus, etiam in statutis descriptis, każdego czasu sądzić, odprawować i egzekucye wszelakie czynić sub poenis in statuto descriptis. A gdzieby który, tak sąd albo urząd, nie chciał albo sądów albo egzekucyej czynić upornie, takowy pozwany ad iudicium wiecowe ultimae instantiae, teraz przez nas postanowiony i opisany, tamże poena centum marcarum irremisibiliter, nie odchodząc od sądu wiecowego, o co ma mieć terminum peremptorium, skaran być ma. Wszakże ekscepcye wszelakie legalium impedimentorum wedla prawa im iść mają, których dowód według prawa pospolitego zostawujemy. A iż potrzeba takowym sądom przezpieczności, aby bez wszej trudności odprawować się ty sądy mogły, tedy ustawiamy, iż ktobykolwiek na sędzie niżej przez nas obrane

[1] *Zjazd był oznaczony na 12 maja 1575 r.*

[2] *Sądy sądziły, jednak bieg sprawiedliwości bardzo był utrudniony, ob. Kutrzeba, Studya do historyi sądownictwa w Polsce, serya II, str. 16 i n. Kutrzeba, Zbiór aktów do historyi ustroju sądów, Archiwum Kom. prawniczej, t. VIII cz. 2, nr. 79.*

i opisane, także też ad dignitarios et officiales do tych sądów należących, tak w drodze, gdy na ty sądy pojadą tydzień przed zaczęcim, także też, gdy dokończą sądów tydzień potym, targnąć się ręką, ranić albo zabić śmiał, takowy poenis in statuto descriptis de securitate iudiciorum sancitis podpadać ma. Także też i na miejscu takowych sądów żaden aby zbrojnie z rusznicami albo z niezwyczajną bronią chodzić nie śmiał ani z tumultem, owszem z prokuratorem i ze dwiema przyjacioły bez sług przyść ma, i to ten tylko, któryby był ad praefatum iudicium z regestru wołan. A przy wotowaniu żaden oprócz sędziów i deputatów zostawać nie ma. A ktoby się ważeł ten sąd wiecowy turbować albo żeby przezeń takowe sądy dość nie mogły, takowy, przez urząd pojmany, tamże iuxta statuta contra violatores iudiciorum osądzon i skarany być ma. A ten to sąd wiecowy będzie miał i już mu pozwalamy moc sądzić omnes apellationes, motiones wszelakie, remissiones, deliberationes, adcitationes od sądów i urzędów wszelakich, tak starościch, jako i podkomorskich, wiecowych i komisarskich i kapturowych, tak tych, które indifferenter na siem albo na wieca, tak i tych, które od wieców ad conventionem regni i od urzędów grodzkich starościch którychkolwiek do Króla JM. przypadają, et indecise pendentes et in relationibus ad S. R. M. indecise pendentes, także post curiam pendentes vel ex quibuscunque iudiciis seu officiis interim cadentes, exceptis tamen causis criminalibus, które przez tenże sąd uznane być mają, si sint mere criminalia, et, si sunt mere criminalia, na siem odesłane być mają, a któreby nie beły mere criminalia, choćby też były criminaliter intentowane, takowe tenże to sąd wiecowy sądzić ma i będzie powinien tanquam civiles. A onego aktora i prokuratora podług prawa i konstytucyej piotrkowskiej anni millesimi quingentesimi sexagesimi quinti[1] skarać tamże mają.

3. Mają też ciż sędziowie causas pro poenis sessionis turris o zabicia, któreby się zaczęły albo zacząć mają, ad instantiam instigatoris sądzić, też i akcye, któreby ex officio były intentowane pro negligentia ex officiis illorum sive excessibus ex officio illorum commissis. Do tego też sądu wiecowego przypozywać nie trzeba po śmierci pana naszego Króla JM. Sigismunda Augusta ani po śmierci sędziego, ale iuxta exigentiam termini, in quocunque punctu iuris appellatio intercessisset seu motio, bez przypozwu taki, jaki na sejmie albo na wiecach miał, mieć taki na tychże sądziech wiecowych ma, tak z dekretów apelacyi, remisu i przypozwów wszelakich, oprócz gdzieby która strona umarła, bądź actorea albo rea, tedy sukcesora przypozwać mają. Wszakże ktoby przypozwał, tedy przecie rok ma mieć. A ty sądy wiecowe mają moc ultimae instantiae tak, iż od nich żadna apelacya ani mocya do żadnego trybu-

[1]) *Vol. leg. II 693:* O rzeczach, które się poczciwości tyczą.

nału iść nie może, ale ten vigorem mieć mają, jakoby przez Króla JM. i z radą uczynione były. Owszem, ktoby apelować chciał od tych sędziów, vitio nullitatis subiacere ona motio albo appellatio ma. Owszem, ktoby się ważyć śmiał ruszyć od tych sądów, bądź prokurator, bądź strona actorea albo citata, poenam centum marcarum sędziom onym przepaść et in instanti, od sądu nie odchodząc, dać ma, a przecie ono jego ruszenie albo appellatio nullitatis vitio subiacere debet a dekret in suo robore zostać ma; i owszem, ktoby chciał akcyą przez ty sędzie osądzoną rewifikować którymkolwiek sposobem, bądź do sądu, bądź też na siem przed Króla JM., który będzie na ten czas, takowy pod warunek i penę teraźniejszej konstytucyej przeszłej, teraz [w] Warszawie uczynionej, podpaść ma[1], a on dekret, przez sędzie uczyniony, in suo robore perpetuo zostać ma. A gdzieby który starosta albo urząd nie chciał za osądzenim albo remisyą tych to wieców egzekucyej czynić, tedy officio privari debet. A na tych to wiecach albo przed tym sądem wiecowym mają być wszyscy gotowi, tak aktorowie, jako i citati, cum omnibus munimentis sub ammissione causae. I przeto akta ziemskie [w] województwie tym to położone będą tym porządkiem i czasem: Naprzód w Krakowie die 29 novembris, hoc est feria secunda ante festum sancti Andreae apostoli proxima; w Proszowicach die 4 decembris, hoc est sabbato ante festum sancti Nicolai proximo; in Książ die 7 decembris, hoc est feria tertia in vigilia Conceptionis Mariae Virginis; in Lelów die 10 decembris, hoc est feria sexta post festum Conceptionis Mariae Virginis proxima; in Czchów die 16 decembris, hoc est feria quinta ante festum sancti Thomae apostoli proxima; in Biecz die 20 decembris, hoc est feria secunda in vigilia sancti Thomae apostoli; in Zathor die 26 novembris, hoc est feria sexta post festum sanctae Catherinae proxima.

4. Na które sądy wiecowe wszyscy, tak dignitarii, jako officiales, będą powinni być ci, którzy staradawna do wieców należeli, także też i deputaty przez nas z rycerstwa obrani, jako było na nowych sądziech wiecowych pro una vice laudatis postanowiono[2]. Któreśmy już exnunc obrali ku tym to dygnitarzom, jako i urzędnikom, to jest wielmożnego i urodzone pany: pana Stanisława Szafrańca z Pieskowej Skałej kasztelana bieckiego, Maryana Przyłęckiego burgrabię i sędziego zamku krakowskiego, Piotra Oleśnickiego, Mikołaja Dłuskiego, Piotra Oraczowskiego, Stanisława Młoszowskiego, Mikołaja Koniecpolskiego, Jana Raduńskiego, Jędrzeja Bylickiego, Jerzego Jordana, Adama Rozna, Piotra Błońskiego, Frydrycha Bonara, Jakuba Palczowskiego podstarościego zatorskiego. Którzyż to tak dignitarze, officiales i deputaty, niż zasiędą, mają naprzód przysięgę uczynić taką, jaka była na nowych sądziech wiecowych zasławnej

[1] *Vol. leg. II 841.* [2] *W roku 1563.*

pamięci króla Zygmunta Augusta opisana i uczyniona, potym nie z głów ani według praw cudzoziemskich, ale według opisanego prawa sędzić mają, mając prawo pisane a sprawiedliwość przed oczyma.

5. Miejsce tym wiecowym sądom naznaczamy zamek krakowski, tamże na zamku izbę tę, gdzie nowe sądy pro una vice sądzono. Czas tym sądom naznaczamy, iż mają począć sądzić te to sądy wiecowe w Krakowie na zamku feria secunda proxima post dominicam Reminiscere in anno futuro 1575 [1]. A któryby tak z dygnitarzów, albo urzędników, albo i deputatów, upornie albo nie był, albo być nie chciał na ty sądy swą osobą, takowy poena centum marcarum skaran być ma illis iudicibus persolvenda. A jednak inszego na to miejsce osiadłego, godnego i prawnego szlachcica obrać tenże sąd wiecowy ma i będzie powinien, którego takąż przysięgą obowiązać mają. To też warując, iż ktoby tak z dygnitarzów, urzędników i deputatów miał swoje causae, ten w swej akcyej wstać ma i wotum w niej mieć nie może. Koce i peny tedy deputatom iść mają. A iż te sądy wiecowe są różne od inszych wieców, gdyż w sobie mają moc ultimae instantiae, a od nich żadna apelacya iść niema ani może, tedy wojewoda ani kasztelan ani urzędnik żaden więtszego wotum mieć nie ma, owszem tak wojewodzine, jako i kożdego z deputatów i dygnitarzów za jedno wotum poczytane i pisane być ma tak, żeby maior pars votorum concluderet et praevaleret tak, iż, gdzie będzie za jedną stroną więcej vota, tam za maioritate votorum dekret ferowan być ma. Wszakże, gdzieby była ardua causa, może być wzięta ad deliberationem do trzeciego dnia nadalej, a trzeciego dnia dekret ferować mają.

6. A iż rozumiemy być ty wota uczynione communi laudo Reipublicae, także i sądom i urzędom moc dana a Republica ex communi laudo Warsaviae dla słusznych przyczyn, tedy do tego czasu, póki król w Koronie nie będzie, tytuł do sądów wszelakich i do tych wieców, teraz postanowionych, taki być ma: »Consiliarii, proceres, ordines et universa nobilitas terrae Cracoviensis. Tibi nobili etc.«. Także ex officio capitaneali: »Petrus a Zborow palatinus et capitaneus Cracoviensis generalis. Tibi nobili mandamus ex officio et autoritate nostra capitaneali«. Podkomorskie także: »autoritate sua succamerariali«. Za którym tytułem ma mieć taki pozew valorem, jako zawżdy de iure miewał. Sigillum na pozwy ziemskie i przypozwy takie, jakie zdawna w ziemstwie jest ziemie krakowskiej, być ma; które będzie powinien pan pisarz ziemski wydawać za zwykłym salarium, także w księstwie oświęcimskim i zatorskim. Na tych sądziech zapisy wszelakie mają być przymowane, które mają mieć robur, jakoby przed Królem JM. uczynione były. A minuty, dekreta i inne ekstrakta z ksiąg

[1] *28 lutego 1575 r. Sąd ten rzeczywiście tego dnia się zebrał, ob. Kutrzeba, Zbiór aktów do historyi ustroju sądów, Archiwum komisyi prawniczej, t. VIII cz. 2, nr. 78. Akta tego sądu zawierają Terr. Crac. t. 45 i 46.*

mają być za pieczęciami surrogatora na miejsce zmarłego sędziego obranego i podsędka wydawane, a pisarz ziemski krakowski do tych sądów opisanych być ma i pod jego podpisem ekstrakty wszelakie i dekreta z ksiąg wydawane być mają. Jakoż mocą uchwały warszawskiej obraliśmy surrogatora in locum demortui iudicis urodzonego pana Szczęsnego Czerskiego, który ma potestatem jako własny sędzia aż do elekcyej na innego sędziego uczynionej. To też warując, iż preskrypcye żadne od śmierci króla JM. Zygmunta Augusta do tego czasu żadne być nie mają, cośmy też byli sobie i w kapturach obwarowali[1]. Z sądu tego wiecowego żaden [z] sędziów tych nie ma się rozjeżdzać aż do skończenia sądów, okrom choroby albo negotium urgens Reipublicae, sub poena centum marcarum.

7. Ordo sądów taki ma być zachowan, iż mają sądzić powiaty, jako roki sądzają; w regestr mają się pisać wedle powiatów a regestru nie odmieniać, jedno wedle niego sądzić, który jeden ma być u pana wojewody, a drugi u pana pisarza.

8. Na co wszystko pieczęci swe przycisnąwszy, do akt grodzkich w województwie krakowskiem wszędy [w]wieścieśmy to i obwołać kazali w powieciech, aby się kto niewiadomością nie wymawiał.

Actum in Proszowice feria secunda post festum sancti Martini proxima *(15 listopada)* anno 1574.

IX. Sejmik województwa krakowskiego w Proszowicach 13 kwietnia 1575 r.

Sejmiki zebrały się 13 kwietnia dla wyboru posłów na zjazd, który miał się odbyć w Stężycy 12 maja 1575 r. Orzelski t. II str. 79. Instrukcyę, którą rozesłał król Henryk na te sejmiki, podaje w całej rozciągłości Orzelski t. II str. 81—82.

15. *Artykuły dla posłów na zjazd w Stężycy, spisane w Proszowicach 13 kwietnia 1575 r.*

Rp.: 1. *Castr. Crac. Rel. t. 2 część 2 str. 559—552:* Oblata litterarum constitutionis Proschoviensis. *Oryginał z podpisami senatorów i szlachty podał do oblaty 28 kwietnia 1575 r. Jerzy Niemsta.* — 2. *Castr. Osv. t. 45 str. 859—861:* Artykuły sejmiku proszowskiego. *Obl. 9 maja 1575 r.* — 3. *Zam. nr. 1809 t. I k. 21—22; ta kopia nie podaje nazwisk szlachty, wymienionej na końcu aktu jako biorącej udział w sejmiku.*

Spisanie artykułów na sejmiku proszowskiem przed zjazdem do Stężyce[2] przez IchM. pany rady i też rycerstwo województwa krakowskiego die 13 aprilis anni 1575 postanowionych.

[1] *Ob. wyżej nr. 7.* [2] *Na 12 maja 1575 r.*

1. Co się dotycze Królewny JejM., prosili JM. pana wojewody krakowskiego[1], żeby JM. raczył pisać do Królewny JejM. imieniem swym i ich, żeby JejM. Królewna cierpliwa raczyła być w sprawie tej, a ony na tym zjeździe stężyckiem potężnie popierać będą tego wszytkiego, do czego JejM. Królewna prawo słuszne będzie mieć raczyła.

2. Około poselstwa J. K. M., przyjąwszy ono ze wszelaką uczciwością, jako się godziło, okazali panu posłowi, iż oni, wiedząc, co się postanowiło na konwokacyej warszawski, wdać się w to im żadną miarą nie godzi.

3. Jechać pod Stężycę obwięzować się nie chcieli ani na się żadnych pen stanowić, ale z powinności i wedle potrzeby R. P. pozwolili się jachać i absentes perswazyami do tego wieść.

4. Około zboru zburzenia[2] to sobie zostawili, że mają na tym zjeździe IchM. wszytkich prosić, aby w to tak potrefowali i zabiegali, jakoby Korona nie przyszła w jakie niebezpieczeństwa, karząc się w tej mierze przygodami postronnych królestw, i jakoby sprawiedliwość beła i kaźń z takowych, którzy ten pokój pospolity wzruszyli, i też nagroda się braciej naszej stała, którzy tam szkody jakiekolwiek podjęli.

5. Co się dotycze zamków, mianowicie krakowskiego, sandeckiego i spiskiego, prosić IchM. panów starost sandeckiego[3] i spiskiego[4], aby IchM., jako dotychmiast czynili, dalej w tym R. P. służyć nie przestawali, jako też już JM. pan wojewoda i starosta krakowski[1] raczył to obiecać strony zamku krakowskiego w nadzieje nagrody od R. P. albo od Króla JM. samego.

6. Około Lanckoruny[5] przyznawamy to wszyscy JM. panu wojewodzie krakowskiemu, że zawżdy, i teraz beł gotów i chciał wedle konstytucyej warszawskiej i napominania IchM. panów rad koronnych przez listy z tejże konwokacyej warszawskiej i za instygowaniem paniej Czerskiej, i egzekucyą czynić, ale za przyczynami pewnemi wszystko zgromadzenie na tym sejmiku rycerstwa województwa krakowskiego, okrom kielka osób, biorąc przed się przyczyny, w tym się opowiedali, że jachać nie mogli, napominając w tym pana wojewodę krakowskiego, aby egzekucyej dalszej nie czynił; przystąpiło też ku temu wielu z IchM. panów rad koronnych listowne napominanie i od panów i rycerstwa województwa sieradzkiego przez zacne osoby posłane, tak do JM. pana wojewody krakowskiego, jako, i do rycerstwa województwa krakowskiego, aby się w tym zahamowali, obiecując w tym panu wojewodzie krakowskiemu to zawżdy okazać, kiedyby jedno tego była potrzeba, że

[1] *Zborowski Piotr.*

[2] *W Krakowie. Ob. o tem Zakrzewski, Po ucieczce Henryka, str. 170 i n., a zwłaszcza str. 172 dop. 1.*

[3] *Mężyk Stanisław.* [4] *Maciejowski Jan.*

[5] *Ob. o tem Zakrzewski j. w. str. 182 i n.*

gotowi są ci wszyscy i te wyszej mianowane osoby JM. panu wojewodzie zeznać, że nic na niem w tym akcie nie schodziło, i owszem on zawżdy chciał i był gotów egzekucyą czynić, jakoż i na tym sejmiku z tym się opowiedał, że gotów jachać. Także też i około Sierosławic[1] za instygacyą JM. pana podskarbiego koronnego[2] zdało się to, aby ty obiedwie sprawie na ten zjazd stężycki odłożone były ku uznaniu, jeśli ty dwie akcye z obronami swemi, które opowiedali, podpadły pod tę konstytucyą warszawską.

7. Causae officii i którekolwiek inego sądu we dwie niedzieli przed zjazdem stężyckiem, a we dwie niedzieli po rozpuszczeniu zjazdu stężyckiego mają być suspendowane i nie sądzone[3], okrom tych, które ex remissione od tych sądów ultimae instantiae teraźniejszych, albo też od sądów ziemskich, wiszą, które egzekucyą skuteczną swą mieć mają według konstytucyej warszawskiej i proszowskiej[4].

8. O zapłacie zadzierżanej żołnierzom, do koła stężyckiego to odnieść mają.

9. Strony miasta Krakowa około składów, starych dróg i gościeńców do nich zwykłych i staradawnych, przywilejmi miejskiemi opisanych i w statucie sejmu walnego koronnego uchwałą anni 1565[5], także około gwałtów, mordów, naścia na domy, strzelania z rusznic, swowoleństw w mieście Krakowie i innych dolegliwościach miejskich tam in genere, quam in specie, jako otworzenia ziemie, et id genus ceteras necessitates civitatis Cracoviensis IchM. raczyli się zezwolić dopomagać tam pod Stężycą iuxta iura et privilegia civitatis Cracoviensis et iuxta constitutiones regni.

Piotr Zborowski wojewoda i starosta krakowski ręką. Stanisław Szafraniec. Mathias Szczepanowski ręką swą. Piotr Błoński. Georgius Niemsta manu propria. Stanisław Inwalski wojski oświecimski subscripsit. Zygmunt Palczowski podstarości krakowski ręką własną. Marianus Przyłęcki burgrabius et iudex castrensis Cracoviensis. Piotr Strzała sędzia ziemski zatorski, burgrabia krakowski. Piotr Oraczowski. Jan Zembocki mp. Jan Dembiński starosta lubomski. Stanisław Przyłęcki ręką swą. Jan Myśliszowski subscripsit. Kasper Kempski ręką własną. Stanisław Sadowski ręką swą. Andrzej Śreniawa ze Śreniawy. Jan Bartłomiej Jakubowski mp. Adam Koścień z Wywnic[a], Bartłomiej Kołek ręką swą. Andrzej Królewski ręką swą.

---

[a] *Powinno być*: z Wywli.

[1] *Ob. o tem Zakrzewski j. w. str. 189 i n.* [2] *Bużeński Hieronim.*

[3] *Zastosowano się do tego postanowienia, ob. Kutrzeba, Studya do historyi sądownictwa w Polsce, serya II, str. 17 i n.*

[4] *Ob. wyżej str. 45—46.*

[5] *Vol. leg. II 701 i n.*

X. Sejmik województwa krakowskiego w Proszowicach 11 lipca 1575 r.

16. *Uniwersał deputatów szlacheckich, wybranych na zjeździe stężyckim, zwołujący sejmik województwa krakowskiego do Proszowic na 11 lipca 1575 r. Z Stężycy 8 czerwca 1575 r.*

Rp.: 1. *Castr. Crac. Rel. t. 2 część 2 str. 675:* Oblata litterarum deputatorum conventus generalis Steziczensis. *Oryginał, opatrzony pieczęciami deputatów i przez nich podpisany, podany był do ksiąg przez Piotra Strzałę sędziego ziemskiego zatorskiego 20 czerwca 1575 r. — Por. Orzelski t. II str. 160.*

Miłościwi panowie rady i rycerstwo województwa krakowskiego. Tak, jako była wola i rozkazanie WM., naszych miłościwych panów i łaskawej braciej, iżeśmy byli pozostali w Stężycy, będąc deputowani od WM. ku przestrzeganiu jakiej nominacyej nowego pana po odjachaniu i jawnemu się opowiedzieniu WM. wiela, do czego według affektacyej WM. nie przyszło; jednak według dalszej nauki od WM. pilnie prosiliśmy, aby IchM. panowie, którzy tu pozostali byli, nam czas i miejsce inszej elekcyi złożyli i inne rzeczy, któreby potrzebne beły ku uprzątnieniu przed tą nominacyą, postanowili. W czym prośby i napominania nasze na ten czas u IchM. niechtórych miesca nie miały; a tak my, przypatrując się dalszej nauce, we wszytkiemeśmy tak postąpili, jako było zdanie i wola WM. Co się nam zdało za rzecz potrzebną, nie deklarując tego na tym piśmie, fideliter to WM. wszytko odnieść. Rozumiejąc tedy tego być potrzeba w tak teraz zamieszanych i zatrwożonych czasiech, prosimy, aby się WM. na miejsce zwykłe, jeden drugiemu o tym oznajmując, a na dzień jedenasty lipca, to jest w poniedziałek przed świętą Małgorzatą, do Proszowic zjachać raczyli a tam, wywiedziawszy się już od nas dostatecznie wszytkiego, o tym spolnie radzili, jakobychmy w tym zamieszaniu naszym R.P. nie zgubili. Za tym służby swe braterskie WM., naszym miłościwym panom i braciej, zalecamy. Datum w Stężycy octava iunii anno domini millesimo quingentesimo septuagesimo quinto. — Piotr Strzała sędzia zatorski i oświęcimski, burgrabia krakowski, subscripsit. Georgius Niemsta subscripsit. Andrzej Grudziński. Wawrzyniec Słupski sędzia grodzki bydgoski. Marcin Kazanowski. Andrzej Firlej ręką swą subscripsit. Wojciech Gorecki mp. Piotr Kaszowski sędzia ziemski lubelski subscripsit. Adam Gorajski z Goraja subscripsit. Stanisław Żołkiewski ręką swą. Jan Lipski z Goraja. Franciszek Zelawski podczaszy czerski. Wojciech Ręczajski ręką subscripsit. Aleksander Żórawnicki klucznik łucki. Wasyli Hulewicz. Jakub

Secemski ręką własną. Stanisław Młoszowski łowczy bełski. Aleksy Łaszcz starosta chełmski. Mikołaj Troszyński starosta łomżeński. Piotr Grajowski starosta wiski. Stanisław Radzimiński.

17. *Uchwały sejmiku województwa krakowskiego w Proszowicach 11 lipca 1575 r.*

Rp.: 1. *Castr. Crac. Rel. t. 3 str. 8—15:* Oblata litterarum constitutionis conventus particularis Prossoviensis. *Oryginał, pod. do ksiąg 20 lipca 1575 r. przez marszałka tegoż sejmiku Piotra Oleśnickiego, opatrzony był jego podpisem.* — 2. *Castr. Sand. t. 239 str. 258—263. Obl. przez Marcina Lutosławskiego pisarza grodzkiego sądeckiego 28 lipca 1575 r.*

My rady i rycerstwo województwa krakowskiego, którześmy się tu zjechali do Proszowic na dzień 11 księżyca lipca, wiedząc to, iż wszytki rzeczy są w mocy Bożej, który pokoje królestwom i monarchiom dawać, także też niezgody albo disturbia in rebus publicis według niepomyślnej rady swej przepuszczać raczy; jednak ludziom bacznem chrześcijańskiem nie godzi się rozpaczać w łasce Bożej, owszem, ile czasu Pan Bóg użycza, o sobie radzić:

1. Jakoż my też bacząc, iż to nieskończenie elekcyej pod Stężycą za staraniem a wolą Bożą stało się, i jednak bacząc, iż za tem nieprzezpieczeństwo w Koronie wielkie być może, tedy naprzód bacząc to, iż nam bez pana, jako ciału bez głowy, być barzo jest rzecz szkodliwa, a iż nam elekcyej IchM. panowie rada, pod Stężycą będąc, upomnieni przez nas i przez deputaty nasze, któreśmy tam byli dla tego zostawili, złożyć zaniedbali, jakoż nasze oświadczenie, także i deputatów naszych pod Stężycą przed IchM. pany radami, którzy tam w Stężyce pozostali, szerzej obmawia, przetoż my, to bacząc, posłaliśmy pewne posły z pośrzodku siebie do IchM. panów rad, tak Wielkiej, jako i Małej Polski, prosząc i upominając IchM., aby z powinowactwa swego a z miłości tej, którą powinni mieć ku Rzeczypospolitej naszej, bacząc ty nieprzezpieczeństwa, które za tą odwłoką elekcyej przypaść mogą, i przeglądając rumores et disturbia, które się dzieją tam ab externis, jako też i ty rozruchy, które się zaczynają in Republica, aby IchM. bez omieszkania, ile narychle czasu znieśćby mogło, złożyć raczyli i czas i miejsce naznaczyli elekcyej na pana przyszłego i one publikować nie omieszkawali, ile naprędzej być może, jednak z tym obwarowaniem, aby IchM. nie nową jaką elekcyą, odstąpiwszy warunku w Warszawie uczynionego[1], ale mocą tegoż warunku, niwczym nie odstępuiąc onego, elekcyą, która już dawno

[1] *Mowa tu o uchwałach konwokacyi z 18 września 1574 r.*

jest złożona mocą uchwały i warunku w Warszawie uczynionego roku przeszłego, złożyć raczyli, gdyż tę elekcyą złożyli byli IchM. spolnie wszytcy, którzy się do Warszawy zjechali, nietylko dla początku, ale dla dokończenia elekcyej. Jakoż rozkazaliśmy posłom swym, którychmy do IchM. panów rad posłali, aby warunku warszawskiego niwczym nieodstępowali, ani tą elekcyą temu to warunkowi niwczym nie derogowali.

2. A iż aczkolwiek nic nie wątpiemy, iż IchM., pomniąc na powinowactwo swe i także też na tę wiarę, którą Rzeczypospolitej powinni są, widząc ty nieprzezpieczności, elekcyą rychło złożyć będą raczyli, jednakże bacząc, iż gdyby, czego Boże uchowaj, IchM. panowie elekcyej nam rychło złożyć nie raczyli, tedy ku wielkiej niebezpieczności Rzeczypospolita przyśćby mogła, gdyż to moram non patitur, iż tedy, jako deputaci nasi, które mało nie ze wszech województw w Warszawie zostawiliśmy, złożyli zjazd albo sejmik walny Małej Polski do Nowego Miasta Korczyna na dzień świętego Bartłomieja[1], także też i Wielcy Polacy złożyli zjazd abo sejmik w Kole na dzień także świętego Bartłomieja blisko przyszły, także też i my, mając to pro rato, obraliśmy z siebie pewne posły na ten zjazd do Korczyna, aby naprzód, jeśliby, czego się nie spodziewamy, IchM. panowie elekcyej tak rychło złożyć nie raczyli, aby, spolnie poradziwszy się, obmyślawali, jakobyśmy w takiej niebezpieczności bez pana nie byli, a k temu, porozumiawszy się z województwy Wielkiej Polski, tak o sobie radzili, jakoby co rychlej elekcya złożona była. Cośmy też i tym posłom swem IchM. opowiedzieć rozkazali.

3. A iż widziemy, że teraz jesteśmy jako owce bez pasterza, tamże na tym zjeździe w Korczynie obronę, gdyby jako nieprzyjaciel, czego Boże uchowaj, nagle napadł na Koronę, albo jakie nieprzezpieczeństwo, aby namówili, jakaby obrona być mogła napewniejsza aż do koronowania pana przyszłego; a wszakże to postanowienie z takiem warunkiem być ma, aby na potomne czasy nic nie derogowali prawom, wolnościom i zwyczajom naszym w tej Koronie około obrony dawno zwyczajnym. Do tego rozkazaliśmy też IchM. panom posłom swym prosić i napominać, aby IchM., jako powinni spolnie obmyślawać obronę w R. P., aby spolnie z nami namawiali i naradzili około obrony, jako wyżej opisano, tamże w Nowem Mieście, którzy, nie zjechawszy się z nami, jakoż jednak namówiliśmy i to, aby, porozumiawszy się o czasie, zjachaliśmy się w powieciech w województwie naszym, każdy w swym powiecie, tak, jako kto powinien Rzeczypospolitej służyć, aby z chuci swej przyjachał i okazał się, iż jest gotów R. P. służyć, a to dla najazdu prędkiego jakiego, o czym rumores są.

4. Sądy, które były zawieszone aż po przyjechaniu z Stężyce, ty zaś ustawiliśmy, aby szły per subsellia sua, gdyż już są vigore warunku war-

[1] *Ob. nr. XI.*

szawskiego po odjechaniu przeszłego pana naszego Króla JM. postanowione aż do tego czasu, ażby się co lepszego nalazło albo żebyśmy je na pana naszego włożyli za zezwoleniem wszej Korony. Wszakże tam w Nowym Mieście, porozumiawszy się z inszemi województwy, postanowić się będzie mogło, jako się na tamten czas będzie mogło namówić około sądów z inszemi województwy w więtszem kole[1].

5. Rozkazaliśmy też do JM. pana podskarbiego[2] i do pana celnika, aby dali na dwieście drabów pieniędzy na ćwierć lata, na sto na zamek krakowski, a na drugie sto do Sącza, gdyż to jest nie nowina, jako przodkowie nasi nietylko interregno za tak nagłą potrzebą, ale przy królu, panu swem, rozkazować in ingruente necessitate z żup a z ceł byli zwykli.

6. Iż też potrzeba tego, aby się temu swowoleństwu, zwłaszcza które się w Krakowie dzieje około zboru[3], zabieżało, tedy i ci, którzy się katoliki zowią, wszytcy przyrzekliśmy sobie zjachać się według konfederacyej dawno uczynionej[4], gdyby nam było oznajmiono i ktoby był tego przyczyną, skarać według zasługi, ktożbykolwiek cuiuscumque status; jakoż posłaliśmy do JM. księdza biskupa krakowskiego[5] i JM. panu wojewodzie i staroście krakowskiemu[6] poruczyliśmy, aby JM. tego doglądał, a gdzieby się kto pokazał taki, któryby tak pokój pospolity wzruszać chciał, aby, pospołu z radą i urzędem miejskiem na takowego ruszywszy się, według statutu toruńskiego[7] nad takim gwałtownikiem egzekucyą uczynili.

7. A iż to baczemy być rzecz barzo potrzebną, abyśmy wszytcy na elekcyi byli, jakoż każdy do tego należy, widząc tedy, iż zatrudniało nam to elekcyą już po dwa razy, że nas barzo mało względem wielkości województwa naszego bywało, przeto my, którzyśmy się tu zjechali, obiecaliśmy sobie jechać wszyscy pod tą powinnością, jako każdy powinien R. P., matce swej, gdyż podobno dobremu człowieku więtszego obowiązku nie potrzeba, nic nie wątpiąc, iż też i ci, których na ten czas nie było, tęż powinność na sobie noszą, co i my. Gdyż to sobie każdy czyni, co przeciwko R. P. czyni, a ten, który tego zaniedbawa, ten się skazuje być niewłasnem synem R. P. Wszakże i ci posłowie w Nowem Mieście mają też namawiać z inszemi województwy około tego, abyśmy wszytcy jachali, jakośmy się już my w krakowskiej ziemi, jako wyżej opisano, zezwolili.

---

[1] *Sądy rozpoczęły w różnych terminach swoją działalność, ob. Kutrzeba, Studya do historyi sądownictwa w Polsce, serya II, str. 18—19.*

[2] *Bużeński Hieronim.* [3] *Ob. wyżej str. 49 uw. 2.*

[4] *Mają zapewne na myśli konfederacyę z 1438 r., ob. wyżej str. 2.*

[5] *Krasiński Franciszek.* [6] *Zborowski Piotr.*

[7] *Z r. 1520, Balzer, Corpus iuris polonici, t. III, nr. 228 art. 3.*

8. Wszakże tam namawiać mają posłowie nasi, aby obrona około granic była namówiona, zwłaszcza dla panów Podgórzan i indziej, gdzieby potrzeba, żeby tak bezpiecznie żon i dziatek i majętności swych na elekcyą przyszłą odjechać mogli.

9. A tamże na ten zjazd do Nowego Miasta ci posłowie, któreśmy posłali do IchM. panów rad, tak do Wielkiej i Małej Polski, odnieść nam mają, jako są a z czym od IchM. odprawieni. Jakoż jednak, acześmy posły obrali, jako ci, którzy jechali do IchM. panów, będą zaś tam miasto posłów naszych, także ku niem obraliśmy IchM.: JM. pana Stanisława Szafrańca kasztelana bieckiego, pana podkomorzego krakowskiego [1], pana Czerskiego [2] sędziego subdelegata krakowskiego, pana Strzałę [3] sędziego zatorskiego, pana starostę czorsztyńskiego [4], pana Kmitę [5] pisarza ziemskiego krakowskiego, pana Włodzisławskiego łowczego sędomirskiego, pana Przyłęckiego [6] sędziego i burgrabię zamku krakowskiego, pana Jana Płazę, pana Niemstę [7], pana Joachima Morskiego, pana Taszyckiego [8], pana Mikołaja Jordana, pana Iwana [9], pana Oraczowskiego [10], pana Giebułtowskiego [11], pana Jana Zebrzydowskiego, pana Kazimierskiego [12], pana Bylinę, pana Zygmunta Rozna, pana Pieniążka, pana Młoszowskiego [13], pana Chrząstowskiego, pana Staszkowskiego [14], wszakże i innym, którzyby chcieli, wolno będzie jechać i być przy tem i społu z niemi radzić o R. P.

Działo się w Proszowicach w poniedziałek przed świętą Małgorzatą, to jest die undecima lipca anno domini 1575. Piotr Oleśnicki z Oleśnik ręką swą subscripsit.

XI. Sejmik główny małopolski w Korczynie 24 sierpnia 1575 r.

Opis tego sejmiku i streszczenie uchwał podaje Orzelski j. w. t. II str. 167—168.

18. *Uchwały sejmiku generalnego w Korczynie 24 sierpnia 1575 r.*

R. 1.: *Castr. Crac. Rel. t. 3 str. 132—140*: Oblata litterarum constitutionis Novae Civitatis Korczyn. *Oryginał, opatrzony pieczęciami senatorów i szlachty oraz podpisem marszałka zjazdu* — nomine totius nobilitatis — *Piotra Oleśnickiego, podano do ksiąg 6 września 1575 r.* — 2. *Castr. Osv. t. 48 str. 123—132.*

My rady koronne, duchowne i świeckie, Małej Polski, także i rycerstwo z województw krakowskiego, sandomirskiego, ruskiego, podolskiego,

[1] *Cikowski Stanisław.* [2] *Feliks.* [3] *Piotr.*
[4] *Dembieński Jakub.* [5] *Jan.* [6] *Maryan.* [7] *Jerzy.*
[8] *Stanisław.* [9] *Karniński Stanisław Iwan.* [10] *Piotr.*
[11] *Może Józef.* [12] *Mikołaj.* [13] *Stanisław.* [14] *Zapewne Jan.*

lubelskiego i bełskiego, tak swem, jako i braciej inszych, którzy nas tu posłali, imieniem to, cośmy tu na tem naszem generalnem Małej Polski zjeździe postanowili, wszem wobec oznajmujemy i do wiadomości przywodziemy:

1. Iż zjachawszy się tu na ten nowomiejski korczyński zjazd, od nas wszech spolnie złożony dla opatrzenia wielkich a ważnych potrzeb Rzeczypospolitej, ojczyzny naszej miłej, a to będąc przez pana i króla w Koronie tej, chcąc wszytkim tem niebezpieczeństwom, któremi zewsząd Korona prawie jest obtoczons, zabieżeć i to Rzeczypospolitej bez omieszkania nagrodzić, w czem się jej dosyć nie stało prze niedoście elekcyej pod Stężycą, wedle warunku warszawskiego złożonej[1], abyśmy wedleż tego warunku a obowiązku naszego przystąpili tem prędzej do obrania pana nowego na miejsce tego, który panem naszem więcej nie jest, Najaśniejszego Pana a Pana Henryka, króla francuskiego, a niekiedy pana naszego, a to aby z panem nowo obranem za czasu pogodnego moglibyśmy opatrzyć tak wielkie niebezpieczeństwa, które się prawie ze wszech kątów na Koronę od postronnych nieprzyjaciół wzywają. A iż widziemy, że bez pana i króla trudno możemy takowem rzeczom zabieżeć i obmyślawać dobre nasze, bo im dalej, tem więcej bierze górę swawola w R. P. tak, iż i wzgarda przełożeństwa wszelakiego urosła i inych złych rzeczy w Koronie namnożyło się nie prze co innego, jedno iż króla i pana, vindicem et custodem iustitiae et omnis honestatis, w Polsce nie mamy, nie wspominając tak dalece tych pericula, które od nieprzyjaciół koronnych już prawie w oczach naszych widziemy, skąd zguba, jeśli Pan Bóg nie postrzeże, a my czuć o sobie nie będziemy, nadziewać się trzeba; czemu zabiegając, a zabiegać, widziemy, iż bez pana trudno, abyśmy do obrania pana nowego przyść mogli, a tę elekcyą, którąśmy wedle warunku warszawskiego czynić powinni, gdyż w Stężycy nie doszła, kontynuowali, prosiliśmy i napomnieli, my rycerstwo, IchM. pany rady województw naszych, aby IchM. z powinności swej, IchM. z prawa pospolitego należącej, społem się porozumiawszy, nam czas i miejsce elekcyej co prędzej dla tak wielkich pericula R. P. złożyli, i w tem IchM. przez posły nasze jesteśmy rekwirowali, w czem jako IchM. powinności swej dosyć czynili, nam tu na tem zjeździe generalnem korczyńskiem deklarowali, opowiedając przytem, iż się w tym z JM. księdzem arcybiskupem[2] i z inemi stany radami porozumieli i IchM. rekwirowali, aby oni, jako to powinni, czas i miejsce elekcyej złożywszy, publikowali. I beły nam w tem pokazane uniwersały JM. księdza arcybiskupa gnieźnieńskiego, któremi konwokacyą pro die tertia octobris składa[3] ku odprawowaniu spraw R. P. potrzebnych. A iż

[1] *Ob. str. 52, uw. 1.* [2] *Uchański Jakub.*

[3] *Uniwersał prymasa z 22 lipca 1575 r. ob. Wierzbowski, Uchańsciana, t. 5 str. 773—5.*

nawiętsza to potrzeba u nas, abyśmy co rychlej sobie pana obrali, życzylibyśmy sobie tego byli, aby nam beli panowie IchM. prędszy czas do tego podali, bo ta przewłoka składania elekcyej ciągnie za sobą wielkie niebezpieczeństwo Rzeczypospolitej, tak, iż podobno i elekcya zatrudnićby się musiała i my, pana obrawszy, mały czas mielibyśmy radzić o tem, jakobyśmy tak wielkim, a prawie już na nas namyślonem niebezpieczeństwom zabieżeć mogli. Starając się tedy o to, abyśmy prędzej do elekcyej przyszli, obmyślawając w jej prędkiem złożeniu zdrowie i bezpieczeństwo wszytkiej R. P., nie chcąc nic w tem prócz inszych panów braciej naszej Wielkiej Polski i Wielkiego Księstwa Litewskiego, także panów pruskich i inych czynić, użyliśmy prośbami naszemi IchM. panów braciej naszej urodzonych pana Bartosza Żeleńskiego starosty stężyckiego i pana Jana Płazy, aby IchM. na ten zjazd wielgopolski blisko przyszły do Koła[1] jachali i to od nas rad z przyczyną rycerstwa tutecznego IchM. prosili i to perswadowali, aby IchM. do prędszego porozumienia o elekcyej przystąpili, a któremkolwiek obyczajem to skończyli, bądź też i tem, iżby JM. ks. arcybiskupowi gnieźnieńskiemu to zlecili, używszy w tem JM., aby JM. mimo te uniwersały rozpisane prędszy czas do elekcyej nam złożeł, abo więc, czego o JM. nie rozumiemy, gdzieby JM. tego uczynić nie raczył, aby IchM. panowie rady wielgopolskie z posły naszemi w tem akcie około złożenia elekcyej umocnionemi toż uczynili, a mianowicie, jakośmy się my rady tu na to zgodzili i to IchM. od nas podali, aby elekcya beła złożona pro die vigesima septima mensis octobris, jeśliby prędzej być nie mogło, tam, gdzieby się posłowie nasi z IchM. zgodzić mogli, co na baczenie IchM. przypuszczamy. A gdyby to prędsze elekcyej złożenie doszło, tedy aby JM. ks. arcybiskup, aby IchM. panowie rady Wielkiej Polski to radom Wielkiego Księstwa Litewskiego i braciej naszej oznajmili, dając im o tem znać i wzywając ich na tę elekcyą wedle spisków nam z IchM. spolnie należących. A przerzeczoni panowie posłowie nasi aby do IchM. panów wojewod krakowskiego i sędomirskiego dali o tem znać, aby to IchM. inszem panom wojewodom i województwom Małej Polski oznajmili, gdyby do takiej elekcyej prędzej przyszło, iżby się sejmiki przed elekcyą odprawiły, któreśmy sobie na zwykłych miejscach postanowili za obwieszczeniem IchM. panów wojewod każdej ziemie, jako czas zniesie. A jeśliby za jakimiśkolwiek przyczynami do złożenia prędszej elekcyej przyść nie mogło, a ten zjazd, od JM. księdza arcybiskupa uniwersały rozpisany pro die tertia octobris, w mocy swej zostać musiał, aczby to z wielkim żalem naszem i niebezpieczeństwem tych tu krajów, albo raczej wszytkiej R. P. beło, ochraniając jednak w tem wiele przypadków i zwłoki dalszej, aby do niej nie przyszło, zostawiwszy sobie mówienie przeciwko takiemu postępkowi

[1] *Sejmik kolski nie doszedł do skutku, ob. Orzelski j. w. t. II str. 172.*

JM. ks. arcybiskupa i ochroniwszy prawa pospolitego i zwyczajów koronnych, tedy na ten zjazd, przez JM. ks. arcybiskupa nam panom pro die tertia octobris złożony, obraliśmy posły do IchM.: JM. pana starostę kazimirskiego [1] i JM. pana miecznika, starostę krzepickiego [2], którzy na tem zjeździe w nic inszego wdawać się nie będą ani mają, jedno aby IchM. pany rady od rycerstwa Małej Polski napomnieli, żeby, na ten zjazd do Warszawy przyjachawszy, nic inego nie zaczynali, jedno prosto nominacyą złożenia czasu i miejsca elekcyej dnia pierwszego a nadalej wtórego zasiadszy odprawili i publikowali, aby to co prędzej do wiadomości wszech przyszło i to się przed sejmem elekcyej odprawiło, na czemby rycerstwo wszytkich powiatów koronnych należało.

2. A iż sprawiedliwość i obrona jest R. P. barzo potrzebna, gdyż bez sprawiedliwości rząd, przez obrony pokój być nie może, w których dwu rzeczach szczęśliwość każdej R. P. się zamyka, przeto sprawiedliwość taką postanawiamy, fundując się na warunku warszawskiem i wolnościach naszych około tego uczynionych, że każdemu województwu wolno beło i jest wedle potrzeby sądy sobie stanowić, aby sądy ziemskie, grodzkie, podkomorskie, urzędowe per sua subselilia beły odprawowane we wszytkich województwach wyszej pomienionych. A egzekucyą aby panowie starostowie wedle statutu beli powinni czynić pod winami, w statucie opisanemi. A ktobykolwiek beł abo będzie bannitus abo o zły proces albo przewiedzienie prawa, te beneficium iuris jemu [aby] z prawa pospolitego nie ginęło, postanawiamy, iż taki każdy, pokazawszy autentice male obtenta, według statutu [3] sublacyą bannitionis wziąć może w Małej Polsce od któregokolwiek z IchM. panów: ks. biskupa krakowskiego [4], pana pana wojewody krakowskiego [5], pana wojewody sendomirskiego [6], a na miejscu pana wojewody ruskiego u pana lwowskiego [7], u pana wojewody podolskiego [8], u pana wojewody lubelskiego [9], u pana wojewody bełskiego [10], a potem sobie wedle prawa poczynać ma z adwersarzem swoim. K temu postanawiamy, aby tutoriae miserabilium personarum od tychże panów IchM. wyszej mianowanych, komuby potrzeba beła, brane beły pod tąż władzą, jakoby od samego króla JM. dawane beły. A to trwać ma do tego czasu, aż sobie pana, da Pan Bóg, obierzemy.

3. Obrona iż się tu od nas w tem obnażeniu skarbu pospolitego postanowić nie mogła, tedyśmy to postanowili, aby każdy obywatel powiatu każdego w Małej Polsce gotów beł do każdej potrzeby, któraby się ogło-

[1] *Firlej Mikołaj.* [2] *Wolski Mikołaj.*
[3] *Konst. z r. 1557 art. 3. Vol. leg. II 606.*
[4] *Krasiński Franciszek.* [5] *Zborowski Piotr.*
[6] *Kostka Jan.* [7] *Herburt Stanisław; urząd wojewody wtedy właśnie wakował.*
[8] *Mielecki Mikołaj.* [9] *Tarło Jan.* [10] *Tęczyński Andrzej.*

siła, gdyby na który kąt koronny tam bliski jaka potrzeba przypadła, abyśmy wszytcy, żadnego nie wyjmując, z tamtego abo i bliszego, gdzie potrzeba będzie, powiatu do obrony bieżeli za obwieszczeniem panów wojewod. A to będzie każdy powinien uczynić pod wiarą tą, którą powinien ojczyźnie swej i Rzeczypospolitej.

4. A iż w każdej rzeczy egzekucyej potrzeba, gdzieby przyszło do tego, żeby starosta ruszyć się musiał contra bannitum de regno według statutu[1] a iż beł ten zwyczaj, że królewskie mandaty do tego wnoszono, tedy teraz postanawiamy, iż za obwieszczeniem listownem starościem powinien się każdy szlachcic ruszyć z starostą w onem powiecie, gdzie bannitus ma imiona swe, manu armata sub poena centum marcarum, o którą penę starosta ma przed urząd swój pozywać absque appellatione.

5. Artykuły, które sobie którekolwiek województwo postanowiło, które tu beły w instrukcyach czytane, w czemkolwiek jeno nie są przeciwne temu postanowieniu i recesowi naszemu, mocą tego zjazdu naszego umacniamy.

6. Actum in Nova Civitate Korczyn na zjeździe naszem generalnem Małej Polski pro festo die sancti Bartholomaei apostoli *(24 sierpnia)* a. d. millesimo quingentesimo septuagesimo quinto. Praesentibus reverendissimo in Christo patre et domino Francisco Crasinski Dei gratia episcopo Cracoviensi necnon spectabilibus, magnificis, generosis, nobilibus ac famatis Petro a Zborow palatino et capitaneo generali Cracoviensi, Iohanne Kostka a Stemberk palatino Sandomiriensi et capitaneo Mariemburgensi etc., Johanne Tarlo de Sczekarzowicze palatino Lublinensi, Jacobo Lassoczki Lanciciensi, Nicolao Ligęza a Bobrek Zawichostensi, Stanislao Ssafraniecz de Pieskowa Skała Biecensi, Christophero Lanczkorunski Malogostensi, Stanislao a Tarnow Czechoviensi, castellanis, Petro Dunin Wolski regni Poloniae vicecancellario, necnon dignitariis, officialibus terrestribus terrarum Minoris Poloniae ac nuntiis earundem terrarum, tum nobilibus ac nuntiis civitatis Cracoviensis, ibidem congregatis ac personaliter existentibus. — Petrus Oliessniczki de Oliessniki nomine totius nobilitatis manu sua subscribsit.

XII. Sejmik województwa krakowskiego w Proszowicach 31 grudnia 1575 r.

Sejmik ten złożono po niezgodnej elekcyi na dzień 31 grudnia 1575 r., przed zjazdem jędrzejowskim. Orzelski j. w. t. II str. 333, Vol. leg. II 871. Opis obrad tego sejmiku podaje Orzelski j. w. t. III str. 17—19.

[1] *Formula processus z r. 1523. Vol. leg. I 407.*

19. *Uchwały sejmiku województwa krakowskiego w Proszowicach 31 grudnia 1575 r.*

Rp.: 1. *Castr. Crac. Rel. t. 3 cz. 2 str. 26–32:* Oblata litterarum constitutionis conventus particularis Prossoviensis. *Podano do ksiąg oryginał, podpisany przez Stanisława Karnińskiego Iwana, 9 stycznia 1576 r.*

1. Roku pańskiego 1575 ostatniego dnia grudnia sprawy a namowy w imię Krista, pana naszego, rycerstwa województwa krakowskiego na sejmiku proszowskim na rozjechaniu z elekcyej warszawskiej w kole rycerskim dla wielkich przyczyn uchwalone, jako i po wszytkich koronnych województwach, dlatego naprzedniej, aby się braciej naszej, którzy na elekcyej nie byli, ten taki gwałt w obieraniu nam wolnym pana okazał, który się nam dział od niektórych z rad koronnych, także i rycerstwa. Ku któremu gwałtu zabieżeniu a poratowaniu tamże w Warszawie postanowili, aby wszech państw koronnych rycerstwo stawili się wedle tej uchwały koła rycerskiego i wiele senatorów z nimi zacnych, a miłujących, a strzegących praw a wolności spolnych, do Jędrzejowa na dzień 18 stycznia obyczajem a powinnością ruszenia pospolitego i przepadkiem w prawie pospolitem opisanym naszym i uniwersałem tym warszawskim utwierdzonym, gdzieby kto powinności swej w tym i przystojności szlacheckiej omieszkać śmiał. Co jako wdzięcznie i z pochwalenim wiary i stateczności naszej przeciw R. P. matce swej i wolnościom naszym to przyjęli bracia nasi a rycerstwo województwa krakowskiego, którzy z nami na elekcyej nie beli, i Panu Bogu z tego daru dzięki oddali, tak też tej stateczności z nami wespoł do gardł swych, jako wierni i prawdziwi synowie matki swej, do końca pomagać a popierać we wszytkim statecznie z nami obiecali i tam się do Jędrzejowa na czas naznaczony wedle opisania praw w tym swoich około ruszenia pospolitego stawić przyrzekli.

2. Po tym JM. pan kanclerz koronny[1] z uprzejmej miłości przeciw R. P., matce swojej, i z wiary a powinności swojej senatorskiej przeciwko jej i wolnościom spolnym, jako się JM. zawżdy od młodości swej tym popisować raczył, tak też teraz przez posłańca a przyjaciela swego, pana podsędka ziemie krakowskiej[2], gdyż na ten czas mdłe zdrowie JM. w poszrodek nas przyjachać, jako też i na elekcyą tę nie dopuściło, z pochwalenim wielkim i dziękowanim tę stateczność naszę przeciw tym, którzy nas z tej wolności wolnego obierania pana złupić totis viribus usiłowali, gratulować i dziękować nam w tym przodkim zlecił, potym ofiarując samego siebie jako z powinności i miłości swej szlacheckiej, tak też ex

[1] *Dembieński Walenty.* [2] *Dembieński Jakub.*

auctoritate sua senatoria, jako to poprzysiągł, opponere et avertere z nami wespół hoc tantum malum Reipublicae nostrae.

3. Przytym, iż wszytko rycerstwo baczyli być najwiętsze niebezpieczeństwo pod tym czasem zamku i miasta krakowskiego, na którym wszytkie diademata i sceptra królewskie i wolności a przywileje szlacheckie, co się już jaśnie pokazuje, jako w poszrodek nas dostatecznie przyniesiono, że pan Dudicz cesarskie pieniądze i żołdy wielkie tak tutecznym, jako cudzoziemcom, których co dzień do Krakowa przybywa, daje, jako ku szkodzie naszej być musi, tak i zel[ży]wości wielkiej i urzędowi przedniejszemu koronemu, przeto, widząc to tak pregnans et imminens malum, napomnieliśmy w tym JM. pana wojewodę krakowskiego i starostę naszego[1] i prosili, aby tanto malo sine omni mora succurreret, a to naprzód, aby obwołać dać vigore conventus huius od wszego rycerstwa, ktoby takowe pieniądze brać śmiał, pro hoste patriae był mian wedle konfederacyej przodków sławnych naszych i od nas sub interregno od śmierci pana naszego świeżo zeszłego ponowionej[2], jako też w uniwersale teraźniejszem dołożonej; także też wszytkie podejrzane ludzi i niepotrzebne a niepożyteczne do żadnej obrony aby wszytki od miasta po wszytkich jurysdycyach, którekolwiek przy Krakowie są, exnunc wywołać dać, a to dla wytrawienia żywności czasu niebezpieczeństwa przypadłego (czego Panie Boże zachowaj) jakiego; targi także przed bronami, a nie w mieście, aby obwołane i odprawowane były.

4. Do tego tedy pilnego a nieomieszkałego wykonania deputowaliśmy z posrzodku siebie przodkiem urzędniki ziemskie: IchM. pana podstolego ziemskiego[3], pana podsędka[4] i pana pisarza województwa tego[5], pana starostę ojcowskiego i burgrabię zamku krakowskiego[6], pana starostę czorsztyńskiego[7] i pana Smolika, pana Wrzosowskiego, pana Młoszowskiego[8], przodkiem do JM. pana kanclerza, dziękując JM. za tę miłość a stateczność i ofiarowanie się we wszytkim statecznie stać z nami wespoł przy dobrym a sławnym R. P. naszej i wolnościach spolnych; prosząc przytym, aby JM. z powinności swej senatorskiej, jako stróż koronny i collega JM. pana wojewody krakowskiego[1], społu z JM. radził, obmyślał i pomagał, na tym miescu w Krakowie będąc, przeciw takim niebezpieczeństwom, śmiałościom i swoleństwom pod tak głównym urzędem i w mieście koronnym. Także do IchM. kapituły, dziękując IchM. za tę baczność wszej powinności, w której się ofiarowali przeciw R. P. naszej i wolnościom spolnym JM. panu wojewodzie krakowskiemu, jakoto JM. imieniem ich wszemu rycerstwu odnieść raczył, przytym pro-

[1] *Zborowski Piotr.* [2] *Ob. nr. 1.* [3] *Garnisz Stanisław.*
[4] *Dembieński Jakub.* [5] *Kmita Jan.* [6] *Płaza Stanisław.*
[7] *Dembieński Jakub (drugi).* [8] *Zapewne Stanisław.*

sząc i napominając, aby się w tym zawdy statecznie pokazowali, jako wierni synowie matki tej, R. P. naszej.

5. Przy tym tymże panom deputatom rycerstwo to zleciło jest do panów posłów tych, które tamta strona przeciwna do cesarza JM. naznaczyła, któreby z nich w Krakowie jeszcze zostali, napomnieć ich, aby się od takiego poselstwa R. P. i wolnościom naszym szkodliwego zahamowali, jeśli się być znają wiernymi syny matki tej a kochają się w wolnościach swoich. Tymże panom deputatom do pana Dudicza zlecili są, aby go napomnieli amodo, aby się od takiego dawania pieniędzy zahamował, bo jeśli jest civis patriae nostrae, tedy wystąpił z powinowactwa swego, jeśli poseł, tedy już niema przed kim poselstwa sprawować; a gdzieby od swego przedsięwzięcia zaniechać nie chciał, tedy już przeciw niemu postąpiemy secundum leges patrias.

6. Tymże panom deputatom do JM. pana wielkiego rzące[1] zlecono jest, jako JM. pan wojewoda krakowski o jego statecznej gotowości w urzędzie swoim w obronie a opatrzności zamkowej tę sprawę dać wszemu rycerstwu raczył, tak jeszcze JM. prosić i napomnieć, aby żywnością zamek, ile powinność urzędu JM. niesie, nieomieszkale opatrzył, tak też w jurysdycyach swoich Kazimierza i Kleparza tak opatrznym i czułym być raczył, jakoby stamtąd żadnego niebezpieczeństwa i szkody zamek i miasto nie wzięło.

7. Tymże panom deputatom rycerstwo zleciło jest do rady krakowskiej społu i z pospólstwem vigore conventus huius napomnieć ich, aby tego przestrzegali, jakoby przez nieopatrzenie albo niedbałość i nieczułość ich (a, czego Panie Boże zachowaj, czego gorszego) miasto to i zamek, tak od swoich jako i postronnych, niebezpieczeństwo albo szkodę jaką wziąć miało, czegobychmy na nich samych dościgać musieli, gdyż my, mając przed sobą powinność naszę jako przeciwko JW. wojewodzie i staroście naszemu, tak też przeciw miastu temu, które przodkowie nasi in tutelam wzięli suam, jako membrum unius corporis, we wszelakich niebezpieczeństwach i gwałcie bronić ofiarując się im, z nimi wszytkie niebezpieczeństwa nosić; przytym, aby bez rady a wiadomości JM. pana wojewody i starosty swego nic nie czynieli, ale wszytki rzeczy i wiadomości IchM. przynosili k temu, aby rotmistrze szlacheckie przy swojej miejskiej straży albo żołnierzach propter auctoritatem swowolnych ludzi, jako jest potrzeba, pod tym czasem mieli, a gwałt w tym sobie, jako i my, za taką potrzebą przypadłą R. P., jako też po śmierci pana naszego zmarłego, aż do koronacyej nowego czynili.

8. Ku utwierdzeniu a umocnieniu tego wszytkiego wyszej opisanego rycerstwo wszytko JM. panu wojewodzie i staroście swemu przyobiecać to dobrymi słowy swymi raczyli z miłości tej uprzejmej erga patriam

[1] *Decyusz Just Ludwik.*

suam, iż, gdzieby (czego zachowaj Panie Boże) co takiego niebezpiecznego przypaść na JM. miało, gdy je kolwiek obwieści uniwersały swemi z deklaracyą uniwersału tego tu namówioną, ratować piersiami swymi obiecali wedle obowiązku przodków swoich, nas, potomstwo swoje, sumnienim, poczciwością, wiarą, co kapturem nazwali, gdyby ktokolwiek contra patriam, libertates atque leges patrias moliri śmiał albo iure communi contentari nollet.

9. Przytym do JM. pana podskarbiego koronnego[1] rycerstwo to z poszrodku siebie posły naznaczyli IchM.: pana podsędka ziemskiego[2] i pana starostę czorsztyńskiego[3], prosić i napomnieć od wszytkiego rycerstwa z urzędu i z powinności JM., aby pod takiem czasem bytnością a rezydencyą swoją na zamku przy koronie i skarbie koronnym pro honore et decore urzędu takiego bez wszelkiej odwłoki stawić się i mieszkać raczył ku poradzie i pomocy spolnej JM. panu wojewodzie i staroście krakowskiemu, jako collega a stróż dobra R. P. spolnej i z miłości swej przeciw R. P. naszej.

10. Także rycerstwo wszytko IchM. pany starosty pograniczne sądeckiego[4], spiskiego[5] i czorsztyńskiego[3] napominali, aby z powinności urzędów swych tego przestrzegali, jakoby przebywać cudzoziemcom, hajdukom, do Korony nie dopuścieli, ale jako contra hostes patriae postępowali, a wodzom zwłaszcza, o których już wiadomość mają. A iż IchM. panowie starostowie rycerstwa a braciej swej jeszcze o przyczynę do JM. pana wojewody krakowskiego prosili, aby ich ku tem jeznem żołnierzom, na które posłowie JM. pana wojewody siedmigrodzkiego a elekta z wolej Bożej naszego skoro po nominacyej ku opatrzeniu prędkiemu niebezpieczeństwa granic koronnych pieniędzy do rąk JM. panu wojewodzie krakowskiemu zostawili, żołnierzmi pieszemi ku tym niebezpieczeństwom granicznym jeszcze podparli. W czym JM. pan wojewoda krakowski, wyrozumiawszy a porachowawszy, coby jeszcze pieniędzy tych było, sprawę a odpowiedź ipsi[s] w tym dać obiecał, gdyż wszytkich granic widzi być opatrzenia potrzebne.

11. Przy tym też rycerstwo prosiło JM. pana wojewody krakowskiego, aby JM. pana starostę oświecimskiego[6] imienim zjazdu tego wszytkiego napomnieć z powinności urzędu jego raczył jako starostę zamku pogranicznego w opatrzności a w czułości i gotowości przeciw wszelakim niebezpieczeństwom.

12. A z strony JM. pana zawichojskiego[7], jako niektóre osoby z rycerstwa podgórskiego prosiły, to też rycerstwo IchM. panom deputatom wyszej omienionym albo przez list albo ustnie, jako IchM. prędzej do tego przyść będą mogli, imienim swym sprawić zlecieli.

[1] *Bużeński Hieronim.* [2] *Dembieński Jakub.*
[3] *Dembieński Jakub (drugi).* [4] *Mężyk Stanisław.* [5] *Maciejowski Jan.*
[6] *Myszkowski Zygmunt.* [7] *Ligęza Mikołaj. Ob. str. 7 uw. 1.*

13. A z strony poboru tego[a], który jest w Warszawie na elekcyej namówion i postanowion od wszech stanów koronnych, przy tym stojemy i aprobujemy, a iż zjazd bliski pod Jędrzejowem mamy, tedy tam dla namówienia czasu społecznie, na kiedy być ma wydan, odłożyliśmy, aby wszytkie województwa jeden czas namówiły.

14. A z strony sądów wszelakich do uspokojenia z łaski bożej R. P. naszej odkładamy wszytki, czyniąc gwałt w tym sobie wszyscy za potrzebą tą R. P., gdyż pod tym czasem rycerstwo wszytko postanowiło sobie być w kupie.

15. A to wszytko, cośmy tu namówili i opisali, ku więtszemu wiary w tem wszem daniu i tego wszytkiego w cale zachowaniu rycerstwo wszytko IchM. panom deputatom wyszej omienionem i marszałkowi swemu ku tem sprawom na ten czas obranemu pieczęci swe do tego przyłożyć zlecieli imienim wszego rycerstwa województwa tego i [przy] podpisaniu rąk swoich własnych, a potym przez marszałka tegoż swego JM. panu wojewodzie i staroście krakowskiemu oddać zlecili ku wwiedzieniu tego wszytkiego do akt grodzkich krakowskich swoich. A potym, podziękowawszy spolnie wszyscy Panu Bogu naszemu za takie zjednoczenie serc i myśli ludzkich ku chwale przodkiem S[więtej] jego, a potym dobremu a pociesznemu R. P. naszej wszej, oddaliśmy ty wszytki sprawy w błogosławieństwo S[więte] jego ku ich wykonaniu, u którego to w ręku a w łasce wszytko położono jest. A tak w miłości a pocałowaniu braterskim rozjechaliśmy się do domów swoich.

Działo się w Proszowicach na sejmiku, jako na początku czasu tego opisano jest. — Stanisław Karniński Iwan na ten czas marszałek koła rycerskiego na sejmiku proszowskim.

XIII. Sejmik przedkoronacyjny województwa krakowskiego w Proszowicach 20 lutego 1576 r.

Na dzień 20 lutego 1576 r. złożył sejmiki, wśród których i krakowski, zjazd jędrzejowski w konfirmacyi elekcyi z 1 lutego 1576 r. Vol. leg. II 888. — Po tym sejmiku nie dochowały się żadne akta.

XIV. Sejmik przedsejmowy województwa krakowskfego w Proszowicach 15—16 września 1576 r.

Król złożył 10 sierpnia sejmik województwa krakowskiego w Proszowicach na 15, główny małopolski w Korczynie na 18 września, sejm w Toruniu na 4 paźdź. 1576 r. Zeznanie z 1 września woźnego, że 28 sierpnia ogłosił terminy: prius in circulo Cracoviensi in quatuor locis, tum deinde in circulo Cazimiriensi ac in circulo Clepardiensi in prae-

[a] *W tekscie*: ten.

sentia multorum hominum tunc temporis ad praedictas civitates congregatorum. *Castr. Crac. Rel. t. 3 str. 873 – 874. Takiejże proklamacyi tych sejmików, oraz sejmiku zatorskiego, który starosta zatorski złożył na dzień 7 września, dokonał woźny w Kętach 1 września:* w targowy dzień. *Castr. Osv. t. 48 str. 204 (zeznanie woźnego z 3 września). Na sejmiki proszowski i korczyński jako swego posła wyznaczył król Erazma Dembieńskiego dziekana krakowskiego, któremu w tej sprawie przesłał przez dworzanina Stanisława Chłopickiego:* fasciculum cum duabus instructionibus et aliis litteris necessariis. *Źródła dziejowe t. IV str. 52. Rozpisanie sejmiku proszowskiego z 10 sierpnia 1576 r. tamże nr. 27, instrukcya dla posłów na sejmiki tamże nr. 21.*

20. *Instrukcya, dana posłom na sejm z sejmiku województwa krakowskiego w Proszowicach 16 września 1576 r.*

Rp. 1. *Ces. Pet. Lat. F. IV 254, niepag. Instrukcya ta wpisana na dwóch kartach ręką XVI wieku. Na ostatniej stronie także ręką XVI wieku zapisek:* Instrukcya posłom z proszowickiego sejmiku do króla a. 1576.

Artykuły województwa krakowskiego zlecone panom posłom na sejmiku proszowskim, który był dnia 16 septembris anno 1576.

1. Naprzód dziękować J. K. M. za takowe staranie, które czynić raczy, obmyśliwając i zabiegając tym niebezpieczeństwom koronnem, i prosić, aby J. K. M. za wszystkiemi stany tak to opatrzeć raczył, jakoby ani cesarz JM. krześcijański ani obywatele koronni, jeśliby się którzy najdowali, żadnej nadzieje o królowaniu za jego nominacyą nie mieli, ale owszem o zgodzie z cesarzem JM. starać się salvis iuribus regni; w czym się panowie posłowie z inemi województwy zgadzać mają.

2. O pokój z cesarzem tureckim i z Tatary prosić J. K. M., aby wedle powinności swej starać się raczył, jakoby ty rumores wszystkie, które ludzie puszczają, uspokoić raczył.

3. Pacta cum confoederatis atque principibus aby K. JM. ponowić raczył bez mieszkania, skąd się pokazać może, kto jest przyjacielem ludowi, JM. i Koronie.

4. O niżowe Kozaki, gdyż to są sobie ludzie wolni a żadnej zwierzchności nad sobą nie mają i trudno z nich sprawiedliwość czynić.

5. Obroną, jeśliby się nieprzyjaciel jaki na Koronę oborzył, wici jedne za dwoje J. K. M. pozwolić pro hac vice tantum mają i ruszenie pospolite według praw naszych.

6. Do tego pobór na przeszłym sejmie coronationis pozwolony[a] [1] i retenta poborów przeszłych i czwartą część roku przeszłego, k temu także prowenty od dzierżawiec dóbr Króla JM. od śmierci króla nieboszczyka

[a] *W tekście:* pozwolone.

[1] *Poboru nie pozwolono na sejmie koronacyi, lecz tylko ściągnięcie retentów. Pawiński, Skarbowość w Polsce i jej dzieje za Stefana Batorego, str. 318.*

Augusta zatrzymane, o co się starać mają panowie posłowie, aby spełna dochodziły wszystkie prowenty stołu Króla JM. według konstytucyi sejmowej, ponieważ prowentów R. P. i stołu królewskiego nie może Król JM. jedno do żywota swego dawać.

7. Sejmy walne aby J. K. M. składać indziej na potomne czasy nie raczył, jeno wedle praw naszych[1], okrom gdzieby wielka potrzeba R. P. się pokazała, a wszakoż w Polsce.

8. O sprawiedliwości panowie posłowie namówić[a] na tym sejmie mają według postanowienia jędrzejowskiego[2].

9. Także de modo electionis regis liberae na przyszłe czasy.

10. Także de compositione [z] stanem duchownem.

11. O mordy, najazdy, gwałty prosić K. J. M., aby sprawiedliwość nieodwłoczną czynić raczył, jakoż o zabicie nieboszczyka pana Bylickiego prosić mają, aby J. K. M. nieodwłoczną sprawiedliwość uczynić raczył.

12. Z IchM. pany litewskimi nie wdawać się w żadne traktaty [z] strony tych rzeczy, które są uprzywilejowane postanowienia[mi] i poprzysiężone na sejmie lubelskim[3].

13. Panowie deputaci, którzy przy Królu JM. mieszkać byli powinni, aby rationem uczynili według konstytucyi przeszłych.

14. Sprawa Królowej JejMci aby się cum dignitate J. K. M. i Korony odprawiła według konstytucyej sejmu przeszłego liberae *(sic)* coronationis[4], ażeby Królowa JejMość oprawę miała, jako i insze polskie królowe miewały.

15. Sejmowych listów do wielu powiatów nie odsyłano, tak że mało bardzo ludzi rycerskich o tym sejmie wiedziało, a mianowicie do oświecimskiej i zatorskiej ziemie żadnych listów nie było ani im sejmiku według ich przywileju i zwyczaju złożono; prosić J. K. M., aby przy starej zwykłości i prawie byli zachowani.

16. O tykocińskie skarby IchM. panów senatorów napomnieć, aby były inwentowane a na jedno miejsce, abo do Krakowa do skarbu koronnego, abo gdzie się wszyscy zwolą, zwiezione[b] były.

17. Kondycyom wszystkim, którymby się dosyć przy J. K. M. nie stało de pactis et conventis z Koroną, starać się mają, aby efekt swój wzięły.

18. O zatrzymanie posłów u cesarza JM. krześcijańskiego prosić K. JM., aby cum dignitate J. K. M. i Korony byli przepuszczeni[5].

19. De plebeis bona terrestria possidentibus prosić egzekucyej statutu, ażeby nobilitacya nikomu nie dawana była, ażby się bene merita[c] jego na sejmie walnem dostatecznie pokazały.

---

[a] *W tekscie:* nie mając [b] *W tekscie:* zwycione. [c] *W tekscie:* merite.

[1] *Tj. w Warszawie, Vol. leg. II 776.* [2] *Z r. 1576, art. 13, Vol. leg. II 884.*

[3] *Z r. 1569. Chodziło o żądanie Litwy zwrotu Wołynia, Kijowa i Podlasia.*

[4] *Z r. 1576, art. 2, Vol. leg. II 923:* Konsens Króla JM. na prorogacyę cesyi.

[5] *Mowa tu o posłach polskich, zatrzymanych w Wiedniu w powrocie z Ratysbony*

20. Jeśli się jaka protestacya od K. J. M. pokazała, prosić J. K. M., aby takowych protestacyi przeciwko poddanym swym zaniechać raczył.

21. Prosić, aby starostowie pograniczni ludzi z Korony za granicę nie puszczali, którzy na roboty chodzą tak, że panom[a] swym uciekają.

22. Iż na mieście[b] Sączu pogranicznym wiele Koronie należy, a tak dla poprawienia murów i baszt prosić K. J. M., aby byli wolni od dani podwodowej i koronacyej zatrzymanych, a skład win aby im był dan, nie szkodząc nic przywilejowi miasta Krakowa.

23. Panu staroście sądeckiemu[1] aby był kwit przyjęty, iż on za poruczeniem województwa krakowskiego ty pieniądze, które miał dać do Rawy kwartę, obrócił na służebne.

24. Także prosić K. JM., aby [na] zasługi jego miłościwie baczenie mieć raczył.

25. Żołnierzom śląskim i podgórskim i zamku krakowskiego prosić K. JM., aby się zapłata stała, a mianowicie za JM. panem zawichojsckim[2] prosić.

26. Ołowu, saletrzy, siarki i inszych potrzeb wojennych, koni i inszych towarów aby z Korony nie przepuszczano, prosić egzekucyej statutu[3].

27. O niebezpieczeństwo [z] Spiszą, iż sobie Ruber[4] owsy dawać[c] rozkazał, prosić, aby J. K. M. to opatrzyć raczył, jakoby R. P. detrimentum nie miała.

28. Iż się do tego rycerstwo przywieść nie mogło, aby byli mieli według woli J. K. M. cum absoluta potestate posłać, przestrzegając w tym zwyczajów swych starych, aby to z łaską K. J. M. przyjąć raczył, a wszakoż, gdzieby co nowego przypadło, coby nie było przeciw prawu pospolitemu i wolnościom, mają się zgadzać z inemi województwy.

29. Mandaty niezwyczajne a prawu pospolitemu przeciwne aby z kancelaryi wydawany nie były, a któreby wyszły, aby były kasowane; także i pozwy za dworem.

30. Starosta sądowy[d], którzymby krzywdę uczynił a prawo na nim przewiedzione było, tedy vicinior capitaneatus sub poena privationis officii egzekucyą czynić ma.

31. Egzekucya około dóbr Króla JM. aby już zawarta i skończona była.

32. Prosić Króla JM., aby J. K. M. braku żadnego w rozdawaniu dygnitarstw i urzędów nie miał w osobach a ludziach, chociaby kto był przedtem diversae sententiae w obieraniu Króla JM., i owszem aby jednako wszystkiem łaskę swą okazować raczył.

---

[a] *W tekście*: panów. [b] *W tekście*: miejscu.
[c] *W tekście*: dawa. [d] *W tekście*: starostwa sądwy.

[1] *Mężyk Stanisław.* [2] *Ligęza Mikołaj. Ob. str. 7 uw. 1.*
[3] *Konst. ogólnej o zakazie wywozu tych towarów nie było.*
[4] *Rueber Jan cesarski generalny starosta w północnych Węgrzech.*

33. Urzędy ziemskie aby były in robore zachowane wszytkie w ziemiach swych.

34. Przyczynić się za panem Janem Cikowskim o zapłatę długu ojcowskiego.

35. O cygany, iż się w Koronie znajdują a ludzie przechowywają, aby starostowie egzekucyą czynili.

36. O Wojny i Łomazy[1] i sprawę p. Kaspra Dembieńskiego, jeśliby przewód prawny w cudzej jurysdykcyej był na niem, aby był kasowan.

37. O pana Gajowskiego[a] prosić K. J M., aby się ni w czem prawo pospolite nie naruszyło.

38. Prosić Króla JM., jeśli się uspokoją rzeczy, aby J. K. M. ludzi cudzoziemskiech żołnierskiech na dworze swem chować nie raczył.

39. O niewydanie kwarty aby się egzekucya stała okrom tych, którzyby ją za zezwoleniem województwa swego na potrzebę albo obronę R. P. obrócili.

40. O bezpieczeństwo zboru krakowskiego i sług zborowych, o ustawy wojewodze, aby ad executionem przywiedzione były wedle konstytucyej.

41. Statuta korygować, aby była sroższa wina ustawiona na tego, ktoby kogo z rusznice zabił.

42. Jazy aby nie były na rzekach, które są navigabiles; ty mają być rzucone sub poena centum marcarum; in officio capitaneali pro eodem respondere tociens, quociens reperientur.

44. Którzych to artykułów tym posłom zwierzam[y] niżej napisanem, którzy są obrani: Pan Piotr Strzała burgrabia krakowski, sędzia oświęcimski, pan Oraczowski[2], pan Kotochowski[3], pan Sebestyan Sikorski, p. Pękosławski, p. Staszkowski[4], P. Lubański[b 5] pisarz ziemski.

XV. Sejmik województwa krakowskiego w Proszowicach 11 maja 1577 r.

Król złożył sejmiki partykularne i główne, bez sejmu. Sejmik województwa krakowskiego miał się odbyć w Proszowicach 11 maja; ogłoszenie sejmiku tego, oraz sejmiku głównego małopolskiego w Nowem Mieście Korczynie na 15 maja, z Włocławka 1 kwietnia 1577 r. Castr. Osv. t. 46 str. 87—90, obl. 16 kwietnia t. r., i Castr. Sand. t. 239 str. 1123—1125, obl. 20 kwietnia t. r. Wydany ten akt w Źródłach dziejowych t. 4 nr. 52. Instrukcyę na te sejmiki z 1 kwietnia wydał X. Ignacy Polkowski: Sprawy wojenne króla Stefana Batorego, Acta historica t. XI, nr. 46 — Z sejmiku tego nie dochowały się żadne akta.

[a] *W tekscie*: Grajowskiego [b] *W tekscie:* Libanski.

[1] *Wojny i Łomazy na Podlasiu.* [2] *Piotr.* [3] *Kotkowski Mikołaj.*
[4] *Zapewne Jan.* [5] *Maciej pisarz ziemski zatorski.*

XVI. Sejmik główny małopolski w Nowem Mieście Korczynie 15—16 maja 1577 r.

Sejmik główny małopolski złożył król na 15 maja 1577 r. Ob. wyżej nr. XV. Jako poseł królewski na ten sejmik wysłany Dembieński dziekan krakowski. Ob. list króla do tego Dembieńskiego z uzupełnieniem instrukcyi z 9 maja 1577 r., Źródła dziejowe t. 4 nr. 68. List króla do tegoż sejmiku z 13 maja 1577 r., Źródła dziejowe t. 4 nr. 83.

21. *Pełnomocnictwo, dane posłom, wysłanym do króla Stefana z sejmiku głównego małopolskiego w Nowem Mieście Korczynie 15 maja 1577 r.*

Rp. 1. *Metr. kor., Leg., bez sygn., k. 153*: Litterae fidei nuntiis ex conventu Corczinensi ad Regiam Maiestatem a nobilitate Minoris Poloniae missis.

Dr. 1. *Źródła dziejowe t. 4 nr. 88 (według* Rp. 1).

Najaśniejszemu Królowi, Panu a Panu, Stefanowi z łaski Bożej królowi polskiemu, wielkiemu książęciu litewskiemu, ruskiemu, pruskiemu, mazowieckiemu, żmudzkiemu, wołyńskiemu, kijowskiemu i siedmigrodzkiemu etc., panu naszemu miłościwemu.

Najaśniejszy, miłościwy Królu, Panie a Panie nasz miłościwy. Uniżone a poddane służby nasze Waszej Najaśniejszej Królewskiej Mości, naszemu miłościwemu Panu[a], zalecamy, życząc W. N. K. M. od Pana Boga dobrego zdrowia, fortunnego panowania na wiele czasów, jako wierni a życzliwi poddani W. N. K. M., naszego miłościwego Pana.

Za obwieszczeniem W. K. M., naszego miłościwego pana, zjechaliśmy się społecznie, tak rady, jako wiele z rycerstwa i posłów ziemi Małej Polski, do Nowego Miasta Korczyna na dzień 15 maja, przyjąwszy i wysłyszawszy od posłańca W. K. M. poselstwo, które nam opowiedziano od W. K. M., z tą poddaną wdzięcznością, jako wiernem poddanym przystoi. Postanowiwszy między sobą, obraliśmy posły swe, tak IchM panów rad dwu, to jest pana Mikołaja Fierleja z Dąbrowice kasztelana bieckiego, pana Jana z Sienna kasztelana żarnowskiego, pana Bernata Maciejowskiego chorążego dworu W. K. M., pana Andrzeja Gołuchowskiego wojskiego sandomirskiego, pana Stanisława Ligęzę, pana Stanisława Taszyckiego, pana Przerembskiego[1], pana Narajowskiego[2], przez które postanowienie i prośby nasze W. K. M., zrozumieć będzie raczył, któreśmy im na piśmie dali. Nic nie wątpimy, iż W. K. M. o nas,

[a] *W tekście*: naszego miłościwego Pana.

[1] *Stanisław.* [2] *Benedykt.*

jako prawy pater patriae a pan nasz, jako o wiernych poddanych radzić będziesz raczył tak, iżby na wieczne czasy sława nieśmiertelna W. K. M. została, a my poddani wierni W. K. M. za szczęśliwe panowanie W. K. M. Pana Boga prosili, a przytym uniżone a poddane służby nasze w łaskę W. N. K. M., naszemu miłościwemu panu, zalecamy. Dan w Nowym Mieście Korczynie 15 miesiąca maja roku 1577. — W. K. M. wierni poddani: Jan Tarło wojewoda lubelski ręką własną subscripsit. Stanisław Szafraniec kasztelan sandomirski. Stanisław Tarnowski kasztelan radomski. Mikołaj Ligęza z Bo[b]rku kasztelan zawichojski, [starosta] biecki i żydaczewski etc. Mikołaj Koniecpolski kasztelan rosperski. Stanisław Dębieński starosta chęciński. Piotr Oleśnicki imieniem rycerstwa i posłów ziemskich z rozkazania manu sua subscripsit.

22. *Instrukcya, dana posłom, wysłanym do króla z sejmiku głównego małopolskiego w Nowem Mieście Korczynie 15 maja 1577 r.*

Rp. 1. *Metr. kor., Leg., bez sygn., k. 154.*
Dr. 1. *Źródła dziejowe t. 4 nr. 89 (według* Rp. 1).

Instrukcya panom posłom do Króla JM. [z] zjazdu nowomiejskiego, tak od panów rad, jak od wszego rycerstwa Mały Polski.

1. Najprzód posłowie nasi J. K. M. uniżone a poddane służby nasze zalecić mają i J. K. M. dziękować za tak miłościwe staranie, które acz z powinności swej J. K. M. czynić powinien, jednak iż J. K. M. czynić to raczy staranie, prac swych nie litując, uniżenie J. K. M. dziękować od nas mają, winszować i radować się mają z tej fortuny Króla JM. I prosimy Pana Boga, żeby ustawicznie szczęścia J. K. M. pomnażać raczył.

2. Najprzód mają obmówić posły nasze, któreśmy z pośrodku siebie posłali byli na sejm toruński[1], iż oni nad konstytucyą i reces przez Króla JM. poprzysiężony[2] i także nad rozkazanie nasze nic postępić nie chcieli, a to dla tego, iżby to poprzysiężenie Króla JM. ni w czem się nie łamało, i owszem żeby we wszystkim efekt swój brało; gdyż to baczyli być przeciwko przysiędze Króla JM. i przeciw rozkazaniu nas braci swej, za cośmy nie tylko posłom swym za złe nie mieli, ale i owszem dzięki od nas odnieśli.

3. Mają też panowie posłowie nasi Króla JM. prosić, aby takowe sejmiki albo zjazdy na potomne czasy składane ani obwieszczane były,

[1] *Z r. 1576, ob. nr. XIV.*
[2] *Mowa tu o art. 16 t. zw. artykułów henrykowskich, Vol. leg. II 921.*

gdyż ani zwyczaj dawny, ani prawa nasze tego nigdy nie pokazują, i owszym prawa nasze ex diametro pugnant.

4. Acześmy nad zwyczaj dawny, widząc tak nagłe potrzeby w R. P., podatek postanowili, prosząc J. K. M., aby ten podatek nie gdzieindziej, jedno na służebny lud obracan był tak, jakeśmy uniwersałem swoim zjazdu naszego nowomiejskiego obwarowali, który J. K. M. posyłamy dla publikacyej [1].

5. A iż widzimy bona regalia mało dochodzą Króla JM., tedy prosić Króla JM., aby Król JM. raczył sejm złożyć prędki, skoroby się jedno Król JM. uspieszyć raczył, na którym aby naprzód namowa była de interregno, de modo iudiciorum ordinariorum de compositione inter status, de moneta cudenda, a k temu żeby wszyscy, którzy są winni Reipublicae, którzy dzierżą bona regalia, tam na tym sejmie R. P. i królowi JM. usprawiedliwić się peremptorie będą powinni, co J. K. M. w każdy ziemi przez posły swe w instrukcyej oznajmić ma; także zamierzenie według konstytucyi, pókiby wieczności rozdawane być miały, tamże na sejmie przyszłym było, a generaliter aby to wszystko, cokolwiek na przeszłym sejmie toruńskim skończyć się miało [2], tak, jakośmy byli posłom swym zlecili, acz się o to z województwa ruskiego posłowie świadczyli, że na to zezwolić nie mogą, gdyż im to zakazano quoad terminum peremptorium, oprócz chełmskich posłów, którzy na to zezwolili.

6. Dowiedzieć się też mają i upomnieć Króla JM., jeśliże panowie Litwa i Prusacy też z nami toż onus znoszą, gdyż za dościem uniej jednakie onera z nami niść powinni, jako i my z niemi.

7. O mince, gdyż to rzecz sejmowa, tedy to do przyszłego sejmu odłożyć się musi, gdyż to wielkiej deliberacyej potrzebuje. Przypomnieć też mają mineras montium Chencinensium, które mogą być pożyteczne do mince.

8. Prosić też Króla JM. mają, aby podymne, które za sławny pamięci Króla JM. Zygmunta Augusta zadzierżane a niewydane były w ziemi krakowskiej, gdyż to osobie pańskiej należało, et cum persona ustały, aby J. K. M. telko od panowania swego odbierać według starych kwitów rozkazać raczył, a to dawne podymne z poddanych obywatelów ziemie krakowskiej miłościwie wziąć raczył [3], gdyż teraz prędko dwojemi podatki onerowani są; a jeśliby inaczej być nie mogło, tedy iżby a morte Augusti dać byli powinni.

9. Dziękować też J. K. M. mają, iż mandaty swe dać raczył [4], ostawując i poprawując konfederacye nasze, któreśmy spólnie uczynili in causa reli-

[1] *Ob. nr. 23.*

[2] *Vol. leg. II 930*: Odłożenie spraw nieskończonych na drugi sejm.

[3] *Ob. konst. 1576 r., Vol. leg. II 925*: Podymne.

[4] *Mowa tu zapewne o mandacie z 27 kwietnia 1577 r., Codex dipl. Univ. Studii Cracoviensis t. V nr. 455.*

gionis, i prosić J. K. M., aby miłościwie obmyślawać raczył, jakoby bacząc, co się w inszych królestwach dzieje, aby dysensye jakie w Królestwie tym pod rozkazaniem J. K. M. się nie wczęły, zwłaszcza w Krakowie, gdzie i teraz ks Danielowe zranienie J. K. M. przypomnieć mają; także gdzieby się cokolwiek w którym kącie wszczynało, aby to J. K. M. zahamować raczył z obu stron, gdzieby się okazało.

10. Mają też Króla JM. prosić, aby pp. wojewody wszystki Król JM. upomniał, aby dosyć uczynili urzędom swym około wag, miar, ustaw, alias iuxta statuta, a starostowie aby tego czynili egzekucyą; także statut de aromatibus et iudaeis.

11. O pana zawichojskiego[1], aby mu zapłacone było, ażeby J. K. M. rozkazał panu Grozowskiemu[2], aby z tych retent, które są przy nim, aby mu zapłacono, gdyż tego Król JM. i wszystek sejm na koronacyej przyzwolił był, i prosić Króla JM., aby to przeciwko J. K. M. nie było, gdyżeśmy mu publice suam fidem sub interregno obligowali[3], i owszem żeby już Król JM. list dał do pana Grozowskiego, który ma retenta; którego długu jest siedmnaście set złotych.

12. A iż nas sam było doszło teraz, iż się nad prawo dzieje klasztorowi pokrzywnickiemu[4], prosić Króla JM., aby się im nic nad prawo nie działo, i owszem żeby je przy starych zwyczajoch i prawie pospolitym zostawić raczył i przy wolnej elekcyej.

13. Okazany też jest pozew ad Króla JM. instygatora przeciw prawu wydany z kancelaryej ad instantiam instigatoris, który iż sławie tego szlachcica szkodzi, prosić, aby tego na sejmie kognicya była; gdyż o takowe rzeczy, które się poczciwości tkną, nigdzie indziej, jedno na sejmie walnym kongnicya być ma, a takie pozwy aby wydawane nie były.

14. O myto nowe, które konstytucyą lubelską[5] skazane jest, a znowu uczynione w żupach ruskich, acz inszym kształtem, gdyż żadne takowe postanowienie być nie ma przez zezwolenia sejmu, żeby to Król JM. znieść raczył ex nunc a do sejmu kognicyą o tym odłożył. Także i na Podlaszu, które na wodzie biorą od zboża i od soli[6]; także około służenia wojny żeby było po staremu według zwyczaju.

15. O pana Narajowskiego[7], aby J. K. M. wzgląd mieć nań raczył, prosić, gdyż majętność jego spalono, a ostatek na wykup dzieci swych zastawić musiał, aby go J. K. M. ratować raczył, żeby mógł ku swej majętności przyść.

---

[1] *Ligęza Mikołaj.* [2] *Jerzy.* [3] *Ob. str. 7 uw. I.*

[4] *O sprawie klasztoru pokrzywnickiego, tyczącej się wyboru nowego opata, ob. Źródła dziejowe t. 4 nr. 59, 60, 62, 63, 64, 85, 86.*

[5] *Z r. 1569, art. 52, Vol. leg. II 787.*

[6] *Wolność od ceł Podlasianom dał przywilej wcielenia z r. 1569, art. 3, Vol. leg. II 747.*

[7] *Zapewne Benedykt.*

16. O zamki pograniczne, aby Król JM. według powinności swej armatą należącą zamkom opatrzyć raczył in hoc rerum statu[a] turbulento, oprócz poborów teraźniejszych.

17. Także też prosić Króla JM., aby w żupach krakowskich według starego zwyczaju centnarka wydawana była, nie bałwany.

18. O sandeckie i pilznieńskie mieszczany, aby retenta podwód z nich zjęta była.

19. O pana starostę spiskiego[1] prosić, aby mu było zapłacono; o pana Mroczka, aby Król JM. rozsądzić to raczył.

20. O gospody w trwogę, żeby starostowie albo dzierżawce rozdawali tak, jak konstytucya uczy, na sejmiku albo do sądów przez płacy.

21. O pana Gajowskiego, aby Król JM. inhibicyej z kancelaryi dawać zakazał do urzędu grodzkiego, gdyż urząd domyśli się, jako w tym postępować ma.

22. Obraliśmy tedy te posły: JM. pana Mikołaja Firleja z Dąbrowice kasztelana bieckiego, JM. pana Jana z Sienna kasztelana żarnowskiego, jeśliby zdrowie dopuściło, pana Taszyckiego[2], pana Biernata Maciejowskiego chorążego dwornego, pana Andrzeja Gołuchowskiego wojskiego sendomirskiego, pana Stanisława Ligęzę, pana Stanisława Przerembskiego, pana Narajowskiego[3].

Działo się na zjeździe generalnem korczyńskim Małej Polski dnia 15 maja anno 1577.

23. *Uchwały sejmiku głównego małopolskiego w Nowem Mieście Korczynie 16 maja 1577 r.*

Rp. 1. *Castr. Crac. Rel. t. 4 str. 906—910*: Oblata litterarum constitutionis per generosum Petrum Oliesniczki. *Podano do ksiąg oryginał, opatrzony podpisem tegoż Oleśnickiego, 3 czerwca 1577 r. — 2. Metr. kor., Leg., bez sygn., k. 155ᵛ—158ᵛ*: Nobilitas Minoris Poloniae ex conventu Corczinensi institùta declarat.

Dr. 1. *Źródła dziejowe t. 4 nr. 91 (według* **Rp. 2**).

1. My rady i rycerstwo województwa Małej Polski, którzyśmy się tu na dzień 15 maja do Nowego Miasta Korczyna zjechali, a to za obwieszczeniem J. K. M., żebyśmy za nagłemi a prędkiemi potrzebami a niebezpieczeństwy, które na R. P. insperate przypadły, tu na to miesce się zjechali, jakoż widząc wielkie nieprzezpieczeństwa a prawie spustoszenie ziem ruskich i k temu iż nieprzyjaciel, [z] ziemie nie wyjechawszy, tuż prawie nad nimi zawisnął, także uważając dignitatem J. K. M. i R. P., gdyż ci nie-

[a] *Dr.* status.

[1] *Maciejowski Jan.* [2] *Zapewne Stanisław.* [3] *Benedykt.*

posłuszni a uporni Gdańszczanie żadnem sposobem słusznym ku posłuszeństwu być przywiedzieni nie chcą, co jest cum magna indignitate tak J. K. M., jako i R. P.; uważając to tedy u siebie, acz się czujemy być własnymi syny i potomki przodków naszych, którzy gardły swemi, nic nie bacząc na wczasy jakie, radzibyśmy to byli okazali, cośmy powinni matce swej R. P., żebyśmy się sami byli ruszyli, lecz iżeśmy to naleźli u siebie, iż tym obiema nieprzyjacielom służebnem ludem zabieżeć się może, a iż widziemy, iż służebny lud potrzebuje nervum belli, który baczemy, iż teraz żadnym obyczajem bez poboru skądinąd obmyślon być nie może, przetoż, dogadzając tym nagłym potrzebom, postanowiamy i uradzamy podatek takowy, jako był uchwalon w Lublinie in anno 156 nono[1]. Wszakże żydowie nie według kwitów, ale jako tam obmawia konstytucya lubelska poborowa[2], dawać mają, oprócz popów ruskich.

2. Wszakżeć się najdują takowi, tak ci, którzy powinni dawać, że nie chcą, aż przymuszeni, wydawać, a starostowie też są w tym tak negligentes, iż egzekucyej czynić prędkiej zaniedbawają. Tedy na ty wszystki, którzyby zaraz do czasu niżej opisanego wydać tych podatków zaniedbali, poenam centum marcarum ustawiamy. A na starosty negligentes, jeśli w sumach dzierżą starostwa, poenam centum marcarum, a którzy gołe starostwa dzierżą, privationem officii ustawiamy. A gdzieby sami starostowie tych poborów nie wydawali, tedy ad viciniorem capitaneum przez poborcę pro poena pozwan być ma, który to vicinior ma być rozumian capitaneus, to jest do którego uciecze się poborca i pociągnie prawem. Gdyby nie chciał egzekucyej czynić, eidem poenae subiacere debet. O co poborca przed urzędem instygować ma, któryby nie wydał tych podatków, i połowica tej peny fisco a druga połowica poborcy przyść ma. A gdzieby starosta negligens był, tedy o ty peny posłowie na sejmie przyszłym blisko instygować będą powinni.

3. Czas poborów wydawania teraz oznajmujemy, aby zaraz były gotowane, a od świętego Wita teraz przyszłego[3] blisko aż do świętego Bartłomieja blisko przyszłego[4] wydawane były, excipiendo tam, gdzie są powojowane i spustoszone wsi albo miasteczka. Czopowe też w każdym województwie poczynać ma, skoroby się skończyły pierwsze czopowe, i trwać mają od tegoż dnia, gdzie się poczną, aż do roku.

4. A iż to widzimy, że ten zjazd nad prawa nasze stał się jest, i także też ty podatki nad prawa nasze i nad zwyczaj postanowiliśmy; a iżeśmy ty podatki postanowili, tedy już ruszenie pospolite być nie ma.

5. A tak, jako wyszej opisaliśmy, dogadzając tym nagłym potrzebom, tedy sobie tym uniwersałem warujemy i posłom swym, któreśmy do Króla JM. posłali, warowacieśmy kazali, iżby na potym ani takowe zjazdy,

[1] *Vol. leg. t. II 796—809.* [2] *Vol. leg. II 800.*
[3] *15 czerwca.* [4] *24 sierpnia.*

ani takowe podatki na takich zjeździech stanowione nie bywały, gdyż ani za ludzkiej pamięci nie bywały, i owszem prawu pospolitemu przeciwne są, gdyż jednak obrona potoczna skądinąd w R. P. opisana jest.

6. A iż mianowicie kwarta, która na świątki oddawana być ma, tedy na obronę ziem ruskich obracana być miała, i teraz ex nunc ta kwarta i resztki, które są łońskie, zaraz na obronę i służebne ziem ruskich, a nie indziej, obrócona być ma, za co teraz zaraz żołnierze przyjęci być mają, ile nawięcej być mogą, tak, żeby mogło tam ludzi służebnych przenamniej pięć tysięcy być a pieszych szósty.

7. I porządek, jakoby tam żyć mieli żołnierze i sprawować się, żeby był zaraz postanowion przez K. JM. [z] rady i hetmany swemi, tak i z polnem hetmanem.

8. Któryż pobór do JM. pana podskarbiego[1] przez wszystki poborce ziem z Małej Polski, jako koronnego, znoszon i do rąk JM. oddan być ma przez pany poborce, a zwłaszcza ty pieniądze poborowe z ludzi we dwie niedzieli po świętym Bartłomieju[2] do rąk pana podskarbiego oddać będą powinni.

9. A wszakże acz nic nie wątpiemy w JM. panu podskarbiem wszakże JM. upominamy i prosiemy, aby nigdziej indziej, jedno na służebne polne do Gdańska i do Rusi ten podatek przez nas dany obrócon był, gdzie z tego podatku na sejmie przyszłem po wyściu tego podatku liczbę powinien będzie uczynić, gdyż baczemy, iż ty przeszłe podatki nasze znać mało pożytków uczyniły potrzebom R. P., czego z żałością używamy.

10. A gdyby gdzieindziej ty podatki obracane były, czego o JM. nie dzierżemy, tedy stracenim urzędu podskarbiego skaran być ma, o co posłowie nasi na sejmie instygować mają.

11. Poborce przez nas obrani są: z krakowskiej ziemie pan Piotr Strzała, w sendomirskim, radomskim, opoczyńskim, stężyckiem[a] pan Andrzej Jakubowski, w chęcińskim, wiślickiem, pilzneńskim pan Jerzy Grozowski, ruskich ziem: ze lwowskiej a halickiej pan Tomasz Dubrawski podsędek halicki, z przemyskiej a sanockiej pan Wiktorzyn Kowalski, z chełmskiego pan Jan Sarnicki, z podolskiej ziemie pan Jerzy Telefus, z lubelskiej ziemie pan Andrzej Lasota, z bełzkiej ziemie pan Mikołaj Udrzycki, z wołyńskiej jako dawno, z podlaskiego pan Arnolf Chlebowicz chorąży drohicki, drohickiego i mielęckiego[b] powiatu.

12. A JM. p. podskarbi ma to miarkować i tak przyjmować ekspenzy panów poborców, jakoby R. P. w tym żadna szkoda nie była, co JM. zlecamy.

---

[a] *W tekście:* stryckiem. [b] *Tj. mielnickiego.*

[1] *Bużeński Hieronim.* [2] *Tj. do 7 września 1573 r.*

Działo się w Nowym Mieście Korczynie dnia 16 maja a. d. 1577. — Piotr Oleśnicki z Oleśnik na ten czas marszałkiem od wszech stanów obrany imieniem wszystkiego zjazdu z rozkazania IchM. ręką swą i pieczęć przyłożyłem.

24. *Odpowiedź króla Stefana, dana posłom sejmiku głównego korczyńskiego w obozie pod Gdańskiem 20 czerwca 1577 r.*

Rp. 1. *Castr. Crac. Rel. t. 4 str. 1145—1152*: Oblata litterarum responsi S. M. R. nuntiis Minoris Poloniae. *Podał do ksiąg ten akt, opatrzony pieczęcią kancelaryi mniejszej i podpisem króla, Andrzej Gołuchowski wojski sandomierski 6 lipca 1577 r.* — 2. *Metr. kor., Leg., bez sygn., k. 158v.*

Dr. 1. *Źródła dziejowe t. 4 nr. 128* (*według* Rp. 2).

Respons, dany posłom z sejmiku korczyńskiego, urodzonemu Mikołajowi Fierlejowi z Dąbrowice bieckiemu, Janowi z Sienna żarnowskiemu kasztelanowi a radam Króla JM., Bernartowi Maciejowskiemu chorążemu dworu K. JM., Andrzejowi Gołuchowskiemu wojskiemu sendomirskiemu, Stanisławowi Ligęzie, Stanisławowi Przyrembskiemu i Benedyktowi Narajowskiemu dnia 21-szego miesiąca czerwca w obozie nad Gdańskiem roku pańskiego 1577.

1. Zalecenie służb do łaski J. K. M. rycerstwa małopolskiego wdzięczne jest J. K. M., naszemu miłościwemu panu, i także to, iż uznawają pilne staranie J. K. M. o dobrem R. P., które takowe, Bóg świadek jest, J. K. M. czynić raczy, że nic innego nie myśli, ninacz pieczy nie ma, zapomniawszy nie telko wczasu swego, ale zdrowia swego, i nakoniec sam siebie. Iż na sejmie toruńskim[1] potrzeby R. P. nie beły opatrzone i nic pociesznego nie stało się, nie raczy być J. K. M. hoc nomine infensus tem albo owem osobom, przyczyta to grzechom nas wszech, dla których Pan Bóg nie szczęścił nam rad naszych na ten czas; Pana Boga o to prosi, aby na potym z lepszym pożytkiem prace sejmowe udawały się, nie wątpiąc w tym nic, iż na potym Pan Bóg do tego zgodniejsze myśli stanów z miełosierdzia swego a za ubłaganiem Jego Swiętego Majestatu sposobiać będzie raczeł.

2. A iż obywatele województw małopolskich na sejmie korczyńskim ufolgowali wielkim niebezpieczeństwom koronnem, które ją ze dwu stron a dalekich od siebie urągają, uczynieli to jako prawi synowie matki swy R. P., który, Pan Bóg wie, bezpiecznego[a] i pożytecznego, nie privatum swego commodum J. K. M. szukać w tym raczeł. A jako J. K. M. żadny rzeczy nie

[a] *W tekście:* Bóg niebezpiecznego.

[1] *Z r. 1576.*

raczy obracać ani do schowania swego, ani do pompy swy, ani do krotochwil, ale, przestając na dosyć skromnym życiu, wszytko, co i privatim [z] sobą skądinąd przyniósł, obraca na opatrzenie potrzeb R. P., tak i ty pomocy nie gdzie indzi obróci, jedno przeciwko nieprzyjaciołom koronnym, tak wnętrznem, jako obcem. Wiedząc tedy J K. M., jakie R. P., którą więcy, niż zdrowie swe, miełuje, obmyślanie jest powinien, tę uczynność województw onych od nich z łaską i z dziękami przymować raczy.

3. A przytem o to żądać raczy J. K. M., aby żaden nie rozumiał, żeby J. K. M. nieradny beł o tym ratunku spolnie ze wszytkiemi na sejmie walnym namawiał, ale hanc viam tertam et ordinariam nagłe potrzeby, które moram non patiebantur, J. K. M. odjęły. Dla czego IchM. panowie rady, którzy się beli do Włocławia na konwokacyą zjechali, in frequentissimo senatu jednostajnie J. K. M. radzieli, aby beł J. K. M. pomocy na sejmikach szukać raczeł, a sam interim intencyi nieprzyjaciół koronnych zabiegał; a tak uczynieł to J. K. M. nie temere, ale za radą IchM., nie in derogationem sejmów walnych i nie żeby beł J. K. M. nieradny sejm miał, ale że to na J. K. M. i panach radach gwałt i niestawanie czasu do zabiegania tak nagłem rzeczam wycisnęło.

4. Jednak iż wie J. K. M. około sejmów walnych składania powinność swą, tej nie telko chce dosyć uczynić, ale, iż widzi być wiele potrzeb tego, i czas w artykulech Henrykowskich[1] opisany uprzedzić a sejm walny co narychlij złożyć myśli, a radby złożeł gdzie najbliżej od niebezpieczeństw od pogan, żeby się jem ex propinquo zabiegało i bezpieczeństwo trwałe a, da Pan Bóg, wieczne krajów ruskich opatrzeło; w czem[a] J. K. M. wedle obyczaju będzie raczeł użyć zdania i innych panów rad swych, którzy nie są na ten czas przy boku J. K. M.

5. Na tym sejmie nie zaniecha J. K. M. żadnych spraw R. P. jej potrzebnych; jakoż i te rzeczy, które są od WM. imieniem onych województw przypomniane, nie tylko utiles, ale i salutares bełyby R. P., aby się dobrą a zdrową radą, która nie z afektów, ale rozsądku zdrowego pochodzi, opatrzeły i postanowieły: modus interregni et electionis, ratio uniformis iudiciorum, compositio inter status.

6. Obnażenie to skarbu et proventuum regiorum, czem że trudni i z więtszym utrapieniem na koniec i zdrowia J. K. M. pochodzi obmyślanie około sprawy potrzeb R. P., jednak J. K. M. privatim w tym nic czynić z jednemi tylko nie zgodzi się, gdyż pamięta, że na sejmie toruńskim tenutarii tych prowentów szczycieli się przywilejmi swemi, ale J. K. M. w tem referuje się na zgodę i postanowienie spolne stanów na sejmie przyszłym, na którym J. K. M. opatrzenia skarbu proponować nie zaniecha, i na sejmikach.

[a] *W tekście:* wiecznym.

[1] *Artykuł o składaniu sejmów co dwa lata z r. 1573, Vol. leg. II 899, art. 7.*

7. Monety dawno potrzebuje Korona; iż się o biciu jej na ten czas postanowić nie mogło, aczci się na sejmie przyszłym postanowi, temczasem jednak wejrzy się w to wedle powinności J. K. M., aby obca moneta iniusta aestimatione do Korony ku więtszy zgubie jej obywatelów wszech wnoszona nie beła.

8. Z kondycyi electionis coby się nie wypełniło, jeszcze nie poszło to stąd, aby J. K. M. nierad był zaraz wszytkiego wypełnieł; jakoż do tego beł gotów, ale przyszedł na królestwo, w którym myśli ludzkie jeszcze różne beły, skarb zniszczony, niebezpieczeństw zewsząd pełno, a tak na to musiało się wydać od K. JM. to, czemby się beło kondycyam elekcyej dogodzieło. Jednak wedle najwiętszy możności staranie J. K. M. czynić będzie raczeł, ale nie telko w tym, coby beł winien, ale i nadto, coby przemógł, pokazał, że wszytko swe nie swe, ale R. P. być poczyta.

9. Prusacy J. K. M. obiecali i część już dali na pomoc dwu tysiącu człowieka do sześci miesięcy, pozwoleli też na potrzeby dwojaką akcyzę; Wielkiego Ks. Litewskiego sejmik główny[1] temi czasy odprawuje się, na który, i także na sejmikach powiatowych, aby beli napomnieni stany litewskie de oneribus aequaliter in commodum Reipublicae ferendis, raczeł jest zlecieł J. K. M. posłom swym.

10. Okazując chęć swą J. K. M. rycerstwu województwa krakowskiego, nie chce J. K. M. go zatrudniać wyciąganiem dawnego podymnego, i choć na tym stawa rycerstwo, aby im odpuszczono tylko beło po skończeniu panowania króla Zygmunta Augusta święty pamięci, rad na to pozwala, aby nie beło wyciągane aż od początku panowania swego, warując to jednak, aby to, co już oddano, tak w tem, jako innych województwach, repetowano nazad nie beło.

11. Pokój inter dissidentes de religione rad J. K. M. zadzierżywać będzie. Ktoby go wzruszał, ani tej ani owej stronie nie będzie pobłażał. Tegoby potrzeba, aby, gdy J. K. M. rycerstwo egzekutorem konfederacyej mieć chce, żeby beł deklarowan processus iudiciarius przeciwko jej violatores, co się będzie mogło namówić na sejmie przyszłym. Temczasem jednak J. K. M. nie zaniechać raczy powinności swy w pohamowaniu swowoliństwa tych, którzyby między ludźmi różny religii przyczyny do tumultów dawać ważeli się.

12. Pany wojewody J. K. M. napomnieć raczy listy swymi[2], aby urzędom swym strony wag, miar, ustaw ceny rzeczy, dosyć czynieli; także

[1] *W Wołkowysku w lipcu 1577 r. Ob. uchwałę poborową tegoż sejmiku w Acta historica t. XI nr. 58.*

[2] *Król wydał w tej sprawie uniwersały z 13 lipca 1577 r. do wojewodów i starostów, by stosownie do żądania sejmiku głównego korczyńskiego przestrzegali wypełniania przepisów, tyczących się miar, aromatów i żydów, Castr. Crac. Rel. t. 4 str. 1295—1296, Castr. Sand. t. 16 str. 1289—1290.*

też starosty, aby egzekucyę temu czynieli, ażeby statut de aromatibus et iudaeis egzekwowali.

13. Zapłatę aby pan zawichojski[1] i pan starosta spiski[2] co narychli mieli, opatrzyć będzie raczeł K. JM.

14. Strony klasztorów wszech, także też i pokrzywnickiego[3], J. K. M. raczy się zachowywać wedle starego zwyczaju, który zastał. Widzi to J. K. M., że około nich takie są abusus, że ich dobra mało co ad augendam non modo Rempublicam, sed et pietatem obracają się; w czem jednak J. K. M. nie chce nic czynić via facti, ale o lepszym ich rządzie ku chwale Bożej i dobremu R. P. radni[a] się z Świętą Stolicą Rzymską porozumieć będzie raczeł.

15. Co się dotycze żup ruskich, trzeba uważyć pustoszenie lasów królewskich, koszty na żupy, na okna solne, z których, kto chce, surowicę bierze, lasy R. P. pustoszy, sól sobie warzy, a stąd R. P. najmniejszego pożytku nie ma. Dla czego z sejmu lubelskiego przed śmiercią króla J. M. Zygmunta Augusta święty pamięci wysłani byli komisarze, których komisya autentice jest, ale jednak na potrzebę rycerstwa zatrzyma się J. K. M., że brać nic nie każe do sejmu.

16. Iż się rycerstwo skarży, że myto w Podlasiu sua privata authoritate wiele[b] osób biorą, tedy za deklaracyą tych, co krzywdę cierpią, każe K. JM. wedle prawa instygatorowi z niemi czynić. Inaczy[c] nie raczy też rozumieć, jedno że służenie wojny ma być po staremu według zwyczaju.

17. Pana Narajowskiego[4] w tym upadku jego będzie raczeł J. K. M. spomóc.

18. Żupnikowi krakowskiemu[5] J. K. M. rozkazać raczy, aby wedle starego zwyczaju w żupach się zachował strony wydania rycerstwu cetnarki i bałwanów.

19. Pieniądze podwodne od Sączan i Pilźnian do koronacyi K. JM. zatrzymane pro hac vice J. K. M. na przyczynę rycerstwa wolne czynić raczy.

20. Akcyą pana Mroczkowę rad też będzie raczeł rozsądzić, gdy się przed trybunał J. K. M. przytoczy.

21. Także około rozdawania gospód pod trwogi starosty i dzierżawce napomnieć raczy.

22. Inhibicyi w sprawie pana Gajowskiego jako nie wydano z kancelaryi, tak nie wydadzą na tę informacyą J. K. M., że ta akcya dotyka się ius[d] patronatus regium, które potrzeba, aby było przestrzeżone, aby się wcale zachowało.

---

[a] *W tekscie*: radmi. [b] *W tekscie:* wic.
[c] *W tekscie*: Znaczy też. [d] *W tekscie:* jusz.

[1] *Ligęza Mikołaj. Ob. str. 67.* [2] *Maciejowski Jan. Ob. str. 73.*
[3] *Ob. str. 72 uw. 4.* [4] *Benedykt.* [5] *Lubomirski Sebastyan.*

23. Uniwersały około poborów, tak korczyński[1], jako kolski[2], warszawski[3], w jeden znieść J. K. M. rozkaże przestrogami swymi, które w nich są, także też i stary lubelski[4], na który się wszytkie te trzy referują, żeby się to wszytko publikowało, a za tym co najrychli wykonywało, co jest ku poratowaniu R. P. postanowiono.

24. Widzi J. K. M., jakie są na ten czas niebezpieczeństwa ruskie, który nie tylko kwartą wszytką, ktorą tam zupełnie obróci, ale i czym innym, co ma od R. P. i sam siebie może przemóc, a nakoniec i krwią swą zabiegać chce i ludzi, co przemoże, najwięcy tam przejmować raczy. Nie mieszkając raczy do Lwowa J. K. M. posyłać JM. pana żarnowieckiego[5], aby za nauką J. K. M. i radą panów rad z panem hetmanem[6] i rotmistrzami, które J. K. M. raczeł do ty służby wezwać i jeszcze wezwie, rationem tej defensionis, aby beła R. P. pożyteczna i bez płaczu ludzkiego, postanowieł. Pieniądze też już tam dla tych ludzi są. A skoro, da Bóg, tę potrzebę gdańską szczęśliwie J. K. M. odprawi, sam swą głową się tam obróci, i, da Bóg, z nieprzyjacielem tam tym zdradliwym czynić będzie, pogranicze wszytko, zamki wszytkie sam objedzie i tak opatrzy, że, da Bóg, to tam pogranicze bezpieczne będzie; na co kosztu wszelakiego, którybykolwiek przemógł, nie będzie raczeł żałować.

25. Od pospolitego ruszenia, na sejmie toruńskim uchwalonego, J. K. M. wolne czynić raczy i małopolskie i wszytkie inne koronne województwa. — Stephanus rex.

XVII. Sejmik przedsejmowy województwa krakowskiego w Proszowicach 16 grudnia 1577 r.

Król złożył sejmik województwa krakowskiego w Proszowicach na 16 grudnia, główny małopolski w Korczynie na 21 grudnia 1577 r., sejm w Warszawie na 14 stycznia 1578 r., Źródła dziejowe t. IV. nr. 157: Designatio locorum et dierum pro conventibus particularibus. *Instrukcya na sejmiki wydana w Źródłach dziejowych t. 4 nr. 160, kredencya dla posła na sejmiki tamże nr. 151. — Po sejmiku tym nie zachowały się żadne akta.*

XVIII. Sejmik posejmowy województwa krakowskiego w Proszowicach 16 kwietnia 1578 r.

Sejmik ten król złożył po sejmie warszawskim z 1578 r., Vol. leg. II 980. Mandatu, składającego ten sejmik, w księgach grodzkich nie ma.

[1] *Ob. nr. 23.* [2] *Z 9 maja 1577 r., wyd. Źródła dziejowe t. 4. nr. 65.*
[3] *Nieznany. Zjazd główny mazowiecki zwołany był na 15 maja, Źródła dziejowe t. 4 nr. 52.*
[4] *Z r. 1569, Vol. leg. II 796—805.* [5] *Sienieński Jan.* [6] *Sieniawski Mikołaj.*

25. *Instrukcya, dana posłom do króla Stefana z sejmiku województwa krakowskiego w Proszowicach 16 kwietnia 1578 r.*

Rp. 1. *Kras. nr. 442 k. 32v—35.*

Dr. 1. *J. Janicki, Akta historyczne do panowania Stefana Batorego (Biblioteka ord. Krasińskich, Muzeum Konstantego Świdzińskiego, t. V—VI) nr. 34 (według* Rp. 1*).*

Instrukcya panom posłom z sejmiku proszowskiego przez Króla JM. w województwie krakowskim pro die XVI aprilis in anno domini MDLXXVIII złożonego Ich M. panom posłom: panu Mikołajowi Kotkowskiemu podczaszemu sieradzkiemu, Mikołajowi Jordanowi z Zakliczyna, Janowi Silnickiemu z Silnice dana.

Naprzód panowie posłowie, pozdrowiwszy osobę Króla JM., wierne posługi i poddaństwo nasze jako od wiernych poddanych Króla JM. opowiedziawszy, będą winszować J. K. M., naszemu miłościwemu panu, zdrowia dobrego na wiele lat fortunnych, z szczęśliwem powodzeniem, zwycięstwem nad nieprzyjacielem koronnym, ku wiecznej a nieśmiertelnej sławie koronnej i osobie J. K. M., naszego miłościwego pana. Przytym mają panowie posłowie jako najuczciwiej słowy tę Królowi JM. obmówkę uczynić z strony posłów naszych na sejm warszawski posłanych, że to, o co się tam opierali przeciwko zezwoleniu inszych województw z strony postąpienia poborów, że to nie [z] żadnego przedsięwzięcia upornego czynili, ale, mając moc w tej mierze zamierzoną od nas, ważyć się nic inszego nie śmieli, jako dobrym Polakom, przestrzegającym praw i wolności szlacheckiej, i dobrym posłańcom, przestrzegającym poruczenia[a] braciej swej, przystało. Za co jakochmy im dziękowali, tak J. K. M. prosić panowie posłowie mają, aby onym to jakiego mnimania złego i niełaski do jakiej i nas i inszych do J. K. M. podawania nie niosło, i owszem aby J. K. M. miasto obrazy jakiej onym, stateczność tę za dobre poczytając, miłościwą łaską swą królewską pokazować i oną nagradzać raczył. Uważając przytym te tak nieznośne szkody i żałosne popalenia ziem ruskich, podolskich i wołyńskich krajów i pobrania braciej naszej w ręce pogańskie, także też i insze pericula ziemie inflanckiej, które J. K. M. nam przez posła swego mądrze i dostatecznie przełożyć raczył, i nas do poratowania krajów tamtych i odparciu tym nieprzyjacielom napominając, J. K. M., naszemu miłościwemu panu, za to obmyślowanie panowie posłowie podziękować mają, ukazując to J. K. M., żeśmy zawsze do tego chętni byli, abyśmy braci naszej krwią i garły swemi ratunek dać mogli. Jakoż do takowej obrony krajów ruskich naznaczyła się była kwarta, nad którą jeszcze i na podatkichmy chętnie składać się po kil-

[a] *W tekście:* z poruczenia.

kakroć nie zbraniali. Jednak iż tak podobno za skaraniem Pańskim za złości nasze do tego przyszło, że tamte kraje są tak splondrowane i prawie popiołem stanęły, choć po czasie z żalem wielkiem używając tego tak żałosnego przypadku, tudzież żądości J. K. M., naszego miłościwego pana, chcąc dosyć uczynić, a tym niebezpieczeństwom zabieżeć, wyciskamy to i na sobie i poddanych naszych, gwałt sobie i sumieniu swemu w tej mierze czyniąc, że pozwalamy J. K. M., naszemu miłościwemu panu, pobór takowy, jaki był in anno domini 1565[1], a nad ty wszytki w tamtym uniwersale opisane i specyfikowane artykuły to przyczyniamy:

1. Naprzód pobór po dwudziestu groszy z łanu według uniwersału tamtegoż in anno domini 1565 do dwu lat rozdzielnie, cum cautionibus ibidem expressis około sprawiedliwego wydawania.

2. Nad ten uniwersał pozwalamy od piwa, którekolwiek z miast do wsi albo też do miasteczek wywożą, od każdego achtela po dwu groszu; także z karczem wszytkich in genere, gdzieśkolwiek, jakiegośkolwiek, czyjeśkolwiek piwo szynkują, od każdego achtela po jednemu groszowi, gdzie są wielkie beczki, po półtoru; wyjąwszy z tego wszystkiego browary szlacheckie, wsi i miasteczka, karczmy, którzy od takiego czopowego wolni będą; już więcej płacić nie będą powinni, jedno z karczm taki pobór, jaki był in anno 1565. A przytym miasto Kraków aby według przywilejów swych zachowane beło, prosić J. K. M.

3. Od wina, którekolwiek[a] przez granice do Korony przychodzą, aby też w miasteczkach pogranicznych, jako na składziech, tak i w inszych, od każdej beczki tamże zaraz ten, co sprzedawa, ma dać czopowego per florenos duos, listy żadnemi i wolnościami się nie szczycąc.

4. Czopowe w mieście i w miasteczkach nie od warów, ogniów ani od słodów, ale od każdego achtela albo beczki płacić duplę po groszy dwa mają, exceptis miast, miasteczek szlacheckich.

5. Rzemieśnicy, komornicy, przekupnie, ultaje w mieście i w miasteczkach, aby ich w szos nie inkludowano, ale aby płacili podług uniwersału; prasołowie, aptekarze, balwierze i inne do tego przyłożyć, których w tym uniwersale nie masz.

6. Szosy w mieściech nie według zwyczajów albo przywilejów, ale pro hac vice tantum aby poborca z urzędem miesckim wybierał, a urząd regestra poborcy i rekognicyarze oddawania ich pokazać i oddać ma, według których szos wybierać mają. Także miasta spiskie wszytkie, które po ty czasy poborów i szosów nie wydawały, aby je także, jako inne wszytkie, wydawać powinne beły; annaty zatrzymane aby beły cum poenis do Rawy oddane na przyszłe świątki[2] sub privatione dignitatum.

7. Od zboża wszelakiego, którekolwiek do Gdańska, do Elbiąga,

[a] *W tekście:* któregokolwiek.

[1] *Vol. leg. II 710–718.* [2] *Tj. 18 maja.*

spuszczone będą, od każdego łasztu po złotemu jednemu okrom szlacheckiego własnego zboża, czego sługa przysięgą dowieść ma. Także od wszelakich leśnych towarów i inszych, którekolwiek tam spuszczają, okrom własnych szlacheckich, ut supra, cum cautione ibidem expressa płacić mają.

8. Także, co dali sumy na pięć kroć sto tysięcy złotych[1], a kwarty ab anno 1566 nie dawali, prosiemy, aby ją na ty potrzeby R. P. dali, o cośmy się zawżdy i za króla Augusta upominali.

9. Także z Mazowsza, Wołynia, Podlasia, kwartę zatrzymaną aby oddali na przyszłe świątki; uczyni to 200.000 citra vel ultra.

10. Pruskie, pomorskie książęta, aby też na tę potrzebę R. P. gwałtowną cokolwiek postąpili, Król JM. aby staranie swe w tym uczynić raczeł, prosimy.

11. Moneta aby beła kowana sine detrimento regni.

12. Szafunek tych poborów...[a] także, jako insze województwa, na służebne z naszego województwa obrócon być ma przez szafarze od nas naznaczone, za żądaniem rotmistrzów przez J. K. M. [postanowionych], ludzi godnych z województw naszych. A jeśliby potrzeba nie doszła, tedy wybrane pobory przy szafarzach niżej opisanych w Krakowie zatrzymane być mają, gdzie onym ku przechowaniu tych pieniędzy miesce najbezpieczniejsze rozumiejąc naznaczamy.

13. Poborcę do wybierania tego poboru, który od św. Jana blisko przyszłego anni 1578 począć się, a do św. Bartłomieja eiusdem anni 1578 skończyć się ma, naznaczyliśmy urodzonego pana Piotra Strzałę sędziego zatorskiego, a szafarze IchM. pany: Andrzeja Gołuchowskiego wojskiego sędemierskiego, Mikołaja Jordana z Zakliczyna, Stanisława Przerębskiego z Przeręba; którzy panowie szafarze, także i pan poborca, na sejmiku w Proszowicach przed dygnitarzmi, urzędniki ziemskiemi i rycerstwem tam zgromadzonem takich poborów liczbę czynić i onę na siem przynieść, a tamże kwit od J. K. M. i od posłów ziemskich otrzymać mają.

14. Ten tedy takowy podatek, który, prawie gwałt sobie, poddanym, prawom i wolnościom swym czyniąc, na sobie wyciskamy, aby J. K. M. od nas miłościwie przyjąć raczył, posłowie prosić mają. A przytym aby J. K. M. już w to z miłościwego baczenia swego sprawiedliwie wejrzeć raczył, i jakoby ci, którzy dochody z stołu Króla JM. i R. P. do obrony przeciw każdemu nieprzyjacielowi koronnemu naznaczone okupowali, aby ony już skutecznie R. P. przywrócili, aby stąd i suspicye, które między stany do tych czasów rosły z wielkiem niebezpieczeństwem R. P., już ustać mogły; zaczem i obronę pewną i powinną mając, temi ustawicznemi kontrybucyami abyśmy już więcej sami z siebie poddanych

[a] *W tekscie wyraz opuszczony.*

[1] *Na mocy konst. z r. 1565, Vol. leg. II 699.*

swych nie dręczyli, za któremi, tak częstemi i nieznośnemi, łzy ubogich ludzi, często wylane, więcej gniew Boży na nas pobudzają, aniż nam obronę jaką przeciw nieprzyjacielowi koronnemu przynoszą.

15. A gdy J. K. M., nasz miłościwy pan, to od nas miłościwie przyjąwszy, statecznie wojnę podnieść będzie raczył przeciw nieprzyjacielowi koronnemu, opowiedzieć to i upewnić w tem panowie posłowie J. K. M. mają, że my nie tylko tym podatkiem, ale i równo[a] z drugiemi i gardły i majętnościami służyć J. K. M. będziemy gotowi i to pokazać, że w nas[b] krew przodków naszych, w nas[c] chęć polska do przymnożenia sławy koronnej i J. K. M., naszego miłościwego pana, namniej nie zgasła, i owszem taż się w nas zawsze pokazować będzie ku służbom J. K. M., naszego miłościwego pana.

16. Prosić[d] przytym iterum atque iterum panowie posłowie J. K. M. mają, aby sejmiki takowe, prawom i wolnościom naszym barzo szkodliwe, po sejmach walnych więcej nie bywały, gdyż i za obwarowaniem listownym Króla J. M. pod Gdańskiem[1] jużeśmy tego pewni byli, że więcej być nie miały.

26. *Odpowiedź króla Stefana, dana posłom województw krakowskiego i sandomierskiego w Sandomierzu 30 kwietnia 1578 r.*

Rp. 1. *Kras. nr. 442 k. 31—31v.*

Dr. 1. *J. Janicki, Akta historyczne do panowania Stefana Batorego (Biblioteka ord. Krasińskich, Muzeum Konstantego Swidzińskiego, t. V i VI) nr. 36 (według* Rp. 1).

Respons J. K. M., dany posłom województwa krakowskiego z sejmiku proszowskiego i posłom województwa sędomirskiego z sejmiku opatowskiego do J. K. M. posłanym[e] w Sędomierzu dnia ostatniego kwietnia roku bożego MDLXXVIII.

1. Wyrozumieć raczył J. K. M. tak ex fama ipsa, jako z poselstwa województw tych, co się na zjeździech, im pro XVI aprilis od J. K. M. złożonych[2], działo. W czem J. K. M. żałować raczy, że tego rozróżnienia tych województw od wszech innych sława nie zadzierży się tu tylko w Koronie, ale i dalej do postronnych państw pójdzie. Skąd nieprzyjaciołom tej R. P. serce róść będzie, ku zgubie jej, jakośmy tego doświadczyli już, że non surdis auribus nieprzyjaciele narodu polskiego słuchiwają około zatrudnienia spraw naszych domowych, w którymby się potężność

[a] *W tekście*: równym. [b] *W tekście*: w nas o nas.
[c] *W tekście*: o nas. [d] *W tekście*: prosimy. [e] *W tekście*: posłany.

[1] *Ob. nr. 24, art. 3.*

[2] *Uchwały sejmiku proszowskiego ob. nr. 25, uchwały sejmiku opatowskiego ob. Janicki o. c. nr. 35.*

przeciwko nim hamowała, a zwłaszcza ten tyran a dziedziczny nie pan, jako on jenealogiją jakąś wywodzi, ale nieprzyjaciel Korony polskiej i państw z nią złączonych, moskiewski.

2. Przypatrując się poselstwom obu województw, tak krakowskiego, jako sędomirskiego, z któremiście WM. posłani są, baczy to J. K. M., że do WM. wszech rycerstwa tych województw nie wszytko doszło około nawałności tej teraźniejszej potrzeby R. P. i że WM. wszyscy nie jesteście do tego czasu dobrze o wszem informati, bo jest tego o WM. rozumienia J. K. M. jako o wszech innych cnych syniech Korony tej, że WM. nie mniej macie pieczą na upadek jej, abyście onemu zabiegali, niż bracia WM., obywatele wszech innych województw, którzy się na poratowanie jej na sejmie walnym zgodzili, a drudzy już po sejmie do tejże zgody przystąpieli.

3. Gdyż tedy agitur salus extrema Reipublicae, gdy idzie o WM. samych utrapienie i zgubę, gdy idzie, aby za tym rozróżnieniem WM. mimo inne wielkie pericula i do zawaśnienia WM. z inną bracią swą nie przyszło, J. K. M. nie chce być tak skwapnym, aby nie miał WM. wszem szerzej tego pokazać i przed oczy położyć. Dalej, poruczając wszytko dobremu baczeniu WM. i chęci ku ojczyźnie swej i braciej swej do czego iż nie może inaczej przyść, jeno gdybyście WM., obu tych województw obywatele, byli w kupie, musi to J. K. M. uczynić, że WM. wszech jeszcze do niej do Korczyna, spolnie oboje województwa, gdyż nakoniec między niemi samemi jest różność, listy swemi[1] wezwie i tam na to obesłanie respons na każdą rzecz singulatim[a] WM. wszem przez posła swego dać, a in quibus casibus posita est Respublica, na oko okazać raczy tak, że każdy się ręką tego domaca, że w tych sprawach niczego innego J. K. M. nie szuka, jedno zadzierżenia upadającej już R. P. i zabieżenia zgubie, naprzód braciej WM., któremeście WM. przysięgami obowięzani są, a potym rychło za nimi, Boże uchowaj, WM. samych, nie żeby co z tego, do czegoby się WM. przyłożyli, na swój albo czej wczas używać miał, gdyż i swe wszytko, co może skąd przemóc, i zdrowie nakoniec rad położy dla R. P. i sławy swej i gdyż szafunk tego u WM. samych ma być, nie dla sekwel jakich nowych podatków, ale żeby za uczynieniem raz sobie gwałtu a dzielnością J. K. M. mógł finis afferri przykładaniom[b] się WM. nie tylko takowym, ale i zwykłym przedtym do potrzeb R. P. Pewnie J. K. M. ten, któryby wolał czas panowania swego, póki Pan Bóg J. K. M. siły a zdrowia użyczać raczy, na czym innym trawić, aniż na namowach ustawicznych, które już postronnym ludziom ku wzgardzie spraw naszych w przysłowie poszły, w tych sejmikach nie raczy się kochać, lecz necessitati tantae rad nie rad musi ustąpić,

[a] *W tekście*: sigillatim. [b] *W tekście*: przykładaniem.

[1] *Ob. nr. 27.*

gdyżby J. K. M. musiał deesse praecipuis partibus officii sui et pietatis erga Rempublicam i także miłości przeciwko i WM. [i] wszem innemu rycerstwu koronnemu, gdyby tego nie uczynił, i gdyż dogodzenie sprawom, które ad salutem publicam spectant i WM. i wszemu rycerstwu koronnemu zobopolnie, żadnem innym obyczajem być nie może. Dla czego wszytek sejm ukazał J. K. M. zgodnie sine cuiusquam contradictione tęż drogę do tego, to jest złożenie zjazdów tym województwom, które tak osobnie w Proszowicach i w Opatowie, jako spolnie w Korczynie zwykłe miewać. Ale na tym zjeździe, do którego bez zwłoki J. K. M. WM. będzie raczył wezwać, i to się jaśnie pokaże, że J. K. M. i strony tych zjazdów nie czyni nic in praeiudicium iuris publici i w sekwelę ich wwodzić nie chce, i owszem życzy tego R. P. i rycerstwu jej, aby bez nich obchodziło się.

4. Raczy tedy J. K. M. WM. w tem napominać, abyście WM. braciej swej, której dosiąc będziecie mogli, to odnieśli i żebyście się WM. starali, [by] na ten zjazd ku przesłuchaniu szerszego responsu J. K. M. na to swe poselstwo przez WM., także też i legacyej J. K. M., co nawięcej się ich zjechało, ażebyście też WM. sami tam stawieli się. Nie wątpi J. K. M., że WM. w tem potrzebie R. P. i zleceniu J. K. M. dogodzić będziecie chcieli i pilne w tem staranie uczynicie.

XIX. Sejmik główny województw krakowskiego i sandomierskiego w Nowem Mieście Korczynie 22—24 maja 1578 r.

Król zapowiedział złożenie tego sejmiku w odpowiedzi na poselstwo sejmików województw krakowskiego i sandomierskiego z 16 kwietnia 1578 r. Ob. nr. 26. Instrukcya dla posła królewskiego na ten zjazd, Jana Sienieńskiego, wyd. J. Janicki, Akta historyczne do panowania Stefana Batorego (Biblioteka ord. Krasińskich, Muzeum Konstantego Świdzińskiego, t. V— VI) nr. 38.

27. *Uniwersał króla Stefana, składający sejmik główny województw krakowskiego i sandomierskiego w Nowem Mieście Korczynie na 22 maja 1578 r. Z Sandomierza 1 maja 1578 r.*

Rp.: 1. *Castr. Crac. Rel. t. 5 str. 775–777:* Oblata litterarum universalium S. R. M. pro conventu Novae Civitatis. *Pod. do ksiąg uniwersał, opatrzony pieczęcią mniejszą koronną, 6 maja 1578 r.* — 2. *Castr. Sand. t. 240 str. 308–311:* Oblata litterarum universalium S. M. R. ad consiliarios, proceres totamque nobilitatem palatinatuum Cracoviensis et Sandomiriensis pertinentium. *Pod. do ksiąg oryginał, opatrzony pieczęcią królewską, 8 maja 1578 r. Zapiska o proklamacyi sejmiku korczyńskiego przez woźnego* in circulo Sandecensi *15 maja 1578 r., tamże str. 316—317.* — 3. *Kras. nr. 442 k. 61v—63v.*

Dr. 1. *J. Janicki, Akta historyczne do panowania Stefana Batorego (Biblioteka ord. Krasińskich, Muzeum Konstantego Świdzińskiego, t. V—VI) nr. 37 (według* Rp. 3*).*

Stefan z łaski Bożej król polski, wielkie książę litewskie, ruskie, pruskie, mazowieckie i siedmiogrodzkie. Wszem wobec i każdemu z osobna, tak radom naszym, jako stanu rycerskiego ludziom i wszem innem, komu to wiedzieć należy, krakowskiego i sendomierskiego województw, poddanym naszym, uprzejmie a wiernie nam miełym, łaskę naszę królewską. Uprzejmi a wiernie nam mieli. Oznajmujemy Uprzejmościom i Wiernościom waszym, iż my, przypatrując się poselstwom zjazdów proszowskiego i opatowskiego[1], któreśmy beli sejmu walnego koronnego warszawskiego złożeli, do nas tu do Sendomierza posłanym i wyprawionym, baczemy, że do Uprzejmości i Wierności waszych nie wszytko doszło około nawalności tej teraźniejszy potrzeby R. P., iż Uprzejmości i Wierności Wasze nie jesteście do tego czasu dobrze o wszytkim informati; bośmy tego są o Uprzejmościach i Wiernościach waszych rozumienia, jako o wszech innych cnych syniech Korony tej, że Uprzejmości i Wierności wasze nie mniej macie pieczą na upadek jej, abyście onemu zabiegali, aniż bracia Uprzejmości i Wierności waszych, obywatele wszech innych województw, którzy się na poratowanie jej na sejmie walnym zgodzili a drudzy już po sejmie do tejże zgody przystąpieli. Gdyż tedy agitur salus extrema Reipublicae, gdy idzie o Uprzejmości i Wierności waszych samych utrapienie i zgubę, gdy idzie, aby za tem rozróżnienim Uprzejmości i Wierności waszych miemo ine wielkie pericula i do zawaśnienia Uprzejmości i Wierności waszych z inszą bracią swą nie przyszło, nie chcemy tak być skwapni, abyśmy nie mieli Uprzejmościom i Wiernościom waszym szerzy tego pokazać i przed oczy położyć, dalej poruczając wszytko dobremu baczeniu Uprzejmości i Wierności waszych i chęci ku Ojczyźnie swej i braciej swej. Do czego iż nie może inaczy przyść, jedno, iżbyście Uprzejmości i Wierności wasze, obu tych województw obywatele, do kupy do jedny (gdyż na koniec i między tymi dwiema województwy jest różność) przez nas zezwani beli; a tak my, widząc tego być wielką, nagłą a prawie ostatnią potrzebę R. P., za zgodną a jednostajną radą i zdaniem rad koronnych, tu na ten czas za zezwanim naszym przy nas będących, zjazd jeden spolny Uprzejmościom i Wiernościom waszym, krakowskiego, a w nim oświecimskiej i zatorskiej ziemie, i sendomierskiego województw obywatelom do Nowego Miasta Korczyna na dzień vigesima secunda mensis maii składamy, na którym zjeździe przez posła naszego na to posłanie Uprzejmościom i Wiernościom waszym respons na każdą rzecz z osobna damy i do jakiego[a] niebezpieczeństwa R. P. przywiedziona jest, na oko okażemy tak, że to każdy snadnie uznać a prawie się ręką tego domacać będzie mógł, że w tych sprawach niczego inszego nie szukamy, jedno zadzierżenia upadający już R. P. i zabieżenia zgubie naprzód bra-

[a] *W tekscie:* takiego.

[1] *Ob. nr. 25.*

ciej Uprzejmości i Wierności waszych, któremeście przysięgami obowiązani są, a potem rychło za nimi, Boże uchowaj, was samych, nie żebyśmy co z tego, do czegoby się Uprzejmości i Wierności wasze przyłożeli, na swój albo czej wczas używać chcieli, gdyż i swe wszytko, co możemy skąd przemóc, i zdrowie na koniec radzi położyć dla R. P. i sławej swej jesteśmy gotowi i gdyż szafunk tego w ręku Uprzejmości i Wierności u was samych ma być, nie sekwel jakich nowych podatków, ale żeby za uczynieniem raz sobie[a] gwałtu a stateczną rozprawą naszą z nieprzyjacielem mógł się koniec uczynić nie telko takowemu, ale i przed tym zwykłemu do potrzeb R. P. przykładaniu Uprzejmości [i] Wierności waszych. Pewnie my, którzybyśmy woleli czas panowania naszego, póki nam Pan Bóg żyć a zdrowia użyczać raczy, na czynieniu trawić, aniż na namowach ustawicznych, które już postronnym ludziom ku wzgardzie spraw naszych w przysłowie poszły, w tych sejmikach nie kochamy się, lecz tak gwałtowny potrzebie radzi nie radzi ustąpić musiemy, gdyżbyśmy musieli deesse praecipuis partibus officii nostri et pietatis erga Rempublicam i także miełości przeciwko Uprzejmościom i Wiernościom waszym i wszemu innemu rycerstwu koronnemu, gdybyśmy tego nie uczynieli, i gdyż dogodzenie sprawom, które ad salutem publicam spectant i Uprzejmościom i Wiernościom waszym[b], wszem rycerstwu koronnemu spolnie, żadnym innym obyczajem być nie może. Dlaczego siem ukazał nam też drogę do tego, to jest złożenie zjazdów tem województwom, które tak osobnie w Proszowicach i w Opatowie, jako spolnie w Korczynie zwykły bywać. Ale na tym zjeździe, któryśmy Uprzejmościom i Wiernościom waszym złożeli, i to się jaśnie pokaże, że my i strony tych zjazdów nie czyniemy nic in praeiudicium iuris publici i w sekwele ich [w]wodzić nie chcemy, i owszem życzemy tego wiernie R. P., aby się bez nich obchodzić mogło. Na ten tedy zjazd przez nas Uprzejmościom i Wiernościom waszym krakowskiego z ziemią oświecimską i zatorską i sendomierskiego województw obywatelom na czas i miesce wyszej omienione naznaczony abyście Uprzejmości i Wierności wasze się zjechali a tam za przełożenim naszym przez posła naszego wszytkiego, co R. P. teraz nawięcy od Moskwicina zwłaszcza dolega, do tego nawiętszy chęci a starania swego przyłożeli, jakoby R. P. wszytka z wieczną hańbą swą wiecznego a szkaradnego szwanku a potem niedługo upadku nie odniosła, Uprzejmości i Wierności wasze napominamy, co sobie za pewne o wierze i chęci Uprzejmości i Wierności waszych przeciwko R. P. obiecujemy. Dan w Sędomierzu pierwszego dnia maja roku bożego 1578, panowania naszego roku trzeciego. Z własnego poruczenia Króla JM.

[a] *W tekscie:* być. [b] *W tekscie:* Uprzejmości i Wierności waszych.

28. *Odpowiedź, dana królowi Stefanowi w sprawie uchwały podatków z sejmiku głównego województw krakowskiego i sandomierskiego w Korczynie 24 maja 1578 r.*

Rp. 1. *Kras. nr. 442 k. 63v—66.*

Dr. 1. *J. Janicki, Akta historyczne do panowania Stefana Batorego (Biblioteka ord. Krasińskich, Muzeum Konstantego Świdzińskiego, t. V—VI) nr. 51 (według* Rp. 1*).*

Respons na poselstwo J. K. M. przez JM. pana żarnowskiego[1] tu na tym zjeździe korczyńskim sprawowane i pozwolenie nas wszech JM. p. żarnowskiemu oddane.

1. Naprzód co się tyczy warunku około wybierania z łanów, tedy proszą J. K. M., aby to przyłożono było według warunku uniwersału poborowego anni 1565[2].

2. A gdzie się dołożyło w tym paragrafie około szlachty, którzy poddanych nie mają, żeby poborcowie dojrzeli, jakoby nikt nie uległ, tedy J. K. M. proszą, żeby ta inkwizycya wymazana była, aby stąd pomiar nie urósł; wszakże iuxta quantitatem będą powinni dać wedle uniwersału teraźniejszego warszawskiego.

3. A iż się też to omyłką zda stało, że napisano: »wsi wszelakie«, a miało stać: »wsi wałaskie«, prosić, aby w tem poprawa była.

4. O zagrodniki prosić J. K. M., żeby to było moderowano, to jest: którzy mają rolę ku zagrodom a napisano na nie po groszy 8, aby po 6 dawali, względem tego, iż rolnik, który na ćwierci siedzi, a nie daje jedno po półosmu groszu, a takowi zagrodnicy dobrze mniej ról mają.

5. Prosić Króla JM., żeby mandaty uniwersałowi przeciwne nie wychodziły, a zwłaszcza około fliśników na flisie, z których nie doma, jako w uniwersale dołożono, ale na flisie tam zaraz te podatki brać chcą.

6. Wydawanie poborów łanowych i szosów i wszelakich podatków czas żeby był położon na ś. Marcin, oprócz czopowego, które się od tego czasu począć mają, gdy się przeszłe skończają.

7. Prosić Króla JM., aby była moderacya około rzemieśników iuxta proportionem rzemiosł i towarów; a gdzie napisano o kupcoch włoskich, żeby tam było przyłożono: »i inni cudzoziemcy, którzy osiadłości nie mają«.

8. Żaden mieszczanin, a zwłaszcza w Krakowie, nie ma się zakładać ani szczycić żadną libertacyą, że pro hac vice tantum, od tych poborów.

9. Około podniesienia cła, gdzie napisano: »od każdych towarów polskich, które z Polski wywodzić będą za granicę«, aby elucydować kazał: »nad cło, które dawano po trzy grosze, aby czwarty grosz, pro hac vice tantum, wybierali poborce«.

10. A co się tyczy, gdzie napisano: »od grosza po pieniądzu od

[1] *Sienieński Jan.* [2] *Vol. leg. II 710—718.*

piwa«, prosić J. K. M., na co się IchM. wszyscy zgodzili, tak panowie rady, jako i rycerstwo obojga województw, żeby było: »po pieniądzu od czterech szelągów«, z tą nadzieją, że J. K. M. propositum swe będzie kończył przeciw temu nieprzyjacielowi i niebezpieczeństwo krajów ruskich obmyślawał i umocniał.

11. Na miesce inkwizycyej poborców prosić, aby było dołożono, żeby panowie, abo ich urzędnicy, we wsiach szlacheckich dawali significatoriales litteras, a kaczmarze przysięgę czynić mają, iż sprawiedliwie oddają.

12. A gdzie napisano o oddawaniu pieniędzy od poborców, iż tego nie dołożono, aby były oddawane do szafarzów niżej opisanych.

13. A gdzieby kto poboru nie wydał, albo tu opisanej powinnej przysięgi przez poddane, po jednemu ze wsi, uczynić nie chciał, tedy takowego poborca do urzędu deferować ma. Ale gdyby pobór oddał według przysięgi onego człowieka, któryby pobór oddał, i rekognicyej pana dziedzinnego abo urzędnika jego, tedy już nie może pozwać poborca nikogo. A gdzieby pozwał poborca kogo niesłusznie, tedy poenam duplicem czternaście grzywien przepadać będzie powinien.

14. A opatrując bezpieczeństwo szafunku i szafarzów tychto poborów, proszą J. K. M., aby byli przydani dwa do p. Andrzeja Gołuchowskiego, to jest: Piotr Oleśnicki z Oleśnik ziemie krakowskiej, a Stanisław Gniewosz ziemie sandomierskiej, bez których wolej szafunek temi pieniędzmi poborowemi być nie ma. Któremi ninacz innego ci szafarze nie mają szafować, jedno na wojnę moskiewską a na obronę krajów ruskich wedle uniwersału nad kwartę tylko na żołd jezdnych i pieszych, którzyby w tamtych krainach służyli, z tych pieniędzy za kwity rotmistrzów a rozkazaniem Króla JM. A za to J. K. M. dziękować, że Król JM. prochy i kule i inne nakłady wojenne, co do dział należą, na koszt swój wziąć raczył, a na to już szafarze R. P. nie będą powinni dawać. A gdzieby co wydali nad tę konstytucyą ci szafarze, tedy mają na nie instygować sędziowie trybunalni przez instygatory swe, albo ktoby jeno chciał na nie instygować, szlachcic, przed tymże sądem.

15. Prosić też, aby Król JM. na potem niezwyczajnych sejmików oprócz prawa pospolitego opisanych składać nie raczył, gdyż przedtem mieliśmy obietnicę Króla JM., gdyż teraźniejszy merito przyszedł z sejmu warszawskiego.

16. A iż poborce zwykli byli do urzędu tych, którzy oddawali pobory i kwity mieli, deferować, a jednak urząd[a], nie przymując kwitów, ad finalem executionem postępował a ukrzywdzonemu na poborcę ukazował, żeby z nim sobie prawem czynił; tedy takowy pozwany, prosić Króla JM., aby na potem za ukazaniem kwitu wolen był, a egzekucya nań nie szła. A gdzieby na potem kogo poborca ważył się do urzędu

[a] *W tekscie*: na urząd.

oddać, któryby pobór oddał, a kwit miał, żeby był skaran poena duplici quatuordecem marcarum. O co tamże przed tym urzędem peremtorie będzie powinien odpowiadać, non excipiendo sese a foro, i tamże na nim ma być proces prawa usque ad finalem executionem.

17. A iż wielekroć prosiliśmy Króla JM. i mamy obietnicę tak J. K. M. przez JM. pana żarnowskiego, jako i przedtem, aby się usprawiedliwili IchM. panowie tenutarii bonorum regalium, a teraz prosimy Króla JM., aby niezwłocznie sejm na to złożyć raczył, gdyż na drugi rok oświadczaliśmy się podatków nie dać, jeśliby się ci, co są winni R. P., usprawiedliwić się jej nie chcieli.

18. Na które lepsze świadectwo do tego pisma naszego przez nas wszystkich, tak rad, jako i wszego rycerstwa obojga województwa, zleciliśmy zapieczętować i na to się podpisać, tak na oryginał, który ma być oddan JM. panu żarnowskiemu, jak i na rewersał, który ma zostać przy panu Piotrze Oleśnickim, którzy od nas są deputowani do spisowania tychto namów wyżej opisanych; którzy się na to rękami swemi podpisali i pieczęci swe przycisnęli.

Działo się w Nowym Mieście Korczynie die 24 maii anno domini MDLXXVIII. — Johannes a Sienno kasztelan żarnowski subscripsit. Piotr Oleśnicki z Oleśnik ręką swą podpisał.

29. *Odpowiedź króla Stefana, dana posłom sejmiku głównego województw krakowskiego i sandomierskiego we Lwowie 18 czerwca 1578 r.*

Rp. 1. *Kras. nr. 442 k. 75—75v.*

Dr. 1. *J. Janicki, Akta historyczne do panowania Stefana Batorego (Biblioteka ord. Krasińskich, Muzeum Konstantego Świdzińskiego, V—VI) nr. 68 (według* Rp. 1).

Respons posłom od krakowskiego i sędomirskiego województw z Nowego Miasta do[a]) K. JM. posłanym, we Lwowie dany die 18 iunii anno domini MDLXXVIII.

1. Naprzód J. K. M. województw krakowskiego i sędomirskiego obywatelom opowiada łaskę swą, wdzięczen od nich będąc chęci tej, którą J. K. M. ofiarowali przez posły swe z winszowaniem dobrego zdrowia, fortunnego panowania i zwycięstwa nad nieprzyjacielem koronnym i J. K. M.

2. Jako Król JM. w R. P. nic swego nie szuka, tak radby to widział, żeby ją mógł i zadzierżeć i florentem reddere bez przykładu niczyjego; lecz iż przeciw tak możnemu nieprzyjacielowi trudno bez poratowania synów koronnych co począć miał, musiał w tym u nich szukać pomocy na sejmie, którą aczby był od nich radniej wolał mieć ludźmi i opatrzeniem potrzeb wojennych, aniźli poborem, tak jako to każdy baczyć może,

[a]) *W tekście:* od.

gdyż tego poboru w swój szafunek nie chciał wziąć, na tem przestając, żeby szafarze, od województw naznaczeni, ludzi i aparatu wojennego dodali; jednak iż to wszytkiego sejmu warszawskiego zdanie było, aby poborem to odprawić, musiał na tem przestać.

3. Życzyłby był tego Król JM. sobie i R. P., żeby te województwa, nie zostawując po sobie exemplum do osobnego każdemu województwu o sprawach R. P. stanowienia, i żeby raczej były do spólnej zgody z drugimi in toto przystały; do czego iż przyść nie mogło, lubo za pilnem Króla JM. staraniem, musi to rozróżnienie na ten czas paterno perferre animo. Jakoż i na to z drugiej strony Król JM. pieczą mieć raczył, aby był raczył pokazać, że na prośby poddanych swych łaskawe baczenie mieć raczy.

4. Pieczą też na to J. K. M. raczył mieć, aby mu do pospolitego ruszenia, na przeszłym sejmie w Warszawie zgodnie pozwolonego, które baczy żeby było nie wedle potrzeby R. P., nie przychodziło.

5. A iż województwa te, krakowskie i sędomierskie, z sejmiku korczyńskiego pierwej przez pana żarnowskiego[1], potem teraz przez posły swe[2] odnieśli do Króla JM. prośby, żądając moderacyej uniwersału poborowego w niektórych artykułach, a w drugich elucydacyej, Król JM., dając miesce prośbom tych województw, uczynił w tem, quod praecipuum caput erat petitionis z strony poboru czopowego, od piwa folgę po imionach szlacheckich nie tylko w tych dwu województwach, ale po wszytkiej Koronie, zostawiwszy przy postanowieniu sejmowem dobra swe i majętności panów duchownych, gdyż panowie duchowni w Warszawie na takowe czopowe, jakie w uniwersale jest opisane, z chęci swej pozwolili, nie wątpiąc nic w stanie rycerskim, gdy potężnie w wojnę wstąpi, że Króla JM. chęciami swemi nie opuszczą, tak jako województwa te, krakowskie i sędomirskie, przez posły swe J. K. M. w Sędomierzu ofiarowały się.

6. Insze też artykuły, o których elucydacyą prośba była, acz Król JM. baczył to, że ostrożniej i z lepszem warunkiem w uniwersale, w Warszawie spisanym, były napisane, dogadzając jednak prośbom tych województw, postanowiły się inaczej[3].

7. Co się tycze trzech części z dóbr[4] Króla JM., baczy Król JM., że do tej sprawy nie tylko te dwoje województwa należą, ale i wszech innych potrzeba. A tak będzie Król JM. o tem obmyślawał, jako jedno narychlej prze trudności wojenne móc będzie, żeby na to sejm złożył, na którym cum consensu omnium ordinum do tego się przychyli, co wedle prawa i sprawiedliwości będzie. Który sejm aby co rychlej był, radby J. K. M.; ale jeśliby to periculum moschoviticum co go zwlokło, przed się jednak jako

[1] *Sienieński Jan.* [2] *Ob. nr. XIX i 28.*

[3] *Nowy uniwersał poborowy wydał król we Lwowie 10 czerwca 1578 r., Vol. leg. II 980—994.* [4] *Ob. nr. 28 art. 17.*

narychlej będzie mogło być, raczy go J. K. M. złożyć. W tem na ten czas WM. upewniając, że na pierwszym sejmie, którykolwiek będzie, Król JM. nie będzie od tego, aby tej kontrowersyi koniec stał się, o czem wszystkie dzierżawce dóbr swych przed pierwszym sejmem obwieścić będzie raczył.

XX. Sejmik deputacki województwa krakowskiego w Proszowicach 14 września 1579 r.

30. *Uniwersał Stanisława Karnińskiego Iwana marszałka sejmiku deputackiego województwa krakowskiego, iż deputatem na trybunał wybrano Piotra Oraczowskiego. Z Proszowic 14 września 1579 r.*

Rp. 1. *Castr. Crac. Rel. t. 6 str. 1498—1499:* Oblata litterarum conventus Proszoviensis electionis iudicis ad tribunal regni. *Pod. do ksiąg 18 września 1579 r. oryginał z podpisem i pod pieczęcią Stanisława Karnińskiego Iwana marszałka sejmiku.*

Urodzony Stanisław Karniński Iwan z Aleksandrowic, będąc obrany za marszałka na przeszłym zjeździe proszowskiem od szlachty ziemie krakowskiej, którzy się zjechali na elekcyą sędziego na trybunał przyszły wedle konstytucyej sejmu przeszłego warszawskiego[1], podał na piśmie do akt grodzkich krakowskich, iż szlachta ziemie krakowskiej, którzy się zjachali pro feria secunda septembris ipso die Sanctae Crucis[2] do Proszowic, obrali urodzonego Piotra Oraczowskiego wszyscy zgodnie za sędziego na trybunał z województwa krakowskiego, któremu to ante omnia poruczyli, aby według limitacyej, która się stała tak w Piotrkowie, jako i w Lublinie, poczęli akcye sądzić z regestrów pozostałych a nieodsądzonych pierwszych trybunałów, w Piotrkowie województwa mazowieckiego, w Lublinie województwa ruskiego, i które po nich nie są dosądzone, aby od tych akcye poczęli sądzić przodkiem, a nie według województw, aż, odsądziwszy je, dopiero poczęli sądzić znowu po województwach według konstytucyej warszawskiej. Na co wszyscy, którzy się na ten czas zjechali do Proszowic, są zgodnie zwolili. Czego wszytkiego na istotę pewną pieczęć swą przykładam i ręką własną podpisuję. Dan w Proszowicach na zjeździe tym dnia wtórego września[3] roku 1579. Idem qui supra manu propria subscripsit.

[1] *Z r. 1578, Vol. leg. II 962.*

[2] *14 września, tj. zgodnie z konstytucyą, która sejmiki deputackie naznaczała na pierwszy poniedziałek po Narodzeniu M. B.*

[3] *Oczywiście zachodzi tu pomyłka w dacie; sejmik odbył się 14 września, nie mógł więc ten akt być wystawiony 2 września. Ponieważ go oblatowano 18 września,*

XXI. Sejmik przedsejmowy województwa krakowskiego w Proszowicach 30 października 1579 r.

Król mandatem, datowanym z Bracławia 20 września 1579 r., złożył sejmik województwa krakowskiego w Proszowicach na dzień 30 października, sejmik główny małopolski w Nowym Mieście Korczynie na dzień 3 listopada, a sejm w Warszawie na dzień 22 listopada 1579 r., Castr. Sand. t. 240 str. 1070—1071: Oblata litterarum conventionalium ac proclamatio earundem. *Pod. do ksiąg 18 października; na końcu zapiska o publikacyi tego uniwersału przez woźnego w Nowym Sączu w rynku:* cum magna frequentia hominum propter divinum cultum in civitate Sandecensi aderat. *Tylko zapiska o publikacyi mandatu w dzień targowy w Bieczu 17 października, Castr. Biec. t. 21 str. 1037—1038. — Po tym sejmiku nie dochowały się żadne akta.*

XXII. Sejmik deputacki województwa krakowskiego w Proszowicach 12 września 1580 r.

31. *Uniwersał Mikołaja Dłuskiego marszałka sejmiku deputackiego województwa krakowskiego, iż deputatem na trybunał wybrano Macieja Misiowskiego. Z Krakowa 29 października 1580 r.*

Rp. 1. *Castr. Crac. Rel. t. 7 cz. 2 str. 304—305:* Oblata litterarum electionis iudicis Matthaei Misziowski ad tribunal. *Pod. do ksiąg 6 marca 1581 r. oryginał, podpisany przez marszałka sejmiku Mikołaja Dłuskiego.*

Mikołaj Dłuski z Kotwicza imienim województwa krakowskiego, mając to poruczenie od wszytkiego rycerstwa a IchM. panów braciej swej, oznajmuję wszytkim wobec, komu wiedzieć należy, iż ja, będąc obranym marszałkiem na sejmiku w Proszowicach [w poniedziałek] po Narodzeniu[a] Panny Maryej blisko przeszły[1], na który dzień rycerstwo województwa krakowskiego dla obierania sędziego na trybunał koronny się zjechało; tedy tam zjechawszy się zgodnie i jednostajnie obraliśmy na ten to trybunał piotrkowski i lubelski Wielkiej i Małej Polski sędziego urodzonego pana Matiasza Misiowskiego z Wygiełzowa sekretarza Króla

więc data jego może przypadać tylko na dni: 14—18 września 1578. Najprawdopodobniej był on wystawiony tegoż dnia 14 września, a pomyłka powstała przez nieuwagę pisarza, który: feria secunda *przetłomaczył jako:* dnia wtórego.

[a] *W tekście:* Nawróceniu.

[1] *Akt ten podaje datę sejmiku niedokładnie:* po Narodzeniu Panny Maryej. *Należy bezwątpienia uzupełnić:* w poniedziałek, *gdyż w ten dzień miały się zbierać sejmiki deputackie, ob. Vol. leg. II 962.*

JM., burgrabię zamku krakowskiego, wedle konstytucyej warszawskiej[1], szerzej w sobie obmawiającej etc. Którą elekcyą i do grodu krakowskiego wpisać gotowiśmy, jedno że gród i starostwo temi czasy prze śmierć starosty krakowskiego[2] i prze niechanie do tych czasów surrogatora[3] wakuje. A dla lepszego świadectwa pieczęć swą przyłożyłem i ręką[m] własną się podpisał. Dan w Krakowie w sobotę po świętym Szymonie i Judy apostołów *(29 października)* roku pańskiego tysiąc pięćset ośmdziesiąt. Mikołaj Dłuski z Kotwicza ręką swą subscripsit.

XXIII. Sejmik przedsejmowy województwa krakowskiego w Proszowicach 3 stycznia 1581 r.

Król mandatem, datowanym z Wilna 15 listopada 1580 r., złożył sejmik województwa krakowskiego w Proszowicach na 3 stycznia, główny małopolski w Korczynie na 8 stycznia, a sejm w Warszawie na 22 stycznia 1581 r., Castr. Sand. t. 24 str. 447—448: Oblata litterarum conventionalium ac proclamatio earundem. *Pod. do ksiąg 15 grudnia 1560 r.; na końcu zapiska o proklamacyi mandatu przez woźnego na rynku sądeckim:* voce sonorosa et intelligibili. *Tylko zapiski o publikacyi mandatu pod datą 9 grudnia 1580 r., Castr. Crac. Rel. t. 7 str. 1228 i Castr. Biec. t. 22 str. 450. — Po tym sejmiku nie dochowały się żadne akta.*

XXIV. Sejmik przedsejmowy województwa krakowskiego w Proszowicach 14 stycznia 1582 r.

Król mandatem, datowanym z obozu pod Pskowem 28 października 1581 r., złożył sejmik województwa krakowskiego w Proszowicach na 14 stycznia, główny małopolski w Korczynie na 19 stycznia, a sejm w Warszawie na 9 marca 1582 r., Castr. Sand. t. 241 str. 1497—1499. Pod. do ksiąg 14 grudnia 1581 r.; na końcu mandatu dopisek tej treści: Widzim to, że gdybyśmy nie byli oderwani stąd dla sejmu walnego, rychlejby się ta wojna i lepiej zawrzeć mogła, jako to WM. wyrozumieją z posłów naszych. I dla tego żądamy za radą panów rad, którzy są przy nas, a zwłaszcza W. Ks. Lit., abyście WM. tę deliberacyą odprawili bez sejmu walnego na sejmikach głównych. Wszakże, nie możeli być inaczej, otośmy już zaraz i sejm walny złożyli. Lecz WM. obaczą rzeczą samą, że my to podajemy, co najzdrowsze jest Rzeczypospolitej. — *Tylko zapiska o publikacyi z 13 grudnia 1581 r.*: die hesterna *(tj. we wtorek)* forensi in civitatibus Cracoviensi, Casimiriensi et Clepardiensi in circulis earundem civitatum in locis consuetis, *Castr. Crac. Rel. t. 8 str. 756.*

[1] *Z r. 1578, Vol. leg. II 962.* [2] *Zborowski Piotr.*

[3] *Surrogatorem został mianowany jeszcze 4 października 1580 r. tenże Mikołaj Dłuski, ale objął urząd dopiero 7 grudnia. Ob. Kutrzeba, Zbiór aktów, Archiwum Komisyi prawniczej t. VIII cz. 2 nr. 89.*

XXV. Sejmik główny małopolski w Nowem Mieście Korczynie 19 stycznia 1582 r.

O złożeniu tego sejmiku ob. nr. XXIV.

32. *Uchwała poborowa sejmiku głównego małopolskiego w Nowem Mieście Korczynie 19 stycznia 1582 r.*

Rp. 1. *Castr. Crac. Inscr. t. 127 str. 324—328*: Oblata litterarum conventus Novae Civitatis Corczin ratione contributionis publicae. *Pod. do ksiąg ten akt, opatrzony 8 podpisami i pieczęciami, 18 sierpnia 1582 r. przez Marcina Żeleńskiego pisarza poborów województwa krakowskiego.*

Uw. *W sprawie tych uchwał korczyńskich wydał król Stefan uniwersał z Wilna 6 lutego:* Dum oratores vestri ex conventu Corczynensi pervenissent ac promptitudinem [et] studium Sinceritatum et Fidelitatum vestrarum nobis exposuissent, quam cum in conventibus particularibus, tum et in Corczinensi in promovendis Reipublicae negotiis, postposito interim conventu generali regni, perspectis difficultatibus Reipublicae consiliis vestris acquiescendo contributionemque publicam anni superioris laudando declaraverunt, eam Sinceritatum et Fidelitatum vestrarum alacritatem et de Republica bene merendi optimam voluntatem grato animo accepimus illisque, quod commode et oportune Reipublicae emolumentis et ornamentis prospexerunt, magnas habemus gratias. *Wzywa więc do szybkiego wydania poboru według tej uchwały korczyńskiej, zawiadamia przytem, że sejmu nie będzie, a dla Wielkopolski, która sejmu żąda, składa nowe sejmiki i sejmik główny w Kole, sądząc, że pójdzie za przykładem Małopolski, Castr. Biec. t. 23 str. 190. W Sączu ogłosił woźny uchwałę korczyńską w czwartek, w dzień targowy, 22 marca 1582 r., wzywając do składania podatków. Castr. Sand. t. 243 str. 114—115*: Proclamatio litterarum universalium S. R. M. — *Sejm się wobec tego załatwienia sprawy nie odbył. Król w sprawie uchwał podatkowych ogłosił jeszcze uniwersał z 24 września 1582 r.*; *ponieważ*: Małej Polski województwa czas wydawaniu poboru tego świętego Michała blisko przyszłego *(29 września)* postanowiły, *król prorogował termin ten do świętego Marcina (11 listopada):* gdyż dla skrócenia czasu na święty Michał wedle ich postanowienia przez nie trudnoby wydan być miał, *Castr. Sand. t. 243 str. 549—550, Źródła dziejowe t. 4 nr. 133. Jeszcze uniwersałem z 16 września 1583 r. król wyjaśniał pewne kwestye sporne co do poboru podatku czwartego grosza, uchwalonego w Korczynie, Castr. Crac. Rel. t. 10 str. 613—614. Obl. 14 kwietnia 1584 r. Zaś 12 kwietnia 1584 r. wzywał Piotr Strzała poborca województwa krakowskiego*: ut omnes, qui nondum contributionem publicam Corczinensem persolverunt, quocunque nomine debeatur, et praecipue quarti grossi, persolvant et extradant, *Castr. Crac. Rel. t. 10 str. 604.*

My rady koronne i rycerstwa województw wszystkich Mały Polski, na generalnym sejmie korczyńskim zgromadzeni, oznajmujemy wszem i z osobna każdemu, iż jako przed tem na sejmikach naszych powiatowych, tak i na tym korczyńskim generalnym sejmie J. K. M., nasz miłościwy pan, przez swe poselstwa postępek wojny roku teraz przeszłego nam przekładając, swoję królewską przeciw narodowi naszemu łaskę,

pracą przytym a uprzejme z przeważnością a dzielnością swą o sławę narodu naszego staranie, za którem rozszerzenie niemałe państw do Korony tej i Wielkiego Ks. litewskiego uczyniło się, okazować nam raczył. Tak my wzajem wdzięcznymi takowych łask J. K. M. będąc, chcielibyśmy i gotowi jesteśmy wszystkiemi obyczajmi wdzięczność naszę, jako cnym ludziem narodu przeciw panom swym zawsze chętnego należy, J. K. M. okazać. Jakoż uniżenie za ty wszystkie łaski, prace i staranie dziękując, a wierną poddaność swoję J. K. M. ofiarując, Pana Boga za fortunne, długie panowanie J. K. M. prosimy. A iż J. K. M., nasz miłościwy pan, wszystkie tę wojenną sprawę bacznie przeglądając, a wszystkie do tego należące okoliczności mądrze uważając, w poselstwach swych szeroko to nam przekładać raczy, jako za fortelmi różnemi nieprzyjaciela tego potrzeba albo raczej zmuszenie dalszej wojny urość musiało, zaczem J. K. M. o dalszym poparciu jej, a takowym rekwirować nas tak raczy, aby do słuszny a pewny kondycyej pokoju, którego potrzebuje R. P., przyciśnion był ten nieprzyjaciel, i aby to tem snadni iść mogło, okazować raczy J. K. M., aby, nic czasu nie tracąc, ratunek na poparcie wojny mógł być bez sejmu walnego, który według położenia jego i obyczaju wiele czasu musiałby wziąć, a takowego, który ad res gerendas jest napogodniejszy. My tedy, wywodne i ważne przyczyny J. K. M., w poselstwach zawarte, (których powtarzać nie chcemy) wszytkie uważając a jako wiedząc, że do żadny nigdy sprawy, któraby wolnościam naszem ubliżać miała, nas J. K. M. wieść nie raczy, tak też nic nie bacząc, aby to, co z woli dobrej a chęci szczery naszej dla potrzeby R. P. za żądaniem J. K. M. czynimy, swobód naszych ujmować miały, inego obyczaju auxiliorum na ten czas nie mając, pobór jeden taki in omnibus punctis et clausulis, jaki był według uniwersału na sejmie przeszłym [1] pozwoleniem stanów koronnych w Warszawie ku kończeniu wojny tej dany, dawamy i pozwalamy J. K. M., który na blisko przyszły święty Michał ma być wydan tymże poborcom, którzy, w Warszawie ustawieni, pobór wybierać mają pod warunkiem tamże opisanym, oprócz ruskiego województwa, które poborców naznaczenie na pierwsze ksiąg leżenie albo roki pierwsze sobie odłożyło. K temu, dogadzając tejże potrzebie R. P., czas wydawania poboru, w Warszawie postanowionego, na święty Wojciech [2] naznaczony, tak skracamy i tymże powszechnym naszym pozwoleniem to umacniamy, iż nie na święty Wojciech, ale na blisko przyszłe święto świętego Macieja [3] ma być wydawany pod winami w uniwersale przeszłym warszawskim ustawionymi, co jednak ma być obwołano jako naprędzy we wszystkich województwach. I aby J. K. [M.] znać to po nas raczył, iż jako cni ludzie, R. P. i pana naszego miłujące, wiedząc, jako na tym wiele stoi poparciu, a za tym i skończenie tej wojny, żądanej perswazyej i radzie J. K. M.

[1] *Z r. 1581, Vol. leg. II 1025—1039.* [2] *23 kwietnia.* [3] *24 lutego.*

takie miesca dawamy, iż bez sejmu walnego tę sprawę wszystkę jednostajnie a zgodnie wszyscy in universum wszystkich do Małej Polski należących województw senatorowie, urzędnicy i rycerstwo, [z] zupełną mocą posłowie tu na ten siem zgromadzeni i posłani, zawieramy i utwierdzamy mocą wolnego, jednostajnego pozwolenia naszego, z czym wszystkim (dawszy IchM. dostateczną instrukcyą, jako nam do dobrego R. P. zdało się należeć) posyłamy do J. K. M., naszego miłościwego pana, IchM. pany posły nasze: JW. pana Andrzeja hrabię z Tenczyna, wojewodę krakowskiego, oświecimskiego, zatorskiego etc. starostę, JM. pana Jana Tarła [z] Szczekarzowic wojewodę lubelskiego, JM. pana Mikołaja Fierleja z Dąbrowice kasztelana bieckiego, pana Stanisława Cikowskiego podkomorzego krakowskiego, pana Hieronima Mieleckiego starostę brzeskiego, pana Bogusza Jana podkomorzego lubelskiego, pana Andrzeja Szafrańca z Pieskowy Skały starostę lelowskiego, pana Mikołaja Zaklikę z Czyżowa, którzy niemieszkanie jachać do J. K. M. i odnieść mają to postanowienie nasze tak, aby potym dalszy postępek podług instrukcyej naszej uczynion być mógł bez omieszkania wszelakiego od IchM. A iż ta sprawa wszystka na zgodzie a porozumieniu z innymi województwy należy, z tą zgodą swą posyłamy do Wielki Polski do IchM. panów rad koronnych i rycerstwa województw tamtych, który[a] imieniem naszem według instrukcyej od nas dany postąpić ma, ile gdzieby się plac jaki potemu dał, kędyby commode IchM. znaleść w zgromadzeniu którym mógł. A na pewniejsze tego wszystkiego postanowienia naszego świadectwo tu pieczęci swe przycisnęliśmy. Działo się to w Nowym Mieście Korczynie na sejmie generalnym die decima nona ianuarii anno domini millesimo quingentesimo octogesimo secundo. — Jan Osowski podstarości nowomiejski imieniem województwa sendomirskiego, Tomasz Kiemlicz z województwa podolskiego, Piotr Niszczycki z województwa bełzkiego, Andrzej Lasota imieniem lubelskiego, Jan Biejkowski stolnik przemyski imieniem województwa ruskiego ręką scripsit.

XXVI. Sejmik przedsejmowy województwa krakowskiego w Proszowicach 13 września 1582 r.

Król mandatem, datowanym z Grodna 16 lipca 1582 r., złożył sejmik ziem zatorskiej i oświęcimskiej w Zatorze na 10 września, województwa krakowskiego w Proszowicach na 13 września, sejmik główny małopolski w Korczynie na 18 września, a sejm walny w Warszawie na 4 października 1582 r., Castr. Sand. t. 243 str. 451—452. Obl. 10 sierpnia 1582 r. Tylko zapiska o ogłoszeniu uniwersału 13 sierpnia 1582 r. w Krakowie, na Kleparzu i Kazimierzu, Castr. Crac. Inscr. t. 127 str. 288, Źródła

[a] *W tekście*: którzy.

dziejowe t. XI nr. 125: Particulares conventus et generales terrarum hoc modo indicti fuere. — *Instrukcya królewska na sejmiki z Grodna 16 lipca 1582 r. i dodatek do tejże instrukcyi z tegoż dnia wyd. Źródła dziejowe t. XI nr. 126 i 129.*

XXVII. Sejmik przedsejmowy województwa krakowskiego w Proszowicach 7—10 listopada 1584 r.

Król złożył sejmik województwa krakowskiego w Proszowicach na 7 listopada, główny małopolski w Korczynie na 12 listopada 1584 r., sejm walny na 15 stycznia 1585 r. Tylko zapiski o proklamacyi w Krakowie 19 października 1584 r., Castr. Crac. Rel. t. 10 str. 1462, w N. Sączu 25 października 1584 r., Castr. Sand. t. 244 str. 300. — Instrukcya królewska na sejmiki wyd. Scriptores rerum polonicarum t. 18 (Dyarysze sejmowe r. 1585) str. 349—354.

33. *Mowa Krzysztofa Zborowskiego na sejmiku województwa krakowskiego w Proszowicach 7 listopada 1584 r.*

Rp.: 1. *Dzik., bez sygn.* — 2. *Kórn. nr. 275, niepag.* — 3. *Kórn. nr. 281, niepag.* — 4. *Kórn. nr. 282, niepag.*

Dr. 1. *Scriptores rerum polonicarum t. 18 (Dyaryusze sejmowe r. 1585) str. 365—387 (według* **Rp.** 1; *na str. XXV odmianki według* **Rp.** 3).

Uw. *Streszczenia tej mowy podają nadto*: *Kórn. nr. 277, niepag.*: Votum pana Chrzysztofa Zborowskiego na sejmiku proszowskim pro die 7 nov. a. d. 1584, *oraz w innej wersyi Jag. nr. 107 str. 385—388. Wyd. ta krótsza mowa według wersyi pierwszej: Żegota Pauli, Pamiętniki do życia i sprawy Samuela i Krzysztofa Zborowskich str. 133—136, i Lucyan Siemieński, Pamiętniki o Samuelu Zborowskim, str. 75—77.*

Ponieważ ta mowa w całości była drukowana niedawno w wydawnictwach Akademii Um., a dla kwestyi sejmikowania nie ma większego znaczenia, tu jej się nie pomieszcza.

34. *Instrukcya, dana posłom na sejm z sejmiku województwa krakowskiego w Proszowicach 10 listopada 1584 r.*

Rp.: 1. *Zam. nr. 1809 cz. I k. 71—73v. Kopia współczesna.* — 2. *Czart. nr. 1621 str. 117—124. Kopia współczesna.*

Dr. 1. *Scriptores rerum polonicarum t. 18 str. 360—365 (według* **Rp.** 2).

Uw. *W ręk. Czart. nr. 1621 str. 105—107 znajduje się inna wersya instrukcyi dla posłów, wyd. Scriptores rerum polonicarum t. 18 str. 358—360; był to jednak tylko projekt, ob. Józef Siemieński, Dyaryusz sejmiku proszowskiego przedsejmowego roku 1584, Przegląd historyczny t. 16 str. 321—322. Z tego powodu tego tekstu tu się nie wydaje. — Teksty instrukcyi* **Rp.** 1 *i* 2 *dość różnią się od siebie co do następstwa wyrazów i pisowni Gorszy znacznie jest tekst* **Rp.** 2, *który zawiera szereg lekcyi błędnych oraz nieraz opuszcza wyrazy i zdania. Wydaje się więc tu tę instrukcyę na podstawie* **Rp.** 1 *(Z), a podaje odmianki z* **Rp.** 2 *(Cz), jednak tylko istotne, zwłaszcza z tego powodu, że* **Rp.** 2 *posłużył do wydania tej instrukcyi w* **Dr.** 1 *(Dr).* — *Co do daty instrukcyi ob. nr. 35.*

Instrukcya panom posłom województwa krakowskiego sejmiku proszowskiego pro die 7 novembris złożonego anni 1584 zgodnie od wszego rycerstwa obranym na sejm walny koronny warszawski pro die 15[a] ianuarii anni 1585.

A panowie zgodnie obrani z mocą zamierzoną, aby się nad te niżej opisane artykuły nic nie ważeli nad prawa i wolności koronne stanowić, mianowicie ci są: naprzód IchM. pan podkomorzy krakowski[1], pan chorąży[2], pan starosta szydłowski[3], pan Staszkowski Jarosz, pan Achacy Jordan, pan Kazimirski Mikołaj, pan starosta oświecimski[4] etc.

1. Naprzód po zaleceniu wiernych poddaności i uniżonych służb naszych do miłościwej łaski J. K. M., naszego miłościwego pana, z poradowaniem się z dobrego zdrowia J. K. M. i z winszowanim szczęśliwego w łasce Pańskiej długiego nam wedle praw i wolności koronnej, z postrachem nieprzyjaciela postronnego a z miłością wszech poddanych wiernych swych na ty zacny stolicy królewskiej panowania etc. etc., podziękować IchM. panowie posłowie nasi J. K. M. pilnie mają, jako za wszelkie miłościwe obmyślawanie niebezpieczeństwa Koronie tej i państwom J. K. M. przypaść mogącego, które i nam J. K. M. przez posła swego w instrukcyej swej miłościwie przekładać raczy in forma ampliori; ale nie mniej, że się J. K. M., nasz miłościwy pan, ofiarować miłościwie raczy angarye ty wszytkie, któreby z pozwów nadwornych na ludzie stanu szlacheckiego przeciw jawnie opisanemu prawu, konstytucyom i egzempcyej kauz trybunałów należących bety, znieść i w niwecz obrócić, jakoby takowe pozwy więcej na ludzie stanu szlacheckiego wydawane nie były, i prosić, aby potym in controversiam prawa nasze nie przychodziły; także i poprawę trybunału, gdybyśmy ją podać chcieli, iż J. K. M. nam pozwalać miłościwie raczy, także podziękować pilnie panowie posłowie Królowi JM. mają.

2. A iż na zdrowie J. K. M. nic mielszego wiernym poddanym J. K. M., nic potrzebniejszego R. P. naszej być nie może, żal serdeczny, który wszytki rycerstwo obchodzi, panowie posłowie opowiedzieć J. K. M. mają stąd, że takie powieści o wiernych poddanych J. K. M. a o narodzie tym, który acz w wszelkich cnotach i powinnościach ludziom zacnym rycerskim, ale nawięcej [w] wierności, w życzliwości, w miełości przeciwko panom swym krom namniejszej nigdy przymówki u wszech postronnych narodów słynął, teraz do uszu J. K. M. bywają przynoszone; których iż się żaden z łaski pańskiej nie czuje, prosić J. K. M., aby już na potym J. K. M. ea generalitate w rzeczach sławy narodu naszego tykających używać nie raczeł, gdyż jest tryb prawa pospolitego wzięty dochodzenia prawnie na każdym, któryby się takowym być złym a zapa-

[a] *Z.* 25.

[1] *Cikowski Stanisław.* [2] *Chełmski Marcyan.*
[3] *Secygniewski Jakub.* [4] *Myszkowski Piotr.*

miętałym słusznie pokazał, krom takiego listownego po sejmikach posyłania, który bez uszczerbku sławy narodu polskiego u postronnych narodów być nie może; a przytem aby i nova genera executionum et inquisitionum nad stare prawa i wolności szlacheckie nie beły hoc in passu używane.

3. A iż też nas często dochodzi, żeby panowie posłowie nasi, od wszego rycerstwa koronnego posłani, nie wedle zwyczajów starodawnych, za przodków J. K. M. zwykłych, mieli być poważani, i owszem jako gospodami najpodlejszemi, tak fuki, przymówkami, czekanim długim przede drzwiami summa cum indignitate R. P., cuius et faciem repraesentant et vulnera curanda J. K. M. i senatowi przynoszą, bywają odprawowani, prosić pilnie J. K. M. i IchM. panów rad koronnych, aby w to pilnem IchM. okiem wejrzeć raczeli, jakoby dignitas koła poselskiego, na którym R. P. naszej wszytko należy, beła cale zachowana.

4. Strony niebezpieczeństwa od Turka prosić J. K. M., aby J. K. M. wedle artykułów przez się podanych i poprzysiężonych pacta i foedera wiecznie potwierdzać z tym poganinem raczeł[1]. A Niżowce, którzyby do rozrywania ich przyczyną być mieli, aby J. K. M. panom starostom pogranicznym, którzy je w dzierżawach swych przechowują, serio rozkazać raczeł, aby je tak in ordine zachowali, jakoby nic takowego nie brojeli, coby z przywiedzeniem niebezpieczeństwa na państwa J. K. M. być miało, a jednak aby dla posługi R. P. czasu potrzeby, in ordinem reducti[a], być pogotowiu mogli.

5. A iż od starostwa spiskiego prze niemieszkanie tam osobą swą pana starościną wielkie się niebezpieczeństwa okazują, wedle suplikacyej podanej od obywatelów tamtych krajów opowiedzieć z pilnością J. K. M. i o pana starostę[2], aby tam i mieszkał i ludzi wedle dawnego zwyczaju dla bezpieczeństwa krajów tamtych z prowentów[b], które z tamtego starostwa niepośledniejsze, aby ustawnie chował.

6. A iż dla jakiego za czasem niespodziewale przypadłego nieprzyjaciela godzi się tempore pacis obmyślawać bella[c], dla gotowości naszej prosić, aby J. K. M. nam okazowanie na kożdy rok, czas do tego sposobny z drugiemi posły namówiwszy, po województwach złożyć raczył, czego z pilnością panowie posłowie dochodzić mają.

7. Strony niebezpieczeństwa od Tatar prosić J. K. M. będziem, naszego miłościwego pana, aby wedle konstytucyi coronationis suae[3] powinności swej pańskiej dosyć czyniąc a bonis Reipublicae, do których kwartęśmy przyłożeli, obmyślawać miłościwie raczeł, jakoby granicom koronnym obrona dostateczna i bezpieczna beła; do czego też aby z każdego województwa dla ćwiczenia miasto cudzoziemców rotmistrze i towarzysze

[a] *Tych trzech wyrazów brak w Z.* [b] *Cz.* sprawunków. [c] *Cz. zamiast*: bella *ma*: a.

[1] *Mowa tu o pacta conventa króla Stefana z r. 1576, Vol. leg. II 895.*
[2] *Łaski Wojciech.* [3] *Z r. 1576, Vol. leg. II 918 art. 6.*

bywali, pilnie prosić. A [iż] w liczbie z kwarty eksces jest wielki, prosimy, aby wedle konstytucyej na podolskie żołnierze[a] obracana beła, a liczbę z niej nie tylko panowie deputaci z panem podskarbim, ale i pan pisarz polny, albo kto ją od nich odbiera, aby czynieł, a panowie posłowie tamtych krajów aby zawsze na sejm regestr przynosieli żołnierzów dla porachowania snadniejszego tej kwarty.

8. Strony Moskiewskiego panowie posłowie przymawiać się mają, aby tak z Korony, jako i z W. Ks. Litewskiego posłowie wyprawieni beli dla traktowania o ziemię siewierską, wojny na ten czas nie wspominając.

9. A iż się pewne poselstwa być czynione od IchM. panów Ks. W. Litewskiego znajdują [z] szkodą i z niebezpieczeństwem koronnym, poruczamy panom posłom swym, aby J. K. M. prosieli, aby tego tam inkwizycyą dostateczną uczynić raczeł, a in posterum aby zawsze przy pośle, któryby od panów litewskich do Moskwy być posłany miał, aby zawsze narodu polskiego szlachcic osiadły posłany bywał.

10. Niemniej też widząc nam i bezpieczeństwu koronnemu należeć na przyjaźni cesarza chrześciańskiego, prosić pilnie, aby wedle powinności swej pańskiej dawne pakta z J. Cesarską Mością, także et cum Imperio J. K. M. konfirmować raczeł.

11. O ziemię inflancką, iż wedle dawnych konstytucyi widzimy ją być inkorporowaną do Korony, prosić J. K. M., aby tam prawa koronne, także dignitarze i urzędniki ziemskie obojga narodu postanowić na sejmie raczeł, a prawa nowe w niej bez sejmu nad statuta i wolności koronne postanowione privata autoritate aby beły zniesione; także bona confiscationi podległe i caduca, ile gruntów szlacheckich i ziemskich, aby obojga narodu tylko ludziom szlacheckim rozdawane wedle praw koronnych beły; jakoż za JM. panem Pieniążkiem[1] kawalerem J. K. M. prosić, aby za uczciwe posługi jego ex iis bonis uczciwa nagroda być mogła, także i zapłata jego, i żołnierzów jego pieszych, pod Peltin[2] które miał, aby zapłata się stała. A co się prowentów ziemie inflanckiej tycze, tych część aby na obronę ziemice tamtej, ostatek do Rawy aby obracan beł, gdyż nakłady wielkie R. P. na ziemice te uczynieła.

12. Kompozycya między stanem duchownym i świeckim, życzym sobie tego, aby dość mogła, gdyż za zgodą spolną łacni możem sobie wszytko obiecować. Wszakże tę kompozycyą o dziesięcinach tylko namawiać mają, na coby IchM. prawa słusznie ukazali, w żadne insze kontrowersye in eo actu się nie wdawając; a w tym artykule jeśliby się co słusznego namówić mogło, co wszytko do nas wcale odnieść, nic nie konkludując, panowie posłowie mają, gdyż jako omnes ten artykuł afficit, słusznie, by na drugim sejmie od wszytkich z dobrą deliberacyą beł uważony.

[a] *Dr. czyta*: granicy.

[1] *Prokop.* [2] *Piltyń miasteczko w Inflantach.*

13. A iż nas też to dochodzi, iż książe Anspach[1] uzurpuje sobie absolutum dominium w Prusiech, nad prawa koronne apelacyej do K. JM. nie dopuszczając, ludzi szlacheckie, także i miasta uprzywilejowane angarując, komisarze z Rzeszej na nie wyprawując, prosić Króla JM. i IchM. panów senatorów, aby temu tak zabieżeć raczeli, [aby] przez to tam wsadzenie jego, i nad konsens posłów koronnych uczynione, Korona detrimentum czasu swego nie odniosła.

14. A iż się glejty nad prawa i wolności koronne rozbieżały przeciw stanowi szlacheckiemu, prosić J. K. M. i panów rad koronnych, aby to tak zahamować raczeli, jakoby do takich szkód bracia nasi nad prawo nie przychodzili.

15. Kaduki et bona confiscata także aby się tak wejrzało, aby ich nad prawo i konstytucye koronne nikomu innemu, jeno szlacheckiemu stanowi obojga narodu rozdawane nie beły.

16. De extraneis, iż stąd wielkie ubliżenie praw, wolności i swobód koronnych, a za czasem wielkim niebezpieczeństwem[a] koronnym pachnących upatrujemy, zlecamy panom posłom, aby serio IchM. pany rady koronne w tym napomnieli, aby czyniąc przysięgom i powinnościom swym senatorskim dosyć, J. K. M. spolnie z pany posły ziemskiemi przełożeli przed oczy prawa i konstytucye, od królów wszytkich polskich świętej pamięci godnych, począwszy od Jagiełła aż do osoby J. K. M. naszego miłościwego pana, poprzysiężone[b], przyłożeli, przytym i trudności, które po śmierci Ludwika króla stąd na Koronę beły przyszły, a przytym aby prosieli J. K. M., aby, pomnąc na prawa nasze od J. K. M. świątobliwie poprzysiężone, tudzież na powinność swą pańską, aby nas przy nim wcale zachować raczył, a jako rozdawanim cudzoziemcom dóbr R. P., tak zabawianim ich przy osobie pańskiej swej dłużej nad prawa nasze bawić nie raczył.

17. A iż sprawy przy J. K. M. R. P. wielce należące zawsze odprawować się muszą, jako legacye [i] insze, których privata autoritate J. K. M. nad prawa odprawować nie może, prosić J. K. M., aby wedle konstytucyi[2] szesnaście senatorów zawsze przy osobie swej pańskiej z sejmu naznaczonych mieć raczeł, gdyż multum R. P. interest, aby umieli reddere rationem.

18. Kowanie monety nad uchwałę koronną sejmową przeciw prawom i wolnościom naszym jako się bardzo zabiegło, prosić J. K. M., aby się zahamowało, a poena na tych, którzy się tego ważeli, wedle prawa starego beła ekstendowana.

19. Iż konstytucya[3] jaśnie obmawia, że nadalej we dwie lecie sejmy nam J. K. M. składać powinien, który iż teraz przewleczony, prosić J. K. M.,

[a] *Z.* niebezpieczeństwie. [b] *W tekstach:* poprzysiężonych.

[1] *Jerzy Fryderyk, sprawujący zarząd księstwa pruskiego.*

[2] *Mowa tu o przepisie artykułów Henrykowskich z r. 1573, zatwierdzonych także w konst. z r. 1576, Vol. leg. II 918, art. 7.*

[3] *Mowa tu w przepisie artykułów Henrykowskich z r. 1573, zatwierdzonych także w konst. z r. 1576, Vol. leg. II 919, art. 8.*

aby napotym nad prawo opisane i w tym przewłoka nie bywała, iż o to idzie, aby się takowemi zwłokami trudność in Rempublicam nie wniosła.

20. Iż województwo krakowskie rozumie się mieć wielkie ukrzywdzenie od urzędu krakowskiego tak strony najazdu domu JejM. paniej Włodkowej[1], jako też w dalszym postępku tej sprawy, poruczamy to panom posłom naszym, aby J. K. M. prosili, aby ta sprawa IchM. panów Zborowskich naprzód beła przez J. K. M. z IchM. pany radami koronnymi rozsądzona; a iż idzie o finalną egzekucyą praw naszych wszytkich, a ten dekret iż vim executionis et finis legum omnium za sobą ciągnie, aby też IchM. panowie posłowie, jako pertinentes ad nova emergentia, do takowego uznania przypuszczeni beli.

21. Pana też Porembskiego[2] sprawę, od tegoż urzędu ukrzywdzonego, panom posłom naszym zlecamy.

22. Poborowa liczba iż jeszcze nigdy statecznie nie jest wysłuchana, panom posłom swym zlecamy, aby onej statecznie, wysadziwszy po jednym z województwa, przysłuchali i nie przestawali, choćby się i sejm skończył, ażby dostateczna liczba się tak od poborców, jako od szafarzów i od panów podskarbich skończyć mogła.

23. Wakancye aby beły przed sejmem rozdane na przodku sejmu.

24. Studenci, którzy wielkiemi swowoleństwy ludzi turbują, aby droga się nalazła, jakoby ich swowoleństwo beło pohamowane.

25. A iż o tym statuta dawne dosyć szeroce obmawiają, prosić Króla JM. i senatu, aby egzekucya dostateczna tego doszła, iżby plebei et cives bona terrestria nie trzymali, o co im tempus certum praescribatur a majętności połowica actori a druga ad fiscum obracana aby beła.

26. Żupy krakowskie, iż przez wyciąganie arendy i podniesienie soli do ruin wielkich przyszły i do dalszego zniszczenia barzo się zanoszą, skąd prze niejechanie furmanów cudzoziemskich miasta i miasteczka K. JM., także i szlacheckie gościńce do ubóstwa i wszytka Korona przychodzi, prosić J. K. M., aby w to miłościwie wejrzeć raczeł, jakoby raczy do starych się zwyczajów przychylało, aby snać ten klenot J. K. M. i R. P. z wielkim ubliżenim skarbu koronnego nie odszedł. Także sól morska, która z wielką a niezmierzoną szkodą R. P. do Korony przychodzi, prosić, aby zahamowaną być mogła.

27. Iż też ubodzy ludzie wielkie szkody przez zabudowanie fluviorum navigabilium cierpią, prosić Króla JM., aby wszytkie jazy beły zniesione ex fluviis navigabilibus wedle dawnych praw o tym, a iżby dalej nas ślozami[a] nie odprawowano sub poena.

[a] *Dr. czyta*: listami.

[1] *Katarzyna. Pozew dla pani Włodkowej na sąd sejmowy o przechowywanie banity Samuela Zborowskiego z 20 sierpnia 1584 r., Castr. Crac. Rel. t. 10 str. 1670.*

[2] *Może Andrzej.*

28. Duchowne beneficia indigenis owego województwa, gdzie leżą, aby rozdawane wedle statutu dawnego[1] beły.

29. A iż odniesiono jest do koła naszego o zelżywość niesłychaną, która potkała pana Moszyńskiego[a 2] od starosty łuckiego[3], prosić J. K. M., aby ją J. K. M. rozsądzić bez odwłoki raczeł.

30 Przyniesiona też jest żałosna nowina do koła naszego rozerwania i niedościa sejmiku wiszeńskiego[4], z czegośmy barzo żałośni, wiedząc, żeby tym koła rycerskie, na których wszytka wolność nasza zawisła, za złym przykładem zginąć mogły; prosić, aby J. K. M. w to wejrzeć i zahamować raczeł.

31. A iż jest sprawa dana w kole naszym od JM. pana podkomorzego krakowskiego[5], że jest in praeiudicium urzędu podkomorskiego swego uprzywilejowanego pozwan od Wieliczczan, którzy się wyłemują z pozwów post curiam subcamerarii nad prawa i zwyczaje staradawne podkomorskie, chcąc, aby nigdzie indziej nie sądzieł, tylko w Wieliczce; panom posłom to poruczamy[b], aby prosili J. K. M., aby tę sprawę miłościwie rozsądzić raczył, gdyż agitur de officio subcamerariali.

32. Jest też skarga do nas o niewydanie dekretów z kancelaryi przyniesiona; prosić, aby tem ludzie nie beli angariowani.

33. O sprawę pana Burzyńskiego, pozwanego criminaliter o ucięcie na spolnym nawsiu Bożej męki, z pany posły się namówić i przyczynić do K. JM., aby takowe pozwy z kancelaryej nie wychodzieły, prawu przeciwne.

34 O Lubowlany[c], aby od poborów i od czopowego[d] wolni beli względem niebezpieczeństwa tureckiego, pilnie się przyczynić.

35. Artykuły p. Krakowian poprzeć, aby się im nad prawa nic nie działo.

36. Złotników[e] krakowskich sprawę jako potrzebną bardzo i szkodliwą poprzeć.

37. Za panem Suskim pilno się przyczynić, aby na jego ochudzenie baczenie być mogło.

35. *Dyaryusz sejmiku województwa krakowskiego w Proszowicach 7—10 listopada 1584 r.*

Rp. 1. *Zam., Zbiór korespondencyi Zamojskich, t. 50, pl. 466 nr. 29. Kopia współczesna.*

[a] *Cz.* Moszeńskiego, *Dr. czyta*: Miszewskiego. [b] *W tekstach*: poruczając.
[c] *Cz.* Lubliomiany. [d] *Tych trzech wyrazów brak w Cz.* [e] *Cz.* Wodników.

[1] *Mowa tu zapewne o przywileju krakowskim z r. 1433, znanym z statutu Łaskiego, Vol. leg. I 90.*

[2] *Jakub.* [3] *Kniaź Proński Aleksander.*

[4] *Ob. o tem Akta grodzkie i ziemskie t. 20 nr. 32, Heidenstein, wyd. 1672 r. str. 229.* [5] *Cikowski Stanisław.*

Dr. 1. *Józef Siemieński, Dyaryusz sejmiku proszowskiego przedsejmowego roku 1584, Przegląd historyczny t. 16 str. 323–332.*

Uw. *Opis tego sejmiku podaje także Heidenstein, Rerum polonicarum ab excessu Sigismundi Augusti libri XII, Frankfurt 1672 r., str. 227—8 (tł. w Dziejopisach krajowych t. II str. 163—164).*

Jakiem sposobem odprawował się sejmik ziemie krakowskiej, który był złożony ad diem septimam novembris w Proszowicach, krótkie opisanie.

Dnia sejmikowi naznaczonego pan Krystof Zborowski pospołu z panem starostą szydłowskiem[1] rano uprzedzieli wszytkich do kościoła, gdzie schadzkę rycerstwo zwykło miewać. Tamże wszytek prawie kościół swemi sługami i hajdukami okkupowali, hajduki z rusznicami i z pułhaki z zapalonemi knotami dwiema rzędoma przez kościół, jako długi jest, postawiwszy, a drugie na ołtarzach, na kurze i na organach także z strzelbą rozsadzili. W tym też zgromadzieło się do nich barzo wiele rycerstwa województwa tutecznego, które wszytko było factionis Zborovianae, a prawie clientes Zborowskich, czego każdy snadnie doznał, kto się pilnie wszytkiemu przypatrował, co się na potem działo. Zeszło się też potem i drugiego rycerstwa niemało, które było nikomu gwoli, tylko sobie na ten sejmik przyjechało. IchM. panowie senatorowie województwa tutecznego, których było tylko trzej: ksiądz biskup krakowski[2], pan wojewoda krakowski[3] i pan biecki[4], dowiedziawszy się, że już rycerstwo wszytko zgromadzieło się do kościoła, szli też sami do niego, ale gdy przyszli, ledwie wcisnąć się gwałtem wielkiem do kościoła mogli i między oną strzelbą i zapalonemi knotami cisnąć się musieli. Jednak docisnąć się nie mogli do tych miesc, na których przy takich zjeździech siadać zwykli. Dla czego wrócić się musieli nazad do drzwi wielgich, które są od rynku, i tam czekali, aż jem deokkupowano miesca ich zwykłe, do których przecie z pracą się przedarli. Kiedy już tak w kupie wszyscy byli, posłali z pośrodku siebie pewne osoby szlachta do posła Króla JM., księdza archidyakona krakowskiego[5], który, w koło przyszedszy, list Króla JM. oddał, po którego czytaniu sam też zaś instrukcyą Króla JM. sobie daną[6] czytał. Po tem na capita instructionis wotował naprzód JM. ks. biskup krakowski a po niem p. wojewoda, obadwa i cicho i krótko; po nich p. biecki nie tylko na capita legationis wotował, ale i o inszych rzeczach potrzebnych, zwłaszcza de diffidentia, która jest między rycerstwem a senatorami koronnemi, mówieł dosyć szeroko, dokładnie i wywodnie, rationibus każdą rzecz podpierając. Było jego mowy przez pułtory godziny. Lecz i tego niewiele ludzi mogło słyszeć, choć dosyć głośno mówieł, dla szemrania i rozmawiania tych, którzy nie dla czego inszego,

[1] *Secygniewski Jakub.* [2] *Myszkowski Piotr.* [3] *Tenczyński Andrzej.*
[4] *Firlej Mikołaj.* [5] *Krasiński Stanisław.* [6] *Ob. nr. XXVII.*

tylko dla sprawy Zborowskich byli przyjechali. Gdy dokończył mowy swej p. biecki, wstał zatem Krystof Zborowski, przy którem też stali p. Chojeński[1], Samuel Stadnicki, Jan Tarnowski, Stanisław Chełmski, Mikołaj Morski i syn nieboszczyka Samuela Zborowskiego[2] a k temu też wojewodzic krakowski Zborowski[3]. Za którego wstaniem tak wszyscy umilkli nemine indicente illis silentium, że nie tylko żaden po wszytkiem kościele nie szeptał, ale też i bezpiecznie nie oddychał. Wtym uczynieł tenże Krystof Zborowski króciuchną przemowę, dawając przyczyny, dla których na piśmie podaje to, coby był miał sam mówić, i oddał skrypt na kilku arkuszach, podpisany wszytkich Zborowskich rękoma a tylko jedną pieczęcią zapieczętowany[4], który in loco eminentiori czytał niejaki Moskorzowski, sąsiad i sługa p. wojewody sandomierskiego[5]. W którem skrypcie uszczypliwemi często słowy a gęsto JM. p. kanclerza koronnego[6] skrobano, uskarżając się naprzód, jakoby nieprzystojnie Samuel[7] nieboszczyk miał być pojmany a potem niewinnie a niechrześciańskie zamordowany, wywodząc potem z statutów i konstytucyej koronnych, jakoby nieprawnie miał być ścięty, a na ostatek prośba była do wszytkich, aby się za to wszyscy jęli tanquam pro publica iniuria. Po doczytaniu skryptu tego p. podstarości krakowski[8] kielkiem słów, aby też wolne ucho drugie do sprawy JM p. kanclerzowej zostawili, prosieł wszytkich. Potym JM. ks. biskup krakowski swem i drugich kollegów swych imieniem, trochę się z niemi rozmówiwszy, obmowę JM. p. kanclerza dosyć krótką uczynieł; w której iż non satis fecerat kollegom swojem, tedy p. wojewoda krakowski znowu sam od siebie tylko obmowę JM. p. kanclerza także uczynieł, wszakże mało rzetelniejszą i dłuższą nad księdza biskupią. P. biecki po p. wojewodzie uczynieł też z miesca swego obmowę, którą dosyć uczynieł przyjacielom JM. p. kanclerzowem, którzy się tam na ten czas najdowali. Zatym tenże Krystof Zborowski z przemową oddał kwerellę na piśmie paniej Włodkowej[9] o najazd domowy nocny i o wyplondrowanie domu; który skrypt był także dosyć uszczypliwy i jako ci powiedają, którzy tej rzeczy dobrze świadomi, nader fałszywy. I ten skrypt czytał tenże Moskorzowski. Po którego skryptu czytaniu p. sędzia ziemski krakowski[10] czynieł obmowę p. Uhrowieckiego[11], gdyż na niego w tem tam skrypcie się skarżono. Zatym oddał też Porębski[12],

[1] *Zapewne Piotr.* [2] *Aleksander lub Samuel.* [3] *Jan.*

[4] *Była to:* Prośba Zborowskich podana na sejmik w Opatowie przez Andrzeja Zborowskiego marszałka nadwornego, *datowana 30 paźdz. 1584 r. Wydali tę prośbę: Żegota Pauli, Pamiętniki do życia i sprawy Samuela i Krzysztofa Zborowskich str. 122—132 i Lucyan Siemieński; Pamiętniki o Samuelu Zborowskim, str. 62—70. Ob. także Archiwum Jana Zamojskiego t. III nr. 1048 i 1059.*

[5] *Szafraniec Stanisław.* [6] *Zamojski Jan.* [7] *Zborowski.*

[8] *Urowiecki Mikołaj.* [9] *Katarzyna. U niej pojmano Samuela Zborowskiego.*

[10] *Czerski Feliks.* [11] *Mikołaj podstarości krakowski.* [12] *Może Andrzej.*

siostrzeniec Palczowskiego[1], skrypt, w którem się skarżył na p. Uhrowieckiego o najście na się, gdy był gościem u Palczowskiego na zamku. I ten skrypt był także uszczypków i fałszów pełen. Po którego skryptu czytaniu szlachta wszytka na Palczowskiego, który tamże w kole był, jęła wołać, wyrywając się to ten, to ów. Jedni mówili, że mu czopem gębę zatkano, że się na Uhrowieckiego nie skarży, drudzy zaś wołali: »chociaż kijem wziął, przecie nam czopowe [z] zupełna zapłacić musisz«, a niektórzy mówili: »by go i kat potem bieł, słowa o to mówić nie będziemy, i owszem mu tego życzemy, gdyż nam słowa w tem akcie z Urowieckiem nie strzymał, obiecawszy nam nic w tej sprawie bez nas nie czynić«. Awa każdy, co mógł, wyrywał nań ku obelżeniu jego, a pan Iwan[2] publice wypowiedział mu towarzystwo, które z niem zaczął jeszcze na dworze Cesarza Karła[3]. Gdy chciał obmowę czynić, żadnem sposobem nie dopuścili, czyniąc akklamacye wielkie. Przy Porębskiem obiecali się wszyscy stać; on jem też publice obiecał nic nie uczynić mimo ich wolą i wiadomość. Potem była czytana skarga z pisma p. Moszyńskiego[4], sługi p. wojewody kijowskiego[5], na starostę łuckiego[6]. Po czem wszytkiem p. senatorowie odeszli do gospód swych, a rycerstwo wyszło z kościoła na cmyntarz i, tamże koło uczyniwszy, obrali sobie marszałka JM. p. podkomorzego krakowskiego[7]. Który wota zarazem rozdawać począł i dał był najpierwsze wotum p. chorążemu ziemie krakowskiej[8], bo przedniejszego nadeń urzędnika ziemskiego po p. podkomorzem tu na ten czas nie było, ale ten pierwszem votum swojem poćcieł p. starostę szydłowskiego[9]. Jakoż ten najpirwej wotował i, dawszy pokój propozycyej Kr. JM., zaraz około nieboszczyka Samuela mówić począł, wywodząc, że to jest publica iniuria, a iż każdy za nię jako za swą własną jąć się słusznie ma i powinien. Do tego też radzieł i napominał wszytkich, żeby, posłów nie obierając, wszyscy na sejm jechali, powiedając, że tak rychlej wszytko otrzymają, aniźli gdyby posły posłali. Po p. staroście szydłowskiem tenże p. chorąży poćcieł zaś wotowaniem przed sobą Krystofa Zborowskiego, który dosyć wymownie i ozdobnie mówieł więcej niźli godzinę zegarową. Mowa wszytka jego była chytra i przewrotna i na to uczyniona, żeby nią hydzieł do ludzi Króla JM., także i JM. p. kanclerza[10]. Ruszył w tej swej mowie wszytkiego tego, co przedtem passim spargebant in vulgus, tak pismy, jako i mową, źli ludzie a nieprzyjaciele Króla JM. Na ostatku ukazował z puszką truciznę nalezioną przy Pruskiem[11], ukazował też i rekognicyą ręką własną Pruskiego napisaną i pieczęcią jego własną podpieczętowaną, której przepisu jest dosyć mię-

[1] *Zygmunt.* [2] *Karniński Stanisław Iwan.* [3] *Karol V.*
[4] *Jakub. Ob. str. 105 art. 29.* [5] *Ks. Ostrogski Konstanty.*
[6] *Kniaź Proński Aleksander. Ob. o tej sprawie Scriptores rerum polonicarum t. 18 str. 204.* [7] *Cikowski Stanisław.* [8] *Chełmski Marcyan.*
[9] *Secygniewski Jakub.* [10] *Ob. nr. 33.* [11] *Jakub.*

dzy ludźmi, bo każdemu użyczał jej do przepisowania[1]. W tej swej mowie kiedykolwiek mu przyszło wspominać JM. p. kanclerza, nie zwał go inaczej, jeno tyranem; był słuchany od wszytkich attentissime. Ciało Samuelowo na wozie w trunnie cynowej nakrytej aksamitem stało w tyle jego. Gdy dokończył rzeczy swej, p. starosta lubaczewski[2] począł był obmawiać JM. p. kanclerza z strony trucizny, ale go ukrzykała fakcya Zborowskich tak, że mu się nie dopuścili rozsięgać z mową. Toż chciał uczynić i p. Jordan Spytek, ale i tego także acclamationibus zagłuszyli, że musiał dać pokój. Potem wotował chorąży, a po niem sędzia[3], podsędek[4] i pisarz ziemski[5], których wota były ni toje ni sioje. A w tem też już wieczór był; rozeszli się.

Nazajutrz we czwartek[6], iż deszcz pokrapiał, uczynili koło w kościele, ale przedtym, nim się zeszli, Zborowski z starostą szydłowskiem uprzedzili wszytkich do kościoła i wszytki loca eminentiora słudzy i hajducy ich z pułhaki i z rusznicami okkupowali. Tego dnia pirwsze wotum dał p. podkomorzy p. staroście oświecimskiemu[7], który dosyć bacznie wotował na propozycyą naprzód, a potem też, gdy mu przyszło mówić o sprawie Zborowskich, powiedział temi słowy, że: »nie jestem ja od tego, abyśmy nie mieli poruczyć p. posłom naszem, które tu obierzemy, żeby prosili Króla JM., aby Król JM. sprawę tę panów Zborowskich, gdy o nię prawnie pozową, rozsędzić raczył«. Gdy on to tak mówił, Krystof Zborowski werwał mu się w rzecz i powiedział do wszytkich, że: »my nie o to WM. prosiemy, abyście się za nami przez posły swe przyczyniać mieli, żeby nas sądzono, ale o to, żebyście się WM. wszyscy za tę krzywdę naszę jako za swoję własną jęli i onej samej pospołu z nami popierali, gdyż w tej krzywdzie naszej pogwałcone są statuta, prawa i wolności wszytkich, czego gdziebyście więc WM. uczynić nie chcieli i namby się sprawiedliwość przystojna nie stała, tedy ja o to (a mowieł to w zgórę podniowszy rękę) oświadczom się P. Bogu Wszechmogącemu, oświadczom się ołtarzowi temu, oświadczom się sakramentowi, oświadczom się i WM. wszytkiemi, że ja sromotnego i haniebnego zamordowania brata mojego mścić się będę, pókom żyw, na gardle Zamojskiego, na domie i na potomstwie jego i na wszytkich tych, którzy się do śmierci brata mojego przymieszali, tak, że albo ja na jego i inszych też gardle usiędę, albo on ze wszytkiemi swojemi na mojem. Wiemci, żeć on pociągnie za sobą Króla, co nie dziw będzie, gdyż mu jest szwagrem, a Król zaś pociągnie za sobą wszytkę Rzeczpospolitą, ale mnie przecie nielza będzie, mszcząc się tak haniebnej krzywdy, nie oglądać się na żadną rzecz, a ważyć na to nie tylko gardło, ale i poczciwość swoję, ut pereat anima mea cum inimicis meis«. Rozdawał potym

[1] *Ob. o tej sprawie Scriptores rerum polonicarum t. 18 str. 36, 139 i n., 260.*
[2] *Płaza Jan.* [3] *Czerski Feliks.* [4] *Młoszowski Stanisław.*
[5] *Kmita Jan.* [6] *8 listopada.* [7] *Myszkowski Piotr.*

p. podkomorzy wota inszem. Gdy przyszło wotum na p. Spytka Jordana i gdy począł mówić, Zboroviani poczęli chrząchać, w dzwonki u ołtarzów dzwonić. Zaczym p. Jordan, wstawszy, powiedział, że »kiedyby cnotliwej matki synem był ten, który to czyni, tedyby tego nie czynił, i bym wiedział, kto to na mię dzwoni, przysięgam p. Bogu, żebym mu rękę uciął«.

Uśmierzyli się w tem jakośkolwiek, będąc też napomnieni od p. podkomorzego jako marszałka, żeć wżdy spokojnie wotował p. Jordan, aż gdy przyszło do sprawy Zborowskich, bo tam zaś znowu począł się zamawiać z Krystofem; które zamówki gdy między niemi były, gwardya Zborowskiego nastąpiła była i w koło wszytkich ostąpiła, przyłożywszy kurki do rusznic. Jednakże uśmierzyło się to. Gdy dokończył p. Jordan wotum swego, per ordinem przyszło potem wotum na Kazimierskiego[1], który a cóż to wiedzieć, czego nie ruszył; nie wybiegał się tam i król i p. kanclerz i senator i żołnierz i dworzanin i ksiądz, a wszędzie statutem i konstytucyami wszytkiego rzkomo dowodził; wotował dalej, niż dwie godzinie wielkie. Po jego wotum sieła ich było, którzy, gdy jem wotować przychodzieło, na jego wotum przestawali, ale przecie i z tych każdy w sprawie Zborowskich swoje zdanie opowiedał. Co tylko ci czynili, którzy erant partium Zborovianarum, a ci też nie byli insi, jedno nieboszczyka wojewody krakowskiego[2] słudzy, także nieboszczyka Samuela, więc też Krystofowi, i inszych też Zborowskich, i ci też, którzy z Zborowskiemi pijali i pijają. Bo inszych dobrych ludzi, którem się ich sprawy nie podobają et qui illis non adhaerent, prawie nic na tem sejmiku nie było, a jeśli którzy byli, tedy albo milczeli, albo do koła nie chodzili, a niektórzy też precz odjeżdżali, widząc, co za nierząd się dział, iż każdego, który jeno nie gwoli Zborowskiem co mówił, ukrzykano i zhukano. Mógł się był tego dnia sejmik odprawić, ale żeby się ludziom uprzykrzyło i zatem i żeby się i p. senatorowie i insi też, którzy Zborovianis contrarii byli, rozjechali się, aby oni potem sami to, z czem byli przyjechali, przewiedli, namyślnie leda na czem czas trawili, każąc wotować leda komu, bo p. podkomorzy marszałek i z koła wychodził, szukając, żeby wotum miał komu nakazać. Co każdy baczny widząc, łacnie się dorozumiewał, dlaczegoby się to działo. Jakoż i dzień jutrzejszy piątkowy[3] lepiej to pokazał; nic tedy nie konkludowawszy tego dnia, gdy wieczór przyszedł, rozeszli się.

W piątek nazajutrz rano uczynili sobie koło na cmyntarzu, do którego przyszedł Krystof z przybyszem, który mu w nocy był przybył na podwodach, z Stanisławem Stadnickiem, który, zjednawszy sobie audyencyą, opowiedał wszytkiem, iż sejmik w Rusi w Wiśni nie doszedł[4], czego przyczynę wkładał na JM. p. starostę przemyskiego[5], o czem długą histo-

[1] *Mikołaj.* [2] *Zborowski Piotr.* [3] *9 listopada.*
[4] *Ob. str. 105 i tamże uw. 3.* [5] *Drohojowski Jan Tomasz.*

ryą powiadał, i twiordzieł to za pewne, że to tak res instructa była przez JM. p. kanclerza, aby ten tam sejmik nie doszedł. Bo powiedał, iż gdy już jechał z domu swego i z przyjacioły swemi, potkał w pół drogi chłopca p. Trzebińskiego z Wiśnie jadącego, którego gdy pytał między inszemi rzeczami o to, jeśliby się już na sejmik do Wiśni zjeżdżano, odpowiedział mu, iż się nie zjeżdżają, bo ten sejmik nie dojdzie, powiedając, że to słyszano od p. starosty przemyskiego; i powiedział Stadnicki, że tę powieść chłopca tego oświadczył dwiema woźnemi. Było ich w kole na ten czas wiele, którzy też już mieli pewną wiadomość około rozerwania tego sejmiku wiśnieńskiego z pisania pewnej osoby zacnej, która też była na ten sejmik wiśnieński przyjechała; ale przecie nie śmiał żaden contradicere powieści Stadnickiego, tak się tu bali wszyscy Zborowskich i armaty ich. Był też jeden, który miał autentice sześć bannicyej na Krystofa Zborowskiego z grodu halickiego, których iż sam dla niepotężności obiicere nie mógł Krystofowi, tedy jednak ukazał je panom senatorom i inszem wszytkiem, których jedno wiedział albo rozumiał nie być przychylnemi Zborowskiem; przed się jednak nie nalazł się żaden tak śmiały i tak generosi animi, żeby to był wyrzucieł na oczy Zborowskiemu.

Chociaż już wczora niemal wszyscy byli odwotowali, przecie jednak i dziś znowu przybyszom wota rozdawano tylko dla tego, aby konkluzyą zwłóczono, żeby przy niej panów nie było i ludzi wiele; jakoż tem więcej tę zwłokę czyniono, gdy się dowiedziano, że JM. ks. biskup i z p. wojewodą krakowskiem nagotowali się precz jachać, bo już byli i wozy swe naprzód posłali, tylko tak sami na konkluzyą czekali. Ale gdy widzieli, że się ku wieczorowi chyli a do konkluzyej się bynajmniej nie ma, koniecznie odjechać chcieli. O czem gdy się dowiedział JM. p. biecki, zszedszy się wespół z IchM., z ks. biskupem i p. wojewodą, napominał IchM., aby IchM. nie odjeżdżali, przekładając jem to, żeby to było cum illorum indignitate, gdyby sama szlachta bez nich artykuły na sejm posłom spisować i pieczętować miała, gdyż to tak przedtem nigdy nie bywało. Podobało się to IchM. i rzekli sobie nie odjeżdżać przed konkluzyą, a zaraz posłali do koła, napominając szlachty, aby co rychlej konkluzyą czynili. Co uczynić obiecali, ale jem przecie nie skoro było; woleli nad lada czym czas trawić, słuchając wszetecznych mów Stadnickiego, któremi lżył Króla, jako i wujaszek jego [1], nie zapamiętając i p. kanclerza, Ferensa [2], kardynała Batorego [3]; i Bechowa [4] nobilitacya nie wybiegała się przed niem, bo powiedał, że nic nigdy męskiego Bech nie czynieł, a nobilitowano go. W samy już wieczór w kościele, dokąd byli ustąpili dla dżdża, poczęli terminować artykuły. Gdy przyszło do artykułu około Zborowskich, począł się Krystof domagać tego, czego i przedtym. P. sta-

[1] *Zborowski Krzysztof.* [2] *Vesselényi Franciszek (Ferens).*
[3] *Andrzej.* [4] *Bech Maciej.*

rosta oświecimski jął mu contradicere, powiedając, że »to żadnem obyczajem być nie może, abyśmy ścięcie Samuelowo pro publica iniuria brać mieli, gdyż i to jeszcze niepewna, jeśli i wy macie w tem krzywdę, gdyż gdziebyśmy to wzięli pro publica iniuria, jużbyśmy osądzili tę sprawę, jakoby się źle stać miała, czego się nam tu czynić nie godzi, gdyż nie jesteśmy żadnemi sędziami, i choćbyśmy byli, tedy bez słuchania drugiej strony winnem albo niewinnem kogo czynić nie godziłoby się«. Na taką mowę p. Myszkowskiego uczynili Zboroviani taki okrzyk, że ci, którzy extra byli, nie w kościele, rozumieli, że już za łby chodzą; jakoż blisko tego barzo było, bo gdy p. Jordan począł wspirać p. Myszkowskiego, Zborowski porwał się do rusznice, szubrawcy też jego wszyscy zmierzyli w on kąt, kędy p. Jordan z p. Myszkowskiem i z przyjaciółmi swemi byli. Widząc p. Jordan, że nierząd, jął się świadczyć z drugiemi, którzy przy niem byli, że przy tej konkluzyej być nie chce, kędy to non rationibus, sed armis certatur, opowiedając się, że on i z drugiemi chce osobno artykuły pisać i posły na sejm obierać, albo więc tak się też na jutro nagotować, że nikt nań fukać nie będzie; i zatem poszedł z kościoła ze wszytkiemi, którzy jedno z niem rozumieli. Wyszedszy z kościoła, co już było blisko godziny w noc, szedł do ks. biskupa i do p. wojewody, opowiedając się z tem. A owi zaś, co w kościele zostali, chcieli byli konkluzyą uczynić, ale iż się dowiedzieli, że panowie zostali, nie chcąc, aby ich artykułów pociosowali, dali pokój wszytkiemu a rozeszli się.

W sobotę[1] rano Zborowski z Stadnickiemi i z starostą szydłowskiem okkupowali wszytek kościół gwardyą swoją, która była więtsza, niż przedtym, bo też hultaje zbrodniowie Stanisława Stadnickiego już byli przybyli. Takich było wiele w kościele z rusznicami, że ledwie się tam kto inszy przedrzeć mógł. P. Jordan zaś z drugiemi dobremi ludźmi i z panem Myszkowskiem i z panem żupnikiem[2] na cmyntarzu sobie koło uczynili, chcąc tam sejmik konkludować. Ale tamci, co w kościele byli, obawiając się przegiąć konkluzyej, prosili, aby p. Jordan przyszedł do kościoła, na co on pozwolił, ale tem sposobem, żeby rusznice od siebie precz z kościoła dali; co oni uczynili, że długie dali, ale krótkie przecie pod sukniami mieli; lecz i długie na cmyntarzu za filarem stały. Znieśli się potem wszyscy do kościoła dla skończenia konkluzyej, ale wiedząc prachtykanci, że jeszcze był p. wojewoda z p. bieckiem nie odjachał, czem mogli, dla zwłoki rzeczy trudnili tak długo, że i ci dwa panowie odjechać musieli. O których odjeździe gdy się dowiedzieli, dopieroż ci wżdy zgodzili się na artykuły. Był zaś kłopot niemały około p. Jordana i około Kazimierskiego, bo fakcya Zborowskich pana Jordana posłem mieć nie chcieli, a ci zaś, co p. Jordana mieć chcieli, Kazimierskiego żadnem obyczajem mieć nie chcieli, o co był barzo wielki spór,

[1] *10 listopada.* [2] *Lubomirski Sebastyan.*

że na ostatek powiedział p. Jordan: »by miało być po wiśnieńsku, tedy tego nie uczynię inaczej, jedno niechaj albo obadwa z Kazimierskiem będziewa posłami, albo z naju żaden niechaj nie będzie«. Wtem Mikołaj Morski jął się wtrącać w rzecz p. Jordanowi, któremu p. Jordan powiedział: »milcz ty, boś ty niegodzien między nami być, boś bannit«. Na co Stanisław Morski powiedział p. Jordanowi: »brat mój jest tak dobry, jako ty«; p. Jordan mu odpowiedział: »nie jest, pokażę to, kiedy zechcesz«. Mikołaj Morski, chcąc zasromać p. Jordana, rzekł do wszytkich: »nie mieliśmy mieć żaden rusznic przy sobie, a pan Jordan ma ją za pasem pod kopieniakiem«. P. Jordan, odwinąwszy kopieniak, ukazał wszytkiem, że przy sobie rusznice nie miał, i rzekł Morskiemu: »a tożeś nieprawdę powiedział«. Zaczem poczęli się byli szubrawcy Zborowskich tumultuować, ale ich samiż sedarunt, a widząc, że zła sprawa z p. Jordanem, pozwolili wszyscy, aby był posłem, tylko dla tego, aby też Kazimierski był. P. Jordan pozwolił na to, a gdy już tak na tem stanęło, rzekł p. Jordan do wszytkich, że: »nie dlatego się domagał tego poselstwa, abym o nie stał, ale mi o to szło, żeby mi kto nie mówił, że nie mógł przewieść swego, na co się usadził, a mnie jest też szło, że przewieść mogę, bo się też rzeczy niesłusznych nie imuję. Co żeby każdy rozumiał, że tak jest, a toż ja tem posłem być nie chcę, a na miesce swe mianuję brata swego p. Achacego«. Na którego też wszyscy zezwolili. I takżeć się skończył tego dnia ten sejmik w samy aż wieczór już po odjechaniu panów senatorów. Obrano też tamże zaraz posłem do Nowego Miasta[1] Krystofa Zborowskiego.

To się przepomniało, że we czwartek p. Krystof Zborowski szlachcicowi jednemu, mówiącemu, że »dali Bóg Król JM. potrafi w to, jako się ten żal przystojnie nagrodzi p. Zborowskiem«, taką odpowiedź dał, że »się nam to inaczej nagrodzić nie może, jedno gdy będzie krew za krew, albo co więtszego«.

XXVIII. Zjazd senatorów i rycerstwa województw krakowskiego, sandomierskiego i lubelskiego w Krakowie 27 grudnia 1586 r.

W jaki sposób zjazd ten doszedł do skutku, mówi wstęp do nr. 36.

36. *Konfederacya województw krakowskiego, sandomierskiego i lubelskiego w Krakowie 27 grudnia 1586 r.*

Rp.: 1. *Castr. Crac. Rel. t. 12 str. 2173—2188:* Litterae confoederationis palatinatuum Cracoviensis, Sandomiriensis et Lublinensis. *Obl. 31 grudnia 1586 r.:* per generosos Stanislaum Olszowski burgrabium castri Cracoviensis, Andream Ryszkowski,

[1] *Tj. na sejmik główny małopolski.*

Nicolaum Dziektarski nomine illustris et magnifici Andreae comitis de Thenczin palatini Cracoviensis Hrubieszoviensisque etc. capitanei et generosi Stanislai Czikowski de Woyslavicze succamerarii terrae Cracoviensis. *Na końcu aktu zapiska o ogłoszeniu kapturu*: tam in castro Cracoviensi, quam etiam in circulo civitatis Cracoviensis. — 2. *Castr. Sand. t. 21 str. 1219—1229*: Oblata constitutionis vulgo dictae kaptur. *Pod. do ksiąg 10 stycznia 1587 r. przez Spytka Wawrzyńca Jordana starostę sądeckiego według oblaty krakowskiej; na końcu aktu zapiska o ogłoszeniu kapturu*: tam in castro Sandeczensi, quam et in circulo civitatis eiusdem Sandeczensis. — 3. *Castr. Biec. t. 26 str. 974—979*: Oblata litterarum kaptur. *Pod. do ksiąg 12 stycznia 1587 r.*

Dr. 1. Confoederatio senatorum et nobilitatis palatinatuum Cracovien. Sandomirien. et Lublinen. post mortem olim Stephani primi regis Poloniae Cracoviae modo infrascripto ordinata. *B. m. i r., fol., k. 5. Druk współczesny według* **Rp. 1**., *wraz z formułką oblatacyjną, cztery wydania. Ob. Estreicher, Bibliografia polska t. 14 str. 360.* — 2. *Constitucie, statuta y przywileie na walnych seymiech koronnych od roku pańskiego 1550 aż do roku 1598 uchwalone, Kraków [1598], k. 227—231 (i we wszystkich następnych wydaniach tego zbioru z lat 1603, 1616, 1625, 1637), według* **Dr. 1**. — 3. *Volumina legum II 1046—1054) według* **Dr. 2**. — *Tu wydaje się ten akt według* **Rp. 1**, *odmianki z* **Dr. 1** *(Dr.) i z* **Dr. 3** *(VL.).*

My rady koronne, duchowne i świeckie, także i rycerstwo ziem krakowski, sandomierski, lubelski[a], wszem wobec, komu to wiedzieć należy, oznajmujemy, iż, opatrując i zabiegając niebezpieczeństwom R. P., ojczyzny naszej, któreby na nię z prędka i nagle przypaść mogły, i k temu aby pokój wnętrzny domowej pospolity[b] beł zachowan a w niczym od kogożkolwiek nie beł gwałcon, ani naruszon, zwłaszcza pod ten czas nawiedzenia Pańskiego, które na nas i R. P. przypadło śmiercią króla JM. pana naszego, która iż się prawie na ten czas, gdyśmy na sejmikach przez J. K. M. nam złożonych beli, ogłosieła i rozsławieła, zaniechawszy tych spraw R. P., które na sejmikach beły proponowane, do tegośmy się wszyscy przychyleli, abyśmy bezpieczeństwo i pokój domowy opatrzeli, zjazd wolny sobie do Nowego Miasta, a stamtąd dla pewnych przyczyn tu do Krakowa złożeliśmy, nań rzeczy niży opisane i na sejmikach pierwej przez bracią traktowane do kupy znieśliśmy a potym spolnie i zgodnie namówieli, konkludowali, postanowili[c].

1. Naprzód, przychylając się do zwyczajów chwalebnych przodków naszych i do starych spisów i kapturów, które się w takowych i w innych przypadkach czynieły, ten mianowicie kaptur, który jest w Nowym Mieście Korczynie od przodków naszych anno 143octavo uczyniony[d 1] i od nas w Krakowie po ześciu króla sławnej pamięci Zygmunta Augusta roku 157secundo w sobotę po świętych Rozesłańcach[2] ponowiony i utwierdzony, na miejscu swym zostawujemy excepto articulo, który się zniósł

[a] *Dr.* i *VL.* sandomierskiej i lubelskiej.
[b] *VL.* domowy i pospolity.
[c] *Dr. i VL.* konkludowali i postanowili. [d] *VL.* czyniony.

[1] *Vol. leg. I 140—141; ob. także w tem wydawnictwie str. 2, oraz uw. 2.*
[2] *19 lipca; ob. nr. 1.*

pośledniejszą konfederacyą inter dissidentes de religione[1], przez króle i pany nasze, Henryka i Stefana poprzysiężoną; która konfederacya dissidentium[a] de religione iż postrzega[b] pokoju i miełości braterski, tedy onę in robore suo iuxta suam continentiam in toto zostawujemy i przystawamy k temu do namowy albo kaptura[c] po ześciu króla Zygmunta Augusta od województwa krakowskiego uczynionego we wszem iuxta latiorem continentiam tegoż kapturu w konstytucyej opisanego, który tu[d] de verbo ad verbum jest inserowan. Cuius tenor, jako jest w konstytucyej, sequitur et est talis:

Kaptur po śmierci święty pamięci króla Zygmunta Augusta w Krakowie na zamku jest uchwalony — *następuje akt z 19 lipca 1572 r., wydany tu pod nr. 1* — Za rozkazaniem IchM. panów rad koronnych na ten czas w Krakowie będących.

2. Tenże kaptur albo konfederacyą i postanowienie jego, a to dla pokoja wnętrznego, aprobując i umacniając z obowiązki wszelakimi, które tam są napisane, iż jednak w tej tam namowie konfederacyej tego tam nie dostawało, że się nie mianowały osoby, któreby obywatele województw wyszej mianowanych ku wykonaniu tej konfederacyej przeciwko gwałtownikom jej zwoływać, one wieść et poenas difinitas legibus przeciwko takim ekstendować mogli, tedy teraz za uchwałą tego zjazdu te wszytkie mianowane województwa, to jest województwo krakowskie na JW. pana Andrzeja hrabię na Tenczynie wojewodę krakowskiego etc., sandomierskie na JM. pana Stanisława Szafrańca wojewodę sandomierskiego etc., lubelskie na JM. pana Jana Tarła wojewodę lubelskiego a w niebytności JM. pana wojewody lubelskiego na JM. pana Mikołaja Firleja kasztelana rawskiego to wkładają, i z którymi i przy których mianowanych województw obywatele more bellico będą powinni przeciwko takim pokoju i prawa pospolitego gwałtownikom się ruszyć i one karać, a to za obwieszczeniem listów albo wici od IchM. panów wojewod wyszy pomienionych, każdy w swym województwie, rozsyłanych, pierwszych, wtórych, które też za trzecie i ostatnie mają być rozumiane. Także, czego Boże uchowaj, gdyby[e] na województwa przerzeczone i na przyległe państwa tychże województw od postronnego nieprzyjaciela niebezpieczność albo bunty jakie, tak cudzoziemskich, jako i swoich ludzi, tym województwom i przyległościom ich ku szkodzie R. P. okazała się, tedy także wszyscy obywatele przy przerzeczonych IchM. paniech[f] wojewodach tym niebezpiecznościom, za rozesłaniem także każdego z IchM. po swoim województwie dwoich listów albo wici drugich in vim ultimarum seu tertiarum restium, ruszenim także wojennym sposobem spolnie

[a] *VL.* dissidentes. [b] *VL.* przestrzega. [c] *VL.* do kaptura.
[d] *VL. brak.* [e] *Dr. i VL.* gdzieby. [f] *Dr.* panów, *VL.* panach.

[1] *Vol. leg. II 842.*

a nierozdzielnie te wyszy mianowane województwa zabiegać et ea propulsare będą powinny sub poena confiscationis bonorum tego każdego, ktoby się nie stawieł, bądź przeciwko gwałtownikom pokoju pospolitego, bądź przeciwko postronnemu nieprzyjacielowi albo buntownikom, tak cudzoziemskim, jako i swoim, się nie ruszeli, ut praemissum est, ekstendowano i egzekwowano za rozsądkiem spolnie z pany wojewodami wszytkiego województwa być mają, salva tamen emenda articuli huius in conventione proxima generali convocationis facienda.

3. Także i ci, którychby extra Regnum interregnum zaskoczeło, i tych, którzyby czasu obwieszczenia tego w inszych województwach mieszkali a wici ich tu w tym województwie, któreby ruszano, nie zastały, ci wedle statutu per substitutas personas odprawić to mogą. Dla obrony i przypadków[a] niebezpiecznych, któreby od postronnego nieprzyjaciela na R. P. w tym pograniczu przypaść mogły, poruczamy JM. panu wojewodzie krakowskiemu przyjąć tysiąc koni i trzysta pieszych, nie derogując jednak urzędowi pana hetmana koronnego, i owszem według przywilejów dawnych cale w mocy[b] urząd JM. zachowując. Pocztu z osobna JM. pan Sebestyan Lubomierski żupnik krakowski i[c] dobczycki etc. starosta z miełości R. P.[d] przyłącza na swój koszt własny sto koni i sto pieszych, które pod regiment JM. pana wojewody krakowskiego podaje w nadzieję nagrody od J. K. M. przyszłego za przyczynami naszymi; którego pocztu JM. pan wojewoda krakowski ma użyć do potrzeby samy R. P., to jest do opatrzenia pogranicza tak węgierskiego, jako i śląskiego. Także[e] na pogranicze żywieckie od JM. pana oświecimskiego[1] spolnie porozumiewać się ma JM. pan wojewoda i ratunkiem jemu, gdyby tego potrzebował, non deesse. Co też i JM. pan oświecimski swymi ludźmi necessitate exigente ferre auxilium R. P. przy JM. się chętnie ofiarował tam, gdzieby się niebezpieczeństwo jakie otworzeło. A gdzieby więc takim pocztem ludzi potrzebie taki i przypadkowi R. P. podołać nie mógł, tedy ruszenia województw, jako się wyszy napisało, mają uczynić, i to listy swymi każdy w swym województwie obwieścić. A iż takowe postanowienie[f] dla bezpieczeństwa województwa krakowskiego i jako ukrainy[g] wyszy mianowanych województw nakładów będą potrzebowały, gdyż teraz pana podskarbiego koronnego[2] dosiąc nie możemy, z którymbyśmy się o takim nakładzie porozumieć mogli, tedy za chętnym ofiarowaniem JM. pana wojewody krakowskiego, który z miełości zwykłej swej prze-

[a] *Dr. i VL.* i dla przypadków.
[b] *Dr.* w cale i w mocy, *VL.* wcale w mocy.
[c] *Dr. i VL. brak.* [d] *Dr. i VL.* przeciw R. P. [e] *Dr. i VL.* także i.
[f] *VL.* postanowienia. [g] *Dr. i VL.* ukrain.

[1] *Myszkowski Piotr.* [2] *Dulski Jan.*

ciwko R. P. wziąść to na się raczeł, że chce na[a] majętność swoję, nie szanując jej dla dobrego ojczyzny, pieniędzy tych dostać, coby beła potrzeba na wyszy mianowane żołnierze, które pod swą władzą ma mieć i one wedle potrzeb różnie na R. P. przypadających na miesca sposobne rozsadzać; cośmy my z dzięką od JM. przyjęli i obiecujemy to JM., iż przerzeczony nakład na te żołnierze będzie JM. z skarbu koronnego zapłacony, który gdzieby dla jakichkolwiek przyczyn JM. tak prędko zapłacony [z] skarbu koronnego[b] być nie mógł, tedy z poboru najpierwej z uchwały wszech stanów pozwolonego z województw tych zapłacić to się obligujemy. Przytym naznaczając i pozwalając dla szpiegów, kuchnie i innych[c] potrzeb wojennych do rąk JM. przez wszytko interregnum aż do koronacyej przyszłego pana ośm tysięcy złotych[1].

4. Zamek krakowski tak opatrujemy, aby JM. pan starosta krakowski[2] przyjął trzysta pieszych polskiego a nie obcego narodu i tegoż zamku wedle powinności i przysięgi swojej[d] strzegł pospołu z kolegami swymi, urzędniki zamku krakowskiego, a panu legitime od wszech obranemu aby onego wiernie dochował. Dla których przyjęcia zleciliśmy[e] IchM. panom radom, aby napomnieli pisaniem swym JM. pana podskarbiego[3], żeby według[f] powinności i potrzeby R. P. zamek krakowski opatrzeł. A gdzieby co na te służebne swoich wydał JM. pan starosta, tedy ma mu być zapłata stąd, skąd się też JM. panu wojewodzie krakowskiemu naznaczeła. W czym wszytkim i w inszych przypadkach R. P. mają się spolnie porozumieć JM. pan starosta z JM. panem wojewodą krakowskim, aby spolnie vires obudwu obracały się na pożytek a nie na szkodę R. P., upomniawszy przy tym pana wielkiego rządcę[4], aby prochy, kulami i inszymi potrzebami do obrony zamkowej, także i[g] inszymi municyami i żywnościami wedle potrzeby z prowentów wielgorządowych z powinności swej opatrzeł[5].

5. Brony[h] miejskie aby do przyjeżdżania i wyjeżdżania beły wolne, zachowując na swym miejscu ostrożność tę, którą Kraków i inne miasta

[a] *VL. brak.* [b] *Dr. i VL. brak.* [c] *Dr. i VL.* inszych. [d] *VL.* swej.
[e] *VL.* zaleciliśmy. [f] *VL.* wedle. [g] *VL. brak.* [h] *VL.* Bramy.

[1] *Ob. potwierdzenie tych uchwał przez konwokacyę warszawską 7 marca 1587 r., art. 17, Vol. leg. II 1062.*

[2] *Zebrzydowski Mikołaj.* [3] *Dulski Jan.* [4] *Maleczkowski Michał.*

[5] *25 stycznia 1587 r. złożyli przysięgę: Wawrzyniec Domaniowski, Stanisław Waczowski, Stanisław Garlicki i Stanisław Jędrzejowski* rotmistrze na zamku krakowskim dla obrony jego przez WP. Mikołaja Zebrzydowskiego przyjęci..., do władzy i szafunku zamku tego nikogo nie przypuszczając, krom JM. pana starosty samego, oprócz żeby Pan Bóg na JM. śmierć dopuścieł, tedy IchM. pany rady albo pana wolnie a zgodnie od wszech obranego. *Tegoż dnia złożył przysięgę i Jarosz Strzała strażnik zamku krakowskiego, przyjęty dla obrony zamku przez Zebrzydowskiego, Castr. Crac. Rel. t. 13 str. 99—100. Dnia 22 czerwca złożyli przysięgę puszkarze zamku, Castr. Crac. Rel. t. 13 str. 419—420.*

Krakowowi przyległe przedsięwzięły, z którymi także porozumienie mieć mają. Do czego ma się też ściągać i przyłożyć powinność pana wielkiego rzące krakowskiego.

6. A iż maxime expedit R. P., abyśmy co naprędzej konwokacyą mieć mogli, tedy IchM. panowie rady koronne Małej Polski, tu na ten czas będące, JM. księdza arcybiskupa gnieźnieńskiego[1] mają pisaniem swym serio napomnieć, aby jako naprędzej konwokacyą złożyć JM raczył bez wszelaki odwłoki[a].

7. A iż też bezpieczności koronnej i wszytkim[b] sieła na tym należy, żeby na pogranicznych miejscach tego województwa były straże od IchM. panów starostów postanowione, żeby IchM. na to pilne[c] oko i straż mieli, aby nic nie wywożono z Koronej bądź sub pretextu mercium albo inszym wszelakim kształtem, skądby R. P. szkodę mieć mogła, także i ludzi cudzoziemskich z Korony i do Korony nie przepuszczać ani wypuszczać bez opowiedzenia się JM. panu wojewodzie krakowskiemu. A jeśliby się kto tego ważeł, ma być iman a do JM. pana wojewody z rzeczami odesłan. O co IchM. panowie starostowie mają być obwieszczeni przez JM. pana wojewodę a mają to sprawować sub iuramento et fide erga Rempublicam debita, in legibus expressa.

8. Obawiając się w Koronie wszelakich niebezpieczeństw, postanawiamy, aby żaden nie śmiał ludzi cudzoziemskich dziesiątka najwięcy chować, i to sług, sub poena o rusznicach uczynionej, którym forum przed IchM. pany wojewodami naznaczamy.

9. Ksiąg ziemskich obyczajem zwykłym leżenie ma być tylko dla ekstraktów, kwitów, rekognicyej, transportacyej; także zapisy, kwity, rekognicye, protestacye, ekstrakty, relacye mają iść w grodzie[d], komu jedno tego potrzeba będzie[2], a fatalia et praescriptiones currere non debent a morte regis, donec aliquid certi constituerint.

10. A iż obywatele grodu stężyckiego opowiadali się[e], że, przez niemały czas starosty nie mając, już po śmierci królewski sądzić pan surrogator pod sejmikiem opatowskim roki chciał, dla który niewiadomości o surrogatorze sieła ich nie przypozywało, tedy, przestrzegając fatalia, opowiadali się, aby przez to komu praeiudicium nie beło.

11. Przyrzekamy też i postanawiamy sobie pokój i miełość braterską, aby wszelakie waśni, zamawiania, odpowiedzi, bunty, miejsca nie

[a] *Dr. i VL.* wszelakich odwłok. [b] *Dr. i VL.* Korony wszystkiej.
[c] *VL.* pilnie. [d] *Dr. i VL.* grodziech. [e] *VL. brak.*

[1] *Karnkowski Stanisław.*

[2] *Jak rozumiano i wykonano tę uchwałę, ob. Kutrzeba Stanisław, Studya do historyi sądownictwa w Polsce, serya II, str. 25–27.*

miały, a wszyscy w pokoju Pana Boga chwaleli. Co[a] iż też konfederacya dissidentium de religione postrzega, tedy ją też iuxta suam continentiam[b] in suo plenissimo robore cale[c] i nienaruszenie zostawujemy i aprobujemy.

12. A iż też ob immotam semper fidem summoque[d] erga R. P. studio praestitam to główne miasto Kraków certis suis praerogativis in ferendis suis in conventibus nobilitatis suffragiis decoratur iisdemque[e] gaudens opowiada się przez pana bormistrza i rajce imieniem swym i wszytki[f] R. P. swej miejski z wiarą swą i z chęciami przeciw R. P. naszej, tedy to od nich wdzięcznie przyjąwszy, onę także w tenże związek i konfederacyę naszę chętnie przymujemy, także i insze wszytkie miasta, miasteczka i wszelkie cuiuscunque status et conditionis homines; item[g] iudaei ceterique omnes, nullis exclusis, chcąc, aby violatores eorum sub poenas w tymże kapturze expressas podpadali[h]. Upominamy jednak przytym serio pany rajce krakowskie, aby jako [w] wierze swej, tak w[i] pilności około ostrożności miasta tego i w posłuszeństwie powinnym przeciw zwierzchności swej tym czynniejszymi[j] i pilniejszymi in hac rerum perturbatione się pokazali.

13. Przytym opowiadali się IchM. panowie posłowie z województwa lubelskiego, iż mają w poruczeniu od panów braci swej, gdzieby nad ich postanowienie sejmiku lubelskiego, bądź w Korczynie, bądź w Krakowie, postanowieło się co inszego, by to cale[k] rozsądkowi braci swej przynieśli do Lublina, które jeśliby się in aliquo punctu IchM. nie podobało, tedy przy swym postanowieniu wolno IchM. zostać będzie.

14. Te wszytkie wyszy opisane artykuły, tam in parte quam in toto, obiecujemy sobie za się i za potomki nasze chować[l] statecznie i trzymać sub fide, honore et conscientiis nostris; a ktoby się temu sprzeciwić chciał a pokój i porządek pospolity naruszać i psować się ważeł, contra talem omnes consurgemus in eius destructionem.

Czego dla lepszy pewności tych wyszy opisanych rzeczy przyłożeliśmy pieczęci swe do tego i rękamiśmy się swymi własnymi podpisali za się i za bracię swą, którzy dla słusznych i nagłych potrzeb swych stąd odjachać musieli. Działo się[1] w Krakowie w dzień św. Jana Ewangelisty *(27 grudnia)*, anno domini millesimo quingentesimo octuagesimo sexto.

Petrus Myszkowski episcopus Cracoviensis subscripsit[m]. Andrzej Tenczyński wojewoda krakowski. Stanisław Szafraniec z Pieskowy Skały wojewoda sandomierski ręką swą. Mikołaj Firlej z Dąbrowice kasztelan

[a] *Dr. i VL.* Czego.
[b] *VL.* contumatiam.
[c] *Dr. i VL.* wcale.
[d] *Dr. i VL.* summo.
[e] *Dr. i VL.* iisdem.
[f] *VL.* wszystkich.
[g] *Dr. i VL.* Itemque.
[h] *VL.* popadali.
[i] *Dr. i VL. brak.*
[j] *Dr. i VL.* czujniejszymi.
[k] *Dr. i VL.* wcale.
[l] *VL.* zachować.
[1] *Dr. i VL. dodaje:* to.
[m] *Dr. i VL.* scripsit.

biecki. Jan Myszkowski z Mirowa kasztelan żarnowski subscripsit absque sigillatione. Nicolaus Zebrzydowski generalis Cracoviensis capitaneus subscribo, in quantum prawu dawnemu, tak pospolitemu, jako i prywatnemu czyjemu, non derogat a na konwokacyej aprobowano będzie. Spytek Jordan starosta sądecki także jako[a] pan starosta krakowski. Stanisław Cikowski podkomorzy krakowski, marszałek koła rycerskiego na ten czas, manu propria. Marcyan Chełmski chorąży ziemie krakowski. Andrzej Szafraniec ręką swą. Piotr Myszkowski starosta oświecimski absque sigillatione. Stanisław Inwalski wojski oświecimski. Sebestyan Ligęza. Joachim Morski. Hieronim Lanckoruński z Brzezia. Stanisław Morski ręką swą. Jan Ligęza z Bobrku. Stanisław Karniński Iwan. Jan Silnicki z Silnice[b]. Jakub Bełchacki z Gledzanowa[c]. Jan Narbort. Marcyan Procheński z Prochnej manu propria. Andrzej Koniecpolski ręką swą. Mikołaj Kotkowski podczaszy ziemie sieradzki manu propria. Jan Brzechwa absque sigillatione. Feliks Czerski iudex terrae Cracoviensis. Sebestyan Zbylitowski. Andrzej Ryszkowski. Stanisław Olszowski z Olszowca[d] burgrabia krakowski. Mikołaj Kazimierski ręką swą. Adam Stadnicki ze Żmigroda ręką własną. Krysztof Pawłowski ręką mą[e]. Jan Piotraszowski podstarości oświecimski. Andrzej Lasota z Łopiennika[f] łowczy lubelski ręką własną. Stanisław Myszkowski podczaszy ziemie lubelskij manu propria. Stanisław Ryszkowski. Krysztof Rej z Nagłowic manu propria. Piotr Czerny. Jan Skidziński absque sigillatione. Stanisław Tchorzowski. Stanisław Kazimierski. Anzelm Kłoczowski stolnik ziemie sandomierski absque sigillatione. Jan Machowski ręką swą absque sigillatione. Adryan Marcinowski ręką swą. Stanisław Ługowski. Adam Molski absque sigillatione. Rozen Adam z Roznowa etc. Paweł Celejowski ręką swą absque sigillatione. Balcer Porębski manu propria absque sigillatione. Stanisław Kaszewski[g] absque sigillatione. Nicolaus Dziektarski manu propria. Marcin Świerczewski manu propria absque sigillatione.

XXIX. Sejmik przedkonwokacyjny województwa krakowskiego w Proszowicach 26 stycznia 1587 r.

Prymas Stanisław Karnkowski złożył universałem, datowanym z Uniejowa 24 grudnia 1586 r., konwokacyę do Warszawy na 2 lutego 1587 r. Castr. Crac. Rel. t. 13 str. 3—5. Obl. 2 stycznia 1587 r. Castr. Sand. t. 21 str. 1232—3. Obl. 30 stycznia 1587 r.

[a] *Dr. i VL.* jako i. [b] *VL.* Slinicki z Slinice.
[c] *Dr. i VL.* Sledzianowa. [d] *Dr. i VL.* Olszewski z Olszeńca.
[e] *VL.* swą. [f] *VL.* Łopiannika.
[g] *Dr.* Kaszowski, *VL.* Caszowski.

37. *Uniwersał Andrzeja Tenczyńskiego wojewody krakowskiego, zwołujący sejmik proszowski na 26 stycznia 1587 r. Z Krakowa 2 stycznia 1587 r.*

Rp.: 1. *Castr. Crac. Rel. t. 13 str. 9. Pod. do ksiąg oryginał z podpisem i pieczęcią Andrzeja Tenczyńskiego w jego imieniu przez Wojciecha Pugemakowskiego 3 stycznia 1587 r.*

Andrzej hrabia na Tenczynie wojewoda krakowski, zatorski, hrubieszowski etc. starosta. Wielmożni, miłościwi panowie a bracia, mnie osobliwie łaskawi. Wiadomo czynię WM. wszytkim, obywatelom województwa krakowskiego, iż dnia wczorajszego oddane mi są listy od JM. księdza arcybiskupa gnieźnieńskiego[1], w których konwokacyą ku namowom R. P. należącym pro die secunda februarii [w] Warszawie naznaczać raczy. Acz czas ciasny i z nami, [w] województwie krakowskim senatory, nieporozumiany, jednak, aby się R. P. dogodziło, tedy wedle zwykłego i zachowałego w takich sprawach zwyczaju z powinności swej wojewodzy naznaczamy WM. wszem sejmikowy powiatów województwa krakowskiego w Proszowicach dzień pro die 26 ianuarii, a to dla tego pod konwokacyą czas składam, aby każdego wiadomość tym pewniejsza doszła i żeby się z innych województw osłyszało. Na który żebyście WM. [z] zwykłych chęci swych przeciwko R. P. zjachać się dla obrania posłów na konwokacyą, także i namowy w sprawach R. P. potrzebnych raczeli i co takowy zjazd potrzebować będzie, postąpić nie zaniechali. Zalecam się przytym łasce WM. Datum Cracoviae 2 ianuarii anno domini millesimo quingentesimo octuagesimo septimo.

38. *Instrukcya, dana posłom na konwokacyę z sejmiku województwa krakowskiego w Proszowicach [26 stycznia] 1587 r.*

Rp. 1. *Czart. nr. 313 str. 1—2. Kopia współczesna.*

Instrukcya IchM. pp. posłom województwa krakowskiego na konwokacyą na dzień II[a] februarii anno 158septimo od JM. ks. arcybiskupa gnieźnieńskiego[1] z IchM. pp. radami tak Korony polskiej, jako i W. Ks. litewskiego w Warszawie złożoną.

Po zaleceniu wiernych a poddanych służb naszych Królowej JejM. i po żałowaniu smętku, z oświadczeniem też żalu naszego, który po

[a] *W tekscie błędnie:* XII.

[1] *Uniwersał Stanisława Karnkowskiego z 24 grudnia 1586 r., ob. nr. XXIX.*

śmierci K. JM. z osierocenia nas wszytkich mamy, non obmissa tempestiva consolatione, IchM. panom posłom zlecamy:

1. Naprzód[a] bacząc i pilnie to u siebie uważając, jakowe przed tem czasem, którego bez pana [jesteśmy] a głowy R. P. naszej, oko na nas ma każdy pograniczny nieprzyjaciel nasz i jako nam zatym czuć też o sobie pilnie potrzeba, mają na tym być panowie posłowie nasi, żeby pokój najpirwej od postronnych nieprzyjaciół bezpiecznie był opatrzony, od jednych za upewnieniem, że im pacta et foedera, które z nimi mamy, sancte et inviolate servare chcemy, od drugich za opatrzeniem granic dostatecznym przez ludzi żołnierskie.

2. A[b] iż dla pokoju domowego, którego nam pod tym czasem dla swowoleństwa ludzi złych ostrzegać pilnie potrzeba, kaptury pewne województwa sobie postanowiły, mają pp. posłowie nasi kaptur województwa naszego[1] z kaptury województw inych [zgodzić i] za zniesieniem ich do kapturu generalnego przystą[pić, ta]kiego, któryby województwu każdemu najsposobniejszym i najpożyteczniejszym być mógł. A gdzieby za takiem zniesieniem kapturów nie mogło się do takowego kapturu przyść, tedy panowie posłowie nasi przy swym kapturze cale zostawać mają[2].

3. A[c] iż tego potrzebę R. P. wielką być baczemy, aby się co najrychlej do elekcyej przystąpiło, żeby się tedy rzeczy do tego sposabiały, modum electionis namówić i czas i miejsce sposobne[3].

4. A[d] że się niemałe R. P. vulnera okazują et ipsa opportunitas nos invitat, żebyśmy je sine mora goili, porozumieć się w tym z inszemi województwy de singulis Reipublicae vulneribus, któreby się jedno okazały, i o tym namowę uczynić, ut his medicae tempestive offerantur manus[4].

5. A[e] iż poprawy trybunału od niemałego czasu pragną ludzie, domawiać się tego, aby poprawa jego namówić się mogła. Do czego iżby snadniejsza droga była, korrekturę praw naszych namówić i osoby pewne na to deputować[5].

6. A iż z poborów i z kwarty liczba się do tego czasu nie stała, jakośmy się tego upominali pirwej i obietnicę na to mieli od J. K. M. zmarłego, domawiać się tego, aby teraz uczyniona była, zwłaszcza że pod tym czasem wiedzieć nam i pytać de aerario trzeba, ponieważ R. P.

---

[a] *Na boku*: Opatrzenie granicznego pokoju.
[b] *Na boku*: Kaptur. [c] *Na boku*: Modus, locus, tempus electionis.
[d] *Na boku*: Vulnera R. P.
[e] *Na boku*: Korrektura trybunału i praw.

[1] *Ob. nr. 36.*
[2] *Ob. uchwały konwokacyi z 7 marca 1587 art. 3—8, Vol. leg. II 1055—1058.*
[3] *Ob. uchwały tejże konwokacyi art. 2, 23, 24, Vol. leg. II 1055, 1063—1064.*
[4] *Ob. uchwały tejże konwokacyi art. 10, Vol. II 1058—1059.*
[5] *Ob. tenże art. 10.*

niemałe sumpty czynić musi na ludzie żołnierskie, quorum praesidio fines Regni tuemur et tuebimur[1].

7. Waśni et odia niemałe, które weszły in R. P., iż niemałe niebezpieczeństwa za sobą ciągną, które tym większe są, im każde inclusum malum szkodliwsze jest exteriore, starać się o to, aby porównane i pogładzone były. Ale gdzieby do porównania i pogładzenia przywieść się ich nie mogło propter exulceratos animos hominum, tak to opatrzyć, jakoby do spraw R. P., a zwłaszcza do elekcyej nie przeszkadzały[2].

8. A iż moskiewscy posłowie zjachać się mieli dla pewnych traktatów, do których pewni senatorowie koronni wysadzeni być mieli, tego też nie przepominać, quatenus e re et dignitate R. P. videbitur.

9. Posłowie cudzoziemscy żeby, quam primum Regni fines ingressi fuerint, w miasteczkach zatrzymawani byli i tak opatrzeni, jakoby praktyk żadnych czynić i rozsiewać nie mogli, tak, jako się to superioribus interregnis maxi[mo cum] R. P. detrimento nec minore dedecore działo[3].

10. Iż JM. p. Mikołaj Lanckoroński nomine suo et fratris ozywał się w kole naszym z prawem na Lanckoronę[4], proszą[a], aby wedle prawa, które mieni się mieć, kognicya była słuszna a za uznaniem prawa aby mógł sprawiedliwości swej dojdź.

Panowie posłowie województwa krakowskiego ci są: JM. p. stolnik sandomierski Kłoczowski[b 5], JM. p. Jan Firlej, p. Mikołaj Kazimirski, p. Krzysztof Pawłowski, Walenty Sokół, p. Piotr Oraczowski, Hieronim Moskorzowski, p. Chrystof Jordan. — Z oświecimskiego i zatorskiego powiatu: JM. p. Piotr Strzała sędzia zatorski, JM. p. Jan Piotraszowski podstarości oświęcimski, p. Balcer Porębski.

XXX. Okazowanie województwa krakowskiego pod Proszowicami 8—9 maja 1587 r.

Okazowania naznaczyła konwokacya warszawska w konfederacyi z 7 marca 1587 r. po województwach i ziemiach na 8 maja 1587 r., dla województwa krakowskiego w Proszowicach, Vol. leg. II 1060.

39. *Uniwersał Andrzeja Tenczyńskiego wojewody krakowskiego, zwołujący okazowanie województwa krakowskiego pod Proszowice na 8 maja 1587 r. Z Hrubieszowa 21 marca 1587 r.*

Rp. 1. *Castr. Crac. Rel. t. 13 str. 245—247. Obl. oryginał pod pieczęcią i z podpisem Andrzeja Tenczyńskiego 8 kwietnia 1587 r. przez Mikołaja Dziektarskiego pisarza ziemskiego krakowskiego i Stanisława Małachowskiego.*

[a] *W tekscie*: prosząc. [b] *W tekscie:* Kołaczowski.

[1] *Ob. uchwały konwokacyi z r. 1587 art. 15, Vol. leg. II 1061.*

[2] *Ob. uchwały tejże konwokacyi art. 20, Vol. leg. II 1063.*

[3] *Ob. uchwały tejże konwokacyi art. 21, Vol. leg. II 1063.*

[4] *Ob. wyżej str. 49.* [5] *Anzelm.*

Andrzej hrabia na Tenczynie wojewoda krakowski, zatorski, rubieszowski etc. starosta. Wielmożni, miłościwi panowie a bracia. Służby me życzliwe braterskie w łaskę WM. wszech zaleciwszy etc., wszem wobec stanu rycerskiego ludziom i obywatelom województwa krakowskiego, powinność ruszenia pospolitego na sobie noszącym, oznajmuję i do wiadomości podaję. Acz za pierwszymi memi uniwersałami, rozesłanymi de data z Krakowa 29 ianuarii[1] według postanowienia kaptura naszego krakowskiego[2] na czas i miejsce, oznaczone przez drugie uniwersały, ruszyć się WM. beli gotowi pewienem, gdzieby tego potrzeba jaka R. P. ukazała; jakoż z pewnych przyczyn to potrzebne uczynićby się było nie zaniechało, com ja beł gotów WM. oznajmić, ale iż teraz z tej konwokacyej zjazdu warszawskiego, czegom pewien, że uniwersały te do wiadomości WM. albo powszechny kaptur przyszedł[3], ja z powinności swy, aby na mnie i urzędzie mym WM. nic nie schodzieło, za potrzebnąm to rozumiał takowymi uniwersały WM. samym w województwie krakowskim należącym obesłać i oznajmić, iż dla wielu pewnych przyczyn, tak gotowości, jako też i postrachu postronnym nieprzyjaciołom, okazowanie pro 8 maii wszytkim województwom złożono i naznaczono, także i województwu krakowskiemu na tenże dzień pod Proszowicami na miejscu zwykłym mianowicie jest postanowione[4], na które abyście się WM. zwykłym obyczajem, jakoście to WM. przed tym czynieli, z jaką nalepszą gotowością kto może, more bellico zjachać raczeli pod winą tamże [w] warszawski konfederacyej oznaczoną, ktoby jako na pospolite ruszenie nie przybeł, z tą ochroną i dokładem a winą tych wszytkich, którzy według prawa pospolitego ruszeniu pospolitemu nie podlegli a wolni przez prawo od niego są uczynieni. Na które okazowanie jadąc i z niego się wracając, bezpieczeństwo także się waruje, jako taż konfederacya obmawia. Także też uchronienie warunek szkód wszelakich, za którymi i Pan Bóg obrażan bywa i bliźni uciśnieni a do rostyrkow i mordów zwykło przychodzić. O co każdego z WM. pilnie prosząc, pewienem, że to z WM. każdy na dobrym baczeniu i pieczy mieć będzie i nie lenić się pokazać gotowość swą ojczyźnie służyć i w dalszych postępkach tak wielkiego aktu elekcyej znacznie w szlachectwie urodzony poczuwać się będzie, co na tym każdemu z nas i mieły ojczyźnie należy, przyłożyć się WM. i przypomnieć a okazać nie zaniecha. A te uniwersały, przez mię WM. rozesłane, dla tym prędszy wiadomości proszę, aby jeden drugiemu obyczajem WM. odsyłał, przy sobie ich nie zadzierżywając. Datum w Hrubieszowie 21 martii anno octuagesimo septimo. — Idem, qui supra, subscripsit.

[1] *Tego uniwersału nie ma w księgach grodzkich.* [2] *Ob. nr. 35.*
[3] *Obl. ta konfederacya tylko w Castr. Biec. t. 26 str. 1059—1068.*
[4] *Vol. leg. II 1060.*

40. *Uchwały rad i rycerstwa województwa krakowskiego na okazowaniu pod Proszowicami 9 maja 1587 r.*

Rp. 1. *Castr. Crac. Rel. t. 13 str. 303—309:* Oblata litterarum confoederationis et constitutionum Cracoviensium in conventu sub Prossowicze sancitarum. *Pod. do ksiąg 14 maja 1587 r. oryginał*: per generosos Spythek Jordan de Zakliczyn dapiferum terrae Cracoviensis et capitaneum Sandecensem, Hiacinctum Mlodzieiowski thesaurarium curiae Regni et capitaneum Krzeczoviensem, Martinum Dobryszowski burgrabium arcis Cracoviensis, Stanislaum Pukarzewski de Pukarzow, Johannem Pyaskowski, Adamum Rozen, Paulum Czerny, Johannem Wyelopolski de Gdow, Martinum Luthoslawski iudicem castrensem Sandecensem, Christopherum Jordan de Zaklyczyn, Gabrielem Jordan de Zaklyczyn, Johannem Jordan de Zakliczyn nomine conventus Proszoviensis proxime celebrati, *z ich podpisami i pieczęciami.*

Dr. 1. *Druk współczesny według* **Rp. 1.** *Dwa wydania według* **Rp. 1,** *wraz z formułką oblatacyjną, bez osobnego tytułu. Ob. Estreicher, Bibliografia polska, t. 20 str. 16 i t. 14 str. 360. — 2. Constitucie, statuta y przywileie na walnych seymiech koronnych od roku pańskiego 1550 aż do roku 1598 uchwalone, Kraków [1598] (i we wszystkich następnych wydaniach zbioru tego z lat 1603, 1616, 1625, 1637), według* **Dr. 1.** *— 3. Volumina legum II 1068—1072, według* **Dr. 2.** *— Tu wydano ten akt według* **Rp. 1,** *odmianki z* **Dr. 1,** *egz. Bibl. Jag., (Dr.), i z* **Dr. 3** *(VL.).*

Uw. *Na sejmiku tym nie był obecny wojewoda krakowski Andrzej Tenczyński. Usprawiedliwiał się w liście, pisanym z Końskiej Woli 25 maja 1587 r., iż przybyć nie mógł:* prze bardzo niebezpieczne zdrowie swe, *i wzywał szlachtę do osobistego udziału w elekcyi. List ten podany do oblaty w grodzie krak. 1 czerwca 1587 r. i proklamowany, Castr. Crac. Rel. 13 str. 347.*

1. Rady koronne, także i rycerstwo wszytko województwa krakowskiego, którzyśmy się tu zjachali pod Proszowice dla okazania[a] gotowości naszy, także i dla namów potrzebnych w teraźniejszych sprawach R. P. naszy, tośmy naprzód między sobą postanowieli, iż ludzie rycerskiego stanu, pokazując ochotę swą do posług R. P., tu się stawili z taką gotowością, jako może być nieprzyjacielowi postronnemu w postrachu; zabiegając jednak temu, aby z pretekstu okazowania tego nie urosła taka droga komu na potym turbowania i pociągania ludzi do jakich pen, bądź tych, którzyby się tu z jakich przyczyn nie stawieli, ale też i tych, którzy, bywszy, mogliby przedsię być przywodzeni z uciążenim swym do sprawowania się tego, tedy to tak deklarujemy, iż żadnym penom strony teraźniejszego okazowania podlegać nie mamy, ani żaden na potomne czasy podlegać i o nie molestowan być ma. Co sobie pod wiarą i podczciwościami naszymi iściemy i warujemy.

1. A co się tycze[b] postanowienia na przeszły konwokacyej warszawski uczynionego o tym[1] i ważności jego, prze wiele słusznych przyczyn,

[a] *Dr. i VL.* okazowania. [b] *Dr. i VL.* dotycze.

[1] *Vol. leg. II 1060.*

a osobliwie chcąc o tym, co do wszytkich należy, w spolny gromadzie wszech stanów i[a] rycerstwa koronnego namawiać, tuśmy dysceptować nie chcieli, ale to sobie do przyszłego zjazdu elekcyej zachowujemy, abyśmy się tam ze wszytkimi stany około tego na pierwszym zjachaniu znieśli i w rzeczy ważnie[b] i wedle potrzeby R. P. wejrzeli. Jednak, co się dotycze czasu i miejsca elekcyej pod Warszawą pro die 30 iunii złożonej i sposobu jachania na nie, na to radzi przyzwalamy[c] i obiecujemy to sobie spolnie poczciwymi słowy, iż jako ludzie szlacheckiego zawołania, którzyśmy powinni o wszelakich potrzebach R. P. radzić i zabiegać w niej wszelakim niebezpieczeństwom, o których słyszemy, i mało nie na oko widziemy, tak wewnętrznych, jako i od postronnych sąsiad, że się tam na ten czas elekcyej stawiemy osobami swymi i drugich braci swej pod powinnością ich szlachecką, gdyż tego widziemy być potrzebę; do tego wieść i napominać będziemy. A tam spolnie z innymi bracią naszą zdrowia i dobrego R. P. przestrzegać i[d] niebezpieczeństwom wszelakim i praktykom ojczyźnie szkodliwym zabiegać chcemy, nie rozjeżdżając się dotąd, póki tego potrzeba R. P. ukaże. Postrzegając też tego, aby w tym czasie w województwie naszym przez[e] porządku sprawiedliwości nie zostaliśmy w tych gwałciech i ekscesiech i wybiciach gwałtownych, które się sub interregno praesenti stały, tedy takeśmy na ten czas sobie postanowieli, iż ktobykolwiek pod tym czasem interregni gwałty, które się zawierają in quatuor articulis iudicii castrensis, tum et homicidiorum et omnium in universum criminalium causarum, quarum cognitio generali conventui Regni competeret, tum et expulsionum violentarum[f] et[g] damnorum inde secutorum et spoliationum in bonis personarum, tam spiritualium quam secularium, a nie inszych kauz, tylko a morte regis usque ad coronationem novi regis, czynić i ważyć się śmiał, tedy ma być pozwan pozwem pod membraną ziemską albo grodzką tytułem takim: »Nos consiliarii et ordines regni«. Który pozew na dwie niedzieli położony być ma przed ten sąd niżej opisany przez woźnego, na który reus peremptorie powinien stawać i odpowiadać semotis quibusvis dilationibus, excepta vera infirmitate, et hoc tantum in personali, utpote criminali actu, et iudicatum pati.

3. Quod autem attinet causam expulsionis albo gdzieby[h] kto komu mimo to postanowienie nasze w majętność gwałtownie wjachał, wybił i posesyą jakimkolwiek sposobem i pretekstem odjął albo dom splądrował i złupieł, tedy też modo, quo supra, przed ten sąd ma być pozwan i tamże ten sąd ma skazać restitutionem bonorum et damnorum refusio-

[a] *VL. brak.* [b] *Dr. i VL.* ważne.
[c] *Dr. i VL.* pozwalamy. [d] *Dr. i VL.* a.
[e] *VL.* bez. [f] *VL.* violentiarum.
[g] *VL. brak.* [h] *Dr. i VL.* gdyby.

nem (nie wdawając się in disputationem iurium) in duabus septimanis faciendam, conservando in deffectu satisfactionis partibus terminum in sequentibus terminis iudicii. A gdzieby co takowego gołota[a] uczynił, wolno go stronie imać i oddać na sąd do tych sędziów. A gdzieby w dom szlachcica osiadłego wjachał albo rzeczy jakie w dom jego wniósł, aresztowan tam być ma; który powinien go stawić na sądy blisko przyszłe po areszcie. Czego gdzieby nie uczynił, sam za to odpowiadać będzie powinien, a wszakoż, gdzieby go też odstępował in instanti, nie wiedząc o takim występku jego, strona go sobie imać powinna, a on wolny być ma. Także w niebytności pana urzędnik każdy toż uczynić ma, a gdzieby nie uczynił, tedy pan z urzędnika sprawiedliwość czynić ma, a w mieściech królewskich starości urząd, a gdzieby nie beło starosty, tedy miejski urząd [z] stroną takiego imać ma. A gdzieby ten pozwany dekretowi deputatów dosyć czynić nie chciał, tedy pan wojewoda albo ten, komu to JM. w niebytności swej zleci, będzie powinien nad przekazanym dalszą egzekucyą czynić tymi ludźmi służebnymi pieszymi, które JM. za zleceniem naszym przyjął. A gdzieby beł kto tak możny, żeby JM. z temi ludźmi sprostać nie mógł, tedy za obwieszczeniem i rozesłaniem listów JM. ruszyć się wszyscy na takowego będziem powinni, wszakże nie pod elekcyą. A jeśliby kogo przed tymi sędźmi[b] wyżej opisanymi, którycheśmy tu sobie na tym zjeździe obrali, in contumatiam wzdano, tedy takiemu ciż sędziowie od nas obrani listem swym otworzystym w tydzień po dekrecie o takowym zdaniu oznajmić powinni i przez woźnego asygnować termin ku oczyszczeniu prawem ignorancyej swej, jeśliby ją pretendował; zaczym[c] powinien będzie post iuramentum in instanti respondere et[d] iudicatum pati. A jeśliby się temere absentował a ignorancyej nie próbował, tedy dekret in contumatiam otrzymany egzekwowany być ma, ut supra. Wszakże scrutinia in criminalibus przed tymże sądem odprawowane być mają na drugich sądziech peremptorie, tam ex parte actoris et rei, quam ex parte complicum, jeśliby się do tego przymieszali A gdzieby się ex scrutiniis pokazało, żeby kto niewinnie od kogo beł potwarzon, tedy iuxta constitutionis Petricoviensis contenta anni 156quinti[1] ma być karan per hoc idem iudicium.

4. A do tych sądów naznaczamy naprzód JM. pana wojewodę krakowskiego[2], gdzieby JM. na ten czas przybyć nie raczeł, tedy JM. pana starostę krakowskiego[3], a potym z powiatów wszytkich, z każdego powiatu po dwu deputatów, jako z krakowskiego: urodzonych pana chorążego krakowskiego[4], pana Szczęsnego Czerskiego sędziego ziemskiego

[a] *VL.* hołota. [b] *Dr. i VL.* sędziami.
[c] *VL.* czym. [d] *Dr. i VL.* ac.

[1] *Vol. leg. II 693:* O rzeczach, które się poczciwości dotyczą.
[2] *Tenczyński Andrzej.* [3] *Zebrzydowski Mikołaj.* [4] *Chełmski Marcyan.*

krakowskiego, z proszowskiego: pana Jachima Morskiego, pana Walentego Sokoła, z księskiego: pana Andrzeja Reja, pana Piotra Oraczowskiego, z lelowskiego: pana Hieronima Moskorzewskiego, pana Jana Trepkę, z czchowskiego: pana sędziego grodzkiego sądeckiego[1], pana Adama Rozna, z bieckiego: pana sędziego grodzkiego bieckiego[2], pana Józefa Kowalowskiego, z oświecimskiego: pana sędziego ziemskiego zatorskiego[3] i pana Sykstusa Lubomierskiego. Którzy to sędziowie non obstante absentia trium, ad summum quatuor, sądzić będą w Krakowie na zamku in loco consueto i do sądów spokojnie się bez zgraje i bez rusznicy zjeżdżać; a ich dekreta maior pars konkludować ma. Także też i strony spokojnie i bez zgraje i bez rusznic na zamek przychodzić najwięcy z dziesiątkiem osób będą powinni. A zjachać się mają do tych sądów po blisko przyszłym święcie Bożego Ciała w pierwszy poniedziałek[4] i tam przysięgę zarazem uczynić wedle roty trybunalskich sędziów. Do których też sądów pisarzem naznaczamy pana pisarza grodzkiego krakowskiego[5].

5. A iż też teraz pod to tu nasze zjachanie stał się przez ludzi złe i swawolne w Krakowie szkodliwy tumult i gwałcenie domu zboro-

[1] *Lutosławski Marcin.* [2] *Chomętowski Tobiasz.* [3] *Strzała Piotr.*

[4] *1 Czerwca. Sędziowie wyznaczeni zjechali się rzeczywiście tego dnia, ale nie w komplecie przepisanym, i wnieśli do ksiąg grodzkich krakowskich następującą protestacyę:* Protestatio iudicum ad iudicia confoederationis in convocatione palatinatus Cracoviensis sub Prossowice electorum. Magnificus Nicolaus Zebrzydowski de Zebrzidowicze generalis Cracoviensis et Boleslaviensis etc. capitaneus necnon generosi: Martianus Chelmski vexillifer terrae Cracoviensis, Felix Czerski iudex terrestris Cracoviensis, Andreas Rey de Naglovicze, Petrus Oraczowski, Johannes Trepka, Valentinus Sokol, Martinus Luthoslawski, Sixtus Lubomierski, iudices deputati, ad iudicium confoederationis in convocatione palatinatus Cracoviensis sub Proszowicze congregata electi, coram generoso Achacio Jordan de Zakliczyn vicecapitaneo et iudice causarum officii praesentis castrensis capitanealis Cracoviensis et actis praesentibus sunt solenniter protestati, quia satisfaciendo praefatae confoederationi et constitutioni proxime praeteriti conventus Proszoviensis et muneri officii sui, ipsis ab omnibus ordinibus palatinatus Cracoviensis iniuncti, die hodierna inchoationi eorundem iudiciorum praestituta huc in castro Cracoviensi in locum iudiciorum consuetum convenerunt et eadem iudicia vigore praefatae confederationis celebrare iuramentumque iuxta praescriptum ipsius praestare parati erant, verum ob absentiam aliorum collegarum suorum et ob insufficientem residentiam eiusdem iudicii ex praescripto eiusdem confoederationis Prosoviensis definiti non habentes facultatem eorundem iudiciorum celebrandi, ab eisdem iudiciis ad praesens supersederunt eademque iudicia ad tres septimanas post determinationem proxime venturae conventionis electionis limitaverunt et per ministerialem regni generalem providum Jacobum Peczkowski eadem iudicia proclamare et prorogare demandaverunt, prout idem ministerialis eadem iudicia sese publice modo praemisso proclamasse hic idem coram officio et actis praesentibus recognovit. *Castr. Crac. Rel. t. 13 str. 346—347.*

[5] *Łączyński Jan.*

wego[1], zabiegając temu, aby to niebezpieczeństwo dalej non serperet, zlecamy, aby się dostateczna inkwizycya koło tego stała przez IchM., jako JM. pana bieckiego[2], przez JM. pana żarnowskiego[3], JM. pana starosty[a] krakowskiego[4], JM. pana podkomorzego krakowskiego[5], pana Piotra Strzałę sędziego zatorskiego, pana Taszyckiego, pana Iwana Karnińskiego, pana Mikołaja Kazimierskiego, pana Krysztofa Jordana, aby tam IchM. wszyscy, zjachawszy się do Krakowa na przyszłą śrzodę[6], pewną a stateczną inkwizycyą uczynili z tymi urzędy, co do tego należą, a[b] tych, którzyby byli autorami i pomocniki takowego gwałtu, i te sediciosos aby poimali i pewnym więzieniem opatrzeli do nauki przyszły[c] elekcyej.

Czego wszytkiego na lepszą pewność, iż to sobie iścić mamy, rękami się swymi podpisujemy i pieczęcie przyciskamy. Actum pod Proszowicami die 9 maii anno millesimo quingentesimo septimo. Mikołaj Firlej z Dąbrowice kasztelan biecki. Jan Myszkowski z Mirowa kasztelan żarnowski. Chrystof z Komorowa kasztelan oświecimski ręką własną[d]. Mikołaj Zebrzydowski generał starosta krakowski. Spytek Jordan starosta sandecki. Piotr Myszkowski z Mierowa oświecimski starosta. Seweryn Bonar. Joachim Ocieski starosta olsztyński. Feliks Czerski iudex terrestris Cracoviensis. Hiacynt Młodziejowski podskarbi nadworny koronny. Jan Firlej z Dąbrowice. Piotr Firlej z Dąbrowice. Andrzej Zebrzydowski z Więcborku. Piotr z Mierowa Myszkowski. Zygmunt z Mierowa Myszkowski. Mikołaj Ciekliński burgrabia krakowski. Marcin Dobryszowski[e] burgrabia krakowski. Mikołaj Mniszek ręką własną. Rozen Adam z Roznowa. Achacy Jordan [z] Zakliczyna. Chrystof Jordan [z] Zakliczyna ręką własną. Gabryel Jordan [z] Zakliczyna. Jan Jordan [z] Zakliczyna. Jan Piaskowski ręką swą. Paweł Czerny. Stanisław Pukarzewski ręką swą. Jan Wielopolski z Gdowa ręką swą. Jan Płaza ręką swą. Jan Zebrzydowski [z] Zebrzydowic. Wojciech Romiszowski. Jan Łączyński pisarz grodzki krakowski. Waleryan Czarnkowski. Stanisław Kuczkowski. Marcin Lutosławski. Jan Arciszowski. Stanislaus Gołuchowski.

[a] *Dr.* starostę. [b] *Dr. i VL.* o.
[c] *Dr. VL.* z przyszłej. [d] *VL.* ręką swą własną.
[e] *VL.* Dobroszowski.

[1] *Napadu tego na zbór w ul. św. Jana w Krakowie, który skończył się zburzeniem i spaleniem zboru, dokonano 7 maja:* dum et quando lustratio ordinis equestris ex laudo publico in palatinatu Cracoviensi in loco circa Prossowice celebranda esse debuit. *Protestacye w tej sprawie ze strony ewangelików krakowskich przeciw podstarościemu krakowskiemu Achacemu Jordanowi i radzie miasta Krakowa ob. Castr. Crac. Rel. t. 13 str. 427 i 430.*

[2] *Firlej Mikołaj.* [3] *Myszkowski Jan.*
[4] *Zebrzydowski Mikołaj.* [5] *Cikowski Stanisław.* [6] *13 maja.*

XXXI. Sejmik województwa krakowskiego w Proszowicach 19 września 1587 r.

Sejm elekcyjny z r. 1587 złożył sejmiki na 19 września, sejmik główny małopolski w Wiślicy na 5 października 1587 r., Vol. leg. II 1087.

41. *Uniwersał Andrzeja Tenczyńskiego wojewody krakowskiego, zwołujący szlachtę województwa krakowskiego do Proszowic na 19 września 1587 r. Z Krakowa 11 września 1587 r.*

Rp. 1. *Castr. Crac. Rel. t. 13 str. 564—566:* Oblata restium ex parte palatini Cracoviensis. *Pod. do ksiąg przez Mikołaja Dziektarskiego w imieniu wojewody Andrzeja Tenczyńskiego 12 września 1587 r.*

Andrzej hrabia na Tenczynie wojewoda krakowski, zatorski, hrubieszowski etc. starosta. Wielmożni, miłościwi panowie, panowie i bracia. Służby me braterskie życzliwe w łaskę WM. wszech zaleciwszy, wszem wobec stanu rycerskiego ludziom a obywatelom województwa krakowskiego, powinność pospolitego ruszenia na sobie noszącym, oznajmuję i do wiadomości podaję, że R. P. a województwo to zachodzą w niebezpieczeństwa, tak externa, jako interna, niemałe i takie, które lekce poważone być nie mają; do tego i to, że nie mało skarg i żałob od obywatelów tegoż województwa różnych i na osoby pewne różne o krzywdy, najazdy i odejmowania majętności i wjeżdżania w nie, tak w dobra R. P., jako też duchownego i świeckiego stanu, przed mię przynoszą i abym kaptur extendował, którzy się ukrzywdzonymi mienią być, proszą i usiełują. Co ja widząc tedy, mocą uchwały i konfederacyej kapturowej przez WM. na się w Krakowie feria quarta pridie festi Circumcisionis domini eiusdem [15]8sexti uchwalonej i postanowiony[1] WM. wszech z powinności tej, którąście WM. na mię włożyć raczeli, tym listem in vim ultimarum restium WM. obwieszczam, abyście WM. wszyscy, jakoście powinni ojczyźnie R. P., obyczajem wojennym ruszenia pospolitego ruszyć się raczeli, miejsce do tego sposobne i dla sejmiku zarazem wedle recesu sejmu elekcyej warszawskiej[2] postanowionego Proszowice, czas pro die 19 septembris. A tam gdy się WM. do kupy zjachać będziecie raczeli, te wszytkie ekscesy, które ukrzywdzeni na mię włożeli, WM. z powinności mej opowiem i przełożę, i co ten zjazd dalej potrzebować będzie, z WM. wszytkimi społem postąpić nie zaniechamy. A iż to obwieszczenie moje teraźniejsze obyczajem wici WM. wszem posyłam tedy proszę, aby

[1] *Błędnie podana tu data 31 grudnia zamiast 27. Ob. nr. 36.*
[2] *Uchwały z 19 sierpnia 1587 r., art. 4, Vol. leg. II 1087.*

każdy z WM. wedle zachowałego zwyczaju jeden drugiemu odsyłał a nie zachowywał. Dan w Krakowie 11 die septembris anno domini millesimo quingentesimo octuagesimo septimo. — Idem, qui supra, subscripsit.

42. *Uchwały sejmiku województwa krakowskiego w Proszowicach 19 września 1587 r.*

Rp. 1. *Castr. Crac. Rel. t. 13 str. 579—581:* Oblata litterarum conventus particularis sub Proszovice celebrati. *Pod. do ksiąg 23 września 1587 r. przez Mikołaja Korycińskiego i Adryana Lubowieckiego oryginał, opatrzony podpisami i pieczęciami:* ad sigillandas et subscribendas easdem litteras deputatorum et designatorum.

My senatorowie i rycerstwo województwa krakowskiego, na ten czas tu pod Proszowicami według recesu warszawskiego[1] pro die 19 septembris uczynionego zgromadzeni, wszem i każdemu z osobna za spolną zgodą naszą to oznajmujemy i pochwalając naznaczenie zjazdu generalnego pod Wiślicą, na dzień piąty oktobra[2] przez bracią naszę na tejże elekcyi nowego pana zgromadzoną przykładem i sposobem onego przeszłego interregnum jędrzejowskiego[3] zjazdu postanowionego, na ten czas wyszej mianowany pod Wiślicą się stawić wszyscy more bellico obiecujemy sub poena centum marcarum, która dochodzona[a] jakim kształtem być ma i kandy obrócona, tam tenże zjazd wiślicki decernere ma; także i o tych niktórych IchM., którzy na tymże zjeździe strony tej samej peny różni od nas byli. Pan starosta jednak krakowski[4], gdzieby dla niebezpieczeństwa jakiego zamku, na którego bezpieczeństwie tak wiele R. P. należy, zjachać nie mógł, pospołu z inszymi urzędniki zamku krakowskiego od tej peny ma być wolen. Na którym generalnym zjeździe o wszytkich sprawach R. P. zachodzących sposobem zjazdu jędrzejowskiego, także i recesu tegoż warszawskiego, namawiać, tudzież i około egzorbitancyi et de correctura iurium, ponieważ to na przeszły elekcyi odprawić [się] nie mogło, będziem powinni uznawać, alias iuxta latiorem continentiam recessus eiusdem Warschoviensis; także to, co nalepszego R. P. będziem baczyć, tamże czynić i obmyśliwać. Gdzie jadąc i tam na miejscu będąc tak się zachować mamy, jakoby bez szkody i skwierku ludzkiego beło podług konstytucyi anni 63[5] strony ciągnienia tam i nazad się zwracania; a strony tam bycia i pokoju zachowania podług konstytucyi anni 73[6]. A iż IchM. panowie Podgorzanie ten są impediment jachania na ten zjazd wiślicki upatrowali: niebezpieczeństwo pogranicza

[a] *W tekście:* który dochodzenia.

[1] *Tj. sejmu elekcyjnego, Vol. leg. II 1087.* [2] *Tamże.*
[3] *Z r. 1576.* [4] *Zebrzydowski Mikołaj.*
[5] *Mowa tu o konstytucyi z r. 1564, art. 38, Vol. leg. II 642.*
[6] Porzadek na sejmie walnym, *Vol. leg. II 843—845.*

swego od Węgier, gdzie o ludziach gotowych wiedzą, tedy, przychylając się do tegoż recesu warszawskiego, którym JM. panu hetmanowi koronnemu jest to zlecono[1], JM. w tym napominamy, aby, jako i insze niebezpieczeństwa, któreby z którykolwiek strony i od którychkolwiek osób R. P. zachadzały, opatrował i tę tam ukrainę tak opatrzeł, jakoby ani R. P. stamtąd ani obywatele tameczni niebezpieczeństwa i szkody żadnej nie odnieśli, a przytym żeby ci żołnierze, które JM. ma, jako tam, tak i wszędy indzie bez ukrzywdzenia ludzkiego zachowywali się. A iż wszyscy dla wielkiego zgromadzenia trudno się podpisować i pieczętować na postanowienie mieli, tedyśmy to zlecieli pewnym osobom na to od nas ku JM. panu staroście krakowskiemu, marszałkowi na ten czas koła naszego, przydanym i wysadzonym. Datum in conventione particulari Proszoviensi die 19 septembris, anno millesimo quingentesimo octuagesimo septimo. Andrzej Tęczyński wojewoda krakowski mp. Mikołaj Zebrzydowski generał starosta krakowski, marszałek na ten czas koła rycerskiego, subscripsit. Stanisław Cikowski podkomorzy ziemie krakowski mp. Piotr Oraczowski subscripsit. Krysztof Jordan ręką własną. Hieronim Staszkowski mp. subscripsit. Feliks Czerski iudex terrae Cracoviensis mp. subscripsit. Mikołaj Koryciński z Korytna manu propria.

XXXII. Sejmik przedkoronacyjny województwa krakowskiego w Proszowicach [w listopadzie] 1587 r.

W księgach grodzkich brak wiadomości o złożeniu tego sejmiku przedsejmowego. Sejm rozpoczął się 27 grudnia 1587 r., więc sejmik musiał się odbyć w listopadzie. Po sejmiku nie zachowały się żadne akta.

Posłów krakowskich na sejm koronacyjny wymienia rękopis Kras. nr. 65. Byli nimi: pan podkomorzy krakowski (tj. Cikowski Stanisław), p. sędzia zatorski (tj. Strzała Piotr), p. Oraczowski (bezwątpienia Piotr), p. Kowalowski (zapewne Józef), p. Taszycki (bezwątpienia Stanisław), p. Jordan (zapewne Spytek).

XXXIII. Sejmik województwa krakowskiego w Proszowicach 12 września 1588 r. dla elekcyi kandydatów na pisarstwo ziemskie.

Sejmik ten złożył na 12 września 1588 r. Jan hrabia na Tenczynie kasztelan wojnicki, podkomorzy koronny, lubelski i parczowski starosta: wiedząc to, iż z prawa pospolitego na ten czas, gdy urząd wojewody wakuje[2], urzędowi memu złożyć elekcyę należy, *a to w celu wyboru kandydatów na urząd pisarski, wakujący przez śmierć Jana Kmity pisarza ziemskiego krakowskiego. Uniwersał, datowany z Krakowa 1 sier-*

[1] *Z r. 1587, art. 5, Vol. leg. II 1088.*

[2] *Wskutek śmierci Andrzeja Tenczyńskiego.*

pnia 1588 r., obl. 11 sierpnia 1588 r., Castr. Crac. Rel. t. 14 str. 288—289: Oblata litterarum electionis notarii terrestris Cracoviensis. *Toż Castr. Sand. t. 21 str. 1471—1474. Obl. 17 sierpnia 1588 r. według oblaty krakowskiej. — Żadne akta z tego sejmiku się nie zachowały. — Pisarstwo ziemskie nadał król Zygmunt III z pośród przedstawionych kandydatów Piotrowi Oraczowskiemu, który złożył przysięgę na leżeniu ksiąg krakowskich 24 lutego 1589 r., Terr. Crac. t. 85 str. 2—3.*

XXXIV. Sejmik przedsejmowy województwa krakowskiego w Proszowicach 3 lutego 1589 r.

Król universałem, datowanym z Lublina 7 listopada 1588 r., złożył sejmik województwa krakowskiego w Proszowicach na 3 lutego, w Zatorze: wedle konstytucyi trzy dni przedtem, *tj. na 31 stycznia, sejm walny na 5 marca w Warszawie. Universał ten obl. 5 stycznia 1589 r., Castr. Osvianc. t. 52 str. 654:* Oblata listu sejmowego. — *Akta z tych sejmików nie dochowały się żadne.*

XXXV. Sejmik deputacki województwa krakowskiego w Proszowicach 11 września 1589 r.

Sejmik ten sam nie określa się jako deputacki; wskazuje to jednak dzień, w którym się odbył: poniedziałek po Narodzeniu M. B., gdyż w tym dniu właśnie miały się odbywać te sejmiki według konstytucyi z r. 1578.

43. *Uchwały sejmiku deputackiego województwa krakowskiego w Proszowicach 11 września 1589 r.*

Rp. 1. *Castr. Crac. Rel. t. 15 str. 311—315:* Oblata litterarum senatorum et nobilitatis ex conventu Prossovicensi. *Pod. do ksiąg przez Mikołaja Dobromirskiego 13 września 1589 r.*

My rady i rycerstwo województwa krakowskiego oznajmujemy wszem wobec, iż za częstem i pewnem oznajmowaniem o wielkiem niebezpieczeństwie i wojskach tak cesarza tureckiego, jako i tatarskich, którzy, już do państw koronnych wciągnąwszy, wielkie szkody w ziemiach podolskich i ruskich, także i w Wołyniu poczynili, wiele zacnych ludzi rycerskich, jednych pomordowali, drugich za gardła z żonami, z dziatkami i z uczciwemi panienkami w niewolą pogańską, czego się Panie Boże pożal, pobrali, wiele miasteczek i wsi popalili i prawie haniebnie zwojowali i spustoszeli, a co więtsza, że już i wojska wielkie tureckie z Beglerbekiem prawie już do państw koronnych nadciągają; wiedząc też i to, że IchM. panowie rycerstwo ziem ruskich, wszyscy prawie,

ruszyli się z JM. panem hetmanem koronnem[1] głowami swemi przeciwko temu nieprzyjacielowi, my, nie chcąc w tym opuścić braciej swej miłej, takieśmy są na się postanowienie na tym zjeździe proszowskim dnia dzisiejszego, to jest jedenastego septembris, uczynili[a].

1. Naprzód pobór ten wszystek ziemie naszej krakowskiej, na przeszłym sejmie warszawskim uchwalony[2], obracamy na żołnierza, obrawszy i mianowawszy rotmistrze z województwa swego, jako JM. pana starostę olsztyńskiego[3], JM. pana Jana Pieniążka podczaszego krakowskiego, pana Kaspra Dembińskiego podkomorzego mielnickiego, JM. pana Jana Staszkowskiego, JM. pana Piotra Kazimirskiego, JM. pana Chrystofa Cikowskiego; z którego tysiąc człowieka konnego [i] pięćset piechoty za ty poborowe pieniądze województwa swego uczyniliśmy, którzy jako najpręcej do JM. pana hetmana ścięgać się mają.

2. A iże o wielkiej mocy, o wielkich wojskach pogańskich pewna nas wiadomość i słuchy dochodzą, tedy nie tylko tem żołnierzem albo poborem, ale też i głowami swemi równie z inszemi województwy i, jeśli tego nagła potrzeba pokaże, przeciwko temu gwałtownemu ogniowi i tak srogiemu nieprzyjacielowi, za porozumieniem się z inszemi województwy i starszemi naszemi, pozwalamy i obiecujemy.

3. Co żeby tym snadniej i pręcej to nasze ściągnienie być mogło, prosiemy i wkładamy to na IchM. pany senatory i wodze nasze, żeby w tym tak z Królem JM., jako też i z inszemi starszemi naszemi tymże sposobem, jako ziemie ruskie, porozumieć się z sobą raczyli, żeby nas w czas, a nie po czasie, czego Boże uchowaj, do tej kupy zwodzili.

4. A iż też wiele zacnych rycerskich ludzi z miłościej ojczyznej i miłej swej braciej ofiarują się z pocztej swemi do tej gwałtownej a nagłej potrzeby bieżeć, jakoż już i drudzy bieżą albo poczty swe, nie czekając tego ruszenia pospolitego, wyprawują, to nie tylko od IchM. wdzięcznie przyjmować, ale też i o nagrodę tak u Króla JM., jako też u R. P. IchM., starać się i przyczyniać będziem powinni.

5. A żeby już żadnego omieszkania w tym oddawaniu pieniędzy na te służebne przez JM. pana szafarza naszego[4] nie było, zlecamy to JM. panu szafarzowi, także i z deputaty wyszej mianowanemi, żeby już bez omięszkania wszelkiego, porozumiawszy się z IchM. pany senatory i urzędniki województwa naszego, jako konstytucya obmawia, pieniądze tak JM. panu wojewodzie lubelskiemu[5], jako też i inszym panom naznaczonem rotmistrzom oddawał. A my wszyscy wobec upewniamy w tym JM. pana szafarza naszego, że żadnej o takowe wydanie na żołnierze poborowych pieniędzy trudności mieć nie będzie. W czym go wszyscy,

---

[a] *W tekscie:* postanowienie uczynili.

[1] *Zamojski Jan.* [2] *Z r. 1589, Vol. leg. II 1300 i n.*
[3] *Ocieski Joachim.* [4] *Chełmski Marcyan.* [5] *Firlej Andrzej.*

gdzieby co takowego być miało, zastąpić dobremi słowy obiecujemy i będziemy powinni.

6. Na co żeby tym pewniej i skuteczniej to wszystko, co się wyszej napisało, być mogło, IchM. panowie senatorowie, urzędnicy i deputaci, na imię IchM.: pan starosta sądecki[1], pan podkomorzy mielnickiej[2], pan Stanisław Morski, do tego od rycerstwa na tym zjeździe proszowskim obrani, imieniem swem, także i braciej swej, podpisujemy się i pieczęci swe przyciskamy.

7. A iż IchM. panowie senatorowie województwa krakowskiego prze to prowadzenie albo i odjazd z arcyksiążęciem JM. Maksymilianem na ten czas w Proszowicach nie wszyscy być mogli, gdyż ledwo do tych czasów do domów swych przyjechali, tedy zleciliśmy to JM. panu podstarościemu krakowskiemu[3], żeby imieniem nas wszech IchM. o to prosił, aby IchM. na to, jako na rzecz słuszną, z nami pozwolić i podpisać, także też i pieczęci swe przycisnąć raczyli.

Działo się w Proszowicach dnia jedenastego septembra a. d. 158nono. Mikołaj Ligęza z Bo[b]rku kasztelan wiślickiej, bieckiej, żydaczowskiej starosta, ręką swą. Jan Płaza marszałek koła rycerskiego. Spytek Jordan stolnik ziemie krakowski, starosta sądecki, ręką własną. Marcyan Chełmski chorąży i szafarz ziemie krakowski. Szczęsny Czerski sędzia krakowski manu propria. Józef Kowalowski podsędek ziemie krakowskiej ręką swą. Hieronim Staszkowski podstarości krakowski manu propria. Stanisław Morski z Morska ręką. Chrystof Jordan ręką własną. Jan Krzecki. Gabryel Rogoziński. Mikołaj Iwanowski. Marcin Mazowiecki manu sua. Jan Staszkowski.

XXXVI. Zjazd szlachty województwa krakowskiego w Krakowie 13 października 1589 r.

Nie miał to być sejmik, lecz jakiś nieokreślony zjazd szlachty. Czy się odbył, nie wiadomo.

44. *Uniwersał Mikołaja Firleja wojewody krakowskiego, zwołujący szlachtę województwa krakowskiego na zjazd do Krakowa na 13 października 1589 r. Z Krakowa 8 października 1589 r.*

Rp. 1. *Castr. Osv. t. 52 str. 1153—1154:* Oblata uniwersału wojewody krakowskiego. *Pod. do ksiąg oryginał, opatrzony podpisem i pieczęcią Mikołaja Firleja, 9 października 1589 r.*

[1] *Jordan Spytek.* [2] *Dembiński Kasper.*
[3] *Staszkowski Hieronim.*

Mikołaj Firlej z Dąbrowice wojewoda krakowski, nowomiejski, kaźmierski etc. starosta. IchM. panom senatorom i rycerstwu województwa krakowskiego, panom a braciej mnie łaskawej, służby me braterskie zalecam. Iż teraz przyszły listy od JM. pana hetmana koronnego[1] w sprawach teraźniejszych R. P. do panów rad i rycerstwa województw małopolskich[2], na które potrzeba prędko odpisać i resolwować JM. za zdanim WM. wszech, gdyż ta sprawa non patitur moram; jest też i list od IchM. panów wielgopolskich[3], WM. należący, z postanowieniem IchM., które się WM. ma kommonikować; proszę niechby, któryby nie beł czym gwałtownym zatrudniony, zjechać się tu do Krakowa na piątek blisko przyszły, to jest pro die 13 octobris, abyśmy za spolną radą uważnie te sprawy, na których wiele R. P. należy, odprawić mogli. Nie wątpię, że WM. ciężko nie będzie. Zalecam się zatym zwykłej łasce i miłości braterskiej WM. Z Krakowa die 6 8bris anno domini 1589. — Mikołaj Firlej z Dąbrowice wojewoda krakowski subscripsit.

XXXVII. Sejmik przedsejmowy województwa krakowskiego w Proszowicach [13]—15 lutego 1590 r.

Król mandatem do starosty oświęcimskiego Piotra Myszkowskiego, datowanym z Warszawy 23 grudnia 1589 r., złożył sejmik w Zatorze na 10 lutego, główny w Korczynie na 16 lutego, sejm w Warszawie na 8 marca 1590 r., Castr. Osv. t. 119 str. 97—99: Oblata listu sejmowego. *Pod. do ksiąg 17 stycznia 1590 r. A więc sejmik proszowski widocznie złożony był na 13 lutego 1590 r. O przebiegu tego rozdwojonego sejmiku proszowskiego objaśnia mowa, wypowiedziana 10 marca 1590 r. na sejmie do króla w imieniu jednych posłów, wybranych na tymże sejmiku. Mowę tę ciż posłowie; Stanisław Karniński Iwan, Kasper Dembieński podkomorzy mielnicki, Krzysztof Pawłowski, Mikołaj Kazimierski, Piotr Strzała sędzia ziemski zatorski i Maciej Kmita, wnieśli do ksiąg ziemskich proszowskich 25 czerwca 1590 r., Terr. Crac. t. 229 str. 952—959. Odpis współczesny tego wpisu do ksiąg proszowskich znajduje się w rękopisie Zam. nr. 1809 str. 115—119[v] (4 arkuszyki formy t. zw. dutki). Mowę tę podaje się tu w całości:* Najjaśniejszy, miłościwy Królu a panie nasz. Rycerstwo województwa krakowskiego, na sejmiku proszewskim zgromadzone, uniżone poddaności z służbami swemi w miłościwą łaskę W. K. M., Pana naszego, przez nas, posły swe, tu na ten sejm obrane, zaleca, Pana Boga chwaląc za dobre zdrowie W. K. M., na którym całość R. P. naszej należy, i prosząc, aby Pan Bóg W. K. M., pana naszego miłościwego, w dobrym zdrowiu ku rozmnożeniu chwały swy i rozszerzeniu państw tych a sławie nieśmiertelny W. K. M. i Korony ty zachować na czasy niezamierzone raczeł. Najjaśniejszy, miłościwy Królu a panie nasz! Bez wszelki wątpliwości to rozumiemy, będąc W. K. M. od Pana Boga wysadzonym na wierzch strażnice R. P. naszej dla upatrowania wsze-

[1] *Zamojski Jan.*

[2] *Listu Zamojskiego, blizkiego tej daty, nie ma w księgach grodzkich. Wcześniejszy z 27 lipca o Turkach obl. w Castr. Osv. t. 52 str. 1063–1064.*

[3] *Takiego listu również w księgach nie ma.*

lakiego niebezpieczeństwa, tak postronnego, jako wewnętrznego, że tajemne nie jest szkodliwe rozróżnienie dla odłączenia się mała osób, którzy nas rozróżnieli sentencyami swemi. O czym jeśliby W. K. M. z IchM. pany senatory, naszemi miłościwemi pany a bracią starszą, szerszą sprawę wziąć chcieć raczeł, gotowiśmy są. A iż IchM. p. posłowie koronni, chcąc nas tu do zgody przywieść, medium nam podawali, to jest aby trzech oni między nami obrali a my też trzech między niemi, gdyż dwanaście siedzieć nie może; które medium iż właśnie in instanti w Proszowicach w pośrzodek braciej naszy beło wtaczane, na którym oni przestać nie mogąc, nas tu z poruczeniem swym wysłali, nam się też na nim już przestać nie godzieło. Jednak rozerwaniu zabiegając, tożmy IchM medium beli podali, aby i ci tam spełna i my siedzieli, a jeśli o miejsceby gra szła, wszak przestrona izba; jeśli o zabawę wotami, a to nas sześć przez jednego zawsze będziem sentencye swe opowiadać; jeśli o koszt skarbu koronnego pieniędzy poselskich, na ten czas im ustępujemy. Jednak gdy i to nam wszytko nie szło, zgodzie folgując, a do medium od IchM. podanego przychylając się, pozwalaliśmy, sami się umoderowawszy, bez braku od nich dla dalszego zawaśnienia trzech między sobą mianować, a oni także aby między sobą trzech mianowali. Czym wszytkim IchM. wzgardzieli. Tego jednak IchM. pozwolić nie mogą, aby nad poruczenie braciej naszej, od którycheśmy są posłani, ważyć się ci trzej mieli co nowego nad prawo i przywileje stare invitis ipsis i nad poruczenie IchM., co nas posłali, konkludować; także abyśmy mieli deteriorem conditionem nad insze województwa dla tego miejsca zasiedzenia na się przyjąć, to jest choćby co nad stare prawa (czego o IchM. nie dzierżemy) konkludować chciano, aby oni, nie protestując się, konkludować dopuścić mieli, gdyż takowe podania raczy niewolnikom, nie nam wolnym ludziom należą. Jakoż i rozsądek nad zwyczaj w inszych województwach takowychże przypadków na sobieśmy odnieśli. Jednak tego mniej za krzywdę biorąc, więcy jeszcze gotowi będąc dla dobrego ojczyzny podjąć, a to wszytko cale do braciej odnosiemy i onym do wiadomości zaraz podamy. Gdyż na tych dla zgody tak umoderowanych śrzodkach IchM. przestać nie chcieli, nam już tedy nie lza, wiary IchM. tym, co nas posłali, dodzierżywając, cale tę sprawę wszytkę odnieść, ażeby i my i oni nie zdali się odbieżeć w niebezpieczeństwie jakiem R. P. To, cośmy w pośrzodek IchM. panów posłów, braci naszy, wnosili, przed W. K. M. i IchM. pany senatory wnaszamy i prosiemy, aby nam to ad acta cancellariae wpisano było, czego o miłościwe słuchanie prosimy.

Najjaśniejszy, miłościwy Królu, panie nasz, także miłościwi panowie senatorowie a bracia nasi starsi. Iż przodkowie nasi prawa, wolności a swobody nasze potomstwu swemu z rąk do rąk wcale podali i zostawieli, bracia także nasi, rycerstwo i obywatele województwa krakowskiego, czując się być potomstwem onych cnych przodków swych, poczuwając się w powinnościach i na całym fundamencie onych praw a swobód stanąwszy, od królów a panów swych onym nadanymi za zasługami ich zacnemi, nawet i krwawemi, nietylko ostatkowi dać się wyśliznąć, ale w czymby się im ubliżyło a z nich się wykroczeło, ad pristinum statum przywodzić omni occasione data nie zaniechywali tam, gdzie tego miejsce bywało; także i nas, bracią swą, z pośrzodku siebie na ten sejm z sejmiku proszowskiego wysłali, abyśmy ostatka starych praw, przywilejów i wolności swych ostrzegli i do fortunniejszych czasów zadzierżeli. Lecz za tak skazanemi czasy żeśmy są od pojśrzodku IchM. p. posłów odstrychnieni, quo iudicio, Pan Bóg, wszytki stany, posteritas, nawet conscientiae IchM. własne świadkami będą et praesenti et futuro saeculo, gdyż legitimas et probabiles rationes nostras mniej poważając, racye ich pielniej przed się brali. Nadto w umiarkowaniu tej sprawy do nowego przebierania i braku niezwykłego między nami nas ciągnęli, także do namowy kształtu nowej obrony, legem nobis imponendo, abyśmy absque omnibus protestationibus conclusive pozwalali. Czego się nam nad wolą i poruczenie

braciej naszy i zwyczaj a prawa staradawne uczynić cum bona existimatione nostra i dla sekwele na potym szkodliwy nie godziło, gdyż tym kształtem stracenie koła poselskiego przyjśćby za czasem mogło. Prosiliśmy tedy, aby to nam niechęci u IchM. nie niosło, że się nam na takowych perswazyach IchM. przestać nie godziło dla różnego poruczenia braciej naszej. Jakoż i W. K. M., naszego miłościwego Pana, także IchM. p. senatorów uniżenie prosimy: już tu nam tedy nie lza, nie dla osób naszych tylko (acz i my w tychże wolnościach się kochamy), ale i dla tych, którzy fidem obstrinxerunt nostram, jedno rzeczy sobie zwierzonych statecznie dodzierżeć i ostrzec, jakoby za tym odstrychnieniem nas przez IchM. z koła swego i odjazdem naszym nic na tym sejmie nowego prawom i przywilejom głównym i zwyczajom starym przeciwnego na województwo nasze nie było zaniesiono. W czymeśmy się wszytkim do panów braciej województwa krakowskiego, od którycheśmy są posłani, odezwali i odzywamy. A wszakoż imieniem p. braciej swy, uważnie wedle czasu i potrzeby R. P. wszytkim imminentibus periculis zabieżeć chcąc, trybem przodków naszych gotowemi beli i jesteśmy pozwolić ruszenia pospolitego dla jakiego prędkiego od nieprzyjaciół koronnych niebezpieczeństwa, prędszy obrony na ten czas naleść nie mogąc; także wdzięczność ukazując imieniem braciej swej W. K. M., panu naszemu miłościwemu, retenta poborów przeszłych wszytkie z województwa naszego, także de toto corpore Regni, będzieli na to zgoda wszech stanów, pozwalamy, prosząc tak dla wszej gotowości przeciw kożdemu nieprzyjacielowi o okazowanie nadali w sześć niedziel po wyjściu sejmu, jako też dla czynienia i wysłuchania liczby nas posłów, poborce i szafarza naszego, i żołnierzowi województwa naszego dalszej zapłaty nie obmyślawając, gdyż na sejmiku od wszech jest im służba wypowiedziana, samiż gotowi będąc Majestatu, zdrowia i bezpieczeństwa W. K. M., pana naszego, na którego zdrowiu salus et dignitas R. P. nostrae consistit, piersiami i zdrowiem naszym z wielką ochotą bronić. Correctura iurium et exorbitantiarum aby doszła, tężbyśmy radzi. Acz tedy prywatnego nie goniąc, tylko zachowania ojczyzny w całości jej postrzegając, oświadczamy się przed Panem Bogiem, W. K. M. i IchM. p. senatory i wszemi około stojącemi, że na żadne nowe obyczaje i sposoby imo stare prawo i przywileje nasze główne, tak obrony wszelaki, jako i stanowienia praw nowych i konstytucyi, nie pozwalamy, ani tych za posły województwa krakowskiego imieniem p. braciej swej, od którycheśmy są posłani, przyznawamy, owszem przeciwko nim się protestujemy, iż, limitatam potestatem od nas mając, liczby z poselstwa swego przeszłego sejmu nie uczynieli, wniówszy nie mało rzeczy nad poruczenie braciej swej, przeciwnych wolnościam i prawom starym naszym, zostawując plac do naprawy praw i wolności naszych starych, w czymby się im ubliżeło, prosząc W. K. M., o cośmy też i w poselskim kole nie zaniechali prosić, aby ta protestacya nasza w wiadomości W. K. M. i IchM. panów senatorów beła, także aby przez JM. księdza biskupa przemyskiego, podkanclerzego koronnego[1], ad acta cancellariae we społek z artykuły naszymi wpisana być mogła, aby się to na potym okazało wszytkim ludziom, żeśmy nic temere ani z uporu nie postąpieli, ale praw, przywilejów, wolności naszych z poruczenia braciej naszej ostrzegając, i tym kształtem do tego przystąpicieśmy musieli. Actum Varsaviae in conventione generali Regni 10 die martii anno millesimo quingentesimo nonagesimo. Piotr Strzała sędzia zatorski, burgrabia zamku krakowskiego, poseł od rycerstwa województwa krakowskiego subscripsit. Kasper Dembiński z Dembian podkomorzy mielnicki, poseł od rycerstwa województwa krakowskiego ręką swą. Stanisław Karniński Iwan z Aleksandrowic poseł rycerstwa województwa krakowskiego ręką własną subscripsit. Matiasz Kmita poseł województwa krakowskiego. Chrystof Pawłowski poseł od rycerstwa województwa krakowskiego,

[1] *Baranowski Wojciech.*

Mikołaj Kazimierski z Biberstynu poseł od rycerstwa województwa krakowskiego ręką swą.

45. *Instrukcye sejmiku przedsejmowego województwa krakowskiego w Proszowicach 15 lutego 1590 r.*

Tekst A. Rp.: 1. *Uniw. warsz. ręk. 1⅝ (nr. inw. 425), niepag., nr. 17 akt 4. Kopia współczesna.* — 2. *Zam. nr. 1203 k. 174—176. Kopia współczesna.* — 3. *Ossol. nr. 1926 k. 19—20v. Kopia współczesna.* — *Wydana tu ta instrukcya według* Rp. 1 (*W.*), *najpełniejszego, choć nie najlepszego, w notach podane ważniejsze odmianki z* Rp. 2 (*Z.*) *i* 3 (*O.*).

Tekst B. Rp. 1 *Zam. nr. 1203 k. 171—173v. Kopia współczesna.*

Tekst C. Rp. 1. *Uniw. warsz. ręk. 1⅝ (nr. inw. 425), niepag., nr. 18.*

Uw. *Posłów na tym sejmiku wybrano podwójnych. Tym sześciu posłom, których mowa na sejmie wyżej tu podana, ob. nr. XXXVII, odpowiada tekst B. Przeciwnej grupie posłów odpowiada tekst A. Według nagłówka w Z. posłowie ci obrani byli przez większość na sejmiku. Trzecia instrukcya więc była prawdopodobnie tylko projektem jakiejś grupy kompromisowej, która stawiała dwóch posłów, wspólnych z grupą pierwszą, a jednego z grupą drugą.*

Uw. *W ręk. Czart. nr. 310 znajdują się dwukrotnie — różne między sobą — streszczenia uchwał sejmików z r. 1590, tyczące się duchowieństwa. Tu podaję ustępy, tyczące się sejmiku proszowskiego. Pierwszy z tych ustępów znajduje się na k. 107, drugi na k. 130.*

A. Sejmiki powiatowe anni domini 1590. Artykuły dotykające się duchowieństwa

Sejmiku proszowskiego.

1. Dowiedzieć się, jakim kształtem kurlańskie biskupstwo w obce ręce zaszło.
2. Posłowie cudzoziemscy aby się nie wdawali w sprawy R. P., coby było przeciw prawu naszemu.
3. Prawa opatswom służące aby były zachowane według konstytucyej.
4. Przyczynić się za kollegiaty, aby im probostwo ś. Michała naznaczono.
5. Przysięgi trybunalskiej poprawa; dekret ich, gdzieby ich nie było spełna 15, aby był nullius valoris; do tego aby się wszyscy na dekreta swe podpisowali.

B. Artykuły statum ecclesiasticum concernentes ex conventibus Regni particularibus ante comitia generalia habitis excerpti 1590.

In conventu Prosseviensi.

1. Decimarum solutio lege nova iubenda; sed ne ad tribunal regni actiones decimarum advocentur, prohibendum.
2. Deputati nostri cum ecclesiasticis communem et promiscuam in omnibus causis, tam secularibus, quam spiritualibus, iurisdicundi potestatem habeant, paritas vero sexiuralis abroganda.

A.

Artykuły p. posłom województwa krakowskiego na sejm walny warszawski na sejmiku w Proszowicach roku 1590 die[a] 15 februarii podane[b].

1. Naprzód, aby J. K. M. podziękowali za obmyślawanie to, które czyni o[a] R. P. naszej. Sprawę J. K. M. około drogi rewelski wdzięcznie przyjmujemy, jednak prosimy, aby J. K. M. tak dalekich na potym dróg przedsiębrać nie raczył.

2. Aby obronę namówili przeciw Turczynowi, bądź taką, któraby już perpetuis temporibus pro lege beła, bądź taką, któraby pro ista vice mogła tak wielki impetum znieść, jeśliby p. poseł nic pewnego do tych czasów o pokoju nie dał znać, bądź pospolitym ruszeniem, bądź innym jakiem[c] sposobem. Także bezpieczeństwo od Tatar aby przez J. K. M. według powinności J. K. M. opatrzone beło.

3. Widząc, że Niżowcy są nam przyczyną do rozerwania przymierza poniekąd, zlecamy p. posłom, aby legem jaką[d] naostrzszą[e] uczynili na nie, jako i[f] na tych[g], którzy[h] im patrocinantur, porozumiewając[i] się z p. hetmanem [1].

4. Do Moskiewskiego [2] aby beł posłany poseł, któryby z nim ekspostulował o to, w czym R. P. niepraw, i upominał o to się[j] wrócenia, co niesłusznie od państw koronnych i W. Ks. L. dzierży.

5. A iż za niedosyćuczynieniem tranzakcyi będzińskiej [3] przez arcyksiążęcia Maksymiliana podejrzana jest przyjaźń i bezpieczeństwo[k] z tamtej strony, mają w tej mierze p. posłowie nasi za zniesieniem się z drugimi p. posły i z IchM. p. radami tak postąpić, jakoby[l] dignitas i[ł] securitas R. P. jako najlepi opatrzona beła.

6. A iż doświadczyliśmy tego, jakie nam periculum imminet[m] z tych nierządnych a przez[n] prawa elekcyi, zlecamy p. posłom naszym, aby

---

[a] *W. brak.*

[b] *Z.* Drugie artykuły województwa krakowskiego od więtszej części rycerstwa i rad koronnych.

[c] *W.* takim. [d] *W. i O.* jako.

[e] *W. i O.* naostroższą. [f] *W. i O. brak.*

[g] *W.* ty. [h] *Z. brak.* [i] *W.* porozumiejąc.

[j] *Z. i O.* upomniał się. [k] *Z.* niebezpieczeństwo.

[l] *Z.* aby. [ł] *Z. i O.* et.

[m] *Z.* pericula imminent. [n] *Z. i O.* bez.

[1] *Zamojski Jan. Ob. konst. z r. 1590, Vol. leg. II 1329*: Porządek z strony Niżowców i Ukrainy.

[2] *Fiedor Iwanowicz.*

[3] *Z 9 marca 1589 r. Ob. konst. z r. 1590, Vol. leg. II 1318*: Ubezpieczenie Rzeczypospolitej.

porządny i doskonały modus interregni i elekcyi postanowion beł; a jeśliby więc do tego przyść[a] nie mogło, tedy aby[b] przynamniej to nam pro lege przynieśli, żeby ekskludowani beli wszyscy cudzoziemcy od elekcyi.

7. Z JM. p. hetmanem się porozumieć, aby jakie medium nalezione beło do zadzierżania doskonałej disciplinam militarem, którą utwierdzić prawem pospolitym, aby ciężaru tego R. P. nie ponosiła[c] [1].

8. Prosić IchM. p. duchownych, aby się nam candide deklarowali, coby[d] od nas w tej kompozycyi chcieli, żebyśmy już sobie fraterne koniec uczynili; którą namowę odnieść do braci albo sejm na tę sprawę samą aby beł złożony.

9. Niedostatki[e] skarbu K. JM. radzibyśmy jako najlepiej opatrzeli, a nie mając po tych stosiech i[f] ciężarach, które R. P. ponosiła[g] w tych czasiech, inszych[h] do tego sposobów nad resztę poborów[i] na przeszłych sejmiech koronnych uchwalonych, przeto cokolwiekby reszty ty nad zapłacenie żołnierzom dwu ćwierci lata z województwa naszego wyprawionym zostało, pozwalamy, aby to wszystko p. szafarze J. K. M. z poborcami do skarbu oddali. W czym tak strony zapłacenia żołnierzom, jako i strony oddania ostatku do skarbu K.[j] JM.[j] p. szafarzom i poborcom securitatem warujemy. Ażeby na potym do takich niedostatków skarbowi K. JM. nie przychodziło, tedy mają to panowie posłowie, namówiwszy się z inszymi, opatrzyć i prawem pospolitym utwierdzić, żeby pewne prowenta do[k] stołu K. JM., któreby wydołały wszytkim potrzebom i powinnościom, które z nich JM. K. odprawować ma, beły naznaczone [2] i obwarowane tak, żeby dożywociem żadnym nie beły onerowane, sub poena, jako się zgodzą. Także gdyby przypadały in dispositionem K. JM. dobra, które beły w gołym dożywociu albo na arendach, aby wedle ordynacyi za króla Henryka uczyniony [3], która jest drukowana pod pieczęcią koronną K. JM., kancelarya[l] się sprawowała i listów na[k] nie[k] nie dawała i skarb aby inaczy nie przyjmował, pod winą, jako namówią.

10. Pactis etiam conventis [4] aby się dosyć stało od J. K. M., prosić panowie[j] posłowie[j] mają[j].

11. Ażeby też przy tym skarb K. JM. był poratowany, mają być

---

[a] *Z.* a jeśliby to więc być. [b] *Z. brak.* [c] *Z.* odnosiła.
[d] *W.* żeby. [e] *Z.* Niedostatek. [f] *Z.* a.
[g] *Z.* odnosiła. [h] *W.* i inszych. [i] *Z.* poborową.
[j] *Z. brak.* [k] *W. i O. brak.* [l] *W.* i kancelarya.

[1] *Ob. konst. z r. 1590, Vol. leg. II 1326*: Disciplina militaris.

[2] *Ob. konst. z r. 1590, Vol. leg. II 1334*: Rationes stołu Króla JM.

[3] *Z 12 maja 1574 r., Pawiński, Skarbowość w Polsce i jej dzieje za Stefana Batorego, str. 22.*

[4] *Z r. 1587, Vol. leg. II 1096–1200 (sic).*

z każdego sejmu deputowane według dawnych[a] konstytucyi pewne osoby któreby po śmierci każdego starosty i dzierżawce powinne beły zjechać do rewidowania i spisania prowentów starostw[b] albo dzierżaw wakujących. W czym iżeby beła onerowana ich conscientia tak, żeby według nowy coraz taksy kwarty R. P. przybywało; do czego i p. podskarbiowie należeć mają[1]. A możeli też jaki sposób być bez naruszenia prawa do przyczynienia kwarty tej naleziony, tedy, porozumiawszy się z inszymi pany posły[c], mają się do tego przymawiać.

12. Skarby królów IchM. ś. pamięci, panów naszych, iż przez deputaty na przeszłym sejmie prze jakąś przyczynę rewidowane i zinwentowane nie są, mają się tego ponowie posłowie domówić, aby rewidowane i wedle pierwszych i[d] ostatnich inwentarzów spisane beły i do ksiąg inwentarz wszystkich[e] wwiedzion beł.

13. Dobra R. P. w starych summach zawiedzione, które za czworgiem dożywocia wolne zostawać miały, iż o tym[f] pewny wiadomości nie masz, któreby po konstytucyi anni 1566[2] już za wyściem czworga dożywocia wolne beły, aby[g] beł nalezion obyczaj, jakoby się z tym nikt[h] in fraudem[i] Reipublicae nie utaiwał, i owszem żeby i z tych dóbr kwarta Reipublicae za taksą wyżej mianowaną i prowent K. JM. przymnożony beł, także z dóbr ad rationem quingentorum milium flor. zawiedzionych, i tych, które po odjachaniu króla Henryka z Korony przez żołnierze w zapłacie zatrzymany okkupowane są; takowe sumy aby ważne nie beły.

14. Cła na rzekach uprzywilejowanych, które privatim ludzie sobie za jakimkolwiek pretekstem wyciągają, iż rzeki[j] takowe mają być publici iuris, aby zgoła wszystki zniesione[k] beły i forum o nich naznaczone beło.

15. Aby panowie posłowie nasi przenagabania około dóbr królewskich nie odnosili, tedy zakazujemy im diserte[l], aby na żadne daniny wieczne i lenna prawu pospolitemu przeciwne nie przyzwalali.

16. Co się tycze żądania Królowy JM.[ł] o darowanie kwarty z pewnych podlaskich dzierżaw, tedy, mając w dobry[m] pamięci zasługi przodków Jej K. M., także i samy Jej K. M. przeciwko tej R. P. zasługi i dobrodziejstwa, radzibyśmy pewnie wszelaką wdzięczność Jej K. M. pokazali, lecz iż nam idzie o zachowanie w cale tego dosyć niewielkiego

[a] *Z.* dawnej. [b] *W.* starosty.
[c] *W. zamiast:* pany posły *ma*: R. P.
[d] *Z.* a. [e] *W. brak.* [f] *Z.* et hinc.
[g] *Z. brak.* [h] *Z.* z niem nigdy.
[i] *W.* in fraude. [j] *Z.* rzeczy.
[k] *Z.* zniszczone. [l] *Z.* directe.
[ł] *Z.* K. JM. [m] *Z. brak.*

[1] *Ob. konst. z r. 1590, Vol. leg. II 1332*: Sposób i warunek oddawania kwarty.
[2] *Mowa tu zapewne o konst. z r. 1565, nie 1566, Vol. leg. II 699.*

skarbu R. P., prawem pospolitym uprzywilejowanego, raczybyśmy[a] tego życzeli, żeby skądinąd takowymi pożytkami[b] Jej K. M. dogodzono.

17. Iż p. Bierecki[1], będąc poborcą sanockim, armata manu w mieście Dukli[2] sukkollektora pana poborcę[3] województwa naszego, który od win składne wedle uniwersału odbierał, wygnał, także też i[c] w mieście Jaśliskach[4], iż toż miasto, i dzierżawca tego miasta p. Baranowski, sukkolektora ani jurysdycyi p. poborce naszego przyjąć nie chciało tak, iż w Dukli i w Jaśliskach, mieściech województwa naszego podległych, per fors p. Bierecki od win przez żydy pobór wybiera; co iż czyni upornie przeciwko uniwersałowi, nie dbając na deklaracyą w ty mierze i mandaty K. JM., że stąd indignitas województwa naszego i szkoda wielka pokazuje się, serio się za[c] to[c] panowie posłowie nasi ująć mają i tego dopiąć, jakoby tak beł[d] karany i k temu aby to, co wziął, sprawiedliwie p. poborcy naszemu oddał i Duklanom szkody, przez sługi p. Biereckiego poczynione, nagrodzone beły, i żydzi, którzy to dzierżą, karani beli, jakoby[e] się tego na potym nikt nie ważył[f], opatrzyć.

18. Starać się o poprawę roków ziemskich krakowskich[5].

19. Napomnieć IchM. senatory, aby wedle powinności swej K. JM. do tego wiedli, żeby J. K. M. w stan święty małżeński wstąpić raczył, gdyż to expedit Reipublicae.

20. Urzędnicy ziemscy aby, gdy K. JM. do który ziemie przyjedzie, urzędy swe wykonywali, a w tym od urzędników dworskich przeszkody nie mieli.

21. Postulata panów mieszczan krakowskich. Postulata panów mieszczan kazimirskich. Postulata mieszczan bieckich. Postulata mieszczan wielickich. Postulata mieszczan bocheńskich. Postulata kaczmarzów krakowskich[g].

Która instrukcya[h] jest od nas dana IchM. pp. posłom od nas zgodnie obranym, którzy IchM. są[i]: JM. p. podkomorzy krakowski[6], chorąży kra-

[a] *Z.* radzibychmy. [b] *Z. i O.* takowem pożytkiem.
[c] *W. i O. brak.* [d] *Z.* aby beł.
[e] *W. i O.* i jakoby. [f] *Z.* nigdy nie ważeli.
[g] *Z.* Postulata pp mieszczan krakowskich, kazimierskich, bieckich, wielickich, bocheńskich. [h] *W. i O.* instancya.
[i] *W Z. zamiast tego ustępu tylko:* Posłowie.

[1] *Bartosz, poborca w ziemi przemyskiej i sanockiej.*
[2] *Miasteczko w pow. krośnieńskim w Galicyi.*
[3] *Porembski Balcer. Król Zygmunt III już mandatem z 7 grudnia 1589 r. wzywał Biereckiego, by czopowe wybierał tylko w powiatach przemyskim i sanockim, a nie przeszkadzał Porembskiemu*: w miejscach w województwie krakowskiem będących. *Castr. Crac. Rel. t. 15 str. 588.*
[4] *Miasteczko w pow. sanockim w Galicyi.*
[5] *Ob. konst. z r. 1590, Vol. leg. II 1337*: Roki ziemskie krakowskie.
[6] *Cikowski Stanisław.*

kowski[1], p. żupnik krakowski[2], pan Firlej Jan[a] wojewodzic krakowski, p. Andrzej Zebrzydowski wojewodzic kaliski, p. Józef Kowalowski podsędek[b] ziemski krakowski.

B.

1. Iż się J. K. M. uskarżać raczy o niedostatku skarbu swego, prosić J. K. M. posłowie mają, aby J. K. M. pilnie w prowenta stołu swego wejrzeć raczył a przykładem postanowienia Wielkiego Ks. Litewskiego[3], aby J. K. M. pewne dobra stołu swego arendami, dożywociem, jurgielty onerować nie raczył, okrom jurgieltów starodawnych, jako cła, myta, żupy krakowskie i ruskie, wielkie rządy i co do nich starodawnego należało, starostwo samborskie i Ozimina z przyległościami etc.[4]; także w Prusiech pewne dobra, także w Inflanciech, podług podania p. podskarbiego[5]. A wszech starostw i dzierżaw aby J. K. M. we wszystkiej Koronie inaczej exnunc dawać nie raczył, jedno podług ordynacyjej św. pamięci króla Henryka[6], to jest starostw sądowych połowica do skarbu K. JM. a połowica staroście, przód kwartę odłożywszy. A niesądowe starostwa i dzierżawy, odprawiwszy kwartę, dwie części do skarbu K. JM. a trzecia dzierżawcy być ma. A konstytucyą opisać, aby kancelarya inakszych listów wydawać nie śmiała sub poena, która się namówi; forum na trybunał exceptis tamen modernis possessoribus. A teraz, bacząc wielki niedostatek stołu i skarbu K. JM., retenta wszystkich poborów przeszłych i teraźniejsze, co zostanie, zapłaciwszy żołnierzom dwie ćwierci lata, J. K. M. darujemy. Także i z Wielkiego Ks. litewskiego o to się p. posłowie domagać mają, aby dwoi pobór wydan był i J. K. M. doszedł.

2. Dano nam sprawę, iżby wiele dóbr stołu J. K. M., które beły sumami staremi onerowane, a jużby w dyspozycyą K. J. M. dawno beły przyjść miały. Panowie posłowie starać się mają, aby to konstytucyą beło opatrzono, aby wszyscy, którzykolwiek w sumach starych dobra K. JM. trzymają, powinni się na przyszły sejm sub privatione bonorum obligatorum z prawy swemi stawić i tam się R. P. in instanti usprawiedliwić durantibus comitiis, także i ci, którzy trzymają dobra stołu K. JM. in obligatione quingentorum mille florenum[7], aby beli powinni z listy a z prawy swemi znieść się na sejm, aby się wiedzieć mogło, jeśli kto za takiem prawem się nie utaił ku szkodzie R. P. A iż takowe dobra dożywociem onerowane być nie mogły a w małych sumach prowenty wielkie są one-

[a] *Z. brak.* [b] *Z.* p. podsędek.

[1] *Chełmski Marcyan* [2] *Lubomirski Sebastyan.*
[3] *Konst. z r. 1589, Vol. leg. II 1285—6. — Ob. str. 141 uw. 2.*
[4] *Ozimina wieś w powiecie samborskim w Galicyi.*
[5] *Dulski Jan.* [6] *Z 12 maja 1574 r., ob. str. 141 uw. 3.*
[7] *Według konst. z r. 1565, Vol. leg. II 699.*

rowane ku szkodzie R. P., konstytucyą opatrzyć, ktoby chciał wykupić, a kwartę z tych dóbr na R. P. oddać do Rawy, aby kancelarya konsens każdemu dać beła powinna. Wszakże possessores będąli chcieć kwartę dawać, bliżsi będą przy dobrach się zostać.

3. Annaty aby na założenie skarbu pospolitego prałaci IchM., także i biskupi, aby beli do każdego swego województwa na wojnę turecką cum poenis oddać powinni. Forum opisać na trybunał ad instantiam instigatoris. Annaty deklarować wedle prowentów całych jednego roku.

4. O skarbiech i klejnociech tykocińskich panowie posłowie wywiedzieć się mają statecznie, i żeby beł [ich regestr] przy deputaciech z koła poselskiego rewidowan i spisan; także o kredens Korony po śmierci K. JM. ś. pamięci Stefana; i pewne senatory do chowania tego deputować do pp. podskarbich, a regestr aktykować ich w grodziech głównych[a].

5. Cła główne wszystkie, o których już miała być decyzya podług konstytucyjej anni 1581[1], aby zniesione beły, także grobelne, mostowe, wodne, i teraz komukolwiek nowo dane, aby beły zniesione; także i od towarów miastu Krakowa[2] oddane aby beły zniesione, jako prawu pospolitemu przeciwne. O jazy na rzekach, gdzie są navigabiles, prosić, żeby beły zniesione.

6. Iż przez złą, nieważną mennicę wielką szkodę R. P. cierpi, prosić, aby p. podskarbi[3] i z deputaty podług powinności swej tego dojrzeć z pilnością raczył, żeby podług praw in grano et pondere kowana beła. A ktoby się tego ważył inakszem i podlejszem kować, jakoż snać ktoś teraz w Olkuszu ją kuje, jedno szelągi, prosić aby nad takowem egzekucya podług prawa beła; także i nad tem, któryby privata autoritate contra iura Regni minicę kować się ważył. I na insze czasy ziemskie mince złe aby beły podług pierwszej konstytucyjej[4] wywołane.

7. Konstytucya de crimine laesae Maiestatis[5] aby nie chowana[b] beła; plebeius nobilem inculpare non potest, ac multo magis convincere; evasio[c] per iuramentum, gdy będzie, aby delator poena capitis karany był; także in citato scrutinium i evasio być ma.

8. Oto się pilnie starać, glejty plebeis contra nobiles aby beły derogowane.

9. Pactis conventis[6], prosić, aby się dosyć stało od J. K. M.

---

[a] *Ten ostatni wyraz dopisany.*

[b] *Poprzednio było*: meliorowana. [c] *W tekscie*: evasione.

[1] *Vol. leg. II 1018*: Rewidowanie ceł.

[2] *Zapewne mowa tu o przywileju Zygmunta III dla Krakowa z 17 kwietnia 1589 r., Piekosiński, Prawa, przywileje i statuta miasta Krakowa t. II nr. 779.*

[3] *Dulski Jan.*

[4] *Rozumiano przez tę konstytucyę zapewne konstytucyę z r. 1578, Vol. leg. II 977.*

[5] *Z r. 1588, Vol. leg. II 1208.*

[6] *Z r. 1587, Vol. leg. II 1096—1200 (sic).*

10. Compositio inter status i proces contra violatores confoederationis namówić i odnieść na przyszły sejmik. A interim na trybunale aby o dziesięciny nie sądzono ani egzekucyjej im nie czyniono, które otrzymane aby beły zniesione.

11. O poprawę trybunału starać się mają, aby p. duchowni pospołu z pany świeckiemi, także świeccy z duchownemi wszystkie kauzy sądzieli na trybunale, numerum, jako ich teraz bywa, non excedendo. A z województwa aby po dwu obierano, żeby jeden odjechać a drugi przyjechać mógł. A gdzieby ich mniej niż 12 beło, dekret być nie może.

12. JM. p. marszałek koronny[1] chce sobie juryzdykcyą, a zwłaszcza nad p. posły naszemi, przywłaszczać i nad sługami ich, której nigdy JM. nie miał. Prosić J. K. M., aby tej angaryej na posły nasze JM. p. marszałek nie wnosił, a w lepszem uszanowaniu p. posłowie nasi beli. Także gospody aby im pro conditione po p. kasztelaniech naznaczone a nieodmieniane beły.

13. O szpitale i ubogie tułające się aby statut[2] ad executionem beł przywiedzion; jeśliby czego nie dostawało, poprawić, to jest aby każda wieś i miasteczko swego ubogiego, kędy się urodził albo zestarzał, chować do śmierci powinni.

14. Do korrektury praw deputaci naznaczeni[3] aby na przyszły św. Marcin do Lublina się zjachali, contrarietatem statutorum znieśli na sejmiki powiatowe.

15. Sejmik korczyński i kolski aby beł in ordinem przywiedziony, żeby na niem IchM. p. senatorowie z rycerstwem artykuły ucierali.

16. Konstytucyej aby p. posłowie przez deputaty nie stanowili, ale po jednym artykule aby odprawowali i konkludowali.

17. Urzędnicy ziemscy aby, gdy K. JM. do który ziemie przyjedzie, urzędy swe wykonywali, a w tym od urzędników dworskich przeszkody nie mieli.

18. Iż składne[a] od wina, które p. Birecki[4] z ruskiego województwa gwałtem p. poborcy naszemu[5] odjął, aby je wrócił, starać się mają, i beł karany.

19. Sąd królewski dworski aby nie beł odmieniany.

20. Gościńców aby nie obracano nad prawa opisane.

---

[a] *W tekscie:* sladne.

[1] *Opaliński Andrzej.*

[2] *Tj. konstytucya z r. 1496, Vol. leg. I 267, reasumowana w r. 1588, Vol. leg. II 1243.*

[3] *Przez sejm z r. 1589, Vol. leg. II 1271.*

[4] *Bartosz, poborca w ziemi przemyskiej i sanockiej.*

[5] *Porembski Balcer. Ob. str. 143 uw. 3.*

21. Wójtów, sołtysów, aby nie skupowano, tak w dobrach K. JM. jako i w duchownych, gdyż tym siła ubywa w ruszeniu pospolitem.

22. Poprzeć sprawiedliwości o zburzenie zboru i kamienice JM. p. podkomorzego krakowskiego[1].

23. Statut in executionem przywieść de minorennibus[2], iż utracić i zastawić do 24 lat nie mogą. Także K. JM. prosić, aby nikt inszy lat nie przysądzał, jeno sąd ziemski.

24. A iż słyszemy, żeby trzecia pieczęć być miała pokojowa, mało co mniejsza, niż w kancelaryach, prosić K. JM. mają, aby dobrze mniejsza być mogła propter errorem.

25. Olborę olkuską nad prawo pospolite żyd dzierży.

26. O defalkacye przeciwko prawu prosić K. JM. p. posłowie mają. P. pisarz grodzki krakowski[3] nad prawo pospolite trzyma pisarstwo ziemskie przemyskie.

27. Prosić p. posłowie K. JM. mają, aby ci, qui partem sequebantur arcyksięcia Maksymiliana, aby beli generali decreto absoluti i więcej nie turbowani[a].

Postulata.

28. Postulata p. Krakowian et gravamina eorum.

29. Za potomki prosić JM. p. starosty sendomirskiego[4].

30. Za potomki p. Pieniążka[5] kawaliera.

31. Za p. podkomorzem mielnickim[b 6] prosić K. JM., żeby miłościwe baczenie na służby jego mieć raczył.

32. Za JM. p. sandeckim[7] prosić, aby mu suma, której na koronacyej pożyczył, zapłacona beła.

33. Działa Tykocińskie aby beły na zamek krakowski zniesione. Dział z Dinamentu[8] aby nikomu J. K. M. nie dawał.

34. Postulatum p. Czarneckiego, aby na tem sejmie sądzony był.

25. Postulatum Kleparzan, złotników krakowskich, mieszczan bieckich mieszczan sandeckich, miasta Wieliczki i Bochnie, salvis tamen iuribus karczmarzów krakowskich.

---

[a] *W tekście*: nie turbowali. [b] *W tekcie*: mieleckim.

[1] *Cikowski Stanisław. Ob. o tej sprawie wyżej str. 129 uw. 1.*

[2] *Mowa o przepisach z Consuetudines Cracovienses, Vol. leg. I 326.*

[3] *Łączyński Jan.* [4] *Nie wiadomo, o kogo tu chodzi.*

[5] *Prokop. Ob. konst. z r. 1588, Vol. leg. II 1240*: Potwierdzenie daniny w Inflanciech Prokopa Pieniążka.

[6] *Dembieński Kasper.*

[7] *Komorowski Krzysztof. O jego pożyczkach na zapłatę wojska ob. Uruski, Rodzina t. 7 str. 141.*

[8] *Dynamind twierdza koło Rygi.*

36. Prosić J. K. M., aby Lubowla w lepszem opatrzeniu być mogła [1].
37. Postulatum IchM. p. Ziemskich.

Posłowie.

P. Piotr Strzała sędzia zatorski. P. podkomorzy mielnicki Kasper Dembiński [a]. P. Iwan [b 2]. P. Mikołaj Kazimirski [c]. P. Pawłowski [3]. P. Kmita [4].

C.

Instrukcya p. posłom krakowskiego województwa na sejm.

J. K. M. dziękować za łaskawe a miłościwe obmyślawanie dobrego R. P., a osobliwie za to, że prośby braciej naszej łaskawie przyjąć raczył w rzeczach tych, które rozumieli być z obrazą praw, wolności i swobód koronnych. Prosić, aby J. K. M. to o nas wszystkich rozumieć raczył, co ma być rozumiano o wiernych a cnotliwych poddanych J. K. M., obiecując to sobie o nas, czego doświadczyli przodkowie J. K. M. po przodkach naszych, gdyśmy też to sobie o J. K. M. obiecujemy, że nam wcale to wszystko z poprawą, gdzieby czego R. P. potrzebowała, chowano będzie, co otrzymali przodkowie nasi od przodków J. K. M. Prosić tedy mają, aby J. K. M., zatrwożenie to wziąwszy przed oczy swe, które się beło w Koronie stało z odjazdu J. K. M. do Rewla, to obmyślawać raczeł, żeby nie tylko stanęło, ale i wszystkie około tego rumores, które teraz w uściech ludzkich są, uspokojone beły. Owszem aby J. K. M., niepogardzając cnotą i wiarą naszą, mieszkać z nami raczył, to przed oczy swe biorąc, jako P. Bóg to niewdzięcznie przyjąć raczył od króla Henryka, że pogardził powołaniem jego i przepomniał przysięgi swej, jemu uczynionej. A to my, nie wdając się w pisanie wiele artykułów, posyłamy z tym posły swe, aby się dzierżeli prawa pospolitego, naprawując to wszystko w zgodzie i w miełości, co się kolwiek z niego uniosło, i z inszemi się województwy wszystkimi, także IchM. p senatory, w tym znosząc, coby naprawie i wolności naszej i praw służeło, które nam K. JM. i panowie nasi przysięgami swemi umocnić raczyli, także też strony opatrzenia teraźniejszych R. P. potrzeb, które nam są przez K. JM. proponowane.

---

[a] *Przepisujący ten akt wziął widocznie przymiotnik*: mielnicki *za nazwisko i napisał*: p. podkomorzy Mielnicki, p. Kasper Dembiński, *robiąc z jednej dwie osoby.*
[b] *W tekscie*: Iwana. [c] *W tekscie*: Karzsnicki.

[1] *Ob. konst. z r. 1590, Vol. leg. II 1347*: Rewizya Lubowle.
[2] *Karniński Stanisław Iwan.*
[3] *Krzysztof.* [4] *Maciej.*

Posłowie:

Pan podkomorzy krakowski[1].
Pan stolnik krakowski[2].
Pan Mikołaj Kazimirski.
Pan podczaszy sieradzki Kotkowski[3].
Pan Strzała[4].
Pan starosta olsztyński[5].

XXXVIII. Zjazd częściowy szlachty województwa krakowskiego na rokach ziemskich w Proszowicach 25 czerwca 1590 r.

46. *List senatorów, urzędników i szlachty, zebranych na roki ziemskie krakowskie, do szlachty, która ma się zebrać na rokach ziemskich proszowskich 25 czerwca 1590 r. Z Krakowa 23 czerwca 1590 r.*

Rp.: 1. *Czart. nr. 1621 str. 555—557. Oryginał z podpisami.* — 2. *Czart. nr. 1621 str. 531—534. Kopia współczesna.* — 3. *Czart. nr. 1621 str. 619—621. Kopia współczesna.*

Nasi łaskawi panowie bracia.

Doszło nas to, żeby od kielku osób prywatnych zjazd jakiś w Proszowicach na przyszły poniedziałek[6] miał być złożony i privatim nań od tychże ludzie zwoływani być mieli; czemu acz nie dowierzamy, wiedząc komu i pod które czasy zjazdy składać prawo pospolite pozwala, a prywatnych conventicula broni, lecz świeży przykład nas w tym utwierdza, gdy kilkanaście osób, tu u ś. Franciszka zszedszy się, konsultacye o R. P. odprawowali i posły do inszego województwa wysłali imieniem wszytkiego województwa krakowskiego, ekskludując niejedno nas, senatory swe, także p. urzędniki, ale i insze wszytko rycerstwo województwa tego, którzy, jako i my, o tem nic a nic nie wiedzieli; nie godziło się nam tedy deesse muneri nostro senatorio, jakośmy tego i pod tę u ś. Franciszka schadzkę uczynić pospołu z JM. panem krakowskiem[7] i JM. panem wojewodą krakowskiem[8] nie zaniechali, abyśmy temu, co szkodliwego R. P., przeciwnego dostojeństwu J. K. M., także i prawu pospolitemu, tudzież zwyczajom dawnem być baczemy, zabiegać nie mieli; też intencyą IchM. pp. urzędników i wielkiej części rycerstwa tu pod te roki ziemskie zgromadzonego bacząc, którzy się też w tem wszytkiem dobrze poczuwają. Przetoż WM. pp. braciej swej prosiemy i z powinności senatorskiej, tak swym, jako i IchM. pp. senatorów przed-

[1] *Cikowski Stanisław.*
[2] *Jordan Spytek.* [3] *Mikołaj.*
[4] *Piotr.* [5] *Ocieski Joachim.*
[6] *25 czerwca.* [7] *Bonar Seweryn.*
[8] *Firlej Mikołaj.*

nich województwa tego wyszej mianowanych imieniem, których o tem pisanie mamy, fraterniter napominamy, abyście WM. przedsięwzięcia swego (a naprzód ci, którzy autores tego jesteście) zaniechali, potem też i WM. drudzy uwodzić się nie dali, pewni tego będąc, że do wszytkiego tego, cokolwiek do zatrzymania R. P., także praw i wolności naszych należy, równo się z WM. poczuć i tego poprzeć jesteśmy zawsze gotowi, jedno swą drogą i porządkiem zwykłem a prawu pospolitemu nie przeciwnem. Bo konsiderować WM. pilnie trzeba, jeśliże kogo nieotwieranie regresu arcyksiążęciu JM. Maksymilianowi, sejmową uchwałą zawartego[1], do zatrząsania sprawami tegoż sejmu przywodzi, więc i to, jeśli kto nie odmętu i zamięszania w R. P. szuka; gdyż jeśli consensus ordinum, który autoritatem wszytkiem prawom dał i daje, nie będzie ważny, sprawy przytem sejmowe bądź stanowione, bądź retraktowane od samego K. J. M. albo jednego stanu (jako się do tego niektórych intencye skłaniają) będą być mogły, a zaś nie odmiana we wszytkich rzeczach nastąpi i nowa jakaś facies R. P. bez pewności wszelakiej? Nadto raczcie WM. uważyć to tak gwałtowne periculum R. P., na którego odparcie za tą zwłoką i mieszaniną samo nam pospolite ruszenie zostaje, które jako będzie do odparcia potężne i wczesne, z jakiem pożytkiem tak każdego z osobna, jako i wszytkich społem, osobliwie tych ziem, któremby się ratunek dać miał, to sam czas pokaże. Nakoniec, jeśliby to wszytko u WM. miejsca (o czym nie tuszę) nie miało, braterskie napominamy, abyście WM. pod tamtemi jednego powiatu rokami czegokolwiek stanowić nomine publico non praesumant, a R. P. niech potem uznawa, jako słusznie kto i z jakiem jej pożytkiem postępował. Zatem się miłości braterskiej WM. zalecam[y]. Pisan w Krakowie 23 iunii anno 90. WM. wszego dobra życzliwi bracia: Piotr Myszkowski biskup krakowski, WM. życzliwy brat. Wawrzyniec Goślicki biskup chełmski subscripsit. Zebrzydowski[2] wojewoda lubelski, starosta generał krakowski propria. Jan z Mirowa Myszkowski kasztelan żarnowski własną. Sebastyan Lubomierski starosta sandecki, żupnik krakowski, manu propria. Marcin Rozen starosta czchowski propria. Grzegorz Branicki ręką swą. Andrzej Zebrzydowski z Wiecborku manu propria. Marcin Chełmski chorąży ziemi krakowskiej manu propria. Szczęsny Czerski z Czerskiej sędzia generał ziemie krakowskiej manu propria. Józef Kowalowski podsędek ziemi krakowskiej subscripsit. Piotr Oraczowski pisarz ziemi krakowskiej. Hieronim Staszkowski podstarości krakowski manu propria. Jan Łączyński burgrabia i pisarz zamku krakowskiego. Michał Maleczkowski wielki rząca krakowski ręką subscripsit. St. Wieruski. Chrystof Niewiarowski.

[1] *Z r. 1588, Vol. leg. II 1318:* Ubezpieczenie Rzeczypospolitej do arcyksiążęcia JM. rakuskiego Maksymiliana.

[2] *Mikołaj.*

Mathias Misiowski burgrabia krakowski manu propria. Jan Niewiarowski subscripsit. Marcin Łyczko stolnik ziemi sanockiej propria. Przecław Niewierowski manu propria. Jan Strasz z Białaczewa zamku krakowskiego burgrabia. Mikołaj Ciekliński burgrabia zamku krakowskiego ręką własną subscripsit. Zygmunt Porembski. Mikołaj Lubomirski subscripsit. Stanisław Ciekliński propria. Piotr Chwalikowski podrzęczy ziemi krakowskiej subscripsit. Andrzej Myszkowski ręką swą. Jan Przybkowski subscripsit. Anzelm Kłoczowski stolnik ziemie sendomierski. Marcin Dobryszowski burgrabia zamku krakowskiego subscripsit. Jan Secemiński sekretarz K. JM., dzierżawca janowski, subscripsit. Krzysztof Jasieński. Jan Wielopolski ze Gdowa ręką swą subscripsit. Piotr Pieniążek subscripsit. Mikołaj Chełmski. Just Paczek subscripsit. Paweł Szydłowski subscripsit. Jan Żydowski subscripsit. Samuel Branicki subscripsit. Mikołaj Koryciński manu propria.

Nam miłem a łaskawym panom i braciej IchM. pp. rycerstwu województwa krakowskiego, jeśliby którzy pod temi roki powiatu proszowskiego tamże zgromadzeni beli[a].

47. *Odpowiedź szlachty województwa krakowskiego na list z 23 czerwca (ob. nr. 46) z zjazdu na rokach ziemskich w Proszowicach 25 czerwca 1590 r.*

Rp.: 1. *Czart. nr. 1621 str. 551—552. Oryginał.* — 2. *Czart. nr. 1621 str. 623—624. Kopia współczesna.*

Miłościwi panowie a bracia nasi starsi.

WM. naszem miłościwym panom nie tajne jest panów posłów naszych odstrychnienie na sejmie od konsultacyi sejmowych dla inszych nastąpienia na to poselstwo nad obieranie i zlecenie nasze, których barzo mała część a ledwie setna województwa krakowskiego, oderwawszy się od nas do gospody z kościoła, tam wyprawiła i z artykuły różnemi; którzy jako wszej Koronie posłużeli, a to efekt jasny widzimy. Którego oderwania i niezgody kto jest przyczyną, Pan Bóg niech mu da upamiętanie. Za czym iż panom posłom naszym przyszło do protestacyi[1] przed J. K. M. in facie totius Reipublicae i opowiedzenia[b], że z tym do nas jadą necessario, usłyszawszy o rzeczach nowych, niezwyczajnych, a prawom naszem przeciwnych, solicytowalichmy ich w tem, aby nam na którymkolwiek miejscu o wszystkiem sprawę dali; i dlatego się nam stawili

[a] *Brak w oryginale tego adresu.* [b] *W tekście*: opowiedzenia.

[1] *Ob nr. XXXVII.*

sam do Proszowic na roki; czego aby nam prawo pospolite bronić miało, w tymże prawie pospolitem nie widzimy, gdyż my, da Pan Bóg, nic niczyjego ani prywatnego nie szukamy, tylko zachowania w całości praw i wolności naszych starożytnych, a k temu jasne przykłady mając od cnych przodków naszych wychodzenia z takowychże angaryi, choć też na sejmie wkładanych na przodki nasze; także świeże przykłady mamy ze wszech inych województw, którzy choć posły tam swe mieli legitime obrane, przecie, iż nad poruczenie ich co inego sprawili, podlegać temu nie chcą. Daleko my więcy, którzyśmy w osobach posłów naszych stamtąd są odstrychnieni, poczuwacieśmy się powinni i życzylibyśmy beli tego sobie, abyście też WM. także w tych miłych wolnościach poczuwać się byli raczyli i pospołu z temi, o których WM. w liście swym[1] zminkę czynić raczycie. Jakoż sam nas za błogosławieństwem Pańskiem dosyć znaczne zgromadzenie stawiło się, jednak nic imieniem WM., którychby sam praesentes nie było, nie odprawujemy, a przykładem województwa sendomirskiego i inszych dla przesłuchania IchM., którycheśmy w angaryach tych naszych do J. K. M. wyprawili, zjechacieśmy się zaś obiecali sami sobie. A zatym uprzejmości nasze braterskie w miłościwą łaskę WM. naszych miłościwych panów zalęcamy. Dan w Proszowicach na rokach ziemskich d. 25 iunii anno 1590.

WM. naszych miłościwych panów a starszej braciej bracia młodsi.

Kaspar Kempski za zleceniem wszech braciej sam w Proszowicach na roczech ziemskich będących.

Wielmożnym panom, panom JM. księdzu biskupom krakowskiemu[2] i chełmskiemu[3] i JM. panu wojewodzie lubelskiemu[4], naszym miłościwym panom i starszej braciej należy.

48. *List do króla Zygmunta III szlachty, zebranej na rokach ziemskich [w Proszowicach 25 czerwca 1590 r.].*

Rp. 1. *Czart. nr. 1621 str. 627—628. Kopia współczesna.*

Najaśniejszy, miłościwy Królu, Panie a Panie nasz miłościwy.

Iż już nie jest W. K. M., panu naszemu miłościwemu, tajemne na przeszłem sejmiku proszowskiem przed walnem sejmem warszawskiem barzo szkodliwe oderwanie od dosyć mała ludzi tegoż województwa krakowskiego za powodem tych, którzy mniej do sejmiku naszego należeli, i wyłączeniem ich do gospody, a co nam żałośniejsa, że ciż bracia nasi, którycheśmy beli na poselstwo na siem walny uprosieli, są od-

[1] *Ob. nr. 46.* [2] *Myszkowski Piotr.*
[3] *Goślicki Wawrzyniec.* [4] *Zebrzydowski Mikołaj.*

strychnieni i do konsultacyi sejmowych nie są przypuszczeni. Jakoż tamże in facie totius Reipublicae in instanti o taki gwałt, który się stał w osobach ich nam wszem z województwa krakowskiego, którzyśmy i z artykuły naszemi IchM. beli na ten urząd poselski z pośrzodku siebie wysłali, tak przed Majestatem W. K. M. publice przy IchM. wszech panów senatorzech, jako i z inszych ziem posłów ziemskich, protestować się nie zaniechali[1], opowiedziawszy się tamże zaraz przed W. K. M. i IchM. wszemi obecnemi do nas tę protestacyą cale odnieść, którą w poselskiej izbie publice JM. panu staroście warszawskiemu[2], tak też przed Majestatem W. K. M. in facie totius Reipublicae JM. ks. biskupowi przemyskiemu[3], podkanclerzemu koronnemu, do wwiedzienia ad acta oddawali. Uniżenie tedy W. K. M., pana naszego miłościwego, prosiemy, aby W. K. M., pan nasz miłościwy, tem się obrażać do nas wiernych poddanych swych nie raczył, iż my, postrzegając we wszem praw i wolności naszych ojczystych, między któremi za naprzedniejszy mamy fundament wolności, że na nas bez nas żaden stan przy W. K. M., panu naszem miłościwem, nowego nic stanowić, a prawom i przywilejom naszem starym głównym przeciwnego, nie może, anibyśmy takowemu stanowieniu wedle tychże praw naszych podlegać powinni. Jakoż między inszem tam prawom starem naszem przeciwnem stanowieniem a to i pogłówne[4] na nas pospołu ze wszemi województwy jest wniesione, którem jako się wszystkie insze województwa urażają i podlegać się pod nie zbraniają, tak i my uniżenie i pokornie W. K. M., pana naszego miłościwego, prosiemy, aby W. K. M. z miłościwej łaski swej tak z nas, to jest stanu duchownego i świeckiego, jako z miast i dzierżaw W. K. M. wedle praw naszych u nas zahamować raczył. Jednak, ne videamur deesse ojczyźnie naszej miłej, a to przykładem cnych przodków naszych, to ruszenie pospolite, które posłowie nasi tamże na sejmie ofiarowali, i z temi wiciami, jako już wyszły[5], pozwalamy, cale przy tej protestacyej ich we wszem stojąc. A iżby suo modo et ordine te wszystkie angarye z uszanowaniem i uchronieniem zwierzchności W. K. M., pana naszego miłościwego, z całością także praw i wolności naszych województwa naszego znieść się mogły a dalej się nie szerzeły, sejmu walnego do uspokojenia i umoderowania tego i zabieżenia wszem niebezpieczeństwom koronnym z sercabychmy życzeli. Co iż jest w ręku W. K. M., to na miłościwą łaskę W. K. M., pana naszego miłościwego, przypuszczamy.

[1] *Ob. nr. XXXVII.* [2] *Zaliwski Bartłomiej.*
[3] *Baranowski Wojciech.* [4] *Uchwalone na sejmie 1590 r.*
[5] *Wici królewskie z 19 kwietnia, obl. w Krakowie 18 maja 1590 r., Castr. Crac. Rel. t. 16 str. 40—43, Castr. Sand. t. 106 str. 157—159.*

49. *Dyaryusz zjazdu szlachty województwa krakowskiego w Proszowicach [25 czerwca 1590 r.].*

Rp.: 1. *Uniw. Warsz. ręk.* $1\frac{5}{4}$ *(nr. inw. 425), niepag., nr. 18, druga część.* — 2. *Czart. nr. 1621 str. 631–632.*

Uw. *Wydaje się tu ten akt według* Rp. 1 *(U.) jako tekstu lepszego; odmianki istotne, oraz uzupełnienia, wzięte z* Rp. 2 *(Cz.).*

Po sejmie pogłównym[1] zjechało się rycerstwa województwa krakowskiego niemało. Gdzie conventiculum esse legitimum pan Kazimierski[2] wywodził temi racyami[a]:

Pierwsza, konstytucya de oboedientia regis[3], w te słowa mówiąc[b]: »Tam nie masz, kto sejmik ma składać, a przedsię może wypowiedzieć posłuszeństwo krolowi, jeśli będzie co czynił contra iuramentum; także i tu[c] teraz, ponieważ się nam prawa łamią, choć konstytucyej nie masz, aby beło conventiculum, jednak pospolitemu człowieku i rycerskiemu tu się godzi[d] sejmiki stanowić«.

Wtóre[e]: pogłówne beło postanowiono od króla Zygmunta anno 20[f 4], które nie doszło. Złożyli potym taxationem fundorum, które beło anno 21[5], czego dowodził statutem Przyłuskiego folio 962 capitulo V: de taxatione fundorum, i tak[g] wywodzieł: »Utrum cum per aliquos homines omnis ordinis impatientes fuit haec salutaris institutio, praepedita etc.« per impatientes omnis ordinis homines rycerstwo koronne, którzy się o to zaparli i ujęli[h], rozumiejąc. Co[i] tak konkludował: »Nie bądźmy onym psem, przed którym gdy człowiek ucieka, raczy zastanowi się[j], już go nie goni. Także i my oprzemy się o wolności nasze« etc. etc.

Między sobą mówili: »a ktoby się postanowieniu temu przeciwnym być[k] znalazł[l], takiego, najachawszy na dom, zabić i spalić[m]«.

---

[a] *Nagłówek w Cz. taki:* Conventiculum Proschoviense esse legitimum et iuridicum hisce rationibus Kazimierski deducebat.

[b] *Cz.* Konstytucya de oboedientia regis w ten sposób.

[c] *Cz. brak.* [d] *Cz.* człeku i rycerstwu to jest licitum.

[e] *Cz. brak.* [f] *Cz.* vigesimo. [g] *Cz.* I sentencyą tak.

[h] *Ostatnich 7 wyrazów brak w U., są tylko w Cz.*

[i] *Cz.* I. [j] *Cz.* gdy ten, który ucieka, zastanowi się.

[k] *Cz. brak.* [l] *Cz.* okazał.

[m] *Cz.* takiego najechać, zabić i spalić etc.

[1] *Tj. po sejmie z r. 1590, na którym uchwalono pogłówne.* [2] *Mikołaj.*

[3] *Zapewne miał na myśli konstytucyę z r. 1578:* Declaratio articuli de oboedientia. *Vol. leg. II 922.*

[4] *Tj. w r. 1520, ob. Statut Przyłuskiego f. 956–962, Balzer, Corpus iuris polonici t. III nr. 241.*

[5] *Błędnie; taksacya przyszła do skutku w r. 1527, ob. Statut Przyłuskiego f. 962–965, Vol. leg. I 480–483.*

Pan[a] stolnik krakowski[1] gdy napominał, aby posłowie dla tego, co[b] pogłówne postąpili, karani byli, wtym[c] p. Sokół powiedział, że i p. Kazimierski dwa pobory postępował, o czym JM. ks. arcybiskupa na sejmie w kole mówiącego słyszał[d]. Na co[e] p. Kazimirski odpowiedział[f]: »gdyż mię tak ludzie udawają, dam o sobie sprawę, tylko żeby też kolega mój, p. podsędek[2], dał o sobie sprawę«. Po którego zaraz p. Świętosławskiego[3], p. Kępskiego[4] i p. Potockiego[5] wyprawieli[g].

Pilnowali[h], aby kto nie terminował; ujrzawszy[i] przecie jednego, ekswirowali, ktoby beł; powiedział się być p. Andrzeja Cikowskiego[j] etc. etc.

Ci na sejmiku proszowskim beli, z których[k] nie każdy się podpisał:

P. stolnik krakowski[1].
P. Kępski[4], stary marszałek.
P. Kazimierski[6].
P. Silnicki stary.
P. Stanisław Morski.
P. Waleryan Kołek.
P. Bartosz Kołek.
P. Mikołaj Kołek.
P. Biechowski stary.
P. Glińskich 4.
P. Świętosławski[3].
P. Adam Janowski.
P. Jan Wilkocki.
P. Marcin Stadnicki.
P. Stanisław Krupka.
P. Mikołaj Krupka.
P. Złotnicki.
P. Zbożny Jordan.
P. Jakubowski.
P. Wielowiejskich dwa.
P. Pawłowski[7].
P. Silnicki młody.
P. Trepka Jarosz.
P. Mikołaj Lubomierski.
P. Chrystof Ożarowski.
P. Rylski.
P. Jarocki.
P. Zdrowski[8].
P. Kochanowski.
P. Zbylitowski.
P. Wituski.
P. Samuel Stadnicki.
P. Skarżewski.
P. Głowcy[l] dwa.
P. Abram Szczepanowski.
P. Marchocki.
P. Iwan[l 9].
P. Niezwanowski.
Ks. opat Jordan[10].
P. Potocki[5].

---

[a] *Cz.* Pan Spytek. [b] *Cz.* posłowie, którzy. [c] *Cz. brak.*

[d] *Ostatnie zdanie w Cz. brzmi tak*: co w kole JM. ks. arcybiskupa mówią, czego słyszał. [e] *Cz.* to. [f] *Cz. brak.* [g] *Cz.* posłali.

[h] *Cz.* Obserwowali i animadwertowali pilno. [i] *Cz.* wysławszy.

[j] *W Cz. ostatnie zdanie tak brzmi*: czyby był który; p. Andrzeja Cikowskiego być się powiedział.

[k] *Cz.* z których jednak. [l] *Cz.* Glewscy.

[l] *Ostatnie cztery nazwiska wzięte z Cz., w U. ich brak. Porządek następstwa w U. i w Cz. różny.*

[1] *Jordan Spytek.* [2] *Ziemski krakowski Kowalewski Józef.* [3] *Jan.*
[4] *Kasper.* [5] *Jan.* [6] *Mikołaj.* [7] *Krzysztof.* [8] *Zapewne Stanisław.*
[9] *Karniński Stanisław Iwan.* [10] *Jan, opat sądecki.*

50. *Odpowiedź, dana przez króla Zygmunta III posłom z zjazdu proszowskiego w Ujazdowie 11 lipca 1590 r.*

Rp. 1. *Czart. nr. 1621 str. 697—699. Kopia współczesna.*

Respons króla JM. tem posłom, co od części rycerstwa z woje wództwa krakowskiego z Proszowic posłani są, dany w Ujazdowie dnia 11 iulii roku MDXC.

Z podziwieniem to przymować raczy J. K. M. od tego rycerstwa z województwa krakowskiego, od którego tu do J. K. M. jesteście posłani, że się za to wzdejmują, co na przeszłem sejmie około różnice między posły województwa krakowskiego wniesiono beło a potem tamże zaraz wprzód, niż stany R. P. do odprawowania spraw sejmowi należnych przystąpiły, przez rozsądek koła wszystkiego poselskiego podług dawnego zwyczaju rozstrzygniono a na koniec przez respons J. K. M. za zgodnem IchM. pp. senatorów zdaniem skończono jest. Także też w wielkiem podziwieniu jest u K. JM., co WM. od braciej swej przed J. K. M. przełożeliście około jakiś protestaciej która, tamże na sejmie, jako przeciwko tak poselskiego, jako i senatorskiego koła i wszystkich stanów zgodnemu zdaniu nowem sposobem wniesiona, niesłuszna być jest uznana, a zatem i do akt nie jest przyjęta. A iż o tem wszystkiem sejmowa się decyzya stała, próżno kto te rzeczy znowu wskrzeszać, próżno tak nieważnej protestacyej chwytać się ma. I rozumiejąc J. K. M., iż nie wszystkiej braciej WM. o takowej decyzyej i sejmowem responsie wiadomość doszła, respons taki, jaki naonczas beł około tego dany, autentice przez WM. dla odniesienia go braciej posyłać raczy. Trudno też to K. JM. chwalić ma WM., co z obrazą Majestatu swego i z obrazą prawa pospolitego pod zwierzchnością J. K. M. od niektórych z WM. się dzieje, iż conventicula sobie składają, ludzie buntują, jako legitime schadzkiście swe odprawowali w Krakowie u ś. Franciszka, jako i ten zjazd beł słuszny w Proszowicach! Jakie inconvenientia te rzeczy za sobą ciągną, snadnie każdy baczyć może; od czego tam tego województwa senatorowie, dygnitarze i urzędnicy i przedni ludzie z rycerstwa, cives boni in Republica, wiadomość pewną mieć raczy J. K. M., jako WM. odwodzili, a przecieście WM. albo ci, od których WM. posłani jesdeście, optime monentibus miejsca u siebie nie dali. W czem nie wszytkich WM. K. JM. winować raczy, gdyż wie pewnie, iż więsza część WM., domowego swego obeścia pilnując, nie upatrujecie tego, czem niektórzy hersztowie narabiają, co wiele ich z WM. ludzi dobrych i spokojnych zawodzą. Ci takowi są, co nie dla tego to czynią, iż tak rzeczami WM. mieszają, aby jem o ulżenie jakiego ciężaru WM., aby to dobrą intencyą czynieli, albo żeby w tej sprawie bronią swą do dobrego końca wiedli i dobrze R. P.

scopum swój mieli, ale oniż to są, co elekcyej K. JM., pana naszego, sub praetextu wolności wiercieli; oniż to są, co pod zjazd wiślicki osobno sobie koło czynieli, z inszemi się nie chcą zgadzać; oniż to, co pod przyjazd K. JM. na koronacyą, w Pińczowie, w Kaźmierzu się zjeżdżali; oniż to, co pod koronacyą K. JM. nieco cicho siedziawszy, zaś przed sejmem przeszłem na sejmikach jęli mieszać, na sejmie potem i teraz zaś po sejmie tego rzemiesła używają; z których arcyksiąże Maksymilian, któremu tak pilno służyli, do tej doby jeszcze nie wygasł. Ciż pod pretekstem tego pogłównego, obawiać się J. K. M. raczy, aby czego inszego nie patrzyli, uchwały sejmowej i fundamenta R. P. tej, dali pochodząc, wzruszać nie chcieli. Województwo krakowskie w tej R. P. zawsze będąc zacne, jako wiarą przeciwko panom swym, tak też i w[a] wszytkich swych postępkach w R. P., tem wszystkiem, co z dobrem R. P. i z całością jej jest, beło zawsze inszem powodem; teraz a to z podziwienim wszech, za sprawą niektórych nie tylko co w tem, co wszystkiej R. P. jest zdrowo, jest niestworne i przeczne, ale też z niego i insze województwa przez takowe osoby buntują się. Napominać tedy serio raczy J. K. M. przez WM. tę bracią, od którycheście posłani, aby się rzeczom lepiej przypatrzywszy, obaczeli się i takowym buntownikom żeby się mięszać więcej nie dali i takowych wszystkich słusznie poganionych spraw i postępków aby zaniechali, a żeby raczej naśladowali postępków onych cnych przodków swych i teraz innej braciej swej tegoż województwa, którem nie jest nic świętobliwszego, jako szanować zwierzchności, mieć wzgląd na uchwałę sejmową i na prawo pospolite. Co się tycze prośby braciej WM. z strony złożenia z stanu duchownego i świeckiego i z miast K. JM. poboru pogłównego, na przeszłem sejmie uchwalonego, acz wiedzieć raczy J. K. M., że te stany tam tego województwa o to ich o przyczynę do K. JM. nie prosiły ani od nich też tu posłów nie widzi, iż jednak J. K. M. podług dobrotliwej natury swej na tem wszytek jest, jakoby tej R. P. tak panował, żeby ty rzeczy, które z obciążeniem jakiem poddanych być baczeł, ulżywał, a zwłaszcza wiedząc, że wolnem ludziom panuje, na których chęci wszystko J. K. M. należy, co na ten czas i na tem placu strony zniesienia tego pogłównego, które przez wszytki stany na przeszłem sejmie jest uchwalone, uczynić się J. K. M. godzi, snadnie baczenie[b] każdego z WM. to rozeznać może. Jednak J. K. M. tyle, ile może dogodzić prośbie braciej WM., to na ten czas czynić raczy, iż zarazem rozsyłać raczy uniwersały do grodów[1], hamując egzekucyi z strony tego pogłównego, obiecując to sobie o WM. i braciej WM., ponieważ niebezpieczeństwo nad tą R. P. nie ustało, że WM., znając taką łaskę K. JM. w prośbie swej i prawie miłość

[a] *W tekscie:* o. [b] *W tekscie:* baczenia.

[1] *Z 12 lipca 1590 r. Obl. w Castr. Crac. Rel. t. 16 str. 529—532, Castr. Osv. t. 119 str. 397—9, Castr. Sand. t. 106 str. 333.*

ojcowską, że WM. nie dopuścicie periclitari sławie K. JM., wolności swej i całości R. P. tej, a że WM. chętnie do tego się przychylicie, jakoby pod to niebezpieczeństwo i zatrudnienie J. K. M. słusznej obrony nie zostawało. A na ten czas z takowem responsem J. K. M. WM. do braciej swej odpuszczać raczy.

XXXIX. Sejmik deputacki województwa krakowskiego w Proszowicach 10 września 1590.

51. *Zebrani w Krakowie wzywają szlachtę województwa krakowskiego, aby przybyła licznie na sejmik deputacki 10 września do Proszowic. W Proszowicach 15 lipca 1590 r.*

Rp.: 1. *Zam. nr. 1809 t. I k. 163ᵛ–164. Jestto oryginał, opatrzony podpisami tych, którym okólnik ten doręczono. Miejsce, gdzie data roczna, uszkodzone; uzupełnione według* Rp. 2. — 2. *Czart. nr. 1621 str. 681—622. Kopia współczesna, bez podpisów.*

Uw. *Tekst daję według* Rp. 1, *odmianki i datę według* Rp. 2. *(Cz.).*

My rycerstwo województwa krakowskiego, na ten czas do Proszowic dla przesłuchania odprawy panów posłów naszych, którycheśmy byli do J. K. M., pana naszego miłościwego, wyprawili, zgromadzone, widząc oziębłość i niedbałość braciej swej w nieprzybywaniu między nas na te zjazdy, które pod ten czas nie tylko w województwie naszem, ale po wszej Koronie się dzieją dla zabieżenia tem angaryom, z gruntu prawa i wolności nasze wywracającem tak, że nam już o wszytkę wolność idzie, przykładem tedy cnych przodków naszych to pismo między wszystki wobec puszczamy, prosząc i napominając braterskie tak wszystkich, jako i każdego z osobna, abyśmy się spolnie stawili na sejmik blisko przyszły elekcyej[a] wybierania deputata na trybunał, to jest dnia 10 września, który mamy z prawa pospolitego tak dla obierania deputata, jako i poczuwania się w wolnościach naszych i dowiadowania się spraw sejmowych, oświadczając się przed Panem Bogiem i wszystką Koroną, iż któryby jedno brat nasz, będąc stanu szlacheckiego w województwie krak., wedle powinności swej w pośrodek nas nie przybył i nie stawił się w Proszowicach na ten sejmik, ten a nikt inny bełby winien nie tylko nam i sobie, ale i potomstwu swemu miłemu w złamaniu praw i wolności naszych, i musielibyśmy go za brata miłującego ojczyznę nie mieć i nigdy mu w niwczem, by też nagwałtowniejszem, gdyby tak nań jako i na jego potomstwo co przypadło, nie być pomocnemi. Dla czego więtszej

[a] *Cz.* gwolej.

pewności na to pismo podpisujemy się i pieczęci swe przyciskamy, i aby jeden drugiemu to w domy odsyłał, braterskie napominamy i żądamy. A każdy, ktoby w tej winnicy równo z nami w poczuwaniu się w wolnościach swych pracować nie chciał, aby się też podpisował tak, że ostatni aby to pismo nasze [z] sobą na tenże sejmik blisko przyszły przyniósł, pilnie prosiemy Datum w Proszowicach d. 15 iulii a. d. 1590.

Spytek Jordan z Zakliczyna stolnik ziemie krakowskiej. — Kasper Kempski. — S. Rej ...[a] ręką swą. — Matyasz Rzeszowski ręką swą. — ...[a] Myszkowski [z Mi]rowa ręką. - Stanisław Myszkowski. — Mikołaj Lubomierski z Chełmice (?) ręką swą. — Bartłomiej Gliński. — Abram ...[a 1] — ...[a] Kołek. — Krzysztof Trzebieński subscripsit. — Moraczowski mp. — ...[a] — Bartłomiej Kołek. - Przecław Wojszyk. *(Są ślady po 12 pieczęciach; znaczny kawałek dolny karty urwany).*

Przyniesion ten list do mnie od JM. pana Jana Branickiego z Wielopola dnia 10 augusti. Jan Zabawski z Zabawy subscripsit. — Piotr Bylina. Widziałem to pisanie u JM. pana Jana Zabawskiego dnia wyżej pomienionego. — Jan Burzyński. U mnie już to pisanie beło. — Maksymilian Błoński. U mnie też to pisanie beło. — Bartosz Pier[zchała][a] z Wróblowice. U mnie beło to pisanie. — [Zyg]munt Gierałt. Beło u mnie w domu to pisanie, [przy]niesiono mi je z Kończyc pana Krzysztofa Marcinkowskiego. — Marcin Zawacki. Beło u mnie w domu to pisanie od JM. księdza opata sandeckiego[2]. — Jan Brański obiecuje tam być.

52. *Uchwały sejmiku województwa krakowskiego w Proszowicach 10 września 1590 r.*

Rp.: 1. *Castr. Crac. Rel. t. 16 str. 1125—1129*: Oblata litterarum electionis iudicis ad iudicia ordinaria generalia tribunalis regni Lublinensis in conventione Proszoviensi *Pod. do ksiąg oryginał z podpisami szlachty i opatrzony dwiema pieczęciami, Jana Firleja podskarbiego koronnego i Jana Myszkowskiego kasztelana żarnowskiego, 5 października 1590 r.* — 2. *Czart. nr. 1621 str. 685-687*: W Proszowicach in electione deputati na trybunał a. 1590 die 10 septembris to koło, które się beło w kościele w konsultacyą zebrało. *Kopia współczesna; nie ma w niej podpisów szlachty.*

My rady, dygnitarze, urzędnicy i rycerstwo województwa krakowskiego, którzyśmy się tu do Proszowic na dzień 10 septembris ku obieraniu deputata w prawie pospolitem opisanem zjechali, oznajmujemy i oświadczamy się wszem wobec, którym to należy, iż za odłączeniem się od nas niektórych z braciej naszej, przestrzegając tego, aby w zgodzie i w miłości braterskiej ten akt odprawion był, staraliśmy się o to pilnie, posyłając do nich z pośrzodku siebie ludzie zacne i podawając jem

[a] *Tekst zatarty.*

[1] *Może Szczepanowski.* [2] *Jordan Jan.*

śrzodki do zgody ciągnące, aby byli do nas na miesce zwykłe i ku temu aktowi prawem i zwyczajem naznaczone przyjechali. Którzy wzgardziwszy obsyłaniem, perswazyami i ubezpieczeniem naszym braterskiem, in loco insolito za miastem przeciwko prawu sądy trybunalskie utwierdzającemu[1] na koniech i [z] strzelbą osadziwszy się, nad konstytucyą o obieraniu deputata trybunalskiego uczynioną osobne koło sobie dla jakiegoś przedsięwzięcia swego u Łaganowa[2] uczynili. Zaczem nie lza nam było, gdyśmy już żadnemi śrzodkami onym braciej naszej perswadować nie mogli, aby, tej szkodliwej scysyej nie czyniąc, między nas na zwykłe miesce przyjechali, jedno już przystąpić do odprawowania tego aktu, dla któregośmy się tu zjechali. I naprzód usłyszawszy sprawę od panów posłów naszych około tego, co było na przeszłem sejmie sprawowano i ustanowiono, i widząc, że gwałtowne pod on czas niebezpieczeństwo R. P. to na nich wycisnęło, że w tych rzeczach do spolnej zgody z inszemi stany przystąpić musieli, za złechmy jem tego nie mieli, owszem ten ich dobry zakun w zabieganiu niebezpieczeństwa R. P. pochwaliliśmy, to sobie jednak cało zachowując, gdyż już Pan Bóg uspokajać raczy te niebezpieczeństwa, że na przyszłym sejmiku i sejmie od Króla JM. złożonem o tym, cobyśmy baczeli w konstytucyach przeszłego sejmu z ubliżeniem jakiem wolności naszych i starych praw, zlecić chcemy posłom naszym, aby to poprawiono i zniesiono było. Potym do obierania deputata na trybunał przystąpiliśmy i jednostajnem zezwoleniem obraliśmy JM. pana Zygmunta Myszkowskiego starostę piotrkowskiego, któremu tej zgody naszej i słusznego obrania znak do drugich panów deputatów innych województw dajemy za podpisaniem rąk naszych. Które rzeczy wedle prawa odprawiwszy, nie bacząc, aby ten zjazd do jakich inszych deliberacyej był prawem naznaczony, owszem na przyszły sejmik sprawy teraźniejsze R. P. odkładając, w tem się też solenniter oświadczamy i protestujemy, iż jeśliby tamci bracia nasi albo którykolwiek ini na niezwykłem miescu nad prawo extra locum et tempus legitimum mimo nas i iną bracią naszą, co doma zostali, co stanowić, pochwalać albo nowem szkodliwem przykładem konfederować się chcieli, że temu nie tylko podlegać i aprobować tego nie chcemy, ale owszem, jako rzecz nową, szkodliwą prawu pospolitemu i dawnem tej Korony zwyczajom przeciwną et rigore prawa pospolitego coërcendam, swem i braciej, którzy doma zostali, imieniem ganiemy i za nikczemne i ubliżające wolności naszej rozumiemy, będąc gotowi na wszem miescu i czasu do tego prawem ukazanego społu z inszemi województwy koronnemi o naprawie wszelakich w R. P. urazów znosić się i tego przystojnemi sposoby popierać i pomagać. Co by tym lepiej do wiadomości wszech doszło, zlecielichmy to z pośrzodka siebie IchM. panom: JM. panu żupnikowi krakowskiemu[3],

[1] *Z r. 1578, Vol. leg. II 966:* Bezpieczeństwo sądów i sejmików.
[2] *Wieś pod Proszowicami.* [3] *Lubomirski Sebastyan.*

panu sędziemu ziemskiemu krakowskiemu[1] i panu Janowi Płazie ze Mstyczowa, aby tę zgodną namowę naszę, z czem się stąd rozjeżdżamy, do akt grodzkich krakowskich wpisać dali. Działo się w Proszowicach dnia 10 septembris 15 nonagesimo. Mikołaj Firlej z Dąbrowice wojewoda krakowski mp. Mikołaj Zebrzydowski wojewoda lubelski, starosta generał krakowski mp. Jan Firlej z Dąbrowice podskarbi koronny mp. Albertus Padniewski comes mp. Jan z Mirowa Myszkowski kasztelan żarnowski własną. Piotr z Mirowa Myszkowski starosta chęciński propria. Sebestyan Lubomirski starosta sandecki, żupnik krakowski mp. Stanisław Cikowski podkomorzy krakowski propria. Szczęsny Czerski sędzia krakowski mp. Piotr Oraczowski pisarz ziemski krakowski subscripsit. Piotr Myszkowski starosta oświecimski mp. Hieronim Staszkowski podstarości krakowski mp. Jan z Ruszcze Branicki łowczy krakowski, starosta niepołomski, propria. Mikołaj Kotkowski podczaszy ziemie sieradzkiej mp. Jan Płaza mp., marszałek koła rycerskiego. Jan Ligęza z Bobrku. Josephus Kowalowski subiudex Cracoviensis mp. Jędrzej Oleśnicki. Jan Wielopolski. Jan Trepka. Marcin Mazowiecki. Kasper Wielopolski podstarości biecki podpisuje się na elekcyą deputata na zwykłem miescu w kościele. Stanisław Cieszkowki. Sykstus Lubomierski propria. Mikołaj Lubomierski propria. Stanisław Lubomierski mp. Marcin Siemianowski. Stanisław Pisarski. Adam Czerny. Stanisław Czerny z Witkowic mp. Gabryel Rogoziński. Bartłomiej Kmita. Malcher Wołodkowicz. Piotr Ujejski. Krzysztof Gaboński. Stanisław Stadnicki. Mikołaj Koryciński mp. Andrzej Koryciński. Hieronim Pacanowski. Marek Minocki. Jan Staszkowski. Jan Niewiarowski. Paweł Szydłowski. Wojciech Romiszowski. Piotr Jordan z Zakliczyna mp. Stanisław Gniewek starosta lipowiecki. Jan Zebrzydowski mp. Mikołaj Pieniążek. Jan Pieniążek. Marcin Lutosławski mp. Paweł Porembski mp. Jan Baptysta de Cety. Bieniasz Lutosławski. Stanisław Garlicki. Jakub Staszkowski. Jan Łukowski z Łukowa na elekcyą deputata na zwykłem miescu. Andrzej Oraczowski. Sebestyan Frydrychowski. Jakub Trzemeski mp. Krzysztof Rupniowski. Mikołaj Rupniowski mp. Hieronim Rupniowski mp. Abraham Łukowski na elekcyą deputata na zwykłem miescu. Piotr Ciekliński ręką swą. Jan Łososiński ręką swą.

XL. Sejmik przedsejmowy województwa krakowskiego w Proszowicach 6—9 listopada 1590 r.

Król złożył mandatem z 24 września 1590 r. sejmik województwa krakowskiego w Proszowicach na 6, główny w Korczynie na 10 listopada, sejm w Warszawie na 2 grudnia 1590 r., Czart. t. 1621 str. 543 (drukowany formularz z wypełnionemi okienkami). Publikacya tylko uniwersału z 19 paźdz. 1590 r. Castr. Crac. Rel. t. 16 str. 1048. — Prawdopodobnie instrukcya na te sejmiki Czart. nr. 1621 str. 183 - 221.

[1] *Czerski Feliks.*

53. *List Jana Zamojskiego do sejmiku proszowskiego. Z Zamościa 25 października 1590 r.*

Rp.: 1. *Czart. nr. 1621 str. 1621 str. 337—348. Kopia współczesna (A).* — 2. *Czart. nr. 1621 str. 349—363. Kopia współczesna (B).*

Miłościwi panowie i mnie wielce łaskawi panowie i bracia.

Powolność a uprzejmość braterskich służb moich WM. pilnie zalecam.

Nie zwykłem zjazdów WM., które dla spraw R. P. zwykliście miewać, pisaniem mym zabawiać, ani zatrudniać, bo, mierząc się powołaniem swoim szlacheckim, rozumiałem, że jako w tym, co należy R. P., placu swego bądźto w województwie, abo w województwach, gdzie mam osiadłość, bądź jako senator w radzie i przy boku pańskim patrzyciem[a] beł powinien, tak zasię, jeśliby co prywatnego mego kiedy się trafiło, o[b] tym rozumiałem, żem sprawom pospolitym nie miał przekazy i impedymentu czynić, gdyż i mnie z każdym i każdemu ze mną privatim jest plac swoich rzeczy dochodzić. Teraz nowym sposobem wtóry to już raz daję pisanie swe na zjazdy pospolite: pierwej[c] na niektóre miejsca wtenczas, gdy deputaty na trybunał obierano[1], teraz na sejmiki przez J. K. M. złożone; co nie bez wielkiej przyczyny czynię, juści i dla ochrony dobrej egzystymacyej mej, w której jakom się po łasce Bożej nawięcej kochać powinien, tak i bronić jej na każdym placu, abo więcej jeszcze[d] dla tego, aby za niewiadomością jaką WM. i za inakszym spraw teraźniejszych R. P., niźli są, udawaniem nie przyszły[e] rzeczy ojczyzny naszej w takowy sak, z któregoby się nie ledajako wydzierżgnąć mogły. Dla czego strony swej o to jedno natenczas WM. proszę, żebyście WM. ucho też wolne zachowali, a nie sądzieli mię u siebie z powieści i udawania zaocznego. Mamy oto[f] zjazd pospolity, sejm walny, przed sobą, tam nie jedno[g] przed K. JM., panem mym, ale i wszytką R. P. chcę pokazać, że cokolwiekem w tych niebezpieczeństwach czynił, com i do Pana i do WM. donosieł, szczerzem, prawdziwie i, jako rzecz beła, czynieł i donosieł; a pokażeli się nie telko ten akt wszytek niebezpieczeństwa (jako niektórzy udawają), ale jedna która sprawa w nim przez mię podana być zmyślona i żeby nie miała swego fundamentu abo z oznajmienia, abo z inszego jakiego sposobu, któremuby słusznie miejsce dano być miało, niech za takiego będę mian, jakim mię udawać niektórzy chcą; a jeśli też inaczej się pokaże, jakoż[h] pokażę[h], niech ci[h], którzy mię tak udawali, sami w tym zostaną[i]. Co tak o sobie przypomniawszy, iż przytym udawają sprawę tę około niebezpieczeństwa tureckiego, że nie beło nic

[a] *W tekstach:* patrzyciemem. [b] *W tekstach:* i. [c] *B.* pierwszy. [d] *A.* iście. [e] *A.* przyszłyby. [f] *A.* a to. [g] *B.* jeno. [h] *B. brak.* [i] *B.* ostaną.

[1] *Tj. zapewne na sejmik z 10 września 1590, ob. nr. XXXIX. Ten list Zamojskiego nie jest mi znany.*

i niemasz się na co[a] w tej mierze oglądać, przebóg, to szkodliwa barzo; już rozumieć o mnie tak, abo owak, mniej to podobno R. P. szkodliwa, ale uprzezpieczać się WM. i zaniedbywać za tym wszytkiego, zginienie to pewne. Przywiedzione są rzeczy do tego kresu za obmyślawaniem J. K. M., że w ręku jakoby WM. jest i pokój i wojna; jeśli, rozumiejąc, że niemasz nic, ani pokoju zawrzemy, ani na wojnę będziemy gotowi, siedliśmy. Mogłoć beło i do takiego zatrudnienia z tymi pogany nie przychodzić i do takich utrat i ciężarów od wojska, wszytko to mogło być na stronie, gdyby beło za czasu posła do Turek wyprawiono, a przytym swowoleństwa ukraginne pohamowano. W czym obojgu przy innych niektórych senatorach i moje ustawicznie solicytowanie beło, a w tej drugi, tedy i ofiarowanie i pracej i kosztu mego z podjęciem się przejeżdżki na tę tam Ukraginę. Ale to wszytko za jakimsi nieszczęściem R. P. naszej miejsca nie miało a nowymi krzywdami pogany te przeciwko nam rozjątrzono. Bo co powiadają, że tak rok nic nie beło, żem ludzie próżno trwożeł, bodaj się beł tej trwogi skutek prawdziwy[b] nie pokazował, a podobno, by nie łaska Boża, cięższy i więtszyby[c] się beł pokazać mógł; ale i w onci czas nie wierzono temu, i rozmaicie, jako do Pana, tak i do ludzi, beło to udawano; jedni udawali Panu, że dla przekazy drogi jego to się działo, drudzy, że dla strachów, a niektórzy zasię, że dla przekazy niektórym spraw ich. I gdym ja ludzi ostrzegał, zwoływał do kupy, nie wierzono i w tej niewierze, jako ludzi w zaniedbaniu wielgim, tak i mnie bez potęgi to niebezpieczeństwo zastało. Byłem, przypadszy prawie pod ten czas do[d] Lwowa, barzo tym[e] conturbatus, widząc dymy, ognie nieprzyjacielskie, a ludzim niemiał, telko jednę prawie[b] swoję chorągiew; tych kilka set koni żołnierzów, co beło, lubo za moim za czasu oznajmieniem, aby się ściągnęli pod Olesko[1], prze odległość leż w dobrach królewskich i warowanie się we żniwa uprzykrzenia[f] ludziom szlacheckim ciągnieniem, nie zjęli[g] się beli ze mną, a drudzy byli ku Śląsku arcyksiąże prowadzieli, którem zaś[h] potym nazad cofnął, ale tak prędko przybyć nie mogli. Jednak zniosszy się z pany radami drugimi, którzy tam na ten czas beli, słysząc i ręką się domacywając drugiego, które imminebat od Turka, niebezpieczeństwa, już też o tym list we Lwowie od J. K. M. wziąwszy, abym wojsko zbierał, ludzim przyjął, na to, com miał pieniędzy swych własnych, swoje założywszy. Ale jako tatarskiego niebezpieczeństwa przeć trudno, tak tureckie oto elevatur; i powiadać śmieją niektórzy, że nie beło ani Turków tych, ani Beglerbeka za Dunajem, że to zmyślone rzeczy. By beł Pan Bóg nie pomieszał i nie dissipasset consilia tych pogan, żeby beł nie poprzedzieł[i] Tatarzyn[j],

[a] *B.* to. [b] *B. brak.* [c] *B.* większy. [d] *B.* ze. [e] *B.* haniebnie. [f] *A.* uprzykrzenie. [g] *A.* więzieliby. [h] *A.* czas. [i] *A.* przyjeżdził. [j] *A.* poganin tatarski.

[1] *Miasto dziś w powiecie złoczowskim.*

ale społem, jako Turcy chcieli, przyśli beli wszyscy do ziemie, barzo, barzo z wielkim złym naszym doznalibyśmy beli tej prawdy. I teraz jeszcze Turcy na cara tatarskiego gryzą wędzidła o to uprzedzenie i ruszyć go snać z państwa pomyślają, jako poseł J. K. M. z Konstantynopola pisze. Ale mimo to wszytko wiela ludzi świadectwem, wiela pismy listów[a] pokaże się szczerość i prawda tej rzeczy. Beglerbek chlubieł się u Porty i tak udawał, że miasto w Polsce Śniatyń[1], tak wielkie, jako Adrynopol[2], przez ludzie swe zburzeł i spaleł. Ale do tego mają WM. bracią swą, ludzie szlacheckie, którzy i w obozie Beglerbekowym nad Niestrem[3] u Biełakowa beli, część te, które beł pan poseł dla opatrzenia przejazdu bezpiecznego posłał, część, którzy beli od Tatarów wzięci i tam oddani, a potym z więzienia wyśli, więc którzy potym przy panu pośle, gdy ekspostulował z[b] Beglerbekiem o to, przysłuchali się wszytkiemu. I wołoska ziemia nie daleko; zostawili tam Turcy[c] znaki niemałe bycia swego i spustoszenie, które i teraz pan wojewoda wołoski[4] opłakiwa. Nie na takowem ja iście udawanie zarobieł, i to nie ku dobremu R. P., że niektórzy ważą się tak te rzeczy do WM. podawać. Być beło i zebraniem prędkim ludzi i innymi radami temu się nie zabieżało pilno a prędko, namniej[d] Kamieńcem natenczas opustoszałym, bez murów, bez strzelby, bez ludzi, przypłacilibyśmy beli tego. A zaśem wnet, skoro posełania i traktowania między mną z Beglerbekiem jęły zachodzić, za radą IchM. p. rad, którzy beli we Lwowie się zjachali, i oznajmieniem innym IchM. do górnych ziem, mając też i zlecenie od J. K. M. przez list, abym, jakoby nalepiej być mogło, niebezpieczeństwu temu zabiegał, azam nie dał znać i do K. JM. w Rewlu będącego i do JM. ks. arcybiskupa[5], także i innych p. rad po innych ziemiach, szczerze oznajmując, że przychodzi do traktowania, żeby zadzierżywali się ludzie, które z powiatów przyjmowano, pieniędzy żeby więcej nie dawano, a na inny czas ten nakład zachowan beł. Posłałem w tym do ks. arcybiskupa p. Cieklińskiego, jeszcze ze wsi przed Brzeżany[6], do których czausz beł przyjechał od Beglerbeka do mnie. Potymem z Podajec[7] dał znać do Prus do JM. ks. chełmińskiego[8] i innych p. rad, za czym IchM. pieniądze poborowe zadzierżeli. Czausza tego aby do siebie przyzwali IchM., do ks. arcybiskupa pisałem. Miałem naukę od IchM. i przez pisanie IchM. z Wielkiej i Małej Polski i księdza arcybiskupowe, abym go tak daleko w ziemie nie posełał, ale stamtąd zaraz odprawieł. Posłałem IchM., przesłuchawszy go z pany radami, co w Wojsce[9] beli, z czym przyjachał, dosiągszy zdania

[a] *B.* wiela listów i pism. [b] *B.* z panem. [c] *B. brak.* [d] *A. brak.*

[1] *Miasto powiatowe w Galicyi Wschodniej.* [2] *Adryanopol.*
[3] *Dniestr.* [4] *Despota Piotr.* [5] *Karnkowski Stanisław.*
[6] *Miasto powiatowe w Galicyi Wschodniej.*
[7] *Podhajce miasto powiatowe w Galicyi Wschodniej.*
[8] *Kostka Piotr.* [9] *Wojska wieś w powiecie rawskim.*

IchM. także z pany radami, co beli w Wojsce, odprawiłem go wedla zdania IchM. Wszytko to beło jawnie, jaśnie, przy wszytkich. Toćem ja nie chciał trwożyć bez potrzeby, ale kiedy beło niebezpieczeństwo, pobudzałem i wołałem na ratunek, kiedy poczęło ucichać, dawałem znać o tym. Więc i na sejmie potym azacz[a] nie dano od J. K. M. znać WM., że jest nadzieja o pokoju? jedno spuszczać się na to nie beło bezpieczno; a przeciem ja winien. Boże odpuść tym, którzy to tak podają do uszu WM., a nie z niewiadomości[b] to czynią, ale umyślnie. Jako tedy przed sejmikami i sejmem szczerze o nadziejej i pokoju dawało się WM. znać, tak gdy w sejm przyszła o śmierci poselskiej[c] [1] wiadomość, gdy przyszedł list od Turka odpowiedni, radziłem rzucić się do odparcia, abyśmy marnie nie ginęli. Mnieć o pogłównym, wierę, nie przyszło beło nic na pamięć; drudzy a przedniejsi, a gdy się WM. popytacie pilniej, dojdziecie tego WM., że ciż, którzy sejmu przeszłego sprawy WM. tymże pogłównym hydzą, podali to, zaczymem ja też poszedł, pilniem o konkluzyą obrony przeciwko tak możnemu tyranowi i z klękaniem prosieł, przełożywszy i to, żem szczerze miał oznajmić, gdzieby się nachyleło do pokoju. Na pokój jednak radziełem barzo i bełem autor z innymi senatorami K. JM. posłania kogo do cesarza tureckiego; po sejmie też, skoro jakakolwiek choć maluczka nadzieja pokoju się pokazało, tom i K. JM. radziel i na zjazdy niektóre, jako do Opatowa, do Wielkiej Polski, pisałem, żeby, nie czyniąc ciężko ludziom w tym pogłównym, raczej gotowe beło u każdego dla przypadku wszelakiego a potrzeby i zacięgi na żołnierza żeby zwykłym podatkiem, który też beł zaraz uchwalon, beły odprawione. Gdy potym za pilnością posła J. K. M. i staraniem się niektórych panów chrześciańskich do zadzierżenia tego możnego sąsiada przedsięwzięty na nas wojny przyszło, skoro tłumacz od p. posła i pan Bruty[2] przyjachał, zaraz, zniosszy się z IchM. pany radami ziem ruskich, do J. K. M. pisałem, radząc, aby J. K. M. wojsko rospuścić[d] raczeł. Z czego wszytkiego baczyć WM. możecie, że to beły rzeczy szczere i prawdziwe, nie tak, jako jedni powiadają, że zmyślone listy i w Polsce napisane, drudzy, żem się z baszą porozumiał na to; jako to oboja podobna i jako się z tym wszytkim[e] postępkiem zgadza, każdy baczny niech rozsądzi. Macie znacznego szlachcica, pana Czyżewskiego, co list wypowiedny przymierza[f] przyniósł; jeśli zmyślony, niech go rekwirują, niech da sprawę o tym. Jest wiele szlachciców zacnych, którzy przy nieboszczyku p. pośle beli. Jest tam teraz też poseł J. K. M. i także ludzie szlacheccy około niego są. I panowie chrześciańscy niektórzy o wszytkim dobrze od posłów swych wiedzą, a ci, którzy

[a] *A.* zaś. [b] *A.* z wiadomości. [c] *A.* polskiej.
[d] *A.* rozproszyć. [e] *B. brak.* [f] *A. brak.*

[1] *Uchański Paweł poseł zmarł nagle, Heidenstein, wyd. 1672 r., str. 289 (tł. t. II str. 291).* [2] *Brutti Aleksander sekretarz wojewody mołdawskiego.*

nie myślą o panowaniu tej Korony, a z tej przyczyny żadnej waśni przeciwko żadnym[a] osobom w[a] Koronie[b] tej[a] będącym[a] nie mają, od tych wszytkich dowiedzą się WM. prawdy i u nich się popytać mogą o[c] tych[c], którzy życzeli nam tej kolby z Turkiem i którymi sposoby onego przywieść do tego chcieli. Ja to, com w tych rzeczach czynieł, pokaże się, że i za rozkazaniem J. K. M., nakoniec nie telko radą, ale i żądaniem IchM. panów rad w Warszawie, czyniłem i pisałem, a potym za rozkazaniem J. K. M. o każdą namniejszą rzecz przez J. K. M. jako pana i głowę panów rad nauki dosięgając. Odłożełbym to beł wszytko raczej na sejm, nie przekładając WM. tego przez list na ten czas, ale o to jedno[d] idzie, abyście WM. baczeli, że ta sprawa turecka niema być lekce kładziona u WM. Nie jedno[b] to tak jest, jakom przedtym dawał znać, że beło to niebezpieczeństwo, ale i teraz jeszcze jest, i trzeba abo je skończyć poparciem dalszym traktatów przez sposoby od cesarza tureckiego p. posłowi K. JM. podane, abo się gotować do odpierania. Potrudnione, pozawikłane są rzeczy wszytkie, końca z Turkiem i z Tatarzynem nie masz. Żołnierzom nie telko nie zapłacono, ale i w żal wwiedzieni są, a należy i K. JM. i R. P. i WM. na nich; bo[e] ich potem, ich[c] gardłowaniem bezpieczeństwo WM. bywa opatrowane. Bracia WM. są, synowie koronni, przez tak wiele lat fortunnie WM. służeli z zadzierżeniem R. P. i wolności, z rozszerzeniem państw i sławy R. P. spolny. Czekać tej zapłaty chcą do sejmu, ale wiele ich, co zjachać nie mogą, aż zapłatę odniósszy, skąd ciężarów się ludziom przyczynia. Staranie moje, abym i temu zabiegł, podołać żadną miarą nie mogło. Szczerość moja zaciąga[f] mię, abym i dalej odkreł WM., co za źródło tych rzeczy być najduję. A sąsiad bliskich jest ta ustawiczna perswazya, żeby K. JM., pan nasz, nie miał być długo z nami; przetoż i pod odjazd K. JM. do Rewla niektórzy do tego celu mierzeli i teraz, w tejże opiniej utwierdzieni, i z podania jakiegoś z Rakus i z konjektur swych tu intencyą, tu consilia swoje obracają, a wierzcie mi WM., że nie z miłości wolności WM., ale dla usłania drogi komuś. I teraz świeżo słano do cesarza JM. kolskie artykuły; wiem ja, że od wiela tych, co tam beli, tą szczerością i tym sercem, że ojczyźnie wszytkiego dobrego życzą, i rozumiejąc, że jej tak lepiej[g], beły przymowane, ale też to wiem, że pierwej się urodziły, niż beł kolski zjazd, wiem ich incunabula i partum recentem ich nie trudno pokazać. Doszły mię kilka dni przed kolskim zjazdem, wielu zacnych ludzi ukazowałem je, włożyłem to na K. JM., jako głowę. Do Koła w krótkości czasu zbieżeć mi nie możono. Tego bełbym życzył, aby bez fortelu wszelakiego beły in medium, jako się urodzieły, na on czas podane. Ukazałoby się beło z nich, czego w tym wszytkim patrzono, bo mianowicie artykuł o zniesieniu konstytucyej o arcyksiążęciu

[a] *B. brak.* [b] *B.* Korony. [c] *B. brak.* [d] *B.* jeno.
[e] *A. brak.* [f] *A.* zaś ciąga. [g] *B. brak ostatnich 6 wyrazów.*

Maksymilianie i recesu o domie rakuskim [1], który beł scopus wszytek ich intencyej, obaczywszy po ludziach, żeby im to beło nie poszło, opuścieli. Wrażon jednak inny w pośrodek, na który prima fronte obejrzeć się ludziom nie łatwie beło, ostrzegający rzkomo niebezpieczeństwa R. P. z odjazdu pańskiego, który rzeczą samą raczej stimulum do odjachania Panu dodać może, bo gdy precise wycisnąć na nim chcą [a], aby się deklarował, że nigdy i na czas krótki z Polski odjachać nie ma, za odstrychnieniem go tym kształtem od ojczystego jego królestwa, gdyby nań za czasem przypadło, necessitatem mu imponunt, aby zaraz odjachał; rzecz to sama pokazuje, bo gdy się kto okolicznościom i kondycyom w tej sprawie wszytkim przypatrzy, własny efekt tego podania sam się pokaże. O mnie iż podobno rozumieją, gdyby wprowadzać Pana jakiego nad wolność pospolitą chciano, żebym statecznie się przy WM. opierał i zastawował przeciw temu, a to, jako mam sprawę, dziwnie mię też do ludzi udawać nie zaniechano; podobno i artykuły, których tak wiele na zjeździe tamtym o urzędzie hetmańskim podano, tąż intencyą podano, ale urząd ten, jako jest dla służby R. P., tak tejże R. P. uważeniu, a uważeniu pilnemu a statecznemu jego qualitates wszytkie podlegać mają. Mnie jednak od tego nie odstrychną, abym z powinności kondycyej mej szlacheckiej, w której się kocham, na której przestawam i w której umrzeć chcę, wolności od przodków naszych nam zostawiony i dobrego pospolitego potomstwa naszego z WM. wszytkimi przestrzegać nie miał. Przydawać co urzędom, gdy potrzeba gwałtowna nie pokazuje się, nie trzeba i, co wycisnął ten gwał turecki, słusznie ma stanąć. Ale żeby urzędy w swej zwykłej całości [b] zostały, samym WM. na tym więcej należy; przodkowie WM. u panów swych za nawiętszą rzecz to sobie zawżdy warowali. Małoć nie każdego z tych artykułów, co o urzędzie hetmańskim, przyczynybym pokazał, ale przedłużeniu folgują: i ten, co o więźniach, wiem skąd. Byłem po byczyńskiej bitwie autor, aby ci, quibus belli fortuna pepercit, łaską i dobrotliwością K. JM. conservarentur, nie życzyłem im żadnej skazy; i gniewali się na mnie ci mianowicie artykułów teraźniejszych przedni autores o to, że na wieczne więzienie na Malborg ci, z którymi się gniewali, nie beli odesłani, nie bacząc tego, że mogli [c] z nich zasię mieć przyjacioły. Nie raczcie tedy WM. powieściom zaocznym o mnie, dobrym człowieku, a prawdziwym miłośniku wolności naszych spolnych, miejsca dawać. Zawdyć temi fortelami na mię idą; możecie pomnieć WM., jako pod przeszłe interregnum mnie udawano, jako głos puszczano o przejęciu moich listów, które in rerum natura nie beły, jedno aby mnie hydzono, aby huk o mnie między ludzie puszczano; i teraz też [d] się dzieje, a non alio fine, jedno [e] aby mię do WM. ohydziwszy, dowiedli swego

[a] *A.* chce. [b] *A.* żałości. [c] *A. i B.* nie mogli. [d] *B. brak.* [e] *B.* jeno.

[1] *Konst. z r. 1590, Vol. leg. II 1318.*

przedsięwzięcia. Macie WM., macie wielkie insidias na wolność swą, której WM. nie wszyscy na ten czas baczycie, szczerością swoją drugie mierząc; i nie ostrzeżecieli się, pomniejcie, że i WM. sami i potomstwo WM. będzie sarkało, z płaczem wspominając te, co ich przestrzegali. Ja, jakom po wszytkie te czasy, szlachcicem się urodziwszy, beł podług możności swej stróżem prawdziwym wolności pospolitych, jakom na urzędziech moich przestrzegał ich zawdy świętobliwie, jakom gardło i zdrowie swe przy nich ważeł, tak, póki mi[a] żywota mego staje, toż za pomocą Bożą czynić i pokazować, toż krwią i zdrowiem pieczętować jestem gotów. Iterum atque iterum proszę, abyście WM. na te wszytkie rzeczy, na których WM. tak wiele należy, pilne oko mieć raczeli. Zalecając[b] zatem braterskie służby me, WM. winszuję, aby Pan Bóg wszech WM. długo w dobrym zdrowiu chował i fortun WM. we wszem pomnażał. Dan z Zamościa die 25 octobris a. d. 1590.

WM. swych miłościwych łaskawych panów brat i sługa.
J. Zamojski subscripsit.

IchM. panom radom i rycerstwu województwa krakowskiego na sejmiku w Proszowicach pro die 6 novembris[c] zgromadzonym, swym miłościwym panom i łaskawej braciej.

54. *Instrukcya, dana posłom na sejm z sejmiku województwa krakowskiego w Proszowicach 9 listopada 1590 r.*

Rp. 1. *Czart. nr. 1621 str. 701—702. Kopia współczesna.*

Instrukcya panom posłom na sejmiku proszowskim pro die 6 novembris złożonym dana na sejm walny warszawski ad diem 2 decembris[d] in anno 1590.

1. J. K. M. dziękować za łaskawe a miłościwe obmyślawanie R. P. dobrego, a osobliwie za to, że prośby braciej naszej łaskawie przyjąć raczył w rzeczach tych, które rozumieli być z obrazą praw, wolności i swobód koronnych[1].

2. Prosić, żeby J. K. M. to o nas wszytkich rozumieć raczeł, co ma być rozumiano o wiernych a cnotliwych poddanych, obiecując to sobie o nas, czego doświadczali przodkowie J. K. M. po przodkach naszych, gdyż my też to sobie o J. K. M. obiecujemy, że nam wcale to wszytko z poprawą (gdzieby tego R. P. potrzebowała) chowano będzie, co otrzymali przodkowie nasi od przodków J. K. M.

[a] *B.* mię i. [b] *A.* Obiecując. [c] *Tych 4 słów brak w A.* [d] *W tekście:* novembris.

[1] *Ob. wyżej nr. 50.*

3. Prosić też mają, aby J. K. M., wziąwszy przed oczy swe zatrwożenie to, które się beło w Koronie stało za odjazdem K. JM. do Rewla, to obmyślawać raczeł, żeby nie telko stanęło, ale wszytki około tego rumores, które teraz w uszach ludzkich są, beły uspokojone, owszem aby J. K. M., nie pogardzając wiarą i cnotą naszą, mieszkać z nami raczeł, to przed oczy swe biorąc, jako Pan Bóg to niewdzięcznie przyjąć raczeł od króla Henryka, że pogardzieł powołaniem jego i przepomniał przysięgi swej jemu uczynionej.

4. A to nie wdawając się w pisanie wiela artykułów, posyłamy z tym posły swe, by się dzierżeli prawa pospolitego, naprawując to wszytko w zgodzie i w miłości, co się kolwiek z niego uniesło, i z inszymi się województwy wszytkiemi, także IchM. pany senatory, w tym znosząc, coby naprawie wolności naszych i praw służeło, które nam królowie IchM., panowie nasi, przysięgami swemi uczynić raczeli; także też z strony opatrzenia teraźniejszych R. P. potrzeb, które nam są przez K. JM. proponowane.

IchM. pany posły ty posyłamy: pana podkomorzego krakowskiego[1], pana stolnika krakowskiego[2], pana starostę olsztyńskiego[3], p. Kotkowskiego[4] podczaszego sieradzkiego[a], pana Piotra Strzałę sędziego zatorskiego, pana Mikołaja Kazimirskiego. Datum in Proszowicze die 9 novembris a. d. 1590.

XLI. Sejmik posejmowy województwa krakowskiego w Proszowicach 12—13 marca 1591 r.

Sejmiki posejmowe złożył sejm z r. 1590/1 w konstytucyach z 15 stycznia 1591 r. w osiem tygodni po skończeniu sejmu, tj. na dzień 12 marca 1591 r., Vol. leg. III 377: Złożenie zjazdów po sejmie.

55. *List sejmiku województwa krakowskiego do króla z poleceniem posłów. Z Proszowic 12 marca 1591 r.*

Rp.: 1. *Czart. nr. 1621 str. 671:* List do J. K. M. pp. posłom województwa krakowskiego [z] zjazdu proszowskiego 12 martii dany.

Najaśniejszy a miłościwy Królu, panie, panie nasz miłościwy, etc.

Jako za wszytkie królewskie łaski W. K. M., naszemu miłościwemu panu, przeciwko nam poddanym swym i wolnościom starożytnem tej

[a] *W tekście:* sendomirskiego.

[1] *Cikowski Stanisław.* [2] *Jordan Spytek.*
[3] *Ocieski Joachim.* [4] *Mikołaj.*

R. P., królestwu i państwu W. K. M., uniżenie dziękujemy, tak i za ten zjazd z przyczynej w konstytucyej sejmu przeszłego teraz w Proszowicach województwa naszego obywatelom złożony. Na którym, cośmy potrzebnego być baczeli a temu zjazdowi należącego, między sobą spolnie i zgodnie namówiwszy, ku W. K. M., panu naszemu miłościwemu, odsełamy z tą powolnością, która należy wiernemu poddaństwu naszemu ku Majestatowi W. K. M., a to przez bracią swą z pośrzodku nas ku W. K. M. naznaczoną, pany: Hieronima Staszkowskiego podstarościego krak., Konrada Przecławskiego sekretarza W. K. M., Jana Zabawskiego z Zabawy, Waleryana Kołka z Węchadłowa, Marcina Chrząstowskiego, Jana Dobka Łowczowskiego z Łowczowa, którzy wszytko dostatecznie i wiernie W. K. M. imieniem nas wszech opowiedzą. Którym W. K. M., uniżenie prosiemy, aby we wszytkiem W. K. M. wiarę miłościwą dać raczeł. A przytym powtóre uniżone i wierne służby nasze W. K. M., naszemu miłościwemu panu, oddawamy. Datum w Proszowicach 12 martii a. d. 1591

Sacrae ac serenissimae Regiae Maiestati etc. etc. etc., domino nostro clementissimo.

56. *Uchwała sejmiku województwa krakowskiego, przyznająca zgodnie konstytucye sejmu warszawskiego z r. 1591, wraz z protestacyą posłów województwa krakowskiego, w Warszawie na sejmie uczynioną, a przez sejmik aprobowaną. W Proszowicach 12 marca 1591 r.*

Rp. 1. *Oba te akty podali do oblaty do ksiąg ziemskich proszowskich na ich leżeniu 13 marca 1591 r. marszałek sejmiku Kasper Kempski i wybrani przez sejmik deputaci: Joachim Gliński, Jan Zabawski, Marcin Chrząstowski, Samuel Jordan i Waleryan Kołek:* obtulerunt iudicio praesenti concordiam in praedictis comitiis unanimiter confectam et constitutam, deinde protestationem infrascriptam. *W księgach proszowskich akt się ten nie zachował, gdyż właśnie z tej daty księgi zaginęły. Zachował się jednak ekstrakt współczesny, Czart. nr. 1621 str. 663—670.*

Uw. *Uchwała sejmiku wspomina dwie protestacye: posłów województwa krakowskiego i posłów miasta Krakowa, wniesione do ksiąg grodu warszawskiego. Dla wyjaśnienia kwestyi, które były przedmiotem obrad, podaje się tu obie te protestacye. Pierwszą z nich wnieśli posłowie województwa krakowskiego do ksiąg grodzkich warszawskich 19 stycznia 1591 r., Acta querellarum castri Varsaviensis vol. 10 (annorum 1589—1591):* My posłowie z województwa krakowskiego na sejm walny niniejszy od braciej naszej posłani przed akty niniejszemi grodzkiemi warszawskiemi in vim protestationis suae zeznowamy i do wiadomości, komuby tego było potrzeba, przewodzimy, że my, poczuwając się w powinności naszej poselskiej, którą na ten czas od braciej naszej na sobie włożoną nosiemy, nie chcąc nad czas sześci niedziel prawem sejmowi opisanej sejmowych spraw i traktatów przedłużyć, jakośmy się w ten dzień niedzielny, który był 13 ianuarii, się odprawowali i do Króla JM. posełali, żeśmy dalej nad czas w prawie opisany sejmować nie mogli, żeśmy tegoż dnia chcieli rękę J. K. M. wedle zwyczaju całować; przy temże tedy prawie pospolitem stojąc, widząc, że niektórzy panowie posłowie w kilka dni po sejmie i po żegnaniu Króla JM. w nowe traktaty i konkluzye nad zgodę i wnoszenie do koła

poselskiego się wdawali, obawając się jakiego stąd periculum Reipublicae i sekweli na potem, nie chcąc jednak rzeczy namówionych, potrzebom R. P. dogadzając, sejmu in dubietatem żadną nie wwodząc, na ty niżej opisane artykuły jako zgodnie w kole poselskim proponowane, konkludowane i na górze przy Królu JM. zawarte przyzwalamy: naprzód: uspokojenie z cesarzem tureckim i odprawę żołdu tatarskiego, nie chcąc tego ciężaru na bracią naszę wnosić, podług prawa opisanego skarbowi Króla JM. do odprawowania zostawiliśmy. na assekuracyą panów żołnierzów z strony zapłaty zasłużonych pieniędzy pobór po groszy piętnaście z łanu za zgodą inszych województw daćżeśmy pozwolili[1]; secundo: ruszenie pospolite także na samą tylko ekspedycyą turecką, jeśliby była potrzebna; disciplinam militarem[2]; a przytem, że prze krótkość czasu i niezgody, któremi nasz Pan Bóg na ten czas nawiedzić był raczył w wielu województwach, do naprawy tego, coby się z prawa pospolitego wykroczyło na przeszłych sejmiech, przyść nie mogło wedle poruczenia braciej naszej, ty jednak, które na przeszłem sejmie metu[s] belli Turcici na nas był przeciw prawom i przywilejom naszym pozwolić wycisnął, co jako już niepotrzebne i prawu przeciwne iż się zniosło, zezwoliliśmy[3], zostawując wcale facultatem braciej naszej do poprawienia tego wszystkiego, coby się przeszłych sejmów od prawa pospolitego wniosło (dogadzając zamierzonem R. P. czasem) na sejmie przyszłem[a], odnosząc to wcale braciej swej; także też iż poratowanie skarbu K. JM. skutku swego wedle instancyi pilnych naszych dla różnego wykładania prawa pisanego wziąć nie mogło, IchM. panowie dzierżawcy z dobrej wolej swojej kwartę do trzech lat pozwolili[4], w tem jednak prawu pospolitemu nic derogować nie chcemy, i owszem, w mocy konstytucye o trzech częściach zachowując, do braciej cale odnosiemy. Na ty tedy z wierzchu opisane artykuły jako dla gwałtu i potrzeby R. P. a w czasie sejmowi naznaczonem[b] postanowione i zawarte, na nie zezwalamy. A jeśliby co nad ty artykuły po wyściu czasu sejmowi naznaczonego[c] kto się co nowego prawu pospolitemu i przywilejom starem przeciwnego pisać i na nas stanowić ważył, przeciw temu wszystkiemu jako przeciwnemu prawu pospolitemu się opowiedamy [i] oświadczamy, temu ani z osób swych ani braciej naszej w niczem podlegać nie chcąc, i owszem solenniter się przeciw temu protestując, z tem wszystkiem do braciej naszej odjeżdżamy. A dla lepszej pewności tego tę protestacyą naszą rękami naszemi podpisaną do akt grodzkich warszawskich podajemy. Działo się w Warszawie w sobotę przed świętą Jagnieszką *(19 stycznia)* roku 1591. Stanisław Cikowski podkomorzy ziemie krakowskiej manu propria, poseł województwa krakowskiego. Piotr Strzała sędzia zatorski i oświecimski, burgrabia zamku krakowskiego, poseł województwa krakowskiego, manu propria. Joachim Ocieski starosta olsztyński, poseł województwa krakowskiego. Mikołaj Kotkowski podczaszy ziemie syradzkiej.

Druga protestacya, wniesiona przez posłów miasta Krakowa tegoż dnia 19 stycznia 1591 r. do ksiąg grodzkich warszawskich, znajduje się w tychże Acta querellarum t. 10: Protestatio civium Cracoviensium. Przed urzędem i aktami niniejszemi, grodzkiemi starosckimi warszawskiemi stanąwszy oblicznie szlachetni Kaspar Gutteter i Stanislaw Szembek rajce i posłowie miasta Krakowa, na sejm blisko prze-

[a] *W tekscie*: przeszłem. [b] *W tekscie:* naznaczonemu.
[c] *W tekscie*: naznaczonemu.

[1] *Ob. uniwersał poborowy 1591 r., Vol. leg. II 1379 i n., i konst. 1591 r., Vol. leg. II 1365*: Assekuracya zapłaty służebnym.

[2] *Konst. 1591 r., Vol. leg. II 1372*: Disciplina militaris.

[3] *Konst. z 1591 r., Vol. leg. II 1377*: Zniesienie niektórych konstytucyi sejmu przeszłego.

[4] *Konst. z 1591 r., Vol. leg. II 1374*: Pozwolenie kwarty do stołu naszego.

szły walny koronny w Warszawie złożony wysłani, imieniem swem i kollegów swych, radziec krakowskich, i wszystkiego pospolitego człowieka miasta Krakowa solenniter się opowiedzieli i oświadczyli przeciwko starszym i młodszym kaczmarzom krakowskim, którzyby przy sprawie i osobach niżej opisanych przestawać chcieli, o to, iże ci to przerzeczoni kaczmarze krakowscy, jako już od kilku lat, zapamiętawszy przysięgi i powinnośel swej, nie oglodając się na utcziwość i posłuszeństwo, które urzędowi swemu oddawać mają, rozmaitemi sposobami radę krakowską, urząd jem od Boga i Króla JM. postanowiony, trybowali sub (?) privatim, quam publice, sprawy i postępki urzędowe i wszystkiego miasta na sejmie szczęśliwej koronacyej Króla JM. i drugich dwóch sejmach niesłusznie i nieprzystojnie udawali i odnosili do osób rozmaitych i wszelakiem sposobem przeszkadzali, aby miasto Kraków pociechy żadnej od Króla JM. i stanów koronnych za wiarę i stateczność swą i za znaczne podjęte szkody nie odniosło, i dla tego prowenta miejskie dwa i trzy razy więtsze być udawali, niżeli in rei veritate się najdują, i osoby znaczne, a mianowicie pany posły ziemskie województwa krakowskiego i inszych województw na to poduszczali omylnemi skargami swemi, aby miastu temu infensi byli i dobremu jego przeszkadzali. Czego wszystkiego jawne dowody, jako na przeszłych trzech sejmach lub mianowicie na tem blisko przeszłym sejmie się pokazały, w temże przerzeczoni piwowarowie albo karczmarze krakowscy przez Kaspra Kiełbasę i Matysza Rzucczyka, posłańce swe, uskarżając się niesłusznie o wybieranie grosza od achtela, które miastu Krakowu z łaski J. K. M. i pozwolenia człowieka pospolitego jest dane, przed pany posłami województwa krakowskiego, one do tego przywiedli, że się przeciwko miastu Krakowowi zawzięli, wolności od płacenia szosa i poboru, obywatelom krakowskim pozwolonych, także i wybierania czopowego, radzie miasta Krakowa na opatrzenie miasta municyi i murów miejskich danego, impugnowali i inszem sposobem poboru z województwa krakowskiego postąpić nie chcieli, ażby wolności i daniny przerzeczone zniesione były. Co wszystko iże za powodem a omylną sprawą przerzeczonych kaczmarzów krakowskich się działo [w] wzgardzie urzędu swego i szkodzie miejskiej a ubliżeniu mieszczan i obywatelów wszystkich krakowskich, których pociecha i nadgroda za szkody tempore interregni przez nie [p]odjęte z łaski J. K. M. i wszech stanów koronnych pozwolona tem się zatrudniła, przeto wyszej mianowani Kaspar Gutteter i Stanisław Szembek, rajce i posłowie miasta Krakowa, przeciwko temto kaczmarzom albo piwowarom krakowskim solenniter się protestują o znieważenie i omylne a nieprzystojne odniesienie osób swych i kollegów swych, radziec krakowskich, i o to nieposłuszeństwo a uporne przedsięwzięcie ich, o które z kollegami swemi wespół przeciwko nim prawnie postąpić i poenas legibus contra eiusmodi excessores sancitas po temże Kasprze Kiełbasie i Matysie Rzucczyku dochodzić chcą. Także też protestują się przeciwko tem to dwiema i wszystkiem inszem kaczmarzom albo piwowarom krakowskim, którzy z niemi przestawać będą, o szkody, które przez to miasto Kraków z obywatelami swemi cierpi i podejmuje, szacując je na trzydzieści tysięcy grzywien; których szkód na nich i sumy pro personis et officio suo dochodzić chcą i tem, quorum interierit, dochodzenia salvam viam et facultatem reserwują.

I. My wszyscy obywatele województwa krakowskiego, którzyśmy się zjechali do Proszowic na zjazd pro die duodecima martii na sejmie przeszłem postanowiony i w konstytucye włożony, przy dawaniu liczby przez IchM. p. posły nasze krakowskie, [zrozumieli]śmy z IchM., iż zgodnie przyznali konstytucye wszytki sejmu przeszłego [1]; jednak widząc, iż nie-

[1] *Z 15 stycznia 1591 r., Vol. leg. II 1364—1378.*

którzy IchM., obawiając się, aby po czasie skończenia sejmu czego nie wtrącono nowego nad postanowienia sejmowe, uczynili protestacyą, wyliczając zgody sejmowej artykuły w akciech grodzkich warszawskich[1]; [w] której protestacyej iż konstytucyą procesu strony sądów żołnierza i retent poborowych[2] opuścili i tego w tę protestacyą nie włożyli, dla czego, aby kto in disquisitionem spraw sejmowych, przy których my zgodnie wszyscy mocno stojemy, nie przywodził, i o tej też protestacyej, której i oni sami personaliter odstępują, wiedzieć nic nie chcemy i onę zgodnym nas wszech konsensem znosimy. Także i protestacyą, którą uczynili posłowie miasta krakowskiego tamże u akt tychże w Warszawie[3] przeciwko panom posłom naszem z strony czopowego i poboru miejskiego, podnosimy, kasujemy i w niwecz konsensem naszem zgodnie obracamy, a przy uniwersale poborowem z strony ustawy na miasta i miasto Kraków[4] mocnie stojemy a tę protestacyą, która przed J. K. M. i senatem in facie totius Reipublicae, przy żegnaniu[a] panowie posłowie nasi uczynili, aprobujemy i zgodnie wszyscy przy niej stojemy i do akt ziemskich tutecznych proszowskich zgodnie ją oddajemy. A iż pod aktem poniedziałkowem, to jest feria secunda post dominicam Reminiscere[5] wszytki sprawy, które się na leżeniu ksiąg aż do środy odprawują, piszą, a nasz zjazd nazajutrz, to jest duodecima martii przypadł, na którym ta zgoda wszech nas przystąpiła, tedy, iż to podajemy dziś, to jest feria quarta[6], in determinationem eorundem repositionum actorum, to sobie warujemy, aby tego nikt in disquisitionem nie brał. Kasper Kempski natenczas marszałek IchM. panów braci. Jan Zabawski z Zabawy własną, natenczas deputat od województwa krakowskiego. Marcin Chrząstowski z Chrząstowa mp., natenczas deputat województwa krakowskiego. Samuel Jordan z Zakliczyna deputat od województwa krakowskiego. Waleryan Kołek deputat od województwa krakowskiego manu propria. Jachim Gliński deputat województwa krakowskiego.

II. My posłowie województwa krakowskiego, niżej podpisani, przed akty niniejszemi grodzkiemi warszawskiemi in vim protestationis nostrae zeznawamy i do wiadomości, komuby to była potrzeba, przywodzimy, że my, poczuwając się w powinnościach naszych poselskich, obawiając się, abyśmy tak milczeniem naszem braci naszej, od którycheśmy są posłani, czego nie opuścili, jako też pozwoleniem czego przeciwnego prawom i wolnościom pospolitem na nich i na się nie wewlokli, dla czego protestacyą, którąśmy przy żegnaniu J. K. M. in facie totius Reipublicae w głos uczinili, tu ją reiterujemy i o to wszytko znowu się tu świad-

[a] *W tekście*: zeznaniu.

[1] *Ob. uw. na str. 170.* [2] *Tj. konst.*: Postępek o reszty, retenty i krzywdy żołnierskie, *Vol. leg. II. 1367—1374.* [3] *Ob. uw. na str. 170.*
[4] *Vol leg. II 1386.* [5] *11 marca.* [6] *13 marca.*

czemy, prosząc, aby nam ad acta de verbo ad verbum, jakośmy ją czinili i tu czyniemy, beła inserowana.

Najaśniejszy, miłościwy Królu a panie nasz. Żeśmy tu byli od braciej naszej posłani za miłościwą obietnicą W. K. M., pana naszego, przez posły W. K. M. nam na sejmikach proponowaną, żebyśmy byli vulnera, exorbitantias i coby się jedno [z] starych praw i przywilejów a swobód naszych dziedzicznych uniosło i wykrociło, naprawiali i w swą pierszą ryzę wstawili; lecz iż do starych uraz praw naszych tak wiele się prze rozpustę swowolnego żołnierza skarg, angaryi i uciśnienia braci naszej naniosło, że samym obmyślawaniem tak zniesienia jego za namową zapłaty jemu, jako też w dobry rząd wprawienia na potym czas wszytek sejmu nam upłynął, a niemniej i temi, którzy dobra R. P. między się w te zamieszane czasy rozebrali; zaczym W. K. M. nie tylko powinności pański swej w obmyślawaniu onerum ordinariorum et extraordinariorum secundum necessitatem splendoremque Regni, ale też tak z stołu swego pańskiego odprawować nie możesz; tu już nam nie lza, jedno to wszytko cale do braci naszej, jako nam to jest od nich powierzono, odnieść, ninacz tu dalej nowego a starym prawom przeciwnego nie tylko nie pozwalając, ale też wcale zawsze na każdym miescu plac dochodzenia tego wszytkiego, coby się jem zdało z ujmą być praw, swobód, zwyczajów i przywilejów naszych starych ojczystych, zostawując. W czym się oświadczamy przed Panem Bogiem, przed W. K. M. i IchM. pany senatory i wszemi około stojącemi, że my, jako na insze sejmów przeszłych nowe konstytucye, prawu i przywilejom starym przeciwne, także daniny i inne nowe wszelkie rzeczy, jako też mianowicie i z sejmu przeszłego a. millesimo quingentesimo nonagesimo (przeciwko czemu też już zaszły braci naszej protestacye), w niwczym nie aprobujemy ani im[a] podlegać chcemy, gdyż wedle starych praw naszych na nas bez nas i pozwolenia naszego nikt nic stanowić nie może. Co wszytko wcale braci swej, przestrzegając w tem wiary naszej poselskiej, ku uważeniu im odnosimy i uniżenie prosimy, aby ta protestacya nasza tak u W. K. M. i IchM. panów senatorów, jako i wszech braci naszej w dobrej pamięci beła. A nie chcąc odbierzeć w żadnym niebezpieczeństwie R. P., tedy to, cośmy raz w poselskiej izbie zgodnie namówili i pozwolili i na górę do W. K. M. podali, przy tym stojemy[1]: to jest asekuracyą zapłaty panom żołnierzom; proces sądzenia tak, jako w sobie brzmi, z strony retent, aby doszły R. P., nie skarbu, dla zapłaty tymże panom żołnierzom przez szafarze nasze; disciplinam militarem; pobór dla zapłaty panom żołnierzom i dla oswobodzenia resztą jego, także inszemi resztami, dóbr R. P., W. K. M. należących, w nowych sumach zastawnych, z których aby trzy części

[a] *W tekście*: mu.

[1] *Tj. przy konstytucyach i universale poborowym sejmu 1590 r., których tu tytuły wyliczają, ob. Vol. leg. II 1364—1378, 1379—1395.*

już spełna dochodziły (bez żadnego zawiedzienia ich dalszego) do stołu W. K. M. a czwartą część na obronę potoczną do Rawy zwykłem sposobem sobie warujemy, jednak z tem dokładem, aby mieszczanie wszyscy in genere, żadną libertacyą ani konstitucyami, przywilejmi nowemi prawu przeciwnemi się nie szczycąc, cale równo z drugiemi, nic nie ujmując, dali go, bez czego i mybyśmy inaczej go dać nie mogli; także z ziemie spiskiej i siewierskiej aby cale doszedł, gdyż to jest wszytko in corpore Regni. Pozwoliliśmy też na restytucyą pana Chrystofa Zborowskiego i tych wszytkich, którzy ratione arcyksiążęcia Maksymiliana in contumatiam byli zdani in poenam infamiae w Krakowie, i na zjazdy w ośm niedziel po skończeniu sejmu [w] wszech województwach. Pozwalamy także na potym na deklaracyą zaczynania i skończenia sejmu. Do tego gdzieby jawnie jakie gwałtowne niebezpieczeństwo (czego Boże uchowaj) na Koronę od cesarza tureckiego przypaść miało, ruszenie pospolite pozwalamy. I z tem W. K. M., pana naszego, żegnamy, a jeśliby co inego abo odmieniono, abo przydano, przeciwko temu wszytkiemu się świadczymy i opowiedamy, że województwo nasze krakowskie podlegać temu nie może. Z czem wszytkiem do braci naszej odjeżdżamy a im to cale odnosimy, salva tamen electione et coronatione S. R. M., domini nostri clementissimi, Sigismundi tertii. — Spytek Jordan z Zakliczyna stolnik ziemie krakowskiej, poseł ziemie województwa krakowskiego. Piotr Strzała sędzia zatorski, burgrabia krakowski, poseł województwa krakowskiego — i na konstytucyą restitutionis zezwala — propria. Mikołaj Kazimierski z Biberstejnu poseł ziemi województwa krakowskiego ręką swą.

57. *Instrukcya, dana posłom do króla z sejmiku województwa krakowskiego w Proszowicach 12 marca 1591 r.*

Rp. 1. *Czart. nr. 1621 str. 661—662. Kopia współczesna.*

Instrukcya panom posłom województwa krakowskiego die 12 mensis martii w Proszowicach od obywatelów tegoż województwa do K. JM. dana.

1. Naprzód J. K. M. podziękować za miłościwe obmyślawanie w sprawach R. P.

2. Potym opowiedzieć zgodę nas wszech, którzyśmy jedno beli na tem zjeździe, iż wszyscy jednostajnie stojemy przy konstytucyach postanowienia sejmowego[1], z tym jednak dokładem, iż przypominalichmy

[1] *Tj. sejmu warszawskiego z r. 1590/1, Vol. leg. II 1364—1378.*

sobie z strony retent przeszłych poborów[1], aby być miały oddane J. K. M., tedy inakszego umysłu naszego i pozwolania nie beło, telko przeszłego poboru anni 1589 retenta; teśmy beli zlecili p. posłom naszem oddać W. K. M. A jeśliże który się tego ważeł, J. K. M. aby tego na nim rekwirował, gdyż to się pokazaćby mogło, iż te przeszłe retenta uczynićby miały do kilku kroć sta tysięcy złotych, a J. K. M. nie doszły, i owszem rozszarpano już to; a też J. K. M. nic nie ubędzie, jedno tym, co o to niesłusznie prosieli i otrzymali etc.

3. A iż niektórzy p. posłowie nasi protestacyą tam uczynieli w akciech grodzkich warszawskich, która wszytkiemu województwu zdała się być niebezpieczna, tak dla nie dołożenia konstytucyej o procesie[1], jako i dla inszych defektów, któremi mógłby się kto chcieć szczycić w podnoszeniu sejmu, tedy zdało się wszytkiemu województwu podnieść tę protestacyą; jakoż i ciż p. posłowie, którzy ją beli uczynieli, odstąpieli personaliter[2].

4. Tego też dołożyć tak: jako publice przy żegnaniu na sejmie przed J. K. M. in facie totius R. P. p. posłowie nasi czynieli protestacyą z stronej inych rzeczy sejmu anni 90, na którymechmy posłów swych nie mieli, także z strony inych rzeczy w niej opisanych, tedy przy niej stojemy i ad aktachmy ją za zgodą wszytkich wwiedli[3].

5. Opowiedzieć, żechmy przy tem zgodnie obrali nemine contradicente szafarza JM. p. Spytka Jordana z Zakliczyna stolnika krakowskiego, a JM. P. Stanisława Morskiego z Morska poborcą, ludzie zacne i dobrze osiadłe, i nam dobrze zachowane, których W. K. M. zalecamy.

6. A iż na arendę wszelakich poborów i czopowego jako p. posłowie nasi na województwo nasze krakowskie nie pozwoleli, tak i my ty arendy niwczym województwa naszego krakowskiego podać tamtym arendarzom na sejmie obranem nie możem; jednak abychmy okazali, że niwczym nie życzemy szkody R. P., a to na tę akcyą w uniwersale włożoną czopowego[4] pozwalamy przez p. poborcę naszego z tym warunkiem, aby i ci arendarze sejmowi województw naszych niniejszej akcyej nie czynieli, jeśli więtszej nie mogą.

7. K temu abychmy i w tym J. K. M. dogodzieli, poruczylichmy p. poborcy naszemu, aby się teraz exnunc na dziesięć tysięcy złotych zdobeł i na zapłatę p. żołnierzom samborskim, będąli te insze pieniądze od inych arendarzów dane, za kwitem szafarza naszego do rąk JM. p. wojewody sandomirskiego[5], z tym warunkiem: gdzieby zupełnie zapłata być

[1] *Konst. z r. 1591:* Postępek o reszty, retenty i krzywdy żołnierskie, *Vol. leg. II 1367—1372.*

[2] *Ob. nr. 56, uw.* [3] *Ob. nr. 56, II.*

[4] *Ob. uniwersał poborowy z r. 1591, Vol leg. II 1395.*

[5] *Mniszek Jerzy, ob. Vol. leg. II 1395.*

im nie mogła, a oniby ustąpić nie chcieli, aby zaś nazad do p. szafarza naszego pieniądze beły wzięte a przeciwko niem aby wedle postanowienia sejmowego[1] prawnie postąpiono.

8. A iż też tego dołożono, iż resztą tych poborów i retent i prowentów interregni wykupić się mają dobra J. K. M. ad rationem 500.000 złotych zastawione, na które dożywocia ani starostwa żadnym osobom zostać się nie mogą wedle konstytucyej[2], prosiemy, gdyż na to zgoda beła p. posłów wszytkich województw, aby J. K. M. inaczy nikomu starostwa w tych dobrach wykupionych nie dawał, jedno wedle ordynacyej Henrykowej[3], gdyż inaczy musielibychmy się kazać do sejmu przyszłego zadzierżeć z wykupnem ich p. szafarzom naszym.

9. Prosić też IchM. K. JM., pana naszego, będą, aby te pobory wedle uniwersału sejmowego każdego stanu ludzi i ziem i państw wszytkich jednako dotknęły, bo tego potrzebuje on związek braterstwa naszego powszechnego, aby dysmembracye nie były; tego rzecz sama i natura et iustitiae modus, quod enim omnes tangit, tolerabilius est et magis ligat. Tego wszytkie prawa, stare i nowe, uczą.

10. Pruskich ziem protestacya[4] nas barzo obchodzi i przyjętaby być nie miała, którzy praetextu gravaminum nie chcą z nami pospołu nieść onera. Nie sąśmy od tego, aby p. Prusakom i każdemu z osobna wolności i prawa trzymane beły, alechmy też pewni, że J. K. M. żadnemu ich nie łamie, i owszem doznalichmy dobrotliwej natury i łaskiej K. JM. i w tej mierze nie mieli tedy tym sposobem postępować ani taką protestacyą sejm wszytek wzruszać, który my sam nie telko zgodnie pochwalamy, ale i za jego statuta J. K. M. dziękujemy i dziękowacieśmy powinni.

11. Iż też skargi wielkie przyszły o pojmanie p. Grodkowskiego uczciwego szlachcica, p. Seweryna Płazy, i inych mieszczan krakowskich na Zendorowie(?) przez Pawła Loriampkiego(?), prosić J. K. M., aby J. K. M. do cesarza wysłać raczeł.

12. O sprawiedliwość także dla komisarzów z stronej granic między Koroną a państwy cesarza JM., gdyż się wielkie bezprawia dzieją ludziom szlacheckim, tak w grunciech, jako i w krzywdach etc.

13. Przyczyna za p. Dobkiem[5], za JM. p. wiślickiem[6] — i za pany Jordany, aby do wójtowstwa[7] przywróceni beli.

---

[1] *Vol. leg. II 1390 i n.* [2] *Vol. leg. II 1370.* [3] *Ob. wyżej str. 141 uw. 3.*

[4] *Z 17 stycznia 1591 r., ob. Lengnicha Geschichte der Preussischen Lande, t. 4 str. 41—42.* [5] *Jan.* [6] *Ligęza Mikołaj.*

[7] *W Myślenicach. Wójtostwo to, będące poprzednio w rękach Jordanów, nadał Seweryn Bonar jako kasztelan krakowski (Myślenice należały do uposażenia tej kasztelanii) 25 kwietnia 1590 r. Andrzejowi i Agnieszce Zebrzydowskim, Terr. Crac. t. 114 str. 70—71.*

58. *Uchwała sejmiku województwa krakowskiego, dotycząca wyboru poborcy i szafarza i poboru podatków. W Proszowicach 13 marca 1591 r.*

Rp. 1. *Castr. Crac. Rel. t. 17 str. 431—433:* Oblata litterarum in conventione Proszoviensi laudatarum. *Oryginał, podpisany przez marszałka tego sejmiku Kaspra Kempskiego komornika granicznego powiatu chęcińskiego i opatrzony jego pieczęcią, podali do ksiąg 15 marca 1591 r. Jan Zabawski z Zabawy, Jan Dobek Łowczowski z Łowczowa i Waleryan Kołek z Węchadłowa.* — 2. *Castr. Sand. t. 106 str. 639—640. Obl. 28 marca 1591 r. przez Andrzeja Rozembarskiego, sługę Stanisława Morskiego poborcy.* — 3. *Castr. Biec. t. 28 str. 1101—1103.*

Uw. *Uniwersał poborowy, który był podstawą tej uchwały, z 15 stycznia 1591 r., ob. Vol. leg. II 1379—1395. W Vol. leg. jednak podano nazwiska szafarza (Spytek Jordan) i poborcy (Stanisław Morski), gdy oryginalny uniwersał wcale tych nazwisk nie zawierał. Ob. uniwersał w Castr. Crac. Rel. t. 17 str. 319 i n. (str. 18 i 21 druku).*

My, rycerstwo województwa krakowskiego, którzyśmy się tu na dzień dzisiejszy, dwunasty[1] marca, do Proszowic wedle opisania konstytucyej sejmu przeszłego warszawskiego[2] dla wysłuchania liczby panów posłów naszych, jako nam w sprawach naszych na teraźniejszym przeszłem sejmie służyli, także ku wybraniu i postanowieniu szafarza i poborce i do inszych potrzeb w tejże konstytucyej opisanych zjechali, oznajmujemy, komuby to wiedzieć należało, żeśmy szafarzem deputowanym do odprawowania wszytkich jego powinności, wedle konstytucyej sejmu teraźniejszego warszawskiego nań włożonych, JM. pana Spytka Jordana z Zakliczyna stolnika ziemie krakowskiej a poborcą JM. pana Stanisława Morskiego z Morska obrali i postanowili. Który pobór cale wszytek, czwarty grosz ze cła i czopowe wszelakie ze wszytkich miesc do województwa krakowskiego należących, tento przerzeczony pan poborca nasz, JM. pan Stanisław Morski, a nie kto inszy, wybierać ma. Jednak czopowe wszelakie wolno mu arendować z aukcyą w uniwersale mianowaną, a to dla tego, aby tem prędzej do dziesiąci tysięcy złotych przyszedł, które exnunc powinien oddać do rąk pana szafarza wyszej mianowanego, a pan szafarz ma je oddać do rąk JM. pana wojewody sandomierskiego[3], za rozkazaniem J. K. M. a rekognicyą JM. pana wojewody sandomirskiego, jednak z tym warunkiem: gdzieby panów żołnierzów samborskich nie mogli tak odprawić, żeby nie wyjechali z dóbr ekonomiej samborskiej, tedy aby nazad te dziesięć tysiący złotych do rąk JM. pana szafarza naszego beły zaś wrócone; to warujemy, a z pany żołnierzmi wedle postanowienia sejmu przeszłego aby się prawnie postąpiło, zgodnie pozwalamy. A dla lepszej pewności tego wszytkiego zlecieliśmy

[1] *Ob. na końcu aktu datę: 13 marca.*
[2] *Z r. 1591, Vol. leg. II 1377:* Złożenie zjazdów po sejmie.
[3] *Mniszek Jerzy.*

JM. panu Kasprowi Kempskiemu, marszałkowi na ten czas koła naszego, aby się na to podpisał i pieczęć przyłożył i przez IchM. pany: pana Jana Zabawskiego, pana Jana Dobka, pana Waleryana Kołka i pana Jana Dembickiego do urzędu i ksiąg grodzkich krakowskich ku wpisaniu odesłał i podał. Dan w Proszowicach na zjeździe dnia trzynastego marca roku pańskiego tysiącznego pięćsetnego dziewięćdziesiątego pierwszego. — Kaspar Kempski camerarius granicialis powiatu chęcińskiego, na ten czas marszałek koła rycerskiego w Proszowicach, mp.[1]

59. *Uniwersał króla Zygmunta III, nakazujący zgodnie z uchwałą sejmiku proszowskiego oddawanie składnego i czwartego grosza do rąk Stanisława Morskiego poborcy. Z Krakowa 20 kwietnia 1591 r.*

Rp. 1.: *Castr. Crac. Rel. t. 17 str. 804—805. Obl. oryginał 25 kwietnia 1591 r. Jan Krupka w imieniu Spytka Jordana i Stanisława Morskiego.* – 2. *Castr. Sand. t. 106 str. 683—685.* — 3. *Castr. Biec. t. 28 str. 1204—1205.*

Zygmunt trzeci z łaski bożej król polski, wielkie książę litewskie, ruskie pruskie, mazowieckie, żmudzkie, inflanckie i Królestwa szwedzkiego własny dziedzic i przyszły król. Wszem wobec i każdemu z osobna, a mianowicie urzędom naszym, tak grodzkiem jako i miejskiem, i inem wszelakiego stanu ludziom poddanym naszem, uprzejmie i wiernie nam miłem, łaskę naszę królewską. Uprzejmie i wiernie nam mili. Acześmy to byli uniwersałami naszemi deklarowali, że arendarze podług sejmowej uchwały i swojej arendy mieli byli składne z czwartem groszem w województwie krakowskiem wybierać, lecz że na sejmiku proszowskim blisko przeszłem obywatele województwa krakowskiego strony swego województwa na tę arendę pozwolić nie chcieli, i owszem tak te składne, jako i czwarty grosz, urodzonemu Stanisławowi Morskiemu z Morska do wybierania zlecili, który poborca tego odstąpić nie chce, a za temi alterkacyami przyszłoby, żeby żołnierz w ekonomiej naszej samborskiej dłużej mieszkał i ineby się potrzeby R. P. zatrudniły, temi tedy potrzebami do tego przymuszeni, chcąc co rychlej tak znaczny prowent stołu naszego oswobodzić i ine sprawy R. P. ułacnić i temu też postanowieniu obywatelnemu województwa krakowskiego dogodzić, urodzonego Spytka Jordana [z] Zakliczyna stolnika krakowskiego jako szafarza a przerzeczonego Stanisława Morskiego jako poborcę, na przerzeczonem sejmiku proszow-

[1] *Stanisław Morski, wybrany poborcą, manifestował 20 marca 1591 r. w grodzie krakowskim swoją gotowość do rozpoczęcia wybierania poboru czwartego grosza i czopowego, Castr. Crac. Rel. t. 17 str. 466—467*: Manifestatio Morski; *toż 28 marca 1591 r. w grodzie sądeckim, podając ekstrakt tamtej manifestacyi przez sługę Andrzeja Rozembarskiego, Castr. Sand. t. 106 str. 640—641.*

skiem obrane, przy wybieraniu składnego z czwartem groszem w województwie krakowskiem zostawiliśmy i teraźniejszem listem naszem zostawiamy[1]. Przeto chcemy to mieć i Uprzejmościom i Wiernościom tem listem naszem rozkazujemy, żebyście przerzeczonemu poborcy i jego sukkolektorom albo sługam, a nie arendarzom, wybieranie tego składnego od win wszelakich, które do województwa krakowskiego skądkolwiek przychodzą, także i na zwyczajnych miescach i komorach czwartego grosza dopuścili a żadnym obyczajem ani bronili, ani żadnej w skutecznym dzierżeniu trudności nie zadawali, a my[a] komornika naszego, szlachetnego Dziedzickiego, dla tego z tem listem naszem do Uprzejmości i Wierności waszych[b] posyłamy, żeby przerzeczonemu Stanisławowi Morskiemu składne to i czwarty grosz według arendy uniwersału sejmowego i tej deklaracyej naszej w dzierżawę i posesyą podał, gdyż zatemby [do] wielkiej szkody i niebezpieczeństwa i zatrudnienia spraw wielkich Rzeczypospolitej przyńdź mogło, na których ułacnieniu całość Rzeczypospolitej należy, czego na tychby potym patrzać przyszło, którzyby do tego przyczynę dali. Przeto jenaczej Uprzejmości i Wierności wasze nie czyńcie z powinności swojej i dla łaski naszej. Dan w Krakowie dnia dwudziestego miesiąca kwietnia roku pańskiego tysiącznego pięćsetnego dziewięćdziesiątnego i pierwszego, panowania naszego roku czwartego. — Sigismundus rex. Paulus Kosucki.

XLII. Sejmik przedsejmowy województwa krakowskiego w Proszowicach 8—12 sierpnia 1592 r.

Sejm złożył król na 7 września 1592 r., Heidenstein, wyd. 1672 r., str. 298 (tł. t. II str. 310). W księgach grodzkich nie ma oblat mandatów królewskich o złożeniu sejmików. — Legacyę królewską wydał Barwiński, Dyaryusze i akta sejmowe z r. 1591—2 (Scriptores rerum polonicarum t. 21) str. 87—104.

60. *Protestacya części szlachty województwa krakowskiego przeciw sejmikowi tegoż województwa w Proszowicach 11 sierpnia 1592 r.*

Rp.: 1. *Castr. Biec. t. 29 str. 633—536:* Protestatio ex conventu particulari Proszoviensi. *Oryginał, z podpisami szlachty i przez część jej opatrzony pieczęciami, podał 22 sierpnia 1592 r. do ksiąg Józef Kowalowski, który równocześnie oświadczył, iż gotów był wnieść tę protestacyę na sejmiku głównym w Korczynie, lecz ten nie doszedł z powodu nie przybycia nań senatorów i szlachty (B).* — 2. *Zam. nr. 1203 k. 95ᵛ—96:* Protestacya na sejmiku proszewskim uczyniona. *Ten tekst lepszy, lecz brak w nim podpisów (Z).* — 3. *Czart. nr. 2724 str. 211—213:* Protestacya niektórych pp. szlachty na sejmiku proszowskim złożonym pro die 8 augusti przed sejmem war-

[a] *W tekscie:* ani. [b] *W tekscie:* waszej.

[1] *Ob. nr. 58 i poprzedni dopisek.*

szawskim a. 1592 uczyniona. *Jestto widocznie kopia prywatna ekstraktu z ksiąg bieckich, jak zaświadcza zakończenie:* Tobias Chomętowski iudex castri Biecensis manu. Casper Wielopolski vicecapitaneus et iudex causarum officii castri Biecensis. Iohannes Stogierz notarius castrensis Biecensis. — A spisowana ta protestacya od IchM. panów szlachty w Bieczu sabbato in vigilia s. Bartholomaei *(22 sierpnia)* a. 159 secundo. Chcieli ją beli aktykować i też się z nią ukazać w Korczynie, ale ani p. senatorowie ani pp. szlachta tam się beli zjechali.

Dr. 1. *Eugieniusz Barwiński, Dyaryusze i akta sejmowe r. 1591—2 (Scriptores rer. pol. t. 21) str. 178—180;* według **Rp. 2 i 3.**

My, którzyśmy się tu na sejmik proszowski według listów sejmikowych[a], od króla JM. wydanych, wedla prawa starego zgromadzili, wysłuchawszy instrukcyej Króla JM. i obmowy albo dania sprawy od J. K. M., pana naszego miłościwego; za czym pod ten czas rozruchy rozmaite, nowe ziazdy i niesłuszne mniemania o osobie K. JM. były, kontentując się raz przysięgą K. JM. na zachowanie praw, wolności i swobód naszych świętobliwie oddaną i teraz znowu na temi rozruchami wyciśnionej deklaracyej i justyfikacyej i asekuracyej o mieszkaniu z nami przestawając, obaczyliśmy złe sprawy, jasne[b] uciśnienie[c] wolności szlacheckich, gdyż IchM. niektórzy, różnego od nas zdania, przygotowawszy się na to z domów swoich i obsadziwszy osoby swe gwardyą wielką, sługami i hajduki cudzoziemskiemi, na K. JM., pana naszego, praktyki kładli i tym niechęci poddanych przeciw panu budowali, gdyśmy, broniąc dignitatem Króla JM., pana naszego, chroniąc[d] zginienią ojczyzny swej[e] miłej, która do tego czasu nie praktykami, ale wolnym i zdrowym zdaniem stała, wolne głosy swe jako wolne szlachcice w pośrodek braciej swej podawali, chcąc[f] otworzyć oczy ludzkie w tych sprawach R. P. zachodzących, naprzód strzelaniem po mieście, potym aklamacyami i porywaniem się do broni głosy nasze wolne oprymowali, przywodząc bracią naszę do rozlania krwie, aby, uprzątnąwszy przeciwne sobie głosy, wedla afektów i przedsięwzięcia swego postąpić mogli, osobie Króla JM. złamanie przysięgi i insze rzeczy szkodliwe poczytając. Wnosili też degradacyę zacnych i dobrze zasłużonych R. P. osób senatorskich z urzędów[g] ich, cośmy baczyli być z[e] uszczerbieniem eminencyej K. JM., pana naszego. Także też, wyciskając na nas nowy obyczaj, przy poślech ruszenie jakieś, co iż prawu pisanemu, zwyczajowi dawnemu, jest przeciwno, broniliśmy, gdyżby stąd nie tylko zguba prawa, ale i sedycya rosła; bo samiż przeciwnej intencyej naszych, kupą osadziwszy[h] się, stawiliby się a bracią naszę uboższą, majętnością i dostatkiem nierówną[i], oprymowawszy, czegoby chcieli, dowodziliby, przyciągając do tego rug niejaki; (który acz się

[a] *Z. i Cz.* sejmowych. [b] *Cz. brak.* [c] *Cz.* waśnienia.
[d] *B. i Cz.* broniąc. [e] *B. i Cz. brak.* [f] *B.* i chcąc.
[g] *B. i Cz.* urzędu. [h] *Z.* obsadziwszy. [i] *Z.* nierównie.

nie broni) ale iż de dignitate Króla JM. idzie, tego przestrzegamy, by IchM., osadziwszy się tak wielką gwardyą, Królowi JM. legem non imponerent, aby, będąc ogolony odjazdem dworu swego, żadnej gwardyej przy sobie nie miał a na ten czas sam tylko został. Skąd snadnie obaczysz mentem illorum. Nie broniliśmy[a] rugu takiego, któryby prawu pospolitemu, dostojeństwu J. K. M. et autoritati ac securitati przeciwny nie był. Których naszych racyi[b] iż[c] strona przeciwna przypuścić nie chciała, i owszem, im dalej, tym więcej z pośrodka koła acclamationibus[d] i fuki wyciśnieni byliśmy. W czem wszystkiem oświadczamy się Panu Bogu i WM. wszystkiem, że nas to od braciej naszej potykać nie miało, którzy i[e] nowe prawa[f] stanowiąc, nam wolnych głosów, ludziom wolnem w ojczyźnie wolnej, nie dopuścili i posły prywatnemi sprawami swemi[g] obciążone na sejm obierali[h]. My jednak, folgując potrzebom pospolitem, krzywdę na ten czas na stronę naszę dla miłości ojczyzny odłożywszy, to samo jedno remedium upatrzywszy, przełożyliśmy to JM. p. wojewodzie krakowskiemu[1] jako senatorowi na tym sejmiku przedniemu, pragnąc tego, abyśmy mogli libere o sprawach R. P. z bracią naszą konferować. Co[i] żeśmy secure, choć[j] za perswazyą J. K. M. pana wojewody, odnieść nie mogli, na osobę Króla JM., także stanów wszystkich, włożycieśmy to musieli, rękami swemi[k] tę protestacyą naszę podpisawszy i pieczęci przyłożywszy. Działo się w Proszowicach na sejmiku we wtorek po ś. Wawrzyńcu bliski *(11 sierpnia)* roku pańskiego[l] tysiąc pięćset dziewięćdziesiątego drugiego[m]. — Józef Kowalowski podsędek ziemski krak. propria[n]. Kasper Dembieński z[n] Dembian[n] podkomorzy wieluński ręką swą. Samuel Dębmieński propria[n]. Zygmunt Dębmieński propria[n]. Adam Rozen z[n] Roznowa[n] subscripsit[n]. Achacy Jordan z Zakliczyna propria[n]. Krzysztof Sułowski ręką[n] swą[n]. Stanisław Wielopolski z[n] Kleczan[n]. Stanisław Sułowski[n] manu[n] propria[n]. Wojciech Romiszowski propria[n]. M. Iwanowski z[n] Karcz[n] sine[n] sigillo[n]. Krzysztof Manowski manu[n] propria[n], sine[n] sigillo[n]. Stanisław Dembiński z[n] Dembian[n] manu[n] propria[n]. Jan Jordan z Zakliczyna manu[n] propria[n], Zygmunt Radwański z Odwinasz. Mikołaj Siemanowski manu[n] propria[n] sine[n] sigillo[n]. Adam Stawiski manu[n] propria[n], sine[n] sigillo[n]. Waleryan Czarnkowski r.[n] własną[n], sine[n] sigillo[n]. Jakub Gostwicki ręką[n] swą[n]. Jan Jodłownicki manu[n] propria[n]. Andrzej Dembieński z[n] Dembian[n]. Paweł Rozen z Roznowa manu[n] propria[n].

[a] *Cz.* bronieliśmy się. [b] *Z.* rzeczy. [c] *B.* jeśli, *Cz. brak.*
[d] *B. i Cz.* acclamationes. [e] *Z. brak.* [f] *Cz.* prawo.
[g] *Cz. brak.* [h] *Z. i Cz.* obrali. [i] *Z.* Czego.
[j] *B. brak, Z.* Co żeśmy. [k] *Z.* naszymi. [l] *Cz.* bożego.
[m] *Tu kończy się Z.* [n] *Cz. brak.*

[1] *Firlej Mikołaj.*

61. *Instrukcya, dana posłom na sejm z sejmiku województwa krakowskiego w Proszowicach 12 sierpnia 1592 r.*

Rp.: 1. *Zam. nr. 1203 k. 92—95v. Kopia współczesna.* — 2. *Czart. nr. 2724 str. 143—151. Kopia współczesna.* — 3. *Czart. nr. 2723 k. 92—95. Kopia współczesna.*

Dr. 1. *Eugeniusz Barwiński, Dyaryusze i akta sejmowe r. 1591—1592 (Scriptores rer. pol. t. 21) str. 170—178; według* Rp. 1—3.

Uw. *Tu wydany tekst według* Rp. 1 *(Z.); odmianki i lekcye lepsze według* Rp. 2 *(Cz. 1) i* Rp. 3 *(Cz. 2). Podział artykułów i numeracyę przyjmuję z Z., poprawiając błędy; inną numeracyę ma Cz. 2 (przyjętą przez* Dr. 1*), gdy Cz. 1 artykułów nie numeruje. — Wota z tego sejmiku: Mikołaja Zebrzydowskiego wojewody lubelskiego, oraz kardynała Andrzeja Batorego, wydał Barwiński j. w. str. 164—167 i 167—170. Tu ich więc się nie podaje.*

Instrukcya na sejm walny koronny warszawski od województwa krakowskiego w Proszewicach na sejmiku powiatowym IchM. panom posłom, to jest panu Stanisławowi Cikowskiemu podkomorzemu ziemie krakowskiej, panu Spytkowi Jordanowi z Zakliczyna stolnikowi ziemie krakowskiej, panu Mikołajowi Kazimirskiemu, panu Stanisławowi Morskiemu, panu Chrystofowi Pawłowskiemu[a], panu Hieronimowi Moskorzewskiemu, dana dnia XI[b] augusta roku pańskiego MDXCII.

1. Naprzód podziękować J. K. M. panowie posłowie mają za miłościwe obmyślawanie potrzeb R. P. w złożeniu sejmu przyszłego, którybyśmy byli jednak dawniej radzi mieli według próśb naszych i wiela IchM. pp. senatorów; ofiarując przy winszowaniu dobrego zdrowia i fortunnego panowania J. K. M. służby uprzejme nasze i staranie w tym wszystkim, cokolwiek do dobrego R. P. i uspokojenia jej i sławie J. K. M. będzie należało, pewni tego będąc, że J. K. M. skutkiem samym R. P. w niebezpieczeństwach onę zachodzących uspokoić będzie raczył.

2. Wiedząc, jako wiele całości R. P. i wolności naszej na tym należy, aby była stateczna inquisitio uczyniona około praktyk cudzoziemskich z strony Korony tej, już po wielgiej części przejętych i w Jędrzejowie odkrytych, a nie mni aby była namowa uczyniona około gruntownego ubezpieczenia R. P. z strony mieszkania J. K. M. z całością praw i wolności naszych z nami i obwarowania inszych rzeczy do tego należących, tedy zlecamy pp. posłom naszym, aby w tych artykulech (które zaraz na początku sejmu, w insze rzeczy się nie wdawając, w pierwszych dwu niedzielach odprawiać[c] mają) nic nie czynieli bez rady i pozwolenia nas, braciej województwa tego, którzyśmy dla ważności tej sprawy stawić się tam, kto jeno będzie mógł, umyśleli i sobie obiecali.

[a] *Z.* Morskiemu. [b] *Z. błędnie:* XXI.
[c] *Cz. 1.* odprawować, *Cz. 2.* odprawiać i skończyć.

A gdzieby się potrzebie R. P. w tych dwu artykułach wyżej mianowanych dosyć nie działo, tedy tam zaraz, w dalsze sejmowe sprawy nie wdawając się, społu z drugą bracią o sobie i bezpiecznym ojczyźnie radzić i tym niebezpieczeństwom zabiegać z gruntu będziemy i obiecujemy się. A przy odprawieniu tych dwu rzeczy najprzedniejszych przyjąwszy z wdzięcznością i podziękowaniem od IchM. pp. senatorów i braciej naszych [a] z rycerstwa wszystkich województw to staranie, przestrogi i odważenie niebezpieczeństw, które na tych przeszłych zjeździech czynieli około odkrycia i zabiegania [b] tym niebezpieczeństwom R. P., warować to gruntownie, aby takowa chęć ku przestrodze R. P. żadnemu z nich ani otworzyście, ani per indirectum szkodzić nie mogła, gdyż na tym R. P. wiele należy aby każdy mógł de periculis publicis [c] przestrogę czynić.

3. Mają zatym [d] z pilnością się o to starać pp. posłowie, aby w tym wszystkim, w czymby się prawu pospolitemu i wolnościom naszym ubliżenie działo, skutecznie naprawa na tym sejmie się stała, nie zaniechywając i tego, czegoby jeszcze w wypełnieniu pacta conventa [1], na elekcyej K. JM. postanowionych, R. P. nie dostawało, przychylając się do napomnienia w tym z Jędrzejowa do J. K. M. uczynionego [2] i przy nim mocnie stojąc, a osobliwie strony cudzoziemców i gwardyi, na dworze tak J. K. M., jako i Królowej JM. będących.

4. A iż przy J. K. M. sprawy R. P. ważne odprawowane po te czasy bywały bez rady i wiadomości IchM. pp. senatorów, poprzeć mają pp. posłowie według konstytucyej i żądości J. K. M., aby byli powinni mieszkać IchM. pp. senatorowie przy J. K. M., którzy na pilnej pieczy podług powinności swej to mieć mają, aby się nic przeciwko prawu tak od [e] J. K. M. nie działo, jako i z kancelaryej nie wychodzieło; także też aby urzędnicy koronni przy dworze mieszkali, sub poena, jako się tam namówi.

5. A iż sieła R. P. należy na całości urzędów koronnych, mają się starać z pilnością panowie posłowie, aby wcale we wszystkim według każdego z IchM. przywileju zachowane te urzędy były i do dawnego porządku przywrócone, a osobliwie urząd podskarbstwa koronnego, który, jako mamy sprawę, niepomału jest zniżony [f] i ściśniony; jeśliby w czym prawo o tym urzędzie napisane objaśnienia i utwierdzenia potrzebowało, aby to pp. posłowie, porozumiawszy się z innemi, tak opatrzeli, jakoby dalej w tych sprawach pomięszania nie było, a Rzeczpospolita z tej miary do niebezpieczeństwa, obelżenia i szkody nie przychodzieła, w czym forum i poena na transgressory mianowana i w konstytucye włożona być ma [g].

[a] *Cz. 2.* z podziękowaniem IchM. pp. senatorom i braciej naszej.
[b] *Cz. 1 i 2.* zabieżenia. [c] *Z. brak.* [d] *Z.* tym.
[e] *Z. brak.* [f] *Z.* zniszczony. [g] *Z.* mogła.

[1] *Z r. 1587, Vol. leg. II 1096—1200 (sic).*
[2] *Z 6 czerwca 1592 r. Druk. Scriptores rerum polonicarum t. 21 str. 72—83.*

6. Compositio inter status namówiona być ma według recesów sejmowych[a] przeszłych.

7. Iż się też gwałty wielkie stały przez zburzenie zborów krakowskich[1], którym[b] pokój pospolity wzruszony i dostojeństwo K. JM., pod którego bokiem się działo, obrażone jest, starać się o to mają pp. posłowie, aby takowe gwałty dojść się mogły i znacznie pokarane były, i na potym to opatrzono, żeby się nigdy nie działy, namówiwszy sposób zabiegania wszelakim tumultom.

8. Correctura iurium aby doszła, starać się pp. posłowie mają i z sejmu tego deputować, którzyby ze wszystkich statutów jeden doskonały i gruntowny uczynili, i tej korrekturze się przypatrzyć, której summarius p. wojski krasnostawski[2] do nas posłał; proces do zapisów jako najkrótszy spisawszy[c]. Pozwy, kontrowersye, dekreta, aby po polsku pisane i odprawowane były. Także pozwy potwarliwe i niesłuszne aby się zahamowały i na takowe ludzi potwarliwe[d] modum jakie dla zawściągnienia wynaleść.

9. W sądy trybunalne pp. posłowie wejrzeć pilno mają i, porozumiawszy się z innemi województwy, w nich poprawy[e] uczynić.

10. Strony inflanckiej ziemie, tak z strony praw i prowentów, gdyż jest inkorporowana do Korony, ordynacya aby była; starać się mają, aby z strony tamtych dóbr i urzędów wedla praw koronnych postępowało się; żeby także wojewodowie, kasztelani, urzędnicy i inni dygnitarze z narodu polskiego i litewskiego, nie opuszczając też tamtego narodu, beli dawani. A istotę o tej prowincyej wedla pakt pewną abyśmy mieli, od K. JM. starać się mają. Blokaus też aby restaurowany był przez tych, którzy tego rozrzucenia przyczyną beli.

11. Pruska ziemia aby się w niczym od Korony nie odłączała i osobnych sobie urzędników nie czyniła, a osobliwie podskarbiego; ażeby z Koroną onera spolnie wszystkie niosła, jako ciało jednej R. P., gdyżby ta dysmembracya prowentów tych z ujmą skarbu koronnego i z niebezpieczeństwem R. P. musiała być. A jeśliby też oni gravamina jakie słusznie[f] pokazali, tedy uczynić o nich na tym sejmie kognicyą.

12. Duchowne i świeckie beneficia i dygnitarstwa indigenis onego województwa, gdzie leżą, Polakom urodzonym według starych praw rozdawane być mają; a coby się w tym przeciw prawu działo, aby rewokowano było. Nad które prawo dane jest snadź biskupstwo krakowskie JM. ks. Radziwiłowi[3], w co serio pp. posłowie wejrzeć mają i prosić J. K. M. i IchM. pp. rad, aby stare prawo w tym zachowane było,

[a] *Cz 1 i 2.* sejmów. [b] *Cz. 1 i 2.* któremi. [c] *Cz. 1 i 2.* opisawszy.
[d] *W Z. brak ostatnich 10 wyrazów.* [e] *Cz. 1 i 2.* poprawę. [f] *Cz. 1 i 2.* słuszne.

[1] *Ob. o tem Wacława Sobieskiego. Nienawiść wyznaniowa tłumów za rządów Zygmunta III, str. 55—58.* [2] *Sarnicki Stanisław.*
[3] *Jerzy, mian. 15 sierpnia 1591 r.*

ostrzegłszy w tym decorem narodu polskiego. Także[a] w prawo stare Kazimierza[1] i Zygmunta[2] królów de cardinalatu et legatis wejrzeć pilno[b] mają.

13. Ciż pp. posłowie starać się z pilnością mają, aby ci byli karani privatione officiorum, którzyby je mieli, a privatae personae wedle namowy sejmowej, którzy teraźniejszych ekscessów prawu przeciwnych in R. P. przyczyną beli; także i urzędnicy koronni, gdyby co przeciwko prawu wystąpili. Jakoż się najdują derogacye i uciśnienia niektóre w urzędach[c] pieczętarskich i marszałkowskich, o co forum na trybunał aby mieli.

14. Oprawa Króla JM. małżonce[3] wedla proporcyej posagu ma być namówiona, jeśliż jest wzięty, a to bez zatrudnienia i obciążenia[d] R. P., która ma być na dobrach i[e] dochodziech[e] obojga państwa in centro Regni przy granicy W. Księstwa Lit., wedle[e] konstytucyej[e] albo też w[f] dobrach i dochodziech na Królestwie Neapolitańskim, R. P. i K. JM. należących, jeśliby się to stanom koronnym zdało wszystkim dla ułacnienia tych trudności, które są w dochodzeniu tych prowentów. A ta jednak oprawa nie ma być czyniona, aż się skutecznie transakcyej będzińskiej[4] dosyć stanie i R. P. od praktyk cudzoziemskich[e] uspokojona będzie.

15. Swowoleństwo kozackie, prze które wielkie się szkody z wielkiemi mordy i gwałty, tak R. P., jako i książętom Ostroskim[g 5] stały, zlecamy pp. posłom naszym, żeby, namówiwszy się z innemi województwy, to opatrzeli i pohamowali. A ci Kozacy mają być wprawieni pod regiment JM. p. hetmana koronnego[6].

16. Klejnoty wszystkie i korona, co ją, jako słychać, szwedzką zową, aby były zniesione na sejm i tamże w[h] Krakowie[h] statecznie rewidowane i oddane do rąk JM. p. podskarbiego koronnego[h 7].

17. Monety aby przeciwko prawu dawnemu nie kowano bez pozwolenia sejmowego a wiadomości pana podskarbiego[7], a zła cudzoziemska żeby wywołana była[i]. A na te, którzy się ważą nad statuta kować ją, aby pena ekstendowana była.

18. Żupy krakowskie iż przez wyciąganie arendy z podniesieniem[j] soli do ruin wielgich z szkodą R. P. przyszły i do dalszego zniszczenia już się znacznie nachyliły, starać się u J. K. M., aby w to pilnie wejrzeć raczył, jakoby raczej do starych zwyczajów się przychyliło, aby snać[h] ten

---

[a] *Z. brak.* [b] *Cz. 2.* mimo to. [c] *Cz. 1 i 2.* od urzędów. [d] *Z.* obrażenia.
[e] *Z. brak.* [f] *Cz. 1 i 2.* na. [g] *Cz. 2.* książąt IchM. Ostrowskich.
[h] *Z. i Cz. 2 brak.* [i] *Cz 1 i 2.* a złą cudzoziemską aby wywołano.
[j] *Cz. 1 i 2.* i podniesienie.

[1] *Z r. 1451, Bandtkie, Ius polonicum, str. 259—260.*
[2] *Z r. 1550, Vol. leg. II 593.* [3] *Anna Austryaczka.*
[4] *Układ z 9 marca 1589 r. z domem austryackim. Ob. str. 140 uw. 3.*
[5] *Tj. Ostrogskim.* [6] *Zamojski Jan.* [7] *Firlej Jan.*

klejnot R. P. nie odszedł. Także sól szlachecka, którą centnarką zową, i bałwany według starej wagi i ceny aby wydawano, o co forum na trybunał. A cudzoziemcy najemnicy[a] aby w nich nie byli. Prasołom też krakowskim przywileje aby były wcale zachowane wedla starego zwyczaju.

19. Obyczaj dochodzenia sprawiedliwości z obywatelów Księstwa siewierskiego, tak w granicach, jako i w potocznych krzywdach, aby obywatelom koronnem był ukazany prawem[b] koronnym; i onera quaevis Regni aby tamto księstwo, także i spiskie miasta, równo z nami[c] niosły.

20. Cła mostowe opatrzyć i w nie pilnie wejrzeć mają i poenam namówić na te, którzy cło biorą a dróg ani mostów nie poprawują. A ktoby cło wodne[d] nad prawo od kogo brał, ten, na trybunał pozwany peremptorie, z winą piąciset grzywien sub poena bannitionis wrócić będzie powinien; która tamże ma być publikowana i egzekwowana, nie odsyłając do grodu własnego powiatu.

21. Okazowanie namówione aby było, jako się z inszymi województwy zgodzą, a województwu krakowskiemu miejsce pod Krakowem na dzień ś. Michała[1].

22. Od Śląska, Węgier, iż się ukrzywdzenie wielkie i ubliżenia dzieją poddanym K. JM., prosić J. K. M.[e] aby się u Cesarza K. JM. o komisyą według konstytucyej sejmu przeszłego[2] starać raczył, a komisarze na przeszłym sejmie naznaczone, bądź też i insi aby[a] z tego sejmu deputowani beli, a ta komisya, która była za szczęśliwego panowania ś. pamięci[f] króla Stefana, aby[a] in suo robore została, gdyż się jej ubliżenie od poddanych cesarza JM. dzieje. A gdzieby w tym zwłoka jaka była, aby represalia ludziom K. JM. dopuszczone były.

23. Iż stan szlachecki jest w tym uciśniony od mieszczan, że gdy sprawa jest prawna między szlachcicem a mieszczaninem, snadniejszą egzekucyą i prętszą in foro fori otrzymawają na szlachcica, a[g] szlachcica do asesorów za dworem wloką, za czem nierychła odprawa, starać się mają pp. posłowie, aby prędki sposób sprawiedliwości ludziom szlacheckim z nich ukazany był.

24. To też opatrzyć będzie potrzeba, aby komisye nad opisanie prawa pospolitego z kancelaryej wydawane nie były, zwłaszcza takowe, o jakich słyszemy, któremiby Królowi JM. władzą miano nad dziatkami szlacheckiego narodu imo własne zapisane[h] opiekuny przywłaszczać. A iżby ordynacye ojcowskie około opieki dziatek swych vi[i] przez kogo wzruszane nie były, nową konstytucyą obwarować.

---

[a] *Z. brak.* [b] *Z.* i prawem. [c] *Z.* z niemi.
[d] *Z.* wolne. [e] *W Z. brak tych 4 wyrazów.*
[f] *Cz. 1 i 2* panowania i ś. pamięci. [g] *Z.* i.
[h] *Cz. 2.* własnej i zapisane. [i] *Cz. 1 i 2.* ni.

[1] *29 września.* [2] *Z r. 1591, Vol. leg. II 1375:* Naznaczenie komisarzów.

25. Panowie posłowie mają przedsięwziąć pilnie[a] opatrzenie zamków ukrainnych, na którychby wiele R. P. należało. A około miast spiskich i wsi[b] do zamku lubowelskiego należących aby się K. JM. starał, jakoby wolne były od leżej[c] ludu Cesarza JM. i inszymi ciężarami nie były od ludzi Cesarza JM. angaryowane.

26. Około kwarty ruszonej w Rawie namowę z inszymi IchM. czynić, jakoby się wrócieła, a ci, którzyby się ważyli tego[d] brać jej przeciw własnemu prawu, aby wedla konstytucyej pokarani beli.

27. Konstytucya warszawska roku[e] 1589[1] przeciwko braciej naszej, adherentom arcyksiążęcia Maksymiliana, iż są nią bardzo obciążeni, starać się, aby była zniesiona tak, żeby społecznie z nami jednych swobód i praw używali.

28. Iż kryminałów jest niemało[f], które na sejmiech prze zatrudnienie spraw R. P. sądzone dostatecznie[d] wszystkie nie bywają, starać się panowie[d] posłowie[d] mają[g], jeśli się innym województwom zdać będzie, aby sejm osobny na sądzenie ich[h] był złożony.

29. Korce, achtele, wagi, miary[g], łokcie, po wszytkiej Koronie aby jednakie były i forum na trybunał pro poena, jaką namówią na sejmie, aby się postanowiła tak na IchM. pany wojewody i ich podwojewodze, jako też na urzędniki i na same[i] urzędy miast K. JM., duchownych i świeckich, egzekucyej i ustawie jej[j] dosyć nie czyniące.

30. O zniesienie penitus[k] jazów, aby dawnej konstytucyej egzekucya była wprawiona[l], nie trudniąc ich pozwoleniem ślóz[ł].

31. Ujma zasłudze[m] benemeritorum iżby się żadna nad prawo nie działa, i owszem aby na zasłużone podług powinności K. JM. wzgląd powinny mieć zawsze[g] raczył.

32. Konstytucya[2] sejmowa[n] z strony wina aby w egzekucyą wprawiona[o] była sub poena 300 marcarum, o którą ci[p], którzyby extra Regnum po wina jeździli, na trybunale ad instantiam cuiusvis termin mieć mają. A beczek oprócz miary buntu[r] koszyckiego, któreby na składzie sprawie-

---

[a] *Cz. 2.* To też opatrzyć będzie potrzeba, aby było pilne.
[b] *Cz. 1 i 2.* i inszych. [c] *Z. brak.* [d] *Z. i Cz. 1. brak.*
[e] *Cz. 1 i 2.* anni. [f] *Cz. 2.* siela. [g] *Z. brak.*
[h] *Cz. 1 i 2. Z.* z osobna sądzić je. [i] *Ostatnich 4 słów brak w Z. i Cz. 1.*
[j] *Cz. 1 i 2.* egzekucyej ustawie ich. [k] *Cz. 1. brak.*
[l] *Cz. 1 i 2.* aby dawne konstytucye w egzekucyą były przywiedzione.
[ł] *Cz. 1 i 2.* nie zatrudniając jej pozwoleniem slóz.
[m] *Cz. 1.* wysłudze, *Cz. 2.* w wysłudze.
[n] *Z.* też. [o] *Cz. 1 i 2.* przywiedziona. [p] *Z.* a ci.
[r] *Z.* gonta, *Cz. 1. nieczytelne.*

[1] *Vol. leg. II 1267:* Adherentowie arcyksiążęcia Maksymiliana.
[2] *Z r. 1578, Vol. leg. II 973:* O przekupniach wina i koni.

dliwie były[a] zwizerowane, aby nikt przywozić i kupować nie śmiał, pod straceniem ich[b].

33.[c] Prorogacya wszelakiego poboru[d], czopowego i składnego z kancelaryej aby nie były wydawane oprócz[e] sejmu, gdyż to jest przeciw staremu zwyczajowi[f].

34. Na każdy rok aby K. JM. komisarze do p. starost przysadzić raczył dla słuchania liczby prowentów miejskich, a gdzieby komisarzów[g] K. JM. dać nie raczył, aby było wolno panom[h] starostom[h], wezwawszy ku sobie[i] urzędników ziemskich onego województwa, słuchać tej liczby.

35. Względem wielgich i znacznych ku tej R. P. merit sławnej pamięci K. JM. Stefana, tak dla posług[j] przeciwko tej R. P. IchM. pp. Battorów, mają pp. posłowie być pomocni IchM. w postulatach IchM., tak około zapłacenia długu powinnego[k] i srebra własnego na potrzebę R. P. obróconego, jako około nagrody za zasługi[l] IchM. w konstytucyach naznaczonej[1]. Na które żeby i na potym K. JM. baczenie mieć raczył.

36. Prosić za JM. pana hrabie z Tęczyna[2] wojewody krakowskiego potomki[m], aby J. K. M. podług obowiązku swego in pactis conventis[3] dług pana[n] ojca ich sub interregno na żołnierze wydany zapłacić raczył.

37. Także za JM. p. sądeckim[4] i za IchM. pp. Myszkowskimi[5], aby jem te sumy, które na pilną R. P. potrzebę pod koronacyą K. JM. pożyczyli, spuściwszy się na fidem publicam, zapłacone były, gdyż na tym R. P. wiele należy, aby kredyt R. P. był zatrzymany dla przyszłych przypadków.

38. Starać się też także mają za panem stolnikiem krakowskim[6], aby się mu zapłata[o] stała z teraźniejszych reszt poborowych za służbę jego żołnierską[p] na sto koni i na sto pieszych tempore interregni zasłużoną i zatrzymaną, które za przypowiedzeniem od pp. rad[r] na pograniczu węgierskiem aż i przez elekcyą chował.

39. Iż też za województwa krakowskiego zgodnym rozkazaniem

---

[a] *Z.* niesprawiedliwie. [g] *Cz. 2.* sub privatione vinorum.
[c] *Temu ustępowi w Z. dano nr. 34, toż i następne mają o 1 wyższą cyfrę.*
[d] *Cz. 2.* poboru i. [e] *Cz. 1.* przez.
[f] *Cz. 2.* które są przeciw starem zwyczajom. [g] *Cz. 1 i 2.* kommissiej.
[h] *Z. brak.* [i] *Cz. 2.* do siebie. [j] *Cz. 1 i 2.* także dla zasług
[k] *Z.* pewnego. [l] *Cz 1 i 2.* za służby.
[m] *Cz. 1 i 2.* Prosić za IchM. pany z Tęczyna, pany wojewodzicami krakowskimi.
[n] *Cz. 2.* dług od nieboszczyka pana. [o] *Cz. 2. dodaje*: doskonała.
[p] *Z.* żołnierstwa. [r] *Cz. 1 i 2.* od R. P.

[1] *Z r. 1588, Vol. leg. II 1239. Ob. str. 193 art. 41.*
[2] *Andrzej, zm. 1588 r. Ob. str. 193 art. 43.* [3] *Art. 15, Vol. leg. II 1099.*
[4] *Komorowski Krzysztof, ob. str. 147 uw. 7, i str. 193 art. 43.*
[5] *Ob. str. 193 art. 43.* [6] *Jordan Spytek.*

p. szafarz[1] z p. poborcą[2] wydać nie mogli za mandaty J. K. M. pieniędzy poborowych, o co pozywani[a] beli i banicya na p. poborcę była proponowana[b] i niejakie procesy na obudwu snadźby zajść miały, starać się mają, jakoby ze wszelakiego postępku tego perpetuis[c] temporibus[c] wolni byli, a na tymże sejmie [z] liczby aby byli nieodwłocznie wysłuchani i kwitowani; także i z inszych województw.

40. A iż nie dochodzi p. Jana Dobka[d] jurgielt od K. J. M. za służby jego żołnierskie naznaczony, tedy rycerstwo wszystko województwa krakowskiego względem zacnych[e] służb[f] jego pozwalają, aby mu były dane dwa tysiące złotych z reszt teraźniejszych poborów względem tego jurgieltu dwuset złotych, co mu dawać miano[g] na każdy rok. Na co aby K. JM. pozwolić raczył i pan szafarz z tego kwitowany był, starać się p. posłowie mają[3].

41. Za panem też chorążem krakowskiem[4] staranie uczynić mają, aby z majętności jego Bolesławia[h5] dziedzicznej olbora ilkuska wyciągana od[h] niego[h] nie była.

42. Dwór K. JM. aby zapłatę nieodwłoczną miał[i].

43. Panowie Chrząstowscy, z których jeden pod Byczyną na służbie R. P. ochromion[j], a drugi także na posłudze R. P.[k] majętność utracieł, nagrody nie odnieśli[l].

44. Mają też mieć na pilnej pieczy postulata te IchM.: akademiej krakowskiej[ł] prowizyą; prerogatywy familiej Gryfów na klasztorze miechowskim w przywileju[m] ich opisane, prawu nie przeciwne[n].

45. Potomków[o] nieboszczyka pana wojewody trockiego[6], p. Temroka, strony zapłacenia[p] za znaczne służby jego.

46. Potomków[o] pana kawalera Pieniążka[7]; p. starosty dynamentskiego; p. Jordana strony wójtowstwa kentskiego; potomków p. Jakubowskiego; p. Grotkowskiego; p. Seweryna Płazy; p. Żaboklickiego[r]; p. Kozła w[s] Krakowie[s] wsadzonego[s].

47. Uspokojenie kontrowersyej radziec krakowskich[t] z piwowary i Kleparzany o[u] podwody[u] przez komisarzy[w].

---

[a] *Cz. 1 i 2.* spozywani. [b] *Cz. 2.* interponowana. [c] *Z. brak.*
[d] *Z.* Dębka. [e] *Cz. 1 i 2.* znacznych. [f] *Cz. 2.* posług.
[g] *Tych czterech słów brak w Z. i Cz. 1.* [h] *Z. i Cz. 1. brak.*
[i] *Cz. 2. dodaje*: a mianowicie, *i łączy z ustępem następnym, Cz. 2. łączy przez*: a.
[j] *Cz. 1. dodaje*: był, *Cz. 2*: jest. [k] *Cz. 1 i 2.* na służbie K. JM.
[l] *Cz. 1.* nagrodę odnieśli, *Cz. 2.* aby nagrodę mieć mogli.
[ł] *Z.* krakowscy. [m] *Cz. 1.* [w] privilegium.
[n] *W Cz. 2. brak od*: akademiej *do*: przeciwne. [o] *Z.* Potomkom.
[p] *Cz. 2.* opatrzenie. [r] *Z.* Zatoklickiego.
[s] *Cz. 1. i Z. brak. Tu dodaje Cz. 2*: Akademiej krakowskiej opatrzenie.
[t] *Cz. 2.* miasta Krakowa. [u] *Z. i Cz. 1. brak.* [w] *Cz. 2. daje tu ustęp o Gryfach.*

[1] *Jordan Spytek.* [2] *Morski Stanisław.* [3] *Ob. uniwersał poborowy z r. 1593, Vol. leg. II 1412.* [4] *Chełmski Marcyan.* [5] *Wieś, pow. olkuski.*
[6] *Chlebowicz Jan.* [7] *Prokop. Ob. wyżej str. 147 uw. 5.*

48.[a] Za doktorem też żydem Salomonem Calavarą[b 1] prosić[c], aby dług jego był mu zapłacony.

49. Przełożyć też to mają p. posłowie, iż kilka braciej naszej, przyjachawszy w pośrzodek nas cum praeiudicatis animis, nie mogąc swego przedsięwzięcia dowieść, umyślnie między nami zamówki czynieli, i przyczyny do roztargnienia zgody wszech nas szukali. Co gdy się nie udało[d], bez wszelakiej przyczyny z pośrzodku nas odeszli, z których niektórzy już zdania swoje byli[e] powiedzieli, i posły też, które i my, mianowali.

50. K temu JM. ks. poseł K. JM., nie doczekawszy skończenia sejmiku i responsu naszego według starego zwyczaju, nie[e] opowiedziawszy się IchM. pp. senatorom ani[f] kołu naszemu rycerskiemu, odjachał. Co sobie za nieladajaki[g] kontempt od niego poczytamy.

51. A tym wyżej pomienionym[h] pp. posłom naszym tego mianowicie zabraniamy, aby do nas z usta[no]wieniem żadnych poborów[i] nie przyjeżdżali.

Actum et datum anno et die, ut supra.

XLIII. Sejmik przedsejmowy województwa krakowskiego w Proszowicach [w początkach kwietnia] 1593 r.

Sejm złożył król do Warszawy na 4 maja 1593 r., Vol. leg. II 1396. Mandatów, zwołujących ten sejmik, nie ma w księgach grodzkich. — Legacya królewska na sejmiki przedsejmowe Zam. nr. 1809 t. I str. 191—196.

62. *Instrukcya, dana posłom na sejm z sejmiku województwa krakowskiego w Proszowicach [w początkach kwietnia 1593 r.].*

Rp. 1. *Czart. nr. 340 str. 174—174v. Kopia współczesna.*

Uw. *Jestto widocznie nie pełny tekst instrukcyi, lecz skrócony, lub może raczej prywatna notatka uchwał; brak zwykłego wyliczenia obranych posłów, za to podane ilości głosów, oddane przy wyborze posłów, czego nigdy nie bywa w instrukcyach.*

Artykuł sejmikowy z Proszowic.

1. Strony odjazdu K. JM. namówić się mają panowie posłowie na sejmie ziemskiem [z] posły, jeśli[by] to mogło być, żeby król JM. teraz, pod takowem niebezpieczeństwem, zatrzymał się. A jeśli[by] to nie mogło być, tedy za pokazaniem pewnej przyczyny przez K. JM. dozwolić mamy; z koroną czekać, gubernator[a] ani regimentów przez nikogo nie chcąc.

[a] *W Z. ten artykuł niema numeru.* [b] *Cz. 1.* Calaorą.
[c] *Z. brak.* [d] *Cz. 2.* nadało. [e] *Cz. 2.* ani.
[f] *Z. i Cz. 1.* i. [g] *Cz. 2.* wielgi. [h] *Cz. 2.* mianowanem.
[i] *Cz. 2.* z ustawionem żadnem podatkiem jakiemkolwiek.

[1] *Kalahora doktor medycyny, lekarz Zygmunta Augusta.*

A od naznaczenia odjazdu K. JM. aby wakancye nikomu nie były dawane. Pieczęć koronna aby na pewnem miescu została zawarta, której aby nie ruszono aż do przyjazdu K. JM.

2. Modus electionis, ordo interregni, aby były na sejmie namówione[1].

3. Oprawa Królowej JejM. aby była według posagu in centro Regni [w] zamkach niesądowych, salvo iure modernorum possessorum[2]; namówić się z inszemi posły, jeśli exnunc, jeśli kiedy król JM. przyjedzie.

4. Swowoleństwo kozackie aby zahamowane było[3].

5. Tatary aby K. JM. odprawował z pogłównego żydowskiego albo Litwa, jako [je] prze[d]tem [z] skarbu swego odprawowała.

6. Instru[k]cyą przeszłego sejmu[4] przed się na sejmie wziąć i onę proponować; pactis conventis aby się dosyć stało.

7. Disciplina militaris aby była namówiona[5].

8. Żołnierz na Podolu aby był po odjeździe K. JM[6].

9. Żołnierz i rząd wojenny aby był w odjechaniu K. JM. pod regimentem hetmanowem.

10. Konfederacya[7] aby wcale była zachowana.

11. Proces aby był namówiony do pokarania takowych, którzyby zgwałcili konfederacyą.

12. Compositio inter status aby była.

13. Królowie aby się napotem nie żenili bez senatorowskiej woli.

14. Konstytucyą to opatrzyć, aby[a] na potem takowe odjazdy nie były przez króle, tylko teraz pro una vice.

15. Pobór conditionaliter postąpić, żeby z niego były popłacone długi, które się działy na potrzeby R. P[8].

16. Subsellia[9] aby nie ustawały.

17. Pan podskarbi aby był przy urzędzie swem zachowan wcale.

18. Brak między osobami aby nie był, aby każdy według zasług był opatrzony.

19. Praktykom aby się droga zabiegła, jakoby teraz pod odjazdem Króla JM. nie były[10].

20. Biskupstwo[11] i państwo krakowskie[12], jako jest przeciw prawu dane, aby nic przeciw prawu nie było dawane.

---

[a] *W tekscie*: aby się.

[1] *Ob. konst. z r. 1593, Vol. leg. II 1397:* Wolność elekcyi.

[2] *Ob. tamże 1402:* Oprawa Królowej JejM. [3] *Ob. tamże 1402*: O Niżowcach.

[4] *Ob. nr. 61.* [5] *Ob. konst. z r. 1593, Vol. leg. II 1400:* O pospolitym ruszeniu, *i 1401*: Deklaracya konstytucyi de disciplina militari.

[6] *Ob. tamże 1400*: Obrona z kwarty. [7] *De dissidentibus z r. 1573.*

[8] *Ob. uniwersał poborowy z r. 1593, Vol. leg. II 1412.*

[9] *Tj. sądy. Ob. konst. z r. 1593, Vol. leg. II 1398:* O sądziech.

[10] *Ob. konst. z r. 1593, Vol. leg. II 1396:* O praktykantach.

[11] *Ob. wyżej str. 185 i uw. 3.* [12] *Mowa o nadaniu kasztelanii krakowskiej Januszowi Ostrogskiemu, ob. nr. 63.*

21. Transakcyej będziński[1] aby się dosyć stało.

22. Szlachestwo aby nikomu nie było dawane, tylko tym, którzy to dobrze na wojnie zasłużyli, za konsensem panów senatorów i posłów na sejmie.

23. Żupy, w których wielka rugina, aby opatrzone były.

24. Cetnarka aby szlachcie nie ginęła.

25. Ceł i myt aby żydzi nie trzymali.

26. Celnicy aby drogi naprawiali.

27. Z mieszczany forum na trybunał.

28. Księstwo siewierskie aby do Korony inkorporowano było.

29. Klejnoty i skarby wszytkie pobrane[a] aby zniesione były, panu podskarbiemu o[d]dane i wpisane.

30. Litwa aby trzecią część potrzeb króla JM. odprawowała.

31. Pan Krzysztof Zborowski aby był ad integrum restitu[ow]an za wolą albo nagrodą tych stron, które są od niego ukrzywdzone[2].

32. Zamek krakowski, w którem wielka rugina, aby był oprawion·

33. Kamieniec i miasta spiskie i insze pograniczne aby były opatrzone[3].

34. Urzędnicy pana wojewodzini aby byli porządni w urzędzie swem.

35. Urząd marszałkowski, żeby w niem opatrzność była, aby się takowe łupiestwa nie działy w targowem, jakie były.

36. In causis criminalibus aby przypowiasty były.

37. Kaduki aby opatrzone były, dawane bez ukrzywdzenia ludzi.

38. Okazowania aby według konstytucyej[b] bywały.

39. Cudzoziemcy aby pod tym interregnum nie byli w Korunie.

40. Cudzoziemcy aby [w] żupach nie byli.

41. Ordynac[y]ej nieboszczyka króla Stefana żeby się dosyć stało, żeby panom Batorem to, co ich jest, było oddano[4].

42. Starostwu oświecimskiemu co odjęto, aby było zaś wrócono; [z] wielkich rządów jurgelty aby zniesione, także i dwa folwarki aby były przywrócone.

43. Długi aby były popłacone: p. z Tęczyna[5], p. małogoskiego[6], p. Myszkowskich[7], p. sądeckiego[8], p. Wajerów[c 9], p. lanskorońskiego[10].

44. P. kawalier Janowemu[11] synowi aby był dług zapłacon i zamek, który jest odjęty, przywrócon był.

---

[a] *W tekscie:* pobranie. [b] *W tekscie:* kondycyej. [c] *W tekscie*: Wunierów.

[1] *Ob. wyżej str. 140 uw. 3.* [2] *Ob. konst. 1593 Vol. leg. II 1404:* Approbatio salvi conductus pana Krzysztofa Zborowskiego. [3] *Ob. konst z r. 1593, Vol. leg. II 1400:* Opatrzenie miast. [4] *Ob. wyżej str. 189 art. 35 i Vol. leg. II 1412.*

[5] *Andrzej. Ob. str. 189 art. 36 i Vol. leg. II 1412.* [6] *Lubomirski Sebastyan.*

[7] *Ob. wyżej str. 189 art. 37 i Vol. leg. II 1412. Dla Myszkowskich, Piotra, Zygmunta i Aleksandra, jako potomków biskupa Piotra Myszkowskiego, król asygnował sumę pewną dopiero 20 lutego 1595 r. Castr. Crac. Rel. t. 21 str. 353–354 i 1084.*

[8] *Komorowski Krzysztof. Ob. wyżej str. 189 art. 37 i Vol. leg. II 1412.*

[9] *Vol. leg. II 1412.* [10] *Może Zebrzydowski Mikołaj starosta lanckoroński.*

[11] *Pieniążek Prokop, ob. wyżej str. 147 uw. 5.*

45. Komisye aby się przez urzędniki ziemskie odprawowały.
46. Ukrzywdzenie pana chorążego k[rakowskiego][1].
47. A dworowi aby popłacono.
48. Akademia krakowska aby była opatrzona.
49. Ci, którzy uczynili protestacyą na przeszłem sejmiku[2], aby się starali o mandat do urzędu bieckiego, aby ją wymazać.

Wota na poselstwa.

P. z Tęczyna starosta[a 3] . .	60.	P. Achacy Jordan	22.
P. Fierlej Piotr	50.	P. Dobek podstarości lubowelski	30.
P. stolnik[4]	69.	P. podczaszy krakowski[9] . .	12.
P. chorąży krakowski[5] . . .	52.	P. Rodkowski	8.
P. starosta piotrkowski[6] . .	26.	P. Płaza stary[10]	6.
P. Kazimierski[7]	52.	P. Ciekliński[11]	4.
P. Morski[8]	35.	P. podstarości biecki[12] . . .	2.
P. Stanisław Stadnicki . . .	15.	P. Pawłowski[13]	4.
P. Moskorzowski	32.		

63. *Protestacya sejmiku województwa krakowskiego przeciw mianowaniu Janusza ks. Ostrogskiego kasztelanem krakowskim. W Proszowicach [w początkach kwietnia 1593 r.].*

Rp. 1. *Czart. nr. 340 str. 230—230v. Kopia współczesna.*

My urzędnicy i rycerstwo, którzyśmy się tu zjachali do Proszowic na sejmik, przestrzegając tego, aby prawa, swobody i wolności nasze niczym naruszone nie były, dowiedziawszy się od JM. pana wojewody wołyńskiego, książęcia JM. Janusza Ostrowskiego samego[14], że państwo krakowskie JM. jest konferowane od J. K. M., bacząc w tym szkodliwy uraz w R. P., a osobliwie i wzgardę praw i obywatelów i indygenów województwa tego; widząc i to, że i o biskupstwo krakowskie (o które i na pierwszy sejm i na ten zlecieliśmy panom posłom naszem[15]) do tych czasów się nam satysfakcya nie stała; i to, że za jedną inkonweniencyą już nas infinita sequuntur; a przypatrując się prawu staremu i declarationi[bus] jego, w konstytucyach na sejmiech różnych uczynionem, gdyż tego nie widziemy, aby JM. tego województwa indigena albo rodakiem być

[a] *W tekscie*: starosty.

[1] *Chełmski Marcyan. Ob. nr. 65, art. 9.* [2] *Ob. nr. 60.* [3] *Może Andrzej starosta stryjski.* [4] *Krakowski, Jordan Spytek, ob. nr. 64 w uwadze.* [5] *Chełmski Marcyan.* [6] *Myszkowski Zygmunt.* [7] *Mikołaj.* [8] *Zapewne Stanisław.* [9] *Pieniążek Jan.* [10] *Jan.* [11] *Stanisław.* [12] *Wielopolski Kasper.* [13] *Krzysztof.* [14] *Nominowany kasztelanem krakowskim 25 lutego 1593 r., Castr. Crac. Rel. t. 19 str. 586.* [15] *Ob. str. 185 i uw. 3 i str. 192, art. 20.*

miał, ani żeby osiedłość dostateczną tu między nami miał, w którejby przedtym wedle stanu i powołania swego przemieszkiwał i przemieszkiwać mógł; do tego widząc, iż JM. tytułu książęcego używa, a takowym prawo pospolite żadnych starostw i ziem trzymać i rządzić nie pozwala[1], tym więcej pierwszego i przedniejszego w Koronie dygnitarstwa; item że JM. jest też poddanem Cesarza JM., za czem oględować się na to widziemy, żeby to nie było ex re Reipublicae i [z] bezpieczeństwem jej, żeby ten, który jest drugiemu panu obwiązany, miał być jednem z tych, za których kluczem jest Korona; temi tedy ważnemi przyczynami przywiedzeni oświadczamy się wszystkiego województwa swego imieniem zgodnie, że ani conniventia, ani zamilczeniem tego przecierpieć, jako się nam nie godzi, tak i nie chcemy, owszem, jako na kożdem placu, tak i na sejmie zlecamy IchM. panom posłom naszym o to się zastawić i tego koniecznie poprzeć, jakoby prawo pospolite gwałtu tego nie cierpiało, i ta danina aby na tymże sejmie statecznie zniesiona była, jako ta, która jest przeciwko prawu otrzymana. A przytym iż prawo pospolite nam i drugą drogę pokazuje, o peny, i tego czynić nie zaniechamy, my wszyscy, którzyśmy się tu zjachali, i o to na tym sejmiku proszowskim opowiedali. Co wszystko statecznie, przy tym przy sobie stojąc, zdzierżeć sobie przyrzekamy. A tę protestacyą do ksiąg grodzkich krakowskich wwieść do akt zlecieliśmy[2], aby ją od nas per oblatam oddał. Działo się w Proszowicach.

XLIV. Sejmik województwa krakowskiego dla elekcyi sędziego w Proszowicach 5 sierpnia 1593 r.

Universałem, datowanym z Nowego Miasta 12 lipca 1593 r., złożył Mikołaj Firlej wojewoda krakowski sejmik województwa krakowskiego na 5 sierpnia 1593 r. w Proszowicach, a to dla wyboru kandydatów na sędziego ziemskiego krakowskiego po śmierci Szczęsnego Czerskiego i usprawiedliwia się, że byłby sejmik wcześniej zwołał: by był ten czas sejmowy, przed którym mało co umarł, nie przeszkodził, *Castr. Sand t. 106 str. 1479—1480. Obl. 22 lipca 1593 r. — Z czterech wybranych kandydatów nadał Zygmunt III sędstwo krakowskie 20 sierpnia 1593 r. Janowi Trepce, Terr. Crac. t. 93 str. 3—4.*

XLV. Sejmik deputacki województwa krakowskiego w Proszowicach 13—14 września 1593 r.

64. *Dyaryusz sejmiku deputackiego województwa krakowskiego w Proszowicach 13—14 września 1593 r.*

Rp. 1. *Zam. nr. 1809 t. I k. 184—185. Tekst współczesny.*
Uw. *Protestacyę, o której mowa w dyaryszu, wniesiono 22 czerwca do ksiąg*

[1] *Tj. przywilej koszycki z r. 1374.* [2] *Tego aktu w księgach grodzkich krakowskich nie ma. Może to więc był tylko projekt protestacyi, nie uchwalony na sejmiku.*

grodu chęcińskiego, Rel. Chenc. Induct. 1592—1594, t. 2, k. 315v. Brzmi ona tak: Nuntiorum terrae Cracoviensis protestatio. Stanąwszy oblicznie przed urzędem i księgami wieczystemi chencińskiemi grodzkiemi urodzony Stanisław Morski z Morska tak imieniem kollegów swych, posłów województwa krakowskiego, to jest urodzonego Marcyana Chełmskiego z Chełma chorążego województwa krakowskiego, tak też i urodzonego Spytka Jordana z Zakliczyna stolnika ziemie krakowskiej, oświadczeł się, eliberując fidem tym to przerzeczonym posłom na sejm przeszły warszawski od wszech braciej rycerstwa województwa krakowskiego poleconą, że naprzód na wszelakiej pilności ich i usiłowaniu w tych wszystkich artykulech, które im bely od braciej województwa krakowskiego polecone, nic nie schodzieło, i owszem, mając to wszytko na pilnym baczeniu, wielekroć się opowiedali, tak przed J. K. M., jako też i przed IchM. pany radami, także i przed wszemi posły kollegami swemi, iż mimo instrukcyą braciej swej w niwecz się inszego na tym sejmie przeszłem wdawać nie chcieli, ale wedle niej zachować się cale i sejmowe sprawy odprawować i kończyć zawżdy beli gotowi, tudzież gdzieby się w czym na tym sejmie przeszłem prawu pospolitemu, przywilejom, zwyczajowi i wolnościom szlacheckim ubliżeło, jako też w daninach wieczności, cłach nowych i frymarkach, którebykolwiek jeno bely z szkodą R. P., że oni na takowe rzeczy nie zezwalali, ale, we wszem prawa starego strzegąc, przy nim się oponowali; także też, cokolwiek jeno pisano po wyściu czasu sejmowego, o tym wiedzieć nie chcieli ani się na takowe rzeczy podpisowali. Którą to protestacyą chcieli beli instans tamże w Warszawie podać do akt warszawskich, ale iż jej nie przyjęto, tu ją teraz per oblatam przez kollegę swego, pana Morskiego, wyżej mianowanego, podają. Datum [w] Warszawie we śrzodę w wigilią Bożego Ciała *(16 czerwca)* roku millesimo quingentesimo nonagesimo tertio. Marcyan Chełmski chorąży ziemie krakowskiej ręką własną. Spytek Jordan z Zakliczyna stolnik ziemie krakowskiej.

Odprawa sejmiku proszowskiego na elekcyej deputackiej die 13 septembris 1593.

Gdy się na marszałka nie mogli zgodzić, bo jedni pana Reja[1], drudzy pana starostę niepołomskiego[2] chcieli, użyli wszyscy zgodnie długo się zbraniającego JM. pana Szafrańca[3] wojskiego krakowskiego, który, gdy to na się przyjął, wziął do siebie pana pisarza ziemskiego krakowskiego[4] dla terminowania wot, po których ukończeniu, gdy pan pisarz, porachowawszy je, powiedział, że pan Mikołaj Lubomierski, którego pan Jordan[5] i z Podgórzanami promowował, miał głosów 55, a pan Kazimierski[6], którego pan wojewoda krakowski[7] i z panem wojewodą lubelskim[8] mianowali, 70, wyrwał się pan stolnik[9] z tym, iż też tam ich kilka terminowali a nie mieli tylko 40 głosów i coś pana Kazimierskiego. Zaczym controversia urosła koło tego, na której cały dzień strawili, jedna strona drugiej nie chcąc ustąpić, i tak się z tym rozeszli, a dawanie sprawy pp. posłów do drugiego dnia odłożyli. Którego[10] zszedłszy się pan stolnik podał na karcie spisek tych, którzy na pana Lubomirskiego

[1] *Andrzej.* [2] *Branicki Grzegorz.* [3] *Stanisław, niegdyś wojewoda sandomierski.*
[4] *Oraczowski Piotr.* [5] *Spytek.* [6] *Mikołaj.* [7] *Firlej Mikołaj.*
[8] *Zebrzydowski Mikołaj.* [9] *Jordan Spytek.* [10] *14 września.*

wotowali, ukazując pluralitatem votorum. Którą kartę gdy czytano, nalazło się kil[k]a osób tam wpisanych, którzy się zaraz przeli tego i owszem na pana Kazimierskiego wotowali. To było ze wstydem pana stolnikowym. Potym pan chorąży krakowski[1] imieniem połowice posłów ukazował, że im zwleczono sejmowy czas, mimo artykuły im dane od braciej; także propozycyą Króla JM. nowe kwestye im wrzucono; Estoniej, ani oddania klejnotów, pozwolić nie chciano; po czasie sejmowi należącym konstytucye pisano; zaczym dopiero tu aż doma o nich wiadomość wzięli; zaczym nie lza im było, jeno świadczyć się przeciwko temu wszystkiemu; ale że im tego w Warszawie przyjąć nie chciano, musieli aż w Chęcinach, i tę protestacyą swoję autentice podali. Pan Kazimierski zaś od drugich pp. posłów wszystkiego tego negował i contrarium być pokazował, deklarując się, iż jest gotów pokazać to, iż nic przeciwko prawu, także ani nad instrukcyą sobie daną nie czynili ani się w konstytucyach znajduje. Tam pan Jordan toż, co i pan chorąży, siła komentów włożywszy, afirmował, ukazując, że było compelle intrare i prawie z musu na drugie rzeczy pozwolili, twierdząc, że się jednak protestował przeciwko wielom rzeczy, a osobliwie pisaniu konstytucyi już po wyjściu czasu sejmowym; i zatym burzyć i naganiać konstytucye począł, osobliwie owę konstytucyą strony tumultów[2], także konkluzyę owej o praktykach[3], która zabrania, aby wiecznymi czasy przeciwko temu nie mówiono; więc i chowanie Niżowców ex publico[4], zaczymby trzeba się każdego roku na nie składać. Tegoż mu i pan Strzała[5] sędzia pomagał, a pan Kazimierski dosyć dokładnie na to im odpowiedał. Uczynił zatym poważną mowę pan starosta szydłowski[6], egzagerując te tak częste podatki, za którymi do mąstwa wolność szlachecka miałaby przychodzić, i iż go to na ten sejmik zapędziło, aby powinność ojczyźnie oddał i temu się opponował, zwłaszcza, że i przy poborze zaraz jest pospolite ruszenie uchwalone, które[go] żadnej potrzeby nie widzi, a skazą i znędzenim wszystkiego stanu szlacheckiego musiałoby być. Tegoż potym i drugi raz powtórzył, sam tylko pobór naganiając i jemu kontradykując.

Po tej mowie jego pierwszy pan stolnik wielką przemowę do braciej uczynił, wychwalając pana starościnę osobę i tę mowę, jakiejby nie miał nigdy słyszeć, tylko raz od nieboszczyka pana Czyżowskiego uczynionej, perswadując, aby mu za to wszyscy dziękowali i za zdaniem jego szli, a osobliwie młódź aby sobie ty słowa jego w pamięć brała i one uważała; czynił przy tym koment na tę jego mowę dosyć różny od intencyej pana starościnej, który jednak na to milczał. Informował pan wojewoda krakowski i pana starostę szydłowskiego po tych mowach

[1] *Chełmski Marcyan.* [2] *Vol. leg. II 1399:* O tumulciech.
[3] *Vol. leg. II 1396:* O praktykantach. [4] *Vol. leg. II 1402:* O Niżowcach.
[5] *Piotr sędzia ziemski zatorski.* [6] *Secygniowski Jakub.*

i repliki dostateczne czynił, także potym i pan wojewoda lubelski; ale to nic nie pomogło; wszyscy insi milczeli, nawet i pp. ewangelicy, choć się to jawnie przeciwko owej konstytucyej o tumultach pan stolnik oponował, a jeszcze teraz przed samym sejmikiem żacy kil[k]anaście tych, co z Krakowa do pana Iwana[1] na wieś chodzili na kazanie, w drodze wybili. JM. pan krakowski[2] po pp. wojewodach też przemowę uczynił, twierdząc to, iż w jednych konstytucyach przyczyniono, jako zapłatę p. Wajerowi i Farensbekowi[3], o czym wzmianki na sejmie nie było, a w drugich ujmowano i obscure napisano, zwłaszcza w tej, gdzie o ich sprawę z Niżowcy idzie[4], rozumiejąc jednak, że na tym sejmiku elekcyej sprawy sejmowe podnoszone być nie mogą. Pan stolnik też znowu egzagerował inaequalitatem in Republica, że jeno kilka ich sobie wszystko uzurpują i wszystkim dysponują, drugich tłumiąc, et ad praemia R. P. nie przypuszczając, i dołożył: »wziąłbym ja też tysiąc piechoty i regiment na Niżowcy, kiedyby mi go dano«. Nawet po długich mowach, gdy już na tym stanęło, aby ci, co są sejmowemu postanowieniu przeciwni, protestowali się, a ci, co przy nich stoją, opowiedzieli, deklaracyi dwie różnych uczynił pan stolnik swym i drugich imieniem: raz, że przy tych rzeczach, któreby nie były przeciwne dawnemu prawu, zostawają, a drugi raz przeciwko wszystkim się protestując, a chcąc, żeby były do drugiego sejmu zawieszone, albo do tego zjazdu, którybyśmy w tym czasie generalny mieli, gdyż powieda: »słyszał był o nim coś, że ks. arcybiskupa[5] o złożenie go solicytują z niektórych województw«. Jakoż, żebyśmy toż uczynili, radził i tym nawet konkludował, że: »ktoby mię pozwał do tych konstytucyi nowych, ja o gardło jego starać się będę i zaraz na koń swój przeciwko niemu wsiędę i zaraz mu tu odpowiedam«; w czym się też i drudzy jego sequaces, a zwłaszcza młódź, którą z sobą miał, deklarowali. Przedtym trochę był rozruch w kościele, za krzyknieniem jednego hajduka Prowanowego uczyniony, za którym w bęben na piechotę pana krakowskiego uderzono i w sprawie stanęła; a pan stolnik chciał to perswadować pp. wojewodom, aby z kościoła wyszli dla niebezpieczeństwa, tak wykładając, żeby dla rozerwania sejmiku z tej przyczyny, nimby przyszło do tej otworzystej sobie deklaracyej; ale nie wyszli, aż potym. Wyszedszy z kościoła, ci tam śli do pana starosty szydłowskiego i tam list panu Lubomirskiemu deputatowi swemu podpisowali i protestacyą przeciwko sprawom sejmowym namawiali, jeno się na nię zgodzić nie mogli, więc nie wiem, jeśli do niej przydzie.

[1] *Karniński Stanisław Iwan z Aleksandrowic.* [2] *Ks. Ostrogski Janusz.*

[3] *Ob. universał poborowy z r. 1593, Vol. leg. II 1412. Por. konst. z r. 1588, Vol. leg. II 241*: Potwierdzenie daniny w Inflanciech Jerzemu Farensbekowi.

[4] *Vol. leg. II 1402*: O Niżowcach. [5] *Karnkowski Stanisław.*

XLVI. Sejmik przedsejmowy województwa krakowskiego w Proszowicach 5 stycznia 1595 r.

Mandatem, datowanym z Krakowa 31 października 1594 r., złożył król sejmik województwa krakowskiego w Proszowicach na 5 stycznia, główny ziemski w Korczynie na 24 stycznia, sejm w Krakowie na 6 lutego 1595 r., Castr. Crac. t. 20 str. 2573—2574. Obl. 2 grudnia 1594 r. przez Stefana Napiorkowskiego łożnego królewskiego. Legacya na sejmiki przedsejmowe Zam. nr. 1203 k. 195—200 (bez daty). — Akta żadne z tego sejmiku się nie zachowały.

XLVII. Sejmik posejmowy województwa krakowskiego w Proszowicach 25 kwietnia 1595 r.

Mandatem, datowanym z Krakowa 8 kwietnia 1595 r., złożył król po sejmie z r. 1595 sejmik województwa krakowskiego na 25 kwietnia 1595 r., a to z tego powodu, iż posłowie odnieśli się do braci: strony porządku w wybieraniu i szafowaniu podatku, *uchwalonego na sejmie; nakazuje, aby*: na tym zjeździe do wybierania uchwalonego tego poboru poborcę między sobą w województwie tym obrali, któryby wiernie Rzeczypospolitej i pilnie służył, i szafunek taki abyście Uprzejmość i Wierność wasza postanowili, jakoby na ten czas samej tylko Rzeczypospolitej był potrzebny i pożyteczny, *Castr. Crac. Rel. t. 21 str. 618—620. Obl. 10 kwietnia 1595 r. przez Daniela Kobielskiego łożnego królewskiego. Castr. Osv. t. 55 str. 888—891; w zapisce o publikacyi zaznaczono, iż woźny obwołał uniwersał w Oświęcimiu:* na wszystkich czterech stronach podług zwyczaju. *Castr. Sand. t. 106 str. 2356—2357. Castr. Biec. t. 30 str. 804—806. — O tym sejmiku mówi Heidenstein, wyd. 1672 r., str. 314 (tł. t. II str. 339).*

65. *Uchwały sejmiku województwa krakowskiego w Proszowicach 25 kwietnia 1595 r.*

Rp.: 1. *Castr. Crac. Rel. t. 21 str. 737—743*: Oblata instructionis contributionum ex conventu particulari Prosoviensi. *Dnia 27 kwietnia 1595 r.*: generosi Martianus Chelmski de Chelm vexillifer, Spithek Jordan de Zakliczin dapifer terrae Cracoviensis, Andreas Szafraniecz de Pieskowa Skala capitaneus Leloviensis, Johannes Lączinski burgrabius arcis Cracoviensis, notarius terrae Przemisliensis et castri Cracoviensis, Johannes Plaza de Msticzow, Andreas Rey de Naglowicze, Petrus Jordan de Zakliczin, nuntii palatinatus Cracoviensis ex conventu Prosoviensi proxime celebrato ad S. M. R. ab ordinibus seu statibus eiusdem palatinatus destinati suo ac aliorum collegarum suorum infrascriptorum nomine obtulerunt instructionem suam ac exactoris contributionis publicae... sigillisque senatorum Regni et nobilitatis eiusdem palatinatus consignatam manibusque subscriptam. *Na końcu zapiska o publikacyi.* — **2.** *Castr. Sand. t. 106 str. 2375—2380*: Oblata litterarum universalium electionis exactoris palatinatus Cracoviensis. *Obl. 4 maja 1595 r. według oblaty krakowskiej.* — **3.** *Castr. Biec. t. 30 str. 910—914*: Oblata litterarum conventus Prosoviensis institutionis exactionum contributionum. *Obl. 8 maja 1595 r. według oblaty krakowskiej.* — **4.** *Zam. nr. 855 str. 693—695; odpis z* **Rp. 1.**

My rady duchowne i świeckie, także i rycerstwo wszytko województwa krakowskiego, którzyśmy się tu do Proszowic za złożeniem nam przez J. K. M. sejmiku i zjazdu teraźniejszego zebrali, wysyłamy z pośrodku siebie posły do J. K. M., IchM. pany: JM. pana wojewodę lubelskiego, starostę krakowskiego[1], pana podkomorzego krakowskiego[2], pana chorążego krakowskiego[3], pana stolnika krakowskiego[4], pana starostę lelowskiego[5], pana Płazę starszego[6], pana Aleksandra Myszkowskiego, pana pisarza grodzkiego krakowskiego[7], pana Reja[8], pana Porębskiego[9], pana Jana Dobka, pana Piotra Jordana, z tem zgodnym zleceniem i postanowieniem naszym:

1. Naprzód, po oddaniu i zaleceniu uniżonych służb naszech J. K. M. i winszowaniu szczęśliwego w długi wiek panowania J. K. M., dziękować będą uniżenie J. K. M. za tę pilną pieczą i za staranie, które o niebezpieczeństwach koronnych J. K. M. mieć raczy, przepatrując one i przekładając nam przed oczy i zabiegając im prawie ojcowskim obmyślawaniem. I za to niemniej, że nam J. K. M. zjazd ten złożyć raczył, który życzylibyśmy byli, aby nam był przez te, którem to należało, wcześniej i zwyczajnem obyczajem ogłoszony.

2. Teraz tedy, upatrując niebezpieczeństwa te, które z wiela stron wiszą nad Koroną i tą R. P., i przykłaniając się do perswazyi J. K. M., radzi z chęcią zgodnie ku obronie i opatrzeniu niebezpieczeństw teraźniejszych R. P. pozwalamy pobór takowy, jaki jest w uniwersale przeszłego sejmu krakowskiego[10] pisany, prosząc, aby w niem niktóre artykuły niżej opisane umoderowane były, wedle których zlecamy panu poborcy naszemu, aby się zachował.

3. A iż baczamy, jako wiele na tem R. P. należy, aby się wszystko w zgodzie i równym ponoszeniu ciężarów w niej odprawowało i jednako każdy części jej niebezpieczeństwa wszyscy opatrowali i do niech się przykładali, tedy prosić mają z pilnością pp. posłowie nasi J. K. M., aby się J. K. M. miłościwie o to starać raczył, aby i te drugie województwa koronne, które sobie do braciej strony tego poboru wzięły, i do tejże zgody i równego z nami poboru tego wydawania przywiedzeni byli. Jakoż rozumiemy i obiecujemy to sobie po IchM., że, choć odleglejsze będąc niebezpieczeństwom teraźniejszym, równo je jednak z nami uważać i za swe własne jako jednego ciała członki poczytać będą raczyli, a za tem do zwątpienia o brackiej miłości IchM. ku krajom tutecznym przyczyny dać uleganiem jakiem nie będą chcieli.

[1] *Zebrzydowski Mikołaj.* [2] *Cikowski Stanisław.*
[3] *Chełmski Marcyan.* [4] *Jordan Spytek.*
[5] *Szafraniec Andrzej.* [6] *Jan.* [7] *Łączyński Jan.*
[8] *Andrzej.* [9] *Jan lub Stanisław.*
[10] *Z r. 1595, Vol. leg. II 1427—1443.*

4. Przełożą też to pp. posłowie J. K. M., iż my, dufając uprzejmej całej chęci i życzliwości J. K. M. przeciw R. P., którą pokazować zwykł w opatrawaniu wszelakich jej potrzeb, przykładając się też i z własnych swych dochodów do niej, nie obierając sobie żadnego prywatnego szafarza tych poborów województwa naszego, onych na ten czas szafunkowi J. K. M. powierzamy, mając tę ufność J. K. M., że ich ni nacz innego urzędnikom swym skarbowem J. K. M. obracać nie każe, jedno na własną potrzebę R. P., na żołnierza do zabiegania i opatrzenia tych niebezpieczeństw, które impendent R. P., i strony pogan, tak Turków, jako Tatar, potrzebnego, a potym za złożeniem sejmu przyszłego na to, co z uchwały onego sejmu napotrzebniejszego się pokaże. Jakoż nie wątpiemy, że J. K. M. tych ludzi, którzyby teraz potrzebnie mieli być przyjęci, nie z samego tylko poboru województwa tego, ale też i z drugich poborów przyjmować rozkazać będzie raczył, aby też i ten nie zaraz się wydał, ale i na dalszy czas onego co zostawało. Co jako na ten czas dobrowolnie i z całej dufności przeciwko J. K. M. czyniemy, że ten szafunek J. K. M. do ręku, jako się wyszej dotknęło, podawamy, tak też nie chcemy, aby nam to na potym prejudykować miało, żebyśmy wedle czasów i potrzeb R. P. i zdania naszego szafarzów, bądź prywatnych [w] województwie swym, bądź spolnych z inszemi województwy, obierać nie mieli.

5. A do wybierania tego to poboru w województwie naszym krakowskiem postanawiamy poborcę urodzonego pana Stanisława Lubomierskiego podstarościego sandeckiego, który w tym wybieraniu zachować się ma wedle uniwersału przeszłego sejmu krakowskiego, w którym, o to prosiemy J. K. M., aby te artykuły tak umoderowane były: Naprzód, aby ludzie szlacheccy i poddani ich nie byli przywiedzeni do turbacyi i nowych przysiąg z strony łanów, włók i osiadłości wedle tego uniwersału; tedy to tak deklarujemy, że liczba łanów i osiadłości ma być rozumiana wedle kwitów przeszłych poborów tych ostatecznych lat, a osobliwie, gdzieby się jeszcze najdowały kwity anni 78, oprócz wsi i miasteczek nowych, któreby przed szterma laty zasiadły a dotąd jeszcze poborów nie dawały, z tych poddani osiadłości ich przysięgą likwidować będą.

6. W tem też panu poborcy naszemu instrukcyą tę dajemy, aby braciej naszej szlacheckiego stanu, którzy swoim pługiem orzą, także strony pieniędzy, któreby na długach albo w płacie mieli, nie inkwietował, gdyż wszelakie majętności własne szlacheckie poborom nie podlegają.

7. Z strony aukcyi ceł, iż to jest coś nowego i mogłoby być obciążenim ludzkim a na sejmie, jako nam pp. posłowie sprawę dawają, postanowienie o tym żadne nie było, tedy też i tym ludzi kupieckich obciążać niema.

8. A iż z niemałą derogacyą województwa tego włożono w uniwersał, żeby składne od win i czopowe na komorach województwa tego

miał kto inny trzymać i wiebierać mimo tego, kogobyśmy do tego naznaczyli, tedy prosić mają J. K. M., aby nam w tym tak znacznego praeiudicium czynić nie dopuszczał. Jakoż się w tem opowiadamy, że w województwie naszym nikomu oprócz pana poborcę od nas wybranego tego poboru i składnego od win, także czopowego, wybierać nie pozwalamy, wkładając to na urzędy pp. starostów i miesckie, aby onemu w tym pomocni byli. Co aby miał pan poborca za instrukcyą od nas pewną, wedle której się zachować ma, zleciliśmy pp. posłom naszem, żeby to do akt grodzkich krakowskich aktykowano a potym i do inszych grodów rozesłano było.

9. Mają się też pp. posłowie nasi przyczynić do J. K. M. za JM. panem chorążem krakowskiem[2], iż w dekrecie przeszłego sejmu w sprawie swej rozumie się być obciążonym, że ten dekret do tego pociągniono, o czem w pozwie zmianki nie było, aby się mu w tym praeiudicium nie działo, owszem prosić J. K. M., aby uczynić raczył kommutacyą jaką słuszną z niem dóbr swych których na tę majętność pana chorążego, która pożytkowi K. JM. przyległa.

10. Za JM. też panym stolnikim krakowskim[3] przyczynić się do K. JM., aby sprawę JM. z JM. panem śremskiem[4] strony wójtostwa myślinickiego J. K. M. komponować raczył, dawszy słuszną jaką nagrodę i kontentacyą którejkolwiek stronie, żeby ta kontrowersya między IchM. stanąć mogła.

11. Za JM. panem Rejem[5] przyczynić się, aby J. K. M. w sprawie jego, którą jest pozwany o wieś swoję dziedziczną, odprawić miłościwie raczył i onego przy daninie i przywileju jego zostawił.

12. Za panem Sulikowskim też mają przyczynę uczynić z strony zasłużonych pieniędzy jego.

Działo się w Proszowicach dnia 25 kwietnia roku 159 piątego.

66. *Uniwersał Zygmunta III, nakazujący, by czopowe według uchwały sejmiku proszowskiego wydawano tylko do rąk wybranego poborcy, Stanisława Lubomirskiego. Z Krakowa 7 maja 1595 r.*

Rp. 1. *Castr. Crac. Rel. t. 21 str. 842—844:* Oblata universalis S. M. R. occasione contributionis. *Pod. do ksiąg Stanisław Lubomirski podstarości sądecki i poborca województwa krakowskiego 11 maja 1595 r. Na końcu zapiska o proklamacyi:* in circulo Cracoviensi in quatuor locis.

Uw. *Wcześniej jeszcze wydał król mandat, datowany z Krakowa 30 kwietnia 1595 r. do Kiliana Drohojowskiego podkomorzego przemyskiego, tej treści*: Że obywatele stanu rycerskiego ludzi [w] województwie krakowskim sejmiku blisko przeszłego

[1] *Vol. leg. II 1484.* [2] *Chełmski Marcyan.* [3] *Jordan Spytek.*
[4] *Zebrzydowski Andrzej kasztelan śremski. Ob. str. 177 uw. 6.* [5] *Andrzej.*

proszowskiego pobór na przeszłem sejmie krakowskiem uchwalony pod pewnymi kondycyami pozwolili, między któremi i te jedne osobliwie, aby poboru składnego od win etc. [w] województwie tym żaden inny oprócz poborce tegoż województwa krakowskiego własnego nie wybierał, namówiely i warowały, przetoż my, chcąc potrzebom R. P., która prędkiego ratunku i obwarowania od postronego nieprzyjaciela pod czas tak niebezpieczny potrzebuje, dogodzić, przeglądając, aby się wybieranie to poboru dla jakich alterkacyi nie zatrudniało, napominamy i rozkazujem Wierności Twojej, na którym to należy, abyś, przechelając się do postanowienia tegoż sejmiku i dla samych tak ważnych a pilnych potrzeb R. P., poborcy województwa krakowskiego [w] wybieraniu poboru tego na tych miescach, gdzie wojewóstwo krakowskie zachodzi, nie przeszkadzał ani onego zatrudniał, ale się podług zwyczaju dawnego w tej mierze zachował a spólnem zezwolenim obywatelów województwa krakowskiego i samem potrzebom R. P. więcy na ten czas dogadzał. *Castr. Crac. Rel. t. 21 str. 795—796. Pod. do ksiąg 2 maja 1595 r.*

Zygmunt trzeci, z łaski bożej król polski, wielkie książę litewskie, ruskie, pruskie, mazowieckie, żmudzkie, inflanckie etc., i szwecki, gocki i wandalski dziedziczny król. Wszem wobec i każdemu z osobna, miast i miasteczek naszych królewskich, duchownych i szlacheckiego stanu ludzi w województwie krakowskiem obywatelom, gdziekolwiek jedno skład win podług zwyczaju jest i czopowe ma być wybierane, wiernie nam miłym, łaskę naszę królewską. Iż na przeszłym sejmie krakowskim[1] województwo krakowskie wzięło było sobie strony pozwolenia poboru do braciej, zaczym na sejmiku blisko przeszłym proszewskim[2] za zgodnym pozwoleniem do wydawania tegoż poboru pod pewnemi kondycyami, a mianowicie, aby żaden inszy oprócz poborce województwa tegoż, urodzonego Stanisława Lubomirskiego, składnego od win nie wybierał, przystąpili; przeto my, bacząc, jako wiele R. P. pod czasy tak niebezpieczne należy na tym, aby się to wybieranie składnego nie zatrudniało, iż zgodne zezwolenie pod wyszej opisaną kondycyą na pobór województwa krakowskiego przystąpiło, rozkazujemy wszem wobec, którym to należy, aby takowego składnego od win i czopowego nikomu inemu, jedno przerzeczonemu poborcy województwa krakowskiego nie wydawali a w tym się podług zwyczaju dawnego i uchwały pospolitej od publikacyej uniwersału tego zachowywali. A coby przedtym urodzony Kilian Drohojowski podkomorzy przemyślki względem jakiej pretensyej prawa swego od składów win i czopowego w województwie krakowskim od czasu konstytucyej sejmu przeszłego wybrał, urzędy miejskie, uczyniwszy o tym pilną inkwizycyą przy komorniku naszym szlachetnym Jerzem Lawdańskiem, jako się tego wiele znaleść może, nam wiadomość pewną o wszystkim dawali, dla łaski naszej inaczej nie czyniąc. Dan w Krakowie dnia siódmego mie-

[1] *Ob. wyżej nr. XLVII.* [2] *Ob. nr. 65, art. 5.*

siąca maja roku pańskiego MDXC piątego, panowania królestw naszych polskiego ósmego, szweckiego wtórego roku. — Sigismundus rex. Mathias Pstrokoński.

XLVIII. Sejmik przedsejmowy województwa krakowskiego w Proszowicach 4 marca 1596 r.

Król mandatem, datowanym z Krakowa 18 stycznia 1596 r., złożył sejmik województwa krakowskiego w Proszowicach na 4, główny małopolski w Korczynie na 8, sejm na 20 marca 1596 r. w Warszawie. W mandacie polecił król staroście czuwać nad tem na sejmiku, aby posłowie: posłani byli z mocą zupełną o teraźniejszych gwałtownych potrzebach koronnych z nami i z pp. radami naszemi radzić i w takowych trwogach R. P. potrzebną obroną opatrzeć. *Castr. Crac. Rel. t. 22 str. 914—916:* Oblata litterarum conventionis. *Pod. do ksiąg 20 stycznia 1596 r. Tamże zapiska o publikacyi, str. 922—923. Tylko zapiska o publikacyi z datą 24 stycznia 1596 r. Castr. Sand. t. 107 str. 286. — Akty z tego sejmiku nie zachowały się żadne. Nazwiska posłów ob. nr. XLIX.*

XLIX. Zjazd szlachty na rokach ziemskich w Krakowie 10 czerwca 1596.

Na rokach zdawali sprawę posłowie z sejmu poprzedniego. Wnieśli oni już w Warszawie 10 maja 1596 r. protestacyę przeciw konstytucyom sejmu, zaś 10 czerwca podało czterech z posłów: Marcyan Chełmski, Spytek Jordan, Mikołaj Kazimierski i Hieronim Dembieński, do ksiąg ziemskich krakowskich, Terr. Crac. t. 101 str. 5—6. Protestacya tak brzmi: Marcyan Chełmski z Chełma chorąży ziemie krakowskiej, Spytek Jordan z Zakliczyna stolnik ziemie krakowskiej, Mikołaj Kazimirski z Biberstynu, Adam Rozen z Roznowa, Jarosz Dembieński z Dębian, Piotr Palczowski z Palczowic etc., posłowie ziem i województwa krakowskiego, swoim i braciej doma pozostałych imieniem oświadczamy się, że na żadne insze konstytucye na tem sejmie[1] pisane i do druku podane nie pozwalamy oprócz do zjachania się i wyrozumienia ligi z pany krześcijańskiemi[2], także na obronę przeciwko niebezpieczeństwu tureckiemu[3], ale nie inszem sposobem, jedno jako beła ta obrona przez nas namówiona, a to z tej przyczyny, iż wedle prawa pospolitego konstytucyej zgodnie namówionych i czytanych publice i pieczętowanych, choć już i w kilka dni po sejmie, nie mogliśmy się doczekać, k temu, że wiele potrzebnych nam zleconych artykułów od braciej sejmiku proszowskiego otrzymacieśmy nie mogli. Czego z żałością używszy i powinności naszej poselskiej dosyć czyniąc, braciej swej to wszytko do wiadomości odnosimy. Działo się [w] Warszawie die 10 maii anno domini 159 sexto. Marcyan Chełmski chorąży krakowski manu propria cum appressione sigilli. Spytek Jordan ręką swą cum appressione sigilli. Hieronim Dembieński. Adam Rozen z Roznowa subscripsit cum appressione sigilli. Mikołaj Kazimirski z Biberstynu ręką.

[1] *Z r. 1596. Konstytucye wydane pod datą 7 maja 1596 r., vol. leg. II 1443—1450.*
[2] *Art. 1, Vol. leg. II 1443.* [3] *Art. 2, Vol. leg. II 1444*: O obronie.

67. *Deklaracya posłów województwa krakowskiego na sejm 1596 r. co do konstytucyi tego sejmu, wniesiona za zgodą zebranej na rokach ziemskich krakowskich szlachty do ksiąg ziemskich w Krakowie 10 czerwca 1596 r.*

Rp. 1. *Terr. Crac. t. 101 str. 6—8:* Oblata protestationis, tum et declaratio constitutionis in proxime praeterito conventu Varszaviensi laudatae per nuntios palatinatus Cracoviensis. *Podali deklaracyę do ksiąg czterej posłowie: Marcyan Chełmski, Spytek Jordan, Mikołaj Kazimierski i Hieronim Dembieński, wraz z protestacyą, którą ob. wyżej nr. XLIX.*

My, posłowie województwa krakowskiego tu na roczech ziemskich krakowskich z pany bracią swą zgromadzeni, inhaerendo pierwszej protestacyej naszej na sejmie warszawskim blisko przeszłym uczynionej i tu do akt per oblatam podanej[1], obaczywszy i przeczytawszy wydrukowane konstytucye a będąc pytani od panów braciej, jeśliżeśmy takowe konstytucye stanowieli albo na nie pozwalali, takośmy się IchM. panom braciej deklarowali:

1. Naprzód, co się tknie pierwszej konstytucyej o komisarzach[2], w której, że są te słowa formalia, to jest »jako w samym oryginale jest opisano«, a iżeśmy ani w poselskiej izbie ani na górze przy J. K. M. o żadnym oryginale ani mówieli ani słyszeli ani, coby w nim beło i u kogoby beł, nie wiemy, dlatego przeciwko niemu ze wszytką pany bracią naszą, którzy tu są, protestujemy się. Wcale jednak tę kommisyą oprócz oryginału zostawując.

2. Jest też konstytucya o clech[3] wydrukowana, w której zgodnie instruktarz starych królów a przodków J. K. M. miał być w konstytucyą de verbo ad verbum włożony; którego iż wpisanego w konstytucyej nie masz, i owszem tylko zwyczaj jakiś nową teraz konstytucyą jest warowany, tedy też i przeciwko tej konstytucyej protestujemy się i temu instruktarzowi i zwyczajowi nowemu, jako prawu staremu szkodliwemu podlegać nie chcemy.

3. Także o sługach zbiegłych starego prawa, to jest konstytucyej anni 157 octavi[4], in toto się dzierżemy, tej nowej, i jako na sejmie niezgodnej, a ludziom i prawu staremu bardzo szkodliwej, podlegać nie chcemy[5].

4. Acz też o okazowaniu mieliśmy od panów braciej swych in commissis, jednak iż nie jest zgodne z pierwszemi konstytucyami o tymże okazowaniu uchwalonemi, i owszem iż w niem peny jakieś niezwy-

[1] *Ob. nr. XLIX.* [2] *Art. 1, Vol. leg. II 1443.*
[3] *Art. 6, Vol. leg. II 1447*: O clech. [4] *Art. 37, Vol. leg. II 272:* O sługi.
[5] *Art. 9, Vol. leg. II 1448:* O sługach zbiegłych plebeis.

czajne nowe a wolnościom naszym przeciwne i wzmiankę konstytucyej abrogowanej[1] widziemy, tedy my za zwoleniem wszytkich JM. panów braciej naszych, na tych roczech ziemskich krakowskich zgromadzonej, takowemu okazowaniu podlec nie chcemy i przeciwko niemu się protestujemy[2].

5. A iż jeszcze do tego i tą konstytucya o tumulciech[3], na którą in instanti nie tylko my posłowie województwa krakowskiego, ale też i z inszych bardzo wiele województw protestowali się i onę napisaną wymazali, jest jednak nad nadzieję naszę wszech wydrukowana, tedy jako przeciwko tym wszytkim wyszej mianowanem rzeczom, tak i przeciwko tej konstytucyej, jako naszemu staremu prawu przeciwnej, protestujemy się, oświadczając, że my tym wszytkim rzeczom ze wszytką pany bracią województwa naszego podlec nie chcemy ani możemy. Co dla lepszego objaśnienia i warunku ad acta niniejsze z podpisem rąk naszych za wszech panów braciej naszych wolą i rozkazaniem podajemy. Marcyan Chełmski chorąży krakowski manu propria. Spytek Jordan z Zakliczyna stolnik ziemie krakowskiej, poseł sejmu przeszłego warszawskiego subscripsit. Mikołaj Kazimirski z Biberstejnu poseł przeszły województwa krakowskiego. Hieronim Dembieński z Dembian poseł przeszłego sejmu.

L. Sejmik deputacki województwa krakowskiego w Proszowicach 9 września 1596 r.

68. *Aprobacya protestacyi posłów krakowskich przeciw konstytucyom sejmu r. 1596 przez sejmik deputacki województwa krakowskiego. W Proszowicach 9 września 1596 r.*

Rp. 1. *Castr. Crac. Rel. t. 23 str. 572—575:* Aprobatio protestationis palatinatus Cracoviensis contra constitutiones factae. *Oblatowali do ksiąg oryginał, opatrzony podpisami a częściowo i pieczęciami, Stanisław Wielopolski stolnik krakowski, Jan Niewiarowski, Spytek Jordan, syn Wawrzyńca Spytka Jordana stolnika krakowskiego, Mikołaj Gładysz i Krzysztof Staszkowski w imieniu całej szlachty województwa 11 września 1596 r.*

My wszytko zgodnie rycerstwo województwa krakowskiego, którzyśmy się zjechali do Proszowic wedle prawa pospolitego dla obierania deputata z województwa krakowskiego na trybunał przyszły, także dla przesłuchania przeszłych panów posłów naszych liczby sejmu przeszłego

[1] *Z r. 1593. art. 6, Vol. leg. II 1399:* O tumulciech.
[2] *Art. 14, Vol. leg. II 1449*: Okazowanie. [3] *Art. 15, Vol. leg. II 1449*: O tumulciech.

warszawskiego[1], których imieniem, gdy nam sprawę dawał JM. pan Mikołaj Kazimierski, jeden z nich, iż takich konstytucyi, jakie są wydrukowane, nie stanowili na sejmie, i owszem, iż są odmienione nad zgodę wszech posłów; także iż nam nie mogli naszych artykułów na sejmie otrzymać, o co tamże protestacyą ad akta wwieść chcieli, ale iż jej tam przyjąć w Warszawie nie chciano, przyjechawszy do Krakowa, na roczech ziemskich krakowskich[2], ujźrzawszy takowe konstytucye, prawu przeciwne, protestacyą uczynili[3]; którą gdyśmy usłyszeli, widząc rzeczy wielkie, wszyscy zgodnie oneśmy aprobowali i aprobujemy i obraliśmy IchM.: JM. pana Stanisława Wielopolskiego stolnika krakowskiego, JM. pana Jana Niewiarowskiego, JM. pana Spytka Jordana, JM. pana Mikołaja Gładysza, JM. pana Chrzysztofa Staszkowskiego, aby tę aprobacyą naszę zgodną do akt krakowskich grodzkich albo ziemskich imieniem naszym odnieśli i wwiedli, obiecując przy niej stać statecznie. I zaraz temu okazowaniu podlec niechcemy, jako i innym rzeczam w tej protestacyej mianowanym. O co prosiemy, aby to ad acta było przyjęto. A dla lepszej pewności tego przez pewne osoby, z pośrodku nas na to deputowane, tę aprobacyą takowej protestacyej podpisujemy i pieczęci przyciciskujemy. Działo się w Proszowicach na elekcyej deputackiej die 9 septembris anno 1596. Stanisław Morski z Morska marszałek na ten czas będący. Mikołaj Kazimirski z Bibersztyna. Życieński Wawrzyniec z Brzezia. Jerzy Niemsta ze Krzecic. Kasper Wielopolski manu propria. Matiasz Taszycki z Lusławic. Matias Rzeszowski. Stanisław Jordan. A. Zbikelski. Marcin z Silnice Silnicki swą prawą propria. Stanisław Karsznicki. Mikołaj Borek propria. Andrzej Gajowski z Gajowa manu propria. Mikołaj Koczanowski. Walenty Wronicki. Andrzej Gosławski subscripsit. Paweł Komornicki. Stanisław Gosławski. Koścień Marcin. Jan Oraczowski. Mikołaj Stradomski ręką swą. Jan Borek. Stanisław Łaganowski ręką swą. Andrzej Oleśnicki z Oleśnik. Chrystof Pawłowski. Piotr Jordan [z] Zakliczyna manu propria. Jan Dembicki propria. Władysław Jordan.

LI. Sejmik przedsejmowy województwa krakowskiego w Proszowicach 23—27 stycznia 1597.

Król mandatem, datowanym z Krakowa 5 grudnia 1595 r., złożył sejmik województwa krakowskiego w Proszowicach na 23, główny małopolski w Korczynie na 27 stycznia, sejm w Warszawie na 10 lutego 1597 r. Nakazał królstaroście starać się, aby na sejmikach: posłowie na sejm walny koronny ludzie stateczni i mądrzy, a dobro i bezpieczeństwo R. P. a nie swe prywaty uważający i na pieczy mający, z zupełną mocą posłani byli, żeby w takowych niebezpieczeństwach i trwogach tak

[1] *Z r. 1596.* [2] *10 maja 1596 r.* [3] *Ob. nr. 67.*

bliskich Korony żadne wtrącania spraw do tego nie należących i prywatnych nie były, ale całość R. P. i niebezpieczeństwo jej, o którą chodzi, opatrzona była. *Castr. Crac. Rel. t. 23 str. 1225—1228*: Oblata litterarum universalium conventionalium. *Pod. do ksiąg 14 grudnia 1596 r. Na końcu zapiska o publikacyi*: hic in castro Cracoviensi, ubi iudicia exercentur, deinde in civitate Cracoviensi, Casimiriensi et Clepardiensi et aliis in locis consuetis. *Tylko zapiska o publikacyi dnia 19 grudnia 1596 r. Castr. Sand. t. 107 str. 739. — Instrukcya królewska na te sejmiki przedsejmowe wyd. przez Barwińskiego, Dyaryusze sejmowe z r. 1597 (Scriptores rerum polonicarum t. 20) str. 322—331.*

69. *Zdanie Mikołaja Kazimirskiego na sejmiku województwa krakowskiego w Proszowicach [23—27 stycznia 1597 r.].*

Rp. 1. *Czart. nr. 2235 akt 23. Daty ten akt nie ma, według treści najprawdopodobniej odnieść go należy do tego sejmiku.*

Zdanie pana Kazimierskiego na proszewickim sejmiku.

1. Wstępować w ligę z pp. chrześcijańskiemi przeciw Turkowi i auxilia decernować na ten rok przyszły, Deus avertat nec nominetur inter nos.

2. Przez ten cały rok przypatrować się, jako Rzesza i pp. chrześcijańscy i jaką mocą przeciw Turkowi bronić [się] będą.

3. Tymczasem swawolą ukrainną uskromić. Król JM. niech się z dworem swem ruszy z wiosny do Lwowa, a, radę wziąwszy, z onych krajów ludzi wyprzeć i wykorzenić tę gadzinę; a nalepij z niemi non stataria pugna, ale nocnem obyczajem wiązać i tracić.

4. Przeciw Tatarzynowi przyczynić wojska a pp. starostowie trzy części wedle konstytucyi albo dwoją kwartę na tę potrzebę aby pozwoleli.

5. Gotowość w ludziech wzbudzić, postanowiwszy okazowanie w powieciech.

6. Na klejnoty pieniądze wziąć, jakiej sumy niemały, przykładem króla Stefana, a chować tę sumę w szafunku pospolitem, aby na każdy przypadek gotowa była dla prędkiego przyjmowania ludzi.

7. Nie zejmując z Króla JM. obrony, i owszem napomnieć Króla JM., aby, jako powinien, dwór chował. Zamki ukrainne aby poprawował, piechotą, strzelbą i żywnością jako nalepij opatrował. A żeby z nas też nic nie schodzieło, zda się, aby pomiar postanowiony był, ażeby się przez ten rok skończył według postanowienia łęczyckiego.

8. Zatym przypatrzywszy się fortunie i szczęściu pp. chrześcijańskich, mocy, potężności i jedności ich, dopiero, opatrzywszy królestwo od Tatar, od Niżowych, od Wołoch, traktować, jako wielkiej pomocy pp. chrześcijańscy od nas i jako na długi czas będą chcieć mieć. A my temczasem

jakiego ratunku od nich pod pewnem obligiem za upewnieniem oczekawać mamy.

Na oprawę zamków pruskich i pogranicznych nie pozwalać[a].

70. *Instrukcya, dana posłom na sejm z sejmiku województwa krakowskiego w Proszowicach 27 stycznia 1597 r.*

Rp. 1. *Czart. nr. 2724 str. 646—656. Kopia współczesna, bardzo błędna.*

Dr. 1. *Barwiński Eugeniusz, Dyarysze sejmowe z r. 1597 (Scriptores rerum polonicarum t. 20) str. 375—384 (według* **Rp. 1**). *Z tego druku przyjmuję cały szereg korrektur błędnych lekcyi tekstu.*

Roku pańskiego 1597 die 27 ianuarii w Proszowicach na skończeniu siemiku proszowskiego przez J. K. M., naszego miełościwego pana, złożonego instrukcya na siem walny koronny IchM. pp. posłom przez nas tu obranym, wedle której sprawować się mają na siemie walnym koronnym; podano to jest JM. p. Janowi Branickiemu łowczemu krakowskiemu, staroście niepołomskiemu, JM. p. Piotrowi Firlejowi z Dąbrowice wojewodzicowi[b] krakowskiemu, JM. p. Mikołajowi Kazimirskiemu[c] z Biberstyna, JM. p. Stanisławowi Morskiemu, JM. p. Spytkowi Jordanowi z Zakliczyna, JM. p. Marcinowi Silnickiemu[d] z Potoka.

1. Naprzód tedy pp. posłowie nasi J. K. M. za miłościwe obmyślowanie wszelakich niebezpieczeństw R. P. naszy z IchM. pp. posły inszymi wszelakimi, którzy się na siem przyszły zjadą, dziękować mają.

2. Wziąwszy tedy propozycyą przed się J. K. K. i uważając dostatecznie wszytkie punkta jej, naprzód co się tycze zawarcia ligi, już przez kilka sejmów traktowanej z IchM. pany krześciańskimi, a iż sentencye[e] były pewnej części IchM.[f] pp. senatorów i rycerstwa, aby się już do ty ligi z pany krześciańskimi przystąpieło i aby się na tym siemie skończyć i zawrzeć mogła, lecz znaczna[g] część między nami, upatrując małą być pewność i nadzieję dościa ty ligi za zwleczeniem już tak wiele czasu w traktaciech o niej, raczyby sobie życzeli do przystąpienia gruntownego około uspokojenia i zabiegania wszem niebezpieczeństwom ojczyznej swej mieły. Jednak jeśliby pewność i skutek kondycyej wszytkich od Korony naszy panom krześciańskiem podanych na siejmie przyszłym okazać się mógł, tedy za zgodą wszech stanów koronnych

[a] *Ostatnie zdanie przekreślone.* [b] *W tekscie*: wojewodzie.
[c] *W tekscie:* Kazinskiemu. [d] *W tekscie*: Silwickiemu.
[e] *W tekscie:* sentencyej. [f] *W tekscie*: J. K. M. [g] *W tekscie*: nasza.

i W. Ks. litewskiego, do której zgody też pp. posłowie nasi przychylić się mają, aby z taką pracą ta liga zaczęta i skończona beła, pozwalamy. A iż też J. K. M. w tyże propozycyi mieć to po nas chciał, abyśmy do zawarcia ty ligi absolutam potestatem pp. posłom naszym dali, tedy ad hunc solum actum tylko pozwalamy.

3. A iż za takim się podemknieniem nieprzyjaciela pod granice Korony[a] pilni, aniż pirwej, trzeba nam być na każdą stronę ostrożnymi, i z każdy strony upatrując, jakobyśmy wszelakim niebezpieczeństwom, któreby na Koronę[b] przypaść mogły, przez zniszczenia[c] samych siebie i poddanych naszych a przed czasem wysilenia zabieżeć mogli, w pobory się żadne na ten czas nie wdając, dla gotowości wszelaki i okazowania po wszytki Koronie[d] we wszytkich województwach pilnie prosiem, a to dlatego, iż jeśliby (czego Panie Boże zachowaj) taki gwałt na ojczyznę naszę, któremubyśmy obroną potężną zabieżeć nie mogli, przypadł, abyśmy tym gotowniejszy beli ruszeniem pospolitym, jako obroną wedle praw starych naszych powinną, nieprzyjacielowi koronnemu odpór dać, pozwalając, byłliby tego gwałt, aby jedne wici[e] za dwie były wysłane; a to się ma rozumieć, by też i liga doszła.

4. A że[f] do ruszenia pospolitego żołnierz jest potrzebny także i dla potoczny[g] obrony, życzelibyśmy sobie mocniejszy, przychylając się we wszytkim do prawa pospolitego, lustracya dóbr wszystkich R. P. prosiemy ante omnia na tym sejmie aby doszła, skąd rozumiemy, iż na tę obronę wiele do kwarty przyść może, gdy we wszytkich krainach i prowincyach, do Korony[a] należących, równo i jednako dojdzie. O co pp. posłowie nasi tak u J. K. M., jako u ichM. pp. senatorów, także i u IchM. pp. posłów starać się mają, jakoby i z W. Ks. litewskiego na obronę R. P. naszy spolny kwarta też wydawana być mogła, także i z dóbr R. P. we trzy kroć[h] sto tysięcy zł. zastawnych, i z tych, które są w starych summach, z których już też są niektóre dożywociami wytrzymane[1]. I tegobyśmy sobie życzeli, aby na obronę potoczną mogła R. P. wykupić te dobra we trzech kroć sto tysięcy zł. zastawne, gdyż żaden posesor wedle prawa dożywocia na nich mieć nie może, a wszystkie cztery części intraty z nich, kwintę zostawi[aj]ąc na dzierżawce, aby d[o] Rawy do kwarty były oddawane. Tegobyśmy życzeli i dobrom w starych sumach zastawnym[i] post decessum cuiusvis possidentis. A iż też wedle starych praw naszych jako insze onera Reipublicae, tak i obrona na trzech częściach z dóbr R. P. zawisła, starać się pp. posłowie nasi i prosić IchM. panów dzierżawców[j] mają,

[a] *W tekście*: koronny. [b] *W tekście:* Koronnę. [c] *W tekście:* zniszczenie.
[d] *W tekście*: Koronnie. [e] *W tekście:* mieć. [f] *W tekście:* aż.
[g] *W tekście*: potężny. [h] *Wyraz w tekście popsuty; przyjmuję korrekturę z* **Dr. 1.**
[i] *W tekście*: zastawnych. [j] *W tekście*: panom dzierżawcom.

[1] *Ob. str. 144 i tamże uw. 7.*

aby, nim lustracya dojdzie, dwie kwarcie IchM. pozwolić raczeli, także IchM. pp. duchownych, aby znaczną donacyą[a] raczeli dać, gdyż tyże matki naszy R. P. dóbr używają.

4. Do tego też przypomnieć p[anom] p[osłom] swym raczeli niektórzy o annatach, niektórzy kontradyktowali; więc też do tego na straż pograniczną wybrańce, sołtysi z dóbr R. P. [i] IchM. pp. duchownych, zdaliby się[b], IchM. prosić; a to tak, choćby liga doszła, choć bez ni przy ruszeniu[c] pospolitem to wszystko na obronę potoczną słusznie ma dość. Nadto, jeśliby był taki gwałt R. P., i od tegobyśmy nie byli, aby te skarby, które po królowy JejM. ostawione Koronie[d] przypadły, na obronę obrócone były; do tego (czego Boże zawaruj) tak gwałtowny potrzeby na klinoty koronne nabyć pieniędzy pozwalamy; a[e] które, tak skarby, jako klinoty wszystkie, aby beły w kupę złożone, rewidowane i [z] upomnieniem chowany u p. podskarbiego koronnego[1], poruczamy pp. posłom, aby tego dojrzeli. Czego statecznie przy IchM. pp. senatorzech domagać się mają; a IchM. pp. senatorowie ofiarowali się nam tego pomagać.

5. A iż też ex plebeis i z mieszczan sieła się szlachty namnożeło, a prawa i zwyczaje starożytne ukazują, iż[f] za dzielnością wojenną do tego każdy przyśćby miał, do ty tedy obrony barzo to quadrat, aby każdy szlachcic listowny[g] był powinien przy żołnierzach kwarcianych ordinarie propriis sumptibus wedle proporcyi majętności ziemskiej bronić ojczyzny, a takiego syn dopiero ad gradum nobilitatis et officiorum przyść może.

6. Do tego też z ziemie ruski i z biskupstwa helsperskiego[2] retenta[h] poborów i prowenta, także i z ziemie inflanckiej [aby] obrócone[i] były na tę obronę.

7. Pogłówne żydowskie aby do kwarty szło, także intrata de ducatu Barensi i z tych tam prowincyej aby do kwarty R. P. na obronę beła obrócona, starać się pp. posłowie mają.

8. Iż też do tyże obrony opatrzenie Krakowa, Spieża, Sącza, Biecza, Krosna, Biały Cyrkwie, Czerkas[j] i Kaniowa i inszego pogranicza należy, które pod ten czas niebezpieczeństwu podległy, tedy naprzód w intraty miasta Krakowa pilnie wejrzeć, jakie są, jako dochodzą i kędy się obracają; i pewniśmy, iż stamtąd poprawa ruinej może być znaczna.

9. A iż J. K. M. ex pactis conventis[3] propriis sumptibus pięć zamków zbudować na pograniczu powinien i stare naprawować, pilnie [się

---

[a] *W tekscie*: dewocyą. [b] *W tekscie*: jeśliby się.
[c] *W tekscie*: przy inszem. [d] *W tekscie*: koronne. [e] *W tekscie*: o.
[f] *W tekscie*: i. [g] *W tekscie*: liszowny. [h] *W tekscie*: reserta.
[i] *W tekscie*: obrone. [j] *W tekscie*: Cetras.

[1] *Firlej Jan.* [2] *Biskupstwo warmińskie.* [3] *Art. 10, Vol. leg. II 1098.*

starać, aby od][a] J. K. M. wedle pakt tak opatrzone [były][a], aby stąd R. P. detrimentum nie odniosła. A ludzi do obrony zamków[b] iż teraz więcy potrzeba, tedy te z kwarty prosiemy aby J. K. M. opatrzyć raczył i z tych ....[c] prowentów. A jeśliby który dzierżawca z dostatków swych na sprawę wojenną co nałożył[d], to mu ma być od Króla JM. wrócono.

10. Dał nam też sprawę JM. p. Lubomierski[1] podstarości sądecki[e] i poborca ziemski[f], iż pp. Krakowianie poboru szosem tylko dają cztery tysiące zł.; aby przy liczbie ich prowentów i to in consideratione miano, co [się] było ze wszystkich przeszłych poborów uczyniło i gdzie się to obraca.

11. A jeśliby liga nie doszła, na to zgoda wszech, zawrzeć przymierze z cesarzem tureckim.

12. Tatarom jeśliby na siejmie zgoda beła, aby upominki zwyczajne dano, tedy nie skąd inąd, tylko wedle dawnego zwyczaju [z] skarbu J. K. M.

13. Także aby kozaki niżowe, nie znosząc ich z Nepra[2], w rząd wprawić się mogło, jako też o tym są konstytucye.

14. Nadto, gdzie nas J. K. M. upominać raczy, abyśmy, opuściwszy na ten czas domowe potrzeby i rozerwania, tylko o ty obronie mówieli, zgoda wszech zaszła, iż trudno za granicą obronę i rząd uczynić, gdyby zgody i pokoju doma nie beło, i prosić J. K. M., gdyż to już [się] kilka siejmów zwlokło, aby te rozruchy mogły być teraz na tym siejmie uspokojone i aby confoederatio inter status mocno trzymana była, processus utrique parti serviens[g] aby doszedł, kompozycya aby [tego] siemu doszła.

15. Także pp. greckiej religiej aby przy swoich starożytnych prawach, wolnościach i religiej wedle sumnienia każdy swego został i wedle konfederacyej.

16. Także, iż J. K. M. przypominać raczy, aby sejmowe postanowienia nienaruszone trzymane beły, na to zgoda wszech jest, z tym dokładem, aby pp. posłowie nigdy nie czekali ostatniego dnia zawierania siejmu konstytucyami, ale przed tym mieli podpisane i zapieczętowane i tu je odnosieli do grodu krakowskiego [i] ad acta wpisować dawali, dla odmiany drukarza. A gdzieby więc[h] tego otrzymać nie mogli, aby się protestowali[i], iż o żadnych konstytucyach onego siejmu wiedzieć nie

[a] *Dodaję za* Dr. 1. [b] *W tekscie:* samych. [c] *Wyraz nieczytelny.*

[d] *W tekscie*: dzierżawca dostateczną i wojenną co należył. *Przyjmuję korekturę z* Dr. 1.

[e] *W tekscie*: p. starosta Lubomierski, podstarości sądecki. *Wyraz* starosta *zbędny, Lubomierski był tylko podstarościm, i on tylko jedynym poborcą.* Dr. 1. *zmienia wyraz:* dał, *na:* dali.

[f] *W tekscie*: pierwszy. [g] *W tekscie*: pacti somciens.

[h] *W tekscie*: mieć. [i] *W tekscie*: prostowali.

[1] *Stanisław, ob. nr. 65 art. 5 i nr. 66.* [2] *Tj. z Dniepra.*

[3] *Z r. 1589 i 1593. Vol. leg. II 1329 i 1402.*

chcą, ani województwo podlegać jem nie ma, gdyż jem jest konstytucya dawna uczyniona.

17. Też tego w propozycyej króla JM. dotkniono, [iż żołnierzowi podarek][a] jest zatrzymany, zaczym wojsko na kreski służy; na to taka zgoda nas wszech, przypatrzywszy się prawu pospolitemu, a zwłaszcza konstytucyej »de disciplina militari« anni 159[1][1], wiele i z których krajów żołnierza być ma z kwarty i jako się[b] żołnierz zachować powinien, tedy sądzimy, iż więcej być go nie ma[c], tylko ile na cały rok kwarta wynosi, a jeśliby więcej go trzeba, tedy aż za uchwałą siejmową przymowan być ma z naznaczenim zapłaty jemu. Acz tedy na przeszłym[d][2] siejmie wola jest przyczynienia żołnierza, jednak z ukazanim, skądby zapłata być miała, to jest z pogłównego żydowskiego, z retent[e] poborowych przeszłych, tedy stamtąd tej zapłaty rekwirować mają, gdyż jego przymować i tak długo chować miano, pókiby ty zapłaty ukazanie stawało. Nie chcemy tedy nic o nim ani o zapłacie jego wiedzieć, a zwłaszcza, iż nad zwyczaj wszech wojowników zimie jest zatrzymany i w tych krajach rozłożony, kędy namni go na zimę nie trzeba, ku wielki szkodzie i ubliżeniu praw i wolności naszych. Za czym zgoda wszech, aby pp. posłowie prosieli J. K. M., aby stąd beł odwiedzion na ten czas, gdyż i wojska tak cesarza krześciańskiego, jako tureckiego, z przyległych nam krajów są zwiedzione, a jeśliby był zimie potrzebny, tedy pewnie na Podolu od Tatar, a nie tu, gdzie obawiamy się, aby to raczy nie ku uciśnieniu osób pewnych się stało.

18. A co się tycze tego ponktu w propozycyej, abyśmy mądrze, szczerze i gruntownie[f] o ojczyźnie radzili, a co [się] postanowi, statecznie dzierżeli, tego wszyscy i[n] genere i każdy in specie sobie życzemy, i każdy z nas candide o rzeczach tych mówił, i dzierżeć to, coby za konsensem swych się postanowieło, wszyscyśmy gotowi beli.

19. Drukarze nad konsens swój[g] [aby] nie drukowali i prosić J. K. M., aby poena peculatus beła tak na drukarza, jako i na tego, ktoby mu podał w druk rzeczy nie podpisane i nie zapieczętowane, od swych województw zgodnie postanowione, a forum[h] inter causas officii na trybunał aby beło, a zwłaszcza, iż konstytucya o tym obmawia podpisie.

20. Dołożono też w propozycyej Króla JM. te słowa: »Są insze mala domowe, iż rady nasze[i], namowy nasze jawne wszystkiemu światu bywają; jako bezpieczni być możem«[3] etc.

---

[a] *Dodaję za* Dr. 1. [b] *W tekscie*: sam. [c] *W tekscie*: radzimy, iż nie raczy być co nie ma. *Korrektura za* Dr. 1. [d] *W tekscie*: przyszlym.
[e] *W tekscie*: retenty. [f] *W tekscie*: gratownie. [g] *W tekscie*: swech.
[h] *W* Dr.: Actorum, *i dano jako ustęp 20.* [i] *W tekscie*: wasze.

[1] *Vol. leg. II 1372.* [2] *Z r. 1596, Vol. leg. II 1444*: O obronie.
[3] *Ob. Scriptores rerum polonicarum t. 20 str. 336.*

21. W tem zwyczaje starożytne i swobody zachowują[a] [się] w cale i prawo pospolite o tym postanowione, aby na nas bez nas nic stanowione nie beło. Przy tym prawie stojąc i namni się od niego nie oddalając, życzemy, z całością praw naszych aby co naostrożni postępowało się w tym, a napominamy[b] pp. posłów naszych, aby dawnych[c] praw we wszystkim strzegli i nic jem przeciwnego nie stanowieli.

22. A co się tycze ostatniego punktu w propozycyi króla JM. o wróceniu[d] się posłów ze Szwecyej, wyprawionych [z] sejmu, na to taka zgoda wszech zaszła, aby pp. posłowie zaciągu[e] żadnego dalszym postępkiem na Koronę nie wnosieli pozwolenim swoim.

Artykuły przez IchM. pp. senatory i rycerstwo województwa krakowskiego zgodnie podane.

1. Pactis conventis aby się stało dosyć już skutecznie od J. K. M. omnibus in genere etc.

2. Prosić J. K. M., aby gród wieczny w Sączu[f] i w Bieczu beł[1].

3. Konstytucye przeszłego siejmu, przeciwko którem zaszła województwa krakowskiego protestacya[2], aby beły na tym siejmie zniesione.

4. O kaduki[g] prosić, aby ich pierwi instygator J. [K.] M. dochodził i doszedł, aniżby je komu J. K. M. konferować miał i raczył.

5. Danie[h] żup, także i zasadzenie piecowych dla szukania soli, także i bicie szybów[i] nowych aby beło wedle przestrogi i pana bachmistrza[j 3] i decyzyi[k] IchM. komisarzów teraz niedawno od Króla JM. naznaczonych; a cetnarka, bałwany szlacheckie, aby beły wedle starodawny ceny[l], i wagi i chędogie. O co contra secus facientes forum na trybunał ex eorum officio inter officii causas[4].

6. Aby konstytucya anni 91 de disciplina militari[5], o żołnierzach kwarcianych uczyniona, o wszystkich in genere rozumiana[ł] i deklarowana była, forum vero[m] na trybunał, jako w niej napisano jest.

7. Pp. posłowie starać się mają, aby decyzya się stała około pierwszego

---

[a] *W tekscie*: zachowają. [b] *W tekscie*: napominajmy. [c] *W tekscie*: zdanych.
[d] *W tekscie*: zróceniu. [e] *W tekscie:* zaciągać.
[f] *W tekscie*: w Sandzie. [g] *W tekscie:* kondycye.
[h] *W tekscie*: dumi. [i] *W tekscie:* sypów.
[j] *W tekscie*: bechikstrza. [k] *W tekscie*: decusij.
[l] *W tekscie*: oni. [ł] *W tekscie*: rozmiana. [m] *W tekscie:* rectum (?) sero.

[1] *Ob. instrukcyę z r. 1598 art. 29.* [3] *Ob. nr. 67 i 68.* [3] *Morsztyn Jan.*
[4] *Ob. instrukcyę z r. 1598 art. 27.* [5] *Vol. leg. II 1372.*

miesca[a] między sędzim ziemskim[1] a stolnikiem[2] i łowczem ziemskiem krakowskim[3] na sejmie przyszłym.

8. Okazowanie aby doszło we wszystkich województwach z waronkiem wedle konstytucyej przedtem o tem uczynionych; a jeśliby mogli, porozumiawszy się z[b] pp. posły województwa sendomierskiego, na jednym miejscu, to jest pod Nowym Miastem[4], to oboje województwa razem jednego dnia okazać się, dla pewnych przyczyn o to się starać mają pp. posłowie.

9. Starać się mają pp. posłowie, aby to konstytucyą opatrzono było, iżby już dali nikomu dzierżawy żadny ani starostwa nie dawano[c] z onerowanim trzech części, a to dlatego, aby starodawne onera Reipublicae i powinności mogły być odprawowane.

10. Starać się także IchM. pp. posłowie mają, aby rusznic używanie penitus zabronione było prócz wojny.

11. Starać się IchM. pp. posłowie mają, aby Ukraina[d] do starego zwyczaju i posłuszeństwa starościego wprawiona beła, czym się zawsze swawoleństwo tamtej krainy hamowało.

12. Pp. posłowie nasi instygować mają, aby na przodku sejmu wszystkie wakancye rozdane beły, a nie[e], to aby się ni w co[f] nie wdawali, czego się tam[g] IchM. pp. senatorowie pomódz ofiarowali.

13. Także z wielką pielnością starać się mają i IchM. p. senatory nasze solicytować, aby conajprzedzi różnice[h] między IchM. pp. senatory naszemi beły uskromione.

14. A iż się znajduje niewarowna w Koronie mynica, która wychodzi z różnych minnic, napomnieć[i] JM. p. podskarbiego[5] jako tego, którego to urzędowi należy, aby serio JM. wejrzał[j], jakoby dobra mennica[k] i za wiadomością JM. w Koronie była[l]; także aby cudzoziemska mennica była wywołana, żebyśmy jej drożej nie brali, niż na ich ziemi jest.

15. Pp. posłowie starać się mają, aby mieszczanie krakowscy groszów z achteli od piwowarów nie brali. — Aby generalne korczyńskie sejmiki przyszły w swą klubę sub poenis in statuto expressis a forum[ł] na trybunał.

16. Także na szlachcice[m], którzyby się na sejmiki nie zjeżdżali, wina

---

[a] *W tekscie*: mierszadza. [b] *W tekscie*: o.
[c] *W tekscie*: dawno. [d] *W tekscie*: kraina.
[e] *W tekscie*: apo. [f] *W tekscie*: niewinność.
[g] *W tekscie*: pan. [h] *W tekscie*: rusnicze.
[i] *W tekscie*: napewniej. [j] *W tekscie*: scrow. JM. wierzat.
[k] *W tekscie*: minnice. [l] *W tekscie*: było.
[ł] *W tekscie*: instituto expensis sume (?). [m] *W tekscie*: szlachcic.

[1] *Trepka Jan.* [2] *Wielopolski Stanisław.* [3] *Branickt Jan.*
[4] *Korczyn.* [5] *Firlej Jan.*

trzy grzywny; jednak ci, co sami swym pługiem orzą a kmieci nie mają, wolni od tej peny być mają; o co każdemu popierać wolno.

17. Także starać się mają, aby ta konstytucya obwarowana była, aby consuetudines stare składania sejmików nie były łamane, ale aby przynamni cztery niedziele przed siejmem siejmik główny korczyński naznaczon bywał.

18. Także starać się mają z pilnością, aby IchM. pp. senatorowie obecnie przy Królu JM. wedle konstytucyej króla Henryka [1] sub ammissione dignitatis mieszkali; o co wolno każdemu na trybunał pozwać, na co dawna konstytucya deklarowana być ma.

19. Także starać się mają, aby ta konstytucya [2] deklarowana i obroniona była, aby pp. deputaci na trybunałach nie ważeli się pamiętnego więcy brać, tylko jedno a ....[a] causae; także aby każdy pisarz[b], też i na trybunalech, nie ważeł się więcy brać [od] ekstraktów, jedno pięć groszy, a od kontrowersyej wedle starego prawa. A to się ma rozumieć i na sędzie ziemskie, grodzkie i na podstaroście.

20. Także starać się mają, aby komisye w swej klubie zostawały et in disquisitionem aby nie przychodziły illegitime, [lecz], wedle prawa wyprawione, aby były każdemu wydawane.

21. Starać się pp. posłowie z wielką pielnością mają pospołu i z drugimi inszymi pp. kolegami swoimi, aby perswazyami swymi przywieść mogli IchM. pp. posły i senatory W. Ks. Litewskiego[c], iżby pro una vice Polaka przyjęli na biskupstwo wileńskie [3].

22. Także starać się mają, aby IchM. pp. W. Ks. Litewskiego kwartę pozwoli[li], jako i my, na obronę R. P.

23. Także i pp. posłowie z wielką pilnością starać się maję, aby konstytucya [4] o potomstwie żon, które nałożnicami[d] beły, deklarowana beła, aby nie tylko na potomstwo, ale i na same matki ich ekstendowała się.

24. Także starać się mają, aby konstytucye o adherentach[e] [5] beły zniesione.

25. Także o Lendak[f] [6] starać się mają, żeby ta[g] szkoda R. P. nie zachodziła, ale żeby się wrócił do Korony.

---

[a] *Wyraz nieczytelny; może było:* a quavis causa. [b] *W tekscie*: pisać.
[c] *W tekscie*: W. K. M. [d] *W tekscie*: założnicami.
[e] *W tekcie*: adherencyach. [f] *W tekscie*: Lendach. [g] *W tekscie*: że była.

[1] *Artykuły Henrykowskie z r. 1573, Vol. leg. II 599.*
[2] *Konst. z r. 1578 art. 23, Vol. leg. II 968.*
[3] *Mowa o sprawie Bernarda Maciejowskiego, mianowanego biskupem wileńskim, którego Litwa uznać nie chciała.*
[4] *Z r. 1578, Vol. leg. II 971*: De illegitima prole.
[5] *Z r. 1589, Vol. leg. II 1269*: Adherentowie arcyksiążęcia Maksymiliana.
[6] *Wieś w powiecie spiskim. Ob. o tem instrukcyę z r. 1598, art. 29.*

26. O komisyą także z Cesarzem JM. krześciańskiem dla gruntu zachodzenia i sprawiedliwości czynienia, zwłaszcza o poddane zbiegłe, starać się mają, aby doszła i na każdy rok bywała.

27. Aby szlachta na trybunale tym sposobem, jako [się] działo po te czasy, nie beła wzywana, ale pozwany gdy będzie, aby pierwy scrutinium[a] wezwanych na siemiku i potym ex scrutinio[a] o tym....[b] decretum uczynione było.

28. Także aby na frymarki[c] pp. posłowie nasi dóbr R. P. nie zezwalali[d]; także i na cła.

29. Nakoniec starać się pielnie pp. posłowie mają, aby mieszczanie z szlachcicem i poddanem jego forum mieli w ziemstwie, ale dziedzicy, bądźto duchowny dziedzic, bądź świecki, z sobą de posteritate *(sic)*...[e] czynieli in suo....[e] circa haereditates kruscu, gór siarczanych we Swoszowicach. A Król JM. aby tego impedytować sądem swym nie raczył, aż się wyrozprawia, prosić J. K. M. posłowie mają.

Petita.

1. Przyczynę[f] za JM. p. bieckiem[1] pp. posłowie nasi z IchM. pp. radami uczynić mają, pilnie się i statecznie włożywszy do wszystkich[g] stanów, aby spolnie [od] J. K. M. prośbami swymi otrzymali, żeby tandem mieć mógł opatrzenie, gdyż i radomskie[h] starostwo i konstytucya o wzięciu[i] jego uprzątnęła się była p. bieckiemu.

2. IchM. pp. Myszkowskim iż zapłata beła naznaczona i konstytucyą była obwarowana z poboru anni 93[2], a iż to nie doszło, ante omnia na pewnych resztach ma się temu dosyć stać; o to prosić K. JM. i pp. posłów wszystkich.

3. Pp. posłowie nasi mają za JM. p. sandeckiem prosić także, aby JM. zapłacono beło, gdyż też [to] także obwarowano beło[3].

4. Za JM. stolnikową Jordanową[4] prosić pp. posłowie mają, aby w prawie swym do[j] myślimieckiego wójtostwa dożywociem zostawiona beła[5].

5. Także [za] JM. p. Stefanem Kazimierskim z Biberstynu przyczynić

---

[a] *W tekscie*: soraliwio. [b] *W tekscie*: smale. [c] *W tekscie*: fermenki.
[d] *W tekscie*: zwalali. [e] *W tekscie wyraz nieczytelny.*
[f] *W tekscie*: przyczyńca. [g] *W tekscie*: raczystych.
[h] *W tekscie*: radumskie. [i] *W tekscie*: zwięciu. [j] *W tekscie*: niźli.

[1] *Zborowski Andrzej.* [2] *Ob. wyżej str. 189 art. 37 i str. 193 art. 43.*
[3] *Ob. wyżej str. 189 art. 37 i str. 193 art. 43. Mowa o Krzysztofie Komorowskim kasztelanie sądeckim.*
[4] *Wdowa po Spytku Jordanie stolniku krakowskim.* [5] *Ob. wyżej str. 177 nr. 6.*

się, aby za swe posługi krwawe przeciw R. P. jaką konsolacyą miał i nagrodę od Króla JM.

6. Za JM. p. podkomorzym mielnickim[a 1], który R. P. i na wojnie i w pokoju wielkim kosztem służeł, także się do króla JM. przyczynić.

7. Za JM. p. Adamem Roznem, który także i roty wodził i na wojnach koronnych bywał i R. P. i teraz nie przestaje służyć, także się przyczynić.

8. Za p. Andrzejem Rejem, aby się został przy Dziewięcielach[2] wedle praw i przywilejów swych, także prosić K. JM. mają.

9. Za p. Taszyckimi[b] prosić, iż im dzierżawa odeszła po zabitym bracie ich na potrzebie R. P. przeciwko Nalewajkowi, a do wielkich zawiedzeń[c] nieboszczyk i sam siebie i bracią swą na tę posługę zawiódł i tam wszystko stracił; prosić Króla JM. mają za nimi.

10. Za p. Szubskim[d 3], który to dobrze zasłużeł, po kilka siejmów a za nim przyczyna beła; aby ratowan był, prosić Króla JM.

11. JejM. p. wojewodzina mazowiecka[4] aby sądzona beła na tym siejmie, prosić.

12. Iż collegium krakowskie, na którym wiele należy Reipublicae, legata[e] testamento od Królowy JM. sławny pani, teraz zmarły, mają, prosić J. K. M., aby to im zatrzymano nie beło.

13. Za p. Janem Jordanem o wójtostwo kęckie[f] aby przy prawie swym zostawion beł, pilnie prosić Króla JM.

14. Za p. Radeckim, aby miał nagrodę służb[g] swych, prosić Króla JM.

15. Za p. Zagórskim o nagrodę sukcesyi prosić.

16. Za p. Sewerynem Płazą prosić, aby jego krzywdy i szkody od Węgrów mogły mu być nagrodzone[5].

17. Miasto Kazimierz prosi o swe postulata, które będą słuszne[6].

18. Za Wieliczczany prosić, aby J. K. M. na ich angarye wejrzeć raczeł, gdyż są przy tym skarbie koronnym, a obnażeni są prawie ze wszystkiego.

19. Za Mieszkowskiego potomkami prosić, aby ich sądzono.

20. Za p. Lepsczeniem[7] o indigenat.

21. Za p. Jadwigą Krzywańską prosić.

---

[a] *Dr.*: Machnickiem. [b] *W tekscie i Dr.*: Łasickimi. [c] *W tekscie*: zawiedzenia.
[d] *W tekscie*: Srobskim. *Ob. instrukcyę z r. 1598 art. 65.*
[e] *W tekscie*: legatas. [f] *W tekcie*: ziemskie. *Ob. wyżej str. 190 art. 46.*
[g] *W tekscie*: slub.

[1] *Kasper Dembieński. Ob. instrukcyę z r. 1598 art. 50.*
[2] *Dziewięcioły wieś, par. Nasiechowice, gm. Kacice, pow. miechowski.*
[3] *Ob. instrukcyę z r. 1598, art. 48.* [4] *Wdowa po Stanisławie Krzyskim?*
[5] *Ob. instrukcyę z r. 1598 art. 52.* [6] *Ob. instrukcyę z r. 1598 art. 62.*
[7] *Lepseni Stefan, węgier.*

LII. Sejmik województwa krakowskiego dla elekcyi podsędka w Proszowicach 29 maja 1597 r.

Urząd podsędkostwa ziemskiego krakowskiego wakował z powodu śmierci Józefa Kowalowskiego. — Król nadał z pośród kandydatów, przedstawionych przez sejmik, podsędkostwo Kasprowi Wielopolskiemu. Ob. przywilej królewski dla tegoż z 11 czerwca 1597 r., Terr. Crac. t. 103 str. 1—2.

71. *Uniwersał Mikołaja Firleja wojewody krakowskiego, składający sejmik województwa krakowskiego w Proszowicach na 29 maja 1597 r. dla wyboru czterech kandydatów na podsędkostwo krakowskie. Z Kazimierza 29 kwietnia 1597 r.*

Rp.: 1. *Castr. Crac. Rel. t. 24 str. 642—4*: Oblata litterarum magnifici Nicolai Firliey. *Pod. do ksiąg 6 maja 1597 r.*: Quas [litteras] officium praesens subscriptas imprimis circa celebrationem iudiciorum querellarum plurimae nobilitati ministeriali regni generali nobili Laurentio Zielonski publicare et diem electionis subiudicis terrae Cracoviensis proclamare mandavit; qui personaliter stans recognovit se id fecisse; deinde eas in acta castrensia capitanealia Cracoviensia inseri fecit et postmodum ex actis hisce sub sigillo officii capitanealis depromptas terrigenis iurisdictionis praesentis, quorum copia sibi dabatur, extradebat. — 2. *Castr. Biec. t. 31 str. 862—863. Obl. 5 maja 1597 r.* — 3. *Castr. Sand. t. 107 str. 826—827. Obl. 7 maja 1597 r.*

Mikołaj Firlej z Dąbrowice wojewoda krakowski, nowomiejski, kazimirski etc. starosta. Wszem wobec i każdemu z osobna, komuby to wiedzieć należało, osobliwie IchM. panom senatorom, dygnitarzam, urzędnikom i wszemu rycerstwu województwa krakowskiego, panom i braciej mej łaskawej, po zaleceniu przyjacielskich służb moich oznajmuję, iż za wakowaniem urzędu podsędkoctwa krakowskiego, czyniąc powinności swej wojewodzej dosyć, aby się ludziom w sprawiedliwości omieszkanie i zwłoka nie działa, składam i naznaczam czas elekcyej podsędkowskiej, dzień 29 maja, do Proszowic, wedle zwyczaju. Proszę tedy i napominam wszech panów i braciej mej łaskawej, abyście WM. na czas i miejsce pomienione zjechać się raczyli i obrali[a] z pośrodku siebie czterech elektów, na ten urząd godnych i sposobnych, wedle zwyczaju i prawa pospolitego. Co nie wątpię, że WM. z chęci i powinności swej szlacheckiej uczynić raczycie i ten uniwersał mój jeden drugiemu dla lepszej wiadomości i obwieszczenia ludzi szlacheckich odsełać bez zatrzymania WM. raczcie. Z tym chęć i służby me braterskie WM. zalecam, a na więtsze tego świadectwo ręką[m] się swą podpisał i pieczęć przycisnąć rozkazał. Dan w Kazimierzu dnia 29 aprilis 1597. — Mikołaj Firlej z Dąbrowice wojewoda krakowski.

[a] *W tekscie*: osoby.

LIII. Sejmik deputacki województwa krakowskiego w Proszowicach 15 września 1597 r.

72. *Instrukcya, dana przez sejmik województwa krakowskiego wysłanym przezeń do podstarościego krakowskiego Józefa Latoszyńskiego w sprawie pani Zabawskiej. Z Proszowic 15 września 1597 r.*

Rp. 1. *Castr. Crac. Rel. t. 24 str. 1615—6*: Oblata instructionis nobilitatis ex conventu particulari Prossoviensi. *Pod. do ksiąg 18 września 1597 r. przez Marcyana Chełmskiego chorążego krakowskiego i Jana Polanowskiego komornika granicznego powiatów krakowskiego, proszowskiego i ksiąskiego; oryginał, opatrzony podpisami i pieczęciami Stanisława Morskiego, Mikołaja Kotkowskiego, Mikołaja Kazimierskiego, Andrzeja Oleśnickiego i Krzysztofa Pawłowskiego*: ex conventu electionis. *Dodano:* Ex copia.

Instrukcya IchM. panom: JM. panu Marcyanowi Chełmskiemu chorążemu ziemie krakowskiej i JM. panu Janowi Polanowskiemu komornikowi granicznemu krakowskiemu z sejmiku elekcyej deputackiej proszowskiej dana w sprawie paniej Zabawskiej powinnych.

Przyniesiono to we śrzodek koła rycerskiego na elekcyą deputata trybunalnego zgromadzonego od powinnych paniej Zabawskiej, iż WM., panie podstarości, privata autoritate sub praetextu officii sui vires suas przyłączywszy do braciej nieboszczyka pana Jarosza Zabawskiego, którzy obwinili żonę jego, jakoby ona miała być conscia zamordowania męża swego, tęż bracią nieboszczykowską viribus officii et praesentia sua ufortyfikowawszy, ważyli się tego, że też to panią Zabawską, żonę nieboszczykowską, nullo iure victam, do tego osiadłą, przeciwko prawu pospolitemu z obrazą jego wielką w domu jej własnem pojmali[a]; którą pojmaną do urzędu grodzkiego krakowskiego przywieźli a WM. ją in carceres niepokonaną przeciwko prawu i wolnościom naszym szlacheckiem przyjął i do jakichsi sądów sobie nienależnych postępowałeś WM. przeciwko niej, i jakoby rzeczy niektóre są wystraszone i wyciśnione na niej, konfessatami jakiemiś je nazywając. W którem wszystkiem postępku baczemy być wielką urazę swobód i wolności naszych, zwłaszcza statutu »neminem captivabimus nisi iure victum« i konstytucyej coronationis K. J. M. »o nie osiadłych« i »o imaniu wywołańców«[2]. Były też dwa statuty wspomnione od panów Zabawskich ku podparciu sprawy swej, jeden de quatuor arti-

[a] *W tekscie:* pojmać.

[1] *Latoszyński Józef podstarości i sędzia grodzki krakowski.*

[2] *Z r. 1588, Vol. leg. II 1217—1218; por. tamże 1214*: O pojmaniu i więzieniu szlachcica.

culis castrensibus, drugi: officium semper debet esse paratum in ministranda iustitia in executione rei iudicatae[a], co tej sprawie nie służy. Przeto obawiając się, aby ta pani Zabawska dalszego praeiudicium nie odniosła, i postrzegając tego, aby się to w województwie tutecznym albo kędy indziej dalej komu inszemu nie działo, autoritate zjazdu tutecznego WM. napominamy, abyś WM. z tą panią Zabawską praecipitanter nic nie postępował, zaczymby większa uraza prawu być miała przez WM., i owszem żądamy WM., abyś onę WM. z tego więzienia, do którego jest przez WM. wsadzona, wolną uczynił, a strona, która się mieni być od niej ukrzywdzoną, agat iure mediante in foro fori competenter przeciwko niej; nie wątpiąc, że WM., wiedząc to, jako są pożyteczne w każdej R. P. [prawa] bezpieczeństwu[b] należące, o nich z każdej miary przestrzegać będziesz chciał, jakoby nie były niwczem naruszone. Widziemy tedy, obie stronie wysłyszawszy, niejaki skory postępek w tym pojmaniu a nam obywatelom krakowskiem barzo żałosny i straszny dla złej na potem sequellae i WM. w tem przestrzegamy, abyś WM. napotym takiej wymówki za słuszną u siebie nie miał, żeś WM. tak rozumiał, gdyż WM. to zgodnie dostatecznemi wywody pokazujemy, że to rozumienie nasze jest, że takie prędkie ruszenie się urzędu, pojmanie i w więzieniu trzymanie jest walczące z prawem i wolnościami naszemi i z trwogą niemałą naszą o domowe bezpieczeństwa, żebychmy go w pokoju zażyć mogli. Powtóre tedy prosiemy i braterskie napominamy, abyś WM. i dla zgodliwego rozumienia naszego i dla zatrudnienia tak województwa, jako i osób w tę sprawę zaciągnionych, żebyś WM. raczej za to, co rozum ukazuje, i prawo pospolite jąć się, aniżeli uniesieniu afektów dogadzać raczył. A gdzieby WM. inaczej to rozumieć chciał, a na zgodne napomnienie nasze obejźrzeć się nie chciał, tedy zleciliśmy IchM. panom braciej naszej, które do WM. ślemy, aby to napomnienie nasze do akt urzędu WM. zaraz wpisać dali. Datum w Proszowicach 15 septembris a. d. 1597. — Stanisław Morski na ten czas marszałek województwa krakowskiego za zleceniem wszego rycerstwa województwa krakowskiego, ręką swą. Mikołaj Kotkowski pisarz ziemski sieradzki za zleceniem IchM. panów braciej zgodnym. Mikołaj Kazimierski za zleceniem IchM. panów braciej na to deputowany, ręką. Andrzej Oleśnicki z Oleśnik z poruczenia[c] IchM. inszych panów braciej. Chrystof Pawłowski za zleceniem IchM. panów braciej[1].

[a] *W tekscie:* re iudicata. [b] *W tekscie:* bezpieczeństwo. [c] *W tekscie:* poręczenia.

[1] *Bezpośrednio po tym akcie wpisano w księgę taki ustęp:* A urodzony Wojciech Ziemiecki, wiedząc jako o poselstwie IchM. osób wyszy pomienionych do przerzeczonego JM. pana podstarościego krakowskiego z przerzeczoną instrukcyą posłanych, tak i o upominaniu się przez niech na nie responsu i przy podaniu do akt niniejszych instrukcyej ich oblicznie będąc imieniem urodzonych panów Jana i Pawła Zabawskich przypominał JM. panu podstarościemu ich własną i oczywistą przeciwną

73. *Protestacya Jana i Pawła Zabawskich, wniesiona w grodzie krakowskim, przeciwko instrukcyi sejmiku województwa krakowskiego z 15 września 1597 r. W Krakowie 19 września 1597 r.*

Rp. 1. *Castr. Crac. Rel. t. 24 str. 1625–1633.*

Oppositio Zabawskich contra instructionem nomine conventus Prossoviensis factam.

Urodzony Jan Zabawski z Zabawy, przed urzędem i akty niniejszemi grodzkiemi krakowskiemi oczywiście stanąwszy, imieniem swym i imieniem urodzonego Pawła Zabawskiego, brata swego stryjecznego rodzonego, opowiedział się, iż jako przedtym we społek z tym bratem swym we śrzodę blisko przeszłą [1], dowiedziawszy się o poselstwie urodzonych pana Marcyana Chełmskiego chorążego ziemie i pana Jana Polanowskiego komornika granicznego powiatu krakowskiego [2], jakoby z sejmiku elekcyej deputackiej proszowskiego blisko przeszłego, do urodzonego pana Józefa Latoszyńskiego podstarościego krakowskiego oddanym, oponował się przeciwko temu poselstwu, ukazując je być nie od wszystkiego rycerstwa braciej stanu szlacheckiego województwa krakowskiego na tamten sejmik zgromadzonych, ale od niktórych osób, którzy się na instrukcyą tego poselstwa podpisali i zlecenie wszystkiego rycerstwa województwa krakowskiego sobie przywłaszczyli, wyprawieni, gdyż on też, i z wiela innemi bracią rycerstwa tego województwa na tem sejmiku będąc, dosyć dostateczną skargę domu swego tam przełożył przeciwko urodzonej Halszce Czuryłównie z Książnic, żenie niekiedy urodzonego Hieronima Zabawskiego, brata swego stryjecznego, która, niedotrzymawając mu wiary swej małżeńskiej, i owszem mu ją złamawszy, truciznami, któremi się oń kusiła, nie mogąc go z tego świata znieść, przez pewne najmity swe, złoczyńce nań przenajęte, onego zabiła, o co in recenti crimine będąc

afektacyą i opozycyą po oddaniu tego poselstwa za świeża zarazem uczynioną, rekwirując imieniem ich JM. pana podstarościego, aby w tej mierze oglądał się na powinność urzędu swego i opisanie prawa pospolitego a w niebytności IchM. panów Zabawskich, gdy oni zabawieni są sposobianiem się tak na termin jutrzejszy przeciwko mordercom nieboszczyka brata swego, jako i na scrutinium poniedziałkowe przeciwko jątrwi swej paniej Zabawskiej przypadające, nic takowego nie czynił, coby też onem i prawu pospolitemu prejudykować mogło, ofiarując przerzeczonych panów Zabawskich, że też oni, jako najrychlej będą mogli tu przybyć, pierwszą afektacyą swoję prawem pospolitem podpartą powtórzą i onę na piśmie do akt niniejszych także podadzą, a gdyby się im w czem ubliżyło, nie zaniechaliby o to z niem prawem czynić. Wojciech Ziemięcki.

[1] *17 września.* [2] *Ob. nr. 72.*

przez tych to Zabawskich pojmana, do urzędu grodzkiego krakowskiego dla odniesienia sprawiedliwości in eodem recenti crimine jest przez nich oddana; i acz proces recentis criminis z nią zaczął się, jednak do tych czasów skutecznej sprawiedliwości od urzędu grodzkiego krakowskiego nie odnoszą. Przeciwko czemu acz powinni tej to Halszki Czuryłówny z Książnic, pokrywając jej winność, dochodzenia sprawiedliwości z niej, tych to Zabawskich pretensyą urazu wolności pospolitej nie imania nikogo prawem nieprzekonanego dościa tej sprawiedliwości przekazowali, nie mając względu na ekscepcyą w pirwszem prawie[1] tej wolności opisaną, która pozwala voluntarios homicidas i insze zbrodnie prawem nie przekonane imać — i pośledniejsze statuta urzędy staroście obwięzują, aby zawsze byli gotowi każdemu in recenti crimine do czynienia sprawiedliwości — i ekscypuje recentia crimina, równo je cum iure victis kładąc, zakazując imania osiadłego szlachcica a recens crimen tak ciasno rozumiejąc, jakoby się tylko na to ściągać miało, gdyby tylko zbójce w półkoszku, gdy dobywa z woza łupu, towaru, bądź statku czyjego, na dobrowolnej drodze rozbitego, albo gdy kto kogo rąbie, kole, strzela, zastał, co jest nie jedno contra mentem et verba legis, ale przeciwko zwyczajowi, rozumowi, podobieństwu i sprawiedliwości samej. Jednak za zniesieniem się w pośrodek braciej onego zjazdu tych dwu skarg, bądź petycyej sobie przeciwnej, gdy różne o tym różnych zdania były i owszem wiele ich na tę sprawę, jako onemu miejscu nienależną, nic nie mówili, choć od drugich, którzy ją nienależnie tam wciągać chcieli, o to napominani i solicytowani byli, za tym rozróżnieniem nic jednostajnie w tej sprawie conclusum nie było, i owszem za rozróżnieniem i około deputata, których miasto jednego dwu różnych obrali (na co principaliter ten zjazd jest złożony a potem na słuchanie posłów na sejm przeszły obranych), przy konkluzyej tego sejmiku i rozchodzeniu się rycerstwa z koła nie było to wspominano, z poselstwem jakim w tej sprawie bądź to do króla JM., bądź do urzędu tutecznego, wyprawować, jako się zwykło zachowywać w konkluzyach zgodnych, na które tam zarazem w kole deputaty do podpisania przy wszystkich mianują. Jakoż i według prawa i biegu pospolitego konkluzya żadna o takowej sprawie privatorum na tamtym zjeździe być nie mogła, gdyż privatorum causae nie na zjeździech, ale in subselliis traktowane i agitowane bywają, publicae consultationes nie tylko im nie mają być interrumpowane, ale owszem prawo wyraźne broni takowych przypuszczać ad publicas consultationes, którzy privatas causas mają; urzędy też wszelakie, jeśli excedunt metas officii albo też niedbałemi się pokazują w czynieniu dosyć powinności swojej, nie na sejmikach, ale in iudiciis supremarum instantiarum, na trybunale albo na

[1] *Mieli tu na myśli przywilej krakowski z r. 1433, pomieszczony w statucie Łaskiego. Vol. leg I 93.*

sejmie per ordinaria iudicia za pozwem poprawowane i reformowane bywają; w czem to województwo, które nie zwykło bywać przyczyną konfuzyej i nierządów, i owszem przy porządku zachowałem i prawem pospolitem opisanym zwykło statecznie trwać a każdą rzecz swym porządkiem odprawować, nie wdawało się w nienależne i niezwykłe sobie sądy i dekreta, upatrując, że cokolwiek nie na miescu swoim i nie czasu swego dzieje się, to też żadnej wagi nie miewa i do skutku nie dochodzi. Jakoż choćby niektórzy z powinnych tej to obwinionej tak daleceby się byli tam unosili za prywatnemi afektami i życzliwościami swojemi ku niej, albo którymkolwiek osobom, żeby i jej sprawiedliwą i porządną karność zgwałceniem wolności, sąd takowej zbrodnie in recenti crimine uczynionej opresyą nazywać chcieli, ozwaliby się byli na to tamże zarazem nie tylko ci sami Zabawscy, i więtszy poczet powinnych ich, jako ludzi tu w Koronie i w tym województwie przednim z starodawna rozrodzonych, a przy nich wiele innych ludzi do żadnej strony nie przywiązanych, jedno prawa pospolitego i porządku należnego i zachowałego przestrzegających, którzyby nie dopuścili prywatnemi sprawami publicas consultationes turbować miasto pomnożenia sprawiedliwości przez obranie jednego deputata, takowemi inhibicyami (których i króla JM. prawo pospolite broni) sprawiedliwość w tak znacznej krzywdzie tych to Zabawskich hamować, winowajcę ich sprawiedliwie i wedle prawa pojmaną kazać wypuszczać i do niekarności takowej zbrodnie pomagać; ale oprócz samej mowy pro et contra bez konkluzyej, która sine ordinario iudicio być nie mogła, nie było tam nic conclusum o takowym poselstwie prawu pospolitemu przeciwnym. I napominali tamże zarazem w przeszłą śrzodę JM. p. podstarościego krakowskiego, aby on to poselstwo nie jako od wszystkiego sejmiku, ale od niktórych osób do siebie wyprawione, albo od jednej im przeciwnej strony, przymował, a więcej się na prawo pospolite, powinność urzędu swego, w tej sprawie oglądając, tej to winowajce ich Halszki Czuryłówny z Książnic nie tylko nie wypuszczał, ale owszem, jakoby jem, pozwalając przy prezentowaniu jej przez się więzienia, na nie pozwolił, też i straży przy niej tak za takową instancyą strony przeciwnej o wyswobodzenie jej żeby jem tym więcej pozwolił przestrzegać pilnowania jej, aby prawu dostała, napominając i przestrzegając go w tym, gdzie jeśliby one chciał wypuścić, że tym samym rychlej prawo pospolite i sprawiedliwość obrazi, z powinności urzędu swego wystąpi i onym da przyczynę czynienia z sobą prawem o wypuszczenie winowajce ich od nich in recenti crimine pojmanej i do urzędu swego oddanej i nie uczynienie skutecznej sprawiedliwości z niej podług opisania tegoż prawa pospolitego. Które to takowe opowiedzienie ich obudwu i rekwizycyą urzędowną jako w niebytności ich tu w Krakowie, gdy się na dalsze poparcie tej sprawy gotowali, było przypomniano przez urodzonego Wojciecha Ziemięckiego, przyjaciela ich, przerzeczonemu JM. panu podsta-

rościemu krakowskiemu i przy podaniu per oblatam od przerzeczonych IchM. panów, którzy to poselstwo sprawowali, tam tej mianowanej instrukcyej, do akt tutecznych zapisanej, tak i przerzeczony Jan Zabawski, nazajutrz po zapisaniu tego przyjechawszy tu do Krakowa, i dowiedziawszy się o podaniu do akt niniejszych tej instrukcyej, reiterując opozycyą swoję wyszej opisaną, na to poselstwo za świeża uczynioną, i przy zapisaniu tej instrukcyej przypomnioną, praecavendo celeriori administrationi iustitiae suae z tej winowajce i mężobójce od urzędu niniejszego, onę imieniem swym i przerzeczonego Pawła Zabawskiego, brata swego, powtórzył i do akt niniejszych zapisać dał. — Jan Zabawski z Zabawy. Paweł Zabawski z Zabawy własną[1].

LIV. Sejmik przedsejmowy województwa krakowskiego w Proszowicach 10 lutego 1598 r.

Król mandatem, datowanym z Warszawy 5 grudnia 1597 r., złożył sejmik województwa krakowskiego w Proszowicach na 10 lutego, główny małopolski w Korczynie na 13 lutego, sejm w Warszawie na 2 marca 1598 r., Castr. Crac. Rel. t. 25 str. 3—4. Obl. 2 stycznia 1598 r. — Legacya królewska na sejmiki przedsejmowe Czart. nr. 370 str. 43—54.

74. *Instrukcya posłom na sejm z sejmiku województwa krakowskiego w Proszowicach [10 lutego] 1598 r.*

Rp. 1. *Zam. nr. 1809 t. I k. 316—319. Kopia współczesna. Daty akt nie podaje: że jednak jestto instrukcya na sejm, który się miał rozpocząć 2 marca 1598 r., więc oczywiście z tego tylko może pochodzić sejmiku.*

Instrukcya i artykuły sejmiku proszowskiego IchM. pp. posłom województwa krakowskiego na sejm blisko przyszły warszawski — to jest IchM. pp.: panu Zygmuntowi Myszkowskiemu z Mierowa staroście piotrkowskiemu, p. Stanisławowi Lubomierskiemu staroście sądeckiemu, p. Fierlejowi wojewodzicowi krakowskiemu, p. Mikołajowi Kazimierskiemu, p. Stanisławowi Morskiemu, p. Adamowi Roznowi podana — pro die 2 martii a. 1598[a] złożony.

[a] *W tekscie błędnie:* 1599.

[1] *Późniejsze akta w tej sprawie Zabawskich ob. w Castr. Crac. Rel. t. 25 str. 13, 39, 276, 314.*

Naprzód IchM. pp. posłowie dziękować będą J. K. M. za miłościwe a prawie ojcowskie obmyślawania R. P. naszej z wiela uważnych przyczyn zachodzących.

1. A iż J. K. M. w instrukcyej swej przełożyć raczył o potrzebach zachodzących w dziedzicznem królestwie szwedzkiem, życzyliby sobie tego IchM. pp. obywatele województwa krakowskiego, aby consilio prius, niż jakiemi inszemi sposoby, do uspokojenia potrzeb tamtego królestwa J. K. M. przystępować raczył. Jednak jeśliby to inaczej być nie mogło, telko żeby J. K. M. sam swą osobą rzeczom tamtem zabiegać musiał, dają in ea parte panom posłom doskonałą moc, aby do tego postąpili, coby beło ex re R. P. et dignitate ac securitate J. K. M., zgadzając się z inszemi województwy; similiter o ratunku aby tam ineant rationes pp. posłowie, porozumiawszy się z inszemi województwy o poratowaniu J. K. M., nic jednak niezwyczajnego i nieznośnego na nas nie przynosząc[1].

2. Opatrzenie granic koronnych od nieprzyjaciela postronnego z kwarty a żołnierz żeby beł ocerklowany, jakoby przezeń więtsza się szkoda nie działa, niż obrona, i aby na Ukrainie podolskiej w obozie leżał.

3. Na wykupno klejnotów aby retenta wielgopolskie i pruskie obrócone beły[2].

4. Upominki tatarskie według dawnych zwyczajów z skarbu polskiego i litewskiego odprawowane być mają.

5. W traktaty z Moskwą nie zda się być cum dignitate Regni, aby tak z nagła do nich przystępować miano, ale wyprawić posły, upominając się restytucyej ziemie siewierskiej, a zatem pod tem pretekstem może być wstęp do dalszych traktatów.

6. Niezgody, odia intestina, aby się uspokoić mogły, starać się pp. posłowie mają, aby się J. K. M. w to włożyć raczył.

7. Pruska ziemia iż od Hanczpacha[3] wielkie angarye czuje[a], który apelacej do J. K. M. nie dopuszcza, aby komisarze z sejmu deputowani [byli] do Prus, którzyby medium należli, aby się to nie działo.

8. Inflancką ziemię w dobrą ordinacyą wprawić i prawa na tem sejmie jem namówić i postanowić; a prezydent aby beł narodu polskiego, nie Niemiec[4].

9. Modum należć zabieżenia praktykom pod odjazd J. K. M., także i niebezpieczeństwom R. P., porozumiewając się z inemi województwy i z p. senatorami.

10. O żołnierzach i ich buntach aby się pilna inkwizycya uczyniła i, jeśliby się co tak enorme pokazało, autores aby beli pokarani; nihilo-

[a] *W tekscie*: czyni.

[1] *Por. konst. z r. 1598, Vol. leg. II 1451*: Reassumpcya i deklaracya niektórych konstytucyi przeszłych.

[2] *Por. konst. z r. 1598, Vol. leg. II 1451*: Szafunek poborów i wykupienie klejnotów.

[3] *Jerzy Fryderyk brandenburski administrator księstwa pruskiego.*

[4] *Por. konst. z r. 1598, Vol. leg. II 1474*: Ordynacya ziemi inflanckiej.

minus inposterum surowie to opatrzyć, aby się takie spiski i konfederacye nie działy.

11, Z strony biskupstwa wileńskiego pp. posłowie starać się mają, aby się ta kontrowersya na sejmie blisko przyszłem omnino uspokoiła cum dignitate regis et Regni[1].

12. Okazowanie aby beło po wszystkich województwach jednego dnia, a to pod bytnością J. K. M.

13. Rusznic penitus nie używać sub poena bannitionis; a ktoby z rusznice zabieł, infamis et confiscatione bonorum karany być ma[2].

14. Szlachta nowo poczyniona i scartabelli i kupcy, którzy nobilitacyą otrzymali, aby jaką znaczną posługę R. P. uczynili a na tę drogę do Szwecyej propriis sumptibus się stawili K. J. M. sub poena privationis nobilitatis et confiscatione bonorum, prócz tych, którzy w Moskwie krwią swą to zasługowali; a od tego czasu aby mieszczanie majętności ziemskiej nie kupowali sub ammissione eorundem bonorum, a ci, co nakupieli, aby przeciwko niem wedle starego prawa postępowano.

15. Statut litewski nowy[3], który nie beł na sejmie rewidowany, aby beł zniesiony a zwłaszcza w tych rzeczach, które są ku szkodzie koronnej.

16. O imaniu i karaniu szlachciców w mieście statut toruński[4] [aby] beł umoderowany; także i konstytucya o tumulciech z deklaracyą recentis criminis[5].

17. Pactis conventis starać się, aby się dosyć stało.

18. O klejnoty i wszystkie mobilia sławnej pamięci królowy JM Hanny[6], które Koronie oddała, przypomnieć.

19. Sprawiedliwości trybunalskiej aby beła poprawa.

20. Mynica zła aby beła z Korony wywołana i na tych penę postanowiać, którzy ją wnoszą do Korony.

21. Collegium krakowskie[go] professorom iż nie jest sufficiens provisio meritis, aby jem probostwo ś. Michała beło inkorporowane salvis modernis possessoribus.

22. Elekcya opatów iż jest zwątlona, zaczem szlachciców w klasztorzech mało, aby jem wolna zachowana beła wedle dawnego zwyczaju i prawa.

23. Komisye, których z kancelaryej wydawać nie chcą, starać się pp. posłowie mają, aby, komu potrzebne, wydawane beły, a te, które stanęły, wzruszane nie beły.

---

[1] *Ob. wyżej str. 185 art. 12.* [2] *Por. konst. z r. 1598, Vol. leg. II 1472:* O mężobójstwie z rusznic. [3] *Tj. statut litewski III, uchwalony w r. 1588.*

[4] *Z r. 1520. Ob. wyżej str. 39 uw. 2.*

[5] *Mowa tu o konst. z r. 1593, Vol. leg. II 1399:* O tumulciech. *Żądanie to uwzględniono w konst. z r. 1598, Vol. leg. II 1451:* Reasumpcya i deklaracya niektórych konstytucyi przeszłych. [6] *Anna Jagiellonka.*

24. Lustracya bonorum regalium aby dochodziła według konstytucyej [1].

25. W odpowiedziach aby refusio damnorum zniesiona beła [2]; także de duellis winy w konstytucyej [3] opisane aby zniesione beły.

26. Subsellia prawne pod odjazd J. K. M aby nie wakowały a egzemptów żeby nie dawano, zwłaszcza do zapisów [4].

27. Sól aby wedle prawa i zwyczaju dawnego była wydawana a forum z żupnikiem contra facientem na trybunał sub poena mille marcarum [5].

28. Ustawy wojewódzkie aby beły przywiedzione in executionem po wszystkiej Koronie a forum urzędowi miejskiemu w grodzie.

29. Gród sądecki i biecki aby wieczne beły [6].

30. Opatrzenie zamków pogranicznych Lubowle, Krakowa, Sącza, Kaniowa [7], Czerkas, Kamieńca podolskiego.

31. Iż snadź się rozróżnili ludzie religiej greckiej i do jakichsi snadź krwawych niesnasek miałoby przychodzić, aby pp. posłowie o to się starali pilno, aby temu zabieżano beło, i dekreta, jeśliżeby które in eo passu przeciwne prawu zachodziły, aby zahamowane beły.

32. O forum cum spiritualibus porozumieć się z inszemi województwy, przeciwko czemu opowiedział się JM. ksiądz kardynał, biskup krakowski [8], imieniem swego duchowieństwa.

33. Ktoby się szlachcicem zwał a nie był niem, ma się tu na sejmiku wywodzić a w wywodzeniu szlachectwa gdyby który szlachcic świadczył [a] za chłopem, przyznawając się do niego, szlachectwo ma tracić; ktoby też naganił szlachcica a nie dowiódł, sessionem turris rok podpada.

34. Konstytucye sejmowe przy konkluzyej sejmu pod pieczęcią koronną aby panom posłom beły wydane i modum conclusionis sejmów naleść; a przy świecach aby nie żegnali, ale żeby się protestowali a z sejmu żeby nic nie beło.

35. Securitas iudiciorum et officiorum aby beła acrius napisana, niż jest w starych prawiech.

36. Kommisarze z sejmu aby beli deputowani do rozgraniczenia Korony z ziemią węgierską.

---

[a] *W tekscie*: świadcząc.

[1] *Ob. konst. z r. 1598, Vol. leg. II 1452:* Lustracya dóbr stołu naszego.

[2] *Konst. z r. 1588, Vol. leg. II 1213:* O odpowiedzi.

[3] *Z r. 1588, Vol. leg. II 1214:* De duellis.

[4] *Ob. konst. z r. 1598, Vol. leg. II 1451*: Reasumpcya i deklaracya niektórych konstytucyi przeszłych.

[5] *Ob. konst. z r. 1598, Vol. leg. II 1456*: O soli krakowskiej.

[6] *Ob. konst. z r. 1598, Vol leg. II 1468*: Wieczność grodów sądeckiego i bieckiego.

[7] *Ob. konst z r. 1598, Vol. leg. II 1473*: Położenie cła na budowanie zamku kaniowskiego. [8] *Radziwiłł Jerzy.*

37. Rajce krakowscy aby beli powinni skończyć liczbę, która się poczęła za sławnej pamięci króla Stefana z prowentów wszystkich miejskich [1].

38. O pruskich dobrach, które mere należą mensae regiae, aby zatrudniane nie beły żadnemi konstytucyami.

39. Lendak [2], do probostwa miechowskiego należący w Węgrzech, odpadł za przedaniem JM. księdza kardynala Batorego [3]; starać się aby beł rekuperowany.

40. Sołtysi, wójtowie, ubyli do służby R. P., iż ich panowie poskupowali; poruczyć pp. posłom, aby w to wejrzeli, jakoby służba R. P. beła.

41. Mężobójcy bannitów, jeśliże winom jakiem w prawie pospolitem na mężobójce opisanem podlegać mają, deklaracyej prosić.

42. Z Wojna [4], z Łomaz [5], z Kodnicza [6] zatrzymane kwarty aby do Rawy beły oddane.

43. Konstytucyą o żołnierzach et disciplina militari [7] in suo robore utwierdzić i, jeśliby się co więcej zdało, obostrzyć prosiemy.

44. Gdy się trafią z którego województwa dwaj posłowie na sejm, aby potiores zostawali a kognicya o tem ma być w kole poselskiem.

45. Pamiętając na merita świętej pamięci K. JM. Stefana, przyczynić się mają pp. posłowie do K. JM. za JM. panem Stefanem Batorem, aby mu indigenatus beł pozwolony.

Postulata.

46. Fides publica w zapłacie IchM. pp. Myszkowskiem aby eliberowana beła, pilnie prosić mają, gdyż na tem wiele R. P. należy [8]; także JM. panu sądeckiemu [9] i JM. panu małogoskiemu [10].

47. Prosić za JM. p. chorążem krakowskim [11], aby na tem sejmie przez K. JM. i stany koronne z apelacyej sprawa jego rozsądzona beła z należną przestrogą i ochroną auctoritatis decretorum tribunalis regni i prerogatywy gruntów szlacheckich, iżby ta sprawa wedle rozsądku i dekretu trybunalskiego ze wszystkich jej angarej beła emundata przez K. JM., a pp. posłowie mają się pilnie starać o to, aby na tem sejmie ta sprawa efekt swój wzięła albo na trybunał odesłana beła.

---

[1] *Komisyę w tej sprawie wyznaczył król Stefan jeszcze 24 marca 1582 r., Castr. Crac. Rel. t. 8 str. 669. Ob. do tej sprawy Teut. t. 15 str. 673—5, 842—843. Piekosiński, Prawa, przywileje i statuta miasta Krakowa t. II nr. 295, 296, 303.*

[2] *Ob. wyżej str. 216 art. 25 i uw. 6.* [3] *Andrzej.* [4] *Wojny na Podlasiu.*

[5] *Łomazy, pow. bialski na Podlasiu.* [6] *Kodeń, pow. bialski na Podlasiu.*

[7] *Z r. 1591, Vol. leg. II 1367—1374.* [8] *Ob. konst. z r. 1598, Vol. leg. II 1464*: Naznaczenie zapłaty długu ad fidem publicam pożyczanego ur. Myszkowskim.

[9] *Komorowski Krzysztof, ob. str. 189 art. 37.*

[10] *Lubomirski Sebastyan, ob. str. 193 art. 43.* [11] *Chełmski Marcyan.*

48. Także za p. Rejem[1] prosić mają, iż ś. pamięci król Zygmunt August dać raczył prawem wiecznem wieś Dziewięciele[2], która nigdy nie beła mensae regiae, ale szlachecka, o którą teraz od instygatora ma impediment p. Rej, jakoby miała należeć do stołu K. JM., prosić pilno J. K. M. posłowie mają i serio się o to oponować, gdyż to nie mało afficit libertates nostras, aby ta sprawa na początku sejmu beła skończona i osądzona i p. Rej aby przy daninie swej był zachowan.

49. Za JM. p. Strzałą[3] sędzią zatorskiem przyczynić się mają pp. posłowie do K. JM. o cło od soli za granicę śląską idącej podług obietnice sławnej pamięci króla Stefana, także i prośby wszystkiego koła rycerskiego na koronacyej Króla JM. i zezwolenia IchM. pp. senatorów, aby mu beł na to cło przywilej dany.

50. Za JM. p. Kasprem Dembieńskiem podkomorzym mielnickiem do K. JM. pp. posłowie przyczyniać się mają, że snadź go ....[a] w Litwie gdzie jest impossessionatus, i aby tę sprawę K. JM. sądzić raczył.

51. Za p. hachmistrzem wielickiem[4] jako urzędnikiem R. P. mają się przyczyniać pp. posłowie do K. JM., aby według prawa i przywileju beł zachowany.

52. Postulatum p. Płazy[5] o więzienie w Węgrzech.

53. Za potomkami nieboszczyka p. Pieniążka kawalera[6] przyczynić się do K. JM., aby mu dług beł zapłacony.

54. Postulatum p. Wietora o odjęcie majętności przy Wieliczce.

55. Postulatum JM. pana Spytka Jordana z strony wójtowstwa myślinickiego[7].

56. Postulatum JM. pana Achacego Jordana o naście gwałtowne na kamienicę jego, aby mu beła sprawiedliwość uczyniona.

57. Postulatum JM. pana starosty niepołomskiego[8] z strony szop na jego gruncie postawionych przezeń, aby go pensya naznaczona z Wieliczki na każdy rok dochodziła i przywilejem obwarowana beła.

58. Za JM. panem starostą kamienieckiem[9] przyczynić się do K. JM., aby beł wzgląd na jego znaczne posługi.

59. Za JM. panem Stefanem Kazimierskiem przyczynić się do K. JM., aby za swe znaczne posługi w R. P. odniósł nagrodę.

60. Za pp. Taszyckiemi przyczynić się do K. JM., których brat w potrzebie R. P. zabit, a wieś Przysieki[10], którą trzymał, jem odięto i komu inszemu dano; aby czem inszem onym nagroda beła uczyniona.

---

[a] *Tu dwa wyrazy nieczytelne.*

[1] *Andrzej. Ob. wyżej str. 218 art. 8. Sprawę, o której tu mowa, rozstrzygnął król Zygmunt III na sejmie wyrokiem z 18 marca 1598 r. Ten wyrok w oblacie w Castr. Crac. Rel. t. 25 str. 1101—1105.* [2] *Dziewięcioły wieś, par. Nasiechowice, gm. Kacice, pow. miechowski.* [3] *Piotr.* [4] *Morsztyn Jan.* [5] *Seweryn. Ob. wyżej str. 177 art. 11.* [6] *Prokop, ob. wyżej str. 147 art. 30.* [7] *Ob. wyżej str. 177 uw. 6 i str. 217 art. 4.* [8] *Branicki Jan.* [9] *Potocki Jan.* [10] *Przysieki wieś, pow. jasielski. Ob. str. 218 art. 9.*

61. Postulatum IchM. pp. z domu Gryfów, aby probostwo miechowskie nie beło dawane exnunc nikomu inszemu, jedno z domu tychże pp. Gryfów; a prosić, aby JM. ks. kardynał Batory[1] uczynił koadjutorem księdza Kaspra Branickiego kanonika krakowskiego.

62. Postulatum ubogiej wdowy Zahorskiej, której męża i syna zamordowano; aby mogła sprawiedliwość odnieść.

63. Postulatum mieszczan Kazimierskich, aby K. JM. jem rewizyę aprobować raczył[2].

64. Postulatum Wiśliczan o inkorporacyą wójtowstwa[3].

65. Postulatum piwowarów krakowskich[4].

66. Postulatum p. Szubskiego.

LV. Sejmik przedsejmowy województwa krakowskiego w Proszowicach 17 stycznia 1600 r.

Król złożył sejmik województwa krakowskiego w Proszowicach na 17 stycznia, główny małopolski (conventus capitalis) w Korczynie na 26 stycznia, a sejm w Warszawie na 9 lutego 1600 r. Tylko zapiska o publikacyi z 1 grudnia 1599 r. Castr. Sand. t. 108 str. 966—967. Może instrukcya królewska na te sejmiki Czart. nr. 351 str. 286—201: Kopia instrukcyej na sejmiki pro 29 decembris *(sic)* anni 1599 posłom od J. K. M. podanej. — *Ten sejmik został zerwany, ob. nr. 75.*

LVI. Sejmik powtórny przedsejmowy województwa krakowskiego w Proszowicach 3 lutego 1600 r.

75. *Mandat Zygmunta III króla do starosty krakowskiego Mikołaja Zebrzydowskiego, składający ponownie sejmik województwa krakowskiego w Proszowicach na 3 lutego 1600 r. Z Warszawy 20 stycznia 1600 r.*

Rp. 1. *Castr. Crac. Rel. t. 27 str. 2—4*: Oblata litterarum conventus particularis Prossoviensis iterum denuntiandi. *Pod. do ksiąg przez Szymona Dzikowskiego łożnego królewskiego 26 stycznia 1600 r. Na końcu aktu zapiska o proklamacyi sejmiku.*

---

[1] *Andrzej.* [2] *Postulat ten załatwiono w konst. 1598 r., Vol. leg. II 1471*: Oprawa miasta Kazimierza.

[3] *Postulat ten załatwiono w konst. 1598 r., Vol. leg. II 1465*: Inkorporacya wójtostwa miast Wiślice i Krosna.

[4] *Zapewne chodziło o zatwierdzenie statutu cechowego. Zygmunt II zatwierdził statut dla cechu karczmarzy i piwowarów krakowskich 8 marca 1600 r. na sejmie, Castr. Crac. Rel. t. 64 str. 447 - 451. Druk. Piekosiński, Prawa, przywileje i statuta miasta Krakowa t. II nr. 1626.*

Zygmunt III z Bożej łaski król polski, wielkie książe litewskie, ruskie, pruskie, mazowieckie, żmodzkie, inflanckie etc., szwecki, gocki, wandalski dziedziczny król. Wielmożny uprzejmie nam miły[1]. Doszła nas wiadomość, że za rozruchem i tumultem od ludzi niktórych sejmik proszowski jest rozerwany [i] bez zawarcia i postanowienia wszelakiego, co w sprawach pilnych i ważnych R. P. jest imieniem naszym przełożono, rozjechali się wszyscy. Nie może się to nam podobać, iż tak ważne R. P. sprawy przez takowe tumulty są zatrudnione. Nie chcąc, aby te sprawy bez pewnego obmyślenia i postanowienia ostać miały, naznaczamy znowu zjazd do skończenia tam zaczętych namów, tamże w Proszowicach na dzień III miesiąca lutego blisko przyszły. Przeto mieć chcemy i rozkazujemy Uprzejmości Waszej, abyś to bez omieszkania do wszystkich obywatelów tamecznych wiadomości przywieść rozkazał i obwołać, aby się nikt nie ważył na ten zjazd tumultem z hajduki, kozaki, strzelcami, strzelbą wszelaką, jeździć, pod winami w statucie[2] na przeciwko tem, którzy armati veniunt ad conventus, postanowionemi. Listy też, które posyłamy z kancelaryej naszej, abyś tak te, które intytulowane są, jako też, które bez tytułów, tytuły urzędnikom ziemskim i ludziom szlacheckim starostwa swego napisawszy, rozesłał. A sam też, Uprzejmość Wasza, żebyś na sejmiku tem był i starał się z pilnością we społek z innemi, aby na nim posłowie na sejm walny koronny słusznie i wedle praw, ludzie spokojni, stateczni i baczni, w sprawach i potrzebach R. P. biegli, którzyby R. P. miłowali, a nie swych rzeczy własnych, jedno spraw R. P. byli pilni, aby o wszech sprawach i potrzebach R. P. koronnych z nami i radami naszemi radzić dostatecznie mogli. Uczynisz to Wierność Wasza z powinności urzędu swego i dla łaski naszej. Dan z Warszawy d. 20 stycznia roku pańskiego 1600, panowania naszego polskiego XIII, szwedzkiego VI. — Na własne J. K. M. rozkazanie.

76. *Instrukcya, dana posłom na sejm z sejmiku województwa krakowskiego w Proszowicach 3 lutego 1600 r.*

Rp. 1. *Zam. nr. 1203 k. 278–282. Kopia współczesna.*

Artykuły województwa krakowskiego na sejmiku proszewskim 3[a] febr. panom posłom podane na sejm walny koronny warszawski 1600.

1. Naprzód IchM. panowie posłowie pilno podziękować mają J. K. M. za pilne a prawie ojcowskie obmyślawanie potrzeb R. P.

[1] *Zebrzydowski Mikołaj starosta krakowski.*
[2] *Z r. 1507 Vol. leg. II 363. Por. konst. z r. 1581, Vol. leg. II 1012.*

2. Konstytucyą przeszłego sejmu około lustracyej i egzempcyej bonorum quingentorum millium i założenia z skarbu[1] wedle opisania jej do efektu po odwotowaniu na propozycyą, do spraw inszych nie przystępując, pp. posłowie przywieść mają.

3. Poprawa trybunału pod ten czas R. P. tak ściśniony niebezpieczeństwy zewsząd insza być nie może, jedno ta, aby do przysięgi pp. deputatów przyłożono beło, iżby kożdy deputat z kożdego województwa beł powinien przez wszytek trybunał, tak piotrkowski, jako i lubelski, mieszkać obecnie excepto legali impedimento, to jest choroby, a sprawa która by absque personali actu odprawiona być nie mogła.

4. Konkluzye sejmowych namów aby na początku szósty niedziele Król JM. czynić raczył, nie czekając ostatniego dnia i świec, a ostatni dzień na samo żegnanie tylko ostawać ma.

5. Legem sumptuariam et modum habitus samym tylko plebeis imponere, stanu szlacheckiego w tym nie ruszając.

6. Komisye i akty komisarskie aby według praw dawnych i nowo postanowionych in suo esse et robore zostawały a komisye wszytkim ich potrzebującym per officiales cancellariae według ostatniego prawa koronacyej J. K. M.[2] wydawane być mają sub poena 100 marcarum. O którą forum na trybunał inter causas officii.

7. Z strony wyjeżdżania naszych do cudzy ziemie na ćwiczenie i służbę żołnierską przy starym prawie pp. posłowie zostawać mają[3].

8. Tatary J. K. M. aby de suo według zwyczaju królów IchM. Augusta i Stefana odprawował, pp. posłowie efficere mają.

9. Z Moskiewskim o zatrzymanie pokoju tak, aby to beło z uszanowaniem dostojeństwa J. K. M. i bezpieczeństwem koronnym, porozumiewać się z inszemi posłami.

10. J. K. M. usilnie prosić, aby do Swecyej odjeżdżać nie raczył; wszakże gdzieby tego rzeczy J. K. M. potrzebowały, żeby bez odjazdu J. K. M. być nie mogło, tedy w tym porozumiewać się z inszemi; wszakże jednak aby to beło cum dignitate regis et Regni.

11. Postulatom województwa tego aby J. K. M. dosyć uczynił, pilnie J. K. M. o to solicytować. A gdy się im dosyć stanie, tedy J. K. M. na poratowanie rekuperacyej Swecyej czopowe połowicą mniej, niźli anno 98 uchwalone[4], pozwolić mają; składne od win, kiedy je kto złożyć będzie chciał na składziech konstytucyami opisanych, w czym od po-

[1] *Z r. 1598, Vol. leg. II 1451*: Szafunek poboru i wykupienie klejnotów i wykupno dóbr naszych, *i 1452*: Lustracya dóbr stołu naszego. *Ob. konst. z r. 1601, Vol. leg. II 1493*: Lustracya.

[2] *Z r. 1588, Vol. leg. II 1210:* O kommissyach i kommissarzach na granicach.

[3] *Ob. konst. z r. 1601, Vol. leg. II 1498*: O tych, co do wojsk obcych wyjeżdżają.

[4] *Vol. leg. II 1479–1493.*

borce żaden hamowan być nie ma sub poena 100 marcarum ad instantiam cuiusvis in iudicio tribunalis Regni inter causas officii repetenda[a]; pobór czwartego grosza simpliciter wybieranego; portoria gdańskie; pobór fordański; pogłówne żydowskie; retenta poborów wielgopolskich i W. Ks. Lit., oprócz tych, które są konstytucyami na egzempcyą naznaczone, jednak tak, jeśli że też insze województwa J. K. M. jaki rachunek podadzą.

12. O tumulciech i okazowaniach pruskich, co wszytko oderwanie od Korony redolet, aby J. K. M. pilno inkwizycyą uczynić rozkazać raczył, J. K. M. prosić.

13. Okazowanie na sejmie walnym generalne aby uchwalone beło, co aż po sejmie w pierwszą śrzodę po świątkach za Kazimierzem województwu naszemu naznaczając. A to żeby już[b] trwało in posterum kożdego roku. Imminentibus periculis niczem inszem oprócz pospolitym ruszeniem zabiegać chcemy, że jeśliby insze województwa tego okazowania nie chciały, tedy pp. posłowie naszy nam je przynieść mają.

14. W inflanckiej ziemi dignitates, officia, opatrzenia, tylko Polakom a Litwie alternatim aby bely dawane, a te, które już są rozdane, aby bely odebrane i wyższym sposobem rozdane, pp. posłowie pilnie prosić mają.

15. Pactis conventis[1] aby we wszytkim dosyć się stało, a mianowicie proces i konfederacya aby doszedł i kompozycya inter status.

16. Kreowanie nowy szlachty aby się na sejmie za przyczyną pp. posłów i pp. hetmanów odprawowało. A te nobilitacye aby w konstytucye cum consensu omnium ordinum Regni wpisowane bely a wywód slachectwa aby na zamkach własnych powiatów odprawował się in posterum[2].

17. Komisye na rozsądzenie krzywd od państw pogranicznych aby bywały kożdy rok od J. K. M. dawane i do Cesarza JM. aby Król JM. takież komisarze wyprawić wedle konstytucyej raczył, pp. posłowie prosić mają.

18. Statut 1507 reassumując[3], on tak deklarować potrzeba, iż nikt na sądy i na sejmiki jako cum armis et in armis seditionem praesentibus *(sic)*, tak z hajduki, kozaki, żołnierzmi, przyjeżdżać niema sub poenis in eodem statuto contentis. To się na kożdego jakiejkolwiek preeminencyej i wokacyej ściągać ma[4].

19. Iż się barzo wiele łupiestwo domów szlacheckich namnożyło

[a] *W tekscie*: reptenda. [b] *W tekscie*: im.

[1] *Z r. 1587, Vol. leg. II 1096—1200 (sic).*
[2] *Ob. konst. z r. 1601, Vol. leg. II 1502*: O nowej szlachcie.
[3] *Balzer, Corpus iuris polonici t. III nr. 6 art. 17.*
[4] *Ob. konst. z r. 1601, Vol. leg. II 1527*: O rusznicach.

a proces contra spoliatores bonorum do tego czasu w prawie nie beł opisany, przeto contra spoliatores taki proces namówić, aby przeciw spoliatorom forum in officio castrensi loco patrati delicti beło ukazano a pozew przeciw takim in bonis, jeśli osiedli, albo, jeśli nieosiedli, w ręce bądź tam, kędy się rodził, albo przemieszkiwa, kładziony być ma 4 niedziele przed terminem. A kładzienie pozwu ma być publikowane na sądziech albo targu onego miasta, którego grodowi on spoliator jurysdycyej podległ. Czego relacya zaraz uczyniona być ma. I tam ten spoliator in primo termino tanquam peremptorio[a] stanąć będzie powinien. A jeśli stanie, od żadnych accessoria apelacyi nie dopuszczać oprócz a sententia definitiva, i ta apelacya na którykolwiek trybunał, bądź piotrkowski, bądź lubelski, in duabus septimanis dewolwować się ma i tę kauzę trybunał zaraz extra regestrum, kiedy przypadnie, sądzić ma, w czym scrutinium w onym grodzie odprawowane być ma. Co się ma rozumieć [nie] de causis civilibus et iuribus controversis, tylko mere de spoliatoribus, którzy, najachawszy, złupiwszy, jadą precz.

20. Dekreta trybunalskie między kimkolwiek proferowane w swy wadze według dawnych praw zostawać i na sejmie, z żadnego pretekstu in dubium wokowane, pogotowiu podnoszone być nie mają.

21. O długi do zapisu pod sejmikiem i sejmem sprawy aby się odprawowały in officio castrensi. Także pro violenta expulsione.

22. Proces contra bannitos[b] namówić i przywieść in executionem. Acz może być male obtentum inferowane in quavis instantia causae, jednak nie ma być tylko in puncto bannitionis, i to raz od niego wolna apelacya na trybunał.

23. O opiekach przy starym prawie zostawamy et de non alienandis bonis ante 24 annum sine consensu amicorum statut[1] reassumując.

24. Statut o fałszywy monecie[2] reassumować i w egzekucyą wprawić.

25. Klejnoty koronne i Koronie należące aby rewidowane beły przez pp. rady i posły, którzy do słuchania lidzby p. podskarbiego deputowani bywają.

25. Forum na przekupnie wina, co po nie do Węgier jeżdżą a z nim[c] się bądź gwałtem, bądź potajemno, do Korony przewodzą, in officio castrensi sine quavis appellatione być ma. A wina na kożdego cuiuscunque status 100 marcarum. A na starostę i celnika niedbałego, któryby je connivente przepuszczał, 200 grzywien. A Węgrowie gdzieby nie wedle dawnych fiserów krakowskich wozili beczki, w którychby się najdowało 120 garcy, tedy mają z nim nazad jachać. A ktoby je kupił

[a] *W tekscie*: peremptorie. [b] *W tekscie*: bannites. [c] *W tekscie*: a w swym.

[1] *Constitutiones Cracovienses, Vol. leg. II 326*: De bonis minorennibus resignatis per pueros non inscribendis. [2] *Konst. z r. 1527, Vol. leg. I 476.*

ex plebeis, tedy je traci ipso facto, połowicę delatorowi a połowicę staroście.

26. Calumniatoriae citationes barzo się wszczęły. Zaczym penę więtszą i forum naznaczyć; a to tylko ściągać się ma in hunc effectum.

27. Konstytucyą anni 65[1] o nieježdżeniu kupców koronnych do postronnych krajów reassumować.

28. Wedle konstytucyej anni 98[2] pp. posłowie nasi mają się zachować w pisaniu i konkludowaniu konstytucyej. Które zaraz z kancelaryi do nas przynieść mają i aktykować[a] w grodziech. A któreby się w druku z niemi nie zgadzały, mają być pro irritis et inanibus.

29. Konstytucyą o rzekach anni 98[3] znieść, a przy konstytucyej 67[4] zostawać o jaziech uczynionej[b] i onę reassumować.

30. Węgrowie, którzy kupują bydło, konie i wszelakie insze towary w Polsce, aby od tego cło albo tryczatek[5] dawali, takie, jakie też od nas w Węgrzech biorą. Także też aby płótna surowego i przędze u nas nie śmieli kupować pod straceniem tego, coby kupieli. Które tryczatki w dobrach J. K. M. mają być egzekwowane.

31. Forum cum spiritualibus namówić.

32. Frymarki wieczności przeciw prawu[c].

33. Indigenatus aby nie beły dawane sine consensu ordinum i opponować się mają pp. posłowie, aby na tym sejmie nie beły dane żadne.

34. Iż od pp. żupników szlachta w przedawaniu drogo soli nad prawo, także w umniejszeniu cetnarów i beczek są angaryowani[6], forum z żupnikami na trybunał inter causas officii et poenam 100 marcarum namówić. A konstytucyą dwuletniego sejmu[7], która ukazuje forum za dworem, znieść.

35. Żołnierze, którzy beli do Sambora wjechali, pp. posłowie starać się o to mają, aby beli przy asekuracyi od J. K. M. im dany zachowani, gdyż idzie o dignitatem J. K. M. A wszakże inkwizycya ma być około pieniędzy uczyniona o przebranie nad zwyż 70 tysięcy flor.

36. Constitutiones Henrici et Stephani regis około mieszkania IchM.

---

[a] *W tekscie*: aktyfikować. [b] *W tekscie*: uczynionych.

[c] *Zdaje się, że tego zdania nie dokończono. Jest ono w tekscie bezpośrednio złączone z następnem.*

[1] *Tj. z r. 1565, Vol. leg. II 683*: Ustawa na składy i jarmarki pograniczne.

[2] *Takiej konstytucyi z r. 1598 nie ma. Zapewne miano na myśli konst. z r. 1588, Vol. leg. II 1208*: O konstytucyach sejmowych.

[3] *Vol. leg. II 1457*: Rzeki portowe wolne. [4] *Vol. leg. II 726*: Jazy.

[5] *Cło na Węgrzech pobierano pod nazwą tricesimy.*

[6] *Ob. konst. z r. 1601, Vol. leg. II 1524*: Sól w bałwaniech.

[7] *Konst. z r. 1598, Vol. leg. II 1456*: O soli krakowskiej.

pp. rad przy J. K. M. i słuchania i odprawowania posłów cudzoziemskich przy IchM. pp. senatorach [1] aby beły in effectum przywiedzione.

37. Zamki i miasta pograniczne żeby beły od J. K. M. opatrzone żołnierzem i inszemi potrzebami.

38. Correctura iurium aby sine mora doszła, starać się mają pp. posłowie a pena aby beła namówiona na tych, którzyby się na nie nie zjachali, i forum.

Petita.

39. Iż na zgodzie obywatelów koronnych i ludzi wielkich wiele dobrego R. P. należy, prosić pp. posłowie mają J. K. M. i senatu, aby zacięgi wszelakie i waśni J. K. M. mitygować raczył. A mianowicie między p. wojewodą wileńskiem [a 3] uspokojone beły.

40. Strony pana Stanisława Stadnickiego serio się do tego przyłożyć J. K. M. ma, aby się nieodwłocznie komisya stała decisive.

41. Rewizorowie na cło do Żabna [4] panu Dębińskiemu aby beli wysłani z tego sejmu, gdyż sieła na tym obywatelom tam tego kraju należy.

42. Za panem Bekieszem prosić J. K. M. aby beł eliberowan.

43. Sprawa JM. pana Aleksandra Myszkowskiego prosić, aby beła sądzona.

44. Za JM. p. chorążym [5] przyczynić się do J. K. M. wedle potrzeby jego.

45. Strony probostwa miechowskiego J. K. M. prosić, aby według praw dawnych poprzysiężonych, jako przez przodki J. K. M., tak i J. K. M. samego potwierdzonych, zostawił pany Gryfy albo ich familią przy prawie ich, jeśli jakie pokażą [6].

46. W prawa JM. p. wiślickiego [7] o Libuszą [8] wejrzeć i prosić J. K. M., aby beł przy nich zachowan.

47. Za panem Szubskim [c 9] przyczyna.

Posłowie.

P. podkomorzy krakowski [10].
P. starosta niepołomski [11].
P. podkomorzy mielnicki [12].
P. Morski [13].
P. Stefan Kazimierski.
P. Silnicki [14].

---

[a] *Czegoś brak widocznie w tekscie.*
[b] *W tekscie*: Zebin. [c] *W tekscie*: Szabskim.

[1] *Art. 7 t. zw. artykułów Henrykowskich z r. 1573, potwierdzonych przez króla Stefana w r. 1576, Vol. leg II 918.*
[2] *Ob. konst. z r. 1601, Vol. II 1500*: Korrektura praw.
[3] *Radziwiłł Krzysztof Mikołaj.* [4] *Żabno miasteczko, pow. tarnowski.*
[5] *Chełmski Marcyan chorąży ziemski krakowski.*
[6] *Ob. wyżej str. 190 art. 44 i str. 231 art. 61.* [7] *Ligęza Mikołaj.*
[8] *Libusza wieś, pow. gorlicki.* [9] *Ob. wyżej str. 218 art. 10 i 231 art. 66.*
[10] *Cikowski Stanisław.* [11] *Branicki Jan.*
[12] *Dembieński Kasper.* [13] *Stanisław.* [14] *Marcin.*

LVII. Sejmik posejmowy województwa krakowskiego w Proszowicach 15 maja 1600 r.

Król mandatem, datowanym z Warszawy 29 marca 1600 r., złożył sejmik posejmowy województwa krakowskiego w Proszowicach na 15 maja, główny małopolski w Korczynie na 29 maja 1600 r., a to: za zgodnem zezwoleniem wszech stanów i uchwałą sejmową. *Castr. Crac. Rel. t. 27 str. 618—619. Obl. 27 kwietnia 1600 r. Zapiska o proklamacyi tamże str. 625.*

77. *Uniwersał króla Zygmunta III do sejmików, podający, dla jakich spraw zostały zwołane. Z Warszawy 29 marca 1600 r.*

Rp. 1. *Castr. Crac. Rel. t. 27 str. 619–621*: Oblata litterarum S. R. M. conventus particularis ad magn. loci huius capitaneum[1] et nobilitatem palatinatus Cracoviensis. *Obl. 27 kwietnia 1600 r. razem z mandatem do starosty o zwołaniu sejmików z 28 marca 1600 r.* — 2. *Castr. Sand t. 108 str. 1110—1112. Obl. 27 kwietnia 1600 r.*

Wszem wobec, każdemu z osobna, komuby to należało, oznajmujemy, iż za wielkiemi i ważnemi przyczynami i potrzebami R. P., a zgodnem zezwoleniem wszech stanów na tym sejmie walnym złożyliśmy i z uchwały sejmowy uniwersałem tym naszym składamy sejmiki wszech województw, ziem i powiatów na miejscach zwykłych na dzień XV miesiąca maja w roku teraźniejszym. Na których to sejmikach przełożony będzie postępek sejmu tego i potrzeby te R. P., które na nię naciskają; do takowego potym opatrowania ich przystąpimy, do jakiego zgoda i zezwolenie wszech stanów drogę nam poda. A iż na tym sejmie walnym teraźniejszym [ze względu na] niebezpieczeństwa, które z wielu stron nalegają na Koronę, pozwolone jest od wielu województw ruszenie pospolite wedle statutu króla Zygmunta dziada naszego[2], niektóre zaś, acz nie były tym przeciwne i rozumiały, iż pod ten czas obrony R. P. potrzeba, jednak o tym, jako i o inych sprawach, wzięły na namowę do braci na tychże sejmikach [i] o tym się znieść z bracią i do zezwolenia strony tej prędki potężności przeciw nieprzyjacielowi [a] zabieżenia niebezpieczeństwom nagłym przychylić się mają. O okazowaniu także rządnym namowa tamże na sejmiku być ma i któremby województwom potrzebne się zdało, czas, miejsca i porządek jego ma być naznaczony według konstytucyi dawnych około ukazowania uchwalonych i temże sposobem i warunkiem, jaki w tychże konstytucyach jest opisany. A cokolwiek ku dobremu R. P. się postanowi, do tego my się przychylimy i wedle tego w sprawach R. P. postępować będziemy. A iż na porozumieniu spólnym w tych konsultacyach nawięcej należy, aby się wszyscy do jednej sentencyi znieść mogli, tedy

[1] *Zebrzydowski Mikołaj.*

[2] *Z r. 1520, Balzer, Corpus iuris polonici t. III nr. 242 art. 1.*

generalne sejmiki, to jest Wielki Polsce w Kole, Małej w Korczynie, Mazowszu i Podlasiu w Warszawie, pruskiem ziemiom w Grudziądzu na dzień XXIX miesiąca maja składamy, na których sejmikach głównych znieść się mają społecznie przez posły swe ziemie wszytkie, jako które do którego miejsca należą, i nam o zgodzie swy oznajmić; na wiarę czego i utwierdzenie do tego uniwersału naszego pieczęć koronną przycisnąć rozkazaliśmy. Dan w Warszawie dnia XXIX miesiąca marca roku pańskiego 1600, panowania naszego królestw polskiego XIII, szwedzkiego VII roku. — Na własne króla JM. rozkazanie.

LVIII. Sejmik deputacki województwa krakowskiego w Proszowicach 11 września 1600 r.

78. *Protestacya w sprawie elekcyi deputata na sejmiku województwa krakowskiego w Proszowicach 11 września 1600 r., wniesiona do ksiąg grodzkich krakowskich 13 września 1600 r.*

Rp. 1. *Castr. Crac. Rel. t. 27 str. 1743—1745:* Protestatio ratione scismatis Proszovicii in electione deputati facti. Ex copia. *Pod datą 13 września 1600 r.*

Do urzędu i akt grodzkich niniejszych starościch krakowskich przyszedszy urodzony Stanisław Bylina z Leszczyn, Mikołaj Bylicki, Jan Białowocki, Marcin Wielogłowski, swym i braciej wielu imieniem z województwa krakowskiego w Proszowicach będących (na elekcyi blisko przeszły deputata na trybunał), oświadczali się, że oni, przyjechawszy na elekcyą wedle powinności szlachecki, obrali zgodnie urodzonego pana Adama Rozna, człowieka w R. P. zasłużonego i praw koronnych wiadomego, bez wszelakich fakcyej ani praeiudicatis animis, jedno jako komu Pan Bóg do serca podać raczeł. Co widząc zgodę więtszy części, ci, którzy drugiego nominata promowowali, z hajduki i z strzelbą, zjazdom takowym nie należącą, przyjachawszy, żeby pluralitate sententiarum beli daleko inferiores, udali się do akklamacyi, poczciwem ludziom zacnym i domów starożytnych zadawając nieosiadłość, które acz wyświaczali tamże wiele ludzi zacnych, iż beli osiedli, oni uporem swym, tanquam instructi, pisać ich kresek nie dopuścieli, jedno wrzaskiem, przymówkami, ludziom zacnym nieznośnemi, przeszkadzając wołaniem, gdy który wota swe dawał, tak, iż i marszałek, który w takowej konfusyi nie mógł dosłyszeć wszytkich nominacyi kandydata głosów, bo strona przeciwna, która pana Marcina Silnickiego przewieść upornie chciała, czynieli taki wrzask, że wiele ludzi zacnych, rei indignitate moti, cum protestatione z kościoła poszło. Oni, bacząc, że przecie głosów daleko mnij mieli, znowu w swej kupie wotować kazali niektórem, którzy w tym województwie

osiadłości nie mieli, quamvis reclamante parte legitima, przedsię ich głosy pisano. My tedy, widząc, iż takowe inconvenientia w R. P. wolnej być nie mają, sollenniter się opowiadamy, iżeśmy według powinności naszy dosyć skromnie IchM. znosić chcieli, prosząc braterskie, abyśmy od nich nie beli opprymowani, podając medium: jeśliby który nieosiadły był, aby go sine vociferatione marszałkowi, ktoby chciał, referował, a marszałek żeby go inkwirował modeste, ut fit, jeśli tak jest albo nie. Oni tą modestyą naszą nie kontentując się, wołaniem, przymówkami, do sedycyi pochopnemi, ludzie uczciwe a ferendis suffragiis odrażali. Co iż jest publica iniuria, na urząd tuteczny IchM. to nakładają, ut tandem quandocunque huiusmodi pestes et inconvenientia, w R. P. barzo szkodliwe, modo quovis meliori invento były zastanowione.

LIX. Sejmik przedsejmowy województwa krakowskiego w Proszowicach [w połowie grudnia 1600 r.].

W księgach grodzkich nie ma mandatów, składających ten sejmik. Nie zachowały się też po nim zgoła żadne akta.

LX. Sejmik deputacki województwa krakowskiego w Proszowicach 9 września 1602 r.

79. *Stwierdzenie szlachectwa Krzysztofa Marczysza z Zagórzan przez sejmik województwa krakowskiego w Proszowicach 9 września 1602 r.*

Rp. 1. *Castr. Crac. Rel. t. 29 str. 2430–2434:* Oblata deductionis nobilitatis Christopheri Marczysz. *Obl. oryginał, podpisany przez Stanisława Cikowskiego marszałka sejmiku, Krzysztof Marczysz 16 paźdz. 1602 r.*

My rady i rycerstwo województwa krakowskiego, na sejmik proszowski dla obrania deputata na sądy główne trybunalne koronne zgromadzeni, oznajmujemy, iż szlachetny Krzysztof Marczysz z Zagórzan[1] z dekretu trybunału lubelskiego z pewnych kontrowersyi wydanego, prout actus de actu et data Lublini feria tertia post dominicam Exaudi proxima[2] w roku niniejszym 160 wtórym szerzej obmawia, powinien będąc szlachectwo swe wywieść na sejmiku elekcyi deputata nowego w Proszowicach przypadający[m] pro die nona septembris, wywiódł przed nami szlachectwo sposobem niżej opisanym. Naprzód pokazał autentice

[1] *Zagórzany wieś w pow. olkuskim.* [2] *21 maja.*

pod aktem ziemskim krakowskim w poniedziałek po święcie Trójce Przenajświętszej[1] w roku tysiąc pięćset dziewięćdziesiątym piątym, gdzie za naganienim szlachectwa tegoż Marczysza przez niejakiego szlachcica Kazimierza Burzyńskiego przed sądem ziemskim krakowskim wywód swój czynieł, gdzie po przysiędze, uczynionej ex controversiis partium, przez sąd ziemski szlachectwo jego wywiedzione aprobowane jest. Potym documenta insze autentica przodka swego Marczysza [z] Zagórzan, którego syn szlachetny Marcin Marczyszowicz, pradziad jego, ożenieł się był w Karlinie[2] w domu szlacheckim, powiecie lelowskim, z tą Karlińską spłodził Jana Marczysza dziada jego i dwie córki: Zofią i Helżbietę, — te były wydane za szlachcice męże do Zagórzan, Jan Marczysz był wstępniem na kuźnicę bilanowską, w państwie pileckim[3], pojął jedyną córkę Jakuba kuźnika Margorzetę, z tą spłodził piąć synów: Jana, Matysza, Jakuba, Jendrzeja i Stanisława, którego ci synowie: Krzysztof, Jan, Frydrych, Hielżbieta, Anna, Krystyna, Agnieszka, Zofia i Bogusza, córki z szlachetną Reginą Niczówną, niekiedy szlachetnego Wincentego Nicza w Bulowicach[4], dziedzica córką, spłodzeni są z obu rodziców szlachetnych. Naostatek stawił przed nami szlachcice podcziwe, nam dobrze znajome, z liniej ojcowskiej braty swoje stryjeczne: Waleryana Zagórzańskiego, syna niekiedy szlachetnego Jakuba Gutta, Walentego Zagórzańskiego, syna niekiedy szlachetnego Marcina Gutta, Stanisława Zagórzańskiego, syna niekiedy szlachetnego Wojciecha Gutta Zagórzańskich, niekiedy dziedziców w Zagórzanach z herbu Pogoniej w powiecie krakowskim, z liniej macierzyńskiej: braty wujeczne Piotra i Stanisława Nicze, szlachetnego Wojciecha Nicza, w Bulowicach i Czańcu[5] małym dziedzica, syny własne z herbu Jastrzębca w powiecie zatorskim, Alexandra Trepkę, syna szlachetnego Szczęsnego Trepki Nekandy i z Kamyka, komornika ziemskiego powiatu lelowskiego, którzy wyznali przed nami, iż ten to szlachetny Krzysztof Marczysz [z] Zagórzan brat ich jest prawdziwy i starożytny szlachcic z domu i pokolenia ich starożytnego spłodzony i przodkowie jego z Zagórzan z domu ich szlacheckiego wyszli. Na co zarazem wielmożny JM. pan Olbrych Padniewski kasztelan oświecimski powiedział, iż jest poddany jego od sta lat i nie szlachcic, — kazał czytać akta zamku Pilce, gdzie Jakub Kuźnik z żoną swą Maruszą powzdawał Janowi Marczyszowi zięciowi i Margorzęcie córce swej majętność wszystkę pomienionej kuźnice bilanowskiej w roku 153 czwatym. Potym kazał czytać minuty procesu ratione violentae expulsionis z tej to kuźnice przez ojca jego Stanisława Marczysza JM. instytuowanego, gdzie go honestum pisano, i potym syny i córki jego, kontynujące akcyą vio-

[1] *22 maja. Ob. ten akt w Terr. Crac. t. 98 str. 123—132 nr. 71.*
[2] *Karlin wieś w pow. olkuskim.* [3] *Pilica miasteczko, pow. olkuski.*
[4] *Bulowice wieś w pow. bialskim w Galicyi.*
[5] *Czaniec wieś w pow. bialskim w Galicyi.*

lentae occupationis, także honestos pisano, i rekognicyą, którą honestus Marczysz zeznawał; skąd twierdził, jako i regestrami prowentowymi [dowodził], iż są poddani jego od sta lat i nieszlachcice. Na to szlachetny Krzysztof Marczysz powiedział, iż ociec jego, którego JM. raczył dobrze znać, szlachetny był i za szlachetnego u wszech ludzi miany, sprawy u sądu ani urzędu żadnego nie miał nigdy, jeśliże procurator albo kto inny niewiadomy szlacheckiego jego urodzenia w procesie (tym tylko) JM. instytuowanym pisał go honestum, uczynił to źle informowany, oni też sukcesorowie po śmierci ojca swego, nie chcąc utracić fatalibus sprawy zaczętej, musieli ją do czasu pod tymże tytułem kontynuować, wszakże pisali się szlachcicami, i sprawiał się im JM. jako szlachcicom, i nie jest praescriptum iuris, aby się kto dwa razy wywodzić miał, i ta konstytucya nowa uczyniona o nowej szlachcie[1] nie ad praeterita, ale ad futura ściąga się. Jednak dekretowi trybunalskiemu czyniąc dosyć, wywiódł się, prosząc, aby ten wywód przyjęty był. Którego wywodu my, rady i rycerstwo pomienionego województwa krakowskiego, żeśmy je tak a nie inaczej słyszeli, attestacyą na sądy główne trybunalne koronne lubelskie pod pieczęcią i podpisem JM. pana Stanisława Cikowskiego z Wojsławic, podkomorzego krakowskiego, czorsztyńskiego i babimostskiego starosty, na tej elekcyej deputackiej marszałka naszego, wydaliśmy. Działo się w Proszowicach na sejmiku obierania deputata na sądy główne trybunalne koronne w poniedziałek pierwszy, to jest nazajutrz po święcie Narodzenia Panny Maryej *(9 września)* roku pańskiego tysiącznego sześsetnego wtórego. Stanisław Cikowski, podkomorzy krakowski — marszałek na ten czas koła rycerskiego w Proszowicach na elekcyej deputata trybunalskiego zgromadzonego imieniem IchM. manu propria.

LXI. Sejmik przedsejmowy województwa krakowskiego w Proszowicach 2 stycznia 1603 r.

Król mandatem do starosty krakowskiego Mikołaja Zebrzydowskiego, datowanym z Krakowa 4 listopada 1602 r., złożył sejmik województwa krakowskiego w Proszowicach na 2 stycznia, główny małopolski w Korczynie na 10 stycznia, a sejm walny w Warszawie na 22 stycznia 1603 r. Obl. mandat królewski 14 listopada 1603 r. Castr. Crac. t. 29 str. 2674. Na końcu zapiska o publikacyi mandatu przez woźnego: hic in castro Cracoviensi, ubi iudicia exercentur, deinde in civitate Cracoviensi, Casimiriensi et Clepardiensi ac aliis in locis consuetis et usitatis iuxta morem et consuetudinem antiquam in talibus observari solitam. *Taki sam mandat Castr. Sand. t. 109 str. 1284—1286, obl. 21 listopada 1602 r.; tylko publikacya*: tam hic in curia regali Biecensi quam et in circulo oppidi eiusdem, *18 listopada 1602 r. Castr. Biec. t. 35 str. 1169. Następnie jednak zmienił król w uniwersale z 10 grudnia* 1602 r. *miejsce sejmu, tak to motywując*: Za wielkimi i uważnymi potrzebami R. P., zniosszy się z pany radami

[1] *Konst. z r. 1601, Vol. leg. II 1502*: O nowej szlachcie.

naszymi, złożon beł przez nas sejm walny koronny na dzień dwudziesty wtóry miesiąca stycznia w Warszawie, folgując zwyczajowi, choć się już wielkie niebezpieczeństwo od powietrza pokazowało; jednak nadzieja beła, że za nastąpienim mrozów miała ta kaźń Pańska ustać. Teraz, iż się zima niestatecznie pokazała i często nas wiadomości dochodziły, że nie ustawało jeszcze to powietrze, ponieważ sejmu dalej odkładać potrzeba R. P. żadną miarą nie dopuszcza, za porozumienim się z pany radami, którzy przy nas są, zdało się to, co rzecz sama wyciskała, aby odmienione miejsce sejmowi i insze naznaczone beło. Te takowe miejsca, na któreby miał być sejm przeniesiony, z pilnością upatrując, jedneśmy baczeli temu niebezpieczeństwu podległe, drugie, jako Lublin, świeżo ogniem nawiedzone i insze przeszkody mające także, nie najdując na ten czas i z strony dobrego powietrza bezpieczniejszego i do inszych wszytkich tak wielkiemu zjazdowi przynależących commoditates sposobniejszego nad miasto Kraków, na to miejsce sejm walny na tenże dzień, jako i przedtym był od nas naznaczony, to jest na dzień dwudziesty wtóry stycznia przenosimy i w Krakowie jemu miejsce naznaczamy i wszytkim do wiadomości uniwersałem tym naszym przywodzimy. *Castr. Crac. t. 29 str. 2879, obl. 19 grudnia 1602 r. Castr. Sand. t. 109 str. 1374—1376, obl. 21 grudnia 1602 r.*

80. *Instrukcya dana posłom na sejm z sejmiku województwa krakowskiego w Proszowicach 2 stycznia 1603 r.*

Rp. 1. *Zam. nr. 1809 t. I k. 360—363v*: Instrukcya posłom z sejmiku proszowskiego a. 1603 ianuarii 2.

Instrukcya z sejmiku proszewskiego IchM. panom posłom województwa krakowskiego, pp. Marcyanowi Chełmskiemu chorążemu, Stanisławowi Wielopolskiemu stolnikowi krakowskiemu, Stanisławowi Branickiemu staroście chęcińskiemu, Stanisławowi Morskiemu, Jaroszowi Dębińskiemu i Cyrulowi Chrząstowskiemu, pro die 2 ianuarii złożonego, na sejm walny krakowski 22 ianuarii w roku niniejszym 1603 przypadający.

1. Panowie posłowie pospołu z drugiemi kolegami swemi dziękować mają J. K. M. za to obmyślawanie, które o dobrym i spokojnym R. P. czynić raczy, a niemniej i za to, iż do tej tam potrzeby z taką chęcią w osobie swej stawić się raczył i tak wielkie trudy i niewczasy podjąć[1]. W czym iż J. K. M. i dalej za każdemi okkazyami ustawać nie będzie raczył chcieć, jako nie wątpiemy, tak też co raz tym obowiązańszemi być chcemy J. K. M.

2. Dziękować też mają IchM. pp. hetmanom[2] za te trudy, koszty i niebezpieczeństwa, które na tej tam posłudze dla dobrego R. P. a sławy narodu naszego podymowali, prosząc J. K. M., aby nie tylko na tak

[1] *Mowa o wojnie inflanckiej.* [2] *Zamojski Jan i Żółkiewski Stanisław.*

znaczne posługi IchM. miłościwy wzgląd mieć raczył, ale też i wszelaką wdzięcznością one nagradzał; także też i wszytkiemu rycerstwu, którzy znaczne szwanki w tej tam posłudze odnieśli.

3. Rekuperowanie ostatka inflanskiej ziemie, także Estoniej, i dla tego samego rozumiemy być potrzebne, aby ustawicznych kosztów, chowając tam wojsko, R. P. czynić nie przychodziło. Przetoż o sposobiech dalszego prowadzenia wojny mają się panowie posłowie z drugiemi IchM. znosić, w to naprzód wejrzawszy, aby z przeszłych poborów, także i z dwojej kwarty, porządna i dostateczna liczba stała się, której pp. posłowie nasi dojrzeć mają, i o niej nam zaś na sejmiku deputackim dostateczną sprawę dać, wziąwszy też o tym od IchM. panów hetmanów i pisarzów polnych sprawę: więc żeby te tam zamki odebrane co prędzej posilone i dobrze opatrzone były, tudzież aby zapłata żołnierzom co naprędzej doszła, a nawet aby sposób dostania jakiej znacznej summy zrazu był namówiony, tak, żeby wczas i rządnie, a bez niszczenia tych krajów, przez które żołnierz pójdzie, wojsko tam przybyło, na co postępujemy zaraz pobór po złotemu z łanu tak, jako blisko przeszły pobór[1] odprawowany był, rozumieiąc, że też reszty z poborów przeszłych znaczne się pokażą. Jednak jeśliby ten pobór z resztami nie wystarczył, a konsens wszystkich stanów do tegoż przystąpił, tedy od tego nie jesteśmy, abychmy i drugiego poboru dać nie mieli na drugi rok, tak jednak, gdzieby interim dał P. Bóg wojnę tę skończyć, także by ten pobór albo też część go została, tedy przy szafarzu ma zostawać, który go mimo konsens nasz nie ma wydawać sub poena peculatus. Czego wszytkiego dokąd nie odprawią, do żadnej inszej rzeczy przystępować nie mają.

4. A iż i z inszych stron pokazują się, choć jeszcze nieznaczne i skryte, niebezpieczeństwa, którym jednak wczas consilio et dexteritate zabiegać potrzeba, mają pp. posłowie prosić i upomnieć IchM. panów senatorów, aby na wszytkie strony pilną pieczą mieli, ne quid detrimenti Respublica patiatur. Do czego się też pp. posłowie pilnym staraniem i obmyślawanim swym przyczyniać mają.

5. Utracenie ziemie multańskiej jako jest z naruszeniem reputacyej naszej, tak też nie może nam być jedno żałosne; przetoż naprzód się tego pp. posłowie dopytać mają, jako i z czyjej przyczyny tak marnie odeszła, a przy tym, będąli się mogły naleść jakie sposoby do zatrzymania jej bez wielkiego naszego zaciągu, mają się o to pp. posłowie starać, a tym barziej o to, żeby wołoska ziemia w lepszej opatrzności była, jako też i w takowy porządek wprawiona, jakoby pożytek z niej R. P. miała.

[1] *Z r. 1602, uchwalony przez sejm z r. 1601, Vol. leg. II 1558—1575.*

6. Dom Brandeburski że na przeszły sejm posły swe posłali, dowiedzieć się mają pp. posłowie, czego IchM. pożądają, a wyrozumiawszy dobrze, o co idzie, gdyż in pacifica possessione haeres feudi[1] siedzi, aby nam na sejmik przed walnym sejmem przyszłym pp. posłowie odnieśli, a my, uważywszy to żądanie IchM., do tego umysł swój przychylimy, coby było ex re R. P.

7. Disciplinam militarem tym sposobem, jaki się nalepszy i nagruntowniejszy znaleść będzie mógł, obwarować i obostrzyć.

8. Aerarium publicum bacząc być potrzebne, mają się IchM. pp. posłowie nasi znieść z drugiemi województwy i szukać medium, skądby się miało założyć i gdzieby miesce jego miało być do chowania.

9. Opatrzenia w Inflanciech, tak wielkie jako i małe, aby jedno narodu polskiego i litewskiego ludziom zasłużonym beły dawane, a iżby nic nie przedawali innego narodu ludziom pod winą przedajczą, a kupień pod utraceniem onej maiętności; także i w pustyniach moskiewskich, które aby były dawane żołnierzom ile ułomniejszym. Gubernator też ziemie inflanckiej aby był z tychże narodów.

10. Lex sumptuaria aby przynamniej na ten czas contra plebeios była postanowiona, contra plebeios [w] wszytkiej Koronie.

11. Widzimy to i sami na oko, że nas te gromady i zgraje niepotrzebne, jako też insze wszelakie zbytki tak niszczą, że do służby i do poratowania ojczyzny coraz niepotężniejszymi stajemy się, przetoż, ileby być mogło, starać się pp. posłowie mają, żeby się temu zabieżało, a niemniej też żeby według dawnych praw tych rzeczy, bez których się obyść możemy, tu do nas cudzoziemcy nie wozili, ponieważ, gdy je przywożą, abychmy ich kupować nie mieli, wstrzymać się nie możemy, więc i towarów, które są zakazane, aby z Korony nie wywozili, jako zaś aby IchM. panowie wojewodowie w ustawach i ustanowieniu wszelakich rzeczy tak, jako im to prawo pospolite zleciło, pilni byli, w czym aby nikt przeszkody IchM. czynić i ustawom postanowionym contravenire nie ważył się.

12. Prorogacya sejmu do sądzenia samych kryminałów aby była do drugich sześciu niedziel.

13. Konstytucya sejmu przeszłego[2] o najazdach i różnicach Królestwa węgierskiego z Koroną aby do egzekucyej przywiedziona była.

14. Ropą rzeką potrzebne rzeczy do budowania aby były spuszczane przez ludzkiej szkody.

15. Mają też panowie posłowie być IchM. drugim do tego pobudką, żeby co zgodnego tak strony zatrzymanych dziesięcin, jako i na potym

[1] *Jerzy Fryderyk marg. brandenburski, sprawujący w Prusiech rządy zastępczo za chorego umysłowo Albrechta Fryderyka. O poselstwie z r. 1601 ob. Bostel Ferdynand, Przeniesienie lenna pruskiego, Przewodnik nauk. i liter. r. 1883, str. 827 i n.*

[2] *Z r. 1601, Vol. leg. II 1508*: Komissya między Węgry a Podgórzem.

odprawowania ich mogło się na tym seymie podać IchM. panom duchownym; zaczymby na synodzie prędko złożonym mogli się IchM. z sobą około tego znieść i potym na przyszły sejm to, na czym stanie, przynieść, a tak tej wątpliwości, która i katolików wiele uplątała, koniec uczynić, poczym aby J. K. M. u Ojca Świętego, będzieli tego potrzeba, autoritatem suam interponować raczył; także też i do IchM. panów duchownych, aby od cyt[ac]yi tych o dziesięciny do drugiego sejmu supersedować raczyli, uniżenie prosić pp. posłowie mają.

16. Jeżdżenia po wina do Węgier skutecznie zabronić, aby nikt po nie nie jeździł sub poena trecentarum marcarum, o co forum in quolibet officio castrensi ad instantiam cuiuslibet ex genere nobilium, której peny połowa na urząd, a połowa na delatora iść ma; a wiserowanie według dawnych beczek wina aby było pierwej przed przedaniem, gdyż małe beczki przedają, a zaraz i wielkość beczek, także i cenę, po czemu przednie, po czemu śrzednie, po czemu podłe wino ma być na składzie przedawane, naznaczyć, skąd też i ustawa wina [na] szynk brać się ma, co aby zaraz do egzekucyej przywiodziono było, pilnie obwarować.

17. Konstytucye i statuta około składów uczynione, także win, koni i inszych towaru wożenia i wywożenia, aby in dubium nie były przywodzone, ale egzekucya ich przez urzędy do tego należące aby była czyniona sub poenis ibidem expressis, tam super transgressores, quam officiales negligentiores, fautores et promotores eorum, o co forum na trybunał inter causas officii każdemu naznaczając ad instantiam cuiusvis, salvis iuribus civitatis Cracoviensis.

18. Korrektury iurium pp. posłowie poprzeć mają tak, żeby wykręty prawne, na zwłokę sprawiedliwości ludzkiej wymyślone, odcięte były, a panowie deputaci, naznaczeni do tej korrektury, stawić się mają za tym sumptem, który im jest naznaczony [1] i który już z nich niektórzy wzięli.

19. Posłowie aby z powiatów obierani byli.

20. Most na Kazimierzu aby przez Kazimierzany był budowany.

21. Z Krakowa, z Tykocina działa pobrane, jeśli już tam dalej nie są potrzebne, aby były przywrócone na swe miesca.

22. Konstytucyą strony rusznic [2] obostrzyć.

23. De raptu, aby raptor był infamis, tak ten, komu by wzięto dziewkę, gdzieby się pojednał, i ten, któryby go przechował.

24. Kozacy niżowi aby pod iurysdycyą IchM. panów starostów tamecznych ukrainnych wedle dawnych zwyczajów zostawali.

25. Kwartę i lustracyą w Wielkim Ks. litewskim namówić.

26. Wakancye aby na początku sejmu rozdawane były wedle dawnego prawa, prosić J. K. M.

[1] *Ob. konst. z r. 1601, Vol. leg. II 1500:* Korrektura praw.

[2] *Z r. 1598, Vol. leg. II 1471:* O mężobójstwie z rusznic.

27. Custodia corporis J. K. M. aby była z obywatelów koronnych szlacheckich.

28. Konstytucye sejmowe aby nam autentice panowie posłowie przynosić zrazu byli powini.

29. Iż nad zwyczaj wnoszą się w domy szlacheckie termini tacti, prosić, aby była deklaracya o tym jaka pewna.

30. Wieprz[1] aby navigabilis był, jednak aby ślozy naprawione były, żeby przez nie szkody żaden nie odnosił.

31. Aby o konfederacyej, której się panowie ewangelicy domagają gruntowna a ostatnia kognicya była na tym sejmie.

32. Elucydować konstytucyą przeszłego sejmu o cudzoziemcach[2], którzy majętności szlacheckie trzymają.

33. Konstytucyą reasumować o wychowanie dziatek szlacheckich przez IchM. ks. opaty, poenae na nie postanowiwszy, gdzieby jej dosyć nie czynili.

34. Dzieją się rozmaite insolencye, gwałty od ludzi swawolnych, niejedno z obrazą prawa i pokoju pospolitego, ale też z wielkim ubliżeniem i uciążeniem ludzi spokojnych; przetoż zabieżeć temu i proces prędki nad takimi zbrodniami [i] egzekucyą uczynić.

35. O[a] trzech kroć sta tysięcy złotych in retentis w Litwie pewną wiadomość wziąć.

36. Starać się mają pp. posłowie, aby cło przynieśli za żabińskie[3] mostowe, które necessario musi być dla złych i nieomienionych dróg; na co mają być rewizorowie z sejmu.

37. Probostwo miechowskie i z inemi opactwy z domu Gryfów nadanemi prosić K. JM., aby były w rezę swoję podług praw i fundacyi tychże domów szlacheckich wprawione a interim modernus possessor żeby przyjął in coadiutorem z domu tychże Gryfów, na którego się zgodzą[4].

38. Lendak aby był przywrócony do Korony[5].

Petita.

1. Prośba JM. pana krakowskiego[6] tak strony pana Rakocego, który kontraktów JM. nie dotrzymał, jako i strony ordynacyi majętności JM. aby była odniesiona przez pany posły do J. K. M. i senatu.

2. Za JM. panem wojewodą wileńskim[7], aby [wynagrodzono mu] to, co JM. debetur ratione tego, jeśli co na żołnierza wydał.

---

[a] *W tekscie*: Od.

[1] *Dopływ Wisły.* [2] *Z r. 1601, Vol. leg. II 1510:* Cudzoziemcy dóbr ziemskich kupować nie mają. [3] *Tj. w Żabnie, miasteczku dziś w pow. tarnowskim. Ob. str. 237 art. 41.* [4] *Ob. wyżej str. 190 art. 44 i 231 art. 61.* [5] *Ob. wyżej str. 216 art. 25 i 229 art. 39.* [6] *Ks. Ostrogski Janusz.* [7] *Radziwiłł Mikołaj Krzysztof.*

3. Za JM. panem wojewodą pernawskim[1] staranie pilne uczynić, aby z więzienia był oswobodzony.

4. Za JM. panem starostą żmojdzkim[2] strony nagrody za zasługi JM.

5. Za JM. panem Samuelem Koniecpolskim, aby J. K. M. na jego posługi miał wzgląd i nagrodę jemu uczynić raczył, prosić J. K. M. pp. posłowie mają.

6. Za JM. panem starostą lelejowskim[3], aby był sądzony z pannami świętego Andrzeja klasztoru[4].

7. Za JM. panem starostą kamienieckim[5] i IchM. pany Potockimi strony nagrody za zasługi IchM.

8. Za JM. panem marszałkiem litewskim[6], przypominając znaczne posługi JM., przyczynić się panowie posłowie mają.

9. Sprawę JM. pana Stanisława Stadnickiego z Ślązaki prosić, aby J. K. M. przed się wziąć serio raczył.

10. Za pany Jugoszewskimi, aby w żalu swym z śmierci brata zabitego na posłudze R. P. [pocieszeni byli], gdy sami dobrze zasłużeni, o nagrodę J. K. M. prosić.

11. Panu Smolikowi prosić, aby mu z tego poboru dwa tysiąca złotych było dano.

12. Także panu Szubskiemu[a] aby z tychże poborów tysiąc złotych było dano.

13. Za panem Kempskim przyczynić się w sprawie jego.

14. Za panem Sudem(?), aby z nim JM. pan marszałek do kompozycyej przyszedł.

15. Za panem Januszowskim przyczynić się, aby statut jego był przyjęty, i na pracę jego[7], także koszty, aby wzgląd był, J. K. M. i R. P. prosić.

16. Sprawę, która jest między IchM. panem kanclerzem litewskim[8] a panem Narburtem, aby K. JM. na tym sejmie sądził sine praeiudicio iuris utriusque partis et procrastinatione, J. K. M. prosić panowie posłowie mają.

17. Petitum dawne panów Taszyckich aby teraz do effectu przyszło strony nagrody krwią zapieczętowanych zasług brata ich zabitego, którzy w tejże posłudze byli a po śmierci tego zabitego majętność za zasługi swych przodków od kilkudziesiąt lat wzięto; przeto serio się mają panowie posłowie przyczynić, aby im naznaczone było co bądź, jurgielt jaki, bądź z poboru[9].

---

[a] *W tekscie*: Szepskiemu.

[1] *Dembiński Maciej.* [2] *Chodkiewicz Jan Karol.*
[3] *Szafraniec Andrzej starosta lelowski.* [4] *W Krakowie.*
[5] *Potocki Jan.* [6] *Dorohostajski Krzysztof?*
[7] *Mowa o dziele Jana Januszowskiego: Statuta, prawa i konstytucye koronne, wydanem w Krakowie 1600 r.* [8] *Sapieha Lew.* [9] *Ob. str. 202 art. 9 i 218 art. 9.*

18. Za JM. panem Porudyńskim prosić mają, aby na jego zasługi dawne miał wzgląd J. K. M.

19. Za panem Wierunkiem (?), który jest w więzieniu, aby ten jurgielt, który miał, żenie i potomstwu jego na pożywienie J. K. M. dać raczył.

20. W sprawie pana Tągoborskiego, aby J. K. M. wejrzeć raczył, prosić.

21. Za JejM. panią stolnikową krakowską[1] J. K. M. prosić, aby, aequivalens za Myślenice JejM. paniej śrzemskiej[2] dawszy, onę w tej tam dzierżawie uspokoić raczył.

22. JM. pana podkomorzego mielnickiego[3] zasługi przypomnieć i intercessyą uczynić do K. JM., aby za nie nagrodę o[d] J. K. M. mieć mógł, gdyż i teraz nie przestaje JM. posług swych oddawać za każdą okkazyą, tak J. K. M., jako i R. P.

23. Za JM. panem Adamem Roznem prosić J. K. M., aby J. K. M. na jego dawne służby, które nie przestając czyni, miłościwe baczenie mieć raczył.

24. Za panem Sewerynem Przyłęckim, postrzelonym w Iflanciech, przyczynić się do J. K. M.

25. Za pany Krakowiany prosić, aby sprawę ich około przywilejów i spraw celnych z remisyi sądzić raczył J. K. M., a jeśli nie wybrali czopowego i szosu wedle daniny anni 89[4], aby ad effectum przyszła.

81. *Protestacya Mikołaja Ligęzy kasztelana wiślickiego i starosty bieckiego i Mikołaja Spytka Ligęzy kasztelana czchowskiego przeciw jednemu artykułowi instrukcyi sejmiku województwa krakowskiego z 2 stycznia 1603 r., wniesiona w grodzie krakowskim 10 stycznia 1603 r.*

Rp. 1. *Castr. Crac. Rel. t. 30 str. 32—33, pod datą 10 stycznia 1603 r.:* Ligęzowie contra quendam articulum conventus Prosoviensis protestantur. Ex copia.

Ad officium et acta praesentia capitanealia castrensia Cracoviensia personaliter veniens nobilis Petrus Lisiecki nomine magnificorum Nicolai Ligęza de Bobrek castellani Wisliciensis, capitanei Bieczensis, tum et magnifici Nicolai Spitek Ligęza de Bobrek castellani Czechoviensis capitaneique Zydaczoviensis etc. ac aliorum ad infrascripta pertinentium solenniter est protestatus, quod postquam eisdem utrisque castellanis constitit, quod in contrarium iurium Regni et consuetudinum terrae Cracoviensis contraque

[1] *Wdowa po Spytku Jordanie, ob. str. 217 art. 4.*
[2] *Żona Andrzeja Zebrzydowskiego kasztelana śremskiego, ob. str. 202 art. 9.*
[3] *Dembieński Kasper.* [4] *Vol. leg. II 1306 i n.*

praerogativam eorum nobilitarem ac iuris publici articulus quidam in conventu proxime praeterito particulari Prossoviensi electionis nuntiorum terrestrium ad importunam instantiam et postulationem quorundam oppidanorum Bieczensium tenutae eiusdem capitanei Bieczensis inter alios articulos, publico laudo totius nobilitatis palatinatus Cracoviensis ad id accedente in rem totius equestris ordinis palatinatus Cracoviensis ac totius Reipublicae Regni Poloniae congestos et iisdem nuntiis in proxime venturo conventu generali Cracoviensi ad debitum finem deducendos et conscriptos ac commissos, ratione veluti cuiusdam defluitationis quarundam rerum ad aedificanda aedificia oportunarum, idque fluviolo quodam nuncupato Ropa minime apto et indecenti, plurima nobilitate et equestri ordine palatinatus Cracoviensis non consentiente et contradicente, in damnum et praeiudicium ac diminutionem iuris eorundem castellanorum usumque fructum ipsorummet non mediocria ipsis id faciendo, connotari et inseri [1], de quo iterum atque iterum idem protestans nomine eorundem est solenniter protestatus, offerendo eosdem tempore et loco suis praemissis contravenire et iure agere.

82. *Powtórna protestacya Mikołaja Ligęzy kasztelana wiślickiego i starosty bieckiego i Mikołaja Spytka Ligęzy kasztelana czchowskiego przeciw jednemu artykułowi instrukcyi sejmiku województwa krakowskiego z 2 stycznia 1603 r., wniesiona w grodzie krakowskim 30 stycznia 1603 r.*

Rp. 1. *Castr. Crac. t. 30 str. 119—121, pod datą 30 stycznia 1603 r.*: Protestatio ex parte Visliciensis et Czchoviensis castellanorum. Ex copia.

Ad officium et acta praesentia castrensia capitanealia Cracoviensia personaliter veniens nobilis Petrus Lisieczki nomine magnificorum Nicolai Ligęza de Bobrek castellani Wislicziensis, capitanei Bieczensis etc., tum et magnifici Spytek Ligęza de Bobrek castellani Czechoviensis, capitaneique Zydaczoviensis etc., ac aliorum ad infrascripta pertinentium sollenniter est iterum, idque meliorando suam protestationem in actis praesentibus sub actu feria sexta post festum sanctorum Trium Regum proxime praeterita anno praesenti factam [2] eidemque inhaerendo protestatus, quod postquam eisdem utrisque castellanis constitit, quod in contrarium iurium Regni et consuetudinum terrae Cracoviensis contraque praerogativam eorum nobilitarem ac iuris publici, tum et contra continentiam decreti tribunalitii Lublinensis ratione infrascriptorum inter personas certas nobiles lati articulus quidam in conventu proxime praeterito

[1] *Mowa o art. 14 sejmiku proszowskiego z 2 stycznia 1603 r., ob. wyżej str. 245.*
[2] *Ob. nr. 81.*

particulari Prossoviensi electionis nuntiorum terrestrium ad importunam instantiam et postulationem oppidanorum Bieczensium tenutae eiusdem capitaneatus Bieczensis per famatos Stanislaum Mączka consulem, Albertum dictum Dambrowski pannitextorem alias sukiennika, cives Bieczenses, ac alios certos concives ipsorum, scilicet Francisci alias Francz Kowal, Alberti Kuczek, Michaelis Czaplicz e medio ipsorum ad id missorum et deputatorum factam, inter alios articulos, publico laudo totius nobilitatis palatinatus Cracoviensis ad id accedente in rem totius equestris ordinis palatinatus Cracoviensis ac totius Reipublicae Regni Poloniae congestos et iisdem nuntiis in proxime venturo conventu generali Cracoviensi ad debitum finem deducendos et conscriptos[1] ac commissos, ratione veluti cuiusdam defluitationis quarundam rerum ad aedificanda aedificia oportunarum, idque fluviolo quodam nuncupato Ropa minime apto et indecenti, plurima nobilitate et equestri ordine palatinatus Cracoviensis non consentiente et contradicente, in damnum et praeiudicium ac diminutionem iuris eorundem castellanorum usumque fructum ipsorummet nec non in diminutionem proventuum Reipublicae ac solius Sacrae Maiestatis Regiae, tum et diminutionem munitionis civilis, quae ipso facto, in quantum praemissa subsequi debeant, desertaretur, non mediocria ipsis id faciendo, connotari et inseri[1], de quo iterum atque iterum idem protestans nomine eorundem est solenniter protestatus, offerendo eosdem tempore et loco suis praemissis contravenire et iure agere.

LXII. Sejmik deputacki województwa krakowskiego [w Proszowicach 15 września 1603 r.].

Przed sejmikami wysłał król mandaty, datowane z Krakowa 31 lipca 1603 r., do starostów z takiem poleceniem: Przypadają w rychle zjazdy na obieranie deputatów na trybunał prawem naznaczone, na których będzie też imieniem naszym o potrzebach pospolitych nieco przełożono. Przeto Uprzejmość Wasza, aby wiadomość o tym obywatelów tamecznych doszła, rozkażesz z powinności swej starościej i obwołać to według zwyczaju i przez rozsyłanie listów, których część z tytułami, część bez tytułów, do Uprzejmości Waszej posyłamy, obywatelom pomienionym to obwieścić[a]. Sam też, przybywszy na ten zjazd, starać się będziesz, aby to, co imieniem naszym będzie przełożono, dobrze od wszech tam było przyjęto i uważono, i co do potrzeb i co do zatrzymania całości Rzeczy pospolitej należy, opatrzono. *Castr. Crac. Rel. t. 30 str. 1481—4, obl. 23 sierpnia 1603 r.; na końcu zapiska o publikacyi. Castr. Biec. t. 36 str. 85, obl. 1 września 1603 r.; publikacya z 4 września, tamże str. 104. Tylko zapiska o publikacyi z 30 sierpnia 1603 r. Castr. Sand. t. 109 str. 1835—1836.*

[a] *W tekście*: obwieścił.

[1] *Mowa o art. 14 sejmiku proszowskiego z 2 stycznia 1603 r., ob. wyżej str. 245.*

LXIII. Sejmik powiatów oświęcimskiego i zatorskiego dla wyboru kandydatów na sędziego ziemskiego i zatorskiego z 6 lutego 1604 r.

Wojewoda i starosta krakowski Mikołaj Zebrzydowski uniwersałem, datowanym z Lanckorony 19 stycznia 1604 r., złożył sejmik powiatów oświęcimskiego i zatorskiego w Zatorze na 6 lutego 1604 r.: za rezygnowaniem i złożeniem z siebie urzędu sędztwa ziemskiego zatorskiego przez JM. pana Piotra Strzałę z Sosnowic. *Żadne akta z tego sejmiku się nie zachowały.*

LXIV. Sejmik przedsejmowy województwa krakowskiego w Proszowicach 16 grudnia 1604 r.

Król mandatem do starosty krakowskiego Mikołaja Zebrzydowskiego, datowanym z Krakowa 29 października 1604 r., złożył sejmik województwa krakowskiego w Proszowicach na 16 grudnia 1604 r.; sejmik główny małopolski w Korczynie na 4 stycznia 1605 r., a sejm walny w Warszawie na 20 stycznia 1605 r.; obl. mandat 9 listopada 1604 r. Castr. Crac. Rel. t. 31 str. 1979. Na końcu zapiska o publikacyi. Castr. Sand. t. 110 str. 689—691; obl. 13 listopada 1604 r. Tylko zapiski o przedstawieniu mandatu królewskiego 5 listopada 1603 r. i o publikacyi 23 listopada 1603 r. Castr. Biec. t. 36 str. 1484 i 1508. Tylko zapiska o publikacyi 22 listopada 1604 r. listów sejmikowych: w przeszłoni niedzielę i czwartek dzień targowy *(tj. 14 i 18 listopada) Castr. Osv. t. 57 str. 1054.*

83. *Instrukcya dana posłom na sejm z sejmiku województwa krakowskiego w Proszowicach 16 grudnia 1604 r.*

Rp. 1. *Czart. nr. 318 akt 48 str. 241—250. Kopia współczesna; w nagłówku inną ręką*: Krakowskie — 16 Xbra.

My, rada i rycerstwo województwa krakowskiego, zjechawszy się na sejmik od J. K. M. w Proszowicach na dzień 16 miesiąca decembris złożony, obraliśmy z pojśrodku siebie zgodnie na przyszły sejm posły IchM.: p. Stanisława Cikowskiego krakowskiego, Stanisława Rogozińskiego sieradzkiego podkomorze, Stanisława Lubomirskiego sądeckiego, Stanisława Branickiego chęcińskiego starosty, Stanisława Morskiego z Morska i Andrzeja Stadnickiego ze Żmigroda, marszałka koła teraźniejszego naszego rycerskiego, którym IchM. postanowienia nasze zgodnie articulatim na tym piśmie, według których na sejmie przyszłym sprawować [się] powinni będą, podaliśmy.

1. Naprzód podziękować mają J. K. M. IchM. pp. posłowie za to miłościwe obmyślawanie urazów i niebezpieczeństw R. P., tam intra, quam extra zachodzących.

2. Potem, co się dotycze domowych nierządów, tym aby się zabiegało a prawu pospolitemu i całości we wszem R. P. dogodzieło, nie jedno życzem, i pp. posłom swym tego poprzeć zlecamy, ale i J. K. M. o to uniżenie prosiemy, aby to na sejmie ze wszystkiemi stany przed się wziąć, a do pierwszej kluby i dobrego rządu wojsko przywieść raczeli, gdyż jako na ty od J. K. M. proponowane, tak i na insze wszelakie nierządy i ekscesy są dawne prawa, jedno że do egzekucyej przywieść, a które potrzebują naprawy, one naprawić, jako to strony złej mienice i tych, co, na prawo i uczciwość swą nie oglądając się, ważą się ją bić. Także swowoleństwa żołnierskiego i zuchwalstw domowych, które się dzieją w mieściech i w domach szlacheckich najazdami i gwałtownym panienek braniem, że tedy go poprawić i obostrzyć, jako też i nowe tam, gdzie trzeba, uczynić, to jest strony porządnego sejmu zawierania, aby dla prywat mieszania i rozrywania nie beły. Także z strony tych, które się zagęściely, zbytków i marnotrastw i dziwnej jakiejsi wyniosłości, w koszty prawie wokacyej, aby ta lex sumptuaria supra plebeios tylko beła namówiona i postanowiona.

3. Niemniej też z strony trybunałów, na którym sprawiedliwość ludzka należy, a sieła się w nim błędów pokazuje, prosić mają J. K. M., aby za zdaniem pp. i stanów wszystkich poprawa w nim beła; także i correctura iurium, o którą dawno prosiemy, aby efekt swój wzięła.

4. Media pp. posłom naszym do poprawy trybunału, u nas namówione, takie podawamy. Gdy causa przed sąd trybunalski przydzie, powinien będzie jeden z pp. deputatów za zezwoleniem wszystkich sentencyą swoję o niej powiedzieć i racye z prawa pospolitego i słuszności wzięte przywieść, na którą sentencyą jeśliby się wszyscy nie zezwoleli, tedy ten, ktoryby beł diversae sententiae, ma takowemże sposobem racye, z prawem i słusznością się zgadzające, ku podparciu sentencyej swej pokazać; do której, jeśliby który z pp. deputatów miał co nowego, bądź na tę, bądź na ową stronę, przynieść, aby to uczynieł, a wysłuchawszy z obu stron racyej, wszyscy porządnie do balotów[a] postąpić mają, a za którą sentencyą więcej ich wyńdzie, ta na plura zostać się ma. Co się zaś dotycze elekcyej deputata, tedy tak ma być obieran: z kożdego powiatu po jednemu godnych ludzi między sobą obrawszy, puścić przez baloty los, a na któregoby z nich padł, ten ma zostać, który potem zarazem w pojśrod koła ma jurament uczynić, jako jest opisany, dołożywszy tego, że się o ten urząd nie starał, i nie tylko przez się, ale i per submissas personas upominków brać niema. Nadto aby ośm godzin [z] zupełna sądzieli, z rana począwszy continue, a po obiedzie nie zasiadali. A z IchM. panów duchownych aby czwartego roku także, jako i świeccy, na deputacyą beli obierani. Do tego, quantum attinet ad bona mere spiri-

[a] *W tekscie:* bolatów.

tualia, żeby za duchowne na trybunale a composito iudicio sądzone beły; quantum autem attinet patrimonialia vel alio iure quaesita, tedy do takowych spraw należeć nie mają, i owszem świeckiemu sądowi mają być podległe. Także w sentencyej compositi iudicii, żeby nie jednego świeckiego kreska, ale namniej dwu albo trzech do duchownych przyłączona ważna beła.

5. Króla JM. prosić mają panowie posłowie, aby przed się wziętej drogi do Szwecyej zaniechać raczeł, a te zaczęte wojny prze IchM. pp. hetmany odprawował. Jednak jeśliby res ita ferent K. JM. dla uspokojenia snadniejszego rzeczy szwedzkich, a securitas i dignitas odjazdu J. K. M. i R. P. dostatecznie obwarowana beła, tedy za zgodą wszystkich stanów odjechać J. K. M. pozwolić mają. Na który wojny poparcie i na opatrzenie bezpieczeństwa koronnego pobór jeden p. posłom pozwalamy.

6. Z strony sprawy pruskiej tak postąpić, jakoby stąd żadnego detrimentu R. P. nie odniosła, a dowiedzieć się, kto i jako to księstwo do margrabiów brandeburskich zatrudnieł.

7. I o to też panowie posłowie J. K. M. prosić mają, aby przykładem królów IchM. antecessorów swych, panów naszych, kontrowersye, które się teraz między stanem duchownym i świeckim około dziesięcin, forum także apelacyi do Rzymu respectu[a] bonorum piritualium, wznowieli miłościwem staraniem i powagą swą pańską, jeśli nie z gruntu przez kompozycyą inter status ukoić, przynajmniej o niej modum[b] namówiwszy i czas naznaczywszy za kontentowaniem obojej strony, zahamował i umoderować raczeł.

8. Moneta wszystka cudzoziemska aby z Korony beła a publicatione constitutionis do roku wyniesiona, a tu w Koronie aby żadna insza nie szła, jedno z twarzą J. K. M., a cudzoziemska: czerwone złote a talery; którym czerwonym złotem i talerom, jako być mają brane, ma być na sejmie cena ustanowiona.

9. O upominki tatarskie, aby trybem dawnem [z] skarbu J. K. M. było odprawowane, a swawola kozacka przez ukrainne pany starosty zahamowana; którem kozakom aby hetman od J. K. M. był podawan.

10. Rotmistrze powiatowi osiedli aby bywali, iurati, że ich nie mają, używać ad privatos usus, to jest ku uciśnieniu obywatelów koronnych, jedno ku obronie R. P.; towarzysze szlachcice mieć mają, a plebeios i cudzoziemców za towarzystwo pod chorągiew przyjmować nie mają, a szkody jeśliby jakie rota uczyniela, sam rotmistrz in foro in terminis querellarum odpowiadać będzie powinien sine appellatione.

11. Sejmiki generalne, korczyński i kolski, aby w starą rezę beły wprawione, a czas ich we dwie niedzieli po sejmikach beł składan; Króla JM. prosić mają, aby opatrzyć raczył, żeby sprawy kryminalne

[a] *W tekście*: praescriptum. [b] *W tekście*: módz.

i inne wszystkie na sejmie z regestru bez waryacyi wszelakich porządnie sądzone i opatrowane beły.

12. Posłem aby żaden nie był aż trzeciego sejmu; a ci posłowie mają być przez baloty wybierani, po trzech kandydatów z kożdego powiatu wybierając.

13. Okazowanie aby wszystkiego województwa krakowskiego po sejmie beło złożone, na które każdy stawić się będzie powinien sub poenis in statutis expressis.

14. A do tego pospolite ruszenie dla nagłego niebezpieczeństwa R. P. aby beło uchwalone.

15. Wieczności aby nikomu z żadnej miary nie beły dawane; także i frymarki dóbr R. P. aby nie beły pozwolone, a JM. panu wojnickiemu[1] albo jego syp wrócić albo wynagrodzić.

16. Z strony zamków inflanckich i prowentów dóbr tamtych aby prawo o nich uczynione[2] do egzekucyej przywiedzione beło. Prochów, salitr, koni, ani żadnych inszych rzeczy, do obrony należących, panowie starostowie wywozić z Korony dopuścić nie mają; a gdzieby beli negligentes, forum o to na trybunale niech mają inter causas officii.

17. Wina aby na składzie nie bywały nigdziej dłużej nad dwie niedzieli, tak w miastach J. K. M., jako w duchowych i szlacheckich; a gdzieby który w mieście swym nie dopuszczał urzędowi starościemu egzekwować, aby forum miał na trybunał; a kwarta wina dobrego drożej nie ma być przedawana, jeno po piąci groszy. Ludziom jednak szlacheckiego narodu wolno słać po wino do Węgier.

18. Podwojewodzowie według prawa ustawy wszystkiem rzeczom aby czynieli sub poena centum marcarum; a jeśliby w tem negligentes beli, forum w urzędzie grodzkim sine appellatione mieć mają.

19. Konstytucya[3] de securitate iudiciorum, także o rusznice, którą województwo mazowieckie i rawskie na się tylko uczyniło, aby na wszystkich była reassumowana[3].

20. Obywatele W. Księstwa litewskiego, także województw wołyńskiego, kijowskiego i bracławskiego, aby jednemu prawu pospołu z Koroną beli podległe. Kwartę z dóbr K. JM. W. Księstwo litewskie aby dawało i lustracyej podlegali.

21. Ludziom zasłużonym narodu polskiego aby na Litwie i w Prusiech opatrzenia dawane bywały; także i onym w Polsce.

22. Żołnierz, jeśliby beł na obronę od Węgier przyjęty, w mieściech K. JM. ma mieć leżą, a z targu żyć.

23. Sól szlachecka aby starą wagą beła przedawana po tej cenie,

[1] *Lubomirski Sebastyan.*

[2] *Konst. z r. 1598, Vol. leg. II 1474:* Ordynacya ziemie inflanckiej.

[3] *Z r. 1598, Vol. leg. II 1471:* Bezpieczeństwo, *i 1472:* O mężobójstwie z rusznic.

jako dawno, sub poena centum marcarum; o co forum do grodu sine appellatione.

23. Mieszczanie krakowscy, jako i wszyscy plebei i cudzoziemscy, aby dóbr ziemskich iure haereditario i obligatorio (gdyż per formam obligationis sumy bardzo wielgie specyfikują, tak dobra ziemskie na wieczność otrzymawają, a zatem służba wojenna ginie) nie trzymali sub confiscatione eorundem bonorum, a te, któreby mieli, aby ich nie dali do roku pozbywali; a jeśliby na zmowie z którem szlachcicem onych dostawali, aby na tego szlachcica poena była namówiona.

24. Jeśliby kto otrzymał od J. K. M. nobilitacyą, a był illegitime natus, tedy taki ma być privatus nobilitate, a dobra jego konfiskowane.

25. Działa, które są z Krakowa na potrzebę inflancką wzięte, prosić J. K. M., aby nazad beły do Krakowa przywiezione i oddane.

26. O retenta poborowe aby egzekucya beła.

27. Klejnoty koronne aby beły rewidowane.

28. Mają też Króla JM. prosić, aby na Ukrainie pięć zamków zbudować kazał wedle pakt[1].

29. Pp. starostowie i dzierżawcy aby przy kwarcie dawali każdego roku po beczce prochu salvis modernis possessoribus.

30. Rekwirować mają JM. p. podskarbiego[2] o pięćkroć sto tysięcy złotych, które mu beły dane na egzekucyą dóbr R. P.

31. Kustodya Króla JM. aby beła wedle pakt[3] i praefectus satellitii aby był szlachcic koronny.

32. Prolongacye czopowego i składnego aby nie bywały, ale wtenczas wybieranie zacząć i kończyć się ma, jako w uniwersale opisano będzie.

33. Więźnie wszystkie, którzy są we Szwecyej, bracia nasi, prosić Króla JM., aby ich wyswobodzieł.

34. Miasta i zamki pograniczne, to jest Kraków, Lubowla, Biecz, Sącz, aby beły dobrze opatrzone i ufortyfikowane.

35. Statut de scartabellis[4] aby beł reassumowany.

36. Calumniosis citationibus zabiegając in causis o cygany, o cła, o szlachectwo, poenam in calumniatores namówić i postanowić.

37. Dobra R. P. które beły zawiedzione po sejmie głównym, dowiedzieć się mają pp. posłowie, w czem są zawiedzione, gdyż przeciw prawom zawiedzienie ich jest.

38. Ordynacye aby nikomu nie beły in posterum pozwalane, a te, które są pozwolone, aby iuri terrestri subiacerent.

39. JM. p. staroście żmudzkiemu[5] mają też panowie posłowie po-

[1] *Pacta conventa z r. 1587, Vol. leg. II 1098, art. 10.* [2] *Firlej Jan.*

[3] *Pacta conventa z r. 1587, Vol. leg. II 1099, art. 12.*

[4] *Mają zapewne na myśli statuty Kazimierza W., Vol. leg I 37*: De villano militi aut nobili plagam inferente. [5] *Chodkiewicz Jan Karol.*

dziękować za tę pracę, którą dla dobrego pospolitego na ekspedyciej inflantskiej podymować raczy i przyczynić się, aby krwawe posługi, koszty i nakłady jego od J. K. M. były mu nagrodzone.

40. Starać się też mają panowie posłowie, aby greckiej religiej ludzie wedle żądania JM. p. wojewody kijowskiego[1] przy prawie[ch] swych i priwilegiach dawnych zachowani byli, a Elizeusz Plotonicki, wolnie obrany na archimedryctwo, od Króla JM. był konfirmowany.

41. Spraw JM. p. Lanckorońskiego panom posłom pilnie poruczamy, aby statecznie tego poparli, żeby przy prawie swym zachowany beł, a te pozwy zadworne, któremi go niepotrzebnie turbują, aby z niego zniesione bety.

Petita.

42. O książęcia JM. kurlandzkiego[2] petitum słuszne za zasługami temi, które teraz przez wszystkie potrzeby inflantskie J. K. M. i R. P. oddawał, a przy tem i szkody niemałe odniósł od żołnierza R. P., do nas wniesione jest. Przeto zlecamy panom posłom, aby się serio włożeli, żeby za te szkody mógł nagrodę odnieść od J. K. Mci.

43. JM. panu krakowskiemu[3] aby ordynacia była pozwolona, staranie uczynić, wedle pozwolenia na przeszłym sejmie od wszystkich IchM.

44. Z strony Radnice aby IchM. PP. posłowie serio intercessyą z IchM. inszemi do J. K. M. i stanów wszystkich uczynieli, żeby do cesarza JM. o upomnienie się jej intercessia od J. K. M. i stanów wszystkich beła. A iż też p. Rakocy kontraktom swem z JM. p. krakowskim[3] o Makowice[4] uczynionym w niwczem dosyć nie czyni, o co kilka razy już skarga za listy J. K. M. była u cesarza, na które żadnej sprawiedliwości odnieść nie mógł, prosić za JM. mają, aby nad tamtą osobą jedną repressalia dozwolona beła od J. C. M.

45. JM. p. podkomorzemu mielnickiemu[5] aby zasługi jego dobrze znaczne bety nagrodzone, serio się w to włożyć PP. posłowie mają.

46. JM. p. Andrzej Stadnicki ze Żmigroda iż za wysługi swe, które czynieł jako św. pamięci królowi JM. Stefanowi, tak i J. K. M., ma prawo od J. K. M. pana naszego miłościwego na tysiąc złotych [j]urgeltu, pilno PP. posłowie instancią uczynić mają i prosić J. K. M., aby przy prawie swym beł zostawion; retenty od kilku lat aby mu bety przywrócone a in posterum według przywileju wydawan zawsze.

47. Za panem Silnickim mają instancią uczynić PP. posłowie, aby fiscus w tych retentach, które przy nim są, na tych personach, którym on, będąc poborcą, niektóre prowenta poborowe i czopowe arendował, ponieważ sam solvere[a] przestał, i dla prędszego odzyskania zapłaty od tych arendarzów za cesią od niego prawa poparł; a coby się więcej nadto przy nim retent

[a] *W tekście*: solvendo.

[1] *Ks. Ostrogski Konstanty.* [2] *Fryderyk.* [3] *Ks. Ostrogski Janusz.*
[4] *Góra Makowice w pow. sądeckim.* [5] *Dembiński Kasper.*

pokazało, niźliby od tych arendarzów jego przychodziło, aby mu [o]te reszty folgę do słusznego jakiego czasu fiscus uczynił, staranie uczynic mają.

48. P. Czermiński iż jest bardzo złupiony z majętności, krwią wysłużony, w Węgrzech przez p. Rakoczego, Sentiwanie, na co usilnem staraniem swym i kosztem sam jeżdżąc do Pragi nie mógł odnieść sprawiedliwości, mają się pilnie starać PP. posłowie, aby mu repressalia beły nad temiż osobami, od których ukrzywdzony, pozwolone.

49. Sprawa JM. p. starosty lelowskiego[1] i z remissiej trybunalskiej z mniszkami jędrzejowskiemi aby była sądzona na tem sejmie.

50. Za p. Porudyńskiem, aby zasługi jego dworne beły nagrodzone, starać się mają pilno PP. posłowie, a mianowicie aby J. K. M. onego łaską swą królewską [przy] wykupnie...[a] z łaski J. K. Mci danej ratować raczył.

51. O rewizory strony naprawy mostu[b] zabińskiego[2] prosić mają.

52. JM. p. stolnikowa krakowska[3] aby była przy prawie swym w Myślenicach zostawiona, a JM. p. śrzemskiej[4] aby K. JM. czym inszym nagrodził.

53. A iż są nietajne zasługi PP. Taszyckich a prawie krwią oświadczonych dwu braciej na potrzebach R. P., za czem od królow IchM. z przodków swych mieli daninę, która po smierci zabitego brata ich pod Lubni(?) jest odjęta a p. Bulakowskiemu dana, mają intercedować PP. posłowie pilno, aby onych J. K. M. na to miejsce daniną inszą bądź też z retentów poborowych kontentować raczył[5].

54. P. Adam Rozen aby za krwawe posługi swe i przodków swoich nagrodę otrzymał, mają się pilno starać PP. posłowie[6].

55. PP. Przyłęckich krwawe posługi, Seweryna i teraz świeżo Stanisława zdrowiem zapieczętowane, aby beły nagrodzone, a mianowicie, aby długi po nich zostałe[c], a na służbę R. P. uczynione, beły popłacone, mają się PP. posłowie pilnie o to starać[7].

56. P. Sulikowski za zasługi swe aby słuszną nagrodę odniósł.

57. P. Rinski, człowiek rycerski, aby za zasługi swe znaczną nagrodę odniósł.

58. Petita mieszczan krakowskich, które wnosieli w pojśrodek nas. PP. posłowie prosić mają, aby Król JM. wejrzał w słuszność ich, a mianowicie w oddanie im prochów i aparatów innych wojennych, także i długu tego, który mianują dla króla św. pamięci Augusta pożyczanego dwunastu tysięcy złotych; także i w innych ich sprawach mają im być pomocni PP. posłowie.

---

[a] *Dwa wyrazy niezrozumiałe.* [b] *W tekscie*: mostów. [c] *W tekscie*: zostałem.

[1] *Szafraniec Andrzej.* [2] *W Żabnie, miasteczku dziś w pow. tarnowskim.*

[3] *Wdowa po Jordanie Spytku; ob. str. 207 art. 4 i 249 art. 21.* [4] *Żona Andrzeja Zebrzydowskiego kasztelana śremskiego, ob. wyżej str. 202 art. 10 i str. 249 art. 21.*

[5] *Ob. wyżej str. 218 art. 9 i str. 248 art. 17.*

[6] *Ob. wyżej str. 249 art. 23.* [7] *Ob. wyżej str. 249 art. 24.*

59. Miasta spiskie: iż teraz nadniszczenie przez żołnierza węgierskiego, na nie aby J. K. M. wzgląd miał.

60. A za tem spustoszeniem teraźniejszym miast tamtych, iż z nich żadne prowenta nie idą, prosić za JM. p. wojnickiem[1], aby mu kwarta była odpuszczona z nich.

61. Czopowe miastu sandeckiemu[2] aby beło dane na poprawę, prosić.

62. Miasto Biecz aby od podwód wolne beło do czasu słusznego, także dla poprawy miasta.

63. Czorsztyn aby beł opatrzon jako ukrainny zamek.

64. Lelowianom pogorzanym aby prolongacia wolności od podatków beła pozwolona, mają się o to serio starać i prosić PP. posłowie.

Bernardus cardinalis Maciejowski episcopus Cracoviensis salvis per omnia iuribus et libertatibus ecclesiasticis mp. N. Zebrzydowski wojewoda i generał krakowski. Paweł Marchocki z Marcho[cic] starosta cz[chowski] do spisania artykułów deputatus. Melchior Michałowski notarius castrensis Cracoviensis ad conscribendum deputatus.

LXV. Sejmik województwa krakowskiego dla elekcyi kandydatów na sędziego ziemskiego w Proszowicach 8 listopada 1605 r.

Uniwersałem, datowanym z Lanckorony 21 października 1605 r., złożył Mikołaj Zebrzydowski wojewoda krakowski sejmik województwa krakowskiego w Proszowicach na 8 listopada 1605 r. dla wyboru kandydatów na sędziego ziemskiego krakowskiego, a to: za ześciem z tego świata godnej pamięci JM. pana Jana Trepki sędziego ziemskiego krakowskiego. *Castr. Crac. Rel. t. 32 str. 1645, obl. 24 października 1605 r. Castr. Biec. t. 37 str. 726–727; obl. 27 października 1605 r. Castr. Sand. t. 110 str. 1125–1126; obl. 27 pazdziernika 1605 r. — O nominacyi Jana Trepki w r. 1593, ob. str. 195 nr.* XLIV. *Z wybranych kandydatów nadał Zygmunt III. sęstwo krakowskie podsędkowi ziemskiemu krakowskiemu Kasprowi Wielopolskiemu; przywilej królewski dla tegoż z 18 listopada 1905 r. Castr. Crac. Rel. t. 32 str. 1890.*

LXVI. Sejmik województwa krakowskiego dla elekcyi kandydatów na podsędka ziemskiego w Proszowicach 4 stycznia 1606 r.

Uniwersałem, datowanym z Lanckorony 14 grudnia 1605 r., złożył Mikołaj Zebrzydowski wojewoda krakowski sejmik województwa krakowskiego w Proszowicach na 4 stycznia 1606 r. dla wyboru kandydatów na podsędka ziemskiego krakowskiego, któ-

[1] *Lubomirski Sebastyan.* [2] *Nowy Sącz.*

rego urząd zawakował z tego powodu: iż J. K. M. pan nasz sędztwo ziemskie krakowskie JM. panu podsędkowi konferować raczył, zaczym też JM. pierwszy urząd swój resignował: *Castr. Crac. Rel. t. 32 str. 1950; obl. 19 grudnia 1605 r. Castr. Biec. t. 37 str. 790—791; obl. 23 grudnia 1605 r. Castr. Sand. t. 110 str. 1190—1192; obl. 22 grudnia 1605 r. — O nominacyi podsędka ziemskiego Kaspra Wielopolskiego sędzią ob. nr.* LXV. *Podsędkiem został Adam Rozen.*

LXVI. Sejmik przedsejmowy województwa krakowskiego w Proszowicach 16 lutego 1606 r.

Król mandatem do starosty krakowskiego Mikołaja Zebrzydowskiego, datowanym z Krakowa 19 grudnia 1605 r., złożył sejmik województwa krakowskiego w Proszowicach na 16 lutego, sejmik główny małopolski w Korczynie na 23 lutego, a sejm walny w Warszawie na 7 marca 1606 r., a to: za wielkiemi i naglemi niebezpieczeństwy, które pod ten czas R. P. tak blisko zachodzą, nie czekając czasu w prawie pospolitem o składaniu sejmu opisanego za zdaniem pp. rad naszych. *Obl. mandat 30 grudnia 1605 r., Castr. Crac. Rel. t. 32 str. 1999. Na końcu zapiska o publikacyi mandatu tegoż dnia przez woźnego generała Wincentego Urzeckiego. Tylko zapiska o publikacyi 2 stycznia 1606 r. Castr. Biec. t. 37 str. 798. Obl. mandat i zapiska o publikacyi 2 stycznia 1606 r. Castr. Sand. t. 110 str. 1202—1204.*

84. *Legacya królewska dana posłowi królewskiemu na sejmik województwa krakowskiego złożony w Proszowicach na 16 lutego i na sejmik generalny złożony w Korczynie na 23 lutego 1606 r. Z Krakowa 19 grudnia 1605 r.*

Rp. 1. *Ces. Pet. Lat. F. IV 97, k. 15—17v*: Instrukcia na sejmik powiatowy do Proszowic na dzień XVI miesiąca lutego i na generalny do Korczyna na dzień XXIII tegoż miesiąca złożony wielebnemu księdzu Henrykowi Fierlejowi z Dąbrowice scholastykowi krakowskiemu, referendarzowi koronnemu, na te oba sejmiki posłowi naszemu dana w Krakowie dnia 19 miesiąca decembra anno domini 1605[a]; *kopia współczesna.* — 2. *Czart. nr. 341 str. 53—57; kopia współczesna bez początku i bez podpisu na końcu.* — 3. *Czart. nr. 1623 str. 391—400*: Instrukcia K. JM. na sejmiki powiatowe sejm walny poprzedzające; *kopia współczesna bez podpisu na końcu.*

Życzyłby był sobie tego Król JM. tak zacnej Rzeczy Pospolitej jako spolnej z WM. a miłej wielce Ojczyźnie swojej, aby po blisko przeszłym sejmie[1] i drugiego sejmu tak skoro była nie potrzebowała. Życzyłby był i WM., który jako ojciec własny dziateczkom swym z każdej miary rad ufolgował i dogodził, aby od zabawy i wczasów domowych nie byliście odrywani, nie chciałby pracy, kosztów, które za sobą te zjazdy częste pociągają, przyczyniać WM. Lecz gdy się ten sejm przeszły tak rozwiódł, że nie tylko rad i ratunku żadnego do zatrzymania bezpieczeństwa państw

[a] *W tekscie*: 1603.

[1] *Z r. 1605.*

tych na nim się nie opatrzyło, ale i owszem takowym się z niego rozjechaniem podało się znaczne jakieś małosławne poważenie, a zatym i na te niebezpeczeństwa, [w] których na ten czas się znajduje Ona na wszytek świat zawsze sławna Ojczyzna nasza; to bowiem (kto opatrzyć może) sąsiady i przyjacioły nasze pocieszyło, to i tych, którzy na złe zamysły swe pogody wyglądali, pobudziło, to ich samo prawie (jako ono mówią) przeciw nam na koń wsadziło, jako to i z rzeczy tych samych, które się pod ten czas przytoczyły, baczyć się snadnie może. Na co wszystko patrząc Król JM., obawiając się, aby co gwałtowniejszego i z strzaskiem nie nastąpiło na zdrowie i na całość Rzeczypospolitej, zdało się J. K. M. i panom radom, z którymi się o tym w Krakowie obecnie i przez listy znosił, poprzedzić czas sejmu, kiedy też potrzeby swe poprzedzają, kiedy i ważne przyczyny, kiedy i nieodkładne niebezpieczeństwa nalegają. O których to pierwiej, aniż się co wniesie w pośrodek WM., przypomnieć się podobno godzi, że J. K. M. z ojcowskiej swej ku nam i Ojczyźnie naszej miłości radby był te wszystkie pod ten czas trudności uprzątnął, radby był staraniem swym, a snadź nie tylko pracą, ale i zdrowiem nakoniec własnym te niebezpieczeństwa zasłonił, by ta była władza, by i możność i siły tak wiele dostawało. Jakoż i z Warszawy nie rozjechał się z pany radami, jedno zniowszy się pierwej, jakoby niebezpieczeństw tych, które już prawie w progach naszych na on czas były i o których była od J. K. M. na sejmie przestroga, że się ich z gruntu za nieopatrzeniem pewnej obrony uprzątać nie mogło, uchodzić się miało. Na co że ta rada była, aby na opatrzenie ziemie inflantckiej prowincij zacnej z kwarcianych pieniędzy się wzięło a Tatarzy aby zwykłemi upominkami byli zatrzymani, uczyniło się to wszystko. Lecz a to z jednej strony zasmucić, a z drugiej zaś znacznie Bóg sam, który tym szafuje, pocieszyć nas raczył: starł hardego nieprzyjaciela w Inflanciech garścią ludzi prawie, która się tamtą (jako się wspomniało) kwartą a ochotnym zrzuceniem pewnej sumy stanów Wielkiego Księstwa litewskiego było zatrzymało. Pohaniec zaś, swym wilczym obyczajom dosyć czyniąc, nasyłał i splondrował państwa koronne, lubo beł już wziął część upominków zatrzymanych przed sejmem przeszłym i o tych drugich miał pierwej, aniżeli wyszli ludzie jego w pole, od gońca Króla J. M. wiadomość, wiedział też i o pośle samy[m], że już odprawion do niego, że już był w drodze i blisko granic jego. Więc i o zamysłach jego, jako się jedno z nim[i] odkrywać począł, mając Król J. M. z różnych stron wiadomość, napominać ludzi podległych tej tam krainie i pobudzać po kilkakroć do spolnej obrony w czas nie zaniechał i z panem hetmanem polskim polnym [1]) z tym się znosząc, gdy pieniędzy z ostatków kwarty tak prędko dostać [się] nie mogło, użył go w tym, aby z tym, kogoby prędko porwać mógł, nademknął się tam, skąd było potrzeba obawiać się wiet-

[1] *Żółkiewski Stanisław.*

szego niebezpieczeństwa. Jakoż choć gromady i mocy nie było, wstęp jednak i samym ruszeniem się z domu, że dalej nie poszedł nieprzyjaciel, uczynił jakoskolwiek. Postawiła się też i pod ten czas tam ludzi taka liczba, jako pieniądze z kwarty ostatków wynieść mogły. Są i na slakach samych, ale przeciw takowemu tego pohańca zawzięciu i za straż dostateczną tak w szerokich z nim granicach trudno poczytać się to może. Potrzeba tedy między inszemi rzeczami, które się na ten czas wnoszą a WM. wprzód tu być przełożone mają, tedy ta nie mała i nie odkładna jest. Bo nieprzyjaciel ten, lubo na Kozaki przyczynę tego rozerwania kładzie, ale jako wiadomości gruntowniejsze dochodzą, ma co innego w przedsięwzięciu swym złośliwy pohaniec. Przeto i nam gruntowniejszego co brać przedsię niżby kiedy należało, jeśliż w majętnościach, w zdrowiu, w sławie całej od jego najazdów zostać chcemy. Upominkami żeby się go zatrzymać pewnie mogło, próżno to sobie kto ma obiecować, bo i on się już zawziął na co inszego, i nam też, tak okrzywdzonym, jako się bez broni o pomiarkowaniu mówić z nim godzi? Więc i czasy przeszłe odkryć to same mogą, że choć też bierał on i upominki, oraz jednak najeżdżał państwa koronne; głodny jest i nasycić go upominkami rzecz mało podobna. Tym on pługiem robi i tym żyje. Napewniejszy z nim pokój, kiedy broń gotowa i potężna w ręku będzie, kiedy go nawiedzać wzajem w jego też kociwiskach nie zaniecha się, zwłaszcza za daniem tak wielkiej przyczyny i kradziestwy ustawicznymi jego. A to obyczajem cnych a miłych onych przodków naszych, którzy nie doma czekali, ale szukali nieprzyjaciela i o jego chlebie wojnę z nim prowadzili. Co jednak w tym będzie się zdało WM. i Stanom wszystkim uczynić, co i z więtszym bezpieczeństwem, co naozdobniej, czego znajdować WM. zechcecie, do tego wszystkiego uznacie też WM. chętnego i ochotnego Króla JM. pana swego.

Ale i na drugie strony też się obejrzawszy, nie mniej o tym radzić potrzeba, jakoby w Inflanciech sława tak zacnego zwycięstwa[1]) nam się nie wyśliznęła, jakoby się już tak pochylony nieprzyjaciel nie tylko z tej tam prowincij wyrazić, ale i brzegi tamte nasze mogłyby się uciszyć, pod które już armata jego podjeżdża, która i po morzu przechodząc i zabierając kupca, ku brzegom koronnym żeglującego, porty nasze ogalając i nas samych od dostatków, które z zamorskich handlów najwiętsze do państw koronnych chodzą, odsadzać już poczyna. Czego ratować pewnie takby nasnadniej, gdyby się ten to nieprzyjaciel w tych tam kniejach swych, z których oto na nasze brzegi często najeżdża, nawiedził, a zatym i z rąk jego jako krzywoprzysięsca, rozbójnika i krwie ludzkiej rozlewcę okrutnego, ojczyste Królestwo pana naszego, którym on jako panu naszemu, tak i nam hard, oswobodzić mogło. Do czego jako to samo słu-

[1] *Pod Kircholmem 27 września 1605 r.*

sznie pobudzić nas ma, że tak rychły i szczęśliwy koniec tej wojny uczynićby się mógł, tak nie mniej i ten spolny związek sławy i pożytków, które nas z panem naszym jako członki jednego ciała z głową wzajem stąd spolnie zachodzą, mają nam być do takowego przeważenia przyczyną. A iżeby to tym pewniej pomyślnie stanąć mogło, baczyc raczy J. K. M. być wiele przyczyn ważnych, więc i dobrą pogodę do tego, aby sam osobą swą tam do Szwecyi na jaki czas słuszny dojechał za pozwoleniem, jako i przed tym [1]), Stanów wszystkich i za upatrzeniem i obwarowaniem wprzód bezpieczeństwa Ojczyzny naszej, czego J. K. M. WM. [ze] swej panu swemu chęci i życzliwości i za tymi też, które się wyżej wspomniały, przyczynami, niemniej Rzeczpospolitą naszę, jako i pana naszego zachodzącemi, nie wątpi, że spolnie z drugimi pozwolicie. A żeby się ten nieprzyjaciel znieść mógł jako najrychlej, sami WM. uważyc możecie, że wiele na tym należy, pojrzawszy i w jakich niebezpieczeństwach z inszych stron, tak od ścian pogańskich, jako i od tych zapasów tuż w granicach węgierskich Ojczyznę zachodzą, aby potym z wielu oraz do dzieła nie przyszło, aby się w tył oglądać nie musiało. Na co żeby rzeczy nasze nie przychodziły a sława i zdrowie Ojczyzny i my sami i ci synowie z miłemi wszystkiemi pociechami naszymi na takowym szańcu żebyśmy kiedy razem nie musieli stanąć, potrzebaby wprzód zapłatę wojsku temu inflanckiemu dobrze zasłużonemu opatrzywszy (bo z reszt nie masz nadzieję ani istoty), więc i tego tak zacnego zwycięztwa poparciu naradziwszy się stanowić to i nieodkładnie i statecznie, pokąd czasu co wolnego i pogodnego do zawarowania się zostaje, jakoby Ojczyzna gruntowną i gotową na każdy czas obronę miała i takową, którejby się bez sejmu, kiedy gwałt, dosięgać mogło.

A tym pilniej czynićby to potrzeba, gdy się już z inszych stron pod ściany nasze niebezpieczeństwa podmykają, gdy i tak możni i z wielu stron niepewni sąsiedzi z nami obok siedzą, i to przyjacielstwo takowe, które rzeczom swym tylko a nie naszym folgują, powierzchowne, przyjaźni do czasu swego i jako się im zda dotrzymywają ci, którzy nas lubo przyjaźnią często i słowy dobrymi obsyłają, samiż snadź jednak (jako się tego dochodzi), a to skrzydłami swymi a nieodpowiednie dosięgać i grabić nie zaniechywają. Czego i uzaliwszy się i obejrzawszy się też na tych, którzy w pętach pohańskich w niebo i do nas o ratunek płaczliwie zewsząd wołają, ktorzy posłyszawszy to, że o wolność ich czynić zechcemy, błogosławić nam pewnie będą, a opuścimli ich, ci nas podobno przeklinać, a nieprzyjaciel z tego chlubić i podnosić się tym więcej przeciw nam będzie. I obawiać się, aby tenże pożar i z strzaskiem i odleglejszych nie dosiągł krajów. Chciejmy tedy pewnej i gotowej rady i posiłki mieć na pewne nieprzyjacioły nasze. Na kwarciane i pana swego siły, które tak

[1] *W r. 1593—4.*

wiele nie zmogą, nie zwalajmy tej walnej i gruntownej obrony Ojczyzny spolnej naszej. O czym żebyście WM. jeśli kiedy, tedy teraz więcej już na tak niebezpiecznych bardzo czasiech tu się namówić i panom posłom swym toż poruczyć chcieli, żąda Król J. M. pan nasz miłościwy. Żąda i o to, abyście panom posłom swym tę potrzebę tak zalecili, jakoby obrona takowa, za którąbyśmy wszyscy bezpieczni być mogli, wprzód namówiona i konkludowana była na sejmie tym przyszłym, gdyż i w gospodarskich rzeczach WM. to wprzód czyniecie, czemu czas i czego się odkładać bez szkody nie godzi. Tak ci też i ci, którzy leczą, lubo czasem też więcej chorób najdują w jednym swym pacjencie, jednak nie wszystkich oraz ruszają, obawiając się, aby siły chorego człowieka to znosić mogło, aby, chcąc go we wszystkim skoro uleczyć razem, nie zgubili, po jednej chorobie ujmują, a od tych, któreby naglej zabić mogły, leczyć zaczynają. Tak i nam ze zdrowiem tej Ojczyzny miłej obchodzić się należy, to radziemy, to stanowiemy na tych sejmach naszych, co napilniejsza, co najgwałtowniejsza, to, czego wszystkim potrzeba, co wszystkich cało zachować, co (czego Boże zawaruj) gdzieby się zaniechało, przywieść o sławę, o wolność, co i z pociechy i zdrowia wyzuć z strzaskiem może. To i powtóre WM. Król J. M. zalecając, przypominać i to raczy, abyście to na pieczy mieć posłom swym poruczyli, aby się z sejmu bez pewnej obrony, chcecieli być pewni pokoju i całości Rzeczypospolitej, nie rozjeżdżali. Jeśliby kto temu przeczyć a czas sejmu inszemi rzeczami, którym wolniejszym czasem dogodzić się może, wściągać chciał, aby i na to gotowe rady i środki były od WM. PP. posłom podane, jakoby się jednak bez statecznej obrony i bez zawarcia sejmu nie rozjeżdżali, a nie otwierali tym drzwi naszym nieprzyjaciołom do nas. Mogłoby i to wiele do tej gruntownej obrony przyczynić, gdyby się z tym nowym Wielkim Kniaziem moskiewskim[1]) przyjaźń stateczna zawarła i związek przeciwko spolnym nieprzyjaciołom, jako się on chętnym być do tego przez teraźniejsze poselstwo swe J. K. M. ofiarował, uczynić mógł; takżeby się też i ta dawna zaczęta sprawa z domem marhrabiów brandeburgskich, już jej nie odkładając, skończyć mogła, a zwłaszcza za tymi kondiciami, o których rozmowy były na sejmie przeszłym, nie małoby się do obrony pożytków potrzebnych przyczyniło, acz i w tej opiece, którą za zdaniem panów rad w Warszawie pozwolić J. K. M. marhrabi elektorowi raczył, nie pominęło się i tego się ostrzegło, i prawa, i zwierzchności pańskiej i pożytku Rzeczypospolitej przyczynieniem kwarty. Gdyby to, co zostawa, jeszcze skończyć się mogło dostatecznie, tedy księstwo to tam, które dotąd jako martwy członek w ciele swym znała Rzeczpospolita, do swej obrony miałaby już, do spolnych ratunków sobie wielce zgodniej i potrzebniej.

[1] *Dymitr Samozwaniec.*

Są też prawda i wiele innych potrzeb, które nie mniej wszystkich wzajem a drugie stany same niektóre zachodzą, jednak te nam zborgować mogą, które są między nami i przy naszej woli, które albo po tych zaraz albo więc wolniejszcgo czasu odprawić się mogą, którym J. K. M. rad placu i starania tak wiele da, jako jedno to ważniejsze a nieodkładnie dopuszczać będą. Życzyłby był jednak, aby i między inszemi rzeczami temu samemu na ten czas się zabieżało, żeby takowe niebezpieczeństwo było poskromione, za którym ludzie swawolni jęli się wodzić rot przez przypowiedzenia służby i żołnierzami się nazywając leże sobie brać, majętności spokojnych ludzi najeżdżać i pod prawem i zwierzchnością mało nie tak, jako nieprzyjaciel zagraniczny, z ubogiemi ludźmi sobie poczynając. Zawzięło się nie mniej szkodliwe bezpieczeństwo, pod którem ludzie, prawo i zwierzchność pominąwszy, za przyczynami krzywd prywatnych wojska na się zbierając, bitwy walne zwodzić poczynają, ściągając ludzie niewinne do bojów, a bojów krwawych. Co jeśliby się obostrzeniem prawa o gwerrach nie pohamowało, obawiać się, aby tosamo wojny jakiej domowej wrychle nie zanieciło, nie podało na jawne niebezpieczeństwo wszystkiej Rzeczypospolitej.

A to tak krótko przełożywszy, przypominać J. K. M. WM. raczy z ojcowskiej swej ku WM. miłości i napomina, abyście WM. odprawowanie tych swych sejmików i obieranie posłów rządnie i uważnie zawierali, zaczymby się też i sejm szczęśliwie z sławą i pociechą zawierać mógł; ojcowskie napomina i o to żąda, abyście WM. tu, gdzie o matce swej (bez której całości cali i sami być nie możecie) radzić mając, to sobie przed oczy kładli, że za szczyre i życzliwe rady swe sławę i pociechę a od wszech dobrych podziękowanie i od Boga wieczną zapłatę jednać sobie tym będziecie. Toż i panom posłom swym zalecicie, i to tak poruczycie, aby nie same tylko sześć niedziel na sejmie zawierały, ale co jest przełożono od J. K. M., to, co wszystko Rzeczpospolitą i jej niebezpieczeństwo zachodzi, odprawowali i stanowili, a nie zwracali się bez zawarcia statecznego potrzebnej obrony z sejmu przyszłego. I aby nie na zapieranie, nie na protestacie jakie, ale na płacz pojmanych, na spustoszenie braciej swej miłej, a na ich i na swe też wzajem dobrze od pogaństw niebezpieczeństwa patrzali i to czynili i z tymi się trzymali, którzy sławę narodu swego, Ojczyzny wolność i zdrowie swe warować i z pociechą zatrzymać będą chcieli. Czemu k woli J. K. M. nie wątpi, że i WM. takowo do tej tak zacnej i wielce znacznej posługi obierać będziecie, którzyby umieli i chcieli tym władać z pociechą WM. a z swoją u pana, Ojczyzny i wszystkich dobrych przysługą, którzyby byli i od inszych trudności, a mianowicie na sejmie wolni. Jakoż nie wątpi, że i sami ci, którzy się z siłami i zabawami swymi porachują, nie będą chcieli takowego ciężaru brać na się, nie będą chcieli z sobą i swoimi prywatami trudnić namilszej Ojczyzny, wiedząc, że tej wszystkim służyć, że jako się tej

usłuży, tako się i sobie dogodzi, dobrzeli, dobrze i synom jej będzie. Przeto jako ona nam wszystkim nie może być jedno namilsza, u której na łonie wszystkie pociechy nasze, tak też rzecz słuszna, aby też jej jako największą chęcią się służyło i dogadzało. A jako ona jedna i spolna nam jest wszystkim, i my też wszyscy chciejmy ją ratować, będziemy jako jeden w jedności do jej potrzeby się garnić. Chciejmy spolnie i zgodnie wszyscy usłużyć matce naszej, nie jeden na drugiego żałując, ale się obyczajem przodków naszych do ciężarów i usłużenia jej poprzedzając. A że też nad Ojczyznę nie mamy nic droższego, nie żałujmy dla niej wszystkiego, od której po Bogu wszystko mamy. Żąda na koniec J. K. Mość od Pana Boga samego, którego świętej łaski i ratunku pokornie prosi, aby staraniom, radą i pracą spolnem tym, które się na ten czas dla Rzeczypospolitej podejmować będą, błogosławić raczył i dał to, czymby się ta miła Ojczyzna cała w zdrowiu, w sławie, z pociechą wszechspolną zatrzymać a miłemu potomstwu kwitnącą podać mogła.

Na własne zlecenie Jego Królewskiej Mości. Christopherus Ilmanowski manu propria subscripsit.

85. *Mowa Mikołaja Zebrzydowskiego wojewody i starosty krakowskiego na sejmiku proszowskim (16 lutego 1606 r.).*

Rp. 1. *Czart. nr. 341 str. 58—61*: Votum p. wojewody krakowskiego w kole rycerskiem na sejmiku proszowskim; *kopia współczesna.* — 2. *Czart. nr. 1623 str. 409 - 413*: Votum p. wojewody krakowskiego Zebrzydowskiego w Proszowicach; *kopia współczesna.*

Uw. *Wobec rozbieżności tekstów mowy, widocznie z pamięci spisywanej po sejmiku, drukuje się tu obie jej wersye.*

A.

Życzyłbym był sobie tego, abym był z miejsca mego na proposicią J. K. M. zdanie moje wniósł w pośrzodek WM. moich miłościwych panów i spolnie o Rzeczypospolitej i o jej niebezpieczeństwie namawiał się, by niesposobność zdrowia mego przyczyną mi nie była. Lecz iż ta niesposobność zdrowia mego trochę mi wzdy ufolgowała, a w powinności, którąm Ojczyźnie powinien, rad służąc WM. i na tom przyjechał, abym Rzeczypospolitej i WM. tu służył, na których rozkazanie stawiłem się. A nie chcąc złych a nowych tu w koło WM. wnosić przykładów, abym vota od WM. już zaczęte zdaniem mojem trudnić i mieszać miał, do proposicie] na ten czas nie przymieszywając się, urazy niektóre Rzeczpospolitą zachodzące z miejsca mego i powinności, która włożona jest na mię i sumieniu memu powierzona jest, przedsięwezmę i to, co rozumieć będę, powiem, salvo meliori iudicio WM. moich miłościwych panów. Któremi Rzeczpospolitej takiemi urazami i nie bawiąc się wiele, o których mam za to, iż siła WM. w tym kole one wniosło, więc i [w] sejm przeszły nie mało

ich odkryło, na którym wiele konsultacij było, jakoby ich Rzeczpospolita nie cierzpiała, zabiegało się. Co tedy za przyczyna w tym była, że staranie nasze, któreśmy w tym czynili, effektu swego wziąć nie mogło, do tego się przymówić. Acz wiele się przyczyn znaleść może, przedniejsza jednak ta jest urazów Rzeczypospolitej i nierządów w Koronie: zła rada J. K. M., czego jest sejm przeszły wielkim dokumentem, za które urazy prawa i nierządy siła ludzi gorąco ujęło się było, ale zaś to w nich prędko i oziębłe ustało, i uradziliśmy to byli, czymby się znieść i naprawić mogły, którą ludziom powinien, dosyć czynił, której zaś jeśliby dosyć czynić nie chciał i koniecznie zbraniał się, podawaliśmy, aby ze wszystkiemi stany koronnemi, któremi dobro Rzeczypospolitej obmyślać należy, traktował, jakoby to z siebie zniosszy był z tego wypuszczony. Nie był alienus od tego J. K. M. i przyzwolił na to, ale zła rada nastąpiła, ukazując, żeby to cum dignitate J. K. M. nie było. Iż tedy zatym ludzkie animusze rozróżnione były, sejm się rozerwać musiał, który iż nie doszedł, doznały teraz podolskie kraje, jakie jest narzekanie ludzi tych, którzy wszystkiego swego postradali, niemniej tych, którzy u pohańców [z] braciej naszej w niewolą pobranej więźniami będąc wysługować się muszą. Przyczyny tego sejmu rozerwania są konsultacie niezgodne, więc i to, że Król JM. powinności swej, którą powinien ludziom, czynić nie chce. Byli i drudzy, którzy odradzali J. K. M., aby małżeństwa takiego[1] zaniechał, i już był animusz pański do rady ludzi tych skłonny i intentum swoje odmienić był przyobiecał. Ale zaś zła rada nie tylko żeby to była pochwalić miała, ale sama na to pozwoliwszy do tego pana wiodła i podała mu drogę tejże złej rady; nie tylko by na nasze rady uczynić to miano, ale zgoła zaniedbać nas chcą i odprawowania Rzeczypospolitej spraw należących nie używają. Taka oziębłość w Rzeczypospolitej nas senatorów być musi, bo co się w niej dzieje, nie wiemy, jako wielekroć a mało nie zawsze obok bywałem i praesens, a nie wiedziałem o wielu poselstw extra regnum, nie wiedziałem i konsultaciach, które z strony księstwa pruskiego część zachodziły; trzeba się WM. poczuć tedy, aby za nieczułością nas senatotorów uszczerbku jakiego Rzeczpospolita nie odniosła. Taż rada instrukcią, która tu czytana była, sprawiła taką, zapomniawszy już zgoła, co przeszły sejm rozerwało, koniecznie do tego ludzi przywodząc, żeby konklusia sejmowa, choćby dobrze drudzy na to nie pozwolili, doszła. Strachają ludzie na to barzo, a rzec mogę, zdesperowali, zwątpiwszy już o sejmie, tą instrukcią oburzeni[a] będąc na sejm jechać nie chcą, ale jakom zrozumiał i z artykułów inszych sejmików, zjazd pod Warszawą namówić i tam się przed szóstą niedzielą skończenia sejmu stawić chcą, a to dlatego, aby się dowiedzieli, czym sejmy rozrywają, także co na sejmie

[a] *W tekście*: obostrzeni.

[1] *Mowa o małżeństwie Zygmunta III z austryacką Konstancyą, zawartem 10 grudnia 1605 r.*

traktować będą, więc i te kondycie z Brandeburczyki zrozumieć i wszystko tamże utrzeć i pogładzić, naostatek gdzieby sejm nie doszedł, prędko obronę namówić, jakoby się niebezpieczeństwu temu zabieżało. Co jeśli tak nie stanęło, po naszych wolnościach nic, na których jeśli szwankować będziemy, civile bellum we drzwiach już. Rozerwanie sejmu tego, którego się obawiać potrzeba, ja upatruję być niebezpieczne, remedia zaś na te urazy i nierząd, acz wiele się ich nalazło, ale uciekszy się do prawa i słuszności samej, te z miejsca mego, które w takich rzeczach są, przytrudniejszym rozumiałbym. Senatorowie, którzy są stróżami Rzeczypospolitej, przy Królu JM. mieszkaćby mieli, ci o sprawach i trudnościach Rzeczypospolitej, jeśli jakie z nagła przypadły, spolnie z J. K. M., zasięgając rad inszych PP. senatorów, gdzieby co ważnego zaszło, radzić powinni, do tego aby z postępków pańskich liczbę czynili, przestrzegając tego, jakoby per vim prawom nic się nie działo, tych zaś, którzyby złą radą Panu byli, ukazaćby mieli. Drugi sposób, abyście WM. do nas senatorów pilną admonicią uczynili, abyśmy przysiędze naszej dosyć czynili i przestrzegali tego, co urzędowi naszemu należy, tych zaś rzeczy, które skutku swego nie wzięły i sejm rozerwały, popierali. Abyście WM. poruczyli PP. posłom prosić serio J. K. M., aby sam siebie i nas senatory uspokoił i temu, co powinien, dosyć uczynił. Nie zdrożny mi się zda zjazd ten, na który się inne województwa zgadzają; tamby się egzorbitancij Rzeczypospolitej uprzątnąć mogło, czego i ja WM. życzyłbym, gdyżby PP. senatorowie z PP. posłami, którychby w kole poselskim część zostawała, a częśćby się z WM. znosiła, i traktaty sejmowe spolnieby się ucierały. Osobliwie kondycie w sprawach brandeburskiej i inne na konklusią sejmową stamtądby były odesłane i odniesione, więc jeśliby sejm nie doszedł, tam zaraz obronę Rzeczypospolitej spolnie namówili. Co jako przedtym pod rozsądek WM. podałem, i teraz podaję. Jest też coś w tejże instrukciej o obronie narażono, abyśmy o niej radzili; nie wiem, co to jest; prawo takie mając, iż Król JM. potoczną obronę nam powinien, widzę ten zaciąg niepotrzebny, i nic inszego nie czyniemy, tylko się sami niszczemy, a zdzierając tę obronę z Króla JM., którą właśnie sam powinien, sami ją na się zaciągamy i tak za lada okasią podatki składać musiemy, których — widzi Bóg — z tego łanu majętności mej, gdyby się na dobro Rzeczypospolitej obróciło, nie żałowałbym, i przyjdzieli do tego, na co się WM. zezwolicie, na tym ja przystanę. Radziłbym jednak, abyście WM. do Króla JM. wyprawili, prosząc, aby przed odjazdem swym tuteczne niebezpieczeństwa opatrzył i obronę tę, którą powinien, obmyślił. A iż to na mię włożyć raczył, przez posła swego JM. ks. referendarza rozkazał do mnie, abym obmyślawanie niebezpieczeństwa tuteczne wziął na się, ofiaruję się WM. chętnie rad to uczynić, i nie tylko z tą trochą ludzi, którą mam przy sobie, ale ukażeli potrzeba, i więcej, z IchM. drugimi PP. starostami porozumiewawszy się, gdzie miejsce ukaże, stawić

się chcę i przyszłoliby do tego, zastawiać się za WM. bracią swoję krwie mojej, która najdroższa jest u mnie, żałować nie będę.

Bezpośrednio dalej:

Dziękowanie. IchM. PP. bracia koła rycerskiego dziękują WM. swemu m. panu, żeś nie folgując niesposobnemu zdrowiu swemu w pośrzodek IchM. dla obmyślawania spraw Rzeczypospolitej i jej niebezpieczeństwa stawić się raczył i odkryłeś to jako miłujący Rzeczpospolitą Ojczyznę swoją, coś jej szkodliwego był upatrzył. Było to IchM. o WM. swym m. panie rozumienie, żeś urzędowi powołanemu zawsze z miejsca swego dosyć czynił i starał się o to, co cnemu senatorowi i dobremu stróżowi Rzeczypospolitej należało. Dziękują i za to WMci swemu m. panu, że nie tylko obmyślawać raczysz niebezpieczeństwo tuteczne, ale, dalszemu zabiegając, sam sobą stawić się chcesz. Proszą przy tym, abyś w przedsięwzięciu swem dalszem, które ofiarujesz, nie ustawając, to, w czymeś nas przestrzegł, na placu tym, gdzie należeć będzie, popierać raczył.

JM. pan wojewoda na to: Odkryje się to dali Bóg nie długo, jeśli nie za czasu żywota mego, tedy po śmierci mojej.

B.

Kiedy mi nie przyszło prze niesposobność zdrowia mego na propoposicią z miesca mego wotować, tedym już nie myślił w pośrodek się WM. stawić, nie chcąc złego exemplum z siebie dawać, i takem już odjachać chciał. Ale iż wskazanie WM. przystąpiło, dogadzając onemu i woli WM. a tom się tu w pośrodek WM. stawił. Nie będę jednak na wszystkie contenta proposicij tak, jakom był umyślił, mówił, ale tylko tknę punktów niektórych. Nie będę i o egzorbitancyach albo urazach wszystkich R. P. bawił się, bo już te rzeczy jawne, które przypominano. Wierzę, że tego i dalej będzie więcej i sejm przeszły siła rzeczy odkrył, co wszystko kiedybym iterować miał, siłabym na tym czasu strawić musiał. Ale pro conscientia i według powinności mojej, co za przyczyna urazów i egzorbitancij takowych, powiem krótce, powiem według zdania mego i remedia na to.

Co się dotycze przyczyn, za któremi takowe egzorbitancye rozkrzewiły się, tych acz jest niemało, ale najprzedniejsza jest zła rada, czego i przeszły sejm dokumentem, na którym już wiele ich gorąco byli jęli za te urazy i nierządy. To niektórych senatorów było zdanie, aby był J. K. M. z osoby swej w tych rzeczach, które powinność jego zachodzą, czemuby zwłaszcza podołać mógł, dosyć z siebie uczynił, a czemuby z razu podołać nie mógł, na inszy czas odłożył, a jeśliby tyż co niepodobnego do wypełnienia się pokazało, stanów prosił, aby go z tego wypuścili. Upatrowało się w tym i ostrzygało się prawa poprzysiężonego i ochraniała się conscientia K. JM., jakoby za konniwencią naszą nic na sumnieniu K. J. M.

zostawało. Upatrowało się i to, aby taką satisfakcią chęci ludzkie powinne przeciw panu swemu cale zachowane były. Od czego acz sam K. J. M. nie był alienus, ale zła rada nastąpiła, gdy K. J. M. od tego odwiedli i ubezpieczano go, że tego na W. K. M. nie przemogą, i tym samym sejm rozerwali. Tego jaki effekt, kraje podolskie świadczą. Więc i samemu K. J. M. jako posłużyli? Azaż może być K. J. M. bez inwidij, że na tych rzeczach sejm rozerwany, skąd autorem i przyczyną tego wszystkiego, co się w krajach podolskich stało, nie na kogo inego, jedno na K. J. M. kładą. Radziliśmy J. K. M., aby małżeństwo swe inszym sposobem był odprawić raczył, i chcieliśmy je zachować, i pewnie dałby się był K. J. M. od tego odwieść, ale taż zła rada to przewiodła, ukazując, żeby to było cum indignitate, gdyby to W. K. M. dał na sobie wycisnąć. I z tejże to rady poszło, że K. J. M. mało dbał na rady nasze życzliwe, i owszem one niewdzięcznie przejmując na nas się obrażał. Jam nie wiedział o wzięciu kwarty, nie wiedziałem i o pruskiej sprawie, nie wiedziałem i o inszych poselstwach, których niemało extra Regnum odprawowano. Czynił i to privata autoritate, a to wszystko zła rada sprawiła. Taż i instrukcyą K. J. M. teraźniejszą ulepiła, którą wierzę, żeście WM. dobrze uważyli. Abowiem co było potrzebniejszego? jedno to w nie włożyć i ukazać to, co przeszły sejm rozerwało, i też wszystkie rzeczy do deliberacij teraźniejszej podać. A to zgoła zaniechać wszystkiego kazano, skąd i suspicij wiele ta instrukcya namnożyła. Więc że konklusią o obronie taką mieć chcą, abyście ją WM. zawierali, chociaby drudzy nie pozwalali. Zaczym gdy się już i w tym ludzie obaczyli, to nastąpiło, że chcą wszystcy na sejm jachać, a insi zgoła go nie chcą, jedno o zjazd jakiś J. K. M. prosić chcą, na który aby K. JM. do nich przyjachać raczył, i tak nadzieje niemasz, aby i ten sejm dojść miał. Za takim rozerwaniem ludzkim, czego eksperymentem wielkim przeszły sejm, czego się inego spodziewać, jedno czego Boże uchowaj bellum civile! Toć takowy koniec tej złej rady, a rozerwanie zaś sejmu co za pericula przyniesie, każdy to snadnie baczyć może. Poważnieniem się barziej nieprzyjaciela ucieszymy, otworzeniem ziemie, i wszystkie ine niebezpieczeństwa na nas przypaść mogą. Ale na tym punkcie zabawiłem się dłużej, niżelim był umyślił, lecz to pro conscientia uczyniciem musiał.

De remediis zaś na to mówię, że są przytrudniejsze, i lubom i sam nie barzo młody, alebym rad starszych przed sobą o tej materiej mówiących słychał. I tego jednak trudno pominąć mam, gdyżeście mnie WM. na to wyciągnęli. A te remedia muszą się brać z tych przyczyn, które dają drogę do złej rady. Między inszemi porządkami, które były świątobliwie przy królu Auguście stanowione, z przyczyn także gruntownych (iż się tak bez urazy onego sławnego króla rzecze) za ekscessami świeżemi jego ten porządek naprzód postanowili[1]), aby zawsze sztyrych se-

[1] *W artykułach henrykowskich r. 1573, Vol. leg. II 898.*

natorów przy boku królewskim być powinni byli do tych inszych, którzy według urzędów swych przy dworze królewskim mieszkać zwykli, a iżeby byli liczbę czynili ze spraw i postępków pańskich. Ale ten sposób jest zaniedbany, przeto ci, którzy teraz są praesentes przy boku pańskim, ci mają rationem dawać z postępków i spraw pańskich. A na tych tego słusznie patrzyć mamy. Dla czego uczyńcie WM. admonitionem seriam do nas senatorów, abyśmy i tych rzeczy poparli, które sejm przeszły rozerwały, a zatym będzie się chciał K. J. M. nam usprawiedliwić, więc serio aby posłom swym WM. zlecili, aby to wszystko K. J. M. na tym sejmie uspokoił, i tak snadna konklusia zawsze i inszych sejmów będzie być mogła. Mam jeszcze to remedium z powodu dwóch listów, które mam od zacnych osób inszych województw; tam ten modum najdują, aby na szóstą niedzielę złożyli sobie zjazd ku tamtemu miescu, gdzie sejm bywać zwykł, a tam do nich żeby PP. posłowie niektórzy stawili się dla zniesienia i porozumienia się z innemi, do czego rzeczy na sejmie prowadzą; tym tedy tego wszystkiego snadnie poprzeć i do konklusij przywieść będzie się mogło albo więc lepiej wszystcy K. J. M. z tego, czemuby podołać nie mógł, wypuścimy, czegoby pewne osoby uzurpować sobie nie mogły, także i postulata wszystkie mogłyby prędszy effekt wziąć. Takowemi zjazdy leczeli przedtym przodkowie nasi urazy swoje wszystkie i do zgody ludzie przywodzili. Mamy przeszłe świeże zjazdy w pamięci naszej, jako i na jędrzejowskim [1] świętej pamięci króla Stefana elekcyi poparcie skutek swój wzięło. Ale do tego wszystkiego potrzeba stateczności, a to wszystko iudicio WM. committitur.

Do obrony zaś mówiąc nic potrzebniejszego nie widzę, jako co prędzej o tym radzić. Powinniśmy bowiem także niebezpieczeństwo braci naszej z tych niebezpieczeństw bliższych tak upatrować i onym zabiegać, jakobyśmy i sami tak blisko mu podlegali. Na to mam wiadomość, że WM. pobór pozwalacie, którego i ja żałować nie chcę, a nie tylko poboru, ale i czego więtszego. W brod jednak mowiąc, obawiam się, abyście WM. tak już tributarii nie zostali, że niczem inszem bronić się nie umiecie, jedno poborem, a z K. J. M. tego nie zdjęli, że nas bronić powinien. Przeto życzyłbym, abyście WM. do K. J. M. posłali, aby z powinności, z łaski i z miłości nas bronił od takich inkursij. Mam bowiem przyczynę do tego z artykułów województw inszych, w których napisali, aby na tym sejmie ordinariam obronę R. P. posłowie namówili.

Już nie w obyczaj offert, tak się WM. deklaruję, że na tymem jest i z powinności mojej, którą mam w Ojczyźnie, i za listem J. K. M., który mi jest przez pana posła oddany, iż się stawić teraz chcę na granicy z tą gromadką, jaką mam. I porozumiewać się z inszemi pany starostami tego pogranicza nie zaniechamy, jakoby tamto niebezpieczeństwo od siebie

[1] *Zjazd jędrzejowski 18 stycznia — 1 lutego 1576 r.*

i od WM. oddalić mogli. Opatrzenie zamków Lubowle i Czorsztyna, Sącza, Biecza, snadnie WM. pewienem obmyślicie, gdy otuchę panom starostom uczynicie o pewnej zapłacie tego, cokolwiek de suo ekspendowali na ludzie służebne dla opatrzenia zamków tych.

Bezpośrednio dalej: Petitum przypominano za JM. panem starostą żmudzkim[1], więc i o zamek chęciński pogorzały.

Dziękować potym p. marszałkowi koło rycerskie od wszystkich JM. panu wojewodzie kazali. Po tym podziękowaniu rzekł: Odkryje to czas, jeśli nie za żywota mego, tedy po śmierci, żem się zawsze starał o dobre i spokojne R. P.

86. *Pismo podane na niektóre sejmiki przedsejmowe z sejmiku województwa krakowskiego w Proszowicach (16 lutego 1606 r.)*

Rp.: 1. *Czart. 337 str. 1—2; kopia współczesna (Cz. 1).* — **2.** *Czart. nr. 341 str. 62—64*: Pismo podane z krakowskiej ziemi na niektóre sejmiki powiatowe przed sejmem; *kopia współczesna (Cz. 2).* — **3.** *Czart. nr. 343 k. 1—2*: Rokosz anno domini 1606. Namowa sejmiku proszowskiego, którą rycerstwo województwa krakowskiego pod przysięgą sobie obiecali wypełnić; miasto artykułów na sejm walny warszawski one spisali; *kopia współczesna, dużo gorsza (Cz. 3).*— **4.** *Czart. nr. 338 str. 11—13*: Pismo podane z krakowskiej ziemie na niektóre sejmiki powiatowe przed sejmem; *kopia współczesna (Cz. 4).*

Pod sejm główny zjazd uczynić z tych przyczyn nona aprilis[a].

Konklusie sejmowe hamują się zawsze przez to, iż J. K. M. nie czyni dosyć temu, co powinien. Zaczem jeśliby toż i teraz być miało, do wielkiego niebezpieczeństwa Rzeczpospolita przyjśćby musiała, gdyżby otwarta nieprzyjaciołom wszystkiem została, jako i za rozerwaniem sejmu przeszłego wielki szwank odniesła. Więc też prawa i wolności tym w więtszą wątpliwość byłyby przywiedzione, gdyż i tak dosyć znacznie Król JM. dał to znać, że się na nie nie ogląda, gdyż jako i na przeszłym sejmie niejedno czego inszego, ale i samych wakancij rozdać nie chciał, i teraz na sejmiki żadnej wzmianki tych powinności swych nie uczynił w instrukciej, skąd znać, że o wykonaniu ich nie myśli, przetoż w kupie bywszy poprzeć ich nam trzeba.

Proponuje nam Król JM. obronę jakąś gruntowną, do którejby sejmu nie potrzeba. A ono taką, to jest potoczną i od wszelakich inkursiej, Król JM. odprawować powinien, z której go wypuścić nie chcemy. Jeśli zaś o gwałtownej[b] się rozumie, to nie wiem, jako bez sejmu ma być, chybaby na tym jednym sejmie pobory obecne albo one śląskie wiecznie[c] uchwa-

[a] *Cz. 3* W sejm zjazd uczynić 8 aprilis pod Warszawą.

[b] *Cz. 2 i 4* gwałtowniejszej.

[c] *Cz. 2 i 4* pobory obiecać albo owe, *poczem zostawiony pusty ustęp.*

[1] *Chodkiewicz Jan Karol; ob. str. 248 art. 4.*

lono, czego a jako posłom powierzać, a tym barziej kiedy i to nam podano, aby jedni bez konsensu drugich konkludować mogli, nie oglądając się nic na ich protestacie; przetoż i dla tej przyczyny, aby na nas czego nie wciągniono, trzeba być w kupie.

Niektóre osoby uzurpując sobie władzą wolnym czynienia Króla JM. od powinności i obowiązku jego nad wolą nas drugich, stądże tak na sejmikach jako i na sejmach spór z nami trzymają i temu gwoli sami się albo swoje posły obierają, co przeszły sejm tym barziej wyraził, na którem ci, co przy prawie stali, od tych tam niejedno w poselskiej izbie, gdzie i półhakami[a] grozili, ale i w senacie kłuszani[b] byli, zaczem teraz jeszcze coś więcej Królowi JM. obiecują, stądże to i przeszłych urazów zamilczenie i tak gwałtowne na wolności nasze (że sami z Królem JM. bez nas konklusie czynić i sejm zawierać chcą) nastąpienie urosło. Zaczem trzeba to nam pokazać, że się wszyscy równo w wolnościach i powołaniu swem szlacheckim poczuwamy i preeminenciej nikomu przed sobą nie przyznawamy, i dlategoż w kupie wszystkich trzeba.

Sam Król JM. pobudkę nam dawać raczy, abyśmy temu to lekarstwo należli, gdzieby kto uporem swym rozerwania przyczyną być chciał. Otóż lepsze lekarstwo nad presencią naszę być nie może, gdy widząc, kto tego przyczyną będzie, snadnie in praesenti i[c] będąc wszyscy w kupie ten upór leczyć będziem mogli.

Aby się jednak do konfusiej przyczyna nie dała, tedy przecie posły na sejm poślemy, przez które Króla JM. prosić będziemy, aby sam wprzód od osoby swej[d] pańskiej rząd począć a zatym[e] rzeczom, których się u Króla JM. upominamy, słusznie dosyć uczynić raczył. Co nie zatrudni, gdyż wyraźliwie wszystko w prawach naszych. Barziej zatrudni zapieranie się Króla JM. w tych rzeczach, w których się Król JM. będąc powinien zbraniać raczy. Otóż skoro to stanie, tedy też potrzeby od Króla JM. proponowane skutek swój wezmą zaraz, gdyż my od wszelakiego sposobu słusznego bronić nie będziemy[f].

Nie wątpimy, że Król JM. tego ciężaru na sumieniu swym dłużej nosić nie będzie raczył chcieć, a satysfakcią Rzeczypospolitej w tym uczyni. Dla tejże konfusiej zjazd nie pod Warszawą, ale namniej dziesięć mil od Warszawy będziem[g] mieć, i nie na początku, ale przed ostatnim tegodniem sejmu, aby nas też nie wleczono, nie wzywano[h]. Na który zjazd posłowie nasi tak z tym, co w postulatach naszych sprawią,

[a] *Cz. 1 i 3* buławami.
[b] *Cz. 1 i 3.* konklusiami, *4* kluscani.
[c] *Cz. 2 i 4* snadnie praesentes.
[d] *Brak w Cz. 1.*
[e] *Cz. 1 i 3* tym
[f] *Cz. 2 i 4* gdyżeśmy od wszelakiego sposobu słusznego obrony mieć nie mogli.
[g] *Dotąd Cz. 3.*
[h] *Cz. 2 i 4* nas też nie w łonie rozerwano.

jako i z tym, jako ta obrona gruntowna obrócona będzie[a], stawić[b] się mają [i] resolute w tym stanąć, by też i schisma w obieraniu swych posłów uczynić, a na generalny, to jest na warszawski, i korczyński sejmik posły swe osobne posłać, pobudzając ich, aby im poparcia wolności dopomagali. Co jeśli schisma będzie, secreto uczynić, jeśli zgoda, jawnie. Generalne[c] pro-23[d] februarii przypadają.

87. *Instrukcya dana posłom na sejm z sejmiku województwa krakowskiego w Proszowicach 16 lutego 1606 r.*

Rp.: 1. *Akad. nr. 1048 k. 27–30*[v]: Akta rokoszowe. Artykuły sejmiku proszowskiego, na którym zjazd stężycki przez JM. P. wojewodę i starostę krakowskiego proponowany i uchwalony; *kopia współczesna* (*A*). — 2. *Racz. nr. 18 k. 140–143*[v]: Poselstwo z sejmiku proszowskiego województwa krakowskiego na sejm walny warszawski; *kopia współczesna* (*R.*). — 3. *Ossol. nr. 113 str. 416–431*: Rokosz się począł w Polsce za króla Zygmunta 3 polskiego i szwedzkiego 1606. Articuli conventus particularis Prossoviensis anno domini 1606 16 februarii. Z sejmiku proszowskiego posłowie obrani. *Dopisano*: Nie stanął sejm. *Kopia nieco późniejsza, bardzo licha* (*O*).

My rady[e] i rycerstwo województwa krakowskiego, zjechawszy się na sejmik od J. K. M. tu w Proszowicach na dzień 16 miesiąca lutego w roku teraźniejszym 160-szóstym złożony, obraliśmy z pośrodka siebie zgodnie na przyszły sejm posły IchM. pany: Józefa Latoszyńskiego podczaszego krakowskiego, Stanisława Morskiego z Morska, natenczas marszałka koła naszego, Andrzeja Męcińskiego z Kurozwąk, Cyrulusa Chrząstowskiego, Jana Łukowskiego i Samuela Taszyckiego, którym IchMościom postanowienia nasze zgodne articulatim na tym piśmie, wedle którego na sejmie przyszłym[f] sprawiać się będą powinni, podaliśmy.

1. Panowie posłowie nasi po zaleceniu uniżonych służb naszych i winczowaniu długiego a fortunnego (w kwitnącej R. P. naszej wolności) panowania J. K. M. opowiedzieć mają serdeczny żal nasz, który nas obchodzi naprzód z rozerwania sejmu przeszłego[1], a tym barziej, że na jakiejsi dyskwizyciej około wolności i praw naszych a przywodzeniu w wątpliwość niewątpliwych powinności J. K. M. stał się, potym z tego tak gwałtownego[g] spustoszenia krajów podolskich, do którego za rozerwaniem tego sejmu, także za obnażeniem tych tam krajów prze obrócenie kwarty do Inflant przyszło; ale i to poselstwo J. K. M. na sejmik nasz posłane[2] nie mniejszą jest tego żalu przyczyną, gdy o tech rzeczach, o które to już lat osimnaście[h] u J. K. M. instancie ustawiczne czyniemy, J. K. M.

[a] *Cz. 1* tak i z tą obroną gruntowną obrócono (*Cz. 1* okrczoną). [b] *Cz. 4* sprawić.
[c] *Cz. 3 i 4* generały. [d] *Cz. 4* XIII. [e] *R.* rada.
[f] *A.* przeszłym. [g] *A.* gwałtownie. [h] *R.* 13.
[1] *Z roku 1605.* [2] *Ob. nr. 84.*

wzmianki najmniejszej uczynić nie raczył, gdyż to do ukojenia tego żalu naszego a sposobienia serc ludzkich do tego, aby ten sejm przyszły z lepszą pociechą odprawić się mógł, wielce służyło, ale nadto obronę jakąś nową proponować J. K. M. raczy, którejby się i bez sejmu[a] dosięgać mogło, która jakoby przez urazy praw naszych być nie mogła, gdyż te albo podatkiem albo pospolitym ruszeniem (do czego obojga sejmu potrzeba) sposób obrony ukazują, nie wiemy, a dopieroż jeśli podług proposyciej tej J. K. M. jako ta obrona, tak i co inszego od jednych bez konsensu drugich konkludowana będzie. Na co oko mając, niemniej też i temu, co na[m] J. K. M. inkulkować[b] raczy, aby się na to lekarstwo zaraz obmyśliło, żeby ten sejm rozerwany nie był, zabiegając, tochmy na tym zjeździe uchwalili[c] abyśmy się przed skończeniem sejmu dziesięć dni, to jest pro die nona aprilis do Stężyce zjechali, a to z tych przyczyn, aby te urazy praw i wolności naszych, których się daremnie przez te lata upominając, jeszcze ich przyczynienie odnosiemy, za tym statecznym poparciem in toto w klubę swą wprawiły się.

2. Druga, żeby ta, której nie znając, tem barziej się jej bojemy, obrona a pogotowiu konklusia tego sejmu nad wolą, nie tylko wiadomości nasze nie stanęła, które przyczyny że wszystkich obywatelów koronnych Ojczyznę miłujących pobudzają, że się na ten czas stawią, nic nie wątpiemy, a interim tę informacią PP. posłom swym dajemy naprzód, aby J. K. M. prosili, żeby sam z siebie do zabieżenia rozerwania sejmu pohop uczynił, czego się słusznie u J. K. M. domawiamy, żeby naprzód sam siebie, a potym nas uspokoić raczył.

3. Trzecia, iż prawo jest, że pewni PP. senatorowie mają mieszkać przy J. K. M.[1], tego przestrzegając, aby się nic contra dignitatem J. K. M. działo i prawu pospolitemu od J. K. M., tedy iż tych deputatów nie było, ci urzędnicy niech dadzą sprawę o tych radach, któreby się et contra dignitatem J. K. M. i przeciw prawu działy, a exnunc aby ci PP. senatorowie deputowani według konstytuciej henrykowskiej sub poena ipso facto privationis officiorum (których nie ma potym tymże konferować) przy J. K. M. zawsze praesentes byli, tego PP. posłowie poprzeć mają.

4. Czwarta, admonicią imieniem naszym do PP. senatorów uczynić mają, że nam w nich primarie czegoś nie dostaje, aby między sobą winnych szukali, aby jedni za drugich tej inwidiej nie odnosili, a dalej aby według przysięgi swej tego przestrzegali, ne quid detrimenti Respublica patiatur, żeby do rezerwania tego sejmu nie przychodziło, które nie tylko z innych miar szkodliwe by było, aleby nas prawie in praedam nieprzyjaciołom naszym podało.

[a] *O.* sejmiku. [b] *O.* indukować.

[c] *A. dodaje na marginesie*: Lekarstwo przeciw rozerwaniu sejmu.

[1] *Przepis artykułów t. zw. henrykowskich z r. 1573, Vol. leg. II 919.*

5. Wakancie aby J. K. M. przed propozycią sejmową, to jest na początku sejmu zaraz według prawa[1] wszystkie rozdał, upomnieć się serio i poprzeć tego mają, do niczego nie przystępując, aż ię temu wprzód dosyć stanie.

6. Iż wielkie niebezpieczeństwa na Koronę nadchodzą, prosić J. K. M., aby nie raczył teraz odjeżdżać, ażby się te niebezpieczeństwa uspokoiły, w czym się też spuszczą na zgodę z inszemi województwy.

7. Strony sprawy pruskiej tak postąpić PP. posłowie mają, jakoby stąd R. P. żadnego detrimentu nie odniosła, i nic bez konsensu omnium ordinum aby się w tej mierze nie stało, ale całą rzecz i namowioną mają odnieść do braciej.

8. Strony uniej moskiewskiej i pokoju wiecznego z inszemi województwy PP. posłowie znieść się mają.

9. Egzorbitancye wszystkie in publicis aby na sejmie były uleczone, starać się mają.

10. Pacta z postronnemi aby były proponowane a osobliwie z cesarzem tureckim, do którego iż do tych czasów poseł wysłany nie jest, zganiwszy to, mają uczynić instancią, aby zarazem wyprawiony był.

11. Pana podskarbiego[2] rekwirować mają o pięćkroćstotysięcy złotych, które mu dane były na egzempcią dóbr R. P.[3], by one na to, co mu są dane, obrócił; klejnoty koronne aby były rewidowane.

12. A iż do tego czasu proces konfederaciej inter dissidentes de religione utrique parti serviens nie jest namówiony, PP. posłowie starać się mają, aby na tym sejmie proces ten effekt wziął; kompozyciej też inter status aby był modus namówiony i braciej odniesiony.

13. Lex sumptuaria aby super plebeios była namówiona.

14. Forum cum spiritualibus aby było namówione, żeby tu w Koronie koniec swój sprawy z niemi brały a o dziesięcinę wszystkie sprawy, choćby też dekreta trybunalskie zaszły, aby według konstytuciej Stefanowskiej[4] ad eam compositionem, której modus będzie namówiony, były suspendowane.

15. Correctura iurium aby effekt swój wzięła.

16. Obwarowana jest dosyć kwarta prawem pospolitym, aby nigdzie indziej była obrócona, jeno na obronę podolską, a iż teraz z Rawy wzięta jest, dowiedzieć się mają, za których PP. senatorów konsensem się stało; actores tego aby wedle prawa karani byli, poprzeć tego mają PP. posłowie, o co forum inter causas officii być ma.

17. Od hospodara wołoskiego[5] postąpiono w kole poselskim, do Rawy quotannis czterdzieści tysięcy złotych oddawać do kwarty, które

[1] *Konstytucye z lat 1576 i 1588, Vol. leg. II 923 i 1221; ob. konst. z r. 1607, Vol. leg. II 1600.*

[2] *Firlej Jan.* [3] *Ob. str. 256 art. 30,* [4] *Z r. 1581 Vol. leg. II 964, 1019.*

[5] *Mohiła Jeremiasz.*

pieniądze jeśli i komu oddawał, dowiedzieć się, i aby przez tego, kto je brał, R. P. oddane były, serio upomnieć się mają, ażeby in posterum nigdzie indziej, jeno do Rawy były oddawane.

18. Kwarta R. P. w W. Ks. L. aby była dawana, jako i w Koronie.

19. Działa, które są z Krakowa na potrzebę inflancką wzięte, iż się niebezpieczeństwa w tych krajach pokazują, prosić J. K. M., aby były nazad do Krakowa jako najprędzej przywrócone i oddane; municia krakowskiego miasta aby była dostatecznie opatrzona, gdyż mieszczanie na to mają od R. P. cła i czopowe pozwolone.

20. Zamki ukrainne aby K. JM. strzelbą opatrzył, instancią mają uczynić.

21. Annaty aby wedle prawa[1] do Rawy były oddawane, pilnie prosić mają.

22. Składy aby w rezę swą były wprawione a indukta od towarów aby były płacone do skarbu J. K. M.

23. Custodia J. K. M. aby była według pakt konwentowych a praefectus satellitii aby był ślachcic koronny albo W. Ks. L.

24. Okazowania czas i miejsce wszystkim województwom aby były naznaczone, na które aby każdy powinien się stawić, penę w statucie[2] włożoną reassumować.

25. Panowie duchowni według konstytuciej Zygmunta króla[3] powinni byli ukazować na sejmie prawo, iż ich wójtowie wojny nie powinni służyć; a iż tego prawa nie ukazali, succubuerunt in causa, zaczym mają poprzeć PP. posłowie, aby wojenną służbę z wójtostw, tak skupnych, jako nieskupnych, odprawowali.

26. Frymarki i wieczności R. P. aby nie były dawane, mają tego PP. posłowie pilnie przestrzegać; jednak iż nad Wieliczką JM. pan wojnicki[4] w majętności swej dziedzicznej szyb solny mając za assekuracią J. K. M. na sejmie przeszłym krakowskim onemu daną[5], dogadzając proventui R. P. i J. K. M., on puścił. za który szyb kommutacią za konsensem R. P. miał odnieść, prosić o to mają, aby albo kommutacia za tamtę majętność, na którym dziedzictwie szyb ten wybity jest, dana była albo też z nagrodą słuszną szyb ten względem ususfructus za przeszłe lata wrócony jemu był.

27. A iż w przywileju uniej z W. Ks. L. porządek między marszałkami koronnemi a W. Ks. L., jako go mają zażywać, nie jest opisany,[6]

[1] *Konstytucye z lat 1569 i 1575, Vol. leg. II 782 i 908; por. konst. z r. 1607, Vol. leg. II 1602.*

[2] *Tj. w statucie Łaskiego, który miała na myśli konstytucya z r. 1562, Vol. leg. II 624; ob, konst. z r. 1607, Vol. leg. II 1606.* [3] *Z r. 1550, Vol. leg. I 595.*

[4] *Lubomirski Sebastyan.* [5] *Ob. str. 255 art. 15.*

[6] *W aktach unii lubelskich z r. 1569 nie było mowy o rozgraniczeniu kompetencyi marszałków koronnych i litewskich, jednak tę kwestyę uregulowały osobne dekrety królewskie: z 19 lipca 1569 r. Czart. nr. 301 str. 512—514, i z 15 kwietnia 1572 r., oryginał w Nieświeżu.*

prosić mają PP. posłowie, aby według statutu starego[1] in absentia w. marszałka koronnego marszałek nadworny koronny tu w Koronie omnia munia urzędowi marszałkowskiemu należące odprawował, a gdyby koronnych obudwu nie było, tedy one litewscy odprawować mają. Jednak przecie koronne sądy koronnym prawem, a nie litewskim, tu w Koronie sądzone być mają. Urząd jednak marszałkowskiej jurysdykcij w sądach swych na stan ślachecki rozciągać się niema ex tacto termino, tylko in recenti crimine in praesentia S. R. Maiestatis perpetrato, a ten tactus terminus przez sługę jego ślachcica odprawowany być ma a pozwów sub titulo suo na ślachcica wydawać niema, ponieważ jego jurysdykciej nie podległ, i owszem według starych zwyczajów i prawa zachować się ma.

27. Aczkolwiek prawo pospolite tantum quatuor articulos capitaneis sądzić dopuściło, jednak za wielką swawolą tych ludzi siła raptów białej płci[a] widziemy, które stąd mają ansam, że na sejmach sprawy nie rychło do sądzenia dochodzą; zlecamy tedy PP. posłom naszym, aby forum o rapt ad quatuor articulos ten piąty artikuł był przydany[2], w której sprawie raptus taki proces ma być mianowany, iż post commissum raptum najdalej in quatuor septimanis protestacia w grodzie bliższym ma być uczyniona, po której w tydzień officium one, przed którym protestacia się stała, powinno będzie ad bona condescendere, inkwizycią in vim executionis, utrum sit raptus commissus, uczynić, a potym in primo citationis termino inculpatus de obiectis ma się sprawić. In quo termino jeśliby rapta 18 lat nie miała, consensus jej ważny nie ma być według prawa starego i owszem raptor ma być inter leges regni skazany.

29. W dekretach trybunalskich nie piszą rac[i]ej, dla których czynią, względem czego post obtentam rem iudicatam trudni się egzekucia dekretów trybunalskich; dla czego zlecamy to, aby PP. posłowie tego poparli, aby przy każdym dekrecie, odcinając ekscepcie, w dekret racie ułożone były, gdyż taki był zwyczaj na sądziech ultimae instantiae.

39. Protestacie, które zwykli PP. posłowie czynić, gdy się co przeciw instrukciej i prawu pospolitemu dzieje, nie pozwalając na to, ważne być mają i do urzędów tych, gdzie się sejm odprawuje, przyjmowane sub poena infamiae, o co forum na tribunał ad instantiam instigatoris officii castrensis illius palatinatus, któregoby się posłom takiej protestaciej przejąć denegowano.

31. Jeśliby kto otrzymał od J. K. M. nobilitacią a byłby illegitime natus, tedy taki ma być privatus nobilitate i bona eius konfiskowane.

32. Statuta także de scartabellis aby były reassumowane, gdyż nowej ślachty siła się namnożyło.

---

[a] *A. dodaje na marginesie*: O raptach.

[1] *Tj. według konstytucyi z r. 1504, Vol. leg. II 295*: De officiis regni et curiae et praesertim mareschalcorum, *znajdującej się w statucie Łaskiego.*

[2] *Ob. konst. z r. 1607, Vol. leg. II 1619.*

33. Wykupno dóbr R. P. lub a donatorio lub od instigatora J. K. M. aby in proprio districtu per commissarios według statutu Zygmunta Starego[1] odprawowane było, nie wyciągając per citationem possessores bonorum za dworem.

34. Calumniosis citationibus zabiegając poenas in calumniatores namówić.

35. Sejmiki korczyński i kolski generalne aby w starą rezę wprawione były a czas ich taki aby był składany, coby na nie z sejmików posłowie zjechać mogli[2].

36. Mieszczanie krakowscy, także cudzoziemcy plebei, aby dóbr ziemskich neque iure haereditario neque obligatorio (gdyż per formam obligationis summy barzo wielkie specyfikują się, że je potym na wieczność otrzymywają, a zatym służba wojenna ginie) nie trzymali sub confiscatione eorundem bonorum; ci, którzyby teraz takie dobra mieli, aby ich najdalej roku pozbywali, a jeśliby ich na zmowie z którym ślachcicem dostawali, aby i na tego poena namówiona była.

37. Ordynacie aby in posterum nie były pozwolone nikomu, postanowiwszy in robore te, które są już pozwolone, a zwłaszcza JM. panu krakowskiemu[3], która aczkolwiek dla niedościa sejmu w konstytucią nie jest wpisana, jednak iż in robore zostawać ma; wszakże jednak które są pozwolone, iuri terrestri subiacere debent. A iż niektórzy biskupi opactwa i probostwa trzymają przy biskupstwach, poprzeć mają tego PP. posłowie, aby one puścili a na potym aby nigdy nie dawano tego, co jest incompatibile. A opaci aby według starego prawa dziatki ślacheckie w klasztorach chowali, domówić się tego PP. posłowie mają, żeby ten statut ad executionem był przywiedziony. Do tego aby in causa fundi sami opaci cum duobus prioribus ex conventu przysięgi odprawiali.

38. Lendak wieś probostwa miechowskiego sine consensu J. K. M. S. R. M. zaprzedany jest do Królestwa węgierskiego[4], ten aby był bądź praetextu regis, bądź też przez którego ślachcica odkupiony, gdyż w Koronie dóbr ziemskich nie może jeno indigena regni trzymać, o co J. K. M. PP. posłowie wzywać mają na początku sejmu, żeby przez pisanie swe deklarować raczył.

39. A iż na sejmikach wielkie zatrudnienia między sobą czynią urzędnicy ziemscy strony swoich miejsc, starać się o to PP. posłowie mają, aby na tym sejmie panom starostom sądowym i urzędnikom ziemskim, jako który po którym ma mieć miejsce, postanowione było.

---

[1] *Ob. konst. z r. 1538, Vol. leg. II 520.*

[2] *Ob. konst. z r. 1609*: Sejmiki generalne, *Vol. leg. II 1676.*

[3] *Ks. Ostrogski Janusz, ob. konst. z r. 1609*: Ordynacya JW. Janusza ks. Ostrogskiego, *Vol. leg. II 1668.*

[4] *Ob. wyżej str. 216 art. 25, str. 229 art. 39 i str. 247 art. 38.*

40. Do chowania ksiąg ziemskich krakowskich, których jest skrzyń kilka, aby wielkorządca w zamku krakowskim sklep zamkowy ziemstwu oddał.

41. W murach miast koronnych prywatne fortki, a zwłaszcza w Krakowie i w Sączu, aby były zamurowane a in posterum tam spirituales quam saeculares aby nowych nie czynili sub poena mille marcarum, o co forum in officio castrensi albo inter causas officii na trybunale.

42. Za częstemi inkursiami żołnierza węgierskiego i niemieckiego miasta spiskie są bardzo dewastowane, za którą dewastacią wielka dyminucia w prowentach się dzieje. A iż kwarta według prowentów do Rawy ma być oddawana, starać się o to PP. posłowie mają, aby z sejmu lustratorowie do miast tych spiskich byli zesłani, według której lustraciej dzierżawca kwartę oddać powinien będzie, także też i do Chęcin, gdyż przez zgorzenie miasta i tam dyminucia prowentów jest.

43. Gdy sprawa ślachcicowi z mieszczaninem in iure Maideburgensi przypadnie, aby ona zarazem per apellationem in aperto non autem occluso rotulo do sądów J. K. M. wytoczona directe bywała według konstytuciej anni 1550[1], o co też ludziom pozwanym także zawsze wolno być ma.

44. Adiudicatio annorum ludziom młodym, także kuratorie obcym a nie krewnym przeciw staremu prawu z kancellariej J. K. M. pieczętarze wydawają, za którą adjudykacią młodsi ludzie zbiory ojcowskie marnie utracają; poprzeć tego PP. posłowie mają, aby tych adjudykaciej, także kuratoriej więcej z kancellariej J. K. M. nie wydawano, a które są wydane, aby de validitate ich kognicią na tym sejmie z inszemi województwy zniosszy się uczynili.

45. Miasto Kraków ś. pamięci królowi Augustowi anno 1549 na ekspedycią inflanską pożyczyło summy dwunastu tysięcy, która summa do tych czasów onym nie jest oddana a mieszczanie krakowscy tę summę na municią miasta Krakowa oddać pozwolili; starać się o to mają PP. posłowie, aby ta summa z skarbu koronnego onym jako najprędzej była zapłacona, ponieważ ją in commodum Rei publicae obrócić pozwolili.

46. Żydowie aby według praw swoich byli zachowani.

47. JM. panu staroście żmudzkiemu[2] mają zarazem na początku sejmu podziękować [za] te prace, które dla dobra R. P. na ekspedyciej inflanckiej podejmuje, a podziękowawszy mają zarazem instancią uczynić do K. JM., aby krwawe posługi jego i koszty nieodwłocznie nagrodził, a jeśliby województwa insze[a] sposób jaki do oddania onemu wdzięczności podali, mają się też do tego PP. posłowie nasi przyczynić.

48. Także też JM. panu hetmanowi polnemu koronnemu[3] za krwawe

[a] *A.* nasze

[1] *Vol. leg. II 598, art. 40.* [2] *Chodkiewicz Jan Karol; ob. str. 248 art. 4 i str. 272.*
[3] *Żółkiewski Stanisław.*

posługi jego, prace i koszty mają podziękować, K. JM. prosić, aby respekt pański na nie miał.

49. Jako tedy tych rzeczy wyżej mianowanych do naprawy praw i wolności naszej, która się na przeszłym sejmie zaczęła, służących PP. posłom serio poprzeć zlecamy, tak na własny ich rozsądek i moderacią tego nie przypuszczamy, jako ani tej obrony, także sprawy brandeburskiej, compositionem inter status, processum confoederationis utrique parti servientis; to sobie na on zjazd zostawujemy, na który połowica PP. posłów naszych stawić się nam powinna dla dania sprawy o tych wszystkich rzeczach, w czym fidem et conscientiam ich obowięzujemy.

Petita.

50. Za książęciem JM. panem krakowskim[1] strony Radnice aby IchM. PP. posłowie serio intercessią z IchM. do K. JM. i stanów wszystkich uczynili, aby do Cesarza JM. o przywrócenie jej intercessia K. JM. i stanów wszystkich była. A iż też pan Rakocki *(sic)* kontraktom swoim z książęciem JM. panem krakowskim o Makowice uczynionym dosyć nie uczynił, o co kilka razy skarga za listy J. K. M. do Cesarza JM. odnoszona była, na której żadnej sprawiedliwości odnieść nie mogła, prosić mają za książęciem JM., aby nad tą jedną osobą repressalia JM. była pozwolona[2].

51. Za JM. panem podkomorzym krakowskim[3] mają intercessią uczynić do J. K. M., aby za zasługi swe znaczną nagrodę odniósł od J. K. M.

52. Także też i za JP. podkomorzym mielnickim[4], aby na zasługi jego dobrze znaczne wzgląd J. K M. mieć raczył.

53. Mają też prośbę uczynić za JP. starostą czechowskim[5], aby sprawa jego z Gdańszczaninem Bartel Szulcem, która jest w sądziech nadwornych, za dworem nieodwłocznie J. K. M. była sądzona.

54. Także też i za panem Marcinem Silnickim, aby w oddawaniu reszty skarbowej na fortuitos casus wzgląd, to jest powietrze morowe tak na ludzi, jako i na woły, na wojny węgierskie i nieurodzaj wina i ustawy tanie, był miany[6].

55. Także też aby krwawe posługi PP. Przyłęckich Seweryna i Stanisława zdrowiem zapieczętowane były nagrodzone od J. K. M.[7].

56. JejM. pani stolnikowa krakowska[8] aby była przy prawie swym w Myślinicach zachowana a JejM. pani śremskiej[9] aby J. K. M. czym innym nagrodził.

[1] *Ks. Ostrogski Janusz.* [2] *Ob. str. 247 art. 1 i str. 257 art. 44.*
[3] *Cikowski Stanisław.* [4] *Dembieński Kasper; ob. str. 249 art. 22 i str. 257 art 45*
[5] *Marchocki Paweł.* [6] *Ob. str. 257 art. 47.*
[7] *Ob. str. 249 art. 24 i str. 258 art. 55.*
[8] *Wdowa po Jordanie Spytku; ob. str. 217 art. 4, str. 249 art. 21 i str. 258 art. 52.*
[9] *Żona Andrzeja Zebrzydowskiego kasztelana śremskiego; ob. str. 202 art. 10, str. 249 art. 21 i str. 258 art. 52.*

57. Za p. Wodnickiem[a] który w Szweciej kilka lat w więzieniu był i na służbie R. P. chudobę swą stracił, aby J. K. M. wzgląd mieć raczył.

58. Także też za P. Radeckim żołnirzem starym przyczynić się mają, aby jemu z Wieliczki na każdy rok dawano do jego żywota pięć bałwanów soli.

59. P. Krakowianom darowane jest od R. P. czopowe anno 1589[1] za ich szkody, które za interregnum podjęli, które czopowe dla inszych gwałtownych potrzeb R. P. skutku nie mają; wniść intercessią mają PP. posłowie za niemi, aby re ipsa ich ta darowizna doszła, gdyż oni ten prowent na municią miasta obrócić mają.

60. Lelowianom pogorzałym aby prolongacya wolności od podatków pozwolona była, mają i w tym do J. K. M. intercessią uczynić[2].

Actum et datum w Proszowicach na sejmiku. Die et anno ut supra.

LXVIII. Sejmik główny małopolski w Korczynie 23 lutego 1606 r.

O złożeniu tego sejmiku ob. nr. LXVII.

88. *Universał sejmiku głównego małopolskiego w Korczynie z 23 lutego 1606 r. o zjechaniu się w Stężycy na 9 kwietnia 1606 r.*

Rp. 1. *Castr. Crac. Rel. t. 33 str. 266—268*: Oblata litterarum universalium conventus generalis Corczynensis. *Pod. do ksiąg 25 lutego 1606 r. przez Andrzeja Staszkowskiego posła. — 2. Czart. nr. 341 k. 64—65; kopia współczesna. W tekscie tym nie ma na końcu podpisów. — 3. Czart. nr. 1623 str. 981—982; kopia współczesna. W tekscie tym nie ma na końcu podpisów.*

My rada i posłowie z województw Małej Polski tu na ten sejmik główny od J. K. M. podług prawa i zwyczaju nam złożony posłani mimo te, którzy prze dalekość drogi i trudne pod ten czas resoluciej przez wody przejazdy przybyć tu nie mogli, oznajmujemy wszem wobec, iż po przesłuchaniu instrukciej J. K. M., także też i instrukciej z województw na sejm posłom swym danych, na tośmy się zgodzili, iż niektóre województwa za te artykuły, które na przeszłym sejmie po większej części bely już namówione a samem rozerwaniem sejmu są srażone, mocno się ujmują, drudzy zaś (proposiciej J. K. M., w której o nich wzmianki żadnej nie masz, naśladując) odłogiem to zostawują, tedy nie widziemy, coby za nadzieja była, aby ten sejm inakszy skutek aniż ten przeszły mieć mógł. Zaczym wielkie inconvenientia nastąpićby musiały a tymbardziej jeśliby nas J. K. M. tak, jako nam to przedsięwzięcie swe deklarować raczył, nie jeno bez obrony wszelakiej przeciwko różnem nie-

[a] *R.* Wieńskim.

[1] *Vol. leg II 1306 i n.*

[2] *Ob. str. 259 art. 64.*

bezpieczeństwom, ale też w takim rozerwaniu i powaśnieniu temi alterkaciami sejmowemi i bez nas ukontentowania w tych rzeczach, których się słusznie u J. K. M. domagamy, odjechać miał. Do tego iż ta obrona taka, jaką nam J. K. M. proponować raczy, jest nam niepojęta i za tem straszna, której z wielu województw powierzyć posłom swym nie chciano, a zwłaszcza że i tego J. K. M. dokładać raczy, aby ten sejm od jednych mimo konsens i protestacie drugich konkludowany być mógł, skąd praerogativa jakaś większa jednych niż drugich nie jedno w ceremoniach i prywatnych ustawach, ale też i konsultaciach w sprawach R. P. znaczyćby się mogła, czego aequalitas w R. P. naszej zwykła nie cierpi. Z tych przyczyn przyszło się nam do tegoż środku od województwa krakowskiego, który też przez bracią naszę na partykularnych sejmikach beł wspomnian, podanego przychylić, a ten zjazd, który oni dziesięć dni przed skończeniem sejmu, to jest pro die nona aprilis pod Stężycę naznaczeli, pochwaliwszy, WM. wszech obywatelów koronnych i państw do niej należących miłością Ojczyzny, także praw i wolności swych, życząc, abyście się na ten czas raczeli stawić, pobudzić. Gdyż tem sposobniej nie jeno temu rozerwaniu sejmu, na które i sam J. K. M., abyśmy lekarstwa szukali, pobudzać nas raczy, tudzież i tym drugiem konsideraciom, ale i wielom inszym szkodliwym rzeczom zabieżeć się będzie mogło. Co do wiadomości wszech WM. tym pismem do różnych grodów rozesłanym zdało się nam przywieść. Pisan w Nowem Mieście Korczynie na sejmiku głównym die 23 februarii anno 160-sexto. — Mikołaj Zebrzydowski wojewoda i generał krakowski propria. Jakub Sienieński z Sienna poseł województwa sendomirskiego propria. Jan Wojnarowski poseł województwa krakowskiego. Andrzej Staszkowski podwojewodzy krakowski, poseł krakowski manu propria. Mikołaj Gołuchowski, in quantum jestem posłem województwa sendomirskiego. Jan Królewski poseł województwa sendomirskiego. Jakub Mnichowski z Mnichowa poseł województwa sendomirskiego. Piotr Ujejski poseł z województwa sendomirskiego.

LXIV. Sejmik posejmowy województwa krakowskiego w Proszowicach 3 czerwca 1606 r.

Po sejmie warszawskim, zwołanym na 7 marca 1606 r., wnieśli do ksiąg grodzkich stężyckich 22 kwietnia posłowie krakowscy na ten sejm, Stanisław Morski, Andrzej Męciński, Cyryl Chrząstowski, Samuel Taszycki, Jan Łukowski i Seweryn Witkowski, swoim i innych posłów tegoż województwa imieniem, taką protestacyę: My niżej podpisani posłowie województwa krakowskiego i księstwa zatorskiego i oświecimskiego na sejm walny warszawski w roku 1606 ad diem 7 martii złożony od braciej posłani, trzymając się we wszytkim zlecenia i artykułów fidei nostrae powierzonych, ile możność nasza znosiła, czyniliśmy wszelakie staranie, upominaliśmy się usilnie iterum atque iterum J. K. M., napominali nic nie zaniechywając, jakobyśmy w prawach i wolnościach swych cali zostawali. Dlatego bely urazy wszytkie na piśmie,

J. K. M. podane, w których nie tylko żadnegożeśmy ukontentowania nie odnieśli, słów tylko coś, a rzeczy nic, ale i praw jeszcze do tego czasu niewątpliwych w wątpliwość przywodzenia nasłuchaliśmy się z wielką naszą żałością a z tym więtszą, gdyśmy na oko sami widzieli, co nam o zawieraniu sejmu non obstantibus protestationibus w instrukciach natrącono, iż przeciwko fundamentom praw i wolności naszych, że nie ma być nic sine consensu omnium wedle prawa dawnego i artykułów henrykowych[1] stawiono, sejm bez nas na nas z niektóremi skończyć i zawierać chciano. A tak ile nas beło, uczyniwszy staranie u J. K. M., uczyniwszy tak częste napominanie, exonerando fidem nostram, jako przedtym in facie Reipublicae przez jednego z nas, tak i teraz, jeśliby kto zawarcia tego sejmu i na nim jakoby rzeczy jakich postanowionych popierać chciał, protestujemy i oświadczamy się, żeśmy na żadne konstytucie, podatki i instruktarze podatkowe, na żadne daniny, kuratelle, feuda i insze rzeczy, jeśliby które autoritate sejmu wnosić chciano, nie pozwoliliśmy i dla tym więtszego oświadczenia te nasze protestacie, jakośmy i w Warszawie gotowi beli, jednośmy za schronieniem się z tego urzędu grodzkiego warszawskiego przyść do tego nie mogli, do akt tutecznych podawamy, przestrzegając tego, abyśmy tacito consensu, jeśliby co przeciwko prawu bez nas na nas wniesiono, nie approbowali i tym sposobem na potym wiecznej na się niewoli nie wciągnęli. Stanisław Morski z Morska, Andrzej Męciński, Cyrillus Chrząstowski z Brzezia, Samuel Taszycki z Lucławic mp., Jan Łukowski, Seweryn Witkowski z Rudułtowic mp. *Tę protestacyę, podaną 6 maja 1606 r. przez posła Stanisława Morskiego, wpisano w Castr. Crac. Rel. t. 33 str. 588—591 w ekstrakcie z ksiąg grodu stężyckiego, poczem dopisano bezpośrednio następujący ustęp*: Et hic subinde coram eodem officio et actis praesentibus castrensibus capitanealibus Cracoviensibus personaliter stans ministerialis generalis Regni providus Stanislaus Szolthyszek de Morsko cum nobilibus Jacobo Kosteczki et Christophero Bielinski palam et libere recognovit, quia sibi feria tertia proxime praeterita (*2 maja*) nomine et ex parte nuntiorum palatinatus Cracoviensis ad comitia generalia Warsoviae proxime celebrata electorum suprascriptorum in et contra officium castrense capitaneale Novae Civitatis Corczyn in castro Corczynensi solenniter obductum et protestatum est ideo, quod illud pro debito officii sui protestationem suprascriptam ad requisitionem eiusdem ministerialis officiose suscipere et in acta castrensia capitanealia Novae Civitatis Corczyn inducere et ingrossare noluit. De quo suam perexpressam relationem idem ministerialis ad acta praesentia fecit in praesentia suprascriptorum nobilium praemissa similiter attestantium; offerendo praedictos nuntios palatinatus Cracoviensis seu quem competierit ratione praemissorum cum praedicto officio castrensi capitaneali Novae civitatis Corczyn iure prout competierit acturos.

W grodzie bieckim wpisano 6 maja 1606 r. do ksiąg następujący mandat królewski do starosty bieckiego Mikołaja Spytka Ligęzy: Zygmunt III. z bożej łaski król polski .. Urodzony wiernie nam miły. Dochodzi nas to, że ludzie niektórzy prywatni nowem i szkodliwem sposobem na wzruszenie zgodnej uchwały sejmowej uniwersały jakieś mieliby do grodów rozsełać i publikować. Co że dzieje się z ubliżeniem prawa pospolitego i zwierzchności naszej, przeto chcemy to mieć po Wierności Twojej, że gdyby takie uniwersały od prywatnych osób mimo prawo pospolite do grodu Wierności Twojej przysłane bely, abyś ich publikować i przymować nie dopuszczał, przestrzegając w tem prawa pospolitego, nie czyniąc inaczej z powinności swej i dla łaski naszej. Dan w Warszawie dnia XXVI kwietnia roku pańskiego MDCVI, panowania królestw naszych polskiego XIX. szwedzkiego XIII. — Sigismundus rex. *Castr. Biec. t. 37 str. 1094. Tenże mandat także Czart. nr. 341 str. 249; kopia współczesna, bez daty.*

[1] *W artykułach henrykowskich z r. 1573 nie ma takiego zdania, ob. Vol. leg. II 896—903.*

Dnia 11 maja 1606 r. podał do ksiąg grodzkich bieckich Andrzej Męciński poseł województwa krakowskiego na sejm w imieniu swojem i kolegów następującą protestacyę, uczynioną przez nich na sejmie, a opatrzoną czterema pieczęciami: My posłowie niżej podpisani województwa krakowskiego i księstwa oświecimskiego i zatorskiego na sejm walny warszawski w roku 160-sexto ad diem septimam martii złożony od braciej posłani, widząc wielki gwałt prawu pospolitemu we wszystkiem, a osobliwie przywilejowi głównemu Nihil sine consensu omnium [1] i artykułom Henrici regis, które J. K. M. Koronie i stanom wszystkiem poprzysiądz raczył, sejmów nie zawierania jedno za konsensem wszech stanów koronnych i Wielkiego Księstwa Litewskiego [2]; a iż to niektórzy udają ten sejm być prawnie i zgodnie zawarty z opresią wielu województw przedniejszych nad pozwolenie ich i naszego województwa krakowskiego, przeto exonerando fidem nostram i nie chcąc zagradzać drogi braci naszej do poratowania Rzeczypospolitej, jako przed królem JM. panem naszem przez JM. pana Andrzeja Męcińskiego z Kurozwiąk, kollegę naszego, in facie totius Reipublicae protestowaliśmy się, iż na żadne konstytucie, uniwersały poborowe, kuratelle i feuda, daniny, wniesienie summ na dobra Rzeczypospolitej, frymarki, indigenatus i insze generaliter rzeczy pod datą sejmową autoritate jego wydane, jeśliby kto o nich po sejmie mówić i pisać chciał, nie zezwalamy, na co i teraz sollenniter się protestujemy i do akt tutecznych podawamy, nie chcąc tacito consensu uchwały tego sejmu, który effektu swego bez pozwolenia wszech wziąć nie mógł, approbować. Actum w Warszawie 19 martii anno domini millesimo sexcentesimo sexto. Stanisław Morski z Morska ręką swą. Seweryn Witkowski z Rudułtowic, Józef Latoszyński poseł terrae Cracoviensis, Andrzej Męciński z Kurozwiąk, Cyryllus Chrząstowski de Brzezie, Jan Łukowski z Łukowa. Samuel Taszycki propria. *Castr. Biec. t. 37 str. 1101. Po tej protestacyi zapisaną dalej została w Castr. Biec. t. 37 str. 1102—3*: Officii praesentis reprotestatio: Woźny ziemski generał opatrzny Jakub Dlusomycz z przedmieścia bieckiego Załawia przed urzędem i akty tutecznymi grodzkiemi bieckimi w moc prawdziwego swego wyznania zeznał, iż mu przez urząd tuteczny grodzki biecki, na którym na ten czas urodzony Jan Wielopolski residuje, tak swem jako też i wielmożnego JM. pana Mikołaja Spytka Ligęzy z Bobrku kasztelana czechowskiego, tutecznego bieckiego etc. starosty imieniem przy bytności wielu zacnych i godnych ludzi dnia dzisiejszego sądowego dla spraw urzędowych odprawowania zgromadzonych jest solenniter świadczono, iż on na żądanie JM. pana Andrzeja Męcińskiego imieniem braciej na zjeździe stężyckim będącej, aby uniwersał pewny od tejże braciej wydany przyjął i publikować rozkazał, uczynione, nie żadną temeritate ductus, ale raczej mając wzgląd na prawo pospolite i powinność swą urzędową i racie niżej opisane, nie przyjął go, gdyż i samo prawo pospolite jako takich zjazdów, tak też i ich wszytkie acta et instrumenta nie pochwala, a do tego i listy abo raczej mandat Króla JM. około takowych uniwersałów, aby ich urząd nie przyjmował, do JM. pana starosty tutecznego wydany serio broni tego. A nadto i JM. panu staroście, także i jego urzędowi, którego prawo pospolite brachium regale zowie, przeciwko głowie swej inaczej też postępować nie godzi się i takich uniwersałów prywatnych przeciwko Majestatowi Króla JM. pugnantes i jakąś dismembracią i seditionem internam praeseferentes, którąby za obwieszczeniem i publikowaniem takowych uniwersałów barzo snadnie urość mogła, jako członek tejże głowy i stróż tranquilitatis i pacis publicae nie chciał przyjąć i owszem przeciw temuż uniwersa-

[1] *Tj. konstytucyi z r. 1505, Vol. leg. I 229.*

[2] *Artykuły henrykowskie z r. 1573 nie formułują tego twierdzenia, Vol. leg. II 896—903.*

łowi jako prywatnemu i przeciw jego promotorom solenniter iterum atque iterum protestował się.

W Czart. nr. 337 str. 178—180: List do panów senatorów w tejże materyi, *t. j. w sprawie przybycia na sejmik z 3 czerwca 1606 r.*; *tenże akt także w Czart. nr. 341 str. 253—254*: List Króla JM. na składanie sejmików z Warszawy 28 maja 1606.

89. *Uniwersał króla Zygmunta III., zwołujący sejmik posejmowy województwa krakowskiego do Proszowic i księstwa zatorskiego i oświęcimskiego do Zatora na 3 czerwca 1606 r. Z Warszawy 28 kwietnia 1606 r.*

Rp. 1. *Castr. Crac. Rel. t. 33 str. 640—642*: Oblata litterarum S. R. M. universalium conventum particularem Proszoviensem designantium. *Pod. do ksiąg 13 maja 1606 r. przez Marcina Brzeskiego woźnego królewskiego; opatrzony był akt* sigillo regni minoris cancellarae. *Na końcu zapiska o publikacyi.* — **2.** *Castr. Osv. t. 57 str. 1420—1425; pod. do ksiąg 17 maja 1606 r. Dnia 30 maja 1606 r. zeznał woźny generał Wojciech Gdowski, iż obwołał w zamku i mieście oświęcimskiem, że sejmik*: nie w Proszowicach, jako się tam (*t. j. w uniwersale*) pisało, ale w Zatorze odprawowan będzie. — **3.** *Czart. nr. 337 str. 176—178*: Uniwersał Króla JM., którem pewnem województwom, których się posłowie odezwali byli z poborem do braciej, sejmiki dla wydania go składa i o postępku znać daje sejmu 1606; *kopia współczesna* — **4.** *Czart. nr. 341 str. 249—252*: Uniwersał na składanie sejmików; *kopia współczesna bez daty.*

Zygmunt trzeci z bożej łaski król polski... Wszem wobec i każdemu z osobna, komu to wiedzieć należy, oznajmujemy, że my patrząc na takowe już nie tylko niebezpieczeństwa, ale najazdy same i wojowania państw tej Rzeczypospolitej od różnych jej nieprzyjaciół, uważając nie bez wielkiego żalu niedawne zabieranie wielu obywatelów wolnej tej Korony w ciężką pogańską niewolę, jako za zdaniem PP. rad naszych, tak za wyciskaniem jawnych tych i nagłych Rzeczypospolitej potrzeb sejm walny blisko przeszły złożeliśmy, na którym nie żadna prywata nasza, ale tożsamo, co i przedtym na sejmikach wszech powiatów, imieniem naszem bełło przełożono i proponowano, to jest samo bezpieczeństwo granice koronnej, samo odparcie najazdów nieprzyjacielskich, samo nawet odzyskanie z rąk pogańskich opłakanych teraz miłych poddanych naszych. Lecz imo te wszytkie jawne Ojczyzny potrzeby, mimo zdania PP. rad naszych pewne osoby z województwa tylko jednego małopolskiego, do Korczyna na czas naznaczony sejmiku generalnego małopolskiego[1] przyjechawszy, bez bytności posłów z innych województw małopolskich, do tego sejmiku równo z nimi należących, nie tylko sejmik ten generalny sami podług zdania swego odprawowali, ale i inny jakiś zjazd niemal podczas konklusiej sejmowej z zatrudnieniem sejmowych i Rzeczypospolitej spraw privata autoritate pod Stężycą złożeli, gdzie potym, jako sprawę mamy, urazy jakieś wolności i praw pospolitych, więc i niedosyć czynienia od nas powinności naszej ludziom udawali, czymże też przez pe-

[1] *23 lutego 1606, ob. nr. 88.*

wne także osoby z koła poselskiego innych spraw Rzeczypospolitej, a najwięcej obrony, na której na ten czas wszytka całość praw i wolności koronnych zawisła, na tymże sejmie przeszłem hamować chcieli. Gdy naprzód te wspomniane urazy za instancią ich nam od koła poselskiego na piśmie podane beły, nie chcąc, żeby w czym kiedy na nas do zatrzymania zdrowia, całości i wolności tej Rzeczypospolitej, którą jako za spolną a miłą wielce Ojczyznę swoję mamy, schodzić miało, acz poczuwamy się, że nigdy inaczej rzeczą samą pokazać się nie może, jedno że wszytko z dobrego a szczyrego umysłu ku poddanym naszym pochodzi, i żeby po nas tegoż i teraz i zawsze doznawali, a to, i to wszytko ojcowskie a wdzięcznie od nich przyjąwszy, na te proponowane urazy zniowszy się tak, jakośmy zawsze zwykli, z PP. radami obojga narodu, na wszytko articulatim respons na piśmie daliśmy; którym gdy potem niektórzy już tylko z nich nie kontentowali się, tymże znowu ojcowskiem jako i pierwej sercem, chcąc wszytko dla tej Ojczyzny uczynić a z niczego się zgoła, coby jedno beło podobnego, nie wymawiać, włożeliśmy wszytko na zdanie samych panów rad, i w czymby oni lubo powinności naszej lubo też prawa i wolności by namniejsze ubliżenie znaleźli, to wszytko zarazem, ile z nas być może, naprawić i wykonać byliśmy i jesteśmy gotowi zawsze. Zasiedli zatym panowie rady na uważeniu tych urazów sami bez nas, wezwali sami się namówiwszy i koła rycerskiego do siebie, ukazowali dowodnie, że mało już nie wszytkiem rzeczom od nich proponowanym dość się od nas stało, drugie także za naznaczeniem pewnego czasu wykonać się od nas skutecznie miały i już tylko między stany samemi w innych wszytkich punktach. Na ten czas się ukontentowawszy, nieco różności tego dnia zostawało. Lecz gdy nazajutrz do zasiadania i wczorajszych rzeczy w zgodzie zawartych konkludowania przyszło, oneż znowu osoby, które od zgody wszytkich prawie województw różniły [się], oneż kontrowersie utarte znowu wznawiać poczęły nie innem duchem, jedno żeby beły ostatek czasu sejmu wzięły. Co widząc inne województwa, a zwłaszcza wszytkie województwa Księstwa litewskiego i inne ukrainne województwa [i] powiaty ozywać się poczęły prosząc i dla Boga, aby ich nie gubieli a te kilka godzin do obmyśienia obrony im nie brali. Za którem takowem ich naleganiem my nie inakszą jedno takowąż, jaką im same koło poselskie obronę podało, uchwaliliśmy z odesłaniem zupełnem do braciej tych, którzy do braciej ją sobie brali. Dlatego za zdaniem także sejmowem onem sejmiki na dzień trzeci miesiąca czerwca w Proszowicach województwu krakowskiemu do odprawowania ich naznaczamy. A iż znowu wiadomość nas dochodzi, że po skończeniu sejmu też osoby już podobno dalszem zamysłem i strzeż Boże do odmiany status Reipublicae zawzięciem to wszytko, na co i od nas szczera deklaracia zachodziła i zdania PP. rad z wielką a przednią częścią koła rycerskiego przypadały, nie tylko w wątpliwość przywodzą, ale za opressią praw i wolności ludziom uda-

wają i tymsamem nas do inwidiej poddanych naszych umyślnie przywodzić chcą, zjazdy znowu jakieś nad prawa, zwyczaj i mimo zwierzchność naszę prywatną władzą pod pretekstem obrony wolności, na którą my żadną miarą nie następujemy, składają, uniwersały publikują, one do grodów naszych rozsyłają, kontrybucie eadem privata autoritate na wolną bracię swoję bez sejmu i zezwolenia wszech stanów, jakoby już wszytką władzę i urząd tej Rzeczypospolitej biorąc do siebie, uchwalają i wszytek dobry tej Rzeczypospolitej, ugruntowany i umocniony prawy porządek z gruntu wywracają, my poczuwając się, że nic nigdy przeciwko wolności, nic przeciwko prawu nie tylko czynić, ale i zamyśliwać nie chcieliśmy ani chcemy, na tychże sejmikach posłom naszym zleciliśmy, aby wszytek progres sejmu przeszłego szczerze a prawdziwie przełożeli, skądby to jaśnie wszem pokazać się mogło, że jako na gotowości naszej do zawarcia rzeczy wszem poddanym naszym potrzebnych i w instrukciach ich zleconych nic nie schodziło, tak zaś z drugiej strony za uporem tychże osób nic się z tych rzeczy zawrzeć nie mogło, z którymiby z pociecha do braciej swych się wrócili, a do tego żeśmy wszelaką uprzejmość i gotowość naszę do wykonania wszelakich powinności naszych, a osobliwie tych rzeczy, których po nas na tym sejmie rekwirowano, oświadczyli. Co do wiadomości wszech aby tym prędzej przyszło, rozkazujemy urzędom tak grodzkim, jako i miejskim, aby ten uniwersał nasz do akt swych przyjąwszy, nieomieszkanie na miescach publicznych przy bytności i zgromadzeniu ludzi jako największym obwołać i do wiadomości wszytkich przywieść rozkazali, dla łaski naszej i powinności swej inaczej nie czyniąc. Dan w Warszawie dnia XXVIII kwietnia roku pańskiego 1606, panowania królestw naszych polskiego XIX, szwedzkiego XIII.—Na własne J. K. M. rozkazanie. Christof Ilmanowski.

90. *Legacya, dana posłowi królewskiemu na sejmik posejmowy województwa krakowskiego, złożony w Proszowicach na 3 czerwca 1606 r. Z Warszawy 17 maja 1606 r.*

Rp.: 1. *Ossol. nr. 314 str. 31—37*: Instrukcia na sejmik proszowski na dzień 3 czerwca złożony wielebnemu księdzu Stanisławowi Sułowskiemu kanonikowi krakowskiemu, sekretarzowi Króla JM., posłowi na tenże sejmik, dana od Króla JM. w Warszawie dnia XVII. maja roku 1606; *kopia współczesna. Na końcu bezpośrednio po tej legacyi wypisany następujący ustęp*: Na tym sejmiku nic zgoła nic sprawili, tylko to: do K. JM. wysłali posły, mianowicie: pana stolnika[1] i pana chorążego[2] krakowskiego, prosząc o złożenie prędko sejmu, na którym aby wszystkie urazy R. P. uleczył. Wysłali też i na zjazd lubelski posłów dwu, mianowicie pana sędziego[3] i podsędka[4] krakowskich, z takim poselstwem, którego poselstwa te są punkta: Naprzód opowiedzieć życzliwość, abyśmy byli mogli społem wszyscy o potrzebach R. P. konferować i radzić, a zatym z takowego

[1] *Wielopolski Stanisław.* [2] *Chełmski Marcyan.* [3] *Wielopolski Kasper.* [4] *Rozen Adam.*

rozróżnienia, które się stało, żal serdeczny. A iż widzieli niemałe potrzeby, które potrzebowały jako namowy, tak i zawzięcia, jednak, strzegąc dismembraciej, nie chcieli IchM. do niczego przystępować wnętrznie, rozumiejąc też to IchM. wszystkich, którzy się pod Lublin zjechali, i o to prosząc, aby namowy o sprawach R. P. do spolnego IchM. zgromadzenia odłożyli, gdyż i do K. JM. posyłają o prędki sejm. Bo jeśliby co IchM. chcieli stanowić, tam opowiedają się, że o tym nic wiedzieć nie chcą i niczemu nie podlegać. A iż w tych urazach, które były na przeszłym sejmie wniesione, justyfikacyą K. JM. IchM. się nie kontentują, posyłamy do K. JM. o prędki sejm prosząc, na którymby się spolnie z inszemi województwy tego u K. JM. upominało, aby to do efektu było przywiedziono. Także prosić IchM., aby też u K. JM. jaką instancią uczynili a w zgodzie na sejmie, kędy tego plac de iure jest, o dobrym R. P. radzili. A w tych rzeczach nic nowego et, quod violentum esset, przed się nie brali, ofiarując spolną chęć IchM. do tego wszystkiego, coby było z dobrem i spokojnym R. P., z ochroną prawa i wolności *(O)*. — 2. *Czart. nr. 337 str. 169—176*: Instrukcia na sejmik proszowski na dzień III czerwca złożony od J. K. M. dana w Warszawie dnia XVII maja 1606; *kopia współczesna (Cz. 1)*. — 3. *Czart. nr. 341 str. 254—264*: Instrukcia J. K. M. na sejmiki powiatowe; *kopia współczesna, bez końca (Cz. 2)*.

Patrząc K. JM. na te niebezpieczeństwa, które R. P. od nieprzyjaciół zagranicznych zachodzą, a chcąc z powinności i miłości swej onę spolnemi z WM. radami i siłami odratować, a to zwyczajnem i prawem opisanem zwyczajem i sposobem złożyć był sejm raczył. Lecz wspor temu tak potrzebnemu sejmowi to uczyniło i do rozróżnienia WM., rzeczy i zdrowie zatym Ojczyzny do tak wielkiego niebezpieczeństwa podało, że na przeszłym sejmiku województwa krakowskiego niektórzy, nie kontentując się zwykłym ojczystym sposobem, pod tenże czas zjazd sobie do Stężyce naznaczyli, a potym i z Korczyna z małej bardzo gromady już i na insze przez uniwersały swe zawołali[1], nie włożywszy wprzód tego, jeśli co urażało, na K. JM., ani WM., którzy równo z nim do tego należycie, obwieściwszy. Co jeśli przedtym kiedy bywało, może podobno jakie przypomnieć przykłady, ale to trudniej pokazać, aby takowe postępki miały co dobrego w której R. P. zbudować albo przynosić z sobą jaką pociechę. To wszystkim wiadoma, że sejmy u przodków naszych były pewnym placem i jakoby jakiem warsztatem do napraw i utrzymania swobód i wolności naszych, i tam a nie gdzieindziej daty praw i przywilejów naszych czytamy, tych samych była powaga i z tych wszytkich rząd domowy; mimo które czynić udzielne zjazdy co jest inszego, jedno tak, jako i teraz padło, pierwej ich zatrudnić, zamieszać, a potym (czego Boże uchować) i zgubić. A jeśliby też kto chciał tak rozumieć, że to nie na skazą, ale więcej na pokrzepienie sejmu uczyniono, być może, ale rzecz sama inaczej to pokazała i odkryła, stąd wielkie zatrudnienia, a co więtsza, że z tych zjazdów nie telko jedność naruszona, rady o zdrowiu Ojczyzny pomieszane, obrona w takowych niebezpieczeństwach przeciw nieprzyjaciołom opowiedzianym i gotowym zatrudniona, ale i zwierzchność K. JM. pana naszego, która w takowych nawałnościach zatrzymać styr

[1] *Ob. nr. 88.*

i kierować do portu powinna, jest roztrzęsieniem wieści podana w podejrzenie sprawom i postępkom K. JM. przeciwne i na niechęci ludzkie jakoby umyślnie na ten czas, kiedy tej głowie naszej z członkami swemi największego związku do zatrzymania całości spolnego R. P. ciała potrzeba, narażona. I acz K. JM. pewien jest tego, że WM. takimi wiatry nie dacie się od wiary ku panom swym wrodzonej i od stateczności swej[a] ruszyć i patrząc na pobożne i ojcowskie panowanie K. JM., które już nie mało lat za łaską Bożą szczęśliwie prowadzi, więcej rzeczy samej i życiu jego pobożnemu bez krzywdy i uciśnienia poddanych aniż gołym słowom wiary dacie, jednak iż do objaśnienia tych rzeczy wiele na tym należy, abyście WM. postępek sejmu przeszłego wiedzieli, przeto acz już WM. i z deklaraciej K. JM. i z relaciej PP. braciej swych, którzy na sejmie obecni byli, dołożną o tym wszytkim możecie mieć wiadomość, poruczyć jednak J. KM. raczył, aby się WM. i tu na tym sejmiku, który jako dla inszych potrzeb, które niżej będą wspomnione, tak i dlatego z przeszłego sejmu jest WM. złożony, na krótce przełożyło a przytym aby się i te suspicie przypomniały, które o K. JM. bezwinnie są roztrzęsione, żebyście WM. i stąd ojcowski afekt K. JM. ku poddanym swym znali, że on wszytkie insze środki pominąwszy WM. samym żal swój i krzywdę swą opowieda, będąc pewien, że to WM. jako uraz jaki własny obchodzić będzie; bo kto głowy, którą K. JM. jest z wolej Bożej i za wolnym obraniem tej R. P., nie poszanuje, kto ją uraża, pewnie i członków zdrowych doledz to musi, bo głową wszytko ciało stoi i z głową polega. A iż się tak pan nasz zdjął z tą R. P., jako głowa z ciałem swym, nie mogą być jedno spolne jako ozdoby, tak i urazy, a jako ani głowa sama przez ciała, ani ciało bez głowy nazwane być nie może człowiekiem, tak ktoby ten związek wielki i świętobliwy, na którym wszytka całość nasza, chciał dzielić, tenby na to rzeczy prowadził, aby ta zacna R. R. abo żadną (czego Boże zachować) nie była, abo więc tak wiele głów mieć musiała, jako kogo jego rozumienie ujęło i jakoby kto jedno śmiał się wodzem i głową przedsięwzięcia jakiego uczynić. Do czego jeśli się już nie zanosi takiemi suspiciami i zanieceniem niechęci i nieufności między panem a poddanemi, uważcie WM. sami, przypomniawszy sobie, co przed takrocznym sejmem, a co przed teraźniejszym roztrzęsiono za wieści. Pierwej podano między ludzie, że K. JM. syna swego królewicza koronować chce, a teraz zaś, że z domem rakuskiem za tym nowem spowinowaceniem o spuszczeniu Królestwa polskiego traktuje. Patrzcie WM., jako się te rzeczy z sobą stosują, bo jeśliż syna, jakoż szwagry chce mieć namiestniki? A jeśliby kto rzekł: królewica nie mógł, więc z tych, którzy więcej mogą, posadzić chce. Ale kto tak udawa, albo sądzi o rzeczach afektem a nie rozsądkiem i za mniemaniem swoim barzo się unosi, albo o stateczności narodu naszego i o jego możności słabo coś rozumie. Na-

[a] *Cz. 1.* zwykłej.

przód, jako to podobna, że pan z tego domu zacnego małżonkę wziął i miałby dać za to zacne królestwo? Czy to tu pierwsza z tejże familiej? Azaż już nie piąta? A R. P. azaż kiedy stąd dla małżeństwa takiego abo tamtego odnosiła w obieraniu wolnym państw swych ujmę jaką? Więc Pan się żeni u nas, a prowadzić by się miał od nas? A nakoniec dokąd? Do tego jako się to z tym zgadza, te też snad[ź] udawają, żeby królowej JM. oprawę już K. JM. uczynić raczył, o czem acz jeszcze ani mowa była, bo to za zdaniem stanów R. P. odprawować się zwykło, ale dlatego się to przypomina, abyście WM. baczyli, jako się te wieści i domysły jakieś z sobą wiążą i jako są podobne do wiary. W czym kto może być więtszym a dowodniejszym świadkiem przeciw takowemu udawaniu, jako WM. sami? Bo gdyby co takiego zmyślano, musiałoby to iść przez ludzie, albo praktyką jaką, albo więc mową jaką. Jeśli praktyką, patrzcież WM., jesteście tu częścią tej R. P. znaczną, kto proszę tu jest między WM., kogoby przeciw tej przedniej wolności naszej do obierania nowego pana dosięgano bądź jawnie, bądź też tajemnie, i jakokolwiek; tedy ufając i swej niewinności i cnocie narodu tego, o to żądać J. K. M. każdego WM. raczy (czego i na przeszłym sejmie domawiał się), aby ktoby co takowego wiedział, jawnie odłożył, jednak tak, aby cudze zamniemania i mowy czyje w tym miejsca nie miały. Jeśliby też gwałtem jakim dziać się to miało, wiecie WM., że wszędzie, a pogotowiu w tym zacnym narodzie i przeciw tak możnej R. P. wielkichby to sił potrzebowało. Wiadomo i pamiętno tym sąmsiadom, na które na ten czas zaciągają te suspicie, jakowa narodów naszych o tę wolność żarliwość, jako gorąco i potężnie zwykli się o nię zastawiać. Więc kto nie baczy tego, że to nie tak łacno, jako kto udawać by chciał, koronę jako czapkę jednemu z głowy zjąć a drugiemu włożyć; krwią się to i za naszej pamięci oblewało. Ale że to jak niema żadnego podobieństwa, tak pogotowiu ani miejsca u WM. ludzi bacznych, nie zabawiam dłużej tym WM., gdyż pewien być raczy J. K. M., że WM. i samym rozsądkiem swym widzicie to być trwogami jakimiś niepotrzebnymi, gdyż J. K. M. pan nasz w tej Ojczyźnie tak się zakochał, że pokąd mu czasu żywota stawać będzie, to czynić chce, czymby kwitnąć na wiele wieków mogła, a on za to miłość i sławę u narodów naszych i u wszystkich inszych jednał sobie.

A te już suspicie, kteremi po stronach ludzie mieszają i trwożą, tak przypomniawszy, o urazach, które niektórzy PP. posłowie w koło poselskie zaraz, a potym za wolą J. K. M. (gdy się sprawy sejmowe w izbie poselskiej długo na tym samym zapierały) i na górę do rady wnieśli tak się dawa wiadomość WM.

Pierwsze te i główniejsze były, jakoby dosyć się dziać nie miały pactis conventis na elekciej i koronaciej szczęśliwiej zawartym. A druga żeby artykuły Henrykowskie nie miały być zachowane we wszytkim. Nadto były i niektóre ine rzeczy wspomniane, jako sprawa brandebur-

ska, curatellae vacantium i insze, na które od K. JM. za zdaniem PP. rad wprzód na piśmie, a potym, gdy powtóre wniesiono, ustnie dostateczna deklaracia była dana. Było przytym i zdanie K. JM., była i prośba PP. rad, aby tak jako inszy IchM. PP. kolegowie tym się, co już odnieśli od K. JM., teraz kontentują, na wolniejsze i bezpieczniejsze R. P. czasy zachowali, gdyż najdą zawsze i K. JM. do tego skłonnego, będzie i senat pomagał tego, coby słusznego, coby i potrzebnego pokazano od nich i na potym było. Jednak gdy na to niektórzy jeszcze nie przestawając, posłali i trzeci raz, z mniejszą wprawdzie liczbą artykułów, ale nie z mniejszym naleganiem, K. JM., szukając wszelakich sposobów i obchodząc się jako ociec z dziatkami swemi, ten środek do ukontentowania ich podać raczył aby IchM. PP. rady zawarszy się sami ich podania uważali i najdowali z wiary i powinności swej, jako i R. P. obowiązani, bo coby miał i mógł J. K. M., a do czegoby też nie godziło się zaciągać, i to jeśli co nowego i pożytecznego, aby przestrzegli i młodszej braciej to ukazali. Co IchM. wziąwszy przed się i zgodziwszy się na jednę sentencią, donieśli wprzód J. K. M. zgodę swą, a potym nazajutrz za pozwoleniem J. K. M. wezwali PP. posłów do siebie, i znosząc się z nimi o rzeczach przez nie wniesionych, naprzód o wolnej elekciej warunki w prawie i na koronaciej uczynione i pod odjazd pierwszy do Szweciej dołożnie i gruntownie zmocnione czytać kazali, przyłożywszy i to, że jeśliby co nowego a dowodnego kto z nich przeciw temu miał, aby zarazem odkrył. Na to gdy się nikt nie ozwał, wniesione potym i czytane były przywileje z tą Estonią i na odpuszczenie R. P. wszytkich długów, które należały K. JM., z tym dokładem, jeśliby to dalszego przez konstytucią jaką warunku potrzebowało, że nie jest od tego K. JM. Czytane też było i darowanie z metryki tej sumy, która należała do K. JM. w neapolitańskim królestwie, i to przypomniano, że i nowym przywilejem, jeśliby była tego potrzeba, stwierdzić K. JM. jest gotów. Ukazano nakoniec, że z tych paktów już się temu wszystkiemu dosyć stalo, co jedno było w ręku J. K. M., a to, czegoby jeszcze nie dostawało, że dostaje po więtszej części na odzyskaniu królestwa szwedzkiego. Co też acz pobudowanie ukrainnych zamków (do których wedle tychże pakt K. JM. jest powinien) nieco zatrudniło, gdyż K. JM. mógł stamtąd mieć do tego zacne ratunki, taka jednak deklaracia i o tym od J. K. M. tam natenczas zaszła, że był i jest na tym, aby jako inszej, tak i tej obietnicy skutecznie uczynił dosyć, by mu jedno miejsca do tego sposobne, jako w tychże paktach położono były, od stanów ukazane. Także i strony obrony potocznej było opowiedziano, że z niej nie tylko K. JM. się nie wyjmuje, ale owszem deklaruje się, że jako przedtym, co jedno mógł, w tak ściśnionych intratach stołu swego czynił, posyłając piechotę swą przeciw Kozakom pod Białą Cerkiew, a potym i do inszych potrzeb i jazdy rot dworskich kilkanaście na posiłek z panem woje-

wodą krakowskim[1] panu hetmanowi nieboszczykowi[2] przeciwko carowi krymskiemu do Wołoch, tak i teraz czynić chce dla tej miłej Ojczyzny, co jedno najwięcej może. Ale żeby to podobna, aby sam dostatkami swemi w tak ścisłych skarbu swego dochodach obronić tak szerokich granic podołać miał, snadnie WM. sami baczyć mogą. Było do tego tamże i to przełożono, jako K. JM. w namawianiu i zawieraniu przeszłego ożenienia swego we wszystkim według prawa zachować się raczył, nie czyniąc nic skwapliwie ani bez rady PP. senatorów starszych, których zdania gdy w tym naprzód na sejmie ostatnim krakowskim[3] dosięgał, zgodnie od wszytkich była mu droga podaną do córki arcyksiążęcia JM. sławnej pamięci Ferdynanda. Gdzie gdy staranie K. JM. wstręt taki wzięło, że cesarz JM. mimo tę do jednej z siostr świętej pamięci przeszłej małżonki K. JM. począł mu ukazować, a tej zatym per indirectum odmawiać, było to znowu na takrocznym warszawskim sejmie[4] od J. K. M. w senacie przełożono, i jakoby miał w tym dalej postąpić, dokładano się. Na co gdy wszytkiego senatu w wielkiej dosyć liczbie na ten czas przy K. JM. będącego taka zgoda zaszła, aby K. JM. uczynił jeszcze u cesarza JM. instancią o córkę Ferdynanda arcyksiążęcia, a jeśliby tam odmówiono, aby już do jednej z siostr śp. pierwszej małżonki swej chęć przyłożył i staranie swe, postąpił w tym K. JM. według zdania PP. rad swych i u cesarza JM. o córkę arcyksiążęcia Ferdynanda nową instancią i gorącą uczynił, ale gdy tam, gdzie i pierwej ukazował cesarz JM., stojąc mocno przy pierwszym podaniu swym, gdyż i najwyższy pasterze kościoła powszechnego, wprzód Klemens VIII a potym teraźniejszy Paweł V, toż K. JM. perswadować poczęli, poprzedzając nie telko dyspensacią w powinowactwie, ale i błogosławieństwem swym apostolskim, dał znać znowu o tym K. JM. przez listy swe PP. senatorom starszym, od których gdy godne zdanie i pozwolenie (dwu tylko albo trzech wyjąwszy, jako z responsów ich na listy K. JM. pokazać się snadnie może) na to zaszło, dopiro zatym K. JM. do umawiania i zawierania małżeństwa teraźniejszego dosyć uważnie i z ochroną tak dostojeństwa swego, jako też praw pospolitych, postąpić raczył. O kuratelli też pruskiej była taka sprawa dana, że gdy sejm takroczny warszawski bez konstytucij w niezgodzie był rozwiedziony, a posłowie kurfirsta JM. i wszytkiego domu brandeburskiego tę lenna pruskiego zwłokę za ubliżenie sobie poczytając z tym się opowiedali, że panowie ich dalej zaniedbywać prawa swego i tego się więcej modlić, co im należy, nie chcą, obawiając się tego K. JM., gdyby posłowie odjechali byli nic nie otrzymawszy, aby za utraceniem wszytkiej o nas nadzieje nie usurpowano sobie było zatym tego od nas, czego od nas za tak długimi instanciami otrzymać nie możono, przystąpił do tego, że kuratellę za zgodnym wszytkich PP. senatorów zdaniem w wielkiej

[1] *Zebrzydowski Mikołaj.* [2] *Zamojski Jan.*
[3] *Z r. 1605.* [4] *Z r. 1606.*

lidzbie zarazem po sejmie będących pozwolił, z takimi jednak kondiciami, które directum dominium królów polskich na to tam księstwo utwierdzają i R. P. wielką akcessią przynoszą, jako z tych traktatów, które na piśmie posłom są dane, łacno o tym każdy dostateczną mieć wiadomość może. Strony mieszkania też K. JM. było opowiedziano od K. JM., że życzy tego, aby się i w tym dosyć stało prawu, i było to od K. JM. wniesiono wprzód do PP. rad, a potym i do izby poselskiej. Była i na niektóre insze punkta, a mianowicie o nieumniejszeniu urzędów koronnych, o rozdawaniu wakancij, o porządnym szafunku kwarty i poborów, o nierozrywaniu starostw sądowych, o nieprzyczynianiu nowych ekonomij, deklaracia K. JM. tamże przypomniona, która że nie jest na piśmie, snadnie się z niej sprawić możecie. Zatym taka tam natenczas zgoda wszytkich zaszła, że już tego dnia między samemi telko stany o proces a o konfederacią nieco sporu zostawało, o czym tamże nie telko mowy, ale już i pewne środki były podawane i po wielkiej części namówione, a przytym i o forum z pany duchownymi i o zawieszeniu prawa o dziesięcinach były także sposoby podane i już prawie blisko do brzegu (jakiego tak trudny i zwężony czas dopuszczał) rzeczy były tego dnia przywiedzione. Lecz nazajutrz dnia już ostatniego sejmu, kiedy rzeczy namówione w zgodzie zawierać się miały, i gdy owiż znowu, którzy i przedtym w zawieraniu spraw sejmikowych od drugich różni byli, oneż kontrowersie już utarte wznawiać i konklusij w rzeczach namówionych wstręt, zaparcie czynić poczęli, a czas sejmowy, którego już było kilka godzin zostawało, schodził, obawiając się, aby marnie nie zszedł a Ojczyzna na tak gwałtownych i nieodkładnych potrzebach i niebezpieczeństwach odbieżana i jakoby podana na hańbę nieprzyjaciołom bez obrony nie zostawała, poczęli się ozywać bracia WM. koła poselskiego, którzy na sparze siedzą i których już pożar od szable nieprzyjacielskiej sięga, a mianowicie obywatele W. Ks. L., także ruskich i pruskich ziem, przywodząc na plac bracią swą, krew szlachecką, cne tej Ojczyzny syny narodu naszego zaprzedane, więc i niebezpieczeństwa dalsze, które co dalej to większą górę biorą, nad sobą wiszące, gdyż z jednej strony niepowściągniony Tatarzyn w polu na kraje podolskie z gotową bronią się usadził, z drugich zaś stron brzegi pruskie i inflanckie najazdom od morza nieprzyjacielskim na sparze siedzą, przypominając przytym i zwiąski, za któremi te tam kraje w jedno z tą R. P. ciało się zniosły, prosili, aby ich w takim razie nie odbiegali i na ostatnią zgubę onych samych, żon, dziatek i majętności ich nie podawali, ale raczej za całość ich, za bezpieczeństwo spolnej Ojczyzny, dla zatrzymania sławy przodków swoich i wolności szlacheckich mocno się ujmowali. Zaczym gdy i inne województwa nie telko miłością braciej swej, ale też i niebezpieczeństwem swym własnym poruszone poczęły się do zgody przymawiać i skłaniać ku zawarciu tak potrzebnej i gwałtownej obrony przeciw nieprzyjaciołom zagranicznym, gdy

i pan marszałek poselski[1] zgodę takową z koła swego wniósł i czytał, które województwa, które i powiaty tuż zaraz na sejmie pobór pozwoliły i poborce mianowały, które też sobie z poborem abo i z obieraniem tylko poborce, jedni na sejmiki te posejmowe, drudzy na roki tylko grodzkie brali, a od drugich też żadna natenczas protestacia nie zachodziła, przystępowało się zatym do konklusiej, tak jako WM. z uniwersałów sejmowych i poborowych szerszą sprawę mieć możecie o tym. Życzyłby K. JM., aby w takiej zgodzie i miłości, jakiej teraźniejsze czasy Ojczyzny potrzebują, odprawić się to było mogło, lecz grzechy jakieś spolne i zakryte a sprawiedliwe pewnie sądy Boskie tego nie dopuściły. Nie wątpi jednak K. JM., że WM., patrząc na powagę sejmową i na takowy gwałt od nieprzyjaciół zagranicznych, do zgody z inszemi zdaniem się swym przychylicie i sejmów swych, na których zatrzymaniu wszytko zawisło, zgodą swą tu natenczas pokrzepicie, że odpraw i zwyczajów ojczystych nie odstąpicie, że radniej przy głowie panu swym, przy radach koronnych braciej starszych (którzy lubo są z pojśrodku WM. na stołki wyższe wysadzeni, równo jednak WM. w swobodach i wolnościach tych kochają się) zostaniecie, że nakoniec z bracią swą, którzy na tymże sejmie, idąc za potrzebą R. R. i zgodą sejmową, obronę zawarli, przestawać będziecie, a zwłaszcza że to nic wolnemu zdaniu WM. nie ujęło, bo na to ten sejmik WM. powagą tegoż sejmu i zwyczajem w przypadkach i rozróżnieniach temu podobnych jest złożony, abyście WM. na takowych czasiech matki swej potrzeb i braciej ukrainnej, którzy ratunku od WM. potrzebują, nie opuszczali, abyście te działy i zjazdy niezwyczajne i które nie tylko zatrudnienie obrony, ale zgody i ufności nasłabienie za sobą ponoszą, przystaniem do zawarcia sejmowego rozwodzili i to zganili, że ta gromada stężycka wziąć to sobie poważyła się radzić o wszytkich i rządzić wszytkiemi, gdyż tam, jako wiadomości dochodzą, i podatki stanowią i zaraz szafują, że i żołnierza przyjmować, że snadź i miejsce stołeczne osadzać poruczają, i zjazd drugi pod Lublinem składają, na co i ku jakiemu końcowi, czas podobno odkryje. Pana Boga tedy prosi J. KM., aby on to sam rozwieść i w dobre R. P. obrócić raczył. WM. też w to niemniej wglądać potrzeba i poczuwać się należy, o których samych i o ich miłe potomstwo idzie; gdyż będzieli tak, komu się tym nie dogodzi, kogo abo prywatne afekty jakie albo i zamysły dalsze wezmą, gromady imo zwierzchność, prawa, zwyczaje i porządki tej R. P. wolno zwodzić, to już nie u tych, u których słusznie być miała, ale u owych, którzy przemogą gromadą, wolnośćby być musiała w ręku, a zatym prawa i rządy. Ale rzecze kto, że to zawzięcie o tęż wolność i o też prawa. Kiedy o te, czemuż nie na swym placu? Czemuż nie starym i zwykłym porządkiem? Czemu jedna gromada o wszytkich? jakoby drudzy ani tak się w rzeczach bawili jako oni, ani tak miłowali Ojczyzny, jako oni, ja-

[1] *Ryszkowski Stanisław.*

koby oni sami byli tej wiary i miłości ku R. P., a inszy tak nieczułemi[a], żeby kto ich narodem zacnem w oczach ich targować i handlować miał jako bydłem jakiem niemem. Patrzcież WM., na jaki hak R. P. te zjazdy, za któremi sejm ten tak poszedł jakoby w rozsypkę, przywodzą, jako sławę i zdrowie jej nieprzyjaciołom zagranicznym tym samym odkrywają i na sroższe, jeśli Bóg nie odratuje, urazy podają, aniż te są, za któremi się oni tak gorąco ujmują. Acz gdyby co takiego było, gwoli czemuby się to działo, a ktoby raczej na sejmie, gdzie tego plac, nie chciał się domawiać u tak zwłaszcza powolnego i pobożnego pana, od którego się i dowodów jaśnie domawiano, który, jako się wyższej wspomniało, podał się na uznanie i zdanie PP. rad swych i braciej WM. Co wszystko abyście WM. od J. K. M. pana swego miłościwego wdzięcznie przyjąwszy, i jeśliby komu czego nie dostawało w jego mniemaniu, do sejmu przyszłego odłożywszy, natenczas braciej swej niektórych od takowych zapędów odwodzili, a sami, przychylając się do sejmowego postanowienia, ukrainnym i swoim też niebezpieczeństwom, które jako pożarem nagle i WM. dosiądz mogą, zabiegali i K. JM. w takowych jego i spolnej Ojczyzny nawałnościach zwykłej wiary i chęci a powolności wrodzonej ku panu swemu nie opuszczali, żądać raczy [od] WM. J. K. M. Który z tem się też oświadcza WM. miłym poddanym swym, że jest i chce być zawsze we wszytkim praw R. P., tejże i dobrego i spokojnego szuka i pragnie, że i dla jej zdrowia zdrowie swe nieść zawsze gotów, że też i teraz jej bezpieczeństwu gwoli tam, gdzie tego potrzeba będzie więtsza, pomknąć się zamyśla, nie wątpiąc, że WM. dla dostojeństwa pana swego gwoli tej R. P., dla sławy tych narodów i bezpieczeństwa tej miłej Ojczyzny swej nie zechcecie przeciw tak możnym nieprzyjaciołom słusznych i podobnych ratunków umykać. A przytym P. Boga prosi J. K. M., aby on sam, czego J. K. M. nie może, ratować raczył i serca WM. do zatrzymania miłości R. P. i spolnej miłości zagrzewał i sposabiał i był J. K. M. z WM. wszytkimi przytomną ręką i ratunkiem do uspokojenia domowego i do obrony przeciw nieprzyjaciołom spolnej miłej Ojczyzny naszej.—Na własne rozkazanie J. K. M.

91. *Protestacya szlachty województwa krakowskiego przeciwko złożeniu sejmiku tegoż województwa w Proszowicach na 3 czerwca 1606 r. W Krakowie 17 maja 1606 r.*

Rp. 1. *Castr. Crac. Rel. t. 33 str. 654—657*: Nobilitas palatinatus Cracoviensis contra conventum particularem Proszoviensem protestatur; *pod. do ksiąg ta protestacya 17 maja 1606 r. przez Stanisława Morskiego, Mikołaja Chełmskiego, Hieronima Łagiewnickiego, Marcina Brezę, Andrzeja Morskiego, Hieronima Przyłęckiego, Stanisława Chełmskiego, Andrzeja Chrząstowskiego, Stanisława Janowskiego, Stanisława Gumińskiego, Jana Morskiego, Jana Krupkę i Pawła Gierałtowskiego ich i nieobecnych a podpisanych*

[a] *O.* tak czułemi, *Cz. 1.* nieczujni.

na protestacyi imieniem. — 2. *Castr. Biec. t. 37 str. 1178—1180*: Oblata protestationis nobilitatis Cracoviensis ex actis castrensibus Cracoviensibus; *pod. do ksiąg 30 maja 1606 r. przez Achacego, Jana i Mikołaja Jordanów, Jana Blandowskiego, Mikołaja Gładysza i Zygmunta Radmańskiego w formie ekstraktu z ksiąg grodzkich krakowskich.* — 3. *Castr. Sand. t. 110 str. 1379—1382; pod. do ksiąg 29 maja 1606 r. przez Cyryla Chrząstowskiego, Marcina Wierzbiętę, Gabryela Sędzimiera, Stefana Zaczywilkowskiego, Mikołaja Chronowskiego, Jana Dobka Łowczowskiego, Wincentego, Sebastyana i Adama Wielogłowskich, Samuela Wieruskiego, Kaspra Chrząstowskiego, Jana Szalowskiego, Kaspra Łapkę, Marcina Strzeleckiego, Severyna Niewiarowskiego, Jakuba Morsztyna, Piotra Białaczowskiego i Remigiusza Węchadłowskiego.* — 4. *Ossol. nr. 314 str. 39—40:* Przeciwko tym sejmikom jako niezwyczajnym protestowało się województwo krakowskie i protestacia w grodzie krakowskim przyjęta; *kopia współczesna.*

My rycerstwo województwa krakowskiego, którzy (wziąwszy wiadomość o uniwersałach strony sejmiku proszowskiego na trzeci dzień miesiąca czerwca blisko przyszły złożonego [1]) tuśmy się zbieżeli, swym i inszej braciej naszej, którzy tak prędko przybyć nie mogli, imieniem protestujemy się i oświadczamy, że o tym sejmiku wiedzieć nie chcemy. Naprzód z tej miary, iż jest prawom naszym i zwyczajom przeciwny, gdyż panowie posłowie nasi, co i protestacia [2] ich świadczy, nie brali sobie strony poboru do nas, jakoż i nie mogli, ponieważ w tych rzeczach, które od nas w zleceniu mieli, żadnej pociechy na przeszłym sejmie nie odnieśli, choć wszytko koło poselskie zgodnie tychże i niektórych inszych Rzeczypospolitej urazów poparło i onych u J. K. M. się upomniało, jako skrypt od koła tamtego podany potwierdza, i na zjeździe stężyckim (od województwa naszego na sejmiku proszowskim [3] zgodnie podanym, a na głównym korczyńskim [4] imieniem wszytkich województw małopolskich, które się tam podług prawa i dawniejszego i świeżego stawić są powinne, aprobowanem) jako od IchM. PP. senatorów, których nie mało i przednich między nami beło, tak i od wszytkiego rycerstwa zgoda na to zaszła, że ten respons J. K. M. kołu poselskiemu dany niedosyć czynił, jako zaś replika nań przyganie nie podlegała, jakoż ani jej jest w niczym dana krom tych rzeczy, o które dawne kontrowersie między stany zaszły, a jednak do pierszego responsu J. K. M. referować się i ten panom posłom do braciej odnieść rozkazać raczeł. Więc i dla tej drugiej przyczyny o tym sejmiku wiedzieć nie chcemy, że z tej złej rady (jako i wiele inszych rzeczy) wyniknął, to jest aby zjazd lubelski (dla zabieżenia i tym złym radom i skutkom ich, za któremi ostatnia zguba praw i wolności naszych następuje) na zjeździe przeszłym stężyckim uchwalony rozerwać i nas pomieszać, a te rzeczy, które się w Stężycy odkryły (tak jako to już na sejmie uczyniono), zatłumić i zatrzeć, czego ci, którzy sprawiedliwości swej duffają, nie czyniają, ale na każdym placu onę pokazać, a co najwięcej świadków niewinności swej mieć sobie życząc,

[1] *Ob. nr. 89.* [2] *Ob. nr. LXIX.* [3] *Ob. nr. 86.* *Ob. nr. 88.*

zwykli. Przetoż bacząc się dobrze w tych rzeczach i powtóre protestujemy się, że o tym sejmiku wiedzieć nie chcemy, owszem każdego takiego, któryby nań (a nie raczej pod Lublin) przybeł i stanowić co na nas tam ważył się, za nieprzyjaciela praw i wolności naszych mieć chcemy. Użyliśmy przy tym IchM. PP. posłów na przeszły sejm posłanych, aby dla informaciej w tych sprawach ludzkiej, a niemniej też objaśnienia wiary i stateczności swej, której nam IchM. w tej posłudze swej dotrzymali, ten skrypt koła poselskiego, strony urazów Rzeczypospolitej J. K. M. podany, także respons nań, tudzież i replikę na ten respons tu do tych akt podali. Czego dla tym więtszej pewności i wagi tę protestacią z podpisami rąk naszych do niniejszych ksiąg grodzkich podajemy. Działo się w Krakowie die 17 maii 1606. Stanislaus Morski z Morska ręką. Mikołaj Chełmski. Hieronimus Łagiewnicki. Marcin z Bobolic Kreza mp. Andrzej Morski z Morska mp. Hieronim Przyłęcki z Przyłęka mp. Stanisław Chełmski. Andrzej Chrząstowski z Brzezia. Stanisław Janowski z Opatkowic. Stanisław Gumiński ręką swą. Jan Morski z Morska ręką swą. J. Krupka mp. P. Gierałtowski z Gierałtowic mp. Andrzej Staszkowski manu sua. A iż IchM. niżej opisani ad actum praesentem przybyć nie mogli, tedy subsequenter approbando protestationem praesentem tę protestacią rękami swemi podpisali, których podpisy niżej opisane są: Paweł Raszowski, pozwalam na tę protestacią. Piotr Korzeński mp., także pozwalam. Paweł Czerny ręką swą. Wawrzyniec Kazimierski. Jędrzej Kowalski. Paweł Rutkowski. Wacław Kuczkowski mp. Olbrycht Moszczowski mp. Stanisław Lachowski. Samuel Małuski. Stanisław Baranowski subscripsit. Andrzej Baranowski subscripsit. Jan Wojsza mp. Sebestian z Słupczy. Swathopelcides Słupski. Samuel Niewiarowski. Stanisław Wieruski. Piotr Oraczowski pisarz ziemi krakowskiej. Piotr Boratyński. Mikołaj Borek mp. Kasper Kempski z Rakoszyna. Wacław Ardziechowski. Jan Kozarowski subscripsit. Jarosz Morski z Morska ręką własną. Adam Kempski z Kempy ręką swą. Jakub Szypowski z Białej mp. Adam Janowski z Opatkowic. Maciej Korzeński z Korzenny. Wojciech Kreczowski z Kleszena. Samuel Taszycki mp. Remigian Strzeszkowski z Opatkowic. Stanisław Branicki z Ruszcza mp.

92. *Protestacya szlachty powiatów lelowskiego i książkiego przeciw złożeniu sejmiku województwa krakowskiego do Proszowic na 3 czerwca 1606 r. W Krakowie 23 maja 1606 r.*

Rp. 1. *Castr. Crac. Rel. t. 33 str. 711:* Protestatio nobilium districtus Leloviensis et Xiąznensis contra conventum particularem Proszowiensem; *pod. do ksiąg 24 maja 1606 r. przez Samuela Rzeszowskiego i Jana Podlodowskiego ich i innych podpisanych imieniem.*

My niżej mianowani swym i wszytkich obywatelów lelowskiego i księskiego powiatów imieniem oświadczamy się, że przy tej protesta-

ciej, którą niektórzy panowie bracia nasi z obywatelów województwa naszego krakowskiego u ksiąg grodzkich krakowskich dnia 17 maja[1] przeciwko sejmikowi na dzień trzeci miesiąca czerwca w Proszowicach złożonemu uczynieli, we wszytkim stoimy i onę we wszytkim approbujemy i dla więtszej tego pewności tę deklaracią swą i braciej swej do akt nieniejszych z podpisami naszemi podajemy. W Krakowie die 23 maii 160-sexto. Jan Podlodowski mp. Samuel Rzeszowski ręką swą. Piotr Rzeszowski ręką swą. Kasper Kempski z Rakoszyna mp. Adam Bonar z Balic ręką własną. Jakub Korzeński. Maryan Starzyński z Starzyn mp. Adam Misiowski mp.

93. *Protestacya szlachty powiatu bieckiego przeciw złożeniu sejmiku województwa krakowskiego do Proszowic na 3 czerwca 1606 r. W Bieczu 30 maja 1606 r.*

Rp.: 1. *Castr. Biec. t. 37 str. 1180—1181*: Protestatio nobilitatis Biecensis huiusce districtus; *pod. do ksiąg 30 maja 1606 r. przez Achacego, Jana i Mikołaja Jordanów, Jana Blandowskiego, Mikołaja Gładysza, Zygmunta Radmańskiego i Jana Blandowskiego iuniora.*

My rycerstwo województwa krakowskiego a powiatu bieckiego obywatele dosiągszy uniwersałem sejmiku proszowskiego na trzeci dzień miesiąca czerwca blisko przyszły złożonego[1] wiadomości, wiedząc go być prawom i wolnościom przeciwnego, oświaczam[y] się swoim i drugiej braciej naszej powiatu bieckiego rycerstwa imieniem, że o nim wiedzieć nie chcemy, a mianowicie z tej miary i z tych przyczyn, które w protestaciej grodu krakowskiego uczynionej od braci naszej są wyrażone i na piśmie we środę bliższą po Świątkach przeszłych do akt podane[2], ale i owszem przy tych, którzy jako boni cives in Republica będąc, praw i wolności swoich mordicus et sincere przestrzegają, sprzestawać i z niemi złe i dobre podejmować chcemy i tam się stawić w poszrodek braciej naszej, jak o tem postanowienie od nich pod Stężycą opiewa, powinniśmy raczej, aniżeli na ten sejmik proszowski, na który jeśliby się nalazł taki, coby nań jechał i stanowić tam na nas co chciał, takiego kożdego za nieprzyjaciela praw i wolności naszych mieć chcemy i za wyrodka od przodków swoich mieć go będziem. Czego dla tym więtszej pewności i wagi tę protestacią z podpisami rąk naszych do niniejszych ksiąg grodzkich bieckich podajemy. Działo się w Bieczu die 30 maii a. 1606. Achacy Jordan z Zakliczyna ręką swą. Mikołaj Gładysz z Tymbarku ręką własną. Jan Blandowski ręką swą. Jan Jordan z Zakliczyna ręką swą. Jan Potocki z Potoka ręką swą. Mikołaj Jordan z Zakliczyna ręką swą. Stanisław Siemek. Zygmunt Radwański. Jan Blandowski ręką swą.

[1] *Ob. nr. 89.* [2] *Ob. nr. 91.*

94. *Uchwały sejmiku posejmowego województwa krakowskiego w Proszowicach [3 czerwca 1606 r.].*

Rp.: 1. *Ossol. nr. 314 str. 37—38*: Uniwersał z tegoż sejmiku proszowskiego; *kopia współczesna (O).* — 2. *Czart. nr. 337 str. 180—181*: Sejmik proszowski pod zjazd lubelski[1] 1606 r.; *kopia współczesna, gorsza (Cz).*

My rady koronne duchowne i świeckie, dygnitarze i urzędnicy i rycerstwo województwa krakowskiego, którzyśmy się tu za naznaczeniem sejmiku od K. JM. do Proszowic zjechali, przesłuchawszy p. posła J. K. M. około spraw i R. P. potrzeb, także i procesu sejmu przeszłego i deklaraciej J. K. M.[2], do tego, cośmy pod ten czas nazdrowszego i napotrzebniejszego w sprawach R. P. rozumieli[a], przystąpiliśmy.

1. Naprzód, iż z przeszłego sejmiku[3] mieli zlecone PP. posłowie województwa tego niektóre prośby nasze do K. JM., aby się prawu pospolitemu dosyć stało, w czymby się jedno przeciwko niemu wykroczyło o czem iż od IchM. PP. posłów dotąd[b] naszych[b] nie wiemy nic a J. K. M. daje nam znać, że cokolwiek do swobód, praw i wolności naszych należało, wszytko z chęcią, co jedno mógł, uczynić chciał, na niezgodę przeto zwalić się to może, iż się temu dosyć nie stało, rzeklibyśmy, że nam w czym nieprawi, co sejmu zawierać i praw pisać nie dopuścili, z[b] których[b] łacnobyśmy się byli sprawieli, co[b] mamy[b] a[b] czego nam jeszcze[b] nie dostaje, ale jako spokojni concives fraterne to wszystko znosiemy, mając nadzieję w łasce J. K. M., że nam to wszytko na przyszłym a prędkiem sejmie ziścić będzie raczył, w czymkolwiekby jeno[b] prośby nasze do J. K. M. zachodziły a prawo i wolności nasze nam do tego drogę pokazowały.

2. Nie zdało się nam i tego minąć, iż zaszły uniwersały zjazdów niektórych, w których IchM.[b] nas braci swej wzywają na drugie zjazdy[c], ukazując, że Respublica et libertates periclitantur, ukazując, że od J. K. M. nie dosyć się prawu dzieje. To z pisma mamy, ex fama zaś publica, która sparsa po wszytkiej Koronie, passim to in oribus et auribus hominum, że praktyki około wolności naszych czynią, około cessiej komuś Królestwa, że skarby wywiezione koronne[d] a[b] snać[b] i[b] korona[b], że rady złe około pana, że królewicza contra liberam electionem koronować chcą. Famam się chwytać szkodliwa, ale że ex ista fama wszytka R. P. zatrwożona i wzburzyła się, trzeba się nam w tym z szczyrą[b] pilnością dowiedzić, a jeśliby się na którą stronę tak, jako fama jest po wszytkiej Pol-

[a] *O.* rozumiejąc. [b] *Brak w O.* [c] *O.* na nie. [d] *O.* koronę.
[a] *Cz.* bądźmy.

[1] *Zjazd lubelski został zwołany 22 kwietnia 1606 r. przez szlachtę, zgromadzoną pod Stężycą, na 4 czerwca 1606 r. Jest oblata aktu tego także w Castr. Crac. Rel. 33 str. 564—570.* [2] *Ob. nr. 90.* [3] *Ob. nr. 87.*

sce, dokument jaki pokazał, nie sąśmy[a] degeneres przodków naszych, ale zdrowie i dostatek i wszytko przy[b] tym[b] stawić[b] jesteśmy gotowi, jakoby nie była diminucia żadna swobód i wolności naszych, ale pod pretekstem tego dalej iść nie chcemy. Prosiemy, aby nam to szczyrze odkryto było, gdyż nie jednemu, aby to wiedział, ale wszytkiej R. P. i każdemu z osobna szlachcicowi wiedzieć to[b] należy.

3. Złe rady jeśliby jakie były, pewniśmy, że i w tym pewny dokument dla przykładu na potym i dla poprawy tego ukazać będą IchMM. chcieli, przez kogoby się działo[c], co[b] i[b] jakim sposobem, a nawet J. K. M. jeśliby w czym przez takie prawa uszczerbił[d], łacno winnych ukazać może, i w tym czekamy[e] i[b] chcemy co pewnego wiedzieć.

4. Strony uszkodzenia skarbu i wywiezienia korony prosimy, aby był wezwan JM. p. podskarbi[1], który nam dubietatem rozwiązać może. Rozumiemy o niem[f], że się poczuwa w pilności urzędu swego i wie, co tam jest, a czego niemasz.

5. Jeśliby też z tych rzeczy wyżej[g] pomienionych nic się dowodnie nie pokazało, prosimy IchMM. tych[b], którzy na te zjazdy zawołali i zjechali się, aby na miłą Ojczyznę baczenie mając takowych środków szukali, jakoby tranquilla et paccata R. P. zostawała, jakośmy ją z łaski Bożej do tych czasów mieli, gdyż teraz niebezpieczniśmy w domach naszych, głosy rozmaite między ludźmi i trwogi pełno, cudzoziemcy przez góry zaglądają a drudzy się już przewalili, strach wszędzie spokojnym po domach. A jeśliby (czego Boże uchowaj) do jakiej dalszej dismembraciej przyść jeszcze miało, jużbyśmy się zaiste[b] niczego inszego spodziewać nie mieli, jedno interitum totius Reipublicae. Prosić tedy IchMM. PP. braciej naszych, aby raczyli pacifica remedia przedsięwziąć.

6. O sejm prędki Króla JM. prosić, na którym miejsce wszytkim radzić jako in loco legitimo. Bo jeśli R. P. od postronnych niebezpieczeństw zasłonić chcemy, jakoż to przez K. JM. być może, który jest supremus director et moderator consiliorum i między trzema[b] stany pierwsza głowa. Jeśli też od niego czego potrzebujemy, jakoż to sprawić bez niego? Tam[b] na tym placu o niebezpieczeństwach i wolnościach naszych mówić, gdzie przodkowie nasi mawiali.

7. A co się tycze niebezpieczeństw, które prawie[h] zewsząd Koronę[i] zachodzą, uważając my, iż żadne prawa, któreby unanimi consensu nie były zamknione, żadnej R. P.[b] zdrowe być nie mogą, ale raczej onę do dismembraciej a potym, strzeż Boże, i do zginienia przywodzić zwykły, przeto na ten czas nic takowego stanowić nie chcemy, ale na on

[a] *Cz.* bądźmy. [b] *Brak w O.* [c] *O.* dział.
[d] *Cz.* przez takich praw uczynił. [e] *O.* czekali. [f] *Cz.* bowiem.
[g] *O.* też wyżej tych rzeczy. [h] *O.* prawa. [i] *O.* koronne.
[j] *O.* żadne R. P. rzeczy.

[1] *Firlej Jan.*

czas, gdy albo sejmik przed sejmem Król JM. nam złożyć będzie raczył, albo, jeśliby tak prędko sejm walny być nie mógł, do sejmiku elekciej deputata[1] namowę o tej obronie odkładamy, pewni tego będąc, że i[a] IchM. na ten tam[a] zjazd pod Lublin zgromadzeni nic takowego, na co my nie pozwalamy, stanowić nie będą chcieli, gdyż my, mając jednaką miłość przeciw Ojczyźnie, chcemy i gotowi jesteśmy szczyrze tego wszytkiego IchMM. dopomódz, do czegoby nam prawo drogę ukazało. A jeśliby co też na nas bez nas stanowić chcieli, opowiedamy się, że temu podlegać nie chcemy ani będziemy.

LXX. Zebranie szlachty województwa krakowskiego w czasie zjazdu rokoszowego pod Pokrzywnicą 13 sierpnia 1606 r.

Zjazd rokoszowy pod Sandomierzem złożony został na zjeździe rokoszowym pod Lublinem. Zebranie szlachty krakowskiej w Pokrzywnicy samorzutnie widocznie odbyło się w czasie tego zjazdu.

95. *Uchwały zebrania szlachty województwa krakowskiego pod Pokrzywnicą 13 sierpnia 1606 r.*

Rp.: 1. *Racz. nr. 34 k. 173*: Postanowienia na sejmiku województwa krakowskiego; *kopia współczesna* (*Racz. 1*). — 2. *Racz. nr. 18 k. 142*^{v}: Konfederacia albo raczej unia obywatelów województwa krakowskiego; *kopia współczesna* (*Racz. 2*). — 3. *Kras. nr. 254 k. 115*: Konfederacia albo unia województwa krakowskiego.— 4. *Czart. nr. 342 str. 223.*; *kopia współczesna*. — 5. *Czart. nr. 339 k. 177—177*^{v}: Konfederacia albo raczej unia obywatelów województwa krakowskiego; *kopia współczesna* – 6. *Kras. nr. 307*: Konfederacia albo unia województwa krakowskiego; *kopia współczesna*. – *Za podstawę wydania przyjęty Racz. 1, poprawiony według Racz. 2; tylko ważniejsze różnice zaznaczone w dopiskach. Podpisów, o których tekst mówi, w tych kopiach nie ma.*

Dr. 1. *Rembowski Aleksander, Rokosz Zebrzydowskiego* (*Biblioteka ord. Krasińskich. Muzeum Konstantego Świdzińskiego t. 9—12*), *Warszawa 1893, nr. 49, str. 234—236* (*według* Rp. 6.).

My rycerstwo województwa krakowskiego, którzyśmy się tu niżej podpisali, poczuwając się w powinnościach naszych szlacheckich, z których jest najprzedniejsza, abyśmy praw i wolności naszych ojczystych do gardł i majętności swych bronili i o nie się jako o klejnot najprzedniejszy i nad zdrowie nasze dro[ż]szy do gardł swych zawsze zastawiali, zrozumiawszy z przestrogi senatora zacnego JM. p. wojewody krakowskiego[2] jako cnotliwego stróża praw i wolności naszych koronnych o praktykach pewnych, któremi[b] absolutum dominium, a zatym tyrannidem

[a] *Brak w O.*

[b] *Racz. 2.* Zrozumiawszy przestrogi senatorów naszych koronnych o praktykach, któremi.

[1] *Tj. do 11 września 1606 r.* [2] *Zebrzydowski Mikołaj.*

wprowadzić i wewlec na barki nasze chciano, niemniej i sami poczuwając już rzeczą samą na sobie z wielu miar urazy wielkie a prawie upadek ostatni swój, zbieżeliśmy się za postanowieniem i uchwałą zjazdu lubelskiego z chęcią wielką przykładem przodków swych jako na gwałt do gaszenia gwałtownego zapału i ognia pałającego Ojczyzny naszej tu na to miejsce pod Sędomierz wszyscy, abyśmy pomogli sobie spolnie tak, jako cnotliwym szlachcicom się godzi, gasić ognia tego, wykroczone prawa i wolności nasze z rezy[a] dawnej wiernie pomagać w rezę swą dawną wprawiać i o tych senatorach, którzyby takiej zguby przyczyną byli naszej, złą radą swą Króla JM. do takich złych rzeczy przywodząc przeciw przysięgom na senatorstwa uczynionym, o nich się dowiadować z pilnością, rug czynić między nimi, jako dobrym dziękować i wdzięczność powinną jako braci naszej starszej i stróżom R. P. cnotliwym wyrządzać, a złym zasię nie pochwalać, i owszem zganiać, albo też według występku złego karać, czego wszystkiego popierać sobie wiernie i statecznie nie rozjeżdżając się z kupy obiecujemy słowy swemi szlacheckimi poćciwemi i pod przysięgami, a takiego, któryby się tu nie stawił i tego do końca popierać nie chciał, nie za szlachcica, ale za chłopa prostego i niegodnego aby się miał z wolności szlacheckich cieszyć i ziemską majętność kiedy trzymać, rozumieć chcemy, i owszem takiego każdego pro hoste patriae rozumieć mamy et ad nobilitatis munera obeunda niegodnego[b], oprócz żeby starość abo zbytnia choroba kogo zatrzymała, któryby się tu nie stawił, tak jednak ma poczet swój przez syna swego albo przyjaciela odpowiedzieć; której choroby podług formy w statucie de expeditione bellica opisanej przysięgą za daniem o to akcij potwierdzić powinien. Sołtysi i wójtowie szlachetcy, którzyby się tu nie stawili i nie opowiedzieli, przed też pany sędzie, którzy w generalnej konfederaciej będą opisani, podlegać mają. Także i ci, którzyby przeciwko nam na wolności nasze następowali i kupili się albo też adhaerentes libertatis oppressoribus radą, pomocą aut quovis alio praetextu byli, pro hostibus patriae rozumieć mamy i ad munia nobilitatis obeunda niegodnych[c]. Egzekucia jednak in proprio districtu ex instantia instigatoris R. P. in officio [castrensi] sine quavis exceptione et motione partium[d] podług processu IchM. pp. sędziów rokoszu teraźniejszego na to obranych uczyniona być ma. Co wszystko dla pewności to postanowienie nasze zgodnie rękami swemi podpisaliśmy. Działo się to pod Pokrzywnicą w kole naszym województwa krakowskiego w niedzielę przed Wniebowzięciem Panny Maryi (*13 sierpnia*) anno 1606[e].

[a] *Racz. 1.* rzeczy.

[b] *Racz. 2.* popierać nie chciał, poenis iuxta descriptionem statuti de expeditione bellica decretis przez pany sędzie rokoszu tego podlegać ma.

[c] *Od*: Sołtysi *do*: niegodnych *brak w Racz. 1.*

[d] *Od*: in proprio *do:* partium *brak w Racz. 2.*

[e] *Od:* Działo się *brak w Racz. 1.*

LXXI. Zjazd szlachty województwa krakowskiego na rokach ziemskich w Krakowie 8—12 stycznia 1607 r.

Roki ziemskie powinny się były zacząć w Krakowie 8 stycznia 1607 r., ob. konst. z r. 1590, Vol. leg. II 1337, i nr. 97. Z tego roku 1607 nie dochowały się księgi sądów ziemskich. Pod datą 8 stycznia 1607 r. do grodu krakowskiego w sprawie nieodbycia się roków ziemskich wniesione zostały dwie protestacye; pierwsza Kaspra Wielopolskiego sędziego, Adama Rozena podsędka i Piotra Oraczowskiego pisarza ziemskich krakowskich, druga Adama Szypowskiego wraz z reprotestacyą tychże trzech członków sądu ziemskiego; protestacye te druk. Stanisław Kutrzeba, Zbiór aktów do historyi ustroju sądów prawa polskiego i kancelaryi sądowych województwa krakowskiego z wieku XVI—XVIII, Archiwum komisyi prawniczej t. VIII cz. 2, nr. 123 i 124.

96. *Poselstwo do króla Zygmunta III z zjazdu szlachty województwa krakowskiego na rokach ziemskich, odprawione w Krakowie 11 stycznia 1607 r.*

Rp.: 1. *Kras. nr. 329 k. 55ᵛ—56ᵛ*: Poselstwo obywatelów województwa krakowskiego podczas trzech królów na roki ziemskie krakowskie zjechanych do K. JM. odprawowane d. 11 ianuarii anno 1607 przez IchM. pany: pana Jana Przybkowskiego podsędka zatorskiego, pana Pękosławskiego, pana Gruszczyńskiego podstarościego żarnowieckiego, p. Jana Jordana, pana Piotra Korzeńskiego, pana Stanisława Janowskiego, pana Gnojeńskiego, pana Miekickiego, pana Stefana Kazimierskiego, pana Mikołaja Młoszowskiogo; *kopia współczesna* (*Kras.*).— 2. *Czart. nr. 338 str. 346—351:* Poselstwo od województwa krakowskiego do Króla JM. a. 1606 (*sic*) die 11 ianuarii odprawowane przez p. podsędka zatorskiego, Pękosławskiego, Jordana, Stefana Kazimierskiego, podstarościego żarnowieckiego, Piotra Korzeńskiego, Stanisława Janowskiego, Jędrzeja Miekickiego, który z kopiej czytał to poselstwo, Gnoińskiego, Młoszowskiego; *kopia współczesna.* — 3. *Czart. nr. 1623 str. 1032—1036:* Poselstwo szlachty krakowskiej do Króla JM.; *na końcu*: Respons zaraz im tegoż dnia dano in eum sensum niemal, jako i lubelskim posłom, [którzy] tegodniem przedtym poselstwo odprawowali, mało nie tychże rzeczy, co i Krakowianie się upominając, Który respons tegoż dnia zaraz braci swej u św. Franciszka riferowali; *kopia współczesna.* — 4. *Czart. nr. 1623 str. 1339—1347:* Instrukcia PP. posłom województwa krakowskiego die 9 ianuarii a. MDCVII; *na końcu*: PP. posłowie ci beli: pan podsędek zatorski, p. Pękosławski, p. Jan Jordan, p. Stefan Kazimirski, p. Piotr Korzeński, p. Stanisław Janowski, p. Młoszowski, p. Gnojeński. Pan Miekicki czytał przed Królem JM. Za zdaniem IchM. rycerstwa województwa krakowskiego podpisał się Stanisław Cikowski podkomorzy krakowski mp.; *kopia nieco późniejsza.* — 5. *Czart. 337 str. 374—370:* Poselstwo z województwa krakowskiego do Króla JM.; *kopia współczesna.* — 6. *Czart. nr. 352 str. 485—490:* Poselstwo PP. posłów województwa krakowskiego do J. K. M.; *odpis późniejszy, lichy. Na końcu:* Posłowie ci beli: podsędek zatorski, Przypkowski, Pękosławski, Jordan, Stefan Kazimierski, podstarości żarnowiecki, Gnoiński, Piotr Korzeński, Stanisław Janowski, Andrzej Miekicki orator odprawował (*w nazwiskach mylki, poprawione*).

Miłościwy, najjaśniejszy Królu! Za zgromadzeniem tutecznych obywatelów ziemie i województwa wszytkiego krakowskiego do kościoła ś. Franciszka przy zaleceniu wiernych posług swoich Waszej K. M. pana

naszego, która jest nam na piśmie dana dla lepszej wiary i pamięci, czytamy przed Majestatem W. K. M. Której legacij tenor est talis[a]:

Najjaśniejszy, miłościwy Królu, panie nasz! Po łasce bożej nic u nas droższego nad łaskę panów naszych, nad łaskę W. K. M., na której bogastwa świata tego, szczęście i wszytko dobre nam wszem należy. Pewnie życzelibyśmy sobie wszyscy, jednak nie wiemy, jako IchM. PP. senatorowie świeccy, których Pan Bóg dobrem baczeniem upośledzić nie raczeł, ale IchM. PP. duchowni wiedzą to dobrze, bo nas tego w kościele uczą, przywodząc nam na pamięć słowa ducha bożego przez proroka mówiącego: Quia non proposuisti veritatem et misericordiam regi sed unusquisque labiis adulationem dicit in proximum, ideo etiam dixit dominus: disperdam omnia labia adulatorum vestrorum et in his custodiam regem[1]. Piastuje Pan Bóg serce W. K. M., pomazańca swego, w rękach swoich, obraca je, na kogo Jego święta wola. Jest się tedy na co obejrzeć, Najjaśniejszy m. Królu! Bogobojnemu i poczciwemu człowiekowi Bóg rozkazuje, Bóg grozi, Bóg obiecuje, że król ma być prawdzie[b] przyjacielem. Pewniśmy tedy tego o łasce W. K. M., że żadnej indygnacij przeto odnosić nie będziemy, ani że W. K. M., na jednę osobę ani na dwie i kilka tego wkładać nie będziesz raczył, co się imieniem wszytkiej Rzeczypospolitej, bądź to po te wszytkie sejmy za panowania W. K. M., bądź to po te wszytkie zjazdy[c] publice przed Majestat W. K. M. się przynosi, gdyż to nie jeden mówi, nie jeden sprawuje, wszyscy to mówią, jednoż rozumieją, jednako wszytkim wolności smakują. Baczyć W. K. M. raczysz, po wszytkie sejmy panowania swego artykułów z województw żadnych nie bywa, któremiby W. K. M. które województwo ukazować nie miało, co które boli, co uraża prawa i wolności. Już też to mature W. K. M. rozumieć raczysz, żeć nie masz tak lichego stworzenia na świecie, któreby tej natury nie miało, że się z niewoli ciśnie a do wolności garnie. Tym więcej człowiek to przyrodzenie ma, że się w swobodnym, w poczciwem żywocie kocha, a nad wszytko dobre mienie wolność sobie przekłada. Ażeby ta wolność w swąwolę[d] się ludziom nie obracała, na to sobie prawa stanowią, jakie któremu narodowi Pan Bóg daje, albo na paniech swoich sobie wysługują, bądź też za jakie uczynności biorą. Jakoż ta zacna Korona służąc sławie panów swoich, męstwem rozszerzając to Królestwo w tak dalekie i szerokie granice, wiarę swoję krwią pieczętując, przeciwko przedkom i samemu W. K. M. jedne prawa tak poczciwe wysłużeli, a drugie za wolne elekcye swoje od nich odnieśli.

[a] *Ten ustęp tylko w Kras.*; *między:* Waszej K. M. *a:* pana *widocznie brak kilku wyrazów.* [b] *W niektórych tekstach, także Kras.*: prawdziwemu.

[c] *Kras.* czasy zjazdu. [d] *Kras.* swobodę.

[1] *Według objaśnienia ks. prof. Fijałka cytat ten jest sfingowany, a korzysta z dwóch źródeł: Ps. XI 12.*, vana tametsi sunt unusquisque ad proximum suum *i Prov. XX, 28,* misericordia et veritas custodiant regem.

O te teraz prawa iż się niejaki płacz na przeszłem sejmie żałosny uczynił, otośmy widzieli prawa i przywileję w wielkiem niebezpieczeństwie, zaczym poczciwości, garła i majętności nasze.

Te są, Najjaśniejszy m. Królu, główne i gruntowne przywileje nasze. Pierwszy jest, że my tu sobie wolnie obieramy pana, nie dziedziczy nad nami nikt, a obieramy wszyscy a wszyscy, choć to omnes mierzi. Drugi przywilej, Najjaśniejszy m. Królu, że tu panowie nasi od nas wolnie obrani nie władną u nas, jedno za konsensem wszech stanów, gdyż Rzeczpospolita przy sobie zastawuje ius dominii et haereditarium, nie zleca panom swoim jedno regiment dożywotni, i to wedle praw daje. Trzeci przywilej, N. Królu m., aby królowie od nas wolnie obrani łaską i nienawiścią nie mogli obciążać niczyjego prawa. Na to prawo stanęło, że nas królowie wolnych ludzi privatim sądzić nie mogą, jedno z radami koronnemi, bracią naszą starszą, i to na sejmie walnym, kędy drugie koło posłów naszych braciej młodszej bywa, którzy tego przestrzegać winni, jakoby prawa nasze od panów naszych ne minimam quidem vim patiantur i żadne osoby przeciwko prawu oprymowane nie były. Do nich każdemu wolne refugium in gravaminibus, od nich każdy powinien odnieść refrigerium, pomoc, ratunek, a W. K. M. za ich intercessiami powinieneś się moderować i emendować. Czwarty przywilej, N. m. K., iż ten miecz, którego W. K. M. R. P. powierzeła do ręku tak na obronę granic, jako na karanie mere występnych, jednak nie chcą prawa nasze, abyś go W. K. M. extraordinaria potestate używać raczył. I na to prawo stanęło, że W. K. M. wojny przeciwko postronnemu nieprzyjacielowi podnosić nie możesz, aż pierwej sejmiki i sejm uprzedzi za uchwałą pospolitą. Karać też nim W. K. M. nikogo nie możesz, aż pierwej tym prawem, które na się dobrowolnie stanowiemy, będziem przekonani: de nemine vindictam sumemus, nemini bona adimemus, neminem captivabimus, nisi iure victum per barones nostros praesentes[a]. W tych to swobodach, Najjaśniejszy K. m., wychowała się[b] ta sławna Korona. Widzi W. K. M. florem huius regni, żeć takowego rycerstwa żadne inne królestwo nie ma na obronę praw swoich. Jeśli też w rząd domowy wejrzemy, tedy wedle R. P. naszej żadnego nie baczemy: nullo certo exitu consilia publica terminantur, tot questiones comitiorum, quot anni numerantur, parendi ac imperandi proportio quotidie magis ac magis dissolvitur. O pokoju, o wojnie gdy radzimy, sprawiedliwość świętą i naprawę praw odłogiem od sejmu do sejmu odkładając, pokoju doma nie mamy. Ustawicznie podatki na obronę dawając, prowincie traciemy, portoria regni, dominium maris, czym ditescere regnum zwykło, z wielką ujmą skarbu i dostatku R. P. naszej. Z jednemi się przymierze złamało, z cesarzem tureckiem nie potwierdzone, Tatarowie ustawicznie nas wojują, poddani W. K. M. króle-

[a] *W tekstach:* praesentatos.
[b] *W niektórych tekstach:* wykochała.

stwa szweckiego, którzy mieli być socii contra finitimos utriusque regni hostes, aleć samiż nieprzyjacielem. Z Niemiec machinationes nas też jakieś zalatują. To postronne niebezpieczeństwa, domowych nie wspominając. In visceribus Regni żołnierz R. P. leży, domy szlacheckie plądruje. Insze rzeczy dostatniej się ukazały W. K. M. na sejmie walnym i z zjazdu lubelskiego, także i z rokoszowego. Przetoż W. K. M uniżenie prosiemy, abyś to wszytko W. K. M. odmienieł i w lepsze obrócieł. Oddaj nam łaską zasługi nasze. Pomnij W. K. M., żeśmy nie beli violenti exactores conditionum W. K. M. za wolną elekcyą naszą, ale od 20 lat żebrzemy, prosiemy o to W. K. M. Opuścieliśmy pożytecznego kompetitora moskiewskiego, który przykładem Jagiełłowym chciał przyłączyć państwa swe Koronie. A tośmy się na to nie łakomieli; pomnąc na merita W. K. M. przodków, woleliśmy krwie panów naszych i za morzem szukać, W. K. M. wziąć sobie za pana i na tej stolicy posadzić, na której teraz W. K. M. siedząc wszemu światu jesteś okazan i z monarchą świata każdym porównan, a bodaj i nie przerównan, gdyż takiemu wolnemu narodowi żaden nie panuje nad W. K. M. Nie maszci żadnego podobno takiego na świecie, któryby tak stateczną wiarę naprzeciwko sobie niedufnością jaką miał płacić, doskonałą miłość nienawiścią oddawać, pożytecznego i dobrego życzliwość niewdzięcznością nagradzać. A jeśliś inter privatos albo rzadko albo nigdy taki się nie najdzie, daleko więcej unctus dei od tego wszytkiego immunis być ma. A gdy się nam W. K. M. takiem panem, takiem królem stawić będziesz raczeł i z takiemi affektami ojcowskiemi, żeś jest W. K. M. libertates nostras amans, legum et iustitiae dilectus custos, tedy nam nie będzie nic tak ciężkiego, tak trudnego, czegobyśmy przez sławę W. K. M. i dla miełego potomstwa W. K. M. podjąć nie mieli. Żadna nędza, żaden niewczas i nakład nam ciężki nie będzie, wiarę naszę przykładem przodków naszych ku W. K. M. krwią naszą pieczętować będziem. Raczże już W. K. M., uniżenie prosiemy, choć i ten sejm jako najrychlej złożyć, animusze ludzkie ukontentować i nadzieję dobrą o łasce swej pańskiej R. P. uczynić, jakoby i te szturmy tempestatum w Koronie uspokoić. W. K. M., naszemu miłościwemu panu, mere competit, któryś jest głową naszą, moderować się sam, zgodę i miełość między poddanemi spajać dla szczęśliwego i spokojnego panowania W. K. M. Nam W. K. M. za złe mieć nie racz, że tak często prośbami naszemi uniżonemi nalegać musimy, nam ojczyzna krwią przodków naszych dostana, nie godzi się jej nam marnie utracić. Nasza to jest powinność słusznych a powinnych rzeczy u W. K. M. się domagać, o swobodach swoich i potomstwa naszego radzić. Nobis fundamenta custodienda libertatis a maioribus nostris iacta sunt. Jednak nie potrzeba nic wątpić W. K. M., żeśmy się nie dali sądzić, dogadzając prawu pospolitemu, które jest na obronę wolności postanowione, na żadne ubliżenie dignitatis et superioritatis W. K. M. pana naszego, że na wierze naszej ku W. K. M. nic nie zejdzie; służyć i mi-

łować W. K. M. pana naszego będziemy, gdy nas W. K. M. przy prawach i wolnościach zachować będziesz raczeł. Zaczym Pan Bóg pobłogosławi długie i szczęśliwe panowanie W. K. M. z nieśmiertelną sławą W. K. M. i potomstwa W. K. M., pana naszego miłościwego.

97. *List szlachty województwa krakowskiego ze zjazdu na rokach ziemskich w Krakowie do Mikołaja Zebrzydowskiego wojewody krakowskiego. Z Krakowa 12 stycznia 1607 r.*

Rp.: 1. *Kórn., bez sygnatury, str. 159—160*: Kopia listu od PP. Krakowian do JM. p. wojewody krakowskiego. — 2. *Czart. nr. 1623 str. 1347—1348*: Contenta listu do p. wojewody krakowskiego od tegoż rycerstwa województwa krakowskiego die 12 ianuarii anno 1607. *Jestto tylko streszczenie listu*; *jacy posłowie go zawieźli, ob. nr. 99.*

Jaśnie wielmożny M. Panie wojewodo i starosto generalny krakowski [1].

Życzliwe służby nasze łasce WM. naszego miłościwego pana pilnie zalecamy.

Serdeczny żal, któregośmy tak z urazów praw i wolności naszych, jako i z tej oppressij pod Janowcem [2] koncypowali (tak z tych, którzy tam na ten czas przy osobie WM. naszego m. pana byli, jako i ex aliis indiciis), przywiódł nas do tego, żeśmy sądy ziemskie w Krakowie na przeszły poniedziałek [1] przypadające zatrzymali. Zaczym z pośrodka siebie wyprawiliśmy do K. J. M. posły nasze z przystojną obmową zabronienia tych sądów, upewniając w tym, iż niczego opuścić nie chcemy, czegobyśmy tentare nie mieli, póki nam to, co z kluby wyszło i co się rokoszem czynić zaczęło, przez J. K. M. naprawiono nie będzie, do której naprawej o prędki sejm K. JM. prosiliśmy. Cośmy za respons na to od K. JM. odnieśli, przez IchM. pany posły nasze, których do WM. naszego m. pana posyłamy, także i namowy nasze spolne, któreśmy tu o zabieżeniu temu złemu mieli, WM. naszemu m. panu oznajmujemy, prosząc przytym, abyś nam WM. postępek tej tam oppressiej swej pod Janowcem opisać dostatecznie raczył, aby udanie opaczne (pewniśmy nieprzyjaciela WM.) [o] odmianie przedsięwzięcia WM. w dalszym poparciu spraw rokoszowych, także i o dobrowolnem daniu assekuraciej Królowi JM. pod Janowcem mogło być konfundowane. Do tego, abyś nam rady swej użyczyć raczył o sposobie, jakobyśmy dali istis inconniventiis zabiegać i tego przedsięwzięcia naszego popierać mieli, WM. naszego m. pana prosimy; gdyż jako o stateczności WM. naszego m. pana nie wątpimy, że jakoś zaczął sprawy R. P., do portu bezpiecznego i pożądanego przywieść będziesz chciał, tak też

[1] *Zebrzydowski Mikołaj.* [2] *W początkach października 1606 r.*
[3] *8 stycznia 1607 r., ob. nr. LXXI.*

o stateczności naszej w poparciu skutecznym spraw zaczętych rokoszowych, także o wdzięczności naszej tych prac, trudów i kosztów WM. dla R. P. podjętych przez WM. naszego m. pana, jako na zjeździech przeszłych, tak i teraz upewniamy. Oddawając przytym życzliwe służby nasze do łaski WM. naszego m. pana. Z Krakowa die 12 ianuarii anno 1607.

WM. naszego m. pana życzliwi bracia i słudzy: Stanisław Cikowski podkomorzy krakowski, marszałek koła rycerskiego zgromadzonego w Krakowie, Cyrulus Chrząstowski, Paweł Przypkowski podsędek zatorski, Stanisław Janowski, Jan Wojnarowski, deputaci koła rycerskiego.

98. *List szlachty województwa krakowskiego ze zjazdu na rokach ziemskich w Krakowie do szlachty województwa sandomierskiego. Z Krakowa 12 stycznia 1607 r.*

Rp.: 1. *Kórn., bez sygnatury, str. 117—118*: Posłanie od PP. Krakowian do PP. Sędomierzan. — 2. *Czart. nr. 1623 str. 1349-1350*: Contenta instrukcij PP. posłom od tego rycerstwa krakowskiego do PP. szlachty województwa sendomierskiego i wielgopolskiego. *Jestto tylko streszczenie listu, silnie zresztą od niego co do użytych wyrazów odbiegające; na końcu dodane*: PP. posłowie: pan Pękosławski, pan Korzeński, pan Miekicki.

Wielmożni, urodzeni, miłościwi panowie a bracia miłościwi i wielce łaskawi.

Służby nasze braterskie WM. naszym IchM. PP. i braci pilnie zalicamy.

Za niedopięciem skutecznej naprawy różnych urazów praw i wolności naszych, także i egzorbitancij inszych w R. P. z rokoszu przeszłego z pod Sędomirza do J. K. M. przez PP. posły nasze (jako i przedtym i z pod Lublina i z pod Stężyce) na piśmie podanych, a k temu że jeszcze natarcie niezwyczajne z wojski na PP. deputaty nasze od wszego rycerstwa koronnego na rokoszu zgromadzonego naznaczone i postanowione nastąpiło pod Janowcem [1], o którem różne wiadomości do tych czasów mając, zatrzymaliśmy sądy nasze ziemskie krakowskie, które tu w Krakowie na poniedziałek blisko przeszły [2] przypadały. Zaczym nam do K. JM. pana naszego posły nasze przyszło posłać [z] zdaniem sprawy o sobie słusznej, dla której się to stać musiało, prosząc J. K. M., aby się tym nie obrażając prędki sejm nam złożyć raczył, na którymby te egzorbitancie i urazy nasze naprawione były wprawieniem w rezę swą wszystkiego tego, coby jedno z kluby swej wyszło. Na co jakiśmy respons od K. JM. odnieśli i co też za namowy nasze w dalszych sprawach były, IchM. PP. posłowie nasi, których z pojśrodka siebie do WM. naszych m.

[1] *W początkach października 1606 r.* [2] *8 stycznia 1607 r.*

panów i braci wysyłamy, WM. szerzy opowiedzą. Rozumiemy tedy, że nam WM. nasi m. panowie a bracia poganić tego nie będziecie raczyli, ale owszem eo exemplo toż i sami uczynicie, gdyż sposobów drożniejszych na ten czas do prędkiego ratunku tych urazów swych nie baczyliśmy. Posyłamy też i do JM. pana wojewody krakowskiego[1], aby nam też w tej mierze zdania swego użyczył i sam tego, jako począł, popirał. Upewniając IchM. o stateczności naszy, że wszystkiego tego IchM. nullis sumptibus parcendo pomóc chcemy, o czym szerszą sprawę ciż IchM. PP. posłowie nasi WM. dać będą umieli, którym abyście WM. wiarę dać zupełną raczyli, pilnie prosimy, przytym braterskie służby nasze w łaskę WM. naszych m. panów i braci zalecamy. W Krakowie 12 ianuarii anno 1607.

WM. naszych m. panów i braciej życzliwi bracia i słudzy: Stanisław Cikowski podkomorzy krakowski, marszałek koła rycerskiego zgromadzonego w Krakowie u ś. Franciszka, Cyrulus Chrząstowski, Jan Przypkowski podsędek zatorski, Stanisław Janowski z Opatowic, Jan Wojnaroski, deputaci koła rycerskiego.

99. *Dyaryusz zjazdu szlachty województwa krakowskiego na rokach ziemskich w Krakowie 8—12 stycznia 1607 r.*

Rp.: 1. *Kórn., bez sygnatury, str. 154—157*: Historya zjazdu PP. Krakowian na roki pro die 11 ianuarii w Krakowie anno 1607; *dyaryusz ten spisany w formie listu.*

Krótce oznajmuję wam, nasze są dzieje. Zjechało się nas na roki tak wiele, że na żadnym sejmiku braci tak wie[le] nie bywa, jako na ten czas stawili się, których koniecznie rozmaitemi fortelami rozerwać chcieli, że i senatorowie, a mianowicie pan biecki[2] począwszy od poranku aż do 22 godziny był z nami wśród zamku czekając na pany sądowe, a rozmaicie rozwodził z pany dworzany, że to są rzeczy niepotrzebne, ukazując w tym wiele nieuszanowania K. JM.; to iż mu nie poszło, szli za nimi. Kiedy PP. sądowi przyszli, tam zaraz bracia jednostajnemi głosy krzyknęli na PP. sądowe, aby nie sądzili, by i zdrowia swe położyć, sądzić się nie dopuszczą, aż rokosz do konklusiej swej przydzie i artykułom na nim zgodnym we wszystkim się dosyć stanie. Zaczym p. biecki, p. Zborowski, pan Bobola przyszli posłani od K. JM.; tam za ladajakim ich postępkiem miejsca im nie daliśmy i tak, dobrze ich sfukawszy, ze wstydem i z hańbą wielką iść musieli. K. JM., widząc wielki tumult, bo nas było do czterech set i więcej, eksklamacie wielkie były, tak iż po zamku wszystkim rozlegało się, na przechadzkę z Krakowa wyjechał. Udawali, że dlatego, obawiając się jakiego zamieszania. Tam nie dawszy

[1] *Zebrzydowski Mikołaj, ob. nr. 97.* [2] *Branicki Jan kasztelan biecki.*

się sądzić, choć dwaj sądowi potężnie chcieli, wstać musieli, gdyż i racij ich słuchać nie chcieli, ale koniecznie wstać im kazaliśmy i miejsce naznaczyliśmy sobie znieść się do ś. Franciszka; tam zszedszy się marszałka p. podkomorzego krakowskiego[1] obrali, posły do K. JM. osób 10 posłali, między któremi i mnie z posilstwem (*sic*) tym, które WMci posyłam. Tam pobór trój namówiliśmy, który albo na sejmiku, albo, jeśliby jaki inszy zjazd nam się trafił, z sobą go mieć powinniśmy i tam go zaraz dać na sejmiku; aby nas nie opprymowano, jeśli będą, abyśmy wszyscy konno przyjechali, a na piechotę, co kto może, sposobiali się, żebyśmy piechotę z piechotą spuściwszy z pany szczęścia swego spróbowali i onym opprymować się nie dali. Których mów dowiedziawszy się, wiele się ich uraziło tym samym PP. senatorów i bardzo nam też odpowiedają. Nazajutrz[2] pośliśmy poselstwa odprawować. P. marszałek koronny[3] tego dnia dlatego, iż się tak z prędka spraktykować nie mogli, audiencij zjednać nam u K. JM. nie mógł czy nie chciał, aż nazajutrz. JM. p. marszałek tego dnia przyjechał, kiedyśmy koło swe mieli tam. Zszedszy się trzeciego dnia[4] do K. JM., zastaliśmy ich dobrze spraktykowanych. Przyszedszy zaraz PP. dworni, potężnie z fukami i groźbami, z odpowiedziami, rozmowy z nami mieli, tudzież przed K. JM., że każde słowo K. JM. słyszał. Okazowali wielką miłość i szczyre serce. PP. dworzanie przed K. JM. wypychać nas z miejsc naszych chcieli, co im nie poszło; uznali, żeśmy strachom nie podlegli byli. Po przeczytaniu poselstwa zaraz p. starosta olsztyński[5] wyrwał się się dość z szyroką, dość z postawną oracią, ukazując, że się nam dosyć dzieje od W. KM. i na ojcowskim przemyślaniu jego nic nam nie schodziło i nie schodzi; ukazując, że bunty to, nie sądzenie, ni ku czemu dobremu się ma, jedno ku sediciom a ku nieuszanowaniu Majestatu W. KM. Opowiedamy się i protistujemy (*sic*) przed Majestatem W. KM., że my nie pozwalali i nie chcemy o tym rozboju wiedzieć tych sądów i o nieuszanowaniu Majestatu W. KM., opowiedamy się, prosimy, aby W. KM. koniecznie rozkazał PP. sądowym, aby jechali do inszych powiatów i tam aby sądzili, wszak się tam obaczem, kto się będzie chciał sądzić i kto nie, i będziem się tam radzi widzieli. Iterum atque iterum proszę imieniem braci swej, abyć W. KM. sądzić rozkazał PP. sądowym.

Po tej przemowie dość szerokiej wystąpił p. Zborowski, powiedział: M. N. Królu, cokolwiek w tym rozbiciu roków dzieje się, nic inszego to, jedno praktyki jakiś znawiają się, gdyż żadnej przyczyny nie mamy do W. KM. i my nie chcemy o tem wiedzieć i prosim, abyś sądzić rozkazał, a tym się też stawimy i eksklamować się nie damy, bo już nam nie lza jedno się starać, żeby eksklamaciami się nie dali rozgłaszać, bo onegda

[1] *Cikowski Stanisław.* [2] *9 stycznia.* [3] *Myszkowski Zygmunt.*
[4] *11 stycznia, ob. nr. 94.* [5] *Ocieski Joachim.*

tym, cośmy sądów potrzibowali (*sic*), se[nato]rowie nie dopuścili. Potym pan starosta chęciński[1]: M. N. Królu, jeśli Ty sam temu nie zabieżysz, tedy do wielkich rzeczy między nami przydzie i do wielkiego nieuszanowania Majestatu Twego.

Na co odpowiedziało się im, że nie tu plac temu mówić o tym z nami, ale czemuście nie byli w pojśrzodku nas i tam z nami o tym nie mówili. Odpowiedzieli, że nie byli na ten czas, choć byli, na co odpowiedziało się im, że nie tu przed Majestatem W. KM., ale tam, gdzie miejsce temu, odpowiemy wam, teraz zaraz idziem do braci, którzy już zgromadzeni w kościele ś. Franciszka nas czekają. Pódźcież tam z nami, radzi o tem z wami pomówiemy. A iż się wam chce sądów, bądźcie tam IchM. sami w Proszewicach, stawimy się wam i radzi was tam będziem widzieli. Zaczym swary wielkie, ledwie w karczmie być więtsze mogły, mieli z nami przy K. JM.

Potym respons K. JM. nastąpił, który barwiany był, miłość ojcowską opowiadając i to, że na ojcowskim obmyślaniu nic nie schodziło i nie schodzi do tych czasów. A iż o sejm prosicie, K. JM. opowieda w tym chęć swoję pańską, że WM. w tym zadaniu dosyć czyni, już litterae deliberatoriae wyszły i tam, da P. Bóg, na co WM. spolna zgoda będzie we wszystkim, chce dosyć żądaniu WM. uczynić K. JM., gdyż teraz pod Wiślicą, na co rycerstwa i senatu zgoda była, na to się podpisał i temu chce dosyć czynić. Strony tych sądów dziwuje się K. JM., skąd ta mieszanina powstaje i te schadzki niepotrzebne, co to wszystko ku zatrudnieniu R. P. więtszemu.

Dogadzając też K. JM. prośbie drugich braci, tedy posyła do PP. sądowych, aby jechali do inszych naznaczonych powiatów i tam roki według powinności swej sądzili.

To tak skończywszy, pośliśmy do braci, którzy nas czekali u ś. Franciszka, odniówszy im to wszytko, z czego kontenci nie byli; po szyrokich namowach, obmyślając, jakobyśmy najporządni stawić się mogli na sejmiki, jeśli będą, posły obraliśmy do JM. pana wojewody krakowskiego[2]: pana Pawła Czernego, pana podstarościego Korzeńskiego, pana Piotra Korzeńskiego, pana Wawrzyńca Kazimirskiego, którego posilstwa kredens WM. posyłam[3].

Posłaliśmy też do PP. Sandomierzan kilka posłów, czego przepis WM. posyłam[4]. Posłowie ci, którzy tam jadą, dostateczniejszą sprawę WM. dadzą.

Awo z łaski Pański rycerstwo dość potężnie stoi, nie odstraszyły nas groźby i odpowiedzi rozmaite, i daj P. Boże, żebyśmy jedno mogli co prędzy przyść do kupy, uznaliby ci, którzy nas tak lekko bracią swą

[1] *Branicki Stanisław.* [2] *Zebrzydowski Mikołaj.* [3] *Ob. nr. 97.*
[4] *Ob. nr. 98.*

sobie równą poważają, że im to za dobre nie wynidzie. K. JM. frasuje się na tych senatorów, którzy upewniali, że roki mieli sądzić, bo K. JM. chciał sobie z nami inaczej postąpić, ale mu nie dali. Chciał z nami prośbą i nie fukiem postępować, ale oni powiedali, że ich na bardzą (?) wsadzisz, kiedy ich będziesz prosił, aby się dali sądzić.

Bełoby co więcy pisać, krótkość czasu nie dopuści. Nas sam rozmaicie przezywają, szarkami, zdrajcami, bić koniecznie chcą. Atoli przecie przy szarkach nieznać było dworzan.

Między wielą inszych p. Zborowski też ślachtę nazwał szarkami, czym się ślachta do niego urażała bardzo.

100. *Protestacya szlachty przeciw nieodprawianiu roków ziemskich i odbywaniu narad w tym czasie, wniesiona do grodu krakowskiego 19 stycznia 1607 r.*

Rp.: 1. *Castr. Crac. Rel. t. 34 str. 161*: Protestatio nobilitatis palatinatus Cracoviensis; *pod. do ksiąg 19 stycznia 1607 r.* in parata scheda *przez Jerzego Stefana Niemstę i Jana Minockiego, a urząd grodzki przyjął ją* ex eo, quia acta nemini sunt deneganda.

My rycerstwo obywatele województwa krakowskiego, zjechawszy się na roki ziemskie tu w Krakowie pod ten czas, to jest pierszy poniedziałek po nowym lecie[1], cały tydzień według opisania i zwyczaju praw naszych przypadające, które IchM. panowie sądowi podług przysiąg swych powinni odprawować i sprawiedliwości ludzki nie omieszkiwać ani zatrzymywać, zastaliśmy coś innego, że IchM. panowie sądowi nie wiem[y] z jaki przyczyny, gdyż na ten czas słuszny pod spokojnym i szczęśliwym panowaniem J. KM. nie widziemy, za jakąś instancią imieniem jakoby wszytkiego województwa krakowskiego uczynioną sądów tych zaniechali i one odwołać roskazali. Co iż jest nie bez żalu naszego wielkiego nie telko stąd, że wielkie omieszkanie sprawiedliwości sprawom naszym i braci doma pozostałych tu i po innych powieciech mamy, ale że się to imieniem wszytkiego województwa stało, które do odprawowania roków aby się wszytko zjeżdżać miało, nie jest rzecz powinna, więc aby jakie konklusie pod ten czas prócz samego odprawowania sądów imieniem wszytkich być miały, szkodliwą rzecz być widziemy, zatem rem mali exempli w zatrzymaniu sprawiedliwości upatrując. Jakoż my zaraz dowiedziawszy się o tem, nie chcieli omieszkać, do J. K. M. tu na ten czas będącego jako głowy naszy opowiedając ten wielki żal, że IchM. panowie sądowi takowej reklamaciej roków czynić ani IchM.

[1] *8 stycznia 1607 r.*

niektórzy konsultaciej jakich, a strzeż Boże konklusiej szkodliwych nomine publico stanowić nie mogli, prosząc, żeby J. K. M. temu zabieżeć raczył. Do tegośmy jednak zgodni wszyscy beli, żeśmy J. K. M. naszego miłościwego pana prosieli, aby dla zahamowania takowych, które się w Rzeczypospolity naszyj dzieją turbacij i dla wykonania skutecznego powinności i obietnic swych pańskich sejm, jakoby najprędzy być mógł, złożyć raczeł. Takową peticią naszę zgodną z inszemi IchM. do J. K. M. ustnie podaliśmy, na nie miłościwy a łaskawy respons otrzymawszy, że nieodwłocznie J. K. M. sejm składać raczy, dla czego iż już według zwyczaju litteras deliberatorias wysłać rozkazać raczeł, opowiedziano nam jest. Którą obietnicą J. K. M. my ukontentowawszy się a wielkie ubliżenie za taką przewłoką sprawiedliwości wielu nas mając, o to się i tu w grodzie opowiedamy i eo nomine swym i innych braci imieniem, którzy w domach swych zostawszy sprawiedliwości po inszych powieciech oczekiwają i pewni beli odprawowania tych roków, protestujemy. Stanisław Lubomirski starosta sądecki. Joachim z Ocieszyna starosta olsztyński. Marcin Dersław Zborowski z Rytwian. Piotr Chrząstowki m. p. Marcin Silnicki m. p. Jan Minocki m. p. z Minogi. Jan Niemsta m. p. Stanisław Oraczowski m. p. Piotr Szymon Jasieński [z] Sokołów m. p. Stanisław z Ruszcza Branicki miecznik koronny, chęciński starosta m. p. Jan Nekanda Trepka. Marcin Nekanda Trepka z Kamyka. Paweł Popowski. Jerzy Stefan Niemsta ze Krzcicic m. p. Krzysztof Lasota Kaliński. Sixtus Lubomirski m. p. Przecław Minocki m. p. Olbrych Niewiarowski m. p. Marek Minocki. Samuel Niemsta ze Krzcicic m. p.

LXXII. Sejmik przedsejmowy województwa krakowskiego w Proszowicach 5 kwietnia 1607 r.

Król mandatem do starosty krakowskiego Mikołaja Zebrzydowskiego, datowanym z Krakowa 7 lutego 1607 r., złożył sejmik województwa krakowskiego w Proszowicach na 5 kwietnia, sejmik główny małopolski w Korczynie na 9 kwietnia i sejm walny w Warszawie na 7 maja 1607 r. Obl. mandat, przyniesiony przez łożnego Jana Kobielickiego, 20 lutego 1607 r. Castr. Crac. Rel. t. 34 str. 352—354; na końcu zapiska o publikacyi. Tylko relacye o przedstawieniu mandatu króla pod datą 26 lutego 1607 r. w Castr. Biec. t. 38 str. 194—195, pod datą 3 marca 1607 r. w Castr. Sand. t. 110 str. 1714. Sejmik ten nie doszedł, jak stwierdza nr. 101, LXXIII i 102. — W Castr. Osv. t. 240 str. 1005—1008 znajduje się oryginalny list króla do starosty oświęcimskiego Mikołaja Komorowskiego datowany z Krakowa 14 marca 1607 r., zapowiadający, iż król mu jako swojemu posłowi na sejmik zatorski przedsejmowy przesyła kredens i instrukcyę. — W Czart. nr. 341 str. 733—734: Deliberatoriae na sejm 1607, *str. 734—735;* Sejmikowe listy *z Krakowa 15 lutego 1607 r., str. 737—748:* Instrukcia na sejmiki powiatowe przed sejmem walnym warszawskim złożonym na dzień VII maja w roku 1607. *Także Czart. nr. 339 k. 365—369:* Instrukcia od Króla JM. na sejmiki powiatowe przed sejmem walnem dana in anno 1607, *oraz Czart. 337 str. 479—490:* Instrukcia na sejm 1607, *i str. 490—491:* Suplementum do instrukciej.

101. *List rokoszan wysłany na sejmik województwa krakowskiego w Proszowicach (z 5 kwietnia 1607 r.). Z Jędrzejowa 3 kwietnia 1607 r.*

Rp.: 1. *Akad. nr. 1048 str. 195--195*^{v}: Poselstwo rokoszan z pod Jędrzejowa na sejmik proszowski przez K. JM. złożony, na który szlachta się nie zjechała i posłów na sejm nie obrała; *kopia współczesna bardzo licha.*

Rzeczpospolita nasza afflicta, wolności i prawa zgwałcone wołają na nas, płacze matka, schorzała, utrapiona szukała patrona, po długiem czasie nalazła promotora, nalazła tego, który, nie mogąc privatim i pisząc i mówiąc i perswadując od zapadów złych avertere malum, wziął się i ukazał praktyki złe, legibus, libertatibus et iuramentis przeciwne. Zaczym gdy na sejmach tego dopięcieśmy i media ad satisfaciendum nam, choć się podawali, placu otrzymać nie mogli a barwione responsy od urzędników koronnych (zgodzcie się WM., animos ludzkie rozerwawszy) odniosszy, przyszło się nam do ostatniej refugium rokoszu udać, przyszło nam zawołać i postanowiwszy pacate sedultis(?) animis to uspokoić, gdy...[a] rozrywali(?) fakciami dziwnemi, przewłoczyli, obietnicami karmieli, a to uchodząc suspiciej złych, w których insimulowani byliśmy. deputaty na traktaty obraliśmy; których jako przyjęto, jakie zrazu kondicie podawane, jako ich (proch dolor) traktowano i jako z wojski, poganom się, vastatoribus Regni, nie stawiwszy (*sic*), nastąpiono, WM. wiecie. I iż te media nasze propter bonum pacis effektu nie wzięli, owszem na podpisy, które z musu ich nie widziawszy przyść przyszło IchM., gdy działy i pieszem żołnierzem rozstrzelać je chciano, skąd tryumfy, chociaż je rozmaicie defendują i udawają, nastały i rozesłaniem listów do cudzych ziem powstały, więc i sejm prędko obiecany za instancią nalegających tardabatur, który aż za uniwersałem kolskiem w[s]krzeszony, do kontynuowania przyszło rokoszu, który za pobudką IchM. panów Wielgopolanów z gorącą miełością in R. P. wiedziony, udać i nań zjechać i da Pan Bóg go może maiorem odprawić. Zobacze *(?)* nam przejdzie takiego sejmiku nie do poprawy praw i wolności sposobionego a wspomni więc sobie na rokosz, który fide, honore et conscientiis jest obwarowany, który prawa, wolności, które są wyspoczone, do skutku swego przywieść ma[b]. O co WM. naszych m. panów prosiemy, abyście WM. do nas przyjechali i o tym z nami się znosieli jako bracia nasi, jako ci, których ani ambicia ani obietnica ani munera ani honores nie uwiodą, z nami o tym rozmówić fraternie chcieli. Nic WM. nie wątpcie, że te kłótnie, te kommocie, te pericula, które imminent za takiemi sprawami, prędko da Bóg ustaną. Dlatego was inwitujemy do siebie przez stateczność przodków naszych, proszemy, abyście WM. tego zjazdu zaniechali a do nas przyjechali. Mamy

[a] *W tekscie wyraz zepsuty, przez obcięcie strony niepełny.* [b] *W tekscie:* nas.

iustam causam, mamy prawa, które ukazać gotowiśmy, bo bez nich nic nie mówiemy, mamy wolności miłe, której WM. trzeba aby smakowały. Mamy i takie dokumenta, które jaśnie i widoczne są. Co [z] serca zleciliśmy IchM. pp. posłom naszym, a gdziebyście WP. — czego o WM. jako o braci swych nie dzierżemy — chcieliście w to wdawać a bez nas na nas tam co postanowiono, temże IchM. zlecieliśmy, aby się ozwali przeciwko temu i świadczyli, że to wszystko nullitati subiacebit. Datum z Jędrzejowa die 3 aprilis anno dni 160 septimo. — P. Porembski wojski krakowski. Stanisław Morski z Morska m. p. Kasper Dembiński z Dembian podkomorzy mielnicki. Kasper Taszycki m. p.

LXXIII. Sejmik posejmowy województwa krakowskiego w Proszowicach i takiż sejmik księstw zatorskiego i oświęcimskiego w Zatorze 2 sierpnia 1607 r.

Król uniwersałem datowanym z Krakowa 13 lipca 1607 r. złożył sejmik posejmowy województwa krakowskiego w Proszowicach, uzasadniając to tem: że sejmik proszowski, któryśmy beli jako innym wojewodztwom, tako też i krakowskiemu przed sejmem blisko przeszłym złożeli (*ob. nr. LXXII*), dla nieprzybycia Uprz. i Wiern. Waszych podobno przez sprawę tych, którzy pretekstem ochrony praw i wolności skrytych swych praktyk, które się teraz jaśnie wypowiedzeniem nam posłuszeństwa i traktatami z kiem innem o nasadzenie go na państwo odkrywają, dowieść chcąc Uprz. i Wiern. Wasze do prywatnych swoich zjazdów zaciągali, nie doszedł, zaczym też i na sejmie blisko przeszłym posłowie Uprz. i Wiern. Waszych się nie stawili. *Castr. Biec. t. 38 str. 521—522; obl. 20 lipca 1607 r., na końcu zapiska o publikacyi. Akad. nr. 1048 str. 222—222ᵛ z datą 20 lipca 1607 r. Ossol. nr. 314 str. 263. Czart. nr. 341 str. 785—786. W księgach grodzkich krakowskich nie ma oblaty tego uniwersału, gdyż były zamknięte od 30 czerwca 1607 r. do 11 czerwca 1608 r., o czem ob. Castr. Crac. Rel. t. 33 str. 564 i 570 i nr. 103. Podobny uniwersał królewski datowany z Krakowa 20 lipca 1607 r. o złożeniu sejmiku w Zatorze na 2 sierpnia 1607 r. dla księstwa zatorskiego i oświęcimskiego, z uzasadnieniem*: że poseł Wierności Waszych na blisko przeszłym sejmie dla niedoścla jako rozumiemy sejmiku proszowskiego nie stawił się, *i zapowiedzią, że instrukcyę królewską jako poseł przedstawi starosta oświęcimski, Castr. Osv. t. 58 str. 58—60; pod. do ksiąg 14 sierpnia 1607 r. — W Czart. nr. 341 str. 786—787:* List Króla JM. do niektórych PP. senatorów z strony przybycia na sejmik swój proszowski *z 21 lipca 1607 r.*

102. *Legacya dana posłowi królewskiemu na sejmik posejmowy województwa krakowskiego w Proszowicach [2 sierpnia 1607 r.].*

Rp.: 1. *Czart. nr. 341 str. 787—794:* Instrukcia J. K. M. na sejmik proszowski JM. ks. referendarzowi koronnemu dana; *kopia współczesna.*

Pewien tego J. K. M. być raczy, że każdy baczny a przeciwnym afektem albo jakim prywatnym zaciągiem nie zawiedziony, pojrzawszy na te przeszłe mieszaniny i ich początki i śrzodki zdrowym rozsądkiem

uważywszy, na oko to obaczy i przyzna, że niektóre osoby, zasłoniwszy złe przedsięwzięcia swe płaszczem naprawy praw i wolności ojczystych i zaciągnąwszy pod tak drogą i lubą wolnemu narodowi chorągiew, to czynili i na to się odważyli, co pismy ich własnemi i dokumenty autentycznemi świeżo teraz przejętemi swego czasu i na swem miejscu jawnie się każdemu pokaże, aby mszcząc się prywatnych jakichsi urazów swych, których samiż sobie z swych opinii narobili, a drudzy też chcąc w zamieszaniu R. P. urość i zgubą Ojczyzny rzeczy swych niemiarą zawiedzionych poratować, na odmianę pana a na wzruszenie i pomięszanie stanu R. P. cicho i skrycie naciągali, nie tylko na wolną elekcyą następując, ale przeciw wierze i przysiędze K. JM. oddanej i przeciw wolności naszej pana nam albo raczej tyrana praktykami swemi wsadzić na karki nasze usiłując. Co jako do skutku przywodzili, jako ludzie cnotliwe ojczystej pretekstem wolności na J. K. M. rozmaitym i płonnym udawaniem pobudzali i do zjazdów prywatnych, co innego pokrycie knując, zwoływali, jako się sami w potęgę i w żołnierza sposabiali, wszystek ich postępek wyświadcza. Przywłaszczali sobie kilka prywatnych osób regalia prawie wszystkie J. K. M. i wszystkiej R. P. należące [z] składaniem zjazdów, zwodzeniem wojsk, hetmanów stanowieniem, poborów nakazowaniem, uniwersałów rozsyłaniem i wszystkich rządów uzurpowaniem, rozerwali i sejm takroczny stężyckim zjazdem, umyślnie na to uczynionym, aby do gromad i tumultów drogę sobie i drugim, którzy im tego pomagali, otworzyć mogli, gdzie już na potęgę się z prywatnych fakcyi zdobywszy, już jako w szyku stanąwszy, jakie tam było osoby J. K. M. wspominanie, jakie głosy o odmianie panowania J. K. M., jakie o zdrowiu i bezpieczeństwie J. K. M. przemyślawanie, jakie wolnych głosów ludzi szlacheckich, którzy takowego zawzięcia wspierać nie chcieli, zagłuszanie i jawna tych, którzy tego pomagać nie chcieli, opresya, w świeżej to jest u wszystkich pamięci.

Więc zaś pod Sandomierzem tymże pretekstem naprawy wolności i pokazania jakichsi urazów i nowych praktyk ludzie zacne w swobodach swych się kochające zawiodszy i ofiarowaniem J. K. M., które przez zacne senatory do nich czynić raczył, i samą nawet J. K. M. do ukontentowania animuszów ich a uspokojenia R. R. chęcią i powolnością pogardziwszy, gdy cnego narodu polskiego do odmiany J. K. M. poprzysiężonej wiary i do wypowiedzenia posłuszeństwa przywieść nie mogli, rozmaitemi fortelami długo ich obietnicami zabawiwszy, gdy oni już dłużej mieszkać i tego, co im obiecowano, doczekać się nie mogli, dopiro po ich rozjechaniu wziąwszy na się prerogatywę wszystkiego tamecznego zjazdu deputatów napisane według zdania swego, jako i czego komu potrzeba było, postanowienia do J. K. M. posłali z takowym ostrym i bezpiecznym rozkazaniem, że jeśliby J. K. M. tego, co się im zdało, zaraz nie uczynił, mieli już z inszej miary radzić o sobie i o R. P., i chcieli

by im był czas pomógł, to, co teraz już na jawi, uczynić. W którym zapędzie i nieprzystojnym na J. K. M. następowaniu i rzeczy prawom, wolnościom i zwierzchności J. K. M. przeciwnych wyciskaniu [z] zwykłą cierpliwością J. K. M. znosząc, gdy żądaniem i napominaniem swem tego u nich sprawić nie mógł, aby to, czego od J. K. M. potrzebowali, do zgody i uznania sejmu rychłego odłożywszy a wojska rozpuściwszy, spokojnie się do domów rozjachali, przyszło się ku nim samemu J. K. M. ruszyć i pod Janowcem się z nimi zjachać, gdzie lubo ich w uszykowawanym przeciwko sobie zastał wojsku, dobrotliwością jednak sobie wrodzoną z nimi się obchodząc, wszystkie urazy swe na stronę odłożył i tego, coby jedno do naprawy praw i wolności należało, na sejmie, jako się wyżej wspomniało, za zgodnym wszystkich stanów zezwoleniem wykonać obiecał, chcąc i one tąż dobrotliwością swą zwyciężyć i powierzone sobie od P. Boga to zacne królestwo łaskawemi uspokoić śrzodki. Mogli byli pewnie już na on czas tym się kontentować i obiecanego przez J K. M. spokojnie czekać sejmu, ale mając już dawną w zamysłach swych przedsięwzietą w R. P. odmianę i do tego celu zmierzając, na mały czas uspokoić się nie chcieli. Skądże owe zaraz po rozjechaniu się z Janowca różne o rozprawie tamecznej udawanie, stąd scripta rozmaite ludzie znowu do zamięszania pobudzające, stąd rozbijanie sądów i potocznej hamowanie sprawiedliwości, stąd za złożeniem i publikowaniem sejmu na rozerwanie sejmików powiatowych zjazd kolski urósł, na którym sejmem pogardziwszy zjazd znowu pod Andrzejowem na kończenie rokoszu naznaczony, którego ten tylko efekt, że sejmik proszowski tychże przemysły wypełzł[1], a na przyszłego sejmu rozerwanie tamże z tej gromady urosły zasady, a do tego pod tymże zjazdem majętności J. K. M., duchowne i szlacheckie zniszczone, Chęciny splądrowane i krew ludzi niewinnych tyrańskim prawie okrucieństwem przelana. Nie pomogło nic poselstwo J. K. M., którem ich tamże obsyłać i napominać raczył, aby tego zapędu zaniechawszy spokojnego skończenia sejmu czekali i z tej gromady się rozjechali. Nie dziw, że tego uczynić nie chcieli, bo to ich było przedsięwzięcie, co się ich skriptami własnemi pokazać może, aby na wojsko jako najwiętsze się zdobywszy i tym drogę J. K. M. ku Warszawie zatrudniwszy, w to mniemanie J. K. M. do ludzi podali, że umyślnie z sejmu znikać chciał. Czego J. K. M. postrzegszy, a postrzedz łacno było, bo wojska spisowano, służbę rotmistrzom przypowiadano, ludzi do kupy zwoływano, hetmaństwa sobie uzurpowano, a wszystko się to działo prawie pod bokiem K. JM. na drodze, którą zawsze z Krakowa do Warszawy jeździć zwykł, przyszło też J. K. M. za takowym gwałtem i za żądaniem PP. rad przednich obmyślawać bezpieczeństwo swe i R. P. i nad zwyczaj ostrożniej puścić się w drogę pospołu z kilką zacnych senatorów

[1] *Z 5 kwietnia 1607 r., ob. nr. LXXII i 101.*

i ludzi rycerskich, którzy dla dostojeństwa J. K. M. gardła i majętności swe odważywszy do J. K. M. pod ten czas przybieżeli, przyszło i z takową ostrożnością do Warszawy jachać. Jakoż że tego była potrzeba, rzecz sama w rychle pokazała, bo na więtsze ta tam strona zdobywszy się posiłki ku Warszawie się puścili tym umysłem, aby, gwałtem na sejm nastąpiwszy, ten do uspokojenia i ratowania R. P. ostatni sposób znieśli a swych zamysłów, pomieszawszy porządki tej R. P., gwałtem dosadzili. Nie zaniechał jednak J. K. M. i wszystkie stany na sejmie będące wieść ich do słusznych uspokojenia R. P. śrzodków, napominano ich przez pisma i posły, aby się na sejmie stawili i to, coby R. P. być potrzebnego albo z jakiej miary niebezpiecznego baczyli, in facie universae Reipublicae przykładem ojczystym stanom koronnym odkryli i pod rozsądek sejmowy podali. Wzywano ich i skryptem zgodą sejmową do nich posłanym, jeździli do nich przedni ludzie z senatu i z koła poselskiego, prosząc i braterskie napominając, aby do słusznych sposobów, które im od Króla JM. i od wszystkich stanów podawane były, przystąpili, sejmową powagą w przedsięwzięciu się swym hamując, do dalszych zaciągów przyczyny nie dawali. Było i to opowiedano, że J. K. M. to, czym go do wiernych poddanych udawano, puścił na zdanie i uznanie senatu i R. P. posłów ziemskich, gotów będąc to wszystko uczynić, coby jednostajna wszystkiego sejmu zgoda nalazła; czym się oni nie kontentując, a bacząc, że natarciem swem sejmowej zgody rozerwać tak, jako się na to byli nasadzili, nie mogli, do jawnego się przedsięwzięcia swego wykonania udali i takową, jaką już u siebie postanowioną mieli R. P. odmianę, śmiałym i hardym wypowiedzeniem poprzysiężonego J. K. M. posłuszeństwa do skutku przywieść, króla innego nasadzić, z wolności i swobód tych, którzy tego nie pomagali, wyzuć i wszytkę R. P. pod swoję władzą wziąć chcieli. Nie przestawał i wtenczas J. K. M., gdy już z nieprzyjacielskim swym umysłem się odkryli, oświadczać swej powolności i uprzejmej do zgody chęci, czynili o tym staranie przedni senatorowie i z miłości Ojczyzny i drudzy też z krewnych związków, ale jako to tamta strona przyjmowała, stąd każdy osądzić może, że z PP. radami się znosić i posłańców J. K. M., nie znając go już za pana, do koła swego przypuszczać nie chcieli, drugie zaś posłańce w więzieniu zatrzymali i sami się z wojski ruszywszy ku miastu stołecznemu Krakowu się obrócili, za czymże przyszło J. K. M. w drogę swą za nimi się pomknąć i pospieszyć, bo też oni do stolice koronnej jawnie wymierzali. Naprzód pod Warką przeprawy Królowi JM. bronili, co że im nie poszło, rzucili się do inszych fortelów, którymi cne rycerstwo do zmiany cnocie staropolskiej przeciwnej zaciągać usiłowali, podsadziwszy na to niektórych, którzy, pieniądze i służbę w wojsku J. K. M. wziąwszy, na to się im byli nieszczęśni przedali, którzy za to nazajutrz za sądem wojskowym zapłatę godną takowej roboty odnieśli. Udali się tamże, gdy takowe mięszaniny w wojsku były postrze-

żone, do traktatów, do których przystąpić i deputaty wysadzić a sami tylko we dwu milach stanąć obiecali; i w tym jednak nieszczerość swą pokazując i wiary nie dotrzymawając, tegoż dnia, i nocą jadąc, w siedmiu milach od Króla JM. stanęli tym umysłem, co się potym pokazało, aby miejsce sobie sposobne upatrzywszy bitwę zwieść i krwią braci swych, którzy przy Królu JM. byli, nasycić się mogli. Miał z tego J. K. M. żałość, że w ten czas przez ich upór pożądana nie doszła zgoda, i do końca wiadomości nie mając, w którą stronę oni zmierzali, z Warki do Przytyka się ruszył, rozumiejąc, że już oni daleko się umknąć mieli. Pod Przytykiem stanąwszy wziął tę wiadomość, że oni w tę tu stronę, gdzie Król JM. stanął, od Radomia znowu powrócili i prawie się na drodze, którą Królowi JM. jachać przyszło, położyli. Czekać raczył J. K. M. dzień cały pod Przytykiem, nie chcąc na nie nacierać, ale raczej do upamiętania plac im zostawując; czekali i oni z hardym swym przemysłem, podsyłali ludzie pod wojsko J. K. M., dawali sami do natarcia przyczyny, imali ludzie szlacheckie, na domy nasyłali. Na ostatek gdy K. J. M. w drogę swą ruszyć się raczył, w uszykowanem stanęli wojsku, przeciwko panu swemu chorągwie rozciągnęli, swym natarciem bitwę zwiedli. Żałosno było patrzyć acz wszystkim, ale tem więcej Królowi JM. na tak niepohamowany ich zapał i zapamiętałe serce, którego że powolność i łaskawość J. K. M. zmiękczyć nie mogła, Bóg sam, obrońca niewinności, zniżył ich myśl wyniosłą i jawnie to pokazał, że nie z rąk i z sił ludzkich, ale z jego św. Opatrzności pochodzi zwycięstwo, którego K. JM. tak zażyć raczył, że i nad tymi już nieprzyjacielami swemi, którzy w ręce J. K. M. przyszli, łaskawość wszelaką pokazał i tych, których nieszczęsna R. P. chwila a upór tych, którzy Ojczyznę na taki szanc przywiedli, zdrowia pozbawił albo o szwank jaki przyprawił, z serca żałował, nawet chcąc, aby to od Pana Boga sobie dane zwycięstwo w pierwszych tylko zapędach stanęło i krew niewiadomie zawiedzionych się nie przelewała, tych, którzy z tego pogromu uchodzili, gonić nie rozkazał.

Takowa jest sprawa w tej żałosnej potrzebie, którą natenczas przez mię J. K. M. WMciom przekładać raczy z tym oświadczeniem, że jako J. K. M. sobie i spolnej Ojczyźnie tego życzy, aby ci, którzy do tego dali przyczynę, już teraz upamiętawszy się siebie i R. P. trudnić poprzestali, tak też z dobrotliwości swej pańskiej nie tylko to wszystko w wieczne zapomnienie (opatrzywszy, aby takowym niebezpieczeństwem Ojczyzna nasza nie była na tak śmiertelne razy na potym podawana) puścić i do łaski swej pańskiej tych, którzy do takowych mięszanin autorów perswasiami dali się byli przeciwko J. K. M. zaciągnąć, przyjąć gotów, byle jedno wypowiedziane posłuszeństwo J. K. M. przyznawszy spokojnie się zachowali a zwykłych tej R. P. zatrzymania praw i wolności ojczystych śrzodków nie pomijając, tym, którzy chytre praktyki swe na odmianę R. P. i na zrażenie K. JM. uczynione płaszczem naprawy praw nakrywszy do

tak szkodliwego zamieszania Ojczyznę przywiedli, więcej się uwodzić i mieszać nie dali. Co tem więcej obiecuje sobie po WMciach J. K. M., że już czas sam odkrył, jakie były powodów tej żałosnej sprawy zamysły, jakie też ich praktyki; których że im WM. pomagać i tej osławy na naród polski zaciągać nie będziecie, nie wątpi nic J. K. M., i owszem tego pewien być raczy, że zapomniawszy tak nieszczęsnych R. P. czasów, już teraz chętnie i życzliwie o spolnej matki swej dobro, o całość i bezpieczeństwo Ojczyzny, o sławę narodu swego, o dostojeństwo J. K. M. jako głowy swej zgodnie wszyscy się weźmiecie.

Wiele jest niebezpieczeństw, które z różnych miar R. P. zachodzą, ale inflancka ziemia ściśniona nieprzyjacielskim najazdem ostatnie[go] prawie woła ratunku; nie mieszkana to rzecz jest. Przeto prosi i żąda J. K. M., abyście WM. z namówionym na przeszłym sejmie i od stanów pozwolonym podatkiem [1] na tak gwałtowną R. P. potrzebę nic nie mieszkali ani wydawania go trudnić nie dopuścili. Radby J. K. M. tymczasem inszych sposobów do odratowania tej tam prowinciej zażył, ale w tych ścisłych rzeczach o gwałtownym i potężnym natarciu nieprzyjacielskim trudno co sprawić, a zwłaszcza że te domowe rozruchy jeszcze się nie uspokoiły. Więc trzeba mieć pilne oko i na węgierskie granice, skąd o zbieraniu wojska i podmykaniu ludzi pod gra, nice koronne częste przychodzą posłuchy, zaczym stołecznego miasta gdzie summa rerum, i tych tu krain w takim podejrzeniu ogołacać i odbiegać się nie godzi. Jest gotowy żołnierz inflancki, któremu gdy zapłata zasłużona oddana będzie, i te krainy, w których się teraz położył, od spustoszenia, które stąd mają, będą wolne i ziemia inflancka prędki ratunek odniesie. Co się zaś tycze z strony innych spraw R. P. na sejmie przeszłym namówionych, czyni J. K. M. staranie, aby do skutku przywiedzione były. Złożony już jest przez JM. ks. arcybiskupa gnieźnieńskiego [2] synod, z którego mają być od stanu duchownego naznaczone pewne osoby dla zjachania się do Warszawy na dzień św. Marcina blisko przyszłego [3] i dla namówienia sposobów, za którymiby komposicia stanąć i te różnice, które między stany zachodzą i R. P. sprawy już od dawnego czasu po niemałej części trudnią, uspokoić się i ułacnić w zgodzie i w miłości spolnej mogły. Na który czas że też i WM. tu na tym zjeździe obrane według przeszłego sejmu [4] deputaty zesłać będą raczyli, nie wątpi nic J. K. M., chcąc do tego starania przyłożyć, jakoby ta sprawa do pocieszn ego i pożądanego końca była przywiedziona. Tamże zaraz mają się znieść deputaci od sejmu i od WM. ad correcturam iurium naznaczeni [5].

[1] *Ob. universał poborowy z 18 czerwca 1607 r., Vol. leg. II 1639—1658.*

[2] *Maciejowski Bernard.* [3] *11 listopada 1607 r.*

[4] *Ob. konstytucyę z r. 1607:* Compositio inter status, *Vol. leg. II 1601.*

[5] *Z r. 1607 jest tylko konstytucya*: Salaria deputatom na korrekturę praw, *Vol. leg. I 1624.*

Co wszystko J. K. M. przypominać raczy, oświadczając swoję uprzejmą chęć do wykonania tak w tych jako i w inszych rzeczach tego, co już na sejmie postanowiono, i cobykolwiek do naprawy i w rezę wprawienia praw ojczystych i do uspokojenia tych rozruchów służyć mogło, w czym ile tak trudne R. P. czasy, ile możność dopuszcza, czynić pilne i usilne staranie J. K. M. nie zaniechywa. Co że WM. wdzięcznie od J. K. M. przyjąwszy zajemną chęcią i szczerą do uspokojenia R. P., do uszanowania dostojeństwa J. K. M. przychylnością swą przyczynicie się, pewien tego jest J. K. M. Macie już WM. w tych rzeczach, które wątpliwość poniekąd w sercach ludzkich czyniły, stateczne ubezpieczenie sejmową powagą zawarte. Macie chęć i powolność J. K. M. do ukontentowania animuszów WM. Nie dopuszczajcież i powszechnej sejmowej zgody i powagi poniżać i do jakiego różnego zaciągu i szkodliwego rozerwania Ojczyznę przywodzić, ale raczej uważywszy pilną pracą i staranie braci swych na sejmie będących i zgodne ich postanowienie ku uspokojeniu Ojczyzny i odratowaniu tak od wnętrznych, jako i postronnych niebezpieczeństw służące, raczcie WM. (szczęśliwszemu i spokojniejszemu R. P. czasowi, jeśliby czego nie dostawało, ostatek zachowawszy) wdzięcznie przyjąć i rzeczą to samą oświadczyć, że w tych wszystkich zaciągach samę tylko naprawę wolności przedsięście brali. To na WM. wyciąga i ta powinna spolnej Ojczyzny miłość i poprzysiężona J. K. M. wiara i do zatrzymania całości R. P. teraz ku upadku nachylonej życzliwość. O co J. K. M. WM. pilnie żądając i napominając, łaskę swą pańską, a przytym staranie swe o uspokojeniu Ojczyzny, o zatrzymaniu całości R. P., praw i wolności WM., o pomnożeniu wszelakich ozdób i pociech pod szczęśliwem panowaniem swem cale i uprzejmie ofiaruje.— Na własne J. K. M. rozkazanie.

103. *Uchwały sejmiku posejmowego województwa krakowskiego w Proszowicach 2 sierpnia 1607 r.*

Rp.: 1. *Castr. Crac. Rel. t. 38 str. 604—605; pod. do ksiąg 14 sierpnia 1607 r. w formie ekstraktu z ksiąg kancelaryi większej koronnej, do której zostały wniesione 9 sierpnia 1607 r. przez Kaspra Wielogłowskiego sędziego ziemskiego krakowskiego, Jana Łukowskiego, Jana Wojnarowskiego, Stanisława Wieruskiego i Alberta Niewiarowskiego, posłów z tego sejmiku do króla, a to z tego powodu, iż księgi grodzkie krakowskie były w tym czasie zamknięte (ob. o tem nr. LXXIII i 103).* — **2.** *Castr. Sand. t. 110 str. 1954—1957; pod. do ksiąg 16 sierpnia 1607 r. przez Macieja Taszyckiego w takiejże formie.* — **3.** *Castr. Osv. t. 58 str. 65—67; pod. do ksiąg 18 sierpnia 1607 r. przez Achacego Jordana w takiejże formie; kopia luźna także w Castr. Osv. t. 240 str. 891—892.* — **4.** *Akad. nr. 1048 k. 219ᵛ—220:* Uniwersał proszowski poborowy; *kopia nieco późniejsza.* — **5.** *Czart. nr. 341 str. 797—799:* Uniwersał proszowski poborowy; *kopia współczesna.*

1. My rady i rycerstwo województwa krakowskiego w Proszowicach na sejmiku pro secunda augusti przez J. K. M. złożonym zgromadzeni oznajmujemy, iż my przypatrzywszy się zgodzie i postanowieniu sejmo-

wemu z strony poratowania na odprawienie żołnierza dawnego inflanckiego i na poparcie dalszej wojny inflanckiej, żeśmy posłów naszych na tym sejmie nie mieli, tedy teraz na ten sejmik zjechawszy się zgodnie wszyscy pobór łanowy i czopowe i wszytkie inne podatki według uniwersału na tym sejmie wydanego[1] pozwalamy. Do którego poboru i czopowego wybierania naznaczyliśmy JM. p. Achacego Jordana, który według czasu w uniwersale poborowym opisanego pobór ten i czopowe wybrawszy do JM. p. podskarbiego koronnego[2] ręku na odprawienie żołnierza inflanckiego i poparcie wojny inflanckiej oddać go będzie powinien. A iż miasto Kraków, także i Kleparz, na przeszłych sejmach mieli pozwolone szosy i czopowe na nagrodę swych szkód, tedy teraz patrząc na tę potrzebę R. P. prawa swego ustępują, zachowując jednak na potym wcale sobie pozwolenie sejmowe anni 89[3], nie derogując prawu swojemu i pozwoleniu sejmowemu, na potomne czasy i spokojniejsze R. P.

2. A iż gród krakowski teraz nie jest otworzony[4], tedy JM. pan poborca nasz w grodzie którymkolwiek tego województwa naszego przysięgę oddać będzie powinien; także i egzekucią o niewydanie poboru w tychże grodziech województwa naszego krakowskiego, gdyż w krakowskim grodzie teraz żadne sądy się nie odprawują, starostowie inszych grodów egzekwować będą powinni sub poenis w uniwersale poborowem opisanemi i żadnej ekscepcij fori ani appellacij pozwanym nie dopuszczając, ale in toto według uniwersału poborowego zachować się powinni. Które to postanowienie nasze JM. pan poborca nasz per oblatam do grodu wnieść ma a PP. starostowie na miejscach zwykłych publicznych publikować będą powinni.

3. Zdało się też IchM. na tem sejmiku przypomnieć PP. starostom pogranicznym i ich urzędom, aby propter instantem necessitatem modernam et commodum Reipublicae czynieli egzekucią konstytuciej anni septuagesimi octavi o przewożeniu i kupowaniu wina za granicą[5], także i o składziech i gościńcach sub poenis contra negligentes capitaneos sancitis, więc i beczki, któreby[a] inferowane były, żeby nie były mniejsze beczki piąci bareł pod utraceniem wina, ktoby ważył mniejsze wozić. Na co starostowie pograniczni z miasty głównemi węgierskiemi porozumieć się mają i tę zgodę naszę w mieście[ch] naszych pogranicznych i węgierskich przyległych na składziech publikować.

A to postanowienie nasze kazaliśmy panu marszałkowi na ten czas naszemu i deputatom do nie przysadzonem podpisać i zapieczętować[6].

[a] *W tekscie:* aby.

[1] *Z r. 1607, Vol. leg. II 1639—1658.* [2] *Firlej Jan.* [3] *Vol. leg. II 1309.*

[4] *Ob. nr. LXXIII i 103.* [5] *Vol. leg. II 973:* O przekupniach wina i koni.

[6] *Wybrany poborcą Achacy Jordan złożył przysięgę na swój urząd z powodu zamknięcia ksiąg grodzkich krakowskich wobec kancelaryi królewskiej w Krakowie 7 sierpnia 1607 r., co mu król poświadczył w osobnym dokumencie; ten dok. obl. w Castr. Biec. . 38 str. 602—603, Castr. Sand. t. 110 str. 1953—1954, Castr. Oss. t. 58 str. 67—68.*

Działo się w Proszowicach na sejmiku przez króla JM. złożonem 2 augusti anno domini 1607. Jan Łukowski z Łukowej marszałek koła rycerskiego na ten czas. Kasper Wielopolski sędzia ziemie krakowskiej. Stanisław Wielopolski stolnik krakowski. Jan Tęczyński. Marcin Zborowski. Marcin z Sielnice Sielnicki.

104. *Mowa do króla Zygmunta III posłów wysłanych z sejmiku posejmowego proszowskiego, miana w Krakowie 2 sierpnia 1607 r.*

Rp.: 1. *Czart. nr. 341 str. 794—795:* Poselstwo imieniem województwa krakowskiego z sejmiku proszowskiego do J. K. M.; *kopia współczesna* — 2. *Ossol. nr. 314 str. 263—264:* Legacia z Proszowic od szlachty województwa krakowskiego do Króla JM.; *kopia współczesna, licha, tekst skrócony.* — *Co do daty, ob. nr. 105.*

Najjaśniejszy Miłościwy Królu, Panie etc.

IchM. panowie rycerstwo województwa krakowskiego, zjachawszy się na ten sejmik do Proszowic przez W. K. M. pro 2 die augusti złożony, uniżone służby swe a wierne poddaństwo przez nas, bracią swą, z pośrzodku siebie wysłanych W. K. M. zalecają, ciesząc się z tego, iż Pan Bóg Wszechmogący W. K. M., pana naszego miłościwego, w dobrem zdrowiu chować raczy. Dziękują naprzód W. K. M., panu naszemu miłościwemu, iż W. K. M., obmyślawając pokój pospolity i uspokojenie spraw zamięszanej R. R. naszej, jako innym województwom, tak i nam sejmik złożyć raczyłeś, na którym uważając to żałosne zamięszanie Ojczyzny naszej i ono opłakiwając, na cośmy się wszyscy zgodnie zezwolili, iż my tym wypowiedzeniem posłuszeństwa W. K. M. przez osoby niektóre niceśmy się nie wzruszyli i owszem przykładem cnotliwych przodków naszych, którzy zawsze wiarę i posłuszeństwo panom swym zachowywali, takowąż wiarę i posłuszeństwo powinne W. K. M. oddawać chcemy i oddawamy, pewni tego będąc o W. K. M., iż W. K. M. nam też prawa i swobody nasze nie tylko całe i nienaruszone zachowasz, ale też, jeślibyśmy w czym poprawy potrzebowali, z dobrotliwości swej pańskiej przyczyniać nam będziesz raczył. A iż niektórzy bracia nasi, nie tak ex malevolentia animi, ale raczej niewiadomością rzeczy a opatrznym spraw udawaniem uwiedzeni, uwiedli byli serc swych trochę od W. K. M., jednak teraz, zrozumiawszy sprawy i wszystek postępek, nic nie są różni rozumieniem swym od nas, braci swej, z którymi pewniśmy, iż W. K. M. według ofiarowania swego miłościwie obejść się będziesz raczył, przez co W. K. M. snadnie serca wszystkich do siebie przyciągnąwszy, R. P. prędzej uspokoić będziesz mógł. A jako za tymi, co doma spokojnie siedzą, prawem pospolitem się kontentując, tak i za tymi, co w zatrzymaniu są, abyś W. K. M. miłościwą łaskę swą pokazać im raczył, imieniem wszystkiego województwa uniżenie prosimy. Opowiedzieć nam też bracia nasi W. K. M. rozka-

zali, iż sejmowemu postanowieniu podlegać chcą, z tą jednak deklaracią, iż jeślibyśmy w tych konstytucyach czego jeszcze desyderowali albo czegoby jeszcze potrzeba niosła, iż to, dali Bóg, na przyszłym sejmie (o który, aby prędko był złożon, uniżenie W. K. M. prosimy) będzie proponowano i zniesiono, w czym jako od W. K. M. ofiarowanie miłościwe mamy, tak też od IchM. PP. senatorów województwa naszego upewnieni jesteśmy. Opowiadamy też to W. K. M., naszemu m. panu, iż my, patrząc na teraźniejsze potrzeby R. P. naszej, a mianowicie o odprawienie inflanckiego żołnierza, za żądością W. K. M. pobór i czopowe zgodnie wszyscy pozwoliliśmy i poborcę JM. p. Achacego Jordana obraliśmy. Uniżenie też W. K. M. imieniem braci swej prosimy, abyś W. K. M. miłościwe baczenie i staranie uczynić raczył o wyswobodzenie braci naszej, tak tych którzy są w ziemi moskiewskiej, jako i tych, którzy przez księcia Caro lusa[1] pojmani są, a między inszymi, który teraz świeżo pojmany jest, JM. p. Andrzej Zborowski i insi, uniżenie W. K. M. prosimy.

105. *Odpowiedź króla Zygmunta III, dana posłom wysłanym z sejmiku posejmowego proszowskiego w Krakowie 5 sierpnia 1607 r.*

Rp.: 1. *Czart. nr. 341 str. 795–797*: Respons PP. posłom województwa krakowskiego z sejmiku proszowskiego do K. JM. posłanym dany od J. K. M. w Krakowie dnia 5 miesiąca sierpnia 1607.

Jako wielką stąd miał żałość J. K. M., gdy blisko przeszłych czasów za powodem ludzi niektórych, a podobno i za spolnemi grzechami do takowych mięszanin, jakicheśmy doznali, i poniekąd doznawamy, R. P była przywodzona, tak natenczas wielce się z tego cieszyć raczy, gdy po tym srogim zaburzeniu pogodniejsze R. P. czasy i pożądanego wszystkich uspokojenia dobra nadzieja za zgodą i miłością spolną następuje. Co J. K. M. z oświadczenia przez WM. imieniem tego przedniego województwa wiernego poddaństwa i dziękowania za obmyślawanie pokoju i uspokojenia zamieszanych rzeczy uznawając, naprzód wdzięcznie to od WM. przyjmować raczy, potym też łaską swą pańską i chęć uprzejmą do całego spolnej Ojczyzny uspokojenia, do zatrzymania ojczystych swobód i do pomnożenia ich ofiaruje. Uznawać to J. K. M. raczy, że do tak szkodliwego zamieszania wiele ludzi było przywodzonych częścią niewiadomością za chytrem autorów pewnych rzeczy swych farbowaniem, częścią też ojczystych pretekstem wolności, za czym z dobrotliwości sobie prawie wrodzonej wszystkich tak zawiedzionych i na on czas, gdy jeszcze w uszykowanem przeciwko J. K. M. stanęli wojsku, którzyby byli łaski J. K. M. szukać a niesłusznie wypowiedziane posłuszeństwo przyznać chcieli, go-

[1] *T. j. Karola przedtem księcia sudermańskiego, a który od r. 1604 był już królem szwedzkim jako Karol IX.*

tów był łaskawie i miłościwie przyjąć, i teraz daleko więcej otwarte wszystkim do łaski swej zostawuje wrota, którzy, będąc za powodem inszych na takowy zaciąg przywiedzieni, już teraz się obaczywszy wiarę i powinne J. K. M. posłuszeństwo oświadczą i dalszych mięszanin zaniechawszy i tych swych, którzy je do tego przywiedli, powodów odstąpiwszy, prawem pospolitem się kontentować i w pokoju zostawać będą. W czym życzyłby J. K. M., aby wszyscy dobrotliwości i łaski J. K. M. wdzięcznymi się pokazawszy onej szukać chcieli, ale że niektórzy, będąc i przedtym do takowego zamieszania powodami i instrumentami, teraz przy nieuhamowanym uporze swym stoją, jedni cudzoziemskich, jako wiadomość dochodzi, posiłków szukają, drudzy w Koronie i W. Ks. Lit. wojska pod chorągiew zwoływać usiłują, część większa praktykami ludzie spokojne do zamieszania przywodzą, przychodzi J. K. M. sposoby takowemi, jakich sejm przeszły J. K. M. pozwala, za radą PP. senatorów przy sobie będących hamować ich zapędy a z każdej miary o uspokojeniu R. P. zawiadować, nie dając się szerzyć ich zapędom, którzy na prawa i swobody ojczyste porozumiewaniem się z cudzoziemcami i na wolną elekcią nastąpiwszy, a poprzysiężoną J. K. M. wiarę złamawszy, na to się wdali, aby zawiedzione rzeczy swe ostatnią Ojczyzny zgubą ratować mogli; których gdyby J. K. M. zaniechał i dalej Rzpltą onym trudnić dopuścił, i sobie i WM. i spolnej Ojczyźnie i pospolitemu pokojowi, sami WM. baczycie, żeby wiele winien został. Przeto nie wątpi nic J. K. M., że każdy baczny a Ojczyznę i pokój pospolity szczerze miłujący tym się kontentować będzie, że przeciwko tym tak żałosnych mieszanin autorom i tym, którzyby im dalszego zawzięcia pomagać upornie chcieli, tak sobie J. K. M. za radą i zdaniem PP. senatorów postąpi, jako prawo pospolite i przeszłego sejmu zgoda pozwala, jako i zdrowie i uspokojenie Ojczyzny naszej, którejeśmy wszyscy jako matce swej własnej więcej niśli wszelakim inszym związkom powinni, potrzebuje. Rad to J. K. M. słyszy, że WM. do zgody sejmu przeszłego przystając onym się kontentować i na tymże sejmie uchwalony R. P. ratunek pozwalać raczycie, co jako J. K. M. wdzięcznie przyjmować raczy, tak też na przyszłym sejmie, którego, jako potrzeba ukaże, za dołożeniem się PP. senatorów złożyć nie zaniecha, jeśliby jeszcze czego stany do naprawy praw albo i pomnożenia wolności zgodnie potrzebowały, a byłoby z zatrzymaniem dawnego i chwalebnego postanowienia tej R. P. i z przystojną ochroną dostojeństwa K. JM., do tego całą i uprzejmą chęć swą J. K. M. ofiaruje. O wyzwolenie ludzi zacnych w Moskwie niewinnie zatrzymanych czynił i czynić raczy J. K. M. powinne staranie; życzyłby był tego, aby na przeszłym sejmie sposób się był taki namówił, za którymby tak niechrześciański tego tam grubego i niewiernego narodu przeciwko krwi braciej naszej postępek mógł się z sławą tej R. R. nagrodzić, ale że w tym domowem zamieszaniu trudno było do tego przystąpić.

wyprawić sam raczył posłańce swe i dalszych, które się podadzą, sposobów opuszczać nie chce. Także też o wyswobodzeniu ludzi od Carolusa świeżo pojmanych, a mianowicie p. Andrzeja Zborowskiego, wszelakie staranie czynić J. K. M. będzie. Co wszystko odniosszy WM. imieniem J. K. M. panom braci swej i przy opowiedzeniu łaski J. K. M. zdrowia dobrego, szczęśliwego powodzenia, zgody i pokoju w spolnej Ojczyźnie onym winszować będą.

LXXIV. Sejmik księstwa zatorskiego i oświęcimskiego dla wyboru poborcy w Zatorze 22 sierpnia 1607 r.

Sejmik ten uzupełnia poprzedni sejmik zatorski z 2 sierpnia 1607, z którego nie ma żadnych aktów, ob. nr. LXXIII. — Na sejmiku tym został wybrany poborcą Przecław Palczowski, który 28 sierpnia 1607 r. złożył w grodzie oświęcimskim przysięgę na swój urząd: przez obywatele Księstw zatorskiego i oświecimskiego według uniwersału Króla JM. *(ob. nr. 106)* na sejmiku w Zatorze dnia dwudziestego wtórego miesiąca sierpnia blisko w roku niniejszym przeszłego odprawowanym zgodnie obrany na urząd wybierania poboru w księstwach tych zatorskiem i oświecimskiem. *Castr. Osv. t. 58 str. 91—92.*

106. *Uniwersał króla Zygmunta III składający sejmik księstwa zatorskiego i oświęcimskiego dla wyboru poborcy w Zatorze na 22 sierpnia 1607 r. Z Krakowa 14 sierpnia 1607 r.*

Rp.: 1. *Castr. Osv. t. 58 str. 63—64:* Oblata uniwersału wybierania poborce w księstwie oświecimskiem i zatorskiem. *Obl. 17 sierpnia 1607 r., przysłany przez Seweryna Witkowskiego*: przy pisaniu listownym.

Zygmunt trzeci z łaski bożej król polski... wszem wobec i każdemu z osobna dygnitarzom, urzędnikom i wszystkiemu rycerstwu księstwa oświecimskiego i zatorskiego wiernie nam miłym łaskę naszą królewską. Wiernie nam mili. Odniósł nam urodzony Seweryn Witkowski od Wierności Waszych z sejmiku połączonego zatorskiego[1] do nas posłany, że Wierności Wasze jako w inszych rzeczach, tak i strony ratunku poborowego przystawając do zgody sejmowej a uważając u siebie pilne a gwałtowne potrzeby R. P. pod ten czas zachodzące pozwoliliście pobór. W czym my zwykłą chęć Wierności waszych do poratowania Ojczyzny na tak trudnym jej razie uznawając i wdzięcznie one od Wierności waszych przymując, pochwalamy to Wiernościom Waszym. A że poborca nie jest jeszcze dotąd od Wierności Waszych mianowany, przeto my życząc, aby ten tak potrzebny ratunek tym prędzej i porządniej do skutku swego mógł być przywiedziony, zjazd do obrania i postanowienia poborce w Zatorze na dzień dwudziesty drugi miesiąca teraźniejszego Wiernościom Waszym

[1] *Z 2 sierpnia 1607 r., ob. nr. LXXIII.*

składamy, i aby to nieomieszkanie do wiadomości wszech przyszło, staroście naszemu oświecimskiemu [1] i jego namiestnikom rozkazujemy, żeby ten uniwersał nasz do akt przyjąwszy na miejscach zwykłych publikować i do wiadomości obywatelów tamecznych przywieść rozkazał, czyniąc to z powinności swej i dla łaski naszej. Dan w Krakowie dnia XIV miesiąca sierpnia roku MCVII, panowania naszego polskiego XX, szwedzkiego XIV. — Sigismundus rex.

LXXV. Sejmik przedsejmowy województwa krakowskiego w Proszowicach 13 grudnia 1608 r.

Król mandatem do starosty krakowskiego Mikołaja Zebrzydowskiego, datowanym z Krakowa 27 września 1608 r., złożył sejmik województwa krakowskiego w Proszowicach na 13 grudnia 1608 r., sejmik główny małopolski w Korczynie na 18 grudnia 1608 r., a sejm walny w Warszawie na 15 stycznia 1609 r. Castr. Crac. Rel. t. 34 str. 1923—1925; obl. 20 paźdz. 1608 r. Castr. Sand. t. 111 str. 475—476, obl. 3 listopada 1608 r. Tylko zapiska o publikacyi z 31 paźdz. 1608 r. Castr. Biec. t. 38 str. 1676. — O zwołaniu sejmiku w Zatorze na 10 grudnia 1608 r. zapiska pod datą 31 października 1608 r. w Castr. Osv. t. 59 str. 403 404.

107. *List Mikołaja Zebrzydowskiego, wojewody krakowskiego, na sejmik przedsejmowy w Proszowicach złożony. Z Zamościa 5 grudnia 1608 r.*

Ręk 1. *Czart. nr. 1623 str. 1621—1623*: List pana wojewody krakowskiego na sejmik proszowski posłany; *kopia współczesna.*

Jaśnie wielmożni, miłościwi panowie i bracia.

Nie mniej chęci, jako i powinności swej kwoli, miałem się wolą w pośrodek WM. na ten sejmik stawić, ale sprawy domu tu tego zatrzymały mnie dotąd, zaczym tyż zła droga nastąpiła i przez Wisłę nie snadna przeprawa. Pewienem tedy tego, że to WM. z łaską odemnie przejmiecie, wiedząc, żem ja posług WM. i Ojczyzny unikać nie zwykł. Chcąc to jednak jakokolwiek nagrodzić, o tych punktach, którem z listu J. K. M., p. n., wyrozumiał, krótkie a szczyre zdanie swe WM. tak deklaruję. Miasto próżnego wspominania tego, co nas przeszłych czasów doległo, potrzebny ten być punkt rozumiem o sposobach mówiąc, któremiby się i przeszłe utrapienie znieść i na potym nowego uchronić się mogło, zniózszy to, co pierwszego przyczyną było. Na przeszłe doległości naprzedniejsze jest, jako mądrzy uczą, lekarstwo zapomnienie ich, [o] które nietrudno, kiedy to uważymy, iż nad wolą Bożą potkać nas nic nie mogło. A przytym i to, że na coś więtszego grzychami swemi zarobiliśmy, skąd tyż zaś i do uchronienia się przyszłych przypadków droga się po-

[1] *Komorowski Mikołaj.*

kazuje. Bo iż przeszłe z gniewu Bożego (którego z różnych miar znaki są) nieprawościami naszemi pobudzonego pochodziły, ten gniew Boży błagać a za to, czym był pobudzony, dosyć czynić każdemu podług kondycyi jego, z sumnieniem się swoim dobrze obrachowawszy, potrzeba, uważając i w tym wielką łaskę Bożą, iż nas tym karaniem do siebie przyciąga a zgody i miłości, bez której ratować się trudno mamy, necessitatem nam czyni, przepuszczając na nas postronne a coraz więtsze niebezpieczeństwa; bo kiedybyśmy na Karolusa nie dbali, a to na nas moc pogańską obraca, abyśmy tym pilniej i gniew jego błagali i do jedności udali się, jeśliż sami sobie manum inferre i upadku przyczyną być nie chcemy. Nawet przepuszczając na nas to niebezpieczeństwo, zaraz i sposoby potężnego odporu podawać nam raczy, a to tam tak wielką okazią akcessij moskiewskiej, które są na moc pogańską, król ś. p. Stefan nagruntowniejszą podporę upatrując, ustawicznie jakoby do niej przyść przemyśliwał, staranie o tym czynił, czego iż na on czas Pan Bóg nie zdarzył, a to teraz znaki woli jego znacznie się pokazują, byle na nas samych w tym, co się już powiedziało, nie zeszło, ale, opuściwszy wszelakie insze afekty, tesamy ratowania ojczyzny żebyśmy pilniej i statecznie przedsięwzięli, skąd tyż i to pójdzie, że i o konstytucie sejmu przeszłego pod owaki czas zatrudniony pisane nie będziemy się swarzyć, ale na fundamencie miłości i zgody całość R. P. budować będziemy i na nowe (jako mówię) pójdziem, bo jednak gdy wszystcy (jedno jedni tym, drudzy owym) przeczą, jako...[a] duchownego a wielkiej części świeckiego stanu świadczą, więc kiedy sobie w tym (smakom każdy swoim dogadzając) ustąpić nie będą chcieli, a jakożby tu zgodę sklecić i sejm pociesznie zawrzeć? A ono na tym wszystko dobre, na chęci całość R. P. zależy, abyśmy się chęciami ku sobie a w gorącym Ojczyzny ratunku poprzedzali a w tych sprawach od J. K. M., p. n., proponowanych tak postępowali, jakoby miłość, uprzejma życzliwość, tak przeciwko J. K. M., jako i R. P. znaczna była a przysługę nam u Pana Boga coraz tym więtszą czyniła. Daje w tym nam pobudkę J. K. M. a niejedno napominaniem do zgody i gorącego ratunku Ojczyzny, ale i przykładem swym, gdy się tak miłościwie wszystkim ofiarować, gdy powolność swą tak z strony tych konstytuciej, jako w dosyć uczynieniu w tym wszystkim, coby R. P. po J. K. M. potrzebowała, chętnym stawić, gdy nawet sam w osobie swej pańskiej prace i niebezpieczeństwa dla ratunku R. P. podejmować ultro ofiarować się raczył. Toż się nam czynić tym pilniej godzi; jakoż mając sam wolą podług najwiętszej możności swej temu wszystkiemu dosyć czynić, abyście tyż WM. do tego skłonić się raczyli prze miłość Bożą i Ojczyzny, WM. m. panów i braci proszę, a zaraz się i z służbami

[a] *W tekscie zostawione puste miejsce.*

[1] *Karol ks. Sudermański, ob. dopisek 1 na stronie 325.*

swemi miłościwej łasce WM. pilnie zalecam. W Zamościu die 5 decembris a. d. 1608. — WM. mych miłościwych panów powolny brat i sługa Mikołaj Zebrzydowski, wojewoda i generał krakowski.

108. *Wotum Piotra Tylickiego, biskupa krakowskiego, na sejmiku przedsejmowym województwa krakowskiego w Proszowicach (13 grudnia 1608 r.).*

Rp. 1. *Czart. nr. 1623 str. 1633—1635*: Votum ks. krakowskiego na sejmiku proszowskim punkta; *kopia współczesna.*

Zelus ile dobry, w R. P. trudno ma być ganiony, ale w niezgodzie nam armis dimicare de summa rerum niebezpieczno, siłaby się za przegraniem stracić mogło. I to jest pospolity tryb mutationis vel interitus kożdej niemal R. P.; tak Grecya, monarchia rzymska, Węgry etc. upadły, jakoż być inaczej nie może, bo to słowa Chrystusowe: omne regnum in se divisum etc.

Zaniosło się było i u nas barzo na to, i z ulaniem trochę krwie Przyjąć od Pana Boga za wdzięczne, że nas tak za grzechy nasze pokarał, a tyż ta calamitas communis, toż się działo okolicznie tymi czasy, jako w Niemczech, w Czechach, w Węgrzech, w Turczech, w Moskwi etc.

Dziękować Panu Bogu trzeba za to, iż uspokoił, i do końca środki podane. A to iterum dies acceptabilis, gdyż sejmem ostatek znieść się może, tylko fraterne już zapomnieć wszystkiego, wygasić z serc niechęci, nie mieć w pamięci tej albo owej fakciej. Zelus byle dobry, trudno ganiony być ma etc. etc. To gdy będzie etc. A gdy posły takie, takie etc. etc. obierzecie, pewienem, że da Pan Bóg na przyszłym sejmie uleczycie urazy, i jeśliby co z kluby swej wypadło, w swój porządek wprawić się będzie mogło. Czego my senatorowie mocno WM. pomagać chcemy i konstytucie sejmu przeszłego łacno się poprawić będą mogły.

Tylko jako najbarziej proszę, abyście statum praesentem Reipublicae tueri panom posłom jako najbarziej poruczyli, gdyż dobry jest status R. P. naszej i siła polityków subtelnych dysputujących słyszałem, że do zachowania całości i bezpieczeństwa lepszy i pewniejszy. Słyszałem to i od onego wielkiego senatora nieboszczyka pana kanclerza[1], że i synowi to snadź na testamencie zostawić miał, ut statum Reipublicae praesentem tueretur. A to powiedział do pirwszego punktu instrukcyi o uspokojeniu domowym.

Na korrekturę prawa modum podawał, aby się ona nie tak wielum poruczyła, nam quod a multis curatur, a nemine curatur, ale dwiema dobrym albo jednemu, i tak postąpić, jako on sam w Rusiech w tym postąpił i niektóre prawa podał, które i dotąd trzymają.

Compositio inter status potrzebną, nietrudną i znośną ukazował.

[1] *Zamojski Jan.*

Tumulty w przemyskiej ziemi uskromić i prawo de guerris obostrzyć. Bo alias nie wolność to, ale niewola, gdy się możniejszego boję. A jeśli walczę, tom u sług własnych w niewoli.

Oprawę pozwolić, uszanować domu rakuskiego, bo ten zdawna sposób umacniać państwa naszego za spowinowaceniem królów z monarchy wielkiemi.

Sprawę brandeburską od samego początku przełożył i ukazał, że satius feudum pozwolić, uczyniwszy postanowienie jakie, aniżeli żeby ad arma przyść miało, bo bez tegoby nie było. Idzie w tej mierze i o Krzyżaki, a snadź Maksymilian Ordinis Teutonici mistrzem. I jest tam tych kommendorów siła, którzy na każdym rzeskim sejmie wnoszą to, prosząc o rekuperowanie albo o pomoc.

Od Tatar niebezpieczeństwa za tą swowolą Niżowców upominkami nie ubłaga się. Wojska tam trzeba. Kozaki penitus znieść, bo ci nam wojnę z Turkiem przyniosą kiedyżkolwiek. Tacy byli u Wenetów piratae u Cypru, co się tyż Turek na nie skarżył, a oni się wymawiali trudnym z nich uczynieniem sprawiedliwości, i on sobie z nich uczynił sprawiedliwość i z Cypru.

W Inflanciech co się dzieje, proponował, i jako to ziemia potrzebna iż tam żołnierza potrzeba, ukazował necessitatem tego, a ten żołnierz zaraz i w Moskwi secundum occasionem mógłby posługę uczynić.

Legem sumptuariam wspomniał, a nabarziej o wina, że żadna nacia tak drogo nie pija, kwarteczka wina za kilkanaście groszy etc., a czasem dobre gardło duszkiem to połknie

W Presporku[1] na sejmie koronacyi Matthiasa konstytucie o niewożeniu wina do Polski, o wykupienie spiskich miast, albo wojną rekuperować, wspomniał.

Zatym na pasterskim błogosławieństwie i zgody wińczowaniem, powtóre o takie posły, jako pirwej, prosił i napominał.

109. *Instrukcya dana posłom na sejm z sejmiku województwa krakowskiego w Proszowicach 13 grudnia 1608 r.*

Rp.: 1. *Akad. nr. 1048 k. 276—280*^{v}: Artykuły województwa krakowskiego na sejmiku proszowskim uchwalone die 13 decembris anno domini 1608; *kopia współczesna (A).* — 2. *Czart. nr. 1623 str. 1624—1632; kopia współczesna (Cz).* — 3. *Dzik. 3—13, N. 148; niektóre artykuły opuszczone, nie ma petytów.*

Uw. *Wydany tu ten akt według* Rp. 1., *poprawiony według* Rp. 2.

Zlecenie od IchM. PP. senatorów i rycerstwa województwa krakowskiego na sejmiku proszowskim zgromadzo-

[1] *Presburg.*

nych IchM. PP. posłom tamże obranym a na sejm walny koronny na dzień 15 miesiąca stycznia roku przyszłego w Warszawie złożony wysłanym dane.

Którzy PP. posłowie ci są zgodnie mianowani: JM. pan podkomorzy krakowski[1], JM. pan starosta sądecki[2], JM. pan podkomorzy sieradzki, podstarości [i] burgrabia krakowski[3], JM. pan Stanisław i JM. pan Spytek Jordanowie; dwu IchM.: JM. pan sędzia krakowski[4] i JM. pan Stanisław Morski, jednaką mieli liczbę wot braterskich i obadwa IchM. użyci są, aby się tam stawili i spolnie z sobą, jako się z IchM. swemi drugiemi pany kollegami namówią, odprawowali sprawy R. P. bez trudnienia ich wszelkiego.

1. Naprzód tedy oddawszy JM. panu naszemu miłościwemu wiarę i poddaństwo imieniem rycerstwa i poradowawszy się z dobrego zdrowia J. K. M. a na długie czasy przy szczęśliwem panowaniu powinszowawszy wszego J. K. M., dziękować uniżenie mają J. K. M. z wszelaką wdzięcznością, iż gwoli uspokojenia i rozszyrzenia państw tej Ojczyzny naszej chęć swoję ofiarować nam raczy, ku czemu że i nas pochopnych J. K. M. poznawać będzie, upewniamy, prosząc, aby do końca zwykłą chęć i miłościwe obietnice swe do skutku J. K. M. przywieść raczył.

2. Po przywitaniu J. K. M. i wysłuchaniu sentenciej IchM. PP. rad na podane od J. K. M. sprawy starać się mają PP. posłowie i drugich panów kollegów k temu wieść, aby nie bawiąc się szerokiemi mowami do rzeczy zaraz przystępowali a nie zwłóczyli spraw R. P. na ostatni termin sejmu, co przyczyną bywa i do nieporządnego odprawowania rzeczy i czasem do niezamknięcia sejmu. Owszem, co będzie mówiono i zawarte, to żeby nie przy żegnaniu J. K. M. było czytane, ale skoro na to zgoda zajdzie, a po przeczytaniu żeby podpisowano, pieczętowano a panom posłom do województw rozdawano było.

3. Między zleconemi sobie rzeczami panowie posłowie zaraz staranie i pieczą uczynią o tym, aby wdzięcznemi będąc od Pana Boga uspokojenia mieszanin naszych, a życząc, aby skutecznie ukojone[a] były, to u J. K. M. i stanów wszystkich otrzymali, żeby spolnym zezwoleniem wieczne zapomnienie i zamilczenie tym przeszłym mieszaninom konstytucią było uczynione i nikomu na żadną stronę aby to nie wadziło. A jeśli komu z tej miary dobra wzięte, aby były wrócone. O szkody także i podczas tych niepokojów aż do konwokaciej spolnie poczynione milczenie żeby włożone było i processy o to zaczęte zniesione, wyjąwszy mężobójstwa i insze enormia privatim poczynione[5].

[a] *A.* ukrócone.

[1] *Cikowski Stanisław.* [2] *Lubomirski Stanisław.*

[3] *Rogoziński Stanisław; równocześnie piastował on te trzy godności.*

[4] *Wielopolski Kasper.* [5] *Ob. konst. z r. 1609*: Amnistya, *Vol. leg. II 1659.*

4. Konstytucie sejmu przeszłego, któreby były przeciw dawnym prawom, aby zniesione, drugie zasię elucidowane i w czym potrzeba poprawione były [1].

5. Korrektura praw iż dla wielu obranych [a] deputatów nie mogła wziąć skutku, starać się o to, aby w [m]niejszą liczbę ze wszystkiej Korony części naznaczone były pewne osoby i do zjechania się im czas i miejsce naznaczone; gdzie co namówią, aby po sejmikach zaraz rozsyłali [2].

6. Na komposiciej inter status iż wiele należy, starać się, aby koniecznie sposób był naleziony, jakoby skutek swój nieomieszkanie wziąć mogła, wcale o tym konstytucią przeszłego sejmu zachowując [3].

7. Na oprawę Królowej JM. z wdzięczności ku J. K. M. aby PP. posłowie pozwolili, zlecamy, z temi kondiciami, aby wprzód dowiedzieć się, wróconoli do skarbu przywilej na pierwszą napisany. A że przeszłego sejmu jest o tym konstytucia [4], byłobyli potrzeba waszeciom co warować, aby warowano. K temu aby ta oprawa z śmiercią Królowej JM. ustawała a była na dobrach we środku, nie przy granicy Korony i państw jej, i to osobnych, nie współ leżących, ani sądowych, więc na zamkach i dobrach tych aby nie cudzoziemcy, ale indigeni prawdziwi przełożeni byli [5].

8. Aerarium publicum aby założone było, wiele na tym R. P. dla wszelakich przypadków należy; mają IchM. PP. posłowie z inszemi IchM. kollegami swemi na tym sejmie o tym się zniść i sposobów szukać, jakby to aerarium mogło być złożone i inkrement brało, z obroną jednak wolności i prawa duchownego i ślacheckiego stanu.

9. Annaty aby według praw i konstytuciej były zachowane.

10. Konstytuciej o służbie sołtysów z dóbr duchownych mają i będą powinni dojrzeć panowie posłowie.

11. Księstwa pruskiego sprawa [z] zatrudnieniem R. P. dotąd skutku wziąć nie mogła; teraz poruczamy to panom posłom, aby porozumiawszy się z IchM. pany radami i drugiemi posłami na tym sejmie skończyli, ostrzegając, aby wieczność w to feudum wrażona jako nie była a żeby ex recta tylko descendenti linea masculini sexus sukcessorom zmarłego Księstwa służyła, jako traktaty zaszły, żeby akces Koronie do tej prowinciej zostawał a teraz pożytek jako największy i pomoc wojenna aby R. P. być mogła.

[a] *A.* ukrainnych.

[1] *Ob. konst. z r. 1609, Vol. leg. II 1659—1662, 1669, 1675.*

[2] *Ob. konst. z r. 1609*: Reassumpcya konstytucij przeszłego sejmu de compositione inter status et correctura iurium, *Vol. leg. II 1675.*

[3] *Z r. 1606, Vol. leg. II 1601*: Compositio inter status.

[4] *Z r. 1607, Vol. leg. II 1605*: Zniesienie oprawy Królowej JejM. zmarłej, małżonki naszej.

[5] *Ob. konst. z r. 1609*: Oprawa Królowej JejM. Konstancyi, *Vol. leg. II 1666.*

12. Pytać się też PP. posłowie mają o tym, co stamtąd z podania opieki przychodzić miało, i starać się, aby to do skarbu oddano było.

13. Kommissia od Węgier, Śląska i z inszych stron że jest dla rozmaitych od tamtąd różnic i krzywd potrzebna, starać się, aby kommissarze władzą sejmową naznaczeni byli i poselstwo do Cesarza JM. i Króla także JM. węgierskiego o toż wysłane, jakoby ci na czas, który naznaczony będzie, zjeżdżać się i te różnice uspokoić mogli. A co dawnemi kommissiami ustawiono, to aby w swej mocy i utwierdzeniu zostawało. Ażeby w tym była pewność, postanowić, żeby Król JM. władzą takąż sejmową mógł zawżdy do takowego dzieła z sąsiady pogranicznemi jako względem granic, tak i krzywd wszelakich, naznaczać kommissarze z panów rad, bądź urzędników ziemskich, albo też z ludzi ślacheckich ku temu sposobnych [1].

14. Na zamku lubowelskim iż wiele R P. należy, wiele i nam tu pobliż mieszkającym, który (jako wiemy pewnie) nie tylko wykupić, ale i inszemi sposoby dochodzić zamierzają się, acz wiemy, że prawo dostateczne na tę tam ziemię R. P. ma, jednak prosić Króla JM., aby posły (będąli na sejmie w tej rzeczy) ostrożnie Król JM. odprawić raczył rozkazać, a tymczasem dla bezpieczeństwa prosić pilno, aby panu staroście tamecznemu na sto piechoty dla bezpieczeństwa tak, jako na Kamieniec na dwieście, ustawiczna z kwarty płaca szła ludzi, którego zamku i my, byłabyli tego potrzeba, sami gwoli nam ratować ofiarujemy się [2].

15. Konstytucya o okazowaniu aby do skutku swego przyszła, starać się pilno, czas, na który się zgadzamy, na poniedziałek po ś. Marcinie naznaczyć.

16. Aby na sejmik generalny korczyński R. P. obywatele zjeżdżać się czasu dosyć mieli, starać się o to, aby, wydając listy sejmikowe z kancellariej, upatrowano czas słuszny między partikularnemi a generalnemi sejmikami [3].

17. Indigenatus na przeszłym sejmie [4] pozwolone aby były zniesione, starać się z wszelaką pilnością.

18. Ktoby akta kommisarskie w wątpliwość wdawać albo ich jako naruszać chciał, niechaj nań wina surowa założona konstytuciami będzie, prosić, a kommissie proszącym aby bez odwłoki kancellaria wydawała. Gdzieby więc omieszkanie w tym jakie albo zatrzymywanie dziać się miało, tedy na IchM. pany senatory na on czas przy Królu JM. będących strona to z oskarżeniem włożyć ma.

19. Kwarta z dóbr Króla JM. i w W. Ks. L. będących aby tak, jako

---

[1] *Ob. konst. z r. 1607*: O kommissiach między państwy pogranicznemi, *Vol. leg. II 1672.* [2] *Ob. konst. z r. 1609*: Opatrzenie zamku Lubowle, *Vol. leg. II 1676.*

[3] *Ob. konst. z r. 1609*: Sejmiki generalne, *Vol. leg. II 1676.*

[4] *Z r. 1607*: Indygenatus pewnych obywatelów wołoskich, *Vol. leg. II 1628.*

z koronnych, wydawana była; tegoż i na insze województwa włożyć nie przepomnieć.

20. IchM. PP. ewangelici bracia nasi processu obojej stronie służącego domagają się, przeto panowie posłowie pilność uczynić mają, aby pokój ab utrinque namówić się mógł. A tu JM. ks. biskup krakowski[1] opowiedział się i protestował się przeciw temu, aby nie było[a] cum praeiudicio religionis catholicae.

21. Retenta przeszłych poborów aby przy poborcach nie zostawały, ale na pożytki R. P. od nich żeby były wyciągnione, postanowić; także szafunek z przeszłorocznego aby był ukazany.

22. Kriminały aby na tym sejmie osądzone być mogły, naleść na to sposób z inszemi IchM.

23. Prosić, aby kommissia na Ukrainę wydana była i kommissarze wysłani dla rewidowania gruntów, które R. P. należą a przez ludzi prywatne osadzone i przywłaszczone są.

24. Starać się o konstytucią, którąby nam dwu deputatów w Proszowicach obierać pozwolono, i sposobów szukać, jakoby sprawiedliwość ludzka bez odwłoki w trybunale dochodziła a sędziom trybunalskim[b] w przysięgę włożono, iż nie ma od sądów odjeżdżać absque legali impedimento, a gdyby gdzie przez niezgodę dwa deputaci obrani byli, aby ich nie odsyłano z Piotrkowa do domu, ale tamże jednemu z nich miejsce przysądzono.

25. Konstytucia de plebeis i tych, którzy się do stanu ślacheckiego wkradają, dobra kupując trzymają, a drudzy, cudzoziemcami będąc, za indigenos się ozywają, dobra ziemskie kupują i trzymają, starać się, aby obostrzona była i do egzekuciej tym sposobem przywiedziona, żeby na elekciej deputackiej z przywilejami swemi stawić się byli powinni, a przywileje ich tam stan ślachecki aby uznawał, jeśliże słusznie na ślachectwo im dane są, a ktoby się z przywilejami nie stawił, ipso facto ślachectwo przywilejem dane i dobra traci. Także i ci, którzy po otrzymanym przywileju ślachectwa łokciem mierzą i w kramach przedają przez się i[c] faktory swoje, mają majętności i ślachectwo tracić, a odtąd żeby żaden majętności kupować nie śmiał także pod utraceniem onej[2].

26. Statut de guerris aby był jako najbarziej obostrzony i poena na transgressores ułożona z jako najprędszą sprawiedliwością i surowością.

27. Dawno to między nas bywa wniesiono, jakoż i sami po te czasy tego doznawamy, że wielkie zniszczenie skarbu do stołu Króla JM. należącego przez rozmaite fortele kupiectwa, któremi ceł płacenia uchodzą, bywa, a to dla tego, iż Król JM. dekretu IchM. panów komissarzów

[a] *Cz.* coby być miało. [b] *Cz.* trybunalistom. [c] *Cz.* albo.

[1] *Tylicki Piotr.* [2] *Ob. konst. z r. 1609:* De plebeis, *Vol. leg. II 1676.*

do Łęczyce z sejmu ku sprawie tej deputowanych jeszcze approbować nie raczył; starać się mają pilnie panowie posłowie nasi, aby ta kommissia przez K. J. M. approbowana była i na tym sejmie do effektu przywiedziona.

28. Także i składy dawno w statucie opisane i jarmarki aby w rezę i w porządek swój wprawione były. Egzekucia na transgressory prawa tego aby egzekwowana[a] była[1].

29. A iż ludzie kupieccy na cłach prywatnych depaktowani bywają, tedy prosić K. J. M., aby rewizory naznaczyć raczył z sejmu teraźniejszego, przed któremi prawa swe ad instantiam instigatoris ukazać mają, a że kognicią o prawach takowych czynić mają salva appellatione do K. J. M. utrique parti.

30. A iż i w tym diminucia skarbu Króla JM. wielka się dzieje, że sól zamorska, także i ruska, na miejscach z dawna prawem zakazujących używana bywa, zaczem sól z żup krakowskich odbytu słusznego nie ma, mają panowie posłowie prosić, aby konstytucią warowano i objaśniono było, żeby sól cudzoziemska, także i ruska, na niezwykłe miejsca wożona i tam używana nie była.

31. Po wina do Węgier aby żadnego stanu człowiek i kondiciej penitus nie jeździł ani ullo modo zakupować słał pod utraceniem wszystkiego wina przez starostę pogranicznego albo urząd jego. A gdzieby który na gruncie swym pobierać wina i egzekuciej urzędowi starościnemu nie dopuszczał, tysiąc grzywien popadać ma w grodzie pobliższym[b], ad instantiam cuiusvis. Toż się ma rozumieć o Dukli i Jaśliskach, Żmigrodzie i inszych, gdzieby w tym egzekucij urzędowi starościemu albo staroście i wizerowania tamże broniono. A beczki według starego zwyczaju mają być po pięciu barył. A jeśliby który transgressor tak wina przewiódł przez granicę, żeby ich zahamować i zaskoczyć urząd nie mógł, tedy takowy każdy tysiąc grzywien przepadać ma ad instantiam cuiusvis. A ci zaś, co przekupują, aby nie śmieli mieszkać na składzie, Węgrowie zwłaszcza, dłużej, ani go do piwnic stawiać, jedno według konstytuciej przeszłych. A gdy wina węgierskie będą wozić, tedy albo sami albo faktorowie ich powinni w grodzie bliskim przysięgać realiter, jako nie namowne[c], ale swoje własne bądź panów swych wina wiozą. O co wszystko forum w grodzie bliższym ad instantiam et instigationem urzędu grodzkiego et cuiusvis, czego animadwertować powinni peremptorie. A beczki gdzieby po piąci bareł nie były, aby ich urząd brać powinien. I cobykolwiek z strony win potrzebnego R. P. było, aby namówić się z inszemi panami posłami mogli.

32. Konstytucią, aby panowie starostowie ukrainni, podolscy, rocznie

[a] *Cz.* ekstendowana. [b] *Cz.* onego powiatu. [c] *Cz.* na zmowie.

[1] *Ob. konst. z r. 1609*: Składy koronne, *Vol. leg. II 1676.*

bywali[a], reassumować, a żołnierz kwarciany aby na Ukrainie był w obozie, a nie mógł być zwodzon in viscera Regni.

33. Akciej[b] moskiewskiej aby nie opuszczać życząc, zlecamy radzi PP. posłom i serio, aby o tym czasie dogodnym z IchM. inszemi pany senatorami i posłami (o których tegożechmy pewni) porozumiawszy się, wszystkie ich rady zgodnie przyjęli. Na co i pobór pozwalamy, jeśli zgoda inszych województw będzie.

34. Około inflandzkich niebezpieczeństw także panom posłom zlecamy według namowy zgodnej z IchM. inszemi tak senatorami, jako kollegami swemi stanowić.

35. A co się dotycze diwersiej tego niebezpieczeństwa przez obrócenie się K. JM. do Szweciej albo Moskwy, prosić J. K. M., aby tak te rzeczy brał przed się, jakoby i tu granice koronne opatrzone i państwa koronne zostawały zewsząd w dobrym bezpieczeństwie.

36. Z cesarzem tureckim i carem tatarskim zawsze niepewna bywała przyjaźń i coraz od nich novi metus, teraz jeszcze przez Kozaki barziej zajątrzonych; aby ukoić, albo obronę przeciw nim obmyślić, mają panowie posłowie o to prosić J. K. M.

37. Mają się też tego pilnie PP. posłowie nasi dopytać i o to oprzeć, czemuby insze województwa współ z naszym ciężarów podatkowych nie ponosiły.

38. Porządek zasiadania urzędników ziemskich i starostw sądowych aby na sejmie dostatecznie napisany i przeniesiony był.

39. Gdzieby obrona granic namówiona z sejmu być miała, mają panowie posłowie to wyjednać, aby rotmistrze i żołnierz powiatowy być mógł chowany.

Petita.

40. Za JM. panem Herburtem Sczęsnym, aby mu J. K. M. miłościwą łaskę swą w przebaczeniu mu swych obrazów pokazać raczył.

41. Za JM. panem Andrzejem Zborowskim, aby go J. K. M. z miłościwej łaski swej zamianą Carolizona z więzienia oswobodzić raczył[1].

42. Za JM. panem wojnickim[2], który był na żołnierza podczas rozruchów węgierskich za assekuracią IchM. jedenaście tysięcy zł. wydał, aby mu zapłacono z skarbu było.

43. Za JM. panem Marcinem Silnickim, który podczas wybierania poboru prze zapowietrzenie niektórych miast i powietrza na bydło został do skarbu pewną summę, aby mu to władzą sejmową kondonowano[3].

44. Za JM. panem Marcinem Chełmskim dworzaninem J. K. M., aby

[a] *Cz.* rot nie miewali. [b] *Cz.* Akcessij.

[1] *Ob. wyżej nr. 104 i 105.* [2] *Lubomirski Sebastyan.* [3] *Ob. wyżej str. 281 art. 54.*

w swojej ojczystej majętności uspokojony był i przezyski, które są na ojcu jego otrzymane, aby zniesione były.

45. Tenże pozwany jest z dekretu trybunalskiego na sejm calumniose; strzec tego PP. posłowie będą, aby tacy falsive za takiemi dekretami nie ulegali poenas opisanych w prawie.

46. Za potomkami p. Achacego Jordana poborce, iż się im praeiudicium stało w odjęciu czopowego i nieboszczykowi w odjęciu składnego winnego i poboru śląskiego, aby na nich wzgląd był w tej mierze i defalka[1].

47. Za panem Aleksandrem Dynothem, który i przedtym nie omieszkiewał posług R. P. i jeszcze za pierwszą okazią znacznie służyć chce, a jest rycerski i cnotliwy człowiek, mają się starać pilno PP. posłowie, aby był nobilitowany.

48. Za miasty Toruniem, Elbiągiem i Gdańskiem, aby byli przy prawach i wolnościach zachowani.

49. Za miastem Krakowem o zachowanie przy przywilejach i wolnościach o szosy i czopowe z poborem od R. P. anno 1589 za złupienie pod interregnum darowane, także o dwanaście tysięcy ś. p. królowi Augustowi pożyczone a jeszcze nie zapłacone[2].

50. Za złotniki krakowskiemi, ponieważ cena talerów podwyższona nad wagę, żeby albo drożej srebro robione przedawano albo takie robili[a], jakie z Niemiec przedają i wożą.

51. Za Kleparzany, aby szose wytrzymać im dopuszczono, które mają za szkody pod interregnum podjęte na cztery exakcie darowane, bo i teraz przez żołnierza są zubożeni[3].

52. Za Proszowiany, aby przy przywileju króla Zygmunta Starego anno 1531, którym mianowany jest szos, jaki mają dawać, zachowani byli.

53. Za Wieliczany, aby J. K. M. pozwolić im raczył inkorporaciej wójtostwa[4b].

Piotr Tylicki biskup krakowski, wyjąwszy articulum, w którym proces jest wspomniany. Mikołaj Spytek Ligęza z Bobrku kasztelan czechowski, starosta biecki. Stanisław Lubomirski starosta sądecki, marszałek na ten czas koła rycerskiego. Stanisław Wielopolski stolnik krakowski. Marcian Chełmski chorąży ziemi krakowskiej. Andrzej Oleśnicki z Oleśnik żupnik krakowski, deputat do spisowania artykułów.

---

[a] *Cz.* także srebro bili. [b] *W A. tu się kończy tekst.*

[1] *Ob. nr. 103 i LXXIV.* [2] *Ob. wyżej str. 282, art. 59 i str. 323.*

[3] *Ob. wyżej str. 323.*

[4] *Ob. konst. z r. 1609:* Żupa wielicka i inkorporacya wójtostwa temuż miastu, *Vol. leg. II 1677.*

LXXVI. Sejmik deputacki województwa krakowskiego w Proszowicach [14 września] 1609 r.

Uniwersałem, datowanym z Wilna 12 lipca 1609 r., zapowiedział Zygmunt III przysłanie posła swojego na sejmik deputacki województwa krakowskiego, jak i na inne sejmiki deputackie, a to ponieważ: pod odjazd nasz o jej (*tj. Korony*) sławie, ozdobach i pożytkach, tudzież państw do niej należących, myśląc i o to się z powinności naszej usilnie starając, mamy pilne i ważne rzeczy wszytkim prowinciom zwierzchności naszej z woli bożej podległym do wiadomości potrzebnie donieść i onych nieodwłoczną informacią podać; *wzywa więc szlachtę, by*: posła naszego wysłuchawszy i to, co od nas przyniesie, zdrowem i wszelakich affektów próżnem baczeniem uważywszy, do tego też chęci swe spolną radą, spolną życzliwością i ochotą skłonili, czego Ojczyzna teraźniejszych czasów po uprzejmościach i wiernościach Waszych, prawych synach swych, potrzebuje, rzecz sama wyciąga, i coby bełło ku pomnożeniu sławy nieśmiertelnej bezpiecznemu i spokojnemu R. P. na potomne wieki. *Castr. Crac. Rel. t. 35 str. 1621—1622; obl. 21 sierpnia 1609 r. Castr. Biec. t. 39 str. 630—631; obl. 12, sierpnia 1609 r. Castr. Sand. t. 111 str. 980—982; obl. 20 sierpnia 1609 r. Racz. nr. 33 k. 27v—28. Takisam list królewski z daty 10 lipca 1609 r. do księstw zatorskiego i oświęcimskiego Castr. Osv. t. 59 str. 614—615. Instrukcya królewska dla posła na te sejmiki Racz. nr. 33 k. 24v—27.*

LXXVII. Sejmik województwa krakowskiego dla elekcyi kandydatów na pisarza ziemskiego w Proszowicach 29 lipca 1610 r.

Uniwersałem, datowanym z Krakowa 5 lipca 1610 r., złożył Mikołaj Zebrzydowski wojewoda krakowski sejmik województwa krakowskiego w Proszowicach na 29 lipca 1610 r. dla wyboru kandydatów na pisarza ziemskiego krakowskiego, a to: za ześciem z tego świata godnej pamięci JM. pana Piotra Oraczowskiego pisarza ziemskiego krakowskiego. *Castr. Crac. Rel. t. 36 str. 1191—1192; obl. 7 lipca 1610 r. Castr. Biec. t. 39 str. 1477; obl. 19 lipca 1610 r. Castr. Sand. t. 111 str. 1317—1318; obl. 19 lipca 1610 r. O nominacyi Piotra Oraczowskiego ob. nr. XXXIII. Na sejmiku wybrano kandydatami: Jana Łukowskiego, Stanisława Dembińskiego, Samuela Taszyckiego i Mikołaja Dembickiego; król nadał pisarstwo w obozie pod Smoleńskiem 23 sierpnia 1610 r. Janowi Łukowskiemu, który objął urząd i złożył przysięgę na rokach ziemskich 3 stycznia 1611 r. Terr. Crac. t. 117 str. 1—3*: luramentum d. notarii terrestris.

LXXVIII. Sejmik przedsejmowy województwa krakowskiego w Proszowicach 30 sierpnia 1611 r.

Król mandatem do starosty krakowskiego Mikołaja Zebrzydowskiego, datowanym z obozu pod Smoleńskiem 12 czerwca 1611 r., złożył sejmik województwa krakowskiego w Proszowicach na 30 sierpnia, sejmik główny małopolski w Korczynie na 3 września, a sejm walny w Warszawie na 26 września 1611 r. Castr. Crac. Rel. t. 37 str. 948—950; obl. 30 czerwca 1611 r. Castr. Sand. t. 112 str. 322—324; obl. 30 czerwca 1611 r. Tylko zapiska z 1 lipca 1611 r. o przyniesieniu uniwersału Castr. Biec. t. 40 str. 511.— Publikacya uniwersału królewskiego o złożeniu sejmiku księstw zatorskiego i oświęcim-

skiego w Zatorze na 27 sierpnia 1611 r. Castr Osv. t. 60 str. 1438, pod datą 19 lipca 1611 r. — Legacya królewska na sejmiki, datowana z 12 czerwca 1611 r., Czart. nr. 347 str. 269—285, Czart. nr. 350 str. 90—105, Jag. nr. 110 k. 29—35. — Z sejmiku tego nie są znane żadne akty.

LXXIX. Sejmik deputacki województwa krakowskiego w Proszowicach 10 września 1612 r.

110. *Uchwała sejmiku deputackiego w Proszowicach 10 września 1612 r. o okazowaniu, które naznaczono pod Kazimierzem na 18 października 1612 r.*

Rp. 1. *Castr. Crac. Rel. t. 38 str. 1754—1757; obl. 22 września 1612 r. przez Pawła Marchockiego starostę czchowskiego z polecenia Stanisława Cikowskiego marszałka sejmiku deputackiego; akt opatrzony był pieczęcią tegoż Cikowskiego. — Okazowanie, uchwalone przez sejmik, uległo odroczeniu przez akt następujący*: Mikołaj Zebrzydowski z Zebrzydowic wojewoda i generał krakowski, śniatyński etc. etc. starosta, IchM. PP. obywatelom województwa krakowskiego oznajmuję, iż zniósszy się o tym z IchM. PP. senatory, którzy na przeszłym sejmiku obierania deputata w Proszowicach beli, także też z niemałą częścią rycerstwa, z wielkich a ważnych przyczyn to u siebie znajdujemy, aby to okazowanie, które na on czas tam jest namówione, na inszy czas a gwałtowniejszą potrzebę odłożone beło. Tymczasem WM. rzecz będzie, widząc takie niebezpieczeństwa Ojczyzny naszej, tę do ratunku jej gotowość coraz bardziej sobie sposabiać i z ochotą za oznajmieniem do kupy przybywać. A ja powinności swej i zwykłej i tem tam postanowieniem na się włożonej dosyć czynić nie zaniecham. Na zamku krakowskim die 8 octobris anno 1612. [Mikołaj Zebrzydowski] wojewoda i generał krakowski mp. *Rel. Castr. Crac. t. 38 str. 1861—1862; obl. 8 października 1612 r.*

My rady i wszystko rycerstwo województwa krakowskiego na sejmik generalny deputacki w Proszowicach zgromadzeni, widząc wielkie nie tylko trwogi, ale gwałtowne niebezpieczeństwa, które prawie już we dworach są od nieprzyjaciela koronnego, który za dopuszczeniem Bożym nie małą część narodu polskiego poraził i nie mało ludzi narodu naszego, cnych synów koronnych, w obelżywą niewolą pobrał, i dalej jako pewne przestrogi i wiadomości od książęcia JM. jako kasztelana województwa krakowskiego[1], tudzież od JM. P. hetmana koronnego[2] nas doszły, z wielkim zawzięciem plondrowania Ukrainy i wszystkiej Korony następuje, przetośmy przykładem cnych przodków naszych, tudzież i nas samych, sposobu tego zażyć umyśliliśmy, który w takowych gwałtownych nawałnościach zwykł się zażywać, aby gotowość wszelaka tego województwa obywatelów pokazana beła, a zwłaszcza za oddaleniem się na ten czas Króla JM. Pana naszego od Korony, okazowanie według dawnych zwyczajów uchwaliliśmy, jakoż uchwalamy pro hac vice tem niniejszem ze-

[1] *Ks. Ostrogski Janusz kasztelan krakowski.* [2] *Żółkiewski Stanisław.*

zwoleniem naszym, a to na dzień św. Łukasza ewangelisty[1] w roku teraźniejszym pod Kazimierzem przy Krakowie, na którym to okazowaniu powinien będzie każdy obywatel tego województwa, którykolwiek dobra ziemskie trzyma jakimkolwiek sposobem, sam osobą swą stawić się porządnie według trybu rycerskiego. Które to okazowanie nie inszym względem ani dla inszej żadnej przyczyny być ma jedno dla gotowości na nieprzyjaciela koronnego postronnego, nie następując na bracią naszę. Wszakże gdzieby za wielkim gniewem pańskim na Koronę prędsze i gwałtowniejsze niebezpieczeństwa przypadły, tedy i przed tym czasem okazowania powinni będziemy każdy z osoby swej ruszyć za obwieszczeniem i oznajmieniem JM. P. wojewody i generała krakowskiego[2]. A Kraków miasto aby się około bezpieczeństwa miasta obmyślawania z JM. P. wojewodą porozumiało z strony opatrzenia bezpieczeństwa zamku krakowskiego, którego i mury z wielkiej części obalone, użeliśmy JM. P. wojnickiego[3], aby ad fidem publicam pożyczeł pieniędzy na piechoty czterysta, którą aby JM. P. wojewoda krakowski bezpieczeństwo zamku tego obwarować mógł do przyjazdu J. K. M. A JM. P. wojnickiemu z przyszłego poboru pozwolonego na przyszłym sejmie zapłacona ma być taka suma. Co wszystko strzymać i spełnić rzekliśmy sobie dobremi cnotliwemi szlachetnemi słowy pod obowiązkami w konstytuciach o takowem okazowaniu postanowionymi. Działo się na sejmiku w Proszowicach w poniedziałek po święcie Narodzenia Panny Maryjej (*10 września*) roku pańskiego tysiącznego sześćsetnego dwunastego. Piotr Tylicki biskup krakowski mp. Mikołaj Zebrzydowski wojewoda [i] generał krakowski. Zygmunt margrabia z Mirowa marszałek wielki koronny. Stanisław Jordan podczaszy krakowski. Adam Rozen z Roznowa podsędek krakowski. Andrzej Samuel Dembiński podstoli krakowski. Mikołaj Firlej z Dambrowice starosta kazimirski. Jan Zebrzydowski starosta lanckoroński. Andrzej Oleśnicki z Olesna żupnik krakowski. Krzysztof Koryciński z Korytna burgrabia krakowski. Jan Płaza ze Mstyczowa wielki rząca krakowski. Paweł Marchocki starosta czchowski. Przecław Marcinkowski. Stanisław Czarnocki. Samuel Lanckoroński z Brzezia J. K. M. dworzanin. Stanisław Dembieński deputat województwa krakowskiego. Mikołaj Dembiński. Jan Gniewosz. Sebestian Minor. Samuel Rzeszowski. Hieronim Rzeszowski. Jan Popowski. Mikołaj Koryciński. Samuel Małuski. Jan Szypowski. Adam Misiowski. Stanisław Cikowski podkomorzy ziemie krakowskiej, a na ten czas marszałek koła rycerskiego w Proszowicach [na] elekcyą deputacką zgromadzonego imieniem IchMciów.

[1] *18 października.* [2] *Zebrzydowski Mikołaj.* [3] *Lubomirski Sebastyan,*

LXXX. Sejmik przedsejmowy województwa krakowskiego w Proszowicach 5 lutego 1613 r.

Mandatem do starosty krakowskiego Mikołaja Zebrzydowskiego, datowanym z Fiedorowskich pól 27 listopada 1612 r., złożył król: iż potrzeby nagłe i trudności R. P. tej z wielu miar zachodzące niosą to i wyciskają prawie, aby sejm był złożony, *sejmik województwa krakowskiego w Proszowicach na 5 lutego, sejmik główny małopolski w Korczynie na 9 lutego a sejm walny w Warszawie na 19 lutego 1613 r. Castr. Crac. Rel. t. 39 str. 32—33; obl. 4 stycznia 1613 r. Castr. Biec. t. 40 str. 1570—1571; obl. 6 stycznia 1613 r. Tylko zapiska o publikacyi z 12 stycznia 1613 r. Castr. Sand. t. 112 str. 1094—1095.*

111. *Instrukcya dana posłom na sejm z sejmiku przedsejmowego województwa krakowskiego w Proszowicach 5 lutego 1613 r.*

Rp. 1. *Czart. nr. 370 str. 337—344; kopia współczesna.*

Instrukcya IchM. PP., p. Stanisławowi Cikowskiemu z Wojsławic podkomorzemu krakowskiemu, czorsztyńskiemu, babimostkiemu, Stanisławowi Lubomirskiemu z Lubomierza sądeckiemu, spiskiemu, Janowi Zebrzydowskiemu z Zebrzydowic lanckoruńskiemu, szadkowskiemu, Samuelowi Dembińskiemu z Dembian podstolemu krakowskiemu i będzińskiemu etc. starostom, Stanisławowi Morskiemu z Morska, Cyrylusowi Chrząstowskiemu z Brzezia, z sejmiku proszowskiego pro die quinta februarii zgromadzonego na sejm walny koronny posłom województwa naszego krakowskiego pro die 19 februarii w Warszawie złożony obranym i posłanym[a].

1. Po zaleceniu wiernego poddaństwa i posług naszych PP. posłowie opowiedzieć JK. M. mają, że im bardziej pod takie niebezpieczeństwa, także nastąpienia żołnierza skonfederowanego, potrzebna i od nas pożądana była bytność J. K. M. w Koronie, tym więtszą pociechę odnosiemy z przyjazdu J. K. M. do nas w dobrym zdrowiu, za które Panu Bogu, a J. K. M. za tak prędkie złożenie sejmu dziękujem, mając nadzieję w miłosierdziu Pańskiem, że nas jeszcze przez środek pilnego (któregośmy pewni) starania J. K. M. i wszystkiech na tym siejmie zgromadzonych stanów z tej niebezpiecznej toniej wyrwać będzie raczył. A iż to, co na ten czas Rzeczpospolitą nabarziej zachodzi, i zatem najprędszego uprzątnienia potrzebuje, tedy się PP. posłowie o to starać mają, aby wprzód żołnierz skojony i per satisfactionem zniesiony był tak, żeby do większego dalszego zniszczenia Rzeczpospolita nie przychodziła, żeby do skutku zaraz na początku przyszło, gdyż i poddanym z tym ciężarem dłużej wytrwać niepodobna. Środków takiech szukać mają, któreby były

[a] *Inną ręką:* anno 1613.

jako z namniejszym ciężarem naszym i wszystkiej Rzeczypospolitej, do czego się chętnie i radzi przykładamy wedle możności naszej, jako o tym będzie niżej napisano. Rachunki jednak porządne i sprawiedliwe tego zasłużonego aby poprzedziły, gdyż mieliśmy tu list od JM. P. podskarbiego koronnego [1], z którego o większym rachunku ich, aniż się w skarbie znajduje, zrozumieliśmy i dlategoż posłaliśmy z pośrodka siebie do tego koła pod Krosnem zgromadzonego, prosząc IchM., aby według tego, jako właśnie być ma, ten komput z pisarzem skarbowym tam zaraz odprawili i potym na sejm przez deputaty swe do słusznych środków przystąpili; czego jakośmy po IchM. pewni, tak też aby za to od K. J. M. i stanów koronnych wdzięczność odnieśli, PP. posłowie pilne staranie uczynić mają. Nawet tych, co się w tem chętniejszemi i Rzeczypospolitej życzliwszemi pokażą, niechaj ich imiona do ksiąg sejmowych będą wpisane, zaczymby ta przysługa ich pamiętniejsza była, a zatym baczenie za okaziami nie jeno na same, ale i na potomstwo ich aby od Rzeczypospolitej było, o czym i w konstytuciach zmiankę uczynić [2].

2. Potym IchM. PP. posłowie poprzeć tego mają, jakoby te errores szkodliwe albo i nieostrożności, za któremi do takiego ciężaru Rzeczpospolita przyszła, wymacane były, pilna inkwizicia koniecznie na tym sejmie aby się stała, za czyją radą Król JM. na tę wojnę namówiony i zaczym tak zgromadne wojska żołnierzstwa są w służbę zaciągnione, które, mając zaciągi swe dawniejsze i sposoby do nagrody w ziemi moskiewskiej, a to się obalili z wielkiem ciężarem a ledwo nie zginieniem ostatnim na nas i Rzeczpospolitą. Pilnie tedy starać się mają, aby ci, którzyby tak złych rad autores byli, słuszną karę odnieśli. Więc i to, kto był przyczyną ruszenia pakt, zaczym wielkie niebezpieczeństwa na Koronę się obaliły, jako i to, kto się na te asekuracie w wojsku podpisał, przytym aby od nich asekuracią daną [a] de suo nagradzali PP. żołnierzom. A wszystkiem innem IchM. PP. senatorom, którzy dobrą radę dawali, aby przystojną wdzięczność i pochwałę odnieśli, podziękować.

3. A tychże IchM. PP. senatorów żądać i prosić PP. posłowie mają jako starszej braciej naszej, aby jako napilniejszą pieczą o tym mieli, żeby Rzeczpospolita in pristino statu zostawała, i opatrzyli to, aby dalej nie zaciągano w większe ciężary Rzeczypospolitej a ta wojna mogła się cum decore et dignitate Rzeczypospolitej przez [a] pacta i insze dobre i przystojne sposoby z nas znieść i uspokoić.

4. Co się zaś tknie uprzątnienia i zniesienia ciężarów z Rzeczypospolitej, zleciliśmy IchM. PP. posłom, [że] znaszać się z inszemi województwy mają, jakoby ad fidem publicam bądź u IchM. PP. senatorów, któ

[a] *W tekście:* i.

[1] *Warszycki Stanisław.*

[2] *Ob. konst. z r. 1613:* Naznaczenie zapłaty żołnierzom moskiewskim i komisarzów od nich, *Vol. leg. III 165.*

rem Pan Bóg użyczył z dóbr ojczystych i z zasług IchM. dostatków i zbiorów, aby teraz ratowali na prędce Ojczyznę tonącą gotowizną, jaka być może, albo też u ludzi miejskich kupieckich miast głównych, a my sposobów, na jakie się zgodzą wszystkie województwa (jednak [nie] nad dwa pobory postępując okrom tego, co go teraz wydajemy, a jeśliby necessitas urgeret, tedy i trzeci pobór do braciej naszej na sejmik PP. posłowie odnieść mają), asekurujemy, że przez p. szafarza od nas na to postanowionego urodzonego Cyrilusa Chrząstowskiego do urodzonego p. Stanisława Morskiego poborce naszego przydanego nigdziej indziej jedno ad eliberationem fidei publicae obrócić obiecujemy, do czego nie tylko łanowe pobory, ale i insze accidentia, czopowe, furmanki, czwarty grosz, składne winne, pogłówne żydowskie, aby tenże p. poborca fideliter arendował za gotowiznę wedle kwitów p. poborce teraźniejszego, a możeli meliorować, fidei to jego poruczamy, a zebrane do tego p. szafarza aby oddawał, który p. szafarz IchM. PP. na to deputowanych exnunc, to jest JM. p. Marciana Chełmskiego, JM. p. Stanisława Janowskiego, JM. p. Mikołaja Borka, JM. p. Achacego Taszyckiego, na zniesienie żołnierza stolicznego, dokładając i tego, że na tę wolą naszę JM. P. podskarbi tak p. poborcę, jako i p. szafarza pozwami żadnemi trudnić nie ma, kwitami potym skarbowemi kwitować [ma], jeśli dosyć uczynią. Ale iż się PP. deputaci nasi w szafunek pieniężny nie wdawają, z tego pożytku żadnego nie mając, przeto ad calculum nie będą powinni, więc i teraz arendami nijako trudnić niema, w czym się już unanimi consensu nostro moc i władza w naszym województwie jego ujmuje, i nie ma nikomu arend imo samego p. poborce naszego sub nullitate dawać na wszystkie podatki pod pobor podpadające, które wyżej są specyfikowane.

5. Podawa się i ten modus, aby w ten czas trudny Rzeczypospolitej na ekonomie dostać pieniędzy się mogło, także na prowenta miast portowych, także podatki na kupce wszelakie: Szoty, Żydy, Ormiany, mogły być postanowione. Więc też prosić IchM. PP. dzierżawców dóbr krolewskich, jako i IchM. PP. duchownych, aby w tym razie wielkiem Rzeczypospolitej peculiariter ratodawali *(sic)*, i inszych modos tentent IchM. PP. posłowie [et] conquirent, byle nie było cum diminutione libertatis ordinis nostri.

6. Dopytać się i tego PP. posłowie mają, dlaczego pobór takroczny nie na żołnierza naszego polskiego, ale na cudzoziemskiego obrócony jest, bo kiedyby był tam obrócony [na] tę zapłatę i poparcie tej wojny żołnierzowi polskiemu, pewnieby były takie ciężary na Rzeczpospolitą nie padły. A ktoby był tego przyczyną, serio o to starać się mają, aby był karany.

7. O inszych w propoziciej Króla JM., to jest o ratunku Sweciej, zabieżeniu tureckiej chytrości i inszych potrzebach w propoziciej namienionych, zaczym zlecamy PP. posłom naszym, aby namowy, któreby

zgodne były, do nas odnieśli, nie zaciągając nas w dalsze ciężary wojenne, ale raczej poselstwy, traktatami et aliis acutioribus consiliis uspakajać rzeczy, bello defensivo, uchowaj go Boże, excepto.

8. IchM. PP. litewscy aby na zatrzymanie żołnierza na Smolinsku i innych zamkach pogranicznych na obronę kwartę przykładem koronnym postąpili.

9. Na wielce potrzebną obronę zamku krakowskiego pod pierwszą niebytność K. JM. w Koronie JM. p. wojewoda krakowski[1] wydał niemałą sumę pieniędzy, a przeszłego sejmu taka konklusia była stanęła, aby się był skarb koronny w tym wydatku z JM. porachował, co iż się nie stało z wielką szkodą JM., mają PP. posłowie zapytać się przyczyny, jedno się w to włożyć, aby dalsza zwłoka w tym nie była i owszym aby ten rachunek na tym przyszłem sejmie za instancią PP. posłów JM. p. podskarbi uczynił, i na potym aby chętniejszym do takowej uczynności JM. p. wojewoda ukazał się, aby mu p. podskarbi nieodwłocznie wszystkie wydatki, jako pod pierwszą K. JM., tak i pod teraźniejszą niebytność realiter wyłożone, sprawiedliwie i słusznie odliczył.

10. Należy też na tym Rzeczypospolitej, aby Kraków miasto stołeczne wolne było od gwałtów i insolencij, których po te czasy przeszłe od różnych ludzi wiele było. Przeto PP. posłowie mają się o to starać, aby na takowe swowolniki i turbatory pokoju pospolitego było prawo obostrzone i obroną opatrzone, aby toż miasto Kraków według praw i przywilejów starych królów polskich z dawna nadanych przy wolnościach swych dawnych zostawane było.

11. Acz rozgraniczenie dóbr ślacheckich od dóbr królewskich przez komisie prawo pospolite dobrze warowało, jednak przedsię pozwy i mandaty PP. dzierżawcy albo instigator K. JM. stan ślachecki trudni i molestuje; starać się PP. posłowie mają o to, aby takowe prawo nie tylko foro tribunalis regni et poena gravissima obostrzone było, ale pozwy takowe jako niesłuszne autoritate izby poselskiej za instancią PP. posłów naszych do sądu przypuszczane nie były.

12. Kommisia między Koroną, Węgry, Ślązkiem i państwy cesarza JM. z sejmu przeszłego[2] naznaczona iż do skutku swego nie przyszła, na tym przyszłym sejmie mają tego dojrzeć PP. posłowie, aby znowu takowa komisia dość mogła, żeby [postanowiono] osoby poważne i dostatnie, któreby cum decore et dignitate Regni tę tam sprawę mogli odprawić[3].

13. Sprawa wołoska iż nas niesławy i straty prawie kwiatu ludzi rycerskich, szkody nieoszacowanej, niebezpieczeństwa wielkiego nabawiła,

[1] *Zebrzydowski Mikołaj.*

[2] *Ob. konst. z r. 1611*: O kommissyach od Węgier, *Vol. leg. III* 7.

[3] *Ob. konst. z r. 1613*: O kommissyi między Koroną, Węgry i Śląskiem, *Vol. leg. III 171.*

starać się PP. posłowie mają, aby autores inkwirowani i zatym pokarani byli, aby się takich spraw na potym żaden nie ważył, któreby Rzeczpospolitą w zaciąg wojenny z zacnemi monarchami mogły zaciągać.

14. Panów Prusaków i miast nadmorskich także prosić, aby pobory nie donatywami, ale także sprawiedliwym wybieraniem, jako w miastach koronnych, pobory i czopowe wydawane były.

15. Konstytucie przeszłego sejmu, które znoszą wolności ślacheckie, znieść także uchwalą.

16. Strony składów winnych, aby takie zniesione były, które postanowiono wybierać, kiedy niemasz poboru, a w mieściech aby PP. urzędowie wina fizerowali, a Węgrowie aby [z] składu na skład się pomykali wedle praw o tym napisanych.

17. Correctura iurium aby przez niedziel sześć te sejmowe wysadzoną liczbą niewielką jurystów była, którzyby ją spisawszy podali do województw, censurae zaś subiiciendo braciej.

18. J. K. M. prosić, aby wakanciej żadnej[a], póki się IchM. PP. żołnierzom zapłata nie stanie, inaczej dawać nie raczył, ażby novus possessor zupełną intratę doroczną na poratowanie płacej tej odłożył.

19. PP. mieszczanie dobra ziemskie trzymający, także plebei et noviter creati nobiles, niechaj dadzą połowicę intraty dorocznej z dóbr ziemskich na też zapłatę żołnierzom.

20. Więźnie wszystkie w stolicy wzięte eliberować jako narychlej i eliberowane wszelką wdzięcznością i nagrodą od J. K. M. i Rzeczypospolitej promowować za tak zacne fatygi i niewolą, IchM. [prosić będą].

21. Mają się starać PP. posłowie nasi, aby nam to za prawo przynieśli, aby od tego czasu artykuły sejmiku naszego proszowskiego na potym zawsze w kościele się odprawowały przy bytności IchM. PP. senatorów.

22. O to też starać się mają IchM. PP. posłowie, aby Król JM. sprawę o gwałt klasztorowi świętej Agnieszki na Stradomiu przy Krakowie uczyniony na tem sejmie sądzić i egzekwować raczył; prosić o to gorąco K. J. M.

Postulata.

23. Za książęciem JM. p. krakowskiem[1] prosić serio K. J. M. i senatu, aby sprawy książęcia JM. z Królem węgierskiem i czeskiem interposita autoritate J. K. M. et senatoria do cesarza JM. chrześciańskiego tym prędzej osądzono[2].

24. Za JM. p. wojewodą bracławskiem[3] prosić K. JM., aby za tak przeważne posługi, które po tem wszystkiem czasie znaczne czyni, od

[a] *W tekście*: żadnej nie dawał.

[1] *Ks. Ostrogski Janusz.* [2] *Ob. str. 247 art. 1, str. 257 art. 44 i str. 281 art. 50.*

[3] *Potocki Jakub.*

K. JM. wdzięczność przystojną i nagrodę odnieść mógł, jako i za księżną JejM. Rożańską, aby przystojne baczenie przeciw sobie znała.

25. Także za JM. p. Aleksandrem Zborowskiem prosić K. JM., aby mu się nagroda za fatygi i odważenia stała.

26. Prosić także Króla JM. za p. Andrzejem Zborowskiem, aby J. K. M. z więzienia wyswobodzić a zań Karolizana dać raczył [1].

27. Prośbę JM. p. Marcina Chełmskiego IchM. PP. posłowie poprzeć mają o wolnym braniu i sprawianiu kruszców na gruncie ślacheckim podług konstytuciej felicis coronationis świętej pamięci króla Henryka [2], aby expresse na majętność JM. p. Chełmskiego Bolesław i Wyków reasumowana była i rozciągała się [3].

28. Także sprawę p. podsędka zatorskiego [4], dziedzica Przypkowic, i inszych dziedziców tamże z klasztorem świętej Katarzyny na Kazimierzu, która iż jest prawa podejrzanego i barzo dawnością zeszłego a zgoła nigdy niewiadomego, prosić mają IchM. PP. posłowie, aby była odłożona bądź ad compositionem inter status bądź correcturam iurium, które z tych pierwej stanie.

29. PP. akademicy krakowscy mają też mieć za sobą przyczynę PP. posłów do K. JM., aby, stare privilegia de non erigendis et non substituendis novis academiis Król JM. wziąwszy przed się, w Poznaniu, gdzie jest antiquitus collegium przez księdza Lubrańskiego fundowane, nie miało przeszkody dla przywileju nowo ojcom Jezuitom sine scitu ordinum regni wydanego.

30. Za p. Borowskiem przyczynić [się] do K. JM. i prosić, aby sprawa, którą ma z Montelupiem, sądzona była, także i o deklaraciej w tej sprawie z kancelariej J. K. M. temuż Montelupiu nazwanemu wydanej decisia była.

31. Za JM. p. Andrzejem Miekickiem prosić PP. posłowie mają K. JM. serio, aby na majętność Kochanowską, na co już rewisia od K. JM. z sejmu pierwszego pozwolona była...[a]

32. Sprawa pp. Krezów o zabicie nieboszczyka p. Marcina brata ich z p. Kłobukowskiem aby na tem sejmie koniecznie sądzona była.

33. Miasto Kraków prosi, aby dług 12 tysięcy złotych królowi Augustowi na wojnę inflancką pożyczonych mógł być przywrócony. Także dwa szosy z poborem i jedno czopowe według konstytuciej anni 1589 i 1601 aprobowanej miastu Krakowowi za szkody i spalenia majętności pod interregnum podjęte jest darowane, prosi miasto Kraków, aby z skutkiem otrzymać mogło, gdyż to na municią miejską obrócić obiecują [5].

34. Piwowarowie z miasta tego Krakowa nie więcej proszą, jedno

[a] *Widocznie nieskończone zdanie.*

[1] *Ob. str. 337 art. 41.*

[2] *Właściwie podług postanowienia art. 10 artykułów henrykowskich, Vol. leg. II 900.*

[3] *Ob. wyżej str. 337 art. 44.*

[4] *Przypkowski Jan.* [5] *Ob. wyżej str. 282 art. 59 i str. 338 art. 49.*

aby ordynacia starych królów polskich i teraźniejszego pana naszego na sejmie uczyniona w płaceniu czopowego po groszy 40 od waru in suo robore została.

35. Na miastach nadmorskich portowych K. JM. i wszystkiej Rzeczypospolitej siła należy; prosić Króla JM. mają PP. posłowie, aby przy przywilejach swojech wcale zachowani byli. Także kontrowersie ich, które teraz świeże mają o niecałość przywilejów, prosić J. K. M., aby w one wejrzeć i przy całości zachować raczył.

36. Za pany *(reszty brak).*

LXXXI. Zebranie szlachty księstw zatorskiego i oświęcimskiego na rokach skargowych grodzkich w Oświęcimiu 30 kwietnia 1613 r.

112. *Uchwała szlachty księstw zatorskiego i oświęcimskiego o wyborze poborcy w Oświęcimiu 30 kwietnia 1613 r.*

Rp 1. *Castr. Osv. t. 239 str. 387–388; kopia na luźnej karcie.*

My urzędnicy i rycerstwo księstwa zatorskiego i oświecimskiego, którzyśmy się tu do Oświęcimia na dzień dzisiejszy sądzenia roków skargowych grodzkich starościch oświecimskich zjechali, wziąwszy dostateczną wiadomość od urodzonego Seweryna Witkowskiego w Witkowicach dziedzica, chorążego ziemie zatorskiej, posła przez nas na sejm blisko przeszły warszawski obranego, iż wedle artykułu jemu przez nas zgodnie na sejmiku zatorskim podanego, któremuśmy to zlecili, aby się o to starał na teraźniejszym sejmie warszawskiem blisko przeszłym a nam obieranie poborce tutecznych księstw braciej swej przyniósł; co iż nam sprawił i w konstytuciach tychże na teraźniejszym sejmie warszawskiem uchwalonych jest to jaśnie opisano[1], i k temu widząc być czasy krótkie do wybierania tychże poborów, chętliwie zruciliśmy się do tego, życząc, aby takowe podatki jako najprędzej wybierane beły, wybraliśmy zgodnie z pośrodka siebie JM. p. Przecława Palczowskiego z Palczowic a na Rudzach za poborcę swego tutecznych księstw. Którą takową zgodę naszę i zezwolenie uprosiliśmy IchM. PP. Krzysztofa Rarowskiego z Rataj podstarościego oświęcimskiego i Pawła Gierałtowskiego z Gierałtowic a w Głąbowicach, aby takowe zgodne naszę poborce wyżej mianowanego wybranie rękami swemi podpisali i pieczęciami zapieczętowali. Działo się w Oświęcimiu die 30 aprilis anno domini 160 tredecimo. Krzysztof Rarowski pod-

[1] *Vol. leg. III 234.*

starości i sędzia spraw grodzkich oświecimski mp. Paweł Gierałtowski z Gierałtowic a w Głąbowicach mp.

LXXXII. Sejmik deputacki województwa krakowskiego w Proszowicach 9 września 1613 r.

113. *Uchwała sejmiku deputackiego województwa krakowskiego o salarium dla szafarza w Proszowicach 9 września 1613 r.*

Rp. 1. *Castr. Sand. t. 112 str. 1734—1736: obl. według oryginału z podpisem i pieczęcią marszałka sejmiku Stanisława Jordana podczaszego krakowskiego przez Stanisława Walkanowskiego w imieniu Cyryla Chrząstowskiego dnia 15 listopada 1613 r.*

My rycerstwo województwa krakowskiego, [którzyśmy się] na elekcią deputacką do Proszowic zjechali, wysłuchawszy liczby IchM. PP. posłów naszych z prowinciej tej, którą od nas zleconą na sejm przeszły mieli, uczyniwszy i podzięk IchMM. za dobry affekt, że chcieli nam pro posse usłużyć, przejrzawszy uniwersał przeszło sejmowy poborowy [1], w którym nad zgodę i postanowienie nasze spolne [2] nie do JM. p. Cyrulusa Chrząstowskiego szafarza przez nas obranego, ale do rąk samego JM. p. podskarbiego koronnego podatki przez nas pozwolone [a] przez JM. p. Stanisława Morskiego poborcę naszego byćby miały oddane, za któremi to podatkami JM. p. Cyrulus Chrząstowski szafarz we Lwowie beł, pieniądze oddał i sumpt na to podjął; to też nie wiedząc, jaką omełką stało się, że zwykłe salarium szafarskie w uniwersale nie jest naznaczone; patrząc my na te prace i koszty JM. p. szafarzowe, przychylając się do pierwszej wole naszej, na tym teraźniejszym sejmiku unanimi consensu, poprawując error uniwersałowy, salarium JM. p. Chrząstowskiemu szafarzowi naszemu po jednemu groszu od złotego ze wszystkich generaliter w uniwersale oznaczonych przeszłego sejmu poborów, to jest łanowego, szosowego, czopowego, składnego winnego, furmanki, nihil penitus excipiendo, naznaczamy i to pismo JM. p. Chrząstowskiemu we wszystkim kole naszym rycerskim w kościele przez JM. p. marszałka koła naszego zautentykowane dajemy do JM. p. Stanisława Morskiego poborce naszego, aby vigore tego pisma naszego zupełnie to salarium JM. p. szafarzowi oddawał wedle czasów i jako naprędzej. Działo się w Proszowicach w kościele die nona septembris anno millesimo sexcentissimo tredecimo. Sta-

[a] *Po*: pozwolone *niepotrzebnie oddano:* oddawane.

[1] *Vol. leg. III 219—240.*

[2] *W instrukcyi sejmiku z 5 lutego 1613 r., ob. wyżej str. 344 nr. 111 art. 4.*

nisław Jordan z Zakliczyna podczaszy królewski, marszałek natenczas koła rycerskiego na elekciej deputackiej w Proszowicach zgromadzonych imieniem braci wszystkiej.

LXXXIII. Sejmik przedsejmowy województwa krakowskiego w Proszowicach 18 listopada 1613 r.

Król złożył sejmik przedsejmowy województwa krakowskiego w Proszowicach na 18 listopada, sejmik główny małopolski w Korczynie na 23 listopada, a sejm walny w Warszawie na 3 grudnia 1613 r., tak uzasadniając jego potrzebę: Iż nad nadzieje nasze i oczekiwanie wszytkich ludzi przeszle [z] skonfederowanem rycerstwem kommisie tak się rozwiodły, że przez nie ani R. P. do uspokojenia ani to rycerstwo do zupełnej zapłaty przyść mogło, a to dla różnych i liczby wojskowej i ćwierci mimo przepowiedne listy komputów i inszych, które na kommisarzach naszych wymagali, pretensij, co objaśnią listy tychże kommisarzów rozpisane i traktatów dukt, który z niemi prowadzili; podaliśmy to tedy przez poselstwa nasze do wiadomości stanów koronnych na sejmiki deputackie, aby na tych zjazdach swych sposobów szukali, któremiby się ciężar ten długów żołnierskich znieść i Ojczyzna od ucisków dalszych rozwiedzieniem tych gromad mogła oswobodzić. Na co gdy się nam ledwo nie wszytkie województwa przez poselstwa swe tak deklarowały, że w takim ciężkim razie R. P. podźwignąć się gruntownie nie może, jeno samem sejmem, i pilno nas o to nalegały, abyśmy go co prędzej ad hunc solum actum składali, i żeby nie dłużej trwał, jedno dwie albo trzy niedzieli; jako wszytkim słusznym wiernych poddanych naszych żądościom dogadzać zwykliśmy, tak i tej, która prawie z fundamentów zachodzi całość Ojczyzny naszej, miejsce dając, za radą PP. rad naszych składamy *etc.* Aby tedy to nasze i stanów wszytkich o ułacnieniu R. P. z tem rycerstwem staranie i obmyślawanie skutek prędki, na czym wszytko bezpieczeństwo Ojczyzny i ochrona ludzi utrapionych należy, wziąć mogło, trzy niedziele tylko do odprawowania tego sejmu naznaczamy, dogadzając w tym i żądaniu niemal wszytkich województw i samej gwałtownej R. P. potrzebie, której gwoli nie jedno czasu prawem pospolitem do składania sejmów oznaczonego przychodzi nam skracać, ale też i zwykłych solennitates kancellaria nasza w rozsyłaniu prywatnych listów po powiatach musiała na ten czas zaniechać, a zwłaszcza że pod ten czas drogi w miastach powietrzem niebezpiecznem są zatrudnione. Czym jednak jako nie chcemy, aby się prawu i zwyczajom dawnem na potem prejudykować co miało, tak pewni jesteśmy, że w tem żadnej ni od kogo nie odniesiemy nagany, mając ważne i słuszne w tak ciężkim R. P. utrapieniu przyczyny takiego naszego postępku, który się nie do czego inszego ściąga, jeno do zatrzymania pospiesznego Ojczyzny od bliskiego jej upadku. *Mandat do starosty bieckiego Mikołaja Ligęzy, datowany z Warszawy 25 października 1613 r. Castr. Biec. t. 41 str. 263—265; obl. 10 listopada 1613 r. Z tejże daty mandat do starosty sądeckiego Sebastyana Lubomirskiego Castr. Sand. t. 112 str. 1694—1698; obl. 8 listopada 1613 r. — Legacya królewska na te sejmiki Czart. nr. 343 k. 190—194. Czart. nr. 351 str. 396—401. Dzik. 3—13. nr. 154. Kras. nr. 313 k. 51—53. Kórn. bez sygnatury, niepaginowany. — Instrukcya z tego sejmiku nie została odszukana. — Posłami zostali wybrani: Stanisław Lubomirski, Sebastyan Lubomirski, Adam Rozen, Hieronim Przyłęcki, Marcyan Chełmski i jeden, którego nazwiska nie znamy, ob. nr. LXXXIV i 114.*

LXXXIV. Sejmik posejmowy województwa krakowskiego w Proszowicach 14 stycznia 1614 r.

Na sejmie walnym warszawskim województwo krakowskie zgodziło się na pięć poborów, a szósty wzięło »do braci« na sejmik, oznaczony na 14 stycznia 1614 r., Vol. leg. III 275. Król też uniwersałem, datowanym z Warszawy 30 grudnia 1613 r., złożył województwu krakowskiemu sejmik w Proszowicach na 14 stycznia 1614 r., a to: iż posłowie województw tamecznych, mając określoną władzę z strony pozwolenia podatków na zniesienie teraźniejszego ciężaru żołnierskiego, który wszystkę Rempublicam dolega, wzięli sobie do braciej dalszą o pozwoleniu ich namowę, czyniąc nam i wszystki R. P. tę nadzieję, że za złożeniem sejmiku i opowiedzeniem teraźniejszych R. P. potrzeb nie mieli być tameczni obywatele od tego, co insze województwa z chęcią pozwoliły, *wzywa więc król ich:* abyście się na ten sejmik zjechali a na nim, przychylając do intenciej inszych województw, o tem z chęci swej ku Ojczyźnie pilnie radzili, aby R. P. od tego ciężaru gruntownie uwolniona bela. *Castr. Crac. Rel. t. 40 str. 66, obl. według orygnału opatrzonego podpisem króla i pieczęcią mniejszej kancelaryi, 10 stycznia 1614 r. Instrukcya królewska na sejmiki posejmowe Kórn. bez sygnatury, niepag. O przebiegu sejmiku ob. nr. 114.*

Przeciw uniwersałowi poborowemu sejmu warszawskiego wniesioną została taka protestacya: My niżej podpisani posłowie województwa krakowskiego, przychylając się do protestaciej pana podsędka krakowskiego[1] kollegi naszego, którą generalną (przeczuwszy, że nie we wszystkim według zgody naszy uniwersał po sejmie pisano) w Radomiu uczynił, skoro nam teraz do przeczytania uniwersał i postanowienie sejmu przeszłego przyszedł, obaczywszy w nim rzetelnie punkta niżej opisane, które nad zlecenie braciej naszej i artykuły od nich nam dane, nad pozwolenie nasze przy konkluziej sejmowej i mimo wiadomość naszę w uniwersał ten wpisano, eliberując fidem nostram i powagę sejmowej konklusiej i zgody naszy wcale zostawując, na cośmy na on czas nie pozwalali, tego i teraz nie przymujemy, owszem solenniter przeciwko temu się protestujemy, co tu mianujemy: Naprzód, co tam napisano, aby pan szafarz poborów naszych lidzbę w skarbie czynił[2], myśmy według zlecenia braciej naszy tak chcieli i tak na piśmie panu marszałkowi poselskiemu dali, żeby panowie poborcowie do rąk pana szafarza pieniądze oddawali, lidzbę przed nim czynieli i kwity od niego otrzymawali, a pan szafarz zaś aby nigdzie indzi piniędzy tych nie odwoził, tylko do panów kommisarzów na zapłatę stołecznemu żołnierzowi deputowanych, potym przed bracią na elekciej deputackiej przyszłej lidzbę aby czynił, a nie do żadnych z skarbem rachunków należał i z pany poborcami. Także co włożono na stan szlachecki podatek piąci złotych od sta złotych pieniędzy tych, które wpłat dawa[3], jakośmy tam na to nie pozwalali, tak ani teraz pozwalamy, rozumiejąc, żeby to na tych tylko paść miało, którzy umyślnie majętności sprzedawszy w mieściech mieszkają a z żydy komposicię mając z lichwy żyją. Okazowania też w województwie naszem dnia pewnego nie napisano[4] a myśmy według swych artykułów affektowali go na dzień pierszy maja, z czem się i teraz deklarujem. Mając też pewne przyczyny politowania miasta stołecznego Krakowa, któremu punkt o szosach indifferenter napisano[5], my go tak deklarujemy, jakośmy i tam beli pozwoleli, aby pięciorę tylko simplę szosu dać byli powinni. Także od indukty i od czwartego grosza[6] na nie przeciwko prawom ich włożonych nie pozwalalichmy. Co tak opisawszy i zgodnie rękami swemi podpisawszy, modo protestationis do

[1] *Rozen Adam.* [2] *Vol. leg. III 259.* [3] *Vol. leg. III 261.* [4] *Vol. leg. III 271.* [5] *Vol. leg. III 256.* [6] *Vol. leg. III 257.*

ksiąg grodzkich tutecznych podawamy. W Krakowie dnia siedmnastego miesiąca stycznia roku pańskiego tysiącznego sześćsetnego czternastego. Stanisław Lubomirski starosta sendomierski. Sebestian Lubomirski starosta sandecki. Adam Rozen podsędek ziemie krakowskiej, Hieronim Przyłęcki z Przyłęka. *Castr. Crac. Rel. t. 40 str. 163—166. Castr. Sand. t. 113 str. 75.*

LXXXV. Zjazd szlachty województwa krakowskiego na rokach ziemskich w Krakowie 17 stycznia 1614 r.

114. *Protestacya szlachty zebranej na roki ziemskie przeciw szóstemu poborowi. W Krakowie 17 stycznia 1614 r.*

Rp. 1. *Castr. Crac. Rel. t. 40 str. 166—168*: Protestatio nobilitatis palatinatus Cracoviensis; *obl. 17 stycznia 1614 r. przez Marcyana Chełmskiego chorążego krakowskiego i Jana Łukowskiego pisarza ziemskiego krakowskiego.*

My obywatele województwa krakowskiego, którzyśmy się niżej podpisali, zjechawszy się tu do Krakowa na czas zwykły odpraw naszych na nowe lato, pod który czas roki ziemskie zwykły się odprawować, także i pod ten czas roków grodzkich, wyrozumiawszy z uniwersału sejmu przeszłego, iż nad zlecenie nasze i pozwolenie panów posłów naszych niektóre rzeczy są weń włożone, protestacią przez IchM. pany posły nasze[1], acz mimo wiadomość naszę dzisia uczynioną, in toto aprobujemy i do niej się referujemy. A iż przy tymże uniwersale uniwersał J. K. M. złożenia nam sejmiku w Proszowicach pro die 14 ianuarii, pod który czas gdyśmy niemal wszyscy sprawy swe tu odprawowali, a tameśmy się żadną miarą stawić nie mogli, do grodu nad zwyczaj dawny oddany i w tak krótkim czasie do wiadomości wszech przyść nie mógł, gwoli czemu w Proszowicach tak wielka gromada nas się stawić nie mogła, jako nas tu teraz jest, przeto tu w więtszy kupie, przychylając się do tej tam zgody braciej naszej, którzy w Proszowicach na ten szósty pobór nie pozwalali i onemu się opponowali, tak i my teraz wszyscy onego nie pozwalamy i przeciwko niemu się protestujemy. A tę naszę protestacią dwiema z pośrzodku siebie do akt niniejszych oddać roskazaliśmy. Łukowski. Marcian Chełmski chorąży ziemie krakowskiej mp. Stanisław Jordan z Zakliczyna podczaszy krakowski. Adam Janowski z Opatkowic. M. Borek z Rzencic[b]. Stanisław Janowski z Opatkowic. Samuel Rzeszowski ręką własną. Marcin Oraczewski. Stanisław Morski poseł województwa krakowskiego. Wojciech Koścień. Krzysztof Belina. Paweł Raszowski. Marcin Koścień. Paweł Głuzicki. Jan Przypkowski podsędek zatorski. Se-

[a] *W tekscie błędnie*: dwudziestego siódmego; *por. nr. 114.*

[b] *Zapewne powinno być*: z Trzcieńca.

[1] *Ob. nr. LXXXIV.*

bastian Minor z Przybysławic. Wojciech Chrząstowski. Paweł Morawicki. Daniel Rupniowski. Samuel Przypkowski mp. Adam Dembiński. Hieronim Nekanda Trepka. Wawrzyniec z Biber[s]tina Kazimirski. Stefan Kazimirski. Hieronim Rzeszowski ręką swą. Hieronim Królewski s[ędzia] chełmski. Adam Rzeszowski. Jan Rzeszowski. Kaspar Kempski z Rakoszyna. Jan Mogilnicki. Stanisław Bylina z Leszczyn. Mikołaj Krupka. Bartosz Borowski z Czenczic[a]. Jędrzyj Pieniążek. Stanisław Chełmski.

LXXXVI. Sejmik województwa krakowskiego w sprawie poboru w Proszowicach 24 marca 1614 r.

Król universałem, datowanym z Warszawy 10 marca 1614 r., złożył sejmik województwa krakowskiego w Proszowicach na 24 marca 1614 r.: Iż za oznajmieniem PP. kommisarzów lwowskich o defektach niemałych w sumach na przeszłem sejmie porachowanych obawiamy się, aby tamta zapłata żołnierska nie zatrudniła się, a zwłaszcza za tem umknieniem poboru jednego w województwie tamecznem, który wedle porachowania sejmowego do tej tam zapłaty należał. *Castr. Biec. t. 41. str. 647—648; obl. 25 marca (sic) 1614 r. Castr. Sand. t. 113 str. 165—166; obl. 22 marca 1614 r.*

115. *Uchwała sejmiku województwa krakowskiego w sprawie szóstego poboru w Proszowicach 24 marca 1614 r.*

Rp.: 1. *Castr. Crac. Rel. t. 40 str. 638—640; obl. 26 marca 1614 r. przez Wawrzyńca Pawęckiego komornika granicznego krakowskiego.* — 2. *Castr. Biec. t. 41 str. 648—649; obl. 26 marca 1614 r.* — 3. *Castr. Sand. t. 113 str. 169—170; obl. 24 marca (sic) 1614 r.*

My rycerstwo województwa krakowskiego na dzień dwudziesty czwarty za obwieszczeniem J. K. M. tu do Proszowic na sejmik zgromadzeni oznajmujemy WMciom wszem wobec, obywatelom tegoż województwa, iż jako z przeszłego sejmiku[1] dano beło od nas IchM. PP. posłom naszym o namówienie się szóstego poboru, którego oni nie pozwolili, tak potym na zjeździe przez uniwersał J. K. M. naznaczonym[2] niewcześnie i niezwyczajnie, gdy ten pobór stanąć w małej gromadzie ludzi nie mógł[3], a to nam J. K. M. dla uspokojenia R. P. złożyć uniwersałem swym sejmik dzisiejszego dnia raczył, na którym i my sami radząc tandem o uwolnieniu swym, ileśmy się tu zjechać mogli, pozwoliliśmy szósty ten pobór, któremu, akkomodując się potrzebom R. P. i nas wszystkich, za oznajmieniem IchM. panów kommisarzów wspolną radą naznaczamy czas przewodną niedzielę[4], aby

[a] *Powinno zapewne być*: z Trzcieńca.

[1] *Z 18 listopada 1613 r., ob. nr. LXXXIII.*

[2] *Z 14 stycznia 1614 r., ob. nr. LXXXIV.* [3] *Ob. nr 114.* [4] *6 kwietnia.*

interim do rąk JM. p. szafarza do przeszłych poborów naznaczonego[1] oddany był, a w kilka dni potym do Lwowa odwieziony, gdyż jako nam IchM. panowie kommisarzowie piszą, ledwie i ten czas u panów żołnierzów zjednali. Prosimy tedy WM. naszych mościwych panów, abyście z tym poborem omieszkiwać nie raczyli, a sami sobie pokój obmyśliwali, który gdy da Pan Bóg, łacniej nam będzie o inszych egzorbitanciach spół z inszymi IchM. koronnymi, które nas ulegają, radzić i non dismembrati od inszej braciej upominać się praw i wolności naszych skutków. A iż ciż panowie poborcy ten szósty pobór wybierać mają, tedy pozwalamy IchM. spolnem pozwoleniem, aby salarium tego jednego poboru sobie brali, chociaż od jednego poboru z pierszych piąci wzięli, gdyż to teraz osobną pracą odbierają. A nie powinni liczby czynić, tylko przed JM. panem szafarzem, a JM. pan szafarz nigdziej indziej tylko na sejmiku elekciej deputackiej przyszłej przed IchM. pany bracią. Co aby WM. wiadomo było, rozsyłamy te listy rękami naszemi podpisane. W Proszowicach dnia 24 marca roku tysiąc sześćset czternastego. Stanisław Cikowski podkomorzy krakowski, marszałek koła rycerskiego w Proszowicach zgromadzonego. Stanisław Lubomierski starosta sędomierski. Sebestyan Lubomierski starosta sandecki. Andrzej Samuel Dembiński podstoli krakowski. Andrzej Oleśnicki z Oleśnik żupnik krakowski. Stanisław Zieleński. Jędrzej Branicki. Jan Gniewosz.

LXXXVII. Sejmik przedsejmowy województwa krakowskiego w Proszowicach 22 stycznia 1615 r.

Król mandatem do starosty Mikołaja Zebrzydowskiego, datowanym z Warszawy 17 listopada 1614 r., złożył sejmik województwa krakowskiego w Proszowicach na 22 stycznia, sejmik główny w Korczynie na 27 stycznia, a sejm walny w Warszawie na 12 lutego 1615 r. Castr. Crac. Rel. t. 40 str. 2643; obl. 12 grudnia 1614 r. Publikacya tylko z 20 grudnia 1614 r. Castr. Sand. t. 113 str. 603. — W Zatorze sejmik został złożony na 19 stycznia 1614 r.; publikacya 16 grudnia 1615 r. Castr. Osv. t. 61 str. 487. — Legacya królewska na też sejmiki przedsejmowe Czart. nr. 350 str. 625—645. Jag. nr. 110 k. 46—54[v]. Ossol. nr. 475 str. 8—10. Kórn., ręk. bez sygnatury, niepaginowany. — Po tym sejmiku nie odszukano żadnych aktów.

LXXXVIII. Zjazd szlachty województwa krakowskiego na rokach ziemskich w Krakowie 12 stycznia 1616 r.

116. *Protestacya szlachty zebranej na rokach ziemskich przeciw dalszemu wybieraniu podatków. W Krakowie 12 stycznia 1616 r.*

Rp. : 1. *Castr. Crac. Rel. t. 42 str. 137—139; obl. 15 stycznia 1616 r. przez Seweryna Witkowskiego chorążego zatorskiego, Zygmunta Palczowskiego sędziego ziemskiego*

[1] *Chrząstowski Cyrylus.*

zatorskiego, Krzysztofa Cikowskiego, Stanisława Janowskiego i Marcina Oraczowskiego. — 2. Castr. Biec. t. 168 str. 758—761; obl. 30 stycznia 1616 r. według ekstraktu z oblaty krakowskiej. — 3. Castr. Sand. t. 113 str. 1153; obl. 29 stycznia 1616 r. według ekstraktu z oblaty krakowskiej.

My rycerstwo województwa krakowskiego, którzyśmy się podczas sądów ziemskich i grodzkich z różnych powiatów dla spraw naszych tu do Krakowa zjechali, dowiedziawszy się o tem, iż czopowe piwne po wszystkiem województwie naszym, także i czopowe winne i składne czwarty grosz i furmankę, pewne osoby u JM. pana podskarbiego koronnego[1] najęli, a iż egzakcie takowe wyżej pomienione przy poborze łanowym za pozwoleniem i uchwałą sejmową pospołu chodzić zwykły, więc i na sejmie in anno millesimo sexcentisimo decimo tertio jaśnie z uchwały sejmowej i z uniwersału poborowego pokazuje się to, czego i dekreta radomskie potwierdzają, iż tylko troje czopowe z województwa naszego pozwolone jest[2], z których jedno JM. pan podstoli krakowski, na ten czas poborca województwa krakowskiego[3], a potym JM. pan Stanisław Morski, poborca także województwa naszego, dwoje czopowe wybrali. Które to podatki i egzakcie wszystkie ea mente et fine R. P. z wielkiem i niesłychanem swoim ciężarem na zapłacenie wojsku skonfederowanemu pozwoliła. Czego iż już dostateczny skutek się stał i wojsko zapłatę swą i satisfakcią odniosło, zaczym widząc to przeciwko prawom i zwyczajom naszym, aby za uniwersałmi nad pozwolenie i uchwałę sejmową podatki na nas i na dobra R. P. rozciągać miano, przetoż przeciwko temu wszystkiemu i osobom tym, którzy to w szkodę R. P. takowe kontrakty czynią, za tą zgodą naszą solenniter protestujemy się i inhibicią czyniemy, aby żaden podatków i egzakcij żadnych nie wybierał ani wybierać śmiał aż do sejmu (o którym jest już pewna wiadomość, iż J. K. M. pan nasz miłościwy składać go nam raczy) a tam na sejmikach przed sejmem uprzedzających za proposicią K. J. M. uczyniemy to, co erit ex aequo et bono R. P. Tamże na tym placu u tych, którzy się ważyli tego nad prawo pospolite i zwyczaj czynić, na sejmiku rekwirować tego u nich będziemy, dla której przyczyny tak znieważone prawo pospolite.

Mamy też przy tem wiadomość, iż składnego od ś. Łuciej[4] post expirationem arendae prolongacią jakąś skarb czyni ku szkodzie R. P. Tedy przeciwko temu świadczemy się i opowiadamy, i ten arendarz składnego cokolwiek wybierze post expirationem swej arendy, z tego wszystkiego dostateczną liczbę powinien nam będzie na sejmiku uczynić.

A ta zgoda województwa naszego aby tym więtszą miała powagę, pewnym osobom zlecielichmy, aby tę protestacią naszę do akt grodzkich

[1] *Warszycki Stanisław.*
[2] *Ob. uniwersał poborowy z r. 1613, Vol. leg. III 234.*
[3] *Dembiński Andrzej Samuel?* [4] *13 grudnia.*

krakowskich, także i per oblatam do inszych grodów województwa krakowskiego podali. Działo się w Krakowie u ś. Franciszka die 12 ianuarii anno millesimo sextcentisimo decimo sexto. Za uproszeniem braciej i zleceniem podpisuję, Seweryn Witkowski chorąży zatorski mp. Zygmunt Palczowski sędzia zatorski, za uproszeniem braciej wszystki, którzy się zeszli do ś. Franciszka. Krzysztof Cikowski z Wojsławic mp. za zleceniem braciej. Stanisław Janowski z Opatkowic za zleceniem braciej, z poprawą. Piotr Kazimierski z Biberstynu mp. Marcin Oraczowski mp. Marcin Jordan z Zakliczyna mp.

LXXXIX. Sejmik przedsejmowy województwa krakowskiego w Proszowicach 8 marca 1616 r.

Król mandatem do starosty krakowskiego Mikołaja Zebrzydowskiego, datowanym z Warszawy 17 stycznia 1616 r., złożył sejmik przedsejmowy województwa krakowskiego w Proszowicach na 8 marca, sejmik główny małopolski w Korczynie na 28 marca, a sejm walny w Warszawie na 26 kwietnia 1616 r.; obl. 8 lutego 1616 r. Castr. Crac. Rel. t. 42 str. 304—306. Tylko zapiska o publikacyi 10 lutego 1616 r. Castr. Sand. t. 113 str. 1165. — Dzik. 3—13. nr. 152: Punkta z instrukciej J. K. M. na sejmik proszowski blisko przyszły pro die 8 martii anno domini 1616.

117. *Instrukcya dana posłom na sejm z sejmiku przedsejmowego województwa krakowskiego w Proszowicach 8 marca 1616 r.*

Rp. 1. *Dzik. 3—13. nr. 158; kopia współczesna.*

Instrukcia Ich M. PP. Marcianowi Chełmskiemu z Chełmu chorążemu, Andrzejowi Samuelowi Dembińskiemu z Dembian podstolemu krakowskim, Andrzejowi Oleśnickiemu z Oleśnik żupnikowi, Stanisławowi Morskiemu z Morska, Piotrowi Branickiemu z Ruscza, Stanisławowi Janowskiemu z Opat[k]owic, posłom na sejm walny koronny w Warszawie d. 26 aprilis przypadający z sejmiku proszowskiego d. 8 martii naznaczonym dana in anno millesimo sexcentesimo decimo sexto.

1. Po zaleceniu powolnych służb i wiernego poddaństwa naszego mają panowie posłowie nasi J. K. M. panu naszemu miłościwemu podziękować za to pilne o całości R. P. obmyślawanie i gwoli temu tego sejmu złożenie, Pana Boga prosząc, by J. K. M. długo w dobrym zdrowiu chowając, w tak powszechnych R. P. sprawach, jako i w prywatnych, na wszem błogosławić raczył.

2. Zważając te tak wielkie niebezpieczeństwa, które na Koronę następują, a nie chcąc deesse Ojczyźnie swej miłej, z tym panów posły swe na ten sejm posyłamy, aby ze wszystkiemi stany ante omnia o tych nie-

bezpieczeństwach od J. K. M. nam przełożonych zniowszy się, gruntowną obronę lub przez pobory, bądź to przez powiatowego żołnierza R. P. namówieli i postanowieli i do tego się przycheleli, cokolwiek nagruntowniejszego na tamtem placu do zapobieżenia tym wszytkim od J. K. M. nam proponowanym niebezpieczeństwom podano będzie, tak jednak, że jeśliby więcej niż dwa pobory pozwolono, tedy o złożenie nam sejmiku na cztery niedziele w Proszowicach prosić J. K. M. mają, oprócz gdzieby już nieprzyjaciel następował, tedy do zgody wszytkich województw (która ta będzie) przystąpić. Poborce jednak tam nie obierać, ale go zjechawszy się do Krakowa w klasztorze u św. Franciszka we środę przed św. Janem krzcicielem blisko przyszłym[1] obierzemy a inaczej podatków żadnemu inszemu oddawać nie będziemy[2].

3. Tych niebezpieczeństw acz grzechy bez pohyby nasze są przyczyną, ale iż też od tych, którzy R. P. przodkują, gdy powinności i przysiędze swej nie dosyć czynią, zwykły pomstę bożą accelerare, tedy panowie posłowie nasi z pany kolegami swemi zniówszy się mają solenniter IchM. panów senatorów duchownych i świeckich prosić, żeby naprzód ten rug między sobą uczynieli i pilnie tego dochodzieli, jeśli się co takowego między IchM. nie najduje, potym jako intermedii między J. K. M. a stanem naszym rycerskim, aby coby w kim desideraretur, nie tylko według przysięgi swy (quidquid scivero, sensero aut intellexero) przestrzegli i napomnieli, ale też i oponowali się i to oddaleli, jako taż przysięga IchM. wiąże, aby tak za wyrzuceniem tego Jonasza, to jest nieposłuszeństwa woli Bożej i powołaniu swemu, mogliśmy za łaską Bożą w tym okręcie Ojczyzny naszej w takich nawałnościach położonym całemi zostać. Za co na przyszłym[a], jeśli nas Pan Bóg za takim naszym dosyć sprawiedliwości jego świętej uczynieniem chować będzie raczył, sejmie, o którym według czasu zwykłego (ponieważ ten extraordinarie dla tych niebezpieczeństw jest złożony) nie wątpimy, naprzód J. K. M. panu naszemu miłościwemu, a potym IchM. panom senatorom da Pan Bóg podziękujemy i przystojną wdzięczność oddamy.

4. Protestacie contra inconvenientia na sejmie napisane aby miały swoję autoritatem i wagę, mają panowie posłowie i powinni będą penę namówić, i prawo na niedbałe urzędniki, którzyby nie chcieli przyjmować takowych protestacij, obostrzyć, i z sejmu zjeżdżać nie mają panowie posłowie, ażby konstytucie zgodnie konkludowane były, pieczęcią koronną zapieczętowane, do ręku ich podane, aby drukarze więcy się nie omylali i tam warjaciami więcej R. P. nie trudnieli.

5. Wiele na tym zależy wszytki Koronie, aby sprawiedliwość prędka trybunalna odprawować się mogła. Jest to zdanie nasze, aby w Lublinie

[a] *W tekście*: przyszłość.

[1] *22 czerwca,* [2] *Ob. uniwersał poborowy z r. 1616, Vol. leg. III 319.*

cały rok, w Piotrkowie także, trybunał ustawicznie odprawować się mógł a deputaci aby z każdego województwa i z ziemie duplicarentur, jedni do Lublina, a drudzy do Piotrkowa. A ci żeby z trybunału nie zjeżdżali, warować i poenam na to założyć, jako i na to, aby potencią niektórzy możniejsi sędziów i pacientów nie zatrudniali, zbytniemi winami nie angariowali. A panowie duchowni sędziowie aby nie należeli do sądów, któreby personam albo bona ecclesiastica non tangerent. I żaden tak duchowny, jako i świecki, choć z innego województwa, sędzia nie ważył się być aż czwartego roku wedle stary ordynacij trybunalny, a województwu krakowskiemu aby drugi deputat był pozwolony, pilnie się o to starać mają [1].

6. Zależy na tym R. P. wiele, aby posteritas znała, qua fide kto co in patria czyni, [przeto] aby każdy kolejej albo alternaty mięszkania [z] IchM. panów senatorów przy J. K. M. [pilnował], acta senatusconsultorum przez pieczętarze koronne jako stróże libertatis publicae pisane były, i ten porządek aby w klubę swoję wprawiony być mógł, mają pilno panowie posłowie starać się o to.

7. Zamek krakowski, praecipuum ornamentum Regni, ad omnes casus niema słusznego opatrzenia i żadnego praesidium, zaczym i licentiosorum niemałe się kupy mnożą i kozaków wiele się przy Krakowie na Kleparzu i na Kazimierzu bawi, którzy z najmu ludzie najeżdżają i plondrują, i przez nie wielkie rozboje się dzieją, i to złe im dalej, tym więcy się szerzy. Przeto dla pohamowania swywoli, jako też i dla ozdoby tego zacnego miejsca stołecznego, zda się to nam i pilnie panowie posłowie J. K. M. o to żądać mają, aby przyczyniono piechoty i płaca z składnego (dlatego, że ten podatek nawiętszy jest w krakowski ziemi) naznaczona była. Także aby panowie burgrabiowie krakowscy powinni byli wedle prawa na zamku rezydować sub poena centum marcarum, o co forum na trybunale ad instantiam generalis capitanei Cracoviensis. A iż urzędnicy ziemscy wedle starego prawa burgrabstwa trzymać nie mogą, tedy któryby taki nalazł się, winie dwuset podlegać ma, o co forum także na trybunale ad instantiam cuiusvis nobilis possessionati terrae Cracoviensis.

8. Disciplina militaris nie może być inaczy zachowana, jedno gdy priscam autoritatem urzędowi hetmańskiemu w karaniu ekscesów wrócą i in integrum restituent. Przetoż starać się [mają] o to panowie posłowie, aby urząd hetmański in pristino statu zostawał i on sam wedle starego zwyczaju żołnierskie ekscesy karał. A dług JM. pana wojewody kijowskiego hetmana polnego koronnego [2], na zapłatę żołnierzowi skonfederowanemu

[1] *Ob. konst. z r. 1616:* O deputatach trybunalskich koronnych *i* O przyjeżdżaniu na trybunał i insze sądy podkomorskie, ziemskie i grodzkie, *Vol. leg. III 273.*

[2] *Żółkiewski Stanisław.*

za asekuracią IchM panów komisarzów lwowskich wyłożony i pożyczony, mają się serio panowie posłowie starać, aby bez odwłoki wszelaki fidem publicam eliberando Jegomości był zapłacony [1].

9. Kwartę z Prus, z Wołynia, z Litwy i z Ukrainy aby publica autoritate panowie posłowie ad communem utilitatem et defensionem Regni wymogli. A jeźliby to nie mogło być ad praesens negocium defensionis, żeby modernos possessores zostawieli od tego wolnymi, a na potym aby R. P. takowy obrony frustrata nie była. Także i kwarta przeszłego roku wybrana i na ukrainne niebezpieczeństwa postanowiona (iż kwarcianego żołnierza nie było) kędy się podziała, mają się panowie posłowie dowiedzieć, jako i o retentach poborów po województwach pozostałych, kędy są obrócone. Mając i o to ekspostulować z JM. panem podskarbim koronnym [2], dlaczego upominków tatarskich nie oddano, skąd do niepowetowanej szkody w Koronie przyszło, i przez co wedle swego czasu i powinności tego nie odsyłają i nie oddawają.

10. Konstytucię 1609 [3] i insze, kto kupy i gromady wojska zbiera i za granicę inconsultis ordinibus Regni wyjeżdża, jako najlepi obostrzyć, a teraźniejszy najazd na ziemię wołoską dać pod rozsądek stanów koronnych i animadwersij względem takowego postępku panowie posłowie dojrzeć i poprzeć mają.

11. Iustitia distributiva (qua absente iustus deprimitur) starać się panowie posłowie mają, aby stanęła i ludzie nie tracieli serca na służbę R. P.

12. Sprawa ta kurlandzka acz słusznie Króla JM. obchodzi, jednak aby z dogodą teraźniejszemu zatrudnieniu i niebezpieczeństwom R. P. postępek w ni akkomodowany był; nie wątpiemy, że J. K. M. rzeczy[a], które Rzeczpospolitą zachodzą, [w] nagrzedziejszy *(sic)* pieczy będzie mieć raczył.

13. Iż [w] przywileju incorporationis księstw oświęcimskiego i zatorskiego [4] warowano to jest, aby poseł w Zatorze na sejm obrany w Proszowicach na sejmiku prezentował się, czemu od kilku lat niedosyć się dzieje, przeto aby się we wszytkim inkorporacij dosyć stało, starać się o to panowie posłowie mają, założywszy poenam, gdyby się niedosyć stało, relegationis[b] posła ich od poselstwa, a kancelaria aby składaniem sejmiku w Zatorze trzema dniami proszowski poprzedzała [5]. Do tego urzędy, któ-

[a] *W tekscie:* że J. K. M. który w rzeczy [b] *W tekscie:* relegatiam.

[1] *Ob. konst. z r. 1616*: Naznaczenie zapłaty długu wielmożnemu wojewodzie kijowskiemu, *Vol. leg. III 279.* [2] *Warszycki Stanisław.*

[3] *Vol. leg. II 1664*: O ludziach swowolnych.

[4] *Z r. 1563, art. 9. Vol. leg. II 657.*

[5] *Ob. konst. z r. 1616:* O pośle księstwa oświecimskiego i zatorskiego, *Vol. leg. III 248. Dnia 5 lipca 1616 r. wpisana została w tej sprawie w grodzie oświęcimskim taka protestacya:* Do urzędu i akt niniejszych grodzkich starościńskich oświęcimskich oblicznie przyszedszy urodzony Florian Inwaldzki, w Inwaldzie dziedzic, poseł na sejm walny

reby w tych księstwach nad tenże przywilej incorporationis otrzymane były, aby zniesiono, gdyż obywatele tamteczni ku otrzymaniu wszelakich dostojeństw i urzędów w województwie krakowskim przypuszczeni są i dlategoż pod jedną chorągwią krakowską wojnę odprawować powinni[1].

14. A iż w województwie krakowskim sześć powiatów jest a siódmy oświęcimski, i ta sześć powiatów w Proszowicach jedno jednego deputata, a powiat oświęcimski sam jeden drugiego obiera, w czym praeiudicium ta sześć powiatów odnosi, przeto [aby] co do tych czasów nos afficiebat, rozsądkowi sejmowemu zlecono było, starać się o to mają panowie posłowie.

15. Bezpieczeństwa dróg pospolitych i domów szlacheckich dla częstych najazdów i rozbojów w Podgórzu panowie starostowie aby wedle starego prawa tym pilni obmyślali i opatrywali i egzekucia z panów starostów ostrza, niż przedtym w prawie opisana[a], być mogła, mają panowie posłowie z kolegami swemi nie tylko to namówić, ale i serio tego poprzeć.

16. Statut stary de tutoribus[2]) aby był objaśniony, żeby inscripti

[a] *W tekscie:* opisanem.

warszawski blisko przeszły przez obywatele księstw zatorskiego i oświęcimskiego zgodnie obrany, solenniter się przed temże urzędem przychelając do protestaciej swej, którą w urzędzie grodzkiem starościńskiem piotrkowskiem uczynił, protestował i oświadczał o to, iż nad pozwolenie jego stanęła konstytucia, której intytulacia jest: o pośle księstwa zatorskiego, którą konstytucią zamknionо zniesienie urzędników księstwa zatorskiego, na którą konstytucią jako na sejmie nie pozwalał i przeciwko niejże protestował się, także też i przed urzędem niniejszym solenniter się oświadcza. Na[d]to, jako na tymże sejmie przy konstytuciej jego elekcią poborce do braciej brał i przez pana marszałka poselskiego to mu było obiecano, że sejmik w Zatorze na obranie poborce obywatelom księstwa tutejszego zatorskiego i oświęcimskiego miał być złożony, czego iż do uniwersału poborowego nie włożono, tedy też i przeciwko temu sollenniter protestuje się. *Castr. Osv. t. 62 str. 1510—1511. Ob. też następujący dopisek.*

[1] *Mowa tu o ustanowieniu przez konstytucyę z r. 1609 urzędu chorążego ziemskiego dla księstw oświecimskiego i zatorskiego, Vol. leg. II 1674:* O chorążym zatorskim. *Sprawy tej tyczy się następująca protestacya, wniesiona d. 27 czerwca 1616 r. do grodu piotrkowskiego:* Do urzędu i ksiąg grodzkich piotrkowskich oblicznie przyszedszy urodzony Florian Inwaldzki, poseł ziemski z księstw zatorskiego i oświecimskiego na sejm przeszły walny koronny warszawski obrany i posłany, solennem manifestationem przed temże urzędem w sposób niżej pisany uczynił, że jako na przeszłym sejmie warszawskiem w izbie poselskiej naprzeciwko artykułowi przez IchM. PP. posły województwa krakowskiego na prawa księstw pomienionych zatorskiego i oświęcimskiego wniesionemu, a tu strony zniesienia chorążego księstwom tym in anno millesimo sexcentisimo nono proxime praeterito na sejmie walnym koronnym warszawskiem nomine contradicente podanego protestacię podług zlecenia od braciej księstw tamecznych czynił, i teraz, jeżeliby ten artykuł nad wiadomość jego przez marszałka po odjeździe jego był wpisany, solenniter iterum atque iterum, że nań nie pozwalał, protestuje się, prosząc, aby mu protestacia ta dla zachowania księstw tychże przy prawach ich była przyjęta, co otrzymał. *Castr. Osv. t. 62 str. 1501—1503; obl. 5 lipca 1616 r. według ekstraktu z ksiąg grodzkich piotrkowskich. Ob. także poprzedni dopisek.*

[2] *W tym wypadku statut warcki jako wpisany do zbioru Łaskiego, który tu starym statutem nazwany, ob. Vol. leg. I 73:* De orphanis qui iudicio vexantur.

tutores byli potiores, niśli naturales, po nich secundo loco naturales, a potym dativi; których tutoriej zapisanie aby kuratelami z kancelarij wydanymi nie znoszono, i owszem ciż curatores mają być rozumiani, którzy będą inscripti tutores, a pupillus sub potestate inscripti tutoris zostawać ma.

17. Liczbę mieszczanie krakowscy aby singulis annis byli powinni czynić przed IchM. panem wojewodą jako generałem krakowskim i dwiema urzędniki ziemskimi według starego prawa, kiedy komisij wydać zaniedbają.

18. Miasto Kraków stołeczne im dali, tym większe angarie ma, bo cła i podatki nad zwyczaj inszych miast iteratis vicibus wydawać muszą, zaczym towary droższe z szkodą stanu szlacheckiego dla ceł wodnych i ziemnych przeciw prawom i wolności ich, które często na nie wyciągają; w czym, jako i w inszych ciężarach, żeby byli od panów posłów ratowani i aby te ciężary z nich zniesione były, życzemy.

19. Securitatem stołecznego miasta Krakowa [i] sposób namówić, jakoby tumulty, które się w nim dzieją przez ludzie swawolne, pohamowane być mogły i każdy wszelki kondycij człowiek swobodnie w swym prawie i całości zostać mógł[1]. Obywatelom koronnym nie godzi się jeździć wedle konstytucje do Węgier po wina; widząc to bliżsi sąsiedzi i kupcy śląscy, sami po nie jeżdżą, do Krakowa przywożą, i tak ten zysk civibus percipiunt; aby temu zapobieżeli i respekt w tym panowie posłowie mieli.

20. Błonie puste za Kleparzem, które za przywilejami miasta Krakowa zawsze było i jest, i to miejsce z wielu miar propter obsidionem wolne od wszelkich osad bywało, konwent św. Ducha posiada, domków sieła buduje, licentiosis hominibus receptaculum czyni; proszą, aby panowie posłowie staranie uczynieli, żeby autoritate conventus naznaczeni byli panowie komisarze do rewizij, którzyby o tym decisią uczynieli[2].

21. Złotnicy krakowscy opowiadają się, że R. P. wielką szkodę odnosi we srebrze i w złocie robionem; mają im dopomódz panowie posłowie, w czym będą pomocy ich żądali.

22. Postępku braci naszy rycerstwa skonfederowanego, iż się tak nie zachowali, jako na dwóch sejmach 1613[3] uchwalono było, nie chwalemy, jednak panom posłom to zlecamy, aby równo z drugimi IchM. zaraz po przesłuchaniu wot IchM. panów senatorów a potym spolnie wszyscy z IchM. do J. K. M. [szli], aby clementiam suam regiam onym pokazać raczył A tym, którzy sprawiedliwie już dekreta odnieśli na sobie, przykładem sejmu 15..[a]poenas demeritas mitygować, pristino honori onych restytuować

[a] *Nie wypisano pełnej daty.*

[1] *Ob. konst. z r. 1616*: O bezpieczeństwie miasta Krakowa, *Vol. leg. III 285.*

[2] *Ob. konst. z r. 1616*: Błonie i Krowodrza za Kleparzem krakowskie, *Vol. leg. III 290.*

[3] *Vol. leg. III 163 i n., i 241 i n.*

lege publica raczył, a tych, których jeszcze sprawy in aresto dependent, aby J. K. M. występki ich miłościwie kondonować raczył.

23. Działy między bracią albo siostrami aby tym snadni odprawować się mogły, mają consuetudinem receptam in legem reasumować, aby starszy brat albo siostra przy dwóch ex utraque linea powinnych dzielił, a młodszy wybierał.

24. Uskarża się JM. pan podskarbi koronny[1], że na przeszłych dwóch sejmach lubo liczbę czynił, a kwitów nie odniósł, przeto za pilnym żądaniem JM. zlecamy panom posłom naszym, aby wedle prawa na początku sejmu tak z przeszłych dwóch lat, jako i przez ten czas, bądź to sami przez się lub przez deputaty swoje liczby JM. porządnie wysłuchali; którą jako prędko dobrze a słusznie uczyni, mają się w to panowie posłowie włożyć, aby kwit bez omieszkania odniósł, a nie zaciągano JM. do dalszych sejmów.

25. Patrząc na utrapienie tak długie i ciężkie JM. pana Strusia starosty chmielnickiego, dla czego panowie posłowie o prędką eliberacią JM. starać się z pilnością mają.

Petita.

26. Nakład na naprawę zamku chęcińskiego przez rewizory conventus generalis penultimi naznaczony, skomputowany i oszacowany, aby był autoritate conventus praesentis aprobowany, i warowano to, aby sukcesorom JMci pana starosty chęcińskiego[2] po śmierci jego było istotnie zapłacono i na wsiach Brzegach, Brzeźnie i Żernikach alias Mostach ta suma komputowana asekurowana była[3].

27. A iż o takową rewizią JM. pan podstoli krakowski[4] zamku pogranicznego zgorzałego Będzina prosi, tedy mają panowie posłowie w tym dopomódz przyczyną swoją u J. K. M.[5].

28. JM. panu Morskiemu obiecał i warował JM. pan podskarbi koronny defalkować pewną sumę na pogorzałe miasta; iż tego nie chce uczynić, pilno panowie posłowie o to się mają włożyć, aby JM. pan podskarbi, co ex contractu winien uczynić, nieodwłocznie uczynił dosyć, czego wszytkiego być ma cztery tysiące i trzysta złotych; a nadto wzgląd na JM. służby przeciw Ojczyźnie wielokroć z wielką szkodą pokazane aby był, mają o to prosić panowie posłowie Króla JM., żeby umówione dwadzieścia tysięcy mieć mógł i odniósł, w czymeśmy go upewnieli, aby go słusznie doszło.

29. Za potomstwem sławnej pamięci JM. pana chorążego koronnego Sobieskiego panowie posłowie przyczynić się mają do Króla JM., aby na

[1] *Warszycki Stanisław.* [2] *Branicki Stanisław.*
[3] *Ob. konst. z r. 1616*: Assekuracya sumptu miecznika koronnego, *Vol. leg. III 279.*
[4] *Dembiński Andrzej Samuel.*
[5] *Ob. konst. z r. 1616*: Rewizya zamku będzińskiego, *Vol. leg. III 291.*

nie względem zasług nieboszczyka pana ojca ich Król JM. miłościwe baczenie mieć raczył.

30. Za JM. panem Borzysławskim podkomorzym kamienieckim, aby podług zgodnego pozwolenia sejmu przeszłego ratunek na wykupienie dziatek w ręce pogańskie wziętych do skutku był przywiedziony, mają gorąco instancią uczynić.

31. JM. pana starosty czchowskiego[1] sprawa aby per definitivam sententiam z Gdańszczany determinowana była, starać się mają panowie posłowie.

32. IchM. panom: chorążemu krakowskiemu[2] około zły drogi w majętności jego w Bolesławiu, także i panom Roznom na Bukowcu, także panu Minowny *(?)*, także i miasteczkowi Słomnikom na złe drogi, także i Pacanowi miasteczku, aby rewizje intercesią swoją wyjednali, panowie posłowie starać się mają.

33. Iż Wisła klasztor i kościół hebdowski odbiera, dlaczego w wielkim niebezpieczeństwie klasztor jest, a łacno temu zabieżeć się może, kiedy Król JM. rewizory na obrócenie Wisły ześle i bardzo mało gruntu na przekopanie swego do gruntu klasztornego pozwoli, przeto mają pilno panowie posłowie J. K. M. prosić.

34. Kamienica przez proboszcza św. Jadwigi z Stradomia w Krakowie nowo fortowana aby mogła mieć libertatem ab omnibus oneribus civilibus, starać się mają panowie posłowie.

35. Pan Krynicki obywatel województwa naszego wiele czasu na służbie w Smolińsku J. K. M. st[r]awieł i niemało pieniędzy swych na zatrzymanie w służbie smoleński, dotrzymawając Królowi JM. wiary, wyłożył; mają pilno za niem się przyczynić panowie posłowie, aby to bez wszelaki odwłoki z podatków tutecznych zapłacono mu było i uiszczono.

36. Za panem Czermińskim intercesią też swoję wnieść mają panowie posłowie, żeby winny wzgląd na służby i okaleczenie tamże jego mieć raczyli, aby go to, co mu naznaczono, niewątpliwie doszło abo z inszy miary nagrodzono.

37. Za panem Marcinem Silnickim obywatelem województwa naszego pilnie panowie posłowie przyczynić się mają do J. K. M., aby sprawę jego, którą mu instygator intentował, z trybunału ex novo emergenti na siem odesłano, na tym sejmie rozsądzić raczył i klemencij swej pański jemu w sprawach jego ukazać nie raczył zaniechać.

38. Za panem Sokołem z lutości samy chrześcijański i pożałowania o glejt, aby był dany panu Sokołowi, starać się mają panowie posłowie.

39. Miasto Kraków, pilno się panowie posłowie starać mają, aby zapłatę dwunastu tysięcy złotych świętej pamięci Królowi JM. Augustowi

[1] *Marchocki Paweł.* [2] *Chełmski Marcyan.*

pożyczonych kiedy wżdy podnieść mogli, gdyż to na municią miasta, a nie na co inszego obrócić chcą.

40. Prosi przytym toż miasto, aby dwa szosy i pobór i czopowe jedno, jako im to zachowano w konstytucij anni 1611, aby to [z] skutkiem otrzymać mogli[1].

41. Miasto Biecz pograniczne prosi o konfirmacią składu winnego i aby od każdy beczki kupiec obcy płacił po dwa grosza na poprawę murów, także i o to, aby libertate[a] miasta Krakowa i Krosna gauderet względem swowolników[2].

42. Także i nawigacia rzeki Ropy aby była wolna i poena, ktoby to bronił, namówiona, mają o to panowie posłowie prosić,

43. Murów kazimierskich część niemała i baszt kilka potrzebują ratunku dla wylewania wielkiego z brzegów Wisły, a i ustawicznemu[b] tamowaniu brzegów miejskich nie mogą wydołać; proszą, aby według konstytucij 1589[3] dwa szosy wyciągać mogli na tę poprawę murów, gdyż tylko wedle tyże konstytucij dwa wyciągnęli.

44. O toż i panowie Kleparzanie proszą na poratowanie pospolitych potrzeb i obronienie miasta tego wedle tejże konstytucij[4] jaśnie o Kleparzu wyrażony. A względem pożogi niedawnego czasu na toż miasto przypadły aby słusznie abo defalkacia z przeszłego poboru albo na dalsze lata prolongacia być mogła. Także w czym by tylko słusznym wzywali panów posłów, słuszny wzgląd mając na ich afflictiones, aby im przyczyną swoją do Króla J. M. dogodzieli.

42. Miasteczko Grybów aby na naprawę dróg do Węgier mieć mogło prowent, prosi o rewizią; ażeby z innymi miasteczkami równo in solvendis theloneis gauderet libertate, panowie posłowie efficere mają[5].

46. Miasteczko Uście funditus pogorzało, dlaczego winne pożałowanie i wzgląd na się mieć słuszne mają; aby wolność od podatków do lat pewnych mieć mogli na poratowanie swoje, panowie posłowie o to starać się mają.

47. Za furmany aby zapłatę swoją mieć mogli, mają się panowie posłowie przyczynić.

---

[a] *W tekscie*: liberato. [b] *W tekscie*: ustawicznym.

[1] *Ob. vol. leg. III 27 i konst. z r. 1616*: Prorogacya daniny miasta Krakowa, *Vol. leg. III 287.*

[2] *Ob. konst. z r. 1616*: Miasto Biecz, *Vol. leg. III 304, oraz przywilej królewski dla Biecza z 6 czerwca 1616 r. Castr. Biec. t. 168 str. 1117.*

[3] *Vol. leg. II 1288;* Odpuszczenie szosów Kazimierzanom.

[4] *Z r. 1589, Vol. leg. II 1289*: Szos i czopowe kleparskie.

[5] *Ob. konst. z r. 1616*: Miasto Grybów, *Vol. leg. III 300.*

XC. Sejmik posejmowy województwa krakowskiego w Proszowicach 12 lipca 1616 r.

Uniwersał poborowy z r. 1616 oznaczał sejmik posejmowy województwa krakowskiego w Proszowicach na 12 lipca 1616 r., Vol. leg. III 319. Król też uniwersałem, datowanym z Warszawy 25 czerwca 1616 r. złożył na ten dzień: naznaczony na przeszłem sejmie za zgodą posłów Uprzejmości i Wierności waszych sejmik ... dla namowy tak i strony poborce, jako też dalszych ratunków na teraźniejszą R. P. potrzebę. A iż konstytucie nie są jeszcze publikowane, w których czas ten opisany, obwieszczamy w tej mierze uniwersałem naszym Uprzejmości i Wierności waszy. *Castr. Crac. Rel. t. 42 str. 1285—1286; obl. 4 lipca 1616 r. Castr. Sand. t. 113 str. 1320—1322; obl. 4 lipca 1616 r. Castr. Biec. t. 168 str. 917—918; obl. 11 lipca 1616 r. Castr. Osv. t. 62 str. 1492; obl. 5 lipca 1616 r. — Legacya królewska na te sejmiki z 6 lipca 1616 r. Czart. nr. 350 str. 163—166. O tym sejmiku ob. też nr. XCI.*

118. *Uchwała sejmiku posejmowego województwa krakowskiego w Proszowicach 12 lipca 1616 r.*

Rp. 1. *Castr. Crac. Rel. t. 42 str. 1386—1390; obl. 15 lipca 1616 r. przez Sebastyana Lubomirskiego starostę sądeckiego, Mikołaja Dembickiego i Jana Lutosławskiego* — 2. *Castr. Sand. t. 113 str. 1463—1468; obl. 27 lipca 1616 r. według ekstraktu z ksiąg krakowskich*; — 3. *Castr. Biec. t. 168 str. 998—1001; obl. 29 lipca 1616 r. według ekstraktu z ksiąg krakowskich.* — 4. *Castr. Osv. t. 62 str. 1517—1520; obl. według ekstraktu z ksiąg krakowskich.*

1. My rycerstwo województwa krakowskiego i księstwa zatorskiego, którzyśmy się tu na sejmik proszowski z sejmu przeszłego warszawskiego nam przez IchM. pany posły przyniesiony i uniwersałem K. JM. obwieszczony [zebrali]. z uchwały wiadomo czyniemy, iżeśmy przez pany posły nasze na przeszłym sejmie dwa pobory i dwoje czopowe (oprócz tego, które teraz wybierają) królewiczowi JM. na uspokojenie R. P. od Moskwy [i] na jego prawa dochodzenia do ziemie tamtej pozwolili, o których szafunku w konstytuciach nam nie napisano; tedy my ex consensu publico obrawszy poborcę JM. pana Marcyana Chełmskiego chorążego krakowskiego[1] i to wszystko, co do poboru antiquitus należy, ad fideles manus zleciwszy, salarium też tylko od jednego całego poboru łanowego a od dwojga czopowego i składnego winnego, czwartego grosza i furmanki onemu naznaczywszy, postanawiamy, aby JM. z skarbem K. JM. kontraktu żadnego nie czyniąc, te pieniądze do rąk wielmożnego JM. pana Stanisława Lubomirskiego hrabie na Wiśniczu, sendomirskiego, spiskiego etc.

[1] *Przysięga poborcy z 20 lipca 1616 r. Castr. Crac. Rel. t. 42 str. 1422—1423. Castr. Sand. t. 113 str. 1470.*

starosty, któregośmy do szafowania tych poborów prośbami naszemi zgodnie użyli, tak jako je bona fide wybierze według przysięgi swej, kontentując się tym samym jednym salarium po groszu od złotego jemu od łanowego i od dwojga czopowego naznaczonem, oddać będzie powinien i liczbę JM. panu szafarzowi co ćwierć roku z wybranych pieniędzy czynić, one przy liczbie oddawając. A JM. pan szafarz na nic inszego nie ma obracać tych poborów, tylko na samą ekspedycią królewiczowi JM., wyjąwszy, co teraz z obudwu poborów da łanowe, JM. panu hetmanowi litewskiemu[1] na żołnierza pod Smoleńsk, co fidei JM. zlecamy, i obowięzujemy JM., aby tych pieniędzy na nic inszego nie wydał, tylko na samę ekspedycią królewicza JM. A iż dwie egzakcie przeszłego czopowego w uniwersale eksprymowane, także czwartego grosza, składnego, furmanki, tak prędko przez JM. pana poborcę wybrane być nie mogą, bo teraz JM. pan Chrząstowski wedle kontraktu z skarbem Króla JM. czopowe wybiera, o co już od JM. pana poborce żadnego impedimentu mieć nie powinien wedle naszego zezwolenia teraźniejszego, którem go cale przy tej egzakciej zachowujemy, tedy JM. pan poborca nie powinien będzie nic płacić, aż kiedy za wyściem czasu panu Chrząstowskiemu będzie tę egzakcią czopowego wybierał. Co wszytko JM. panu szafarzowi za jego kwitami własnemi będzie powinien oddawać, a JM. pan szafarz, jako i wyżej wyrażono, nie ma nic z tego erogować, jedno na tę samę ekspedycią królewicza JM., choćby też i mandaty K. JM. były do JM. i pozwy na trybunał wydane o niewydanie takowego wybranego podatku. W czem JM. pana szafarza i JM. pana poborcę assekurując nostro consensu communi, zastąpić wszędy jesteśmy powinni i na to się tu bierzemy. Względem zaś pracej JM., że JM. salarium szafarzom według konstytucij dawnych powinnego brać nie chce, tedy obiecujemy przyjąć JM. to, co na odwożenie tych pieniędzy i wydatki słuszne spendować będzie.

2. J. K. M. prosić mamy, aby się raczeł kazać porachować skarbowi z JM. panem wojewodą krakowskim[2], który errogata ukazuje na potrzeby R. P., żeby JM. zapłata tem prędzej doszła.

3. JM. panu Stanisławowi Morskiemu pozwolone są od nas dawno dwadzieścia tysięcy zlotych. A iż nie chcemy tych podatków brać królewiczowi JM., mamy uniżenie prosić Króla JM., aby wzgląd mając na lata, koszty, prace JM. z uszczerbkiem majętności i dostatków JM., z miłościwej łaski swej lubo onemu teraz opatrzenie słuszne [dać] raczeł, lubo potomkom JM., którzy także przekładem JM. do posług Króla JM. i R. P. i ochotni i godni być mogą; a nie możeli być tak prędko opatrzenie, aby JM. Król kwit dać rozkazał do pana Chrząstowskiego, żeby mu z tych retent czopowych, których dobiera, choć dziesięć tysięcy złotych dane były, przychęcając potomstwo jego i nas inszych do służb R. P.

[1] *Chodkiewicz Jan Karol.* [2] *Zebrzydowski Mikołaj.*

4. Rozkazujemy JM. panu szafarzowi, aby panu Janowi Krynickiemu rotmistrzowi pieszemu Króla JM. smoleńskiemu wydatek jego własny pieniędzy na piechotę smoleńską wedle rachunku skarbu Króla JM. i attestacij IchM. panów hetmanów, kommisarzów litewskich, z tych poborów i czopowego jak najpręcej zapłacił i kwit od niego wziął, który ma być i będzie za autentyczny.

5. Zlecilichmy też byli IchM. panom posłom na sejm przeszły, aby doszły wydatki kwarty publicznej. IchM. panowie posłowie nasi nie kontenci zostali z rachunku; nie desertując naszego wniesienia, protestamur, aby nam to wcale zostawało.

6. A iż składne winne nad dawne zwyczaje i trzeci grosz od cetnaru ołowu mimo wiadomość posłów województwa naszego wpisan jest w konstytucią [1], aby należało do kwarty, tedy ponieważ na to posłowie nasi nie pozwalali, my autoritate zjazdu tego protestacią kazaliśmy uczynić tem, którycheśmy na to deputowali, że tylko w ten czas do kwarty należeć ma to składne i ten trzeci grosz od ołowu, kiedy pobór uchwalony nie będzie.

To pismo uniwersaliter od nas dane, ręką podpisane, pieczęcią zapieczętowane JM. pana Sebestyana Lubomirskiego na Lubomirzu starosty sandeckiego, marszałka koła naszego, IchM. panom braciej na to deputowanym in vim universalis do grodu krakowskiego wwieść zleciliśmy. W Proszowicach dnia 12 miesiąca lipca roku tysiąc sześćsetnego szesnastego. Sebestyan Lubomirski starosta sandecki, marszałek na ten czas koła w Proszowicach zgromadzonego mp. Adam Rozen z Roznowa podsędek ziemie krakowskiej. Mikołaj Dembicki mp. Jan Lutosławski pisarz grodzki sandecki.

XCI. Sejmik posejmowy księstwa zatorskiego i oświęcimskiego w Zatorze 16 sierpnia 1616 r.

W uniwersale poborowym sejmu z r. 1616 nie złożono sejmiku posejmowego dla księstw zatorskiego i oświęcimskiego. Przeciw temu protestował się 5 lipca 1616 r. poseł zatorsko-oświęcimski Floryan Inwaldzki, ob. wyżej str. 359 dopisek 5. Tegoż dnia wniesiono też w grodzie oświęcimskiem nadto w tej sprawie następującą protestacyę: Do urzędu i ksiąg niniejszych grodzkich starościńskich oświęcimskich oblicznie przyszedszy urodzony Seweryn Witowski z Rudułtowic chorąży, Zygmunt Palczowski z Palczowic sędzia ziemski zatorski i Piotr Gierałtowski z Gierałtowic, imieniem swem i obywatelów swych wszystkich braciej księstw tutecznych zatorskiego i oświęcimskiego, od których deputowani są, solenniter się przed temże urzędem świadczyli i manifestowali o to, iż oni widząc w uniwersale poborowym złożony sejmik na obieranie poborce w Proszowicach, acz to było przeciwko artykułom ich posłowi urodzonemu Florianowi Inwaldzkiemu na sejm przeszły danym i konsensowi tegoż posła na tenże sejm obra-

[1] *Vol. leg. III 313 i 60.*

nego, jednak consulendo necessitati Reipublicae stawili się beli na tenże sejmik do Proszowic pro die duodecima iulii, chcąc spolnie z województwem krakowskiem poborce obrać. Na którym placu iż obywatele województwa krakowskiego urzędnikom ich nie chcieli pozwolić wot wedle miejsc ich w konstytuciach opisanych, nie lza im beło, jedno z tamtego placu odeść cum solenni protestatione, że na poborce tego, którego w Proszowicach obrano, nie pozwolili i nie pozwalają i ten się im gravamen w umknieniu im wot stał, o co się jako tam na ten czas na temże sejmiku protestowali, tak i tu solenniter przed urzędem niniejszem protestują i oświadczają się. *Castr. Osv. t. 62 str. 1511—1512.*

Król uniwersałem, datowanym z Warszawy 2 sierpnia 1616 r.: iż przez urodzonego Seweryna Witkowskiego chorążego zatorskiego posła Wierności Waszych wniesiona jest do nas prośba, aby W. W. wedle zwyczajów ziem pomienionyah dawnych sejmik na obieranie poborce tamecznego był złożony, *złożył sejmik księstw zatorskiego i oświęcimskiego na 16 sierpnia 1616 r. Castr. Osv. t. 72 str. 1231—1233.*

119. *Uchwała sejmiku posejmowego księstw zatorskiego i oświęcimskiego w Zatorze 16 sierpnia 1616 r.*

Rp. 1. *Castr. Osv. t. 62 str. 1634—1636; obl. 6 września 1616 r. przez Przecława Palczowskiego i Mikołaja Biberstejna z Starej Wsi.*

My urzędnicy i rycerstwo księstwa oświecimskiego i zatorskiego, którzyśmy się dnia dzisiejszego za uniwersałem J. K. M. pana naszego miłościwego tu do Zatora na elekcią poborce zjechali, wiadomo czyniemy, żeśmy z pośrodka siebie obrali JM. p. Jana Przypkowskiego z Przypkowic podsędka ziemskiego zatorskiego na wybieranie poborów dwóch i dwojga czopowego, czwartego grosza, składnego winnego, furmanki przekupniów i tego wszytkiego, co przy poborze wybierano bywa, wedle pozwolenia na sejmie blisko przeszłem uchwalonego. Który pobory czopowe, dogadzając potrzebom R. P., do skarbu Króla JM. wybrawszy jako naprędzej pan poborca nasz oddać będzie powinien. Które zezwolenie i postanowienie nasze ręką JM. p. Przecława Palczowskiego marszałka na ten czas naszego podpisane i zapieczętowane IchM. PP. braciej na to deputowanem in vim universalis do grodu oświecimskiego zlecieliśmy wnieść. W Zatorze dnia 16 sierpnia r. p. tysiąc sześćsetnego szesnastego. Przecław Palczowski marszałek koła rycerskiego księstw oświecimskiego i zatorskiego mp.

XCII. Sejmik deputacki województwa krakowskiego w Proszowicach 12 września 1616 r.

120. *Protestacya szlachty przeciw elekcyi deputata. W Krakowie 16 września 1616 r.*

Rp. 1. *Castr. Crac. Rel. t. 42 str. 1893—1896.*

Do urzędu i akt grodzkich starościńskich krakowskich przyszedszy urodzeni Samuel Taszycki z Lusławic, Stanisław Janowski z Opatkowic

[i] Piotr Wielowiejski z Wielgiej wsi swym i IchM. PP. Jana Glińskiego z Glinnika [i] Matiasa Taszyckiego z Lusławic na toż deputowanych, którzy przybyć nie mogli, imieniem, którzy są z sejmiku elekciej deputackiej od IchM. PP. rad, dygnitarzów, rycerstwa i braciej większej części na ten sejmik do Proszowic zgromadzonych ad infrascriptam manifestationem et protestationem naznaczeni, przed tymże urzędem (to jest urodzonem Wawrzyńcem Domaniowskim wicesgerentem i sędzią spraw urzędowych grodzkich krakowskich) errory w tej elekciej deputackiej przez niektóre IchM. pany bracia, którzy w większej gromadzie ludzi a w mniejszej liczbie ludzi osiadłych i do elekciej należących na ten sejmik przyjechali, popełnione jawnie deklarują i opowiedają tym sposobem. Naprzód bez baczenia aequalitatem politicam hurmem i gromadą wielką, nie znosząc się z IchM. pany senatorami i dygnitarzami, z stanem rycerskiem i z ziemiańskiem, i owszem wprzek reclamantibus et contradicentibus potioris et sanioris consilii omnibus JM. p. starostę sendomirskiego[1] z wrzaskiem i aklamaciami mianowali marszałkiem, na co zaraz tenże JM. p. starosta imo wolą i konsens wszystkich pozwoliwszy i onych niepozwoleniem i prośbą (aby tego z inwidią swą nie przyjmował) wzgardziwszy, okazią do różnego deputata wielką dał, i owszem wielu ludzi nieosiadłych, aby mianowali JM. p. starostę sandeckiego[2], JM. do tej elekciej suapte (będąc o to upomniany, aby tego nie czynił) przypuścił i głosy dawał i pisać kreski rozkazał. Zaczym i inszych ludzi zacnych wiele urażeni tym, że liberae voces oppressae, bez mianowania deputata odeszli i elekciej z nami nie skończyli. Obraliśmy jednak głosy jednostajnymi osiadłych i do elekciej wedle prawa pospolitego należących i ważnych ludzi JM. p. Melchiora Michałowskiego podstarościego krakowskiego, w prawie pospolitem biegłego i na trybunał województwa krakowskiego blisko przypadający bardzo potrzebnego i godnego i wielce w województwie naszem zachowałego i dobrze osiadłego człowieka. Co iż wszystko tak beło a nie inaczej, pod wiarą i sumnieniem naszym z rozkazania IchM. PP. braciej naszych na sejmik elekciej zgromadzonych, aby to beło wszystkim wiadomo, wiernie i prawdziwie odnosimy, żałując tego, żeśmy ludzie wolni przyśli na takie czasy, że potężniejszych konniwencią voces numerantur, non ponderantur, et dum plures, non valentiores, konkludują sprawy R. P. O co jakośmy się zarazem wszyscy w Proszowicach świadczyli, tak i teraz przed urzędem i akty niniejszemi oświadczamy a tę manifestacią modo praemisso urzędowi niniejszemu imieniem IchM. PP. braci naszej uczynioną rękami własnymi podpisujemy. Stanisław Janowski z Opatkowic mp. Samuel Taszycki z Lusławic mp. Piotr Wielowiejski z Wielgiej Wsi mp.

[1] *Lubomirski Stanisław.* [2] *Lubomirski Sebastyan.*

121. *Reprotestacya szlachty województwa krakowskiego przeciw protestacyi w sprawie elekcyi deputata. W Krakowie 20 września 1616 r.*

Rp. 1. *Castr. Crac. Rel. t. 42 str. 1927—1930.*

My niżej mianowani, ile nas na ten czas mogło być, których wiadomość o protestaciej przeciw zgodny w Proszowicach elekciej deputata[1] doszła, a że w niej nieuważnie i niebraterskie nas bracią swoją nieuszanowano, przyszedszy do urzędu tutecznego, naprzód żałujemy tego i dziwujemy się, że tamte osoby, które się protestowały, nierozsądnie i raczej lekkomyślnie uczynić i pisać to ważeli się, a przytem viceversa reprotestamur, taką sprawę o postępku tamtej elekciej dawając, że zszedszy się na miejsce zwyczajne i koło zasiadszy, wzywaliśmy wprzód JM. p. podkomorzego krakowskiego[2], aby nam marszałkiem na ten czas być chciał. Z czego gdy się JM. niesposobnością swoją prze chory wzrok wymówił, zgodnie o to JM. p. starosty sędomirskiego[3] prosieliśmy, który i podjął się tego nemine contradicente, owszem i sam p. Samuel Taszycki (który się w tamtej protestaciej naprzód napisał) tych słów użył: szkoda czasu trawić, proście raczej JM. p. starosty sendomierskiego, aby nam marszałkował. I tak wola i głosy nas wszystkich tam zgromadzonych wolno, jako kto i na kogo rozumiał, szły. Prosieliśmy naprzód JM. p. sądeckiego[4] wszyscy, aby się tej deputaciej podjął, jako i senator i człowiek wielki, aby był pro decore i autoritate tego pierwszego województwa na tamtem miejscu siedział. Ale się JM. niesposobnem zdrowiem wymówił, i abyśmy kogo inszego mianowali, prosił. I tak dalej sentencie swoje dawaliśmy. O osiadłości, mali ją kto albo nie, służyli albo wolny sobie, samli z siebie deputata mianuje, czy mu kazano, wzmianki żadny nie beło. Bo gdyby była, w samym p. Samuelu Taszyckiem (który tu w tem województwie osiadłości niema) toby się było nalazło i w tych drugich w protestacią wpisanych, że są służbami zaciągnięni. Kiedy potym vota liczyć przyszło, że JM. p. starosta sądecki[5] miał nawięcy, bo ludzie rozsądni, nikomu nieobowiązani, samę telko godność w starożytnem i cnotliwem człowieku upatrując, wolne JMci głosy swe przyjaźliwie dawali, i miał ich JM. siedmdziesiąt i ośm, przetochmy JMci deputatem mianowali i obrali i attestacią swoję na trybunał daliśmy JMci. Miałci też JM. p. podstarości krakowski[6] kresek czterdzieści i trzy, acz i te, kto mu dawał, nie pytaliśmy się (a beli przy ludziach służących i podpiskowie), więc nie wspomnieliśmy i tego, że człowiek nie tu urodzony, ale nowoprzychodzień, k temu sędzią ustawicznym spraw naszych w grodzie tutecznym będąc, chciałby na approbaty dekretów swych na trybunale na-

[1] *Ob. nr. 120.* [2] *Cikowski Stanisław.* [3] *Lubomirski Stanisław.*
[4] *Tarło Zygmunt.* [5] *Lubomirski Sebastyan.* [6] *Michałowski Melchior.*

ciągać. Ba i tego się przeć nie może, że jest służbami obowiązany. A że[a] według konstytuciej [i] zwyczajów z dawna zawsze u nas zachowałych, że pluralitas concludit, zostać się na tym urzędzie deputackim nie mógł ani może, coże te pany protestanty uraża? A to siebie i to swoje subiectum w przedsięwzięciach swych podeprzeć i pocieszyć chcą tą protestacią, opacznie ją napisawszy i rozwiązanem sumnieniem zawiązawszy. Bo wszytko nie tak, jak oni, ale tak, jako my napisaliśmy, działo się, ani potym żadny schadzki w kościele, milczkiem z niego wyszedszy, chybaby gdzie w gospodzie mieli. A że to tak jest, nie tak przestronem sumnieniem ani uszczypliwymi protestaciami, ale spolnemi ustnemi braci naszy, którzy tam beli, dowodami na pierwszem da Bóg jakiemkolwiek publicznem w województwie naszem zjeździe ukazać onym samym i światu, będąli tego po nas potrzebować, gotowiśmy, i na to się żałować, że się nam jasna krzywda i nierozsądne nieuszanowanie (choć się sami sanioris consilii napisali) od nich dzieje, żałując też tam na końcu tej protestaciej, że na takie czasy i niewolą przyśli, że ich opprymują, ale samiby siebie żałować mieli (jakoż privatim między nami żałują), i my ich żałujemy braterskie, że się w to wdali, a sobie gratulamur i cieszymy się z tego, że bez żadnych prywatnych respektów wolno z łaski Bożej publiczne odprawujemy sprawy. A tę protestacią naszą prawdziwą rękami swemi podpisawszy, niektórym z IchM. PP. braci do grodu odnieść i do ksiąg kazać wpisać poruczyliśmy w Krakowie. Stanisław Cikowski podkomorzy ziemie krakowski mp. Marcian Chełmski chorąży krakowski. Stanisław Lubomirski starosta sendomirski mp. Piotr Branicki z Ruszcza mp. Jan Gniewosz mp. Marcian Przyłęcki z Przyłęka stolnik krakowski. Piotr Zbylitowski [z] Zbylitowic. Stanisław Wielopolski z Wielopola ręką swą. Piotr Korzeński z Korzenny mp. Andrzej Jordan z Zakliczyna.

122. *Reprotestacya szlachty powiatu bieckiego przeciw protestacyi w sprawie elekcyi deputata. W Bieczu 26 września 1616 r.*

Rp. 1. *Castr. Biec. t. 168 str. 1062—1064, obl. 30 września 1616 r. przez Sebastyana Gładysza podstarościego sądeckiego.* — **2.** *Dzik. 2—22, nr. 123; kopia współczesna, bez daty i podpisów.*

My rycerstwo województwa krakowskiego a powiatu bieckiego niżej podpisani, dowiedziawszy się, że p. Samuel Taszycki z p. Stanisławem Janowskim i p. Piotrem Wielowiejskim uczynili protestacią w grodzie krakowskim[1] przeciw zgodnie obranemu deputatowi naszemu JM. p. staroście sandeckiemu[2], opacznie ją napisawszy, jakoby JM. p. starosta sandomierski[3] marszałkiem i JM. p. starosta sandecki deputatem nie per vota,

[a] *W tekscie*: Ale

[1] *Ob. nr. 120.* [2] *Lubomirski Sebastyan.* [3] *Lubomirski Stanisław.*

ale per acclamationes obran tam na ten czas być miał, zaczem chcieliby in dubium vocare deputata, bez którego strzeż Boże województwu naszemu pierwszemu, które zaraz na początku trybunału przypada, bardzoby źle być musiało i przykład tu dotąd niebywały stałby się propter temeritatem factiosorum kilku osób; czego się ostrzegając, acześmy tam na na tej elekcyi prze trudności każdy z nas swe różne nie mogli być, ale pewną wiadomość wziąwszy od IchM. PP. braciej tam będących, którzy się też tu z nami podpisują, więc i reprotestacią IchM. PP. urzędników przedniejszych krakowskich eo nomine uczynioną widziawszy[1], że się tam ta elekcia swem porządkiem, a nie tak, jako w zwyż mianowanej protestacij napisali, odprawowała i JM. p. starosta sądecki według konstytucij województwu temu o obieraniu deputata opisanych, przyjętych i dotąd zawsze w zwyczaju zachowałych, per pluralitatem votorum deputatem jest obrany, przyszedszy do grodu tutecznego podawamy imieniem IchM. PP. braci naszych tu podpisanych to pismo nasze, którem protestujemy się przeciw tak szkodliwemu i nigdy dotąd niebywałemu a nowemu błędowi tamtych kilku osób w protestaciej tamże wpisanych, które konstytucie dawne i zwyczaje zachowałe wzruszać i deputata przystojnie pluribus vocibus obranego albo znosić albo in dubium wokować chcą, oświadczając się i tak to mieć chcąc, aby tamta protestacia przeciw elekcij uczyniona żadnej wagi nigdy nie miała, owszem od każdego pacati animi człowieka słuszną naganę jako temere et invidiose napisana zawsze miała, którą i my zgodnie znosimy i reprobujemy, rękami się swymi podpisując i do tamtej reprotestaciej IchM. PP. urzędników przednich krakowskich we wszystkiem się przychylając, a onę in toto approbujemy. Działo się w Bieczu w poniedziałek przed św. Michałem bliski[2] r. p. tysiącznego sześćsetnego szesnastego. Sebastyan Gładysz podstarości sądecki imieniem swoim i drugich IchM. PP. braciej. Olbrych Rozen z Roznowa. Jan Potocki z Potoka ręką swą. Piotr Pieniążek z Krużlowy mp. Piotr Rozen z Roznowa mp. Mikołaj Gładysz z Szymborku mp. Bylina Jan Daniel z Leszczyn ręką swą. Stanisław Bylina z Leszczyn ręką swą. Bylina Jakób z Leszczyn. Rozen Krzysztof z Roznowa. Stanisław Janowski. Młocki Wojciech. Jordan Krzysztof [z] Zakliczyna. Pieniążek Jan z Krużlowy. Mikołaj Wielogłowski z Wielogłów. Grabania Kasper z Dobroniowic ręką swą. Krzysztof Więckowski z Więcków mp. Jędrzej Rozen z Roznowa. Jan Gawroński. Jan Gładysz [z] Szymbarku. Hermolaus Gładysz [z] Szymbarku. Gabriel Kempiński mp. Marcin Lisowski z Lisowa. Krzysztof Lisowski z Lisowa. Stanisław Gładysz z Szymbarku mp. Hieronim Żochowski mp. Jakób Wróblewski z Wróblowic mp. Jan Bladowski. Marcin Opatkowski z Opatkowic mp. Sebastyan Libicki

[a] *W tekście*: nie.

[1] *Ob. nr 121.* [2] *26 września.*

mp. Stanisław Swobodzki mp. Stanisław Lisowski z Lisowa. Adam Stroński [z] Stronia.

123. *Reprotestacya szlachty powiatu sądeckiego przeciw protestacyi w sprawie elekcyi deputata. W Nowym Sączu 1 października 1616 r.*

Rp. 1. *Castr. Sand. t, 113 str. 1663—1665; obl. 1 paźdz 1616 r. przez Krzysztofa Wielogłowskiego.*

My rycerstwo województwa krakowskiego a powiatu sandeckiego niżej podpisani, dowiedziawszy się, że p. Samuel Taszycki z p. Stanisławem Janowskiem i p. Piotrem Wielowiejskiem uczynili protestacią w grodzie krakowskim[1] przeciw zgodnie obranemu deputatowi naszemu JM. p. staroście sandeckiemu[2], opacznie ją napisawszy, jakoby JM. p. starosta sendomirski[3] marszałkiem i JM. p. starosta sandecki deputatem nie per vota, ale per acclamationes obrani tam na ten czas być mieli, zaczem chcieliby in dubium vocare deputata, bez którego (strzeż Boże) województwu naszemu pierwszemu, i które zaraz na początku trybunału przypada, bardzoby źle być musiało i przykład tu dotąd niebywały stałby się propter temeritatem factiosorum kilku osób; przeto się nam zdało tę naszę attestacią rękami swemi podpisaną przez niektórych z IchM. PP. braciej do grodu sandeckiego zapisać, którą to attestacią aprobujemy in toto reprotestacią IchM. PP. urzędników przedniejszych i inszych braci województwa tego eo nomine w grodzie krakowskim uczynioną[4] jako prawdziwie napisaną i to tu świadectwo nasze w swem grodzie czyniemy, że swem porządkiem według konstytuciej o obieraniu deputata województwu naszemu opisanych i zwyczajów z dawna zachowałych, nie per acclamationes ani przez żadne od braciej osobności i recessy, ale per pluralitatem votorum nostrorum, JM. p. starostę sandeckiego deputatem obraliśmy, i atestacią JM. na sądy trybunalskie napisawszy, IchM. PP. urzędnikom z JM. p. marszałkiem naszem podpisać i dać poruczeliśmy, praecavendo cum protestatione sufficientissima, aby takowe errory i teraz i na potym szkodzić nam nie mogły i sprawiedliwości nie trudniły, gdyby kto taki seditiosus nalazszy się, każdy przy swoim nominacie, choćby namniej krzesek miał, atestacie i protestacie czynieli, [pro] una sesia IchM. PP. deputatów wysełali z tą nadzieją, że wszytkim precz każą, czego pewniśmy, że IchM. PP. deputaci w Piotrkowie zgromadzeni nie uczynią, przeczytawszy atestacie, reprotestacie i te aprobacie nasze, które czyniemy etc. Jan Lutosławski pisarz grodzki sandecki mp. Andrzej Zborowski mp. Krzysztof Wielogłowski. Sebastian Bobowski. Przecław Marcinkowski z Marcinkowic. Stanisław Czerny z Witowic. Bernard Czerny z Witowic. Jan Stadnicki z Stadnik. Jan Białowodzki z Białowody. Mikołaj Domaradzki z Domaradza. Jan

[1] *Ob. nr. 120.* [2] *Lubomirski Sebastyan.* [3] *Lubomirski Stanisław.* [4] *Ob. nr. 121.*

Dąmbrowski. Piotr Stadnicki z Lichwina. Andrzej Mstowski ze Mstowa. Jan Mstowski ze Mstowa. Mikołaj Mstowski ze Mstowa. Jan Wierzbienta z Bielska. Marcin Wierzbienta. Mikołaj Kempiński. Jordan Andrzej z Zakliczyna. Piotr Rdzawski z Rdzawy. Jan Czermieński. Kaspar Ciołek Poniatowski. Adam Tabaszowski. Kaspar Łapka. Stanisław Wielogłowski. Samuel Wieruski. Marcin Wielogłowski. Adam Wielogłowski. Sebastian Wielogłowski. Piotr Rypnowski. Wojciech Wojakowski. Krzysztof Salowski. Grzegorz Tabaszowski. Józef Otwinowski. Jan Kozarowski. Stanisław Grabania. Marcin Grabania. Marcin Sendzimier. Gabriel Sendzimier. Jan Pielisz. Mikołaj Gładysz. Jan Wiktor. Piotr Zawadzki. Jan Zawadzki. Andrzej Lipski. Krzysztof Gaboński. Stanisław Gaboński. Jan Lutosławski. Jan Maszkowski. Mikołaj Chronowski. Olbrycht Kisielewski. Jan Bobowski. Andrzej Mlecki. Marcin Michałczowski. Przecław Salowski. Adam Salowski. Adam Ciołek Poniatowski. Andrzej Głazowski. Józef Wierzbienta. Przecław Wierzbienta.

XCIII. Sejmik województwa krakowskiego dla elekcyi podkomorzego w Proszowicach 19 lipca 1617.

Mikołaj Zebrzydowski wojewoda krakowski uniwersałem, datowanym z Krakowa 30 czerwca 1617 r., złożył sejmik województwa krakowskiego w Proszowicach na 19 lipca 1617 r. dla elekcyi czterech kandydatów na podkomorzego, a to: zaześciem z tego świata sławnej pamięci JM. p. Stanisława Cikowskiego podkomorzego krakowskiego, i *dodaje:* czego i dawniej nie zaniechałbym był uczynić, jedno że województwo pod ten czas się na trybunale sądziło, nie chciałem tedy, aby kto był od tego aktu ekskludowany. *Castr. Crac. Rel. t. 43 str. 1989—1991; obl. 30 czerwca 1617 r. Castr. Sand. t. 114 str. 414—416; obl. 10 lipca 1617 r. Castr. Biec. t. 169 str. 280—281; obl. 4 lipca 1617 r. — Z przedstawionych kandydatów król nadał urząd podkomorzego Stanisławowi Jordanowi; zapiska o złożeniu przez niego przysięgi na ten urząd 11 czerwca 1618 r. w Terr. Crac. t. 123 str. 545.*

XCIV. Sejmik przedsejmowy województwa krakowskiego w Proszowicach 2 stycznia 1618 r.

Król mandatem do Mikołaja Zebrzydowskiego starosty krakowskiego, datowanym z Warszawy 26 października 1617 r., złożył sejmik województwa krakowskiego w Proszowicach na 2 stycznia, sejmik główny małopolski w Korczynie na 23 stycznia, sejm walny w Warszawie na 13 lutego 1617 r. Castr. Crac. Rel. t. 43 str. 3024—3027; obl. 21 listopada 1617 r. Tylko zapiska o publikacyi z 12 grudnia 1617 r. Castr. Biec. t. 169 str. 514—515. — Legacya królewska na sejmiki Jag. nr. 166 k. 89—93^{v} i drugi raz k. 376—378°. Legacya i list królewski na te sejmiki ręk. Kórn. bez sygnatury, niepaginowany.

124. *Instrukcya dana posłom na sejm z sejmiku przedsejmowego województwa krakowskiego w Proszowicach 2 stycznia 1618 r.*

Rp.: 1. *Castr. Crac. Rel. t. 45 str. 213—239; obl. 25 stycznia 1619 r. (sic) przez Jakuba Damieckiego w imieniu Hieronima Przyłęckiego stolnika krakowskiego.* — 2. *Jag. nr. 166 k. 93—99; kopia współczesna. W tym tylko tekście artykuły są numerowane.* — 3. *Akad. nr. 1051 k. 88ᵛ—94ᵛ; kopia współczesna.*

Instrukcia IchM. PP., panu oświeconemu ks. Jerzemu Zbaraskiemu krajczemu koronnemu, sokalskiemu, prieskiemu(?) etc. staroście, Marcianowi Chełmskiemu z Chełma chorążemu, Hieronimowi Przyłęckiemu z Przyłęka stolnikowi, Samuelowi Dembińskiemu z Dębian podstolemu krakowskim, Andrzejowi z Rytwian Zborowskiemu, Janowi Dobkowi Łowczowskiemu, posłom na sejm walny koronny w Warszawie pro die tredecima februarii przypadający, z sejmiku proszowskiego die secunda ianuarii naznaczonego in anno millesimo sexcentesimo octavo dana.

IchM. PP. posłowie przy oddaniu wiernego poddaństwa naszego J. K. M. panu naszemu miłościwemu mają podziękować za to pilne o R. P. całości obmyślawanie i za przestrogi wszelakich niebezpieczeństw na Koronę przychodzących, winszując J. K. M. jako dobrego zdrowia, tak i fortunnego panowania i z potomstwem J. K. M. ku chwale imienia Bożego, ku ozdobie i sławie narodu naszego. Co odprawiwszy to odpowiedzieć mają, iż uważywszy te tak wielkie niebezpieczeństwa, które na Koronę następują, a nie chcąc deesse Ojczyźnie swej miłej, z tem PP. posły swe na ten sejm posyłamy, aby we wszystkim z stany koronnymi ante omnia o tych niebezpieczeństwach od J. K. M. nam przełożonych, zniósszy się z inszemi województwy, gruntowną obronę R. P. obmyślili. Na którą obronę pozwolić mają PP. posłowie za zgodnym pozwoleniem pobór jeden królewiczowi JM. Władysławowi na ten zaciąg wojny moskiewskiej, co czynimy oświadczając życzliwość naszę i miłość przeciwko królewiczowi JM., a drugi pobór mając wzgląd na niebezpieczeństwa koronne zostawujemy w dyspozyciej województwa naszego dla obrony naszej. A IchM. PP. posłowie nasi nie mają podawać poborcę do tych poborów zwyż mianowanych, ale nam powinni sejmik złożony z sejmu na poborcę przynieść we trzy niedziele po sejmie, a szafarza bądź na sejmie obrać, bądź obranie jego do sejmiku, jako i poborce, odłożyć [1].

1. Poruczamy IchM. PP. posłom, aby, przychylając się do praw dawnych w tej mierze opisanych, ni do czego w poselskiej izbie nie przystępowali ani przystępować pozwalali, ażby według tychże praw wakancie wszystkie dygnitarstw i urzędów koronnych porozdawać Król JM. raczył, zwłaszcza pieczęci obiedwie, podkomorstwo koronne i insze, któreby na ten czas wakowały, cnotę i wiarę ich w tem obowiązując.

[1] *Ob. universał poborowy z r. 1618, Vol. leg. III 344.*

2. A potem zlecamy to serio PP. posłom naszym, aby tym wszystkim JM., którzy się byli ochotnie osobami i dostatkami swymi z odwagą zdrowia na wszystkie niebezpieczeństwa przeciwko nieprzyjacielowi koronnemu dla Ojczyzny stawieli, aby im publico nomine za tę ochotę podziękowano było.

3. A przystępując do niebezpieczeństw na Koronę następujących i onym zabiegając, widziemy, iż za najazdem i wtargnieniem w wołoską i multańską ziemię pacta się z cesarzem tureckim łamią, na których tak wiele R. P. należy; potrzeba, aby jakie prawo było, iż ktoby się in futurum ważył, manifestis signis, wołoską i multańską ziemię najeżdżając, szkodził i pokój przez to łamał, ipso facto ma być infamis i dobra jego żeby były konfiskowane; o co instigator każdego takiego na trybunał powinien pozywać, który jeśliby tego nie uczynił, ma dwiema tysiącami grzywien penowany [być], a instigatora o niedbalstwo, jeśliby tego nie uczynił, każdemu na trybunał pozwać wolno o tę penę wzwyż mianowaną[1].

4. Hetmani co przedtem de consuetudine czynić zwykli byli, aby in posterum de lege to czynili, żeby dawali na każdym sejmie rationem suarum rerum gestarum, i co sumptami tymi, które R. P. na wojny obraca, sprawili, i czym ją pomnożyli.

5. Hetmani salvis praesentibus żeby dożywotni nie byli, ale tylko od sejmu do sejmu magistratum mieli; o czem się na sejmie ze wszystkimi województwy PP. posłowie znosić mają.

6. Hetmani i urzędnicy wojenni aby mieli forum na trybunale, jeśliby położeniem wojska pod majętnością szlachecką one zepsowali i poszkodzieli.

7. Inire rationes pilno ze wszystkimi województwy, aby do hordy ekspedycię uczynić, jeśliby cesarz turecki z Persem był zatrudniony, gdyż inaczej żadną miarą od Tatarów wolni być nie możemy.

8. Posła albo praesentem albo faktora człowieka aptum u Porty cesarza tureckiego mieć i żeby ze dwoje starostw obrócić na jego tam mieszkanie.

9. PP. posłowie nasi znieść się mają z inszymi województwy o pohamowaniu swejwoli kozackiej.

10. Aby J. K. M. według dawnego zwyczaju upominki Tatarom oddawał.

11. Pisarz kwarciany polny aby był przysięgły według konstytuciej, a jeśliby przysięgły nie był, aby liczba jego nieważna była.

12. Kwarta ex Prussia ducali kędy się obraca, PP. posłowie dowiedzieć się, i starać mają, aby na obronę R. P. dochodziła.

[1] *Ob. konst. z r. 1618*: Poena na tych, którzyby wołoską i multańską ziemię najeżdżali, *Vol. leg. III 323.*

13. Kwarta litewska aby do Korony była wydawana i do naszej kwarty znoszona.

14. Liczba wydatków poborowych i kwarcianych, a mianowicie z wydatku kwarty anni millesimi sexcentesimi quindecimi, aby na końcu sejmu, gdzie wiele zabaw na konklusiej sejmowej bywa, nie była odprawowana, ale zaraz na początku sejmu aby była zaczęta i dwie niedzieli przed konklusią skończona.

15. Iż na przeszłym sejmie przy czynieniu liczby z kwarty retenta przy p. podskarbim[1] zostały, aby R. P. przywrócone były, na co protestacia PP. posłów naszych zaszła.

16. Starostowie ukrainni aby na starostwach swych rezydowali a rotmistrze i żołnierze kwarciani z rot swoich na sejmy i na insze miejsca [nie] wyjeżdżali.

17. Żołnierz powiatowy aby był koniecznie do effektu przywiedziony.

18. A iż Kamieniec jest miasto ukrainne i podległe impetom nieprzyjacielskim, prosić o to J. K. M., aby jako nalepiej i naprędzej ufortyfikowane było.

19. A iż nas to obchodzi, że insze województwa w podatkach nierówno z nami pociągają, starać się o to mają PP. posłowie, żeby insze województwa, które na ekspedycię królewicza JM. nie oddały, aby się z nami porównały,

20. Aby król JM. wybrańcom rotmistrze dawał szlachcice osiadłe tamtegoż województwa, żeby w tym lepszy rząd był, niż po te czasy bywał, a żeby tych wybrańców aukcia być mogła, a jeśliby aukcia być nie mogła, aby certus perfectus numerus ich zostawał.

21. Aerarium publicum w Koronie aby było dla nagłego niebezpieczeństwa namówione.

22. Deputaci na trybunał aby byli dwoi, jedni w Piotrkowie, a drudzy w Lublinie, dla prędszej sprawiedliwości, coby cały rok na obudwu miejscach sądzili, a gdzieby to nie doszło, tedy dwóch deputatów aby województwo krakowskie miało.

23. Sprawa JM. p. Stanisława Morskiego z strony nagrody za wielkie merita jego, iż do tego czasu effektu swego nie wzięła, tedy IchM. PP. posłowie, mając to za jeden artykuł, nieodstępujący powinni efficere, aby mu poborca przyszły z poboru tego, który w województwie naszym zostać ma, pro necessitatibus Reipublicae dał tę sumę naznaczoną mu od lat kilku, a in defectu oddania wolno będzie p. Morskiemu i potomkom jego dochodzić na poborcy albo na szafarzu, którego swego obiorą[2].

24. PP. posłowie poprzeć tego mają, aby konstytucia anni 1617[3] o dziesięcinach, zgodną uchwałą sejmu in volumen legum wpisana, w swej

[1] *Daniłowicz Jan Mikołaj.* [2] *Ob. str. 366 art. 3.*
[3] *Błąd w dacie, sejmu w r. 1617 nie było.*

mocy zostawała i do egzekuciej przywiedziona była z tą deklaracią, iż na któreby dziesięciny po tej konstytucij dekreta którychkolwiek subselliorum zaszły mimo fundusze, zapisy, kontrakty utwierdzone wiecznymi księgami i roborowane, bądź też dekretami ziemskimi albo grodzkimi przysądzone, i w którychby dotąd duchowni za dekretami otrzymanymi in usu et possessione takowych dziesięcin nie byli, choćby jakie kontrakty między stronami o te dziesięciny roborowane actis quibusvis zaszły, aby takie wszystkie kauzy i dekreta i kontrakty ad compositionem inter status, której czas prędki po sejmie namówić i naznaczyć, według wzwyż pomienionej konstytuciej zawieszone były. A z takich procesów PP. starostowie aby żadnej egzekuciej nie czynieli [sub] ammissione capitaneatus, o co forum na trybunał inter causas officii.

25. Deputat aby był powinien przy IchM. PP. duchownych zasiadać przez wszystek trybunał województwa swego, przybierając do siebie piąciu inszych, których będzie rozumiał.

26. Sejmik korczyński, który po te czasy do skutku nie przychodził dla niezjeżdżania się tam PP. posłów, tedy do konstytucij pierwszych o tym uchwalonych przychylając się, do tego dokładamy: gdzieby który z PP. posłów tam się nie stawił, miejsca między PP. posły aby na sejmie nie miał, wyjąwszy to, aby który legali impedimento był zatrzyman, o czem nihilominus przez PP. kolegi swoje inszym IchM. tam będącym będzie powinien dać znać, przyczynę swego zatrzymania obwieściwszy.

27. Okazowanie aby nie było inaksze, jedno generalne po wszystkiej Koronie na jeden dzień złożone, forum o to naznaczywszy.

28. Dobra te, które na ekonomie wzięte są nad prawo pospolite w województwie krakowskim, prosić Króla JM., aby bene meritis rozdane były, ażeby się IchM. PP. posłowie spolnie zniósszy się z inszymi województwy tego poparli.

29. Aby komisie graniczne z kancelariej Króla JM. według starych praw i zwyczajów były dawane i komisarze ad petitionem actoris, a komisie aby nie były znoszone i in dubium wokowane, które są legitime otrzymane.

30. Iż PP. lustratorowie nad powinność swoję prawem opisaną turbują stan rycerski w dobrach ziemskich titulo et usufructu utwierdzonych, zruszając i prawa ich wieczności in dubium wokując, a nie należą według prawa jedno ad bona Reipublicae liquidi iuris regii, których dóbr liczba przez rewisie za uchwałą sejmu uczynione do wszystkich województw jest w[y]wiedziona, przeto PP. nasi posłowie starać się o to mają pilno, do żadnej rzeczy nie przystępując, ażby to konstytucią obwarowali cum poena et praefixione fori na trybunał na takie lustratory, którzyby się tego in posterum ważyć mieli. Tymże PP. lustratorom opisać sposób, w jakiej liczbie jeździć mają na lustracie i jako ich podejmować, także żeby lustraciej nad prawo opisane nie ekstendowali i dekretów pierwszych

lustratorów nie kasowali, i któraby się lustracia illegitima et insufficiens pokazała, aby nullius valoris była, a dobra wszystkie nullis exceptis aby były lustrowane. Insuper mają się IchM. PP. posłowie starać o decysią sejmową, jako się przywileje i dożywocia in solidum dane rozumieć mają, gdyż pro una eademque advitalitate censentur a PP. lustratorowie pro duabus przyjmowali.

31. Aby składne winne, województwu krakowskiemu od poborów odjęte, onemu było przywrócone i szafunkowi tegoż województwa aby podlegało.

32. Iż JM. p. starosta sendomierski [1], będąc od nas zgodnie szafarzem poborowym obrany [2], za zgodnym teraźniejszym zleceniem dał nieboszczykowi p. Janowi Krynickiemu kapitanowi [3] pod odjazd Króla JM. na Smoleńsk zostawionemu złotych dwa tysiące dziewięćset dwadzieścia i pięć i groszy siedmnaście a JM. p. podskarbi z tą kondycią JM. kwit napisał, gdzieby mu tego R. P. przy liczbie na sejmie nie przyjęła, aby JM. p. starosta skarb w tej sumie zastąpił i onej to oddać był do skarbu powinien, przeto jako na on czas wskazaliśmy to JM. p. staroście nieboszczykowi dać, tak i teraz powtarzamy tejże woli naszej i koniecznie IchM. PP. posłom poruczamy, aby ta suma JM. p. podskarbiemu była przyjęta, a JM. p. starosta sendomierski aby skarbowi w tej mierze nic winien nie zostawał, nawet ani tych pozwolonych poborów nie wydamy, gdyby JM. p. starosta albo JM. p. podskarbi o to miał trudność jaką, bośmy to dobrze zasłużonemu człowiekowi własny dług zapłacić kazali.

33. Iż od niemałego czasu wielką szkodę R. P. odnosi, że do tych czasów z dzierżaw Łomaz, Wojhinia i Kodyńca i wsi kilkudziesiąt do skarbu nie płacono kwarty, a to się rozgraniczeniem województwa podlaskiego działo, które od niemałego czasu nie dochodziło; ponieważ teraz z uchwały sejmu przeszłego [4] PP. komisarze zjechali i te dzierżawy Łomazy i Wojhin z przywilejów i restytucij z pamięci króla Augusta do Korony należeć komisią opisali, przetoż aby się dalsza szkoda Koronie nie działa, poruczamy to PP. posłom, aby, przywodząc do egzekuciej prawa pospolite o kwartę, prosili Króla JM., aby z tych dzierżaw kwartę płacić rozkazał, i tych, którzyby się przeciwni pokazowali, na tym sejmie sądził. A iż tym lustratorom zmarły dzierżawca nie dał się lustrować, tedy prosić mają, aby skarb koronny trzymał, aż się lustracia odprawi, a według dawnej za przeszły rok zapłacono było, i ta komisia dla lepszego ugruntowania u[a] tych, którzy są odgraniczeni, była konstytucią konfirmowana. PP. posłowie pilnie starać się mają. A iż się niektórzy najdują, że prywatnie przeciwko komisiej kopce porozsypywali, co się od książęcia

[a] *W tekście*: a.

[1] *Lubomirski Stanisław.* [2] *Ob. nr. 118.* [3] *Ob. str. 367 art. 4.* [4] *Z r. 1616, Vol. leg. III 311.*

pruskiego pokazało, i juryzdykciej koronnej przeciwią się, przeciwko takowym ktoby się nalązł, poena ma być namówiona.

34. Starać się o to mają PP. posłowie nasi, aby konstytucia anni 1588 w swej mocy zostawała o kadukach [1], a to z tej przyczyny, iż się tacy najdują, którzy kaduki upraszają na dziatkach niedorosłych szlachciców zacnych, do której ad revocationem diffamationis et refusionem damnorum mają przydać, iż taki kożdy siedzieć na [w] wieży na dnie rok i sześć niedziel, jako o głowę. A iż się tego ważył Wojciech Kaczkowski, który uprosił kaduk na potomkach p. Krzysztofa Buczyńskiego na Kujawach, ślachcica znacznie urodzonego w województwie naszem, przeto starać się mają, aby ten kaduk autoritate conventus kasowany był jako przeciwko prawu otrzymany był.

35. Iż niezgoda urosła między urzędnikami księstw zatorskiego i oświęcimskiego a województwa krakowskiego z strony miejsc i ferowania sentencij na sejmikach w Proszowicach, PP. posłowie nasi starać się mają, aby była decysia z strony miejsc ich, z którychby mieli wolne głosy mieć na sejmikach, każdego urzędnika ich po urzędnikach województwa krakowskiego, także żeby konstytucia [2], która przeciwko urzędom niektórym po inkorporaciej tychże księstw bez pozwolenia i wiadomości tamecznych obywatelów i posła uczyniona jest, nie była in praeiudicium ich, ale raczej żeby te urzędy in suo robore zostawały, gdyż przeciwko tej konstytuciej tak od posła przeszłego sejmu, jako od braciej tamecznej protestacie zaszły [3].

36. Iż za arendą wielickich żup od lat kilku sieła obywatelów województwa krakowskiego powierzyli sum niemałych p. Oleśnickiemu Andrzejowi żupnikowi dla poparcia i nakładu tej arendy, więc i zapłaty rat J. K. M., a raczej patrząc na asekuracią fidei publicae przez J. K. M. daną, aniżeli na posesią p. Oleśnickiego oglądając się, poruczamy PP. posłom za specyalny artykuł, aby jako w kole poselskim ta sprawa wniesiona i poparta z inszymi województwy była, taką instancią prośby uczynili do J. K. M., żeby J. K. M. sól i bałwany niedocięte przez p. żupnika, których jest kilkanaście tysięcy, także i beczek kilka tysięcy, w tych kredytach dłużnikom wydać rozkazał, albo za nakładem kredytorów tę sól wyciąć pozwolić raczył, a samego p. żupnika okrywszy klemencią Maiestatis Suae, choćby tam co retent J. K. M. zostało, czasom złym i niefortunnym przyczytawszy, uniżenie prosić, aby mu to było kondonowano i z tych retent kwit dany.

37. Frymarki wszystkie, którekolwiek zgodą stanów koronnych stanęły, aby perpetuum robur miały, a PP. Podlodowscy z sendomierskiej ziemie od pozwów instygatora o annihilacią frymarku swego od lat kil-

[1] *Vol. leg. II 1209.* [2] *Z r. 1609, Vol. leg. II 1674* [3] *Ob. str. 359 art. 13.*

kudziesiąt uczynionego aby za instancią PP. posłów wolni byli, mają to efficere PP. posłowie.

38. Gdyż p. bachmistrz wielicki, czyniąc dosyć powinnościom [i] urzędowi swemu, jako przedtem tak i teraz, daje znać o potrzebach wielickich, pokazując, że nieodwłocznego ratunku potrzebują, podziękowawszy J. K. M. za obmyślawanie przeszłych czasów o tym skarbie, instancią prędką PP. posłowie uczynić mają do J. K. M., prosząc pilnie, aby wejrzawszy w tak pilne potrzeby górne, tak temu nieomieszkanie J. K. M. zabiegając rozkazać raczył, jakoby do końca góry te poratowane być mogły. A iż też o p. bachmistrza i jego potomki idzie, gdyż na pilności, czujności i wczesnym opowiedzeniu jego nie nie schodziło i nie schodzi, aby assecurationis maioris causa a Republica kaucią jaką na przyszłym sejmie otrzymać mógł, z warunkiem, żeby prepedyciej żadnej[a] w urzędzie swym nie ponosił i przy powinnościach wedle praw swoich cale zachowan był, pilnie o to PP. posłowie starać się mają.

39. A iż według przywilejów swych gwarcy gór ilkuskich przedtem nie dawali więcej od cetnara ołowiu, jedno po dwa szelągów, a teraz już ode trzech lat po trzy grosze od cetnara płacą, z którymi iż ludzie stanu szlacheckiego wiele góry budują i nakład znaczną szkodą swoją przy nich wiodą, zlecamy to JchM. PP. posłom, aby serio o tym starali się, jakoby te trzy grosze zniesione, a oni przy przywilejach swoich zachowani byli, i przywileje ich warować konstytucią, aby w niczym potym naruszone nie były.

40. Na żadne daniny ani frymarki i wieczności R. P. aby nie pozwalała, PP. posłom to surowie zlecamy i rozkazujemy, aby tego przestrzegali.

41. Komisia do Węgier aby doszła i z sejmu komisarze aby byli naznaczeni.

42. JchM. PP. duchowni aby także czwartego roku, jako i świeccy, na trybunał elektami bywali.

43. Sól suchodniowa aby szlacheckiemu stanowi była przywrócona, która nam przez arendarze odjęta jest, o co forum do grodu sub poena decem quatuor marcarum.

44. Żydowie aby żadnych dochodów i podatków koronnych nie trzymali i niemi nie szafowali tak przez najmy, jako i insze sposoby, a którzyby się tego ważyli, żeby według prawa karani byli.

45. Który inwasią za jakimkolwiek prawa pretekstem bez urzędu grodzkiego violenter czyni, aby od wszystkiej sprawy swej, choć sprawiedliwej, dla swej wiolenciej odpadał et refusionem damnorum był powinien.

46. Aby z każdego województwa deputat z trybunału nie odjeż-

[a] *W tekście*: żadnych.

dżał ani się od sądu absentował, póki trybunału jego województwa stawać będzie, sub poena.

47. Któryby się czyim herbem pieczętował, szlachcicem nie będąc, jako ma być karany, penę namówić.

48. Miasto Kraków, częstymi egzakcyami i inszymi angariami znędzone, aby przy dwu szosach za szkody pod interregnum podjęte odpuszczonych i przy czopowym jednym na municią miasta tego naznaczonym według konstytucyej anni millesimi quingentesimi octuagesimi noni i prorogaciej jeszcze dawnej in anno millesimo sexcentesimo undecimo uczynionej na ten czas zachowane było, ażeby wydawszy raz ogółem szosy względem uchwalenia poboru, na które się tak kupcy, jako i rzemieślnicy składają, rzemieślnicy od rzemiosł, drudzy poborów nie płacili przykładem inszych wszystkich miast koronnych[1].

49. Iż za podniesieniem się srebra i talarów w większą cenę złotnicy nie robią robót srebrnych według dawnej próby krakowskiej, ale im dalej, tym podlejsze srebro robić muszą, tak iż ledwie nie połowica przysady w srebrze bywa, w czym nas PP. Krakowianie przestrzegają wszystkich; czemu zabiegając potrzeba, aby powagą sejmu cena srebra była postanowiona, a zatym też i próba złotnikom oznaczona.

50. Obwarować prawem, aby tej arendy, którą miał Bremer od J. M. p. podskarbiego, aby nikt inszy po jego śmierci, jedno p. chorąży województwa naszego[2] dotrzymywał.

51. Zagradzając ludziom młodym utrat, aby ordynacie wszystkim communiter wolnemi były.

52. P. Krzysztof Traniecki, będąc z przodków swych stanu szlacheckiego nam dobrze wiadomym spłodzony, którego ociec jurystą będąc w Krakowie się ożenił i tam mieszkając umarł, iż się obawia, aby to jemu i potomstwu jego co nie szkodziło, IchM. PP. posłowie staranie uczynić mają u J. K. M. za nim, aby był ad pristinum statum nobilitatis przyjęty.

53. Plenipotencie jakie mają być, aby to lepiej objaśniono było.

54. Króla JM. przestrzedz, aby olborę olkuską znowu lustrowano dla aukciej kwarty lepszej, która może być z tamtych prowentów.

55. Deliberacie zadworne aby praefixum tempus miały.

56. O korce i miary penę większą włożyć na wszystkie miasta i forum naznaczyć.

57. IchM. PP. posłowie serio upomnieć się mają, aby IchM. PP. duchowni w żupach urzędów nie mieli ani nimi rządzili.

58. Względem dóbr ziemskich ktoby mimo prawo gdzieindziej a nie do ziemstwa kogo chciał pozwać, taki ma mieć forum na trybunał inter causas officii sub poena ducentarum marcarum.

[1] *Ob. str. 282 art. 59, str. 323 i str. 338 art. 49.* [2] *Chełmski Marcyan.*

59. Obwarować to, że jeśliby który sędzia umarł przed dościem swego województwa na trybunale, żeby, mając respekt na pracę jego, te koce, które jemu przychodziły, aby potomkom jego a nie PP. trybunalistom należały.

60. Iż ziemskie księgi są wiotche i na niektórych miejscach dla dawności podarte, aby sumpt i deputaci do przepisania ich naznaczeni byli i miejsce ich chowania lepsze aby było naznaczone.

61. Iż starostowie jurysdykciej swojej nad bannitami nie egzekwują, aby była poena ich podwyższona.

62. Po wina aby nie jeżdżono do Węgier nullo excepto, penę namówić, a beczki aby wizerowane były tak, żeby każda cztery bareły wynosiła, to do tego przyłożywszy, że w szlacheckich dobrach pan dziedziczny wizerów przestrzegać ma, a w królewskich starostowie pod winą sta grzywien w statucie opisaną.

63. Gdyż na pokoju wnętrznym wszystko prawie należy, tedy PP. posłowie gorąco o to J. K. M. prosić mają, aby na tym sejmie jako najgruntowniej z całością praw i przysiąg królów IchM. PP. naszych obwarowany był, jakoby zgoda i miłość spólna zatrzymana była, za czymby tym pilniej a wszyscy społem Ojczyźnie usługować mogli.

64. Prawo de cortesanis aby było reasumowane krom tych, którzy są na posłudze K. J. M. i R. P.

65. Aby PP. sądowi in genere wszyscy deputatami na trybunał nie bywali.

66. Żydowie aby extra forum competens nie byli pociągani krom IchM. PP. wojewodów, przed którymi stawać mają, a nie przed inszym żadnym sądem ani trybunałem.

67. Ktoby na kim o cygany i o myto prawo do banniciej przewiódł, aby jej nie mógł publikować, jedno in proprio districtu; także proces kładzienia pozwów in proprio foro być ma.

Petita.

1. Za p. Mikołajem Pieniążkiem aby tu w Koronie bez apelaciej do Rzymu z ks. opatem czyżyckiem, który go na dobrowolnej drodze kijem pobił, sądzony był.

2. Zlecamy też to IchM. PP. posłom naszym, aby wnieśli prośbę wprzód do IchM. PP. senatorów, a potem z IchM. do J. K. M. za pany Józefem Cieklińskim, Krzysztofem Jajkowskim, Waleryanem Sławskim, Mikołajem Białoskórskim, aby onym J. K. M. clementiam suam regiam pokazać raczył.

3. Także za p. Stanisławem Suliszewskim, żeby od pozwów sejmowych, które są wydane nań od instygatora K. J. M., wolnym został.

4. Za p. Zygmuntem Jordanem, aby mu wieś Stróżna[1] na skarb wzięta przywrócona była, gdyż czopowego po ojcu swym nie dotrzymał, w którego reszcie wzięta mu jest.

5. Jest to nam wiadomo wszystkim obywatelom województwa krakowskiego, iż przed lat najwięcej ośmią gościniec węgierski, który z Nowego Targu idzie, obrócony jest przez grunty majętności rabskich i jawornickich JM. P. stolnika krakowskiego[2], przez co wielką szkodę w rolach i łąkach jako on sam, tak daleko więcej poddani jego w piąci wsiach ponoszą; przeto poruczamy IchM. PP. posłom naszym, aby instancią do J. K. M. i ad ordines ją za JM. uczynili, aby J. K. M., pojrzawszy na jego szkody i koszty w poprawianiu dróg, myto mu brać od furmanów pozwolić raczył.

6. Za JM. p. Stanisławem[a] Cikowskim aby PP. posłowie nasi, jeżeliby tego potrzeba była, za nim do J. K. M. intercedowali.

7. Za JM. p. Siecińskim prosić K. JM. o list, aby mu konie bezprawnie i gwałtem pobrane na Karniowie w Ślązku, które przedawać wiedziono, wrócone były.

8. Za p. Wojciechem Rytarowskim, aby infamia jego była zniesiona, gdyż się z stroną pojednał.

9. Za potomki p. Ruckiego człowieka R. P. zasłużonego przyczynić się do J. K. M., aby zasłużone ojca ich wydane im z skarbu było.

10. Za wielebną panną ksienią konwentu buskiego, która pilno prosi, aby to miasteczko ze wsiami do tego klasztoru należącymi, przez żołnierza zniszczone, od spy i robocizn starostom należących wolne było.

11. Za wielebnym ks. proboszczem krzyżanowskim, żeby jego wieś, która ze wszystkimi gumnami zgorzała, od poboru i czopowego do lat sześci wolna była.

12. Za konwentem klasztoru imbramowskiego panieńskiego uczynić do Króla JM. gorącą instancią, aby robocizna słomnicka z Tarnowej wsi dziedzicznej tego klasztoru według prawa dawnego i dekretów sejmowych dwóch zniesiona była, gdyż wielkie przez tę robociznę ta wioska odniosła zniszczenie, a klasztor to ubogi jest barzo.

13. Za konwentem starosądeckim klasztoru panieńskiego aby prawa ich, które mają na Barcice[3], na tym sejmie rewidowane były.

14. Za konwentem toruńskich Dominikanów, którzy w krzywdach swych za uporem PP. Torunian według pierwszej komisiej sprawiedliwości nie odnieśli, przeto proszą, aby K. JM. znowu komisią wydać kazał tak, że, nie mając słusznego pozywania, tenże konwent usilnie prosi, aby daniną wieczną młynik nazwany Duleto *(?)*, klasztorowi temuż

[a] *Tylko w Jag.*

[1] *Wieś obecnie w pow. grybowskim.*

[2] *Przyłęcki Hieronim.*

[3] *Barczyce wieś obecnie w pow. nowosądeckim.*

przyległy i w possesią od niego wzięty, onemu ab omnibus ordinibus aby dany był.

15. Za miastem Tarnowem książąt IchM. Ostrowskich, aby od podatków wszelakich do lat sześci wolne było, gdyż przeszłego roku wszystko w niwecz zgorzało; toż miasto o wolność na myta prosi.

16. Za miastem Sączem, które, niedawnych czasów przez ogień zniszczone, przez teraźniejsze lustratory bez respektu długim tam mieszkaniem uciążone, o dalszą libertacią prosi i o approbacią sejmową na przywileje ich, które mają na prowenta i czynsze miastu temu należące.

17. Za miastem Grybowem, aby wolność miało od myt i ceł, jako insze koronne miasta.

18. Za miasteczkiem Uściem, które przez ogień zniesione, o prolongacią; także libertaciej prosi.

19. Za JM. P. Krzysztofem Pieniążkiem, aby sprawa jego, która mu do przywileju Kazimierza czwartego intentowana jest, prosić, iż Kazimierz żaden czwarty w Polsce nie panował, [by] nullius valoris była i proces exinde był kasowany.

20. Revisiae: Akademia Krakowska we wsi Bieńczycach[1] i p. Eleasar Rozen we wsi Bukowcu[2], p. Jan Łowczowski Dobek we wsi Dąbrowie, p. Daniel Bylina we wsi Wojnarowej[3], p. Andrzej Miękicki, iż koszty wielkie w naprawach dróg i w budowaniu mostów [ponoszą], o rewizią proszą[a].

Salvis iuribus et immunitatibus Ecclesiae et providendo, ne quid Respublica detrimenti capiat, tum exceptis articulis de decimis, de foro, de compositione et consuetudinibus spiritualium iudicum hactenus in tribunali Regni observatis in aliquo repugnantibus subscribo Martinus Szyszkowski episcopus Cracoviensis mp. Z tymiż kondyciami na zgodę wszystkich stanów odzywający się [Mikołaj Zebrzydowski] wojewoda i generał krakowski mp. Hieronim Przyłęcki z Przyłęka s[ędzia] krakowski, marszałek koła rycerskiego, mp. Paweł Marchocki starosta czchowski mp. Marian Przyłęcki mp. Marcin Oraczowski z Przybysławic mp. Stanisław Cikowski z Wojsławic mp. Samuel Taszycki z Lusławic mp. Hieronim z Moskorzowa Moskorzowski mp.

XCV. Sejmik posejmowy województwa krakowskiego w Proszowicach 2 maja 1618 r.

Universał poborowy z r. 1618 oznaczył sejmik posejmowy województwa krakowskiego na obranie poborce *w Proszowicach na 2 maja 1618 r., a sejmik księstw za-*

[a] *Jag. i Akad. tylko dotąd sięgają.*

[1] *Bińczyce, wieś obecnie w pow. krakowskim.*

[2] *Mowa zapewne o wsi Bukowcu obecnie w pow. grybowskim.*

[3] *Wieś obecnie w pow. grybowskim.*

torskiego i oświęcimskiego na trzy dni przed tamtym sejmikiem. Vol. leg. III 344. Król też uniwersałem, datowanym z Warszawy 3 kwietnia 1618 r., złożył ten sejmik w Proszowicach na 2 maja 1618 r. Castr. Biec. t. 179 str. 653—654; obl. 20 kwietnia 1618 r. Po tym sejmiku nie odszukano żadnych aktów.

XCVI. Sejmik województwa krakowskiego w Krakowie 9—10 sierpnia 1618 r.

Sejmik ten złożony został przez wojewodę krakowskiego Mikołaja Zebrzydowskiego, ob. nr 125.

125. *Uchwała sejmiku województwa krakowskiego w sprawie obrony. W Krakowie 10 sierpnia 1618 r.*

Rp.: 1. *Castr. Crac. Rel. t. 44 str. 1806—1811; obl. 11 sierpnia 1618 r. przez Samuela Rzeszowskiego.* — 2. *Castr. Biec. t. 169 str. 852—855; obl. 14 sierpnia 1618 r. przez Krzysztofa Romera.* — 3. *Castr. Sand. t. 114 str. 1152 — 1156; obl. 14 sierpnia 1618 r. przez Stanisława Gładysza.*

My senatorowie, urzędnicy ziemscy i wszytko rycerstwo województwa krakowskiego, którzyśmy się tu (ile krótkość czasu zniosła) do Krakowa na wczorajszy dzień stawili, iż gdy nie jeno wieści, ale i tak dalekie w kraje ruskie wojska tatarskiego wtargnienie, które (jako więźniowie jeich sprawę dawali) i o Krakowie pytało się, z drugiej strony wiadomość od ludzi pewnych przychodziela, że z Stryja przez Biesczad przeprawując się sabbatowie tu do nas zmierzać chcieli, Jaśnie Wielmożny JM. p. Mikołaj Zebrzydowski z Zebrzydowic wojewoda generał krakowski i śniatyński etc. starosta, nie chcąc i Ojczyźnie i nam braci swej deesse, obesłać nas listami swymi raczeł, oznajmując o tych takich niebezpieczeństwach, a przytym nas tu do Krakowa wzywając, abyśmy nie jeno siebie, ale też i tamtej braciej naszej strapionej podług największej możności swej ratować mogli. Tedyśmy się tu jedni sami przez się a drudzy, jako niektórzy z IchM. pp. senatorów, przez posły swe stawili. A naprzód podziękowawszy JM. p. wojewodzie, naszemu miłościwemu panu, za tę czułość i w powołaniu swojem pilność, teśmy między sobą rzeczy zgodnie namówili i postanowieli, to jest:

1. Abyśmy za tydzień pobór wszyscy zrzucieli według kwitów starych anni millesimi quingentesimi septuagesimi octavi wedle uniwersału anni millesimi sexcentesimi undecimi[1], do którego się in toto referujemy, po złotemu z łanu, a do tego i insze accidentia w tym poborze mianowane krom samego czopowego. Mianowicie też żydowie mają dać

[1] *Vol. leg. III 49 i n.*

pro hac vice złotych trzy tysiące, których jeśliby się oddać zbraniali, tedy pogłówne zwyczajne według uniwersału poborowego wydać będą powinni. Za który pobór mają być żołnierze tak jezni, jako i pieszy, przyjęci dla opatrzenia miejsca tego stołecznego, jako i wyprawienia posiłku do obozu, co wszytko ma iść wedle ordynacij JM. p. wojewody krakowskiego, który ma i te żołnierze rozrządzić i IchM. pp. rotmistrze naznaczyć, jako i starszego jeim do wojska idącym podać. A podług tejże ordynaciej JM. p. poborca, któregośmy z pośrzodka siebie naznaczyli, to jest JM. p. Adam Janowski, tym poborem powinien będzie szafować, a ten p. poborca będzie powinien na okazowaniu przyszłym in facie braci wszytkiej liczbę z tego poboru uczynić i tamże od braci kwit otrzymać.

2. Oglądając się też na jakie dalsze niebezpieczeństwo R. P., postanowiliśmy sobie okazowanie województwa naszego pro die 24 septembris, które na zwykłym miejscu za Kaźmierzem być ma, z którego okazowania ruszyć się będziemy powinni tam, gdzie się największa potrzeba R. P. tego ukaże, jako też i pospolite ruszenie, jeśliby tego J. K. M., nasz m. pan, województwu sendomirskiemu pozwolić raczeł.

3. W czym jako i o approbacią tego naszego postanowienia, tudzież o pozwolenie tego poboru z dóbr swojeich prosząc, posyłamy do J. K. M., naszego m. pana, IchM. pp. Pawła Marchockiego starostę czchowskiego [i] p. Jana Popowskiego, którzy te wszytkie rzeczy przełożyć i potrzeby jeich ukazać mają. Zaczem nie wątpiemy, że to od J. K. M., naszego m. pana, pochwalono i approbowano będzie.

4. Do JM. ks. biskupa krakowskiego [1], naszego m. pana, też posyłamy IchM. pp. Zygmunta Kotkowskiego [i] Jerzego Obałkowskiego, którzy JM. podziękować mają, że się tu JM., nie mogąc sam prze wielkie i ważne przyczyny do nas przybyć, przez posła swego do tych konsultacej stawić i pismem swem deklarować raczeł, chcąc na tym wszytkim przestać i tego popierać, coby od nas postanowiono beło, zaczem nie wątpiemy, że przyłożenie się do tego poboru od nas postanowionego z dóbr wszytkich duchownych JM. aprobować i klerom do tego przywieść będzie raczeł, o co JM. pilno prosić mają.

5. Co aby tym prędzy do wiadomości Jeich Mości wszystkich doszło to postanowienie nasze, do grodów wszytkich województwa tego podać naznaczyliśmy IchM. pp. posły swoje, to jest do krakowskiego JM. p. Samuela Rzeszowskiego, do sandeckiego JM. p. Krzysztofa Romera, do bieckiego JM. p. Stanisława Gładysza, do oświecimskiego JM. p. Aleksandra Łukowskiego, którzy w niedziele przyszły zarazem odprawić to mają.

Działo się na Zamku krakowskim die decima augusti r. p. tysiącz-

[1] *Szyszkowski Marcin.*

nego sześćsetnego ośmnastego. Mikołaj Zebrzydowski wojewoda [i] generał krakowski. Andrzej Zborowski kasztelan oświęcimski. Stanisław Jordan z Zakliczyna podkomorzy krakowski. Jan Zebrzydowski starosta lanckoruński. Stanisław Witowski chorąży łęczycki, wielgorząca krakowski. Paweł Marchocki z Marchocic starosta czchowski. Mikołaj Borek. Jan Szypowski z Biały. Sebastian Grodecki. Jan Popowski. Jan Bełchacki. Stanisław Gładysz. Stanisław Bełchacki. Andrzyj Niewiarowski. Jakub Osmolski. Andrzyj Kmita. Samuel Niewiarowski. Adam Jordan. Kasper Jordan. Zygmunt Tarło. Samuel Rzeszowski. Paweł Raszowski. Seweryn Niewiarowski. Krysztof Morztyn z Raciborska starosta filipowski. Jan Siemichowski. Adam Oraczowski. Adam Janowski z Opatowic. Albrycht Wylezyński vicesgerent krakowski. Jakub Lasocki. Krysztof Bełchacki. Zygmunt z Rudułtowic Kotkowski. Ambroży Rubinkowski. Hieronim Kazanowski pisarz grodzki krakowski. Stanisław Maciejowski. Krysztof Romer. Mikołaj Siemianowski. Jan Gliński z Glinnika. Aleksander Łukowski. Stanisław Korzeński z Korzenny. Andrzej Staszkowski. Wawrzyniec Pawęcki. Piotr Paszkowski borgrabia zamku krakowskiego. Kasper Gliński z Glinnika. Olbrycht Zolewski. Krysztof Postękalski. Hieronim Filipowski. Gerzy Obałkowski. Sebastian z Słupej Słupski. Swatopełk Michał Chłopicki z Chłopic. Sebastian Romer z Wierzbicze. Walerian Krzepicki. Łukasz Gniewek. Andrzej z Wojnarowy Wojnarowski mp.

126. *Protestacya szlachty powiatu czchowskiego przeciw uchwale sejmiku krakowskiego o obronie. W Nowym Sączu 16 sierpnia 1618 r.*

Rp. 1. *Castr. Sandec. t. 114 str. 1156—1159; obl. 16 sierpnia 1618 r.*

My rycerstwo i obywatele w województwie krakowskim powiatu czchowskiego w Sanczu dnia dzisiejszego zgromadzeni, powziąwszy wiadomość de laudo quodam et universali privato[1] przez dwu IchM. pp. senatorów i inszych w uniwersale ich opisanych, w Krakowie zgromadzonych, o podatkach i inszych jego punktach tam wyrażonych contra ius publicum uchwalonym i do akt grodzkich krakowskich wprzód a potym tutecznych grodu naszego podanym, solenniter przeciwko uniwersałowi temu i kondyciom jego animis et sententiis concordes reprotestujemy się sposobem tym, iż my tejże (co i ci, którzy to prywatnie stanowili) miłości in bono publico augendo et patria defendenda będąc, niebezpieczeństwa koronne upatrując i nam samym w razie tym nie chcąc deesse, gotowiśmy to wszystko, coby i potrzeba Ojczyzny i powinność nasza przeciwko niej ukazowała, wykonać, jednak na uniwersał i laudum ich jako privatum i contra ius commune uknowane nie zezwalamy, i owszem ono impugnujemy, stąd iż pobór i podatki jakieś (w liczbie

[1] *Ob. nr 125.*

nie wszystkich powiatów zjechawszy się, irrequisitis et absentibus nobis palatinatus eiusdem incolis) na nas (którego prywatne składanie nigdy ani z prawa ani z zwyczaju nie beło, obrone tylko Krakowa, poniechawszy insze bliskie impetów nieprzyjacielskich tego powiatu obywatele i miasta pograniczne, dogadzając) uchwalili i do wybierania poborce między sobą obranego podali; których poborów i podatków, iż są privatis sensibus et consiliis uchwalone, occurrendo exemplis, aby te podatki publico bono et commodo raz znowu privatim a privatis et in privatis locis pozwalane, a potym na wszystkich nas wewleczone nie były, nie przyjmujemy, i owszem firmissime (tego nie pozwalając) in propositis stojemy, pospolitemu ruszeniu[a] nie względem ich uniwersału prywatnego, ale, stojąc przy prawie pospolitem, (jako prawem a zwyczajem) utartemu [w] obronie Rzeczypospolitej, zdrowemu i potrzebnemu, resistencijej nie dajem, i owszem na nie (gdy przez J. K. M., którego mocy podległo, pozwolenie będzie) gotowiśmy. Na insze intermedia et alia puncta tego uniwersału jako iuri communi contraria nie pozwalamy, i owszem one jako prywatne tą reprotestaciją spierając z siebie składamy i przeciwko temu uniwersałowi i laudo privato, nie chcąc nic inconvenienter na Ojczyznę, samych siebie i bracią swą zaciągać, iterum atque iterum reprotestujemy się, ofiarując się na koniec Ojczyźnie et tranquillitati publicae conservandae pro posse et facultatibus nostris za ukazaniem potrzeby Rzeczypospolitej non deesse. Której reprotestacijej i declaracijej naszej JM. p. Andrzejowi Jordanowi z Zakliczyna komornikowi granicznemu czchowskiego i bieckiego powiatów do akt grodzkich krakowskich podanie, aby tym, którzy patriae inconvenientia prywatnie stanowili, wiadoma była, i pod approbacią J. K. M., jeśli jaka na to nastąpiła, (gdyż nie za zezwoleniem wszystkich nas to działo się), nie podpadła, zlecamy i onego na to prośbami swemi uczciwszy deputujemy. Co wszyscy dla większej wagi podpisem rąk naszych utwierdzamy. Działo się w Sanczu die decima sexta augusti roku pańskiego tysiącznego sześćsetnego ośmnastego. Krysztof Wielogłowski podstarości sandecki. Jan Lutosławski pisarz grodzki sandecki. Przecław Marcinkowski. Władysław Jordan z Zakliczyna. Andrzej Jordan z Zakliczyna komornik graniczny powiatów czchowskiego i bieckiego. Piotr Zawadzki. Jan Wierzbienta z Naszoczowic. Jan Kempieński. Samuel Przyborowski. Kasper Łapka z Łapanowa. Stanisław Wielogłowski. Adam Wielogłowski. Zygmunt Stradomski z Stradomia. Adam Tabaszowski z Tabaszowej. Stanisław Kozarowski. Jan Maszkowski. Jan Zborowski ze Zborowa. Przecław Tabaszowski. Stanisław Kempieński. Sebastian Uchacz. Cyprian Leszyński. Mikołaj Bobowski. Krzysztof Marek z Bedzieszyny. Olbrycht Kisielowski. Jan Bobowski. Sebastian Bobowski. Sebastian Kozarowski. Kasper Bojanecki. Paweł

[a] *W tekście*: pospolitem ruszeniem.

Krzesz Wojciech Młocki. Alexander Sieracki. Stanisław Bobowski. Heliasz Trębecki. Marcian Przyborowski. Sebastian Rokosz. Marcin Kącki. Stanisław Wielogłowski. Mikołaj Bobowski z Bobów. Jarosz Trzebicki Zawisza. Alexander Wielogłowski. Jan Bylicki Belina. Jerzy Daniel z Leszczyn. Jan Bylina z Leszczyn. Mikołaj Rozen z Roznowa. Adam Grabania. Stanisław Bylicki. Franciszek Milner. Jan Zawadzki z Zawady. Piotr Rozen z Roznowa. Stanisław Białowodzki. Jan Pieniążek z Kruzlowej. Ludwik Kempieński. Samuel Krowicki. Mikołaj Chronowski. Stanisław Złocki. Jan Błoński. Stefan Wierzbienta. Wojciech Kempanowski.

XCVII. Sejmik przedsejmowy województwa krakowskiego w Proszowicach 11 grudnia 1618 r.

Król mandatem do starosty krakowskiego Mikołaja Zebrzydowskiego, datowanym z Warszawy 25 października 1618 r., złożył sejmik województwa krakowskiego w Proszowicach na 11 grudnia 1618 r., sejmik główny w Korczynie na 2 stycznia, a sejm walny w Warszawie na 22 stycznia 1619 r.: że różne tak od pogan, jako i z innych stron R. P. zachodzą niebezpieczeństwa i trudności, którym inaczej zabieżeć się nie może, tylko publico consilio. *Castr. Crac. Rel. t. 44 str. 2343–2345; obl. 5 listopada 1618 r. Takiż mandat do starosty sądeckiego Sebastyana Lubomirskiego z tejże daty Castr. Sand. t. 114 str. 1329–1331; obl. 10 listopada 1618 r. Takiż mandat do starosty oświęcimskiego, składający sejmik księstw zatorskiego i oświęcimskiego w Zatorze na 7 grudnia 1618 r. Castr. Osv. t. 62 str. 2329–2330. Publikacya 13 listopada 1618 r. Castr. Osw. t. 58 str. 698–699. — Legacya królewska na sejmiki z 12 października 1618 r. Kras. nr 313 k. 136–142^{v}. Jag. nr 166 k. 101–106. Kurn. ręk. niesygnowany. Dzik. 2–22 nr 101.*

127. *Instrukcya dana posłom na sejm z sejmiku przedsejmowego województwa krakowskiego w Proszowicach 11 grudnia 1618 r.*

Rp.: 1. *Bibl. Jag. nr 166 k. 107–110^{v}, kopia współczesna.* — 2. *Bibl. Jag. nr 166 k. 380–381^{v}; kopia współczesna, tekst niezupełny.* — 3. *Czart. ręk. 110 (Teki Naruszewicza) nr 57 str. 233–234; tekst bardzo silnie skrócony, bez petitów.*

Instrukcia IchM. PP. Marcianowi Chełmskiemu z Chełmu chorążemu krakowskiemu, Mikołajowi ze Żmigroda Stadnickiemu podczaszemu sanockiemu, Franciszkowi z Dębian Dębińskiemu, Mikołajowi z Korytna Korycińskiemu, Pawłowi z Marchocic Marchockiemu staroście czchowskiemu, Janowi z Wronowa Gniewoszowi, posłom na sejm walny koronny w Warszawie pro die 22 ianuarii przypadający, z sejmiku proszowskiego die 11 decembris naznaczonego in anno 1618 dana.

IchM. pp. posłowie przy oddaniu wiernego poddaństwa naszego J. K. M., panu naszemu miłościwemu, mają podziękować za to pilne o R. P. obmyślawanie i za przestrogi wszelakich niebezpieczeństw na Koronę przy-

chodzących, winszując J. K. M., panu naszemu miłościwemu, jako dobrego zdrowia, tak fortunnego panowania i z potomstwem J. K. M. ku chwale imięnia Bożego i ku ozdobie i sławie narodu naszego. Co odprawiwszy, to opowiedzieć mają:

1. Iż uważywszy tak te niebezpieczeństwa, które na Koronę następują, a nie chcąc deesse Ojczyźnie swej miłej, z tym PP. posły swe na ten sejm walny posyłają, aby ze wszystkiemi stany koronnemi ante omnia o tych niebezpieczeństwach od J. K. M. nam przełożonych zniosszy się, gruntowną obronę R. P. obmyślili, na którą obronę pozwolić mają PP. posłowie poborów trzy a czwarty królewicowi J. M., jednak jeśli żeby insze województwa tak wiele nie pozwalały, PP. posłowie nasi z nimi zgodzić się powinni będą, jeśli żeby też więcej poborów insze województwa pozwalały dla następujących na R. P. niebezpieczeństw, odnieść to nam PP. posłowie mają na sejmik, który pro die 9 aprilis przynieść nam mają, a my deesse Reipublicae żadną miarą in eo passu nie będziem chcieli. Szafunek jednak tych poborów przy nas zostawać ma, które na powiatowego żołnierza obracać się mają. Elekcia poborów i rotmistrzów na tymże sejmiku przy nas zostawać będzie, jednakże rotmistrze sowicie obrani będą, a z tych K. JM., którzy się J. K. M. zdać będą, aprobować będzie raczył. Które pobory wydać powinni będziemy dwa w sześć niedziel po sejmie, a dwa na blisko przyszły ś. Jan. A jeśliby impetu nieprzyjacielskiego ten żołnierz pieniężny powiatowy wstrzymać nie mógł, inszego ratunku nie widzimy, tylko samo pospolite ruszenie. Przeto okazowanie sobie składamy pro die 1 maii pod Kazimierzem u Krakowa, na które aby wszystkie stany koronne pozwoliły, starać się mają PP. posłowie. A jeśliby tego u inszych województw efficere nie mogli, województwo nasze omnino je mieć chce, żeby zawsze gotowy nieprzyjacielowi nagłemu odpór dać mogli, a któryby z obywatelów pod ten czas okazowania personalem actum miał na trybunale, ma wziąć atestacią JM. p. wojewody krakowskiego, zaczym nie będzie podpadał in poenas legum. Z wybrańców wielkaby pomoc do obrony być mogła. Przeto niech się o to PP. posłowie starają, aby, jeśli nie może być in auctiori, in perfecto numero byli, i w lepszym porządku. Rotmistrze ich aby osiedli byli z tamtego województwa, których elekcia także przy województwie zostawać ma [1].

2. Miasta ukrainne od Wołoch i Tatar aby ludzie podług dawnego zwyczaju i powinności do wojska K. JM. wyprawiali, także i bojary, którzy służbę wojenną winni.

3. Consiliarii bellici aby tak z senatu, jako też i z rycerstwa do JM. p. hetmana przydani byli.

4. Jeśli żeby tego potrzeba była, prosić K. JM., aby się z dworem

[1] *Ob. konst. z 1619 r., Vol. leg. III 349 i n., i uniwersał poborowy z 1619 r., Vol. leg. III 353.*

swym do Lwowa ruszyć raczył, aby ludzie, usłyszawszy się o J. K. M., za nim jako za wodzem ochotnie i gromadnie się kupili.

5. Patrząc też na ochotę znaczną ludzi wielkich, którzy samą miłością ku Ojczyźnie zbudzeni, jeśli nie zgubę, tedy wielkie spustoszenie od ruskich krajów odwrócili, PP. posłowie to efficere mają, aby tym wszystkim, którzy tego roku z pocztami swemi do obozu się stawili, dostatki swe i zdrowie na ratunek Ojczyzny nieśli, publice podziękowano, aby i w tychże ochota nie gasła i drugim przykładem była.

6. Sejm blisko przyszły od recessu według konstytuciej [1] zaczynać się ma, czego PP. posłowie odstępować nie mają z tą kondycią, [iż] jeśliby od recessu nie zaczęto, tedy czwartego poboru królewicowi J. M. nie pozwalamy.

7. A iż jako nawiększego ratunku pieniężnego potrzeba, PP. posłowie zaraz na początku sejmu aby deputowali z pośrodku siebie na słuchanie liczby wydatków poborowych i kwarcianych, a kwarta pruska, gdzie się obróciła, serio inkwirować mają, a ta liczba ma się ściągać na wydatki kwarty anni 1615, gdyż na ten rok kwarcianego żołnierza było zniesiono, jako też na insze lata, z których podskarbiowie od R. P. kwitu nie mają.

8. Posłowie województwa naszego mają instancią do K. JM. uczynić, aby remissy z trybunału radomskiego uczynione K. JM. jak najprędzej sądzić raczył, i effekt justiciej swej z rachunkiem na sejmiku po sejmie referować mają.

9. Iż ex privilegio Casimiri regis 1454 [2] jawnie się to pokazuje, że bona et possessiones mensae regalis non tantum pro persona principis, sed et pro tuitione et conservatione Regni totius są a principio ordinata, z których maxima pars eorum in anno 1565 za konsensem omnium ordinum przez Króla Augusta summa ad rationem quingentorum millium florenorum są onerowane [3], zaczym też wielki i znaczny proventus ich ad usum privatum obraca się, a z nich ani potrzeby mensae regiae ani też defensio Reipublicae taka, jakaby miała być, nie idzie, przetoż, trzymając się prawa tego Kazimierzowego i konstytuciej 1565 sub titulo »nabycia pieniędzy«, którą konstytucią warowano słowy temi: »dożywocia na przerzeczone imiona nasze królewskie, które za teraźniejszą uchwałą sejmową zostawiamy, żadnemu dawać nie będziem«, zlecamy PP. posłom naszym, aby pilną i gorącą instancią zaraz na początku sejmu do J. K. M. uczynili, żeby te dobra et proventus eorum były eliberowane we cztery niedziele po sejmie, a z nich cztery części proventuum pro defensione Regni, abyśmy od tak częstych i wielkich kontrybucij uwolnili się, ponieważ na

[1] *Z r. 1618, Vol. leg. III 328.*

[2] *Mowa tu o artykule przywilejów nieszawskich:* De non obligandis terris et castris principalibus, *Vol. leg. I 248.*

[3] *Vol. leg. II 699:* Nabycie pieniędzy.

elibertacią onych przedtym dwoje pieniądze daliśmy i teraz trzeci raz pozwalamy, były obrócone, a piąta część przy dzierżawcy aby zostawała, a suma im była oddana. Na którą elibertacią acz przodkowie nasi w tymże zaraz roku 1565 kontrybucią złożyli [1] i król August, jako świadczy konstytucia anni 1566 [2], do rąk swych onę odebrał, więc też i my sami in anno 1598 [3] znowu drugi podatek złożyliśmy, a przecię, kontrybucię na zapłacenie onej od antecessorów naszych i od nas samych wziąwszy, dobra te nie są wykupione z wielką szkodą naszą, bo my respektu zastawy tych dóbr, z których defensio miała być Regni, de suo podatki, kontrybucie wielkie [i] częste przez te czasy ponosić musieliśmy, czego wszystkiego possessores bonorum propter suum commodum wielką przyczyną są. Jednak my, chcąc się od tej kontrybuciej tak częstej uwolnić, trzeci raz kontrybucią osobną na eliberowanie tych dóbr pozwalamy, którą zaraz po publikaciej sejmowej złożyć obiecujemy i przez poborcę naszego na czas wykupna naznaczony odeślemy. Które wykupno aby już swój skutek za trzecią kontrybucią wzięło, starać się mają [PP. posłowie] takim sposobem, żeby do J. M. p. podskarbiego koronnego pewne osoby, tak z koła senatorskiego, jako i poselskiego, tamże na sejmie dla sądów tych i przywilejów, które na te dobra służą, były naznaczone, także czas feria 2 post Jubilate [4], a miejsce w Lublinie na zamku albo w Radomiu było naznaczone cum praefixione termini wszystkim dzierżawcom tych dóbr, aby z przywilejmi stanęli i one R. P. wrócili sub poena in constitutione 1567 [5] descripta. A tych pieniędzy JM. p. podskarbi i PP. poborcy sub poena peculatus nie mają nikomu wydawać, ani na co inszego obracać ich, jedno na wykupno tych dóbr, z oddaniem onych nie omieszkiwać. O którą penę forum na trybunale którymkolwiek ex suo regestro inter causas officii ad instantiam instigatoris Regni (który sub eadem poena peculatus in eodem iudicio tribunali Regni super eo ad instantiam cuiusvis decernenda powinien będzie tego poprzeć) naznaczona być ma. Po których dóbr wykupnie possessores eorum cztery części prowentów perpetuo do Rawy propter defensionem Regni wnosić się mają, a sami na piątej części przestać powinni będą.

10. Dożywocie jeśli który miał na tych dobrach, żaden szczycić się nie może, bo konstytucią anni 1565 [6], którą R. P. dopuściła na te dobra nabyć pieniędzy, warowano to, że nikomu na tych dobrach dożywocia dawać nie mają, i ten, któryby je uprosił przeciw jawnemu prawu, słusznieby i sumy miał być odsądzony, ale niech każdy weźmie swoje, a to, co Ojczyźnie należy, niech wróci. A co większa, nigdyby R. P. ad deliberationem eorum bonorum nie przyszła, gdyby dożywociem zasłaniać się possessores mieli.

[1] *Uniwersał poborowy z r. 1565, Vol. leg. I 717.*
[2] *Vol. leg. I 720.* [3] *Vol. leg. II 1451*: Szafunek poboru.
[4] *22 kwietnia.* [5] *Vol. leg. II 723.* [6] *Vol. leg. II 699.*

11. Poena na tych, którzyby do Rawy nie oddali czterech części prowentów wedle lustraciej sejmu 1616[1], aby takowa była założona, jako [za] nieoddanie kwarty. A którzyby possessorowie tych dóbr lustrować nie dopuścili lustratorom na sejmie 1616 naznaczonem, tedy zaraz z sejmu inszy lustratorowie aby byli do lustrowania naznaczeni i posłani.

12. Wielkie przezprawie odnoszą małopolskie województwa w odnoszeniu sprawiedliwości, a to iż w piąci lat w trybunale lubelskim województwa dochodzą, a ta przyczyna tego jest, iż IchM. PP. obywatele województwa kijowskiego[a], wołyńskiego i bracławskiego konserwatami swemi siła czasu biorą, pod które konserwaty causas simplicium iniuriarum, nie czekając własnego województwa i powiatu, et ex crudis citationibus wciągnęli, i tak oni co rok sprawiedliwość mają, a insze koronne województwa pięć lat jej czekać muszą. Starać się tedy o to mają PP. posłowie, aby sprawy wszystkie tych województw in causis expulsionum ex partiuncula fundi, także z grabieży, także remissiones ad banniendum, in proprio palatinatu et districtu, a nie inter causas conservatas były sądzone eo modo, jako się w koronnym prawie zachowuje. Do tego iż te województwa konstytucią anni 1609[2] odstrychnęli deputatów koronnych świeckich a composito iudicio, gdy tych województw sprawy bywają sądzone, tedy też viceversa oni w sprawach tych, które koronnem prawem bywają sądzone, ad compositum iudicium nie mają być przypuszczani.

13. Żydowie pogłówne przy każdym poborze powinni będą do rąk poborcy oddać, który ich liczyć powinien będzie. A iż siła między nimi kupców, rzemieśników rozmaitych jest, tedy każdy od rzemiesła i od kupi, jako i chrześcianie, płacić powinni będą.

14. Miesczanie in causis administrationis iustitiae respectu cuiuslibet iniuriae aby w ziemstwie forum mieli. A te miasta, które też iure haereditario dobra ziemskie trzymają, aby respectu eorum bonorum magistratus civilis w ziemstwie in quibusvis iniuriis także sprawować się byli powinni.

15. Siła też szkodzi R. P. niesprawiedliwe[b] wybieranie szosów z miasteczek i miast. Przeto PP. posłowie providebunt, aby in posterum szosy nie były oddawane według starych kwitów, ale jako teraz powinni, i to sub iuramento corporali, dwie ex senatu civitatis i dwie ex populo.

16. Iż zamki ukrainne barzo spustoszałe ludziom uciekającym receptaculum bezpieczne być nie mogły, PP. posłowie prosić o to K. JM. mają, aby wszystkie ukrainne zamki oprawić i dobrze opatrzyć rozkazać raczył.

17. Składne winne i czopowe aby przy województwie zostawało, PP. posłowie efficere mają.

---

[a] *W tekście:* krakowskiego.

[b] *W tekście:* na sprawiedliwe.

[1] *Vol. leg. III 304.* [2] *Vol. leg. II 1673:* Objaśnienie artykułu.

18. Zamek krakowski aby był tak piechotą, jako też i poprawą murów dobrze opatrzony.

19. Burgrabstwa zamku krakowskiego aby K. JM. obywatelom zasłużonym województwa naszego, a nie ludziom młodym rozdawał, i który według dawnych praw aby na burgrabstwie rezydował, reasumując o tym prawo generałowi krakowskiemu należące.

20. Bachmistrz iż daje znać o niedostatkach gór wielickich w niebezpieczeństwach ich, mają PP. posłowie to J. K. M. odnieść, aby niemięszkanie zabiegać i ratunek budynku gór tamtych dać rozkazać raczył, a bachmistrz tameczny aby według prawa swego dawnego w urzędzie swym prepediowany nie był.

21. Dekreta trybunalskie, które bywają ferowane, aby wszyscy PP. trybunalistowie podpisowali ci, którzyby tej sentenciej byli, z których PP. pisarze racie, w którychby były dekreta ferowane, aby wpisowali.

22. A iż tak urzędnicy ziemscy, jakoteż stan szlachecki skarży się na żupniki i administratory, że jurgieltów płacić jako i soli suchedniowej wydawać nie chcą, tedy in defectu solutionis jurgieltu, jako i w wydaniu soli suchedniowej żupnicy pozwani eo nomine na trybunał inter causas officii sprawić się o to powinni byli.

23. Między urzędami grodzkiemi a komornikami granicznemi, także p. starostą czchowskim[1], zachodzą alterkacie z strony zasiadania miejsca in publico i dawania wot swoich. Tedy PP. posłowie mają o tym sejmową decyzią przynieść.

24. Jurisdicia miasta Bochnie iż de iure publico do podkomorstwa krakowskiego należy, [w] którą nullo iure wójt bocheński wtrąca się, prosić K. JM., aby onę według prawa i przywileju na to JM. p. podkomorzemu teraźniejszemu[2] danego[3] przywrócić, albo onę przysądzić raczył, także wszytkie prerogatywy według prawa pospolitego, reasumując konstytucią anni 1609 titulo: »Żupa wielicka«[4], aby się i o Bochni rozumieć mogła, podkomorstwu krakowskiemu należące aprobować raczył.

25. Sejmik główny korczyński małopolski według prawa o sejmikach powiatowych przed sejmem walnym składany powinien być, którego w listach sejmowych przeszłych nie włożono[5], dowiedzieć się przyczyny.

26. Za IchM. PP. Morskimi jako najgorętszą instancją PP. posłowie uczynić mają, tak, żeby według pierwszego artykułu to ich doszło, co raz od nas jest im pozwolono[6].

27. Konstytucią anni 1616 titulo: »O Inflanciech«[7] aby reasumowano i onę do egzekucij przywiedziono, a ludzie inflantscy, którzy wiernie K. JM.

---

[1] *Marchocki Paweł.* [2] *Jordan Stanisław.*

[3] *Ob. mandat królewski z 7 czerwca 1618 r., Kutrzeba Stanisław, Zbiór aktów, Archiwum Komisyi Prawniczej t. VIII cz. 2 str. 100.* [4] *Vol. leg. II 1677.*

[5] *W uniwersałach z r. 1617 i 1618 sejmik główny w Korczynie złożono, ob. nr XCIV i XCVII.* [6] *Ob. wyżej str. 377 art. 23.* [7] *Vol. leg. III 274.*

służyli i teraz służą, opatrzenie swe tak w Koronie jako w Księstwie litewskim od K. JM. mieć mogli, a ci[a], którzyby wiary K. JM. i R. P. nie dotrzymali i onę łamali, żeby karani surowo byli[b].

28. Ciż PP. posłowie dowiedzieć się mają od p. podskarbiego koronnego[1], jeśli klejnoty koronne są w skarbie koronnym.

29. Koni aby żaden za granice wywodzić nie śmiał sub poena ammissionis.

30. Rotmistrzów tych, którzy pieniądze na raty, także żołnierze te, którzyby żołd wzięli, aby penowano, forum inter causas officii na trybunale im naznaczywszy.

31. Iż siła ludzi takowych najduje się, którzy na spokojnych ludziach, nie kładąc pozwów, po różnych grodach i trybunałach banicie i infamie otrzymywają, tedy takowe bannicie i infamie ważne być nie mają, ażby były in foro proprio (citati) publikowane; peny też na kalumniatory cum refusione damnorum aby nakazowane były.

32. Compositio inter status jeśliby na tym sejmie nie doszła, tedy aby w recess drugiego sejmu włożona była, PP. posłowie dojzrzeć tego pilnie mają, cum ea tamen cautela, iż jeśliby funduszu ksiądz nie pokazał, mają być takowe sprawy ad compositionem na trybunale zaniesione.

33. Posłowie w województwie naszym aby in posterum z powiatów obierani byli.

34. Kommissie ludziom stanu szlacheckiego aby wydawane z kancelariej K. JM. były sine consensu partis adversae.

35. Komisarze do rozgraniczenia dóbr koronnych od Węgier aby byli autoritate sejmu tego naznaczeni.

36. Iż się siła stanu szlacheckiego skarży na zakonniki, którzy do klasztoru młódź przyjmują, a potym za professią majętności ich otrzymawają, przeto postanawiamy, żeby tacy nie dziedziczyli w majętnościach swych, ale żeby byli na skupie u powinnych swych utriusque sexus, ażeby więcej nad piątą część majętności swej do klasztorów nie wnosili, a majętność ta ma być przed sądy ziemskiemi i grodzkiemi taksowana tak, żeby cztery części dla służby wojennej perpetuo przy powinnych zostawały, a piąta według taksy żeby była skupiona, o co possessores zakonnikom w grodzie onym powinni będą peremptorie respondere. A ta konstytucia nietylko ad futura, ale i ad praeterita od lat osmi ma się ściągać, a inaczej zakonnicy do possesiej nie będą mogli przychodzić.

37. Za pany Józefem Cieklińskim, Krzystofem Jajkowskim, Mikołajem Białaskorskiem iż PP. posłowie przeszłego sejmu instancią czynili, tedy i teraz poruczamy to PP. posłom naszym, aby instancią znowu K. JM. uczynili, żeby onych, którzy służą Rptej odważnie i kosztownie, ad pristinum statum przywrócić raczył[2].

[a] *W tekscie*: tych. [b] *Dotąd tylko sięga tekst Jag. drugi.*

[1] *Daniłowicz Jan Mikołaj.* [2] *Ob. str. 383, petita art. 2.*

38. A za panem Stanisławem Suliszowskiem także, aby od mandatu wolny mógł być[1].

39. Za Ichmościami pany Podłodowskiemi instancią uczynić, aby K. JM. onych przy prawie, disposiciach i possessiej ich zostawić raczył.

Petita.

1. W sprawę książęcia kurlandskiego prosić K. JM., aby z senatem w onę wejrzeć raczył i z kołem poselskim, także i w sprawę miasta Rygi.

2. Sprawa o rozbicie sejmiku zatorskiego aby na teraźniejszym sejmie przez K. JM. sądzona była, gorącą instancią PP. posłowie uczynić mają.

3. Za JM. p. Żarnowskiem[2], aby mu było wolno dóbr swych ordinacią uczynić, instancią uczynić.

4. Za panem Zygmuntem Jordanem, aby mu wieś Strożą, na skarb wziętą, przywrócono[3].

5. Za konwentem starosądeckim klasztoru panieńskiego, aby prawa ich, które mają na Barcice, na tym sejmie rewidowane były[4].

6. Za panem Samuelem Niewiarowskim, aby w sprawie swej, którą ma z dzierżawcą wojnickiem, w której już kilka dekretów trybunalskich że jest, od instygatora koronnego powagą sejmową wolnym był uczyniony, gdy rewisorowie naznaczeni z sejmu tak dwuletniego tej rewisiej nie czynili.

7. Na gruncie wsi Bięnczyc[5] do probostwa s. Floriana należącej gościniec do Krakowa z Proszowic idący rzeką przez Bięnczyce płynącą częstokroć inundatione tej rzeki zatopiany bywa i [z] zbytniej mokrawy bagniska orać się zwykły, które tak furmanom jako i ludziom stanu szlacheckiego i poddanym ich zboża rozmaite tamtędy prowadzące difficilem praebe[n]t transitum i wielkich szkód częstokroć nabawiają. Prosi JM. ks. proboscz s. Floriana, aby authoritate sejmu K. JM. rewisory pewne na postanowięnie cła deputować raczył, a ks. proboscz s. Floriana groble budować i drogę naprawiać submituje się.

8. Za mieszczany księskiemi[6] prosić PP. posłowie mają K. JM., aby według przywileju ich sól towarna z żup im była dawana, tak jako inszym miastom towarnym, a mianowicie prasołom krakowskim.

9. Za mieszczany starosądeckiemi i skalmierskimi świeżo pogorzałemi prosić K. JM. o libertacią.

10. Za mieszczany krzepickiemi, aby im K. JM. miastu ich wojtostwo tameczne na obronę i poprawę murów, ile pogranicznych, inkorporować raczył, prosić[a].

---

[a] *Zdaje się, iż brak jeszcze dalszego ciągu petytów.*

[1] *Ob. str. 383, petita art. 3.* [2] *może*: Tarnowskiem?

[3] *Ob. str. 384, petita art. 4.* [4] *Ob. str. 384 petita art. 13.*

[5] *Bińczyce, wieś obecnie w pow. krakowskim.* [6] *Książ.*

128. *Świadectwo dla Wojciecha Porembskiego, wydane przez sejmik województwa krakowskiego w Proszowicach 11 grudnia 1618 r.*

Rp. 1. *Castr. Sand. t. 119 str. 1016 1018, obl. 21 lipca 1633 r. przez Wojciecha Porębskiego z oryginału, podpisanego i opatrzonego pieczęcią przez Stanisława Jordana podkomorzego krakowskiego i marszałka sejmiku.*

Marcin Szyszkowski z łaski Boży biskup krakowski, książę siewierskie, Mikołaj Zebrzydowski z Zebrzydowic wojewoda i generał krakowski, Andrzyj Samuel Dębiński z Dębian kasztelan biecki i starosta będziński, Andrzyj Zborowski z Rytwian kasztelan oświęcimski, Stanisław Jordan z Zakliczyna podkomorzy ziemie krakowskiej, marszałek na sejmiku niniejszym, i wszytko koło stanu ślacheckiego, na sejmik teraźniejszy do Proszowic zgromadzone, wiadomo czyniemy, iż wniesiona była do koła naszego sprawa szlachetnego p. Wojciecha Porębskiego, obywatela powiatu czchowskiego, [na] którego jakoby instygator ex dilatione niejakiego Stanisława Sklarskiego o zapłacenie wołów jakichsi fałszywą minicą temuż Sklarskiemu w sądach koronnych trybunału piotrowskiego mimo wiadomość tego p. Porębskiego, żadnych pozwów nie kładąc, poenam infamiae, capitis et confiscationem bonorum otrzymał. (Co wszytko, jako on powiada), p. Lienart Gnoiński, samsiad jego, z nienawiści prywatnej przeciwko temuż p. Porębskiemu zfabrykował i tenże sam p. Gnoiński na rokach grodzkich sandeckich przed sądem JM. p. Sebestiana z Lubomierza Lubomierskiego starosty sandeckiego iudicialiter przyznał się, że to z rankoru uczynił, co JM. p. starosta publice w kole naszym attestatus est. A my wszytko rycerstwo, na ten sejmik zgromadzone, wiedząc i ślacheckie urodzenie, sprawy i postępki dobre tegoż p. Wojciecha Porębskiego, to świadectwo o nim dajemy, że on żadnym handlem ani kupiectwem się nie bawił ani, jako JM. p. oświęcimski[1] i z Ich M. pp. inszemi ludźmi zacnymi w kole rycerskim świadectwa daje, że żadnych wołów kupieckim obyczajem nie miewał, na ubogim zpłachciu ojczystym siedząc przestawał i w tej sprawie jemu żądanej w ubogiej kondyciej swej ślacheckiej bendąc prawnym nakładam na zniesienie tego obelżenia swego żadną miarąby nie wydołał. Kommizeracią tedy będąc wzruszoni, spraw jego i żywota cnotliwego atestacią tą naszą dawamy, że ani żadnego towarzystwa i porozumienia z temi, których o fałszywą monetę obwiniono było, nie miał, i owszem na kondycij swojej tylko ślacheckiej siedząc przestawał a gospodarstwa pilnował. Na co tę atestacią rękami naszemi napisaną onemu daliśmy, przy który pilnie prosiemy, aby był zachowan u sądu WM. naszych miłościwych panów, na ten czas trybunał piotrkowski sądzących. Datum w Proszowicach undecima decembris millesimo sexcentesimo decimo octavo. Stanisław Jordan [z] Zakliczyna, podkomorzy

[1] *Zborowski Andrzej.*

krakowski podpisuje się jako marszałek koła rycerskiego na ten czas w Proszowicach zgromadzonego za zleceniem zgodnim IchM. wszytkich. Locus sigilli.

XCVIII. Sejmik województwa krakowskiego dla elekcyi kandydatów na pisarza ziemskiego w Proszowicach 12 stycznia 1619 r.

Universałem, datowanym z Krakowa 21 grudnia 1618 r., złożył Mikołaj Zebrzydowski wojewoda krakowski sejmik województwa krakowskiego w Proszowicach na 12 stycznia 1619 r. dla wyboru: czterech elektów na *pisarza ziemskiego krakowskiego, a to z tego powodu, iż:* JM. pan Jan Łukowski pisarz ziemski krakowski dla zdrowia swego bardzo słabego, którem go Pan Bóg nawiedził, bacząc, iż powinności urzędu swego na się włożonej dosyć czynić nie może, dnia wczorajszego złożył z siebie ten urząd pisarski przed urzędem moim grodzkim krakowskim. *Castr. Crac. Rel. t. 44 str. 2697—2698; obl. 22 grudnia 1618 r. Castr. Sand. t. 114 str. 1418—1420; obl. 21 grudnia 1618 r. Castr. Biec. t. 170 str. 1—2; obl. 2 stycznia 1619 r. O nominacji Jana Łukowskiego ob. nr. LXXVII. — Z wybranych kandydatów król nadał pisarstwo synowi tegoż Jana, Aleksandrowi Łukowskiemu, który objął urząd i złożył przysięgę na rokach ziemskich w Krakowie 30 września 1619 r. Terr. Crac. t. 124 str. 4—5.*

XCIX. Sejmik posejmowy województwa krakowskiego w Proszowicach 9 kwietnia 1619 r.

W universale poborowym 1619 r. naznaczono sejmik posejmowy województwa krakowskiego w Proszowicach na 9 kwietnia 1619 r.: na elekcią poborce i obranie rotmistrzów, *sejmik księstw zatorskiego i oświęcimskiego w Zatorze na tenże dzień, Vol. leg. III 353. O przebiegu sejmiku proszowskiego, po którym nie odszukano żadnych aktów, ob. nr 129 i 131.*

Przeciw konstytucyom sejmu 1619 r. wniesiono taką protestacyę: My posłowie na sejm walny od braciej naszej województwa krakowskiego posłani, przestrzegając, ne quid detrimenti Respublica patiatur, swobód i wolności szlacheckich, dawnych praw i zwyczajów strzegąc, nowych contra mentem braciej naszej nie pozwalając, i owszem leges patriae sacrosanctae chcąc zatrzymywać, z tym się oświadczamy. Acz z recesu przeszłych sejmów[1] nie dosyć się nam na tym sejmie stało, także w inszych afektaciach braciej naszej, w lidzbie od IchM. PP. podskarbich poborowy i kwarciany, metus belli Turcici i najazdów tatarskich sprawił to, iżeśmy sejm samą obroną krajów ukrainnych zawrzeć musieli. Nadto pro stipendiariis Reipublicae, którym wynosi sumy dwakroć sto tysięcy czterdzieści i ośm tysięcy, postąpiliśmy pobór jeden łanowy za zgodą wszystkich stanów, który wynosi pomienioną sumę, znosząc przeszłego sejmu millesimi sexcentesimi decimi octavi konstytucią do teraźniejszego telko sejmu in gravi Reipublicae necessitate uczynioną de stipendiariis[2], a iż contra voluntatem nas wszystkich przecie reasumowana jest i przypisana na końcu w konstytuciej o kozakach[3] uczyniony, czego tak w poselskiej izbie, jak i przy konklusiej sejmowej ne mentio qui-

[1] *Ob. konst. z r. 1618:* Reces sejmowy, *Vol. leg. III 328.*

[2] *Ok. konst. z r. 1618:* Postanowienie żołdu stipendiariis Rzpltej, *Vol. leg. III 324.*

[3] *Vol. leg. III 350:* O kozakach.

dem beła, dopiero teraz insciis nobis przy pisaniu konstytucij wpisana jest; my tedy posłowie ziemscy protestujemy się imieniem swym i braciej naszej, że jakośmy na reassumowanie tej konstytuciej nie pozwalali, tak one konsensowi naszemu przeciwną pro illegitima mamy i tą protestacią naszą znosiemy, którą przy pieczęciach naszych rękami naszemi podpisaną w grodziech aktykujemy, dając znać, że nikt nie może nad dawne prawa i uniwersały poborowe wyciągać i wybierać podatków w tej konstytuciej de stipendiariis abrogowanej opisanych, które należeć mają do wybierania przy poborze teraźniejszym według dawnych praw, a to na powiatowego żołnierza, według wolej braciej naszej i naszego imieniem ich na tym sejmie pozwolenia.

Działo się w Warszawie septima martii anno domini millesimo sexcentesimo decimo nono. Marcian Chełmski chorąży krakowski. Mikołaj Koryciński z Korytna. Paweł Marchocki z Marchocic starosta czchowski. Mikołaj Stadnicki. *Castr. Crac. Rel. 45 str. 760.*

129. *Protestacya szlachty województwa krakowskiego przeciw okazowaniu. W Krakowie 29 kwietnia 1619 r.*

Rp. 1. *Castr. Crac. Rel. t. 45 str. 897 - 900:* Protestatio nobilitatis palatinatus Cracoviensis contra ostentationem bellicam. *Obl. 30 kwietnia 1619 r. przez Mikołaja Ujejskiego z Rupniowa komornika granicznego krakowskiego i Zygmunta Kotkowskiego.*

My urzędnicy ziemscy i rycerstwo województwa krakowskiego, do Krakowa natenczas zgromadzeni, jakośmy nigdy w poratowaniu Ojczyzny imminentibus periculis między innymi synami koronnemi pozad nie zostawali, tak widząc być okazowanie, na przeszłym sejmie do braciej wzięte [1], do ratunku Ojczyzny i gotowości bardzo potrzebne, wielce tego żałujemy, iż na nie na przeszłym sejmiku proszowskiem elekciej Ich MPP. rotmistrzów i poborców zgoda IchMPP. obywatelów tego województwa nie doszła, gdyż więtsza część IchM. z wielkich i uważnych respektów na tym to sejmiku proszowskim na nie nie pozwoleła i owszem temu kontradikowała, i tylko czternaście IchM. okazowania afektowali. Beliśmy tego pewni, że JM. p. marszałek sejmiku pomienionego proszowskiego to, co się decydowało w Proszowicach z strony okazowania, miał to uniwersałem swoim do akt grodzkich podanem publikować. Co iż się dotąd nie stało, a zatym nihil certi constabat o tym okazowaniu, przychodzi natenczas od niego supersedować. Dlaczego przeciwko tym wszytkim, którzyby chcieli okazowanie to niezgodne i niepublikowane stabilire, de[a] nullitate eius imieniem swym i IchM. PP. braciej obywatelów krakowskiego, proszowskiego, księskiego i lelowskiego powiatu, od których to zlecenie mamy, praecavendo indemnitati nostrae et illorum ratione poenarum in absentes od okazowania sancitarum solenniter protestujemy się. Deklarujemy się nihilominus, że gdzieby (strzeż Boże) nastąpiełło niebezpieczeństwo na Ojczyznę a od K. JM., p. n. m., wici wyszły na pospolite ruszenie, osobam naszem wedle konstytuciej stawić się gotowi będziemy. Którą to prote-

[a] *W tekscie*: et.

[1] *Z r. 1619; Vol. leg. III 351 i 362.*

stacią naszę rękami naszemi podpisaną i pieczęciami zapieczętowaną do akt grodzkich krakowskich podać IchM. PP. Mikołajowi z Rupnowa Ujejskiemu komornikowi granicznemu krakowskiemu i Zygmuntowi Kotkowskiemu zlecieliśmy. Działo się w Krakowie die 29 aprilis anno domini millesimo sexcentesimo decimo nono. Stanisław Jordan z Zakliczyna podkomorzy krakowski, Marcian Chełmski chorąży ziemie krakowskij, Albertus Giebułtowski in Bachowiecz Lgota secr. R. M., Piotr Zbiewski wojski krakowski.

C. Zjazd szlachty województwa krakowskiego na okazowaniu pod Kazimierzem 1 maja 1619 r.

Okazowanie województwa krakowskiego oznaczono na sejmie z r. 1619 na 1 maja 1619 r., Vol. leg. III 362; ob. także nr. 129.

130. *Uchwała szlachty województwa krakowskiego na okazowaniu pod Kazimierzem 1 maja 1619 r.*

Rp. 1. *Castr. Crac. Rel. t. 45 str. 923–930; obl. 2 maja 1619 r. przez Adama i Marcina Oraczowskich, Krzysztofa Chełmskiego, Adama Ratowskiego, Hieronima Filipowskiego, Jana Chomętowskiego, Stanisława Chrząstowskiego, Krzysztofa i Stanisława Baranowskich, Adama Tabaczowskiego i Przecława Wielowiejskiego.*

My rada i recerstwo województwa krakowskiego, którzychmy się według uchwały sejmu blisko przeszłego anni praesentis millesimi sexcentesimi decimi noni na dzień pierwszy maja na okazowanie stawieli [1], bacząc to, że IchM. PP. braciej i obywatelów województwa krakowskiego niektórych na tym okazowaniu nie beło, a to za omełką jakąś, gwoli którym to absentibus poenis legum subiacentibus IchM. kilka attestacią albo protestacią dniem przed okazowaniem uczynieli [2], jako się ciż IchM. nam w dzień okazowania na miejscu okazowaniu zwykłym deklarowali, że nie eo animo, aby prawu jasnemu o okazowaniu uprzeczyć mieli, ale żeby tych IchM. absentes a poenis legum, że się to omełką jakąś nie stawieli, ochronieli; tedy za zgodą spolną nas wszytkich, nie przywodząc in aliquam ambiguitatem jasnego prawa o okazowaniu na sejmie przeszłym uczynionego, ale chcąc mieć in robore to według prawa okazowanie, tę protestacią swoję tym skryptem in eo tantum puncto sublewujemy, w czymby zdała się być przeciwna prawu o okazowaniu; a co się tknie poenas in absentes, tedy tak tą przeszłą protestacią, jako i teraźniejszym skryptem approbujemy. A my rycerstwo niżej podpisane za instancią IchM. deklarujemy się i obiecujemy, że IchM. absentes na to okazowanie, które na dzień pierwszy maja in anno praesenti millesimo sexcentesimo decimo

[1] *Vol. leg. III 351 i 362.* [2] *Ob. nr. 129.*

nono przypadało, żaden z nas pro poenis legum prawem akciej nikomu pro hac vice tantum intentować nie będziemy. I gdzieby więc któremu z IchM. absentium, lubo od nas, lubo od którejkolwiek osoby inszej o to niestawienie się na okazowanie w roku niniejszym actio iuridica intentowana beła, authoritate sejmików naszych obiecujemy interponować, aby ten processus iuris nullitati subiaceret. I owszem w tej mierze IchM. fraternum amorem oświadczając, deklarujemy się, że nie na to stawielichmy się tu, abychmy IchM. z substanciej ich wyzuwać mieli, ale żebychmy J. K. M., p. n. mił., i R. P. powinność naszę oświadczając i prawu temu dosyć czyniąc, gotowość naszę przeciwko nieprzyjacielowi J. K. M. i R. P. okazali. Które to pisanie nasze do rąk WP. JM. p. Andrzeja z Rytwian Zborowskiego kasztelana oświecimskiego dla podania do akt grodzkich krakowskich przy bytności wielu IchM. PP. obywatelów województwa krakowskiego zostawieli. Na co się wszyscy IchM. rękami swemi niżej podpisują. Działo się pod Kazimierzem na miescu zdawna prawem i zwyczajem województwu naszemu na okazowanie naznaczonym dnia pierwszego miesiąca maja anno domini millesimo sexcentesimo decimo nono. Andrzej Zborowski kasztelan oświecimski. Stanisław Jordan podkomorzy krakowski z ochroną absentium. Marcian Chełmski chorąży krakowski z tąż ochroną. Piotr Zbiewski wojski krakowski similiter. Cirilus Chrząstowski z Brzezia. Piotr Falibóg z Janowic. Elias Taszycki z Lucławic. Samuel Rupnowski manu propria. Samuel Falibóg. Jan Wierzbięta z Bielska. Achacy Taszycki z Lucławic. Paweł Krzesz. Marcian Opatowski z Opatowic. Wojciech Farurej z Jurkowa. Stanisław Wieruski na Wieruszycach. Wacław Stano. Krzystof Baranowski z Rzeplina m. propria. Filip Sczepanowski z Czekocin. Adam Tabaszowski z Tabaszowic. Przecław Tabaszowski z Tabaszowic. Jan Stadnicki z Stadnik. Belina Jerzy Daniel z Lesczyn. Belina Stanisław z Lesczyn. Jan Sidlowski dworzanin K. J. M. Andrzej Struś. Stanisław Chrząstowski. Aleksander Przybłudza. Stanisław Kępiński. Stanisław Gładysz. Jan Chomętowski mp. Piotr Kraszowski. Olbrycht Wiktor. Koryciński Jan na Żarkach mp. Jan Wielowiejski z Wonowic. Kącki mp. Stanisław Kotkowski z Rudołtowic. Jan Wierzbięta z Bielska. Bernard Czerny. Jan Bełchacki. Maciej Wieczkowski. Krzystof Solecki z Solce. Wit Lasocki. Ambroży Rubinkowski. Paweł Lassocki. Stanisław Bełchacki mp. Hieronim Żochowski. Paweł Morawicki. Jan Potocki z Łużny. Jan Stefan Pieniążek. Aleksander z Ługów Ługowski. Marcin Dembiński. Nikołaj Jankwicz. Balcer Bledowski. Marcin Jankwicz. Olbrycht Zolewski. Marek Minocki. Adam Ratowski. Piotr Fojgiel. Jan Taszycki. Marcin Lipski. Stanisław Postękalski. Stanisław Oraczowski. Adam Wiktor. Jan Mstowski. Andrzej Mstowski. Spytek Stanisław Falibóg. Jakób Chwalibóg. Krzystof Trzebiński z Trzebni. Jan Chwalibóg. Andrzej Falibóg. Sobestian Libicki. Jerzy Hobęcki. Krzystow Rozen. Wojciech Woliński. Krzystof Romer. Żegota Morski z Morska. Jahim Ratowski. Adam Stroń-

ski. Piotr Jankwicz. Jan Gebczyński. Wojciech Krauszowski. Sebestian Wielogłowski. Aleksander Nieprzeski. Przecław Wielowiejski mp. Seweryn Zayfreth. Samuel z Przypkowic Przypkowski manu propria. Jan Gliński z Glinika mp. Jan Zawacki. Krzystof Rupnowski. Jan Bąkowiecki. Hieronim Przyłęcki mp. Kasper Bojanecki. Gabriel Sędzimier. Mikołaj Gliński z Glinnika mp. Jakób Dębieński imieniem p. Mikołaja Kołka. Marianus Oraczowski. Wojciech Farurej imieniem sędziego pana swego krakowskiego [1]. Stanisław Dembiński mp. Stanisław Szembek. Tobiasz Morsztyn. Marcin Swychowski. Piotr Koniecki. Jan Rupnowski. Stanisław Guteter Dobrodziejski in Mydlniki. Christof Grusczyński. Hieronim Szembek mp. Seweryn Strzałkowski. Klimunt Glewski. Jan Chronowski mp. Jan Guteter Dobrodziejski i poczet imieniem JM. p. Gutetera z Pławowic. Sebestian Remer. Stanisław Przyłuski. Jan Narembski. Stanisław Brzeziński, Stanisław Wojciechowski. Piotr z Gołcze Golecki. Adam Garbowski. Aleksander Raciborzyński. Jan Kmita imieniem Przecława, Ludwika, Jędrzeja Kmitów. Marcin Wojciechowski. Jerzy Kalęski. Mikołaj Grabowski. Jan Żedzianowski. Olbrycht Jerzowski. Mikołaj Gliński. Ludwik Minor. Stanisław Trepka. Stanisław Janowski. Stanisław Pisarski. Samuel Krowicki, przychylając się do IchM. wyżej. Achacy Grajowski. Stefan Lubowiecki. Mikołaj Jaroszowski mp. Kasper Krzyski. Daniel Rupniowski Remian Świder. Jan Bledowski. Paweł Piaskowski. Zygmunt Kaliński. Samuel Łodziński. Andrzej Kmita. Andrzej Staszkowski mp. Adam Ujejski. Adam Dembiński mp. Piotr Błoński z Bożny. Scesny Lubowiecki, referując się tylko do pierwszego popisu wyższego. Jan Błoński z Biberstyna. Chełmski Christof. Samuel Przyborowski z Bożny. Szczęsny Lubowiecki. Jan Kosecki. Łukasz Gniewek ręką swą. Stanisław Grabania. Jan Eremus. Jan Borsza. Mikołaj Maciejowski. Jan Morawicki. Marcin Wielowiejski. Kasper Grabania. Jan Wielowiejski. Adam Grabania. Stanisław Rottermundt z Dziewięczyc. Jakób Dębiński Stanisław z Replina Baranowski imieniem swym i ojca swego. Marianus Olszowski. Jan Żedzianowski. Jan Zaboklicki. Stanisław Laskowski. Krzystof Gliński z Glinnika. Stanisław Grabowski. Stanisław Rabrocki. Adam Łazowski. Jakób Łazowski. Piotr Wielowiejski z Wielgiwsi, non praeiudicando absentibus pro hac vice tantum a na okazowanie porządne. Marcin Kącki. Golęcki Krzystof z Golcze. Andrzej Chronowski. Wojciech Śnieżek. Olbrych Strasz z Białaczowa. Krzysztof Bełchacki. Mikołaj Mosciński. Jerzy Biderman. Jan Wizemberg. Wojciech Chro[no]wski. Krzysztof Bętkowski. Jakób Wróblowski. Stanisław Biesiadecki. Stanisław Sieradzki. Andrzej Wojsza. Jan Wojsza. Sobestian Radwański. Daniel Szalowski. Mikołaj Lenczowski z Zarzecznych Lenczów. Stanisław Łazowski z Dzioch. Mikołaj Czerny. Przecław Niewiarowski. Michał Chłopicki. Józef Otwinowski. Andrzej Garbowski. Bartosz Chociszowski. Sa-

[1] *Zapewne Kaspra Wielopolskiego sędziego ziemskiego krakowskiego.*

muel Bełdowski. Marcin Midon Radwański. Mikołaj Chronowski. Mathias Silvester Ważyński. Jan Trepka z Czapl. Mikołaj Dębicki. Jan Chechelski. Jakób Trel Żmiącki. Andrzej Kowalowski. Krzysztof Pakosz. Jan Kleczowski. Jerzy Gowarczowski. Krzysztof Zagórski. Hieronim Trepka z Czapl. Stefan Fogielder. Jan Solecki. Marcin Michalczowski imieniem ojca swego. Mikołaj Cetys z Igołomiej. Walenty Janowski. Andrzej Łazowski. Krzysztof Głowacki z Lenczów. Stanisław Tomaszowski. Stanisław Chronowski. Jarosz Druszkowski. Stanisław Tabaszowski. Jan Chronowski. Jan Wojakowski. Przecław Wojakowski. Przecław Chronowski. Józef Romer. Krzysztof Łapka. Jan Łapka. Adam Cięszkowski. Stefan Zagorowski i z pocztem Jana Zagorowskiego. Andrzej Dunin. Marcin Miłkowski. Stanisław Kącki. Krzysztof Bzowski. Marcian Znamirowski. Stanisław Światłowski. Krzysztof Wierzbięta. Stanisław Bylicki. Krzysztof Grotkowski. Stefan Grotkowski. Simon Bojanecki. Jakób Skoroszowski. Stanisław Ulanowski. Krzysztof Konarski. Jan Gaboński imieniem ojca swego. Hektor Gaboński imieniem pana ojca. Wawrzyniec z Biberstyna Kazimirski. Sebestian z Słupi Słupski Swatopełk. Adam Oraczowski i poczet imieniem Kucharskich minorennes: Jana, Piotra i Jacka. Filipowski Hieronim z Siekluki. Jan Wroński imieniem JM. p. Stanisława Kołka. Mikołaj Rozen. Marcin Wielogłowski Adama Trzcińskiego imieniem. Stanisław Kozarowski imieniem pana ojca swego. Sebestian Bobowski. Poczet JM. p. Kaspra Łodzińskiego. Jan Szumańczowski. Jakób Proczkowski. Andrzej Wielowiejski. Jan Bzowski. Stanisław Złocki. Wojciech Porębski. Stanisław Olszewski. Aleksander Siemichowski imieniem ojca swego p. Adama Siemichowskiego. Stanisław Stadnicki. Piotr Stadnicki. Jakób Stadnicki. Jan Porembski. Kasper Tomaszewski. Mikołaj Stadnicki. Jan Ligęza z Chronowa. Stanisław Sieradzki. Sebestian Przyborowski. Paweł Łazowski. Piotr Świder. Wierzbięta Stanisław. Trepka Jan. Karniński Iwan. Krzysztof Szyling in Minoga. Aleksander Seweryn Dębieński. Przecław Marcinkowski podpisuję, że absentes od okazowania prawem trudnić nie będę. Piotr Pieniążek z Krużlowy. Jakób Kępiński. Jerzy Pieniążek z Krużlowy. Jan Chomętowski podpisuję się imieniem JM. p. Sulowskiego Jana i JM. p. Marka Chomętowskiego, którzy dla pilnych spraw odjechali, i JM. p. Wojciecha Ostrowskiego, JM. p. Przecława z Gorlic Pieniążka, także i JM. p. Zbożnego Pieniążka. Stanisław z Rzeplina Baranowski jako proszony imieniem JM. p. Kaspra Giebułtowskiego. Marcin Lisowski z Lisowa. Paweł Dembiński z Dembian. Jan Minor. Jan Młoszowski. Rudolf Trepka. Jan Młoszowski. Jan Silkra Trzebiński z Trzebini. Wojciech Wojakowski. Andrzej Zagorski. Andrzej Russecki. Krzysztof Tomaszowski. Sebestian Wojakowski. Mikołaj Zagórski. Krzysztof Baranowski jako przyjaciel (?) JejM. paniej Olbrychtowej Buczeński. Piotr Suliszowski imieniem syna swego Jana. Adam Jordan z Zakliczyna. Tomasz Otwinowski. Adam Misiowski. Walerian Potocki imieniem JM. p. ojca swego. Jacynt Radwański.

Stanisław Baranowski imieniem p. Piotra Baranowskiego brata swego podpisuję się ręką swą.

CI. Sejmik księstwa zatorskiego i oświęcimskiego dla elekcyi kandydatów na sędziego ziemskiego zatorskiego w Zatorze 6 maja 1619 r.

Uniwersałem, datowanym z Zebrzydowic 4 kwietnia 1619 r., złożył Mikołaj Zebrzydowski wojewoda krakowski sejmik księstw zatorskiego i oświęcimskiego w Zatorze na 6 maja 1619 r. dla obioru czterech elektów na sędziego ziemskiego zatorskiego, a to: za ześciem z tego świata godnej pamięci JM. p. Zygmunta Palczowskiego sędziego ziemskiego zatorskiego i oświecimskiego[1]. *Castr. Osv. t. 64 str. 743—744; obl. 17 kwietnia 1619 r. — Z wybranych kandydatów król nadał urząd sędziego Stefanowi Niewocie, który występuje w następnych latach jako sędzia ziemski zatorski, Terr. Zator. t. 8 i 30.*

CII. Sejmik województwa krakowskiego dla elekcyi kandydatów na podsędka ziemskiego w Proszowicach 23 maja 1619 r.

Uniwersałem, datowanym z klasztoru zebrzydowskiego 5 kwietnia 1619 r., złożył Mikołaj Zebrzydowski wojewoda krakowski sejmik województwa krakowskiego w Proszowicach na 23 maja 1619 r. dla wyboru czterech elektów na podsędka ziemskiego krakowskiego, a to: za ześciem z tego świata godnej pamięci JM. p. Adama Rozna podsędka ziemie krakowskiej[2]. *Castr. Crac. Rel. t. 45 str 797—798; obl. 16 kwietnia 1619 r. Castr. Sand. t. 114 str. 1576—1577; obl. 27 kwietnia 1619 r. Castr. Biec. t. 170 str. 209—210; obl. 26 kwietnia 1619 r. — Z wybranych kandydatów król nadał urząd podsędka Stanisławowi Dembińskiemu z Dembian, który objął go i złożył przysięgę na rokach ziemskich w Krakowie 30 września 1619 r., Terr. Crac. t. 125 str. 2—3.*

131. *Uchwały sejmiku województwa krakowskiego w sprawie poboru podatków. W Proszowicach 23 maja 1619 r.*

Rp. 1. *Castr. Crac. Rel. t. 45 str. 1133—1138; obl. 27 maja 1619 r. przez Pawła Marchockiego starostę czchowskiego i Jana Siemichowskiego z Wróblowic.*

My rycerstwo województwa krakowskiego, którzyśmy za złożeniem sejmiku na elekcię kandydatów na podsędka przez JMP. wojewodę krakowskiego[3] do Proszowic pro die vigesima tertia Maii zjachali się, zgodnie podpisami naszemi niższe to postanowienie nasze aprobujemy, tego odstępować nie będziemy, przy sobie i p. poborcy naszym stać mocno słowy szlacheckiemi obiecujemy i wzajem obowiązujemy się sobie, przychylając się w tym do zgody uchwały naszej sejmiku przeszłego. Tak jako IchM. PP. posłowie województwa naszego na sejm blisko przeszły posłani

[1] *O jego wyborze ob. nr. LXIII.* [2] *O jego wyborze ob. nr. LXVI.*
[3] *Zebrzydowski Mikołaj.*

zgodnie przynieśli nam to, iż szafunek obudwu poborów i trzeciego trzecia część ma zostawać według uniwersału sejmowego za zgodą nas wszystkich przy województwie naszym [1], tak z przeszłego sejmiku zaraz po sejmie nam pro die nona aprilis z uchwały sejmowej na obranie poborce nam złożonym szafunek niżej pomienionych podatków w instrukciej zgodnej naszej przez posły nasze do J. K. M. deklarowaliśmy i objaśnieli, iż podatki te na sejmie uchwalone w szafunku województwa naszego według deklaraciej PP. posłów naszych i uniwersału poborowego, a nie kędy indziej, zostawać mają, co do Króla JM., p. n. m., PP. posłowie odnieśli [2]. A iż to non temere czyniemy tak, jakośmy tu deklarowali świeżo przez posły nasze Królowi JM., p. n. m., ta przyczyna tego jest, iż składne winne, czwarty grosz i furmanka zawsze spólnie dochodziło przy poborze województwa naszego i w instrukciach sejmikowych na sejmy zlecaliśmy to PP. posłom naszym, aby to przy poborze pozwolonym województwa krakowskiego naszego more solito zostawało, jednak jako i na tak rocznym sejmie [anno] millesimo sexcentesimo decimo octavo szafunek wyższych podatków na stipendiarios tylko do przyszłego sejmu przy JM. p. podskarbim koronnym zostawał [3], tak też i na przeszłym sejmie in anno millesimo sexcentesimo decimo nono za zleceniem serio PP. posłom naszym affektowaliśmy i życzyliśmy tego województwu naszemu, aby według dawnych zwyczajów i uniwersałów przy poborze naszym dochodziło, w czym według relaciej PP. posłów naszych ozywali się serio PP. posłowie nasi tak przed Królem JM., jako i w poselskiej izbie i przed IchM. PP. urzędnikami koronnymi, o czym eo nomine attestacią z po[d]pisem JM. p. Jana Świętosławskiego referendarza koronnego jako marszałka koła poselskiego ręką własną podpisaną i pieczęcią przyciśnioną przynieśli nam, także i protestacią o tymże wniesioną, spisaną i uczynioną, którąśmy do akt naszych krakowskich grodzkich wnieść dali [4]. Nie chcąc jednak po ten czas niebezpieczeństw spraw Rzeczypospolitej zatrudniać, na stipendiarios składne winne i z tym, co przy tym chodzi, szafunek JM. p. podskarbiego koronnego do roku zupełnego puściliśmy, z tą jednak deklaracią (choćci rekompensa nierówna), iż szafunek drugiego poboru łanowego ma zostawać przy nas i województwie naszym, w czym obowięzujemy p. poborcę naszego, aby nigdziejindzi nie obracał podatków niżej pomienionych, jedno na powiatowego żołnierza, gdyż też Król JM., p. n. m., według affectaciej naszej JM. p. pułkownika i trzech rotmistrzów podać nam raczył i listy IchMościom przypowiedne posłał. Ponieważ tedy z porachowania pomienionych podatków na cztery sta koni usarzów ledwie może sufficere solarium zapłaty po trzydzieści złotych na koń, nie chcąc zawodzić IchM., którycheśmy uprosili i zaciągnęli w służbę województwa naszego, ochraniając tego, by

[1] *Vol. leg. III 353.*
[2] *Tego aktu nie odszukano, ob. nr. IC.*
[3] *Vol. leg. III 343.*
[4] *Ob. nr. IC.*

pod jaki ciężar sami, gdyby nie stało pieniędzy na zapłatę IchM. do roku według konstytuciej sejmowej na przeszłym sejmie uchwalonej, nie wpadli, a zwłaszcza z aprobacią IchM. PP. rotmistrzów przez Króla JM., dlatego obowięzujemy p. poborcę naszego fide, honore et conscientia tak, jako na przeszłym sejmiku obowiązaliśmy, a my też vice versa także p. poborcę naszego asekurujemy i warujemy, i jeśliby jakiejkolwiek instanciej trudność mu kto chciał zadawać, przy nim stać wszyscy będziemy. Z których pomienionych wydatków liczbę województwu naszemu na sejmiku elekciej deputackiej uczynić nam będzie powinien p. poborca Kwitów na pierwszą ćwierć od JM. p. starosty sendomierskiego jako pułkownika zgodnie obranego i przez Króla JM. aprobowanego, także IchM. pp. rotmistrzów, przymować będziemy, a nie od kogo inszego. A na drugie ćwierci od JM. p. pułkownika samego solarium przytym tak JM. p. pułkownikowi, jako i IchM. pp. rotmistrzom po tysiącu złotych nad kuchenne pieniądze, patrząc na koszty teraźniejsze, naznaczamy. Dla gruntowniejszego postanowienia tej zgody naszej JM. p. marszałka na ten czas koła naszego użyliśmy, aby przy podpisach braciej niżej podpisanych podpisał tę zgodę naszę i do akt grodzkich krakowskich pewnym osobom podać zleciliśmy. Działo się w Proszowicach dnia dwudziestego trzeciego maja roku tysiąc sześćset dziewiętnastego. Piotr Zbiewski wojski krakowski. Aleksander Łukowski notarius terrestris Cracoviensis. Mikołaj Stadnicki podczaszy sanocki. Stanisław Janowski z Opatkowic. Krzystof Wielogłowski podstarości sądecki mp. Paweł Gluzicki z Bikał. Filipowski Hieronim mp. Samuel Rzeszowski ręką swą. Jan Dembiński z Dembian mp. Kantski Krzystof. Adam Wiktor. Belina Jerzy Daniel z Leszczyn. Cyrillus Chrząstowski z Brzezia mp. Marcin Swychowski ręką swą własną. Paweł Marchocki. Stanisław Łaganowski. Stanisław Jordan z Zakliczyna komornik powiatów podgórskich. Jan Chwalibóg. Eliazar Rozen z Roznowa. Paweł Gniewosz sędzia ziemie sendomierskiej mp. Stanisław Dembieński z Dembian mp. Paweł Raszewski. Stanisław Łaganowski na Łaganowie mp. Achacy Pisarski. Kasper Kempski z Rakosina mp. Jakub Dembieński. Jan Dembieński. Stanisław Maciejowski z Maciąg mp. Paweł Dembieński z Dembian. Jan Gliński z Glinnika mp. Zygmunt Swierczowski manu propria. Klemens Łachowski z Moskorzowa. Adam Rzeszowski. Jan Czeski. Stanisław Kotkowski z Rudułtowic mp. Andrzej Mstowski mp. Jan Mstowski mp. Stanisław Krupka. Jakub Chwalibóg z Janowic. Solecki Krzystof z Solec. Marcin Remutowski. Andrzej Wielowiejski. Jan Wielowiejski. Jan Gliński. Jan Błoński. Aleksander Morski z Morska. Piotr Tągoborski. Mikołaj Bogusławski. Kołek Mikołaj mp. M. Bylina mp. Mikołaj Gliński z Glinnika mp. Zygmunt Jordan mp. Adam Oraczowski. Stanisław Postękalski. Stanisław Wieruski mp. rotmistrz powiatu i województwa krakowskiego. Jan Gniewosz mp. Jan Siemichowski z Wróblowic mp. Mikołaj Rajski z Rupniowa mp. Stanisław Kuczkowski mp. Mikołaj Rajski

z Rupniowa mp. Marcian Chełmski chorąży krakowski, marszałek natenczas.

132. *Uchwała sejmiku województwa krakowskiego o uwolnieniu Proszowic od podatków. W Proszowicach 23 maja 1619 r.*

Rp. 1. *Castr. Crac. Rel. t. 45 str. 2636–2638; obl. 21 października 1619 r. przez Stanisława Pajączka i Wojciecha Krasnopolskiego rajców miasteczka Proszowic według oryginału opatrzonego podpisem i pieczęcią Marcyana Chełmskiego.*

My rycerstwo województwa krakowskiego, którzyśmy się na elekcią kandydatów na podsędka za złożeniem nam sejmiku przez JM. p. wojewodę krakowskiego[1] do Proszowic pro die 23 maii zjechali, uważając szkodę wielką, która przez ogień miasteczko Proszowice, na którym zjazdy nasze publiczne z prawa pospolitego tu miejsce mając naznaczone odprawujemy, odniosło; patrząc na ich calamitatem, jakośmy to byli zlecili JchM. PP. posłom naszym, aby sejmu libertacia według konstytuciej była im dana, co iż dla zatrudnienia spraw sejmowych nie stanęła, jednak, iż na tym miejscu jako publicznym siła województwu naszemu należy, odpuszczamy wszystkim zgodnie i proszemy i inhibicią czyniemy, aby żadnych podatków, tak szosów, poborów, od nich JM. p. poborca nie wybierał, także i czopowego, do sejmu przyszłego. Co aby miało większą powagę, zgodnie uprosiliśmy JM. p. marszałka natenczas naszego, aby tę zgodę naszę per attestationem dał mieszczanom proszowskim na piśmie. Działo się w Proszowicach na elekciej PP. kandydatów die 23 maii anno domini 1619. Marcian Chełmski chorąży krakowski, marszałek natenczas.

CIII. Zjazd szlachty województwa krakowskiego na rokach ziemskich w Krakowie 6 stycznia 1620 r.

O zjeździe tym i obradach informują poselstwa z zjazdu wysłane; nie zostały odszukane poselstwa do biskupa krakowskiego Marcina Szyszkowskiego, kasztelana krakowskiego Janusza Ostrogskiego i do województw wielkopolskich, o których mowa w nr 136. W związku z tym zjazdem zostają: Pasquillus na to poselstwo w Warszawie od któregoś dworskiego wydany, a nazwany: »Paragraf de data februarii ultima«, *oraz inne paszkwile, Jag. nr. 110 k. 511v–512o i 527–533.*

133. *Poselstwo w sprawie Lisowczyków do króla Zygmunta III z zjazdu szlachty województwa krakowskiego na rokach ziemskich. Z Krakowa 14 stycznia 1620 r.*

Rp. 1. *Jag. nr. 102 k. 509–511:* Poselstwo albo raczej prośba do K. JM. od województwa krakowskiego a. 1620, które lisowskie łotrostwo trapiło. (*Jag.*). *Kopia współ-*

[1] *Zebrzydowski Mikołaj.*

czesna. — 2. *Jag. nr. 110 k. 90—92v*: Legacia posłów województwa krakowskiego do K. JM. skarżąc na Lisowczyki. *Kopia współczesna.* — 3. *Racz. II H. a. 1 str. 360—365:* Instructia obywatelów województwa krakowskiego do Króla JM. PP. posłom dana 14 ianuarii 1620. (*Racz.*). *Kopia współczesna.* — 4. *Kras. nr. 307 k. 157—158. Kopia współczesna.* — 5. *Czart. 350 str. 818—824. Kopia współczesna z błędną datą 24 stycznia 1620 r.*

Uw. *Tekst tu wydano na podstawie* Rp. 1 *i* 3.

Najjaśniejszy, miłościwy Królu, Panie a Panie nasz miłościwy.

Przy oddaniu uniżonych służb naszych i wiernego poddaństwa W. K. M., p. n. m., życzymy i na ten nowy rok i na wiele inszych długo fortunnego zdrowia i szczęśliwego panowania zażywać W. K. M., p. n. m.

Po tak częstych i nieznośnych ciężarach i trudnościach, nigdy prawie na tę Koronę i wszytkie prowincie jej niebywałych, które w krótkiem czasie raz po raz bez wytchnienia wszytkie państwa W. K. M. dolegały, bo ledwie podobne naleśćby się mogło jakie nomen calamitatis, którąby nas ucisnąć nie miała, potrzebowały wszytkie miejsca dominatui W. K. M. należące wielkiego odpoczynku. Strach bowiem wojny tureckiej nieladajako nas percusserat. Tatarskie ferocissimae inkursie państwa ruskie, podolskie i wołyńskie w popiół obracając, prawie ad internetionem przywiodły. Moskiewska wojna i sedicie żołnierskie stamtąd do nas wyniesione dostatki nasze wyssały. Kozacki motus niemniej bracią naszę na Ukrainie utrapił. Które erumny jako fatigabant animos wszytkich stanów, sejmy od W. K. M. na zlecenie tych trudności złożone są najlepszem znakiem. Znaczy zaś studium nas wszytkich wiernych poddanych W. K. M. eventus tych wszytkich sejmów, które fortunnie minęły, jakochmy, upominani będąc od W. K. M. i zebrani na to more maiorum, o to się sollicite starali, niczemu nie folgując, żeby każdemu z tych ciężarów koniec uczynić, i ardorem animi W. K. M., który też w takowem kłopocie et fremitu civium[a] być musiał, uciszywszy[b]. Pobłogosławił Pan Bóg zawżdy i staranie W. K. M. i conatus nasze, zdała się być R. P. omni metu liberata. Nadzieja była florentissimi imperii i złotych prawie czasów. Populus wszytek, którego salutis cura praecipuum munus principum (gdyż to bogomodlctwo czyni, a za niem szczęśliwe panowanie idzie), począł był deposito onere oddychać. A to teraz nie wiedzieć jaki niespodziewany wicher bez przyczyny nas pomieszał, ostatnimi calamitatibus napełnił, prawa i wolności znieważył. Lisowskie jakieś wojsko, wszedszy zaraz po św. Michale we wszytko Podgórze, sacra et prophana miscuit, wszytek tamten trakt w niwecz obróciło, wszytko iuris sui uczyniło. Na ostatek i pokój między królestwem węgierskiem a tą Koroną, którego nikt według praw naszych bez zgody wszytkich stanów łamać nie może, tą inkursią świeżą[c] złamało. Toż wojsko, wróciwszy się z Węgier, Podgórze spustoszywszy, ku Krakowu się podemknąwszy, insuetas sevitias exercet i w tychże

[a] *Racz.* mole curarum. [b] *Jag.* ruszyły. [c] *Jag.* wszytko.

krzywdach nieznośnych tam te kąty trzyma. W ostatniem tedy prawie[a] w tym zelżeniu i krzywdach żałości województwa wszytkiego krakowskiego obywatele będąc, zebrawszy się na przeszłe Trzy Króle[1] do miasta stołecznego W. K. M. Krakowa, wezwali prośbami między się IchM. PP. senatorów i urzędników koronnych, tam natenczas będących, tę publicam calamitatem, to praw i wolności naszych spólnych znieważenie JchM. przełożyli, i coby in eo passu czynić, mutua consilia sobie dawali. Przyszło nam tedy spolnem konsensem posłać do W. K. M., p. n. m., instituto maiorum i tej rewerenciej, która jest W. K. M. powinna, dosyć czyniąc, odniosłszy to utrapienie nasze eo quo par est cultu, jako wolnie za łaską Bożą nam panującego pana dowiedzieć się, dlaczego nas tą niewolą nakrywają i cuius permissu ci ludzie tam nastąpili prawa i wolności nasze, a w tych Maiestatem W. K. M., decus et reverentiam, jako pana i obrońcę naszego, nieladajako naruszyli, i kto im z węgierskiem Królestwem tak dawny i potrzebny pokój lacessere rozkazał. O czem już legacie do W. K. M. i stamtąd były, gdyż o tem wojsku ani wiemy, aniśmy słychali, ani im stypendia R. P. dawane, i ani in numero praesidiorum R. P. byli. Prosząc przytym uniżenie, abyś W. K. M. jako suppremus custos R. P., któremu Pan Bóg i zgoda tej zacnej Korony salutem populi w ręce podała, fervide[b] i prędko (gdyż ostatni upadek nasz omnem moram excludit) solvere taką swąwolą rozkazać raczył, nie dopuścił wiernych poddanych swych i pulcherrimum fastigium polonum[c] deptać, miłość et studia ich nie odrażał od siebie, które jest fomentum nawietsze felicitatis principum, nie cierpiał gravari infelicibus rumoribus nomen regium, którem się oni publice szczycą, że za wolą i rozkazaniem W. K. M. w państwa koronne weszli i do tej doby w nich trwają. Jakoż wczora przychodzili do koła naszego dwa towarzysze z wojska tamtego z listem od pułkownika swego pana Kleczkowskiego, a przytym wymawiając się, że są od W. K. M. zaciągnieni, i rozkazanie tak od W. K. M. jako i JM. p. hetmana koronnego[2] mają, żeby się z kupy nie rozchodzili i tego, coby je rozwodził, za największego nieprzyjaciela mieli, submittując się, skoroby namniejsze rozkazanie W. K. M. przystąpiło, zaraz się z kupy rozjechać, a uprzątnąwszy tę ciężkość, co prędzej i siebie i nomen swoje, które z tych rumorów infamiam pati videtur, oczyścić raczył et veri patris cognomen mereri. Nie prosimy ni ocz inszego W. K. M., jedno o to, coś nam W. K. M., p. n., z prawa i obowiązków powinien, czego nietelko wierność i życzliwość nasza, zdrowia i majętności nieszanowanie tot anno-

[a] *Racz.* W ostatniej tedy sprawie. [b] *Racz.* feliciter.
[c] *Racz.* Polonorum.

[1] *6 stycznia 1620 r. jako w pierwszy poniedziałek po Nowym Roku, kiedy zbierały się roczki krakowskie.*

[2] *Żółkiewski Stanisław.*

rum fidum obsequium, ale sama W. K. M. dominandi felicitas, sublimis et pius animus rekwiruje [a].

Jednak i drugi strach, pierwszego jeszcze nie zbywszy, mocno na nas woła i trepidare coraz bardziej każe: zbieranie ludzi przez książęcia Koreckiego [1] i p. Jana Ferensbeka [2] na Cesarza JM. krześciańskiego, z któremi, jako ex instrumentis z p. Ferensbekiem spisanych dowodnie wiemy, jest transactum i pozwolenie, o którem jako samisz ductores palam powiedają, mieliby mieć od W. K. M., iże te kupy na Śląsko i Morawę ex pacto iść mają. Co nietylko wszytkę Koronę zniszczyć, ale tot bellis implicare musiałoby. Gdyż Ślęzacy gotowi arma armis vindicare, a tych samsiedztwo jako jest złączone z państwy W. K. M., n. p. m., rzecz to wiadoma. Zaczym zaraz ad manus przyjśćby musiało i trudności nieuhamowanych, et nulla causa fidem datam i tak dawny pokój z państwy tamtemi rozerwawszy, quietem, w której zatrzymaniu wszytka prudentia civilis consistit, pomieszać. Prosimy tedy i o to uniżenie W. K. M. per salutem publicam i spokojne W. K. M. panowanie, aby tym obiema severis [b] mandatis W. K. M. zakazano było, żeby pod poczciwością tego zawzięcia poniechali i tych, którychby na tę posługę zwiedli, zarazem rozpuścili. Fomites tak okrutnych zapałów aby zewsząd od IchM. PP. hetmanów zgaszone były et omni metu wyzwolona była R. P.

Co wszytko za rozkazaniem W. K. M., p. n. m., JM. p. hetmanowi polnemu [3], który też był od nas do tych konsultacij wezwany, także i pułkownikowi naszemu, JM. p. krajczemu koronnemu [4], którzy oba na to telko czekają i z tem się nam deklarowali, zaraz wykonano będzie tu u nas, a w Rusi przez JM. p. hetmana i kanclerza koronnego. Pokój węgierski z Koroną lubo jest stargany i wielą krzywd i atrocissimis immanitatibus wielka część węgierskiej ziemie nadwątlona [c], widzimy to jednak, że natenczas succumbere fortunae, czasowi i swoim też zawziętym trudnościom będą chcieli. A iż nietelko podgórskiej ziemi wszytkiej, ale i stołecznemu miastu W. K. M. Krakowowi dla bliskości i słabego praesidium siła na tem uspokojeniu należy, prosimy, abyś W. K. M. kommissarze na to, ludzie poważne, naznaczyć raczył, żeby te tam świeże krzywdy et errata sopirent co prędzej, póki te praesidia R. P. są jeszcze w służbie, i żeby dano znać i obwieszczono o tej transakcjej ziemi węgierskiej, ponieważ widzimy, że wszytkiego prawie krześcijaństwa jest niemałe zamieszanie i na wiosnę pewnie nie lepszego [d] jeszcze są wielkie konjektury i znaki. A prowincie, które najbardziej między sobą odiis [e] aestuant, najbliższe są państwom W. K. M., Turczyn callidus imperii molitor patrzy na pogodę i na to [f] barzo jest bliski od Węgier. Więc i aemuli cesarza JM. o ko-

[a] *Racz.* debet requirere. [b] *Racz.* severissimis. [c] *Racz.* napełniona.
[d] *Racz.* pewnie większego. [e] *Jag.* intime. [f] *Racz.* i nam.
[1] *Książę Korecki Samuel.* [2] *Farensbach Jan.* [3] *Koniecpolski Stanisław.*
[4] *Jerzy Zbaraski.*

ronę węgierską z niego dependent i fides ich natenczas ambigua. Prosimy o to uniżenie W. K. M., abyś W. K. M. sejm złożyć raczył w Krakowie, gdyż sama rzecz, same z tej strony zapały tu sejmu potrzebują, a wprzód obecności W. K. M. w tym mieście stołecznym, gdzie i magnitudini regiae par locus i bezpieczeństwo większe[a] za zgromadzeniem ludzi do W. K. M. i wszytkim nagłym przypadkom większe munimentum. Rozumiemy, że IchM., którzy w dalszych są i odleglejszych prowinciach, nie urażą się tym, patrząc na necessitatem.

Czyniąc przytym querellis i prośbom naszym koniec i nie wątpiąc, że tak słuszne i żałosne prośby nasze R. P. potrzebny a szczęśliwemu W. K. M. panowaniu expeditissime pożądany i gorący prędko skutek wezmą, oddajemy uniżone służby nasze i wierne poddaństwo W. K. M., p. n. m., prosząc iterum atque iterum summa animi moderatione et reverentia, aby W. K. M. prudentia regia chciał te desideria nasze aequissime librare et succurrere sine mora prośbom naszym et praesenti statui, i maluczkiem staraniem uczynić florentissimum swój dominatum, i nie narażając[b] nas i siebie per summam et ultimam necessitatem na jakie żałosne, których i wspomnieć horret animus, mieszaniny. Datum w Krakowie die 14 ianuarii anno 1620[c]. Stanisław Janowski z Opatkowic marszałek natenczas koła zgromadzonego w Krakowie imieniem IchM. PP. senatorów i urzędników koronnych i rycerstwa wszystkiego.

134. *Poselstwo w sprawie Lisowczyków do Wawrzyńca Gembickiego arcybiskupa gnieźnieńskiego z zjazdu szlachty województwa krakowskiego na rokach ziemskich. Z Krakowa [?] stycznia 1620 r.*

Rp. 1. *Czart. nr. 352 str. 501—502*: Instrukcia IchM. PP., panu Marcinowi Rejowi i panu Zygmuntowi Kotkowskiemu, do JW. P. JM. ks. arcybiskupa gnieźnieńskiego i prymasa koronnego od wszystkich obywatelow, tak senatorów, jako i urzędników koronnych, na ten czas będących, i od stanu szlacheckiego w Krakowie na Trzy Króle zgromadzonego; *kopia współczesna.*

Nietylko okrutne i niezwyczajne w tej R. P. uciążenie, ale prawie ostatnia calamitas, którą nam na wszytko województwo krakowskie wojsko lisowskie przyniosło, niepodobna rzecz, aby WM., n. m. p., do wiadomości nie przyszło. To bowiem nastąpiwszy wprzód w kraje podgórskie i tam długo się bawiąc, wszytek tamten kraj w niwecz obróciło et nulla iniuria abstinuit. Stamtąd zaraz do Węgier weszło nad prawo R. P. i pakta dawne z królestwem węgierskiem poczynione, wielką część węgierskiej ziemie niezmiernemi szkodami et cedibus napełniwszy wzruszyło, stamtąd się nazad zwróciwszy na Podgórze i ostatki niedobrane, część ich pod

[a] *Jag.* wszakże. [b] *W tekstach*: naruszając.
[c] *Jag. tylko dotąd. W Racz. brak całego ostatniego zdania.*

Kraków się wemknęła, a ostatek na Podgórzu został, i toż exercent, co i pierwej czynili. Na ostatek jako dzisia ta wiadomość pewna przyszła, że Oporowskiego rota, która w Będziniu leżała da[w]no, na Śląsko wpadszy domów slacheckich kilka splundrowali i szkody niemałe poczynili. To wojsko lisowskie jako żywo w zaciągu R. P. nie było et inter stipendiarios R. P. nie jest liczono, wiadomo jest wszytkiem. Atoli w pośrodek nasz posłali dwóch towarzyszów swoich, justyfikując się, że nic gwałtem ani swoim domysłem nie czynią, ale że są zaciągnieni na służbę od J. K. M. [i] mieli rozkazanie od JM. p. hetmana koronnego[1], aby się z kupy nie rozjeżdżali. W takowem tedy żalu, zelżywości i utrapieniu naszym, praw i bezpieczeństwa R. P. naruszeniu, zgromadziwszy się tu wszyscy obywatele województwa krakowskiego na Trzy Króle przeszłe i wezwawszy prośbami między sie panów senatorów i urzędników koronnych natenczas będących, za spolną namową w takowem nieszczęśliwem razie posłaliśmy do J. K. M., p. n. m., abyśmy tą niewolą nie byli nakrywani i ta calamitas żeby była z nas co prędzej zniesiona. Którego poselstwa kopią WM., n. m. p., posyłamy. A iż o prawo i o wolność spolną, o bezpieczeństwo i całość R. P. idzie, o krzywdy i zelżenia nas ludzi szlacheckich wolnych, roztargnienie przymierza z Węgrami i z Śląskiem, o które się tak długo i z pracą przodkowie nasi starali, aby to razem bez żadnej przyczyny nie padło, wiedząc to, że WM., n. m. p., praecipuum munus w tej R. P. nosisz i pierszem po J. K. M. stróżem masz być praw tych, w którycheś pospołu z nami urodził, z konsensu tegoż zgromadzenia natenczas naszego posyłamy do WM., n. m. p., bracią swą z pośrodka siebie, prosząc, abyś tą powagą, którą masz od tej R. P. na się włożoną, gorąco do J. K. M. intercedere et efficere[a] to raczył, żeby te kupy zarazem tak szkodliwe i wszytkiemu i R. P. przeciwne rozwiedziono i uprzątniono, tak wojsko Lisowczyków, jako i tych, których książę Koreckie[2] i p. Jan Ferensbek[3] na Cesarza JM. zbiera, ex omni metu żeby była liberata R. P. A przytym aby nam J. K. M. sejm złożyć raczył tu w Krakowie, gdzie są bliższe niebezpieczeństwa, którem snadnie się zabieżeć zewsząd może, i w czymby R. P. krzywdę cierpiała w prawie swoim, dowiedzieć się, domówić i zliczyć, o czym dostatecznie w legaciej swojej do J. K. M. zleciliśmy. Prosząc iterum atque iterum, aby WM., n. m. p., tak sublime ius na sobie mając, którego R. P. w ręce WM. powierzyła i nie darmo primatis cognomen dawszy ozdobiła, tak słuszne i sprawiedliwe żądze nasze do afektu przywieść raczył, przestrzegając tego z każdy miary, jakoby za jakiem zaniedbaniem i wzgardą nas i utrapienia naszego per ultima ad testandam necessitatem (strzeż Boże) do żałosnych jakich zamieszań R. P. nie przyszło.

[a] *W tekście:* aficere.

[1] *Żółkiewski Stanisław.* [2] *Korecki Samuel.* [3] *Farensbach Jan.*

135. *Poselstwo w sprawie Lisowczyków do województwa sandomierskiego z zjazdu szlachty województwa krakowskiego na rokach ziemskich. Z Krakowa [?] stycznia 1620 r.*

Rp. 1. *Czart. nr 352 str. 498—499*: Instrukcia IchM. PP. posłów województwa krakowskiego do województwa sędomierskiego; *kopia współczesna*.

Jaśnie Wielmożni, miłościwi Panowie i Bracia!

Jakie uciśnienie województwo nasze krakowskie od wojska lisowskiego, jakie krzywdy i gwałty żałosne ponosi, żeby to dosiądz uszu WM., naszych mościwych panów, nie miało, zaledwie to u siebie za podobne mamy, gdyż ucisk, krzywda i gwałt wszelaki, gdy bardzo dolega, prędko się szerzy i daleko roznosi. Do tego, jakie na R. P. wszytką toż wojsko niebezpieczeństwo zaciągnęło, stąd WM., n. m. p. i bracia, możecie uważyć, że wpadszy do Węgier wielką część ziemie węgierskiej spustoszyło, cedibus et immanitate inaudita omnia complendo et igne et flammis funditus universa delendo. Nic nie wątpimy, że WM., słysząc o takowem utrapieniu naszem, malis nostris jako i n. m. p. i bracia ingemiscitis, a tym barziej, gdy do tego upatrujecie imminentem Reipublicae (strzeż Panie Boże) ruinam dla wzruszenia pakt, które przodkowie nasi z Koroną węgierską zawarli*, więc ten obowiązek na nas wszytkich na potomne czasy świątobliwie złożyli. Lecz nietylko tu pożałowania godniśmy od WM., n. m. p., i wszytka R. P., ale też i ratunku w tak wielkiem razie i niebezpieczeństwie, a strzeż Panie Boże, aby w nie już następującym zginieniu. Przetoż my, którzyśmy się sam do Krakowa na przeszłe Trzy Króle dla odprawowania spraw naszych zjechali, patrząc na takowy R. P. naszej zapał, w którym żałośnie i upatrując, na jaki się strzeż Panie Boże upadek R. P. naszej zanosi, IchM. PP. senatorów i urzędników koronnych, którzy tam natenczas byli, do siebie wezwawszy, społu z IchM. szukaliśmy środków, jakoby i temu złemu, które nas ciśnie, i temu, którego się obawiamy, by nie nastąpiło, zabieżeć mogli. Ale co R. P. wszytkę zachodzi, jedna część trudno temu podołać ma. I dlategoż pany posły nasze wyprawiliśmy z pośrodku siebie do WM., n. m. p., z tym, abyście WM. z nich wyrozumiawszy, co się nam dzieje i co nam dolega, i nam braciej swej i R. P. radą i pomocą deesse nie raczyli, a to uczynili bez wszelkiej zwłoki. Myśmy posłali, bo do gwałtu i gwałtem się rzucić trzeba, i brata, gdy go skubą, gdy drą, gdy łupią, od takowego gwałtu jako naprędzej wyswobodzić et R. P. presenti metu et imminenti liberare. Co żebyście WM., n. m. p., i z powinności swej ku nam braciej swej i z miłości ku R. P. uczynić raczyli, bardzo pilnie i uniżenie WM., n. m. p., prosimy. Pokażcie się w tym prawdziwemi syny Korony tej, gdy dla zachowania jej niczego żałować nie będziecie chcieli i prawą bracią naszą, gdy nas w takiem

* *W tekście*: zaslano (*sic*).

razie nie odbieżycie, ani na ostateczne rozszarpanie podać będziecie chcieli, a nawet, [gdyby] i ten zapał porazem WM. samych nie doszedł, temu zabieżycie i exemplum na potem w R. P. statuetis, jako w takowem niebezpieczeństwie czule i gorąco zabiegać potrzeba, za co i pochwałę i od teraźniejszych i od potomnych czasów odniosą WM., n. m. p. i bracia, i od nas braciej swej jako wrzącej chęci wzajem i miłości zawsze za okasią doznawać będą. Ale i Pan Bóg odpłaci, wszytkich spraw dobrych zapłata pewnie WM. nie minie za to, cokolwiek przeciw R. P. i nas braci swej miłościej statecznej okazać będziecie raczyli.

136. *Poselstwo w sprawie Lisowczyków do Stanisława Żółkiewskiego hetmana i kanclerza wielkiego koronnego z zjazdu szlachty województwa krakowskiego na rokach ziemskich. Z Krakowa [?] stycznia 1620 r.*

Rp. 1. *Czart. nr 352 str. 499—500*: Instrukcia JM. p. Marcinowi Oraczowskiemu z koła zgromadzonego do Krakowa od IchM. PP. senatorów i urzędników koronnych najwyższych i od stanu rycerskiego do JW. p. hetmana najwyższego, kanclerza koronnego; *kopia współczesna.*

Tak niesłychane krzywdy i nieznośne utrapienia, które od lisowskiego wojska ponosi województwo nasze krakowskie, mamy za to, że uszu WM., naszego m. p., doszło, takowe bowiem są, które w Polsce, ile wiemy, nigdy się od swych własnych nie dziewały i które okrutnym utrapieniem ludzi ubogich, krzywdami i znieważeniem domów szlacheckich, po wszytkich koronnych stronach rozniosło się i rozgłosiło. Do czego i to przystąpiło, że toż wojsko do Węgier wpadszy i część węgierskiej ziemie ferro et igne żałośnie spustoszywszy, stamtąd się znowu wróciwszy znów w Podgórze, czego pierwej nie wybrali, teraz dobrali, a zatym coraz bliżej się pomykają, wszytkich krzywdząc, domów szlacheckich wiele złupiwszy, poczciwych i zacnych białych głów dość znieważywszy, w tymże zapędzie swym nie ustawają. Jaki tu gwałt prawom koronnym i wolnościom naszym dzieje się, jaką krzywdę stan szlachecki odnosi, jako nieznośne ociążenie, jako płacz prawie krwawy ludzi ubogich i głos niebiosa przebija, jakie pakt z pogranicznemi, tak z węgierską Koroną, jako też i z Śląskiem, wzruszenie, WM., n. m. p., rozumiemy, że to baczyć raczysz i to dobrze u siebie uważasz, jako serca szlacheckie takowemi postępkami R. P. dziwnie szkodliwemi, onęż do ostatnej zguby zaciągającemi, są urażone. Bolesne są zaiste sprawy takie, gdy na nie serce wolne szlacheckie pogląda, aleć to jescze daleko więcej bolu przyczynia, co oni sami w pojśrzodek nas wnieśli przez posły swe, jakoby za wolą J. K. M., n. m. p., ali i WM. jako urzędnika wojennego koronnego najwyższego czynić to mieli, a przetoż gwałtem samem przypędzeni będąc, my, którzyśmy się sam do Krakowa dla spraw swych zjechali, IchM. PP. senatorów i urzędników koronnych wezwawszy, którzy na tenże czas dla odprawowania

spraw swych w Krakowie beli, prosiliśmy IchM., aby spolnie z nami zniosszy się remedium takiemu gwałtowi należć nam pomogli. Za spolnem tedy wszytkich nas zdaniem do J. K. M., n. m. p., wyprawiliśmy, czego wszytkiego WM., n. m. p, napisaną kopią posyłamy. Tamże zaraz do JM. ks. arcybiskupa[1] tanquam primatem regni i do JM. ks. biskupa krakowskiego[2], do JM. p. krakowskiego[3] jako senatora starszego, także do województwa wielkopolskiego i sendomierskiego legacie wyprawiliśmy, prosząc, aby jako stróżowie Ojczyzny według swych obowiązków, pamiętając na to: si quid nocivum Reipublicae videro aut sensero, illud avertam et me opponam etc., takowemu gwałtowi, który w upadek R P. pędzi, zabigać czule i prędko raczyli. Intercessią do K. JM. interponowaliśmy, o toż też do WM., n. m. p., przez pany posły nasze pilnie prosimy i solicytujemy, abyś takowym gwałtownym angariom naszym i takowemu gwałtownemu upadkowi R. P. czule i fervide zabiegać raczył, a to po sobie pokazał, że tą niesławą nakrywać się nie dopuścisz pogotowiu J. K. M., p. n. m., który wszytkie państwa koronne z tego ciężaru wyzwolisz, także i z tych kup, które do książęcia Koreckiego i do pana Ferensbeka[4] na Cesarza JM. zbierają, przez które nietylko ostatnie spustoszenie Korony, ale i tak pakta dawne złamaćby się zaraz musiały.

137. *Odpowiedź króla Zygmunta III na poselstwo szlachty województwa krakowskiego w sprawie Lisowczyków. Z Białkowic 31 stycznia 1620 r.*

Rp. 1. *Racz. II H. a. 1. str. 365—370:* Respons J. K. M. urodzonym Kasprowi z Rakoczyn Krembskiemu i Adamowi Misiowskiemu, posłom od obywatelów województwa krakowskiego w Krakowie zgromadzonych, w Białkowicach dnia 31 miesiąca stycznia roku 1620 dany; *kopia współczesna.*

Wdzięcznie J. K. M., p. n. m., przyjmować raczy przy oddaniu wiernego poddaństwa i to, które J. K. M. odnasza dobrego w długi wiek zdrowia i fortunnego panowania winszowania.

Tegoż i sam Król JM., p. n. m., życzyć raczył, coście WM. na początku poselstwa swego wspomnieli. Ta Króla JM. cura et solicitudo zawsze była, aby po przeszłych niewczasach, które obywatele koronni jako [od] postronnych nieprzyjaciół, tak też i od domowych konfederowanych mimo wszystkę słuszność i sprawiedliwość żołnierzów ponosili, wszystka Rzeczpospolita zakwitnąćby była mogła pokojem, bespieczeństwem, wczasem, i żadna takowa nie przychodziła na poddane J. K. M. calamitas, któraby ich ucisnąć miała. Jakoż za błogosławieństwem wprzód Bożym a staraniem J. K. M. i za przyczynieniem się do tego tej zacnej R. P. stanów wszystko się uprzątnęło było, coby do pomieszania tranquilitatis publicae dać było mogło jaką okkasią. Miał i sam J. K. W. pewną prawie nadzieję

[1] *Gębicki Wawrzyniec.* [2] *Szyszkowski Marcin.* [3] *Ostrogski Janusz.*
[4] *Ob. str. 411 uw. 1 i 2.*

spokojnych czasów i spokojnego pod szczęśliwym swoim panowaniem ludu sobie od Pana Boga powierzonego; nie może to być jedno wielce żałosno J. K. M., że tę nietylko samego J. K. M., ale wszystkich nadzieję przeciwna jakaś sors pomieszała i że ludzie pułku lisowskiego pierwszą zbrodniami i swawoleństwem swym podali do tego niepokoju okkasią. Tego jednak przy J. K. M. nie zostawa przyczyna, oprócz żeby kto niechętny i nieżyczliwy dobrą J. K. M. intencią (jako o to nietrudno bywa) chciał źle interpretari. Pułk ten Lisowskiego, po wyściu z Moskwy, gdzie dzieła swego niemałe znaki zostawił, zaciągniony był pewnymi condiciami około żołdu, rządu i bespieczeństwa, także posłuszeństwa ich, za radą wielu PP. senatorów na Ukrainie dla niebespieczeństw, które się od pogan przed zwróceniem się posła J. K. M. z Turek następowało. Byli ci ludzie czas pewny przy wojsku J. K. M. pod przystojnym posłuszeństwem, obróceni potym od wodzów wojskowych tam, gdzie się niebezpieczeństwo od Węgier pokazowało, gdzie się wojska sąsiedzkie clientis Cesarza tureckiego, wojewody siedmigrodzkiego, o ściany państw J. K. M. ocierały. Był tej J. K. M. nadzieje, byli i inszy, że pod posłuszeństwem porządku i bez takiego uciążenia żyć i wstręt zamysłom chytrego sąsiada czynić mieli dotąd, ażby też insze wojsko po uspokojeniu ukrainnym tam nastąpić było mogło. Więc żeby im też i ćwierć była wyszła, na którą pieniądze wzięli. Gdy to oboje nastąpiło, zaciągnieni są potym na służbę Cesarza chrześciańskiego; czego że pakta, które są in Voiumine legum, nie bronią i każdy to z nich obaczyć może, i J. K. M. przeczyć temu nie mógł z tej najwięcej przyczyny, aby oraz Cesarzowi JM. chęć swoję powinną wedle pakt z Królestwem węgierskiem na sejmie przeszpurskim zawartych oświadczył, zamysły przeciwko nam sąsieckie niechętne rozerwał, i państwa swoje od tych ludzi i tego ciężaru uwolnił. Że dobra intencia J. K. M. nie poszła, że ci ludzie znowu do Korony wstąpili, nie może jedno żałować J. K. M., a tym więcej, że za wyściem ich takie się szkody i uciążenia poddanym J. K. M. poczynili. Zabiegać raczył temu J. K. M. za pierwszym wiadomości wzięciem; posyłał komorniki swoje, posyłał uniwersały, posyłał PP. hetmanom obiema, aby z gromad te ludzie jako w żadnej służbie J. K. M. nie będące rozprowadzili jakimkolwiek sposobem. Nic nie opuścił, cokolwiek do uprzątnienia tak ciężkiej kupy należało, nie oczekiwając żadnej w tym prośby poddanych swych; wie bowiem w tej mierze powinność swoję, ma supremam legem salutem ludu sobie od Pana Boga powierzonego. A iż ci sam ludzie przez posłańce swoje, jako w poselstwie WM. wspomniono, rozjachać za J. K. M. rozkazaniem obiecali, życzy J. K. M., aby to ziścili, mając już w tej mierze tak wiele razy powtórzonych mandatów J. K. M.

Uczynił już i to J. K. M., dowiedziawszy się o zbieraniu jakimsi ludzi urodzonych Samuela Koreckiego i Jana Ferensbeka, że zaraz przez komornika i posłańce swe napomniał, aby takiego zacięgu, który lubo jest

wedle praw, jako się wyżej wspomniało, zaniechali, którymby J. K. M. poddanym ciężcy być mogli. Wysłać i uniwersały swoje do nich i do tych gromad przez nie zebranych raczył, aby się koniecznie do domów swoich rozjachali, i win na się w prawie opisanych, poćciwości i gardła, nie zaciągali. Jeśliby jednak te śrzodki i sposoby dotąd miejsca nie miały, nie zaniecha K. JM. i inszych zażyć, które tylko do tego należeć będą. Pewien jest tego Król JM., że takim postępkiem K. JM. każdy, byle go tylko bez przeciwnego affektu uważał, kontentować się będzie.

Zesłanie kommissarzów na polecenie krzywd i szkód w Węgrzech poczynionych, więc i na transakcią nową z ziemią węgierską, nie baczy K. JM., jakoby pod ten czas być mogło, kiedy Węgrowie dotąd nie deklarowali się, jeśliż za pana Cesarza JM. jako tego, któremu raz przysięgę oddali, mieć chcą, czyli spreta iureiurandi fide kogo inszego między sobą obierają. Pokąd tych wiadomości nie masz, nie godzi się J. K. M. pana ich legitimum pomijać, nie godzi się z stanami i ziemią traktować, pokąd ius regium w cale zostawa. Więc iż J. K. M. posłańca swego urodzonego Stanisława Zadorskiego na sejm przeszpurski wyprawił dla zniesienia się o tych rzeczach z stanami węgierskimi tam zgromadzonymi, przyjdzie J. K. M. na wiadomość tam tego oczekiwać, którą gdy weźmie, znieść się będzie raczył Król JM. w tej mierze z przedniejszymi pany senatory, i jaka nastąpi rada ich, tak K. JM. postąpić sobie nie zaniecha. Toż i z strony sejmu uczynić będzie raczył, zwłaszcza że go mieć w Krakowie żądają, co[by] bez spolnego obojga PP. senatorów narodu zezwolenia[a] być nie mogło; stądże przychodzi J. K. M. pomknienie się do Krakowa, bo jeśliby na złożenie sejmu tam nie przypadli PP. senatorowie, trudnoby Król JM. miał się tam obracać, skądby zaś prędko gwoli sejmowi odbieżeć przyszło.

Taki respons J. K. M. odniosą WM. obywatelom województwa krakowskiego, braciej swojej, których postulata jako J. K. M. wdzięcznie przyjąć raczył, tak nie wątpi, i[ż] oni szczerą się J. K. M. intencią i uprzejmym przeciwko poddanym swym affektem kontentować będą, a nic takiego brać przed się nie zechcą, coby prawu i dawnym zwyczajom być miało przeciwnego i coby pokój pospolity poniszczyć mogło, bacząc zwłaszcza, że Król JM. pilnie do obmyślawania, jakoby te wszystkie ciężary jako najprędzej uprzątnione i zniesione były, skłania się i jest tej nadzieje, że za tym zleceniem, które mają tak PP. hetmani koronni, jak i urodzony Korecki z Ferensbachem, uprzątną tę ciężkość obywatelów tamtecznych, i zda się J. K. M. prawem przeciwko tym postąpić, którzy zbrodnie takowe popełnili, aby tym oświadczył, jako mu niemiłe tych ludzi swawoleństwo.

Łaskę przy tym swoję pańską wszem wobec i kożdemu zosobna ofiarować J. K. M. raczy, życząc, aby pod fortunnym panowaniem pokoju, wczasów i wszelakiej szczęśliwości zażywali.

[a] *W tekscie:* zezwoleniem.

138. *Odpowiedź Janusza Ostrogskiego kasztelana krakowskiego na poselstwo szlachty województwa krakowskiego w sprawie Lisowczyków. Z Grocholic 11 lutego 1620 r.*

Rp. 1. *Racz. II. H. a. 1. str. 373—375*: Respons p. krakowskiego na poselstwo obywatelów województwa krakowskiego w Grocholicach 11 februarii 1620.

Jaśnie Wielmożni, miłościwi panowie, miłościwi panowie i bracia!

IchM. ci, których WM., moi m. p., z pośrzodka siebie jako do inszych IchM. PP. senatorów, tak i do mnie raczyliście posłać, byli u mnie, pisanie WM., m. m. p., oddali mi, i cokolwiek w poruczeniu mieli, dostatecznie i wiernie odnieśli. Wiedziałem ja przed tym wszystko, co się z WM., m. m. p., i z nami wszystkimi passim po Koronie działo i dzieje; czego nietylko żałowałem jako obywatel jeden województwa tamtego, ale też z początku jeszcze lata, gdy się iskierka teraźniejszego zapału wszczynała, widząc, do jakich terminów przyść i jak szkodliwymi Ojczyźnie naszej miłej periody kończyć miały, nie zaniechałem czynić tego, co powinność moja senatorska kazała. Pisałem zaraz do J. K. M., dając znać o tym, co już było, a przestrzegając w tym, co miało być, i prosząc, aby mature zabiegać wszystkiemu i obmyślawać, ne quid detrimenti Respublica pateretur, raczył. Odpisał J. K. M., że ten zaciąg stał się z uchwałą sejmu przeszłego za zdaniem i pozwoleniem stanów koronnych, a żeby się spokojnie w nim tam te kupy zachowały, krzywd takich, do jakich już w tamtych krajach przystępowali, zaniechali, dworzanina swego p. Biedrzyckiego posłał do nich, więc i do JM. p. hetmana[1] pisał, aby jako stróż wojenny przestrzegał tego. Ale kiedy to nie miało swej powagi, owszem im dalej, tym większą moc brał ten zapał, pisałem znowu nie raz, a już goręcej, do J. K. M., pisałem do JM. p. hetmana, więc i do JM. ks. arcybiskupa[2] jako prymasa, tudzież do IchM. inszych, którzy przy boku J. K. M. obecnymi są. Na ostatek wnieść tego na sejmiku elekciej deputackiej w Opatowie nie zaniechałem. Ale gdy i tam przez spary na to patrzono et surdis audiebatur auribus, oto nastąpił effekt owych przestróg moich. Przyszło (proh dolor) do tego, com z przodu upatrował i niejako vaticinabar. Nie chcąc jednak deesse powinności mej dalej, quo praesentius periculum widziałem, co audientius contraibam. Pojachałem w kraje podgórskie i niemal in centro tego zapału stanąłem, chcąc być exemplo ludziom i pobudką do ostrożności i czujności obywatelom tamecznym. Comkolwiek sposobu do gaszenia tego zapału widział, nie opuściłem żadnego. Była niemała zgromadzona kupa w tamtym kraju szlachty, a nie był żaden, któryby rękę mi w takowym razie miał porrigere. Zaczym przez ośm niedziel tam zmieszkawszy, a nie widząc żadnej konsolacjej, przyszło mi z płaczem powrócić do domu, gdzie dopiero byłem od J. K. M. invitatus

[1] *Żółkiewski Stanisław.* [2] *Gembicki Wawrzyniec.*

o zdanie, coby tak w szkodliwym niebezpieczeństwie R. P. czynić. Odpisałem według pierwszych listów i zdania mego. Dałem znowu radę uprzejmą, szczerą, cnotliwą, z którą in theatro Reipublicae i przed Maiestatem Najwyższego nie powstydzę się stanąć. Ale jako una hirundo non facit ver, tak i ja sam jeden nie mogłem multorum consilia przełomić radą swą. Wszakże powinności et conscientiae meae tak rozumiem być satisfactum, że i na teraźniejsze obesłanie WM., mych m. p., nie baczę nic nowszego i lepszego, cobym uczynić mógł nad to, com czynił. Ozywam się tylko z tą ochotą moją, którąm zawżdy do służby R. P. miał, że i teraz nietylko dostatki, ale i wszystkie substancie moje na usługę WM., mych m. p., i miłej Ojczyzny wieść przy WM. jestem gotów. Dziękuję przy tym uniżenie, żeście mię WM., brata i sługę swego, jako i senatora, w tak ciężkim R. P. razie nie przepominając, ze mną się porozumieć przez IchM. raczyli, którzy szerzej zelum mój WM., mym m. p., solicitudinem o zdrowiu i całości Ojczyzny naszej odnoszą. Zalecam służby moje życzliwe zatym łasce WM., mych m. p. braciej. Dan w Grocholicach dnia 11 lutego roku 1620. Mych m. p. i braciej życzliwy przyjaciel i sługa. Janusz książe Ostrogskie, kasztelan krakowski.

139. *Odpowiedź szlachty województwa poznańskiego na poselstwo szlachty województwa krakowskiego w sprawie Lisowczyków. Z Poznania 27 lutego 1620 r.*

Rp. 1. *Racz. II. H. a. 1. str. 370—373*: Respons obywatelów województwa poznańskiego zgromadzonych pro 24 februarii na jurydykę w Poznaniu, dany PP. Rejom dwiema, posłom województwa krakowskiego, 27 februarii 1620; *kopia współczesna.*

Jasnie Wielmożni, miłościwi PP. senatorowie, zacni urzędnicy i rycerstwo województwa krakowskiego, moi miłościwi PP. i bracia.

W małej frekwenciej województwa samecznego poznańskiego, któremu tylko praesens służyła jurydyka, i gdzie ci jedno się stawili, których prywatne sprawy do sądu przypędziły, JM. P. Rej, od WM., moich m. p., z zgromadzenia krakowskiego w ten tu kraj zesłany, zastał nobilitatem. Kaliskiego województwa obywatele, z którymi spólne nasze sejmiki, spólne miewamy consilia, spólnie we wszystkim, cokolwiek R. P. attinet, kommunikujemy, ani potrzeby tu żadnej ani sądów swych nie mając, nie przybyli, zwoływać też onych do kupy ani powinność to moja ani na samę czasu szczupłość pojrzawszy, rzecz podobna, lubo mię w tym JM. P. Rej używał, kilką dni tylko przed czasem wiadomym mnie uczyniwszy. Łęczyckiego też województwa zwabić tu do siebie nie podobniejsza, gdyż to wszystkim jest WM. wiadomo, że do województw naszych nie należy, osobne swe sejmiki, consilia, urzędniki mając, neque invitati uczynićby to chcieli. Zaczym IchMM. PP. braciej naszej słusznej gromady, ani województwa kaliskiego, które do tychże consilia należało,

zjazdu, ani nawet praesentiam żadnego z IchM. PP. senatorów naszych mając, trudno na tym placu co definitive stanowić i konkludować było. Ale jednak jakożkolwiek i cożkolwiek zgromadzonych pod ten czas IchM. PP. urzędników i braciej niespodziewany przyjazd JM. p. posła WM., moich m. p., w Poznaniu zastał, ea, qua par est, reverentia et humanitate i pisanie i posłanie WM., naszych m. p., przyjęliśmy. Ciężkie te detrimenta i srogie te calamitates, które zacne kraje podgórskie, krakowskie, sendomierskie, w tych czasiech tak okrutnie spłokały, żałosne uciążenia i oppressie, które poddanych WM., naszych m. p., doległy, nieoszacowane szkody, które majętności i dostatki poniszczyły, niesłychane nawet swawolnych ludzi i na wszystkie okrucieństwa rozpasałych licencie, które samych serc WM., naszych m. p., dotknęły i one nieladajako uraniły, nie mogą być tylko i nam i wszystkiej Koronie żałosne. Żałosna i bolesna o tym słuchać, daleko więcej cierpieć i na sobie tego doznawać. Bolejemy na tak nieszczęsne czasy i opłakane fata, które prędkim i srogim impetem swym przerażają viscera miłej Ojczyzny naszej. Żałujemy, a z serca, widzi Bóg, uprzejmego żałujemy WM., naszych m. p., i braciej własnej i krwie naszej, i onym jako spolnym członkom unius eiusdemque corporis afflictae patriae nostrae dolentibus wszyscy szczerze condolemus, a nietylko condolemus, ale też życzem i tego, aby Pan Bóg wszystkie ciężkości, szkody, a tym więcej dolorem animorum WM., naszych m. p., uleczywszy, hojnym błogosławieństwem swym i według myśli im sowicie nagradzał pociechami, wszystkę tę burzliwą i R. P. szkodliwą szturmujących nieprzyjaciół nawałność uspokoił i dał tandem w dobrym długo zdrowiu WM., naszym m. p., i wszystkim obywatelom tej Korony et cum domesticis et cum vicinis w zgodzie optatam tranquilitatem i szczęścia fortunnie zażywać. Czego nietylko winszować WM., moim m. p., ale też pro posse do tego się sam chcę przyłożyć i u J. K. M., pana naszego miłościwego, o to pilnie supplicare, aby jako zawsze zwykł, tak i w tych zawieruchach, które, wszystkim prawie zatrząsnąwszy chrześciaństwem, securitati państw swych i saluti populi miłościwie raczył prospicere i prośbom życzliwych sług i wiernych poddanych swych z prawem, z słusznością, z dobrym R. P. złączonym paterne et clementer annuere. Jakoż mam za to, żeście WM., moi m. p., dotąd już respons od J. K. M. na swe odnieśli postulata, luboście to one moderatiori stylo i nie tak zelose panu mogli proponere, jako tego sameczni bracia życzyli. Więc też abyście WM. J. M. księdzu arcybiskupowi gnieźnieńskiemu, Korony naszej prymasowi, starożytnego tytułu (primi principis), który od królów polskich i R. P. stołkowi temu zdawna jest nadany i tak wiele wieków po dziś dzień był i jest in usu, nie umykali (tym się bowiem szanowaniem i dostojeństwa J. K. M. i prymasa naszego każda legacia WM., moich m. p., osłodzi), proszą in fraterna charitate IchM. PP. bracia nasi, których i chęć przeciwko WM., swym m. p., szczerą i uprzejmą i responsu na puncta legationis tenże

poseł WM., moich m. p., JM. Rej fideliter szerzej odniesie. Ja zatym dłużej nie bawiąc, wszystkim wobec i każdemu zosobna WM., moim m. p., i braciej uprzejmą moję do usłużenia gotowość ofiaruję z powinszowaniem fortunnej chwile i kwitnących z szczęściem wieków.

CIV. Sejmik przedsejmowy województwa krakowskiego w Proszowicach [we wrześniu] 1620 r.

W księgach grodzkich niema mandatów króla, składających ten sejmik. Księgi grodzkie krakowskie były zamknięte od 17 czerwca 1620 r. z powodu wakancyi starostwa krakowskiego przez śmierć Mikołaja Zebrzydowskiego, Castr. Crac. t. 215 str. 2598, do 13 kwietnia 1621 r., gdy starostwo objął Gabryel Tarnowski, zamianowany 22 grudnia 1620 r., Castr. Crac. Rel. t. 46 str. 1 i 5—7. — Legacya królewska na sejmiki Kras. nr. 313 k. 147—152 i nr. 307 str. 774—795, w streszczeniu Czart. nr. 490 str. 18—19. — Że sejmik się odbył, ob. CVI; tam podani też trzej posłowie z tego sejmiku: Jerzy Zbaraski, Marcjan Chełmski i Marek Stadnicki. Po tym sejmiku nie zachowały się żadne akta. Sejm był złożony na 3 listopada 1620 r.

CV. Sejmik województwa krakowskiego w Proszowicach 22 października 1620 r.

Król universałem, datowanym z Warszawy 3 października 1620 r., złożył sejmik województwa krakowskiego w Proszowicach na 22 października 1620 r., tak to tłómacząc: Acześmy nie zwykli tego czynić, żebyśmy porządki i zwyczaje tej R. P. w składaniu i odprawowaniu sejmików mieszać i odmieniać mieli, a zwłaszcza że się świeżo sejmiki województwa tego odprawiły, iż jednak extraordinariae calamitates extraordinaria remedia potrzebują i gwałt prawa żadnego niema, przychodzi nam to znowu do wiadomości Uprzejmości i Wierności waszych podać, co R. P. na ten czas zachodzi. Wytrzymawszy wojsko nasze, które dla snadniejszego odporu nieprzyjacielowi dania do Wołoch było weszło, gwałtowny przez trzy dni impet nieprzyjacielski, odniósszy szwank i klęskę niemałą w ludziach, ustąpić z hetmany naszymi, zostawiwszy krwawe dosyć nieprzyjacielowi zwycięstwo, musiało. A iż w tym nie wątpim, że ten hardy nieprzyjaciel o Kamieniec się kusić będzie i w głąb państw naszych pójdzie, gdzie mu się wstręt nie uczyni i gotowość jaka nie pokaże, chcieliśmy znowu gwoli tak gwałtownemu niebezpieczeństwu, gdy o wszytkę ojczyznę idzie, złożyć Uprzejmościom i Wiernościom Waszym sejmik. *Castr. Sand. t. 115 str. 368—369; obl. 12 paźdz. 1620 r. Castr. Biec. t. 170 str. 977—978; obl. 12 paźdz. 1620 r. — Ponieważ księgi grodzkie krakowskie były zamknięte, wniesiono ten uniwersał do ksiąg wielkorządowych 6 października 1620 r., Teut. t. 71 str. 81—83. — Akta po tym sejmiku nie zachowały się żadne.*

CVI. Sejmik posejmowy województwa krakowskiego w Proszowicach 30—31 grudnia 1620 r.

W universale poborowym sejmu 1620 r. naznaczono sejmik posejmowy województwa krakowskiego w Proszowicach na 30 grudnia 1620 r., *sejmiku księstwa zatorskiego i oświęcimskiego nie naznaczono, Vol. leg. III 404. Król universałem, datowanym z Warszawy 13 grudnia 1620 r., złożył też sejmik województwa krakowskiego w Proszowicach na tenże dzień 30 grudnia 1620 r., a to z tego powodu*: iż posłowie województwa krakowskiego z sejmiku proszowskiego przeszłego na sejm walny koronny naznaczeni, nie mając od Uprzejmości i Wierności waszych za niewiadomością na ten

czas o tych, które na R. P. nastąpiły, niebezpieczeństwach, plenariam facultatem, innych ratunków na odratowanie Ojczyzny nad te, które mieli od Uprzejmości i Wierności Waszych, nie pozwolili, a widząc, jaki nad ojczyzną upadek wisi, te, które inne województwa ratunki postąpiły, oni do Uprzejmości i Wierności Waszych wzięli. *Castr. Sand. t. 115 str. 423—424; obl. 23 grudnia 1620 r. Castr. Biec. t. 170 str. 1008—1010; obl. 22 grudnia 1620 r. Teut. t. 71 (Księga wielkorządowa) str. 84—85; obl. 19 grudnia 1620 r. — Legacya królewska Kórn., rękopis bez sygnatury, niepag.*

Przeciwko konstytucyom wniósł Piotr Sławęcki, sługa Jerzego Zbaraskiego kasztelana krakowskiego, do grodu krakowskiego 27 lutego 1621 r. protestacyę, podpisaną i opatrzoną pieczęciami tegoż Zbaraskiego, Krzysztofa Zbaraskiego koniuszego koronnego i Marciana Chełmskiego chorążego krakowskiego Niewczesne wydanie konstytucij drukowanych sejmu przeszłego roku tysiąc sześćset dwudziestego[1], przy których zostawać ma największa pewność praw postanowionych, przyczyną jest tak nierychłej protestaciej naszej przeciwko niektórym wariaciom konstytuciej na sejmie namówionych i sensu wyraźnego ad mentem na ten czas tak koła poselskiego jako i z pozwolenia J. K. M. z senatem. Za wzięciem tedy wiadomości dostatecznej i przeczytaniem konstytucij wzwyż mianowanych, które już wydrukowane były i podane do państw koronnych, dosyć czyniąc powinności naszej poselskiej, aby co się nie zdało deesse z osób naszych, i dosyć czyniąc obowiązkom, które na nas od braciej były włożone, tudzież też z powinności przeciwko R. P., Ojczyzny naszej, do wiadomości wszech stanów tym naszym pisaniem donosiemy niżej opisane, jako idą suo ordine in contextu libri wariacie albo przydanie tych konstytucij. Przestrzegając i warując tym, aby takie pomyłki wolności, prawom R. P., nie szkodziły, amb[ig]ui sensus interpretacij takich szkodliwych za sobą nie niesły, dochodów i skarbowi J. K. M. i R. P. w szafunkach ujmy nie czynili, IchMM. PP. podskarbim i p. instygatorowi w dochodzeniu szkód R. P. u sądu nie trudnili, acz po większej części te pomienione konstytucie były niektórych nas ręką pisane i bez kontrowersij tak poselskiej izby jako i przed J. K. M. i senatem przy konkluziej czytane i pozwolone przy bytności naszej. Dlatego tem śmielej ten skrypt nasz, deklaracią i protestacią rękoma naszemi podpisawszy, ad acta publica podawszy, wszytkiej Koronie wiadomo czyniemy. A osoby te są: Jaśnie Oświecone książęta Zbarascy, Jerzy kasztelan krakowski a natenczas bywszy poseł województwa krakowskiego, Krzysztof koniuszy koronny, poseł województwa sendomirskiego, IchM. p. Marcian Chełmski chorąży krakowski, Marek Stadnicki podczaszy krakowski, posłowie województwa krakowskiego.

1. Naprzód tedy przeciwko pierwszej konstytuciej o deputatach do rady wojennej protestujemy się[2].

Dani byli deputaci na tym sejmie ad normam konstytuciej 1590[3], nie tak jednak generalis potestas im była pozwolona, skryptem abowiem pewnym danym ad archivum regium, podpisanym ręką JM. księdza arcybiskupa gnieźnieńskiego jako prymasa a przy nim marszałka na ten czas poselskiego, obwarowano i ocerklowano[a] tak ich władzą, jako i szafunku, i zaciągi ludzi i żołdu i bezpieczeństwo wszelakie R. P., które więc zwykło z takich gromad periclitari. Ciż PP. deputaci mieli według tego skryptu i ordynaciej sejmowej na sejmie zaraz przysiądz i powinność swoję egzekwować i mieć z początku wiadomość wszelaką tak zaciągów jako i inszych wydatków R. P., z czego oni sub eodem nexu iuramenti powinni na przeszłym sejmie sprawę dawać. Pismo to ad archivum dane dla uważnych racyj utajone do czasu było i dlatego w senacie przy J. K. M. i przy poślech tylko samych czytane być miało i tam przysięga wykonana

[a] *W tekście:* obwarowane i ocerklowane.

[1] *Ob. Vol. leg. III 362 i n.* [2] *Vol. leg. III 363:* Deputaci. [3] *Vol. leg. II 1319:* Deputaci do rady wojennej.

deputacka. A iż temu dosyć nie stało, czego do tego czasu nie wiemy, aby ci deputaci byli, ale by też który przyjachał, iż już po liściech przypowiednich i inszych postanowieniach, na których wszytek koszt zależy, małoby co pomógł. Żeby tedy ta generalitas w konstytucij położona nie zniosła ani labefaktowała mentem natenczas i dyspozyciej na karcie podanej i R. P., oświadczamy w tym wiarę naszą i protestujemy się przeciwko temu, coby się nad podanie nasze stało, że to nie z naszej woli i pozwolenia poszło. Przyłożywszy i to, żeśmy byli publiczną autoritate sejmu przeszłego, extremae necessitati R. P. zabiegając, sejmu pozwolili tylko na dwie niedzieli, lub to nad prawo, czego wzmianki w konstytuciach żadnej nie masz.

2. Przeciwko drugiej konstytuciej o okazowaniu[1].

Prawo jest dawne, że dwór J. K. M. i urzędnicy mają być wolni, gdyż ci na pospolitem ruszeniu przy panie być muszą, przeto aby mieli brać testimonia takie od marszałka na okazowaniu nad zwyczaj prawny, nie pozwalalichmy ani słyszeliśmy, aby było to kiedy czytano. Przeciwko któremu[a] appendicem protestujemy się.

3. Przeciwko konstytuciej o żołnierzu[2].

Tu konstytucij cztery. Pierwsza de luxu militari, aby żołnierz nie miał srebra i niepotrzebnych sumptów. Druga, jako wielki ma żołd być i czym się żołnierz ma kontentować. Trzecia o wyjeżdżaniu z roty do roty, a czwarta, która była osobna i czasom tym barzo potrzebna pod swoim tytułem o ludziach luźnych, którzy się przypowiednemi listami J. K. M. szczycą. W tych pierwszych lubo niedystyngowanych zgadzamy się, że tak są napisane jako sensus ich jest, oprócz wzwyż pomienionych przydatków. Ale w tej ostatniej sensus ambiguus, niektóre opuszczenie deklaracji według pozwolenia naszego. Naprzód po wyjściu listów J. K. M. przypowiednich kilka niedziel miała kancelaria J. K. M. rozsyłać, nimby jeszcze do kupy się ludzie ściągać poczęli uchodząc inkonweniencie, po bliższych grodach wszytkie te listy rotmistrzom dane i tam aktykowane być miały. A te grody miały podawać do inszych tak, żeby się wszędy rozeszły i prędko do wiadomości ludzkiej przyszły. A gdzieby w którym grodzie nalazł się który rotmistrz bądź [w] wybieraniu roty bądź w ciągnieniu szkody czyniący tak w dobrach R. P., duchownych, jako i szlacheckich, za delacie starosty któregokolwiek z tych albo jego urzędu miał być pozwany takowy rotmistrz przez starościnego instygatora per terminum tactum i, jako dalej ta konstytucia uczy, penowany, ale szlachcic nie miał być instygatorem, jedno starosta albo urząd, gdyż upatrowaliśmy to, że każdemu privato było to periculosum, a publica persona, która maiestatem regis na sobie nosi, nie mogła mieć żadnego z tej miary strachu, więc na niedbałego starostę poena była w rok włożona privationis officii bez której.....[b] effectus est legis. Na ostatku co się tknie woluntariuszów, tym listy miały być dawane od hetmana, wojewodów, to jest bene possessionatis, a jeśliby był dany od którego wzwyż mianowanego impossessionata a ten uczynił szkodę, pozwalało prawo przeciwko temu de damnis, kto list dał. Czego wszytkiego iż chybiono i opuszczono, aktorowanie jakieś nierychłe i nieporządne włożono z szkodą i ujmą dobrego porządku i zabieżeniu swejwoli, i w tym, iż jest konstytucia odmieniona, oświadczamy się.

4. Przeciwko o uchodzeniu z obozu[3].

Ta konstytucia iż est ąmbigue napisana, lubo potrzebna jest, aby desertoribus castrorum jako nawiększa była poena irrogowana, jednak swoją drogą et ex instituto tej R. P. na sejmie i z dobrych świadectw także inkwizycji, ponieważ nietylko o gardło, ale i o priwacią dożywotnich urzędów w niej idzie, i ta dostatecznie ma być deklarowana.

---

[a] *W tekście:* który. [b] *Wyraz nieczytelny.*

[1] *Vol. leg. III 364:* Okazowanie. [2] *Vol. leg. III 366:* O żołnierzu.

[3] *Vol. leg. III 368:* O tych, co z obozu wychodzą.

5. Przeciwko konstytuciej de preciis rerum [1].

W tej konstytuciej o pruskich miastach, o których niemniej należy, także proces był uchwalony przeciwko contravenientes, jako o wadze monety, co opuszczono [a], i burgrabiego tylko, który mniej do tego należy, włożono, a burmistrzów opuszczono.

6. Przeciwko szóstej de disciplina militari [2].

Przy tej konstytuciej miała być zaraz subsequens, która była namówiona i czytana dla zabieżenia wielkim widokom i szkodów tych, którzy roty wodzą, i ostatniego zniszczenia, aby żaden rotmistrz nie śmiał nad płacą K. J. M. i R. P. dawać kontentaciej ani i to towarzysz ma wyciągać sub poena wytrąbienia z wojska.

7. Siódma konstytucia o warunku poborów [3].

Ta konstytucia poszła, jako prawie wszytkie prawa idą, ex erroribus praeteritis, gdzie szczodre szafunki w prywatnych województwach siła wiemy co wojsku za ujmą pieniędzy uczynili. Zabiegając tedy temu, chcieliśmy mieć nie reszty, jak w konstytuciej mianowano, które na ten czas być nie mogą, ale podatki wszytkie tak obwarowane, jakoby żadna osoba cuiusvis conditionis nie śmiała sobie więcej usurpować, zawierając w tym i ręką szczodrobliwą J. K. M., jedno jako prawa i dawne zwyczaje tej R. P. pozwalają, to jest rotmistrzowi tylko po stu złotych na kuchnią płacąc, który sto koni wiedzie, a ktoby śmiał w województwach więcej dawać albo upraszać, poena infamiae w konstytuciej było zagrożono w tej mowie, którą w poselskiej izbie namówiono i przed J. K. M. i senatem przeczytawszy konkludowano i p. instygatorowi sub poenis in negligentem to prosekwować kazano. A iż z niewyrażenia tych particularitates teraźniejszej konstytuciej siła się może dróg do niezwyczajnych wydatków otworzyć i moc się podobno otworzyło, deklarujemy w tym jasność i potrzebę tego prawa nie inakszą, jedno jako się wzwyż pomieniło, co się łatwie pokazuje z warunku PP. litewskich i paragrafie o żołdzie żołnierskim [4]. Zaczym protestujemy się przy tym prawie przeciwko każdemu rozdawaniu, szafowaniu tych poborów i podatków quibuscunque modis uczynionych et cuiuscunque gradus et conditionis osobom dawanych, któreby nie były zwyczajnym prawem przeszłym albo teraźniejszym obwarowane, pomienione i salaria urzędnikom do tej wojny należącym pozwolone, i donosiemy to do wiadomości IchMM. PP. podskarbich koronnych, tudzież p. instygatora koronnego, PP. szafarzów, poborców, aby wiedząc mentem legis i przyczyną własną tego prawa, poczuwali się w urzędziech swoich et in fide erga R. P., jakoby zaś przy tej protestaciej naszej bez wymówek de suo nie płacili i trudności w liczbach swoich nie mieli, contraveniendo legi et non animadvertendo in delinquentes.

8. Przeciwko konstytuciej o mieszkaniu starostów ukrainnych na starostwach ich [5].

Ta konstytucia reassumowana była na tym sejmie za okazią śmierci księcia nieboszczyka p. krakowskiego, zaczym o mianowanych tylko w prawie ukrainnych starostwach przy konkluziej czytano, ale przydatków żadnych, jako o ruskich, podgórskich starostach i mieszkaniu ich, opatrzeniu zamków de suo, poena et foro ani w poselskiej izbie ani przed J. K. M. i senatem nigdy nie było czytano, gdyż jako rzecz prawu, wolnościom i zwyczajom przeciwna i która wszytkie bases wolności ruszyćby miała, stanąćby nie mogła. Przeciwko tym tedy wszytkim przydatkom, wyjąwszy dawne prawo o starostwach ukrainnych, solenniter się protestujemy i podlegać tej konstytuciej nietylko nie pozwolonej, ale ani czytanej, i przeciwko wolnościom szlacheckim utworzonej nie chcemy.

To tedy, cośmy na ten czas potrzebnego być rozumieli do oczyszczenia sumnienia i powinności naszej, do akt krakowskich z podpisem rąk naszych podajemy, nie podając in dubium fidem JM. p. marszałka poselskiego na ten czas, który integram

[a] *W tekście:* spuszczono.

[1] *Vol. leg. III 370:* Pretia rerum. [2] *Vol. leg. III 373:* Dyscyplina militaris.

[3] *Vol. leg. III 374:* Warunek poborów. [4] *Vol. leg. III 366:* O żołnierzu.

[5] *Vol. leg. III 366:* Starostowie ukrainni.

fidem zawżdy przeciwko Ojczyźnie pokazował, ale któżbykolwiek taki był, któryby odmienne konstytucie do druku podał, protestujemy się. Jerzy książę Zbaraskie, kasztelan krakowski. Krzysztof książę Zbaraskie, koniuszy koronny. Marcian Chełmski, chorąży krakowski. *Castr. Crac. Rel. t. 46 str. 501—512.*

140. *Uchwały sejmiku posejmowego województwa krakowskiego w Proszowicach 31 grudnia 1620 r.*

Rp. 1. *Terr. Crac. t. 125 str. 986—993; obl. 4 stycznia 1621 r. przez Pawła Marchockiego starostę czchowskiego i Zygmunta Kotkowskiego.*

My rady i rycerstwo województwa krakowskiego, którzyśmy się do Proszowic pro die trigesima decembris na sejmik za złożeniem sejmu walnego warszawskiego przez Króla JM., pana naszego miłościwego, zjechali wysłuchawszy posła Króla JM., który w zleceniu od J. K. M. miał to, abyśmy się do zgody i zgodnej uchwały sejmowej w podatkach na sejmie przeszłym namówionych z inszemi województwy porównali. Także wziąwszy dostateczną wiadomość od IchM. PP. posłów, braciej naszej, na siem przeszły z pośrodka nas wysłanych, iż wszytkie województwa ośm poborów łanowych i szosów, także i dwoje czopowe pozwolili, a naszy PP. posłowie według instrukciej swojej iż nie mogli pozwolić na sejmie tylko na jeden pobór, czopowe i składne i insze egzakcie do tego należące a siedm poborów wzięli do braciej województwa naszego[1]. Nie chcąc tedy in tanta necessitate deesse Reipublicae, za affektacią Króla JM., p. naszego miłościwego, przez posła Króla JM. zgodnie nemine contradicente pozwoliliśmy na teraźniejszym sejmiku zupełna siedm poborów łanowych do ósmego tego, który na sejmie pozwolony, także i szosów z miast i miasteczek i dwoje czopowe annuatim. Deklarowawszy miasto Kraków, które telko siedm szosów simple dać ma a jeden duple, a to mając wzgląd na to miasto stołeczne, że inszym większym ciężarom nad insze podlega. Do tego na też potrzebę Rzeczypospolitej wielką i gwałtowną zgodnie pozwoliliśmy, jako się wyżej mianowały, dwoje czopowe piwne rok po roku, także winne składne, czwarty grosz i furmanke oboje, także i trzy grosze od cetnara ołowu, i to wszytko, co przy poborze wydawano bywa. Które chcąc do jakiego największego pożytku przywieść, uprosiliśmy W. JMP. Stanisława hrabie na Wiśniczu Lubomirskiego podczaszego koronnego, staroste sendomirskiego, aby tę pracą JM. na sie wziąwszy, te pobory i insze wszytkie podatki od IchM. PP. poborców odbierał i niemi ku najlepszemu pożytkowi Rzeczypospolitej szafował jako ten, któremuśmy doznawszy odważnych prac i ochoty przeciwko Ojczyźnie JM. pułk ten ludzi z województwa naszego zlecili i w moc dali, czego za gorącą instancią naszą JM. P. podczaszy koronny sine salario podjął się być szafarzem tych wszytkich podatków województwa naszego krakowskiego, daw-

[1] *Vol. leg. III 404:* Pobory w województwach uchwalone i poborcy do wybierania ich naznaczeni.

szy to w moc JM., aby z IchM. PP. poborcami z tych sześci niżej mianowanych, któryby z nich najwięcej z tego składnego, z czopowego tak winnego jako i piwnego, czwartego grosza i furmanki obojej i trzech groszy od cetnara ołowu i inszych podatków do tego należących dać pozwolił, z niemi, który z nich wiecej da, kontrakty zawierał. Do tych podatków wyżej mianowanych naznaczyliśmy sześci panów poborców w każdym powiecie: w krakowskim JM. P. Piotra Branickiego, w proszowskim JM. P. Adama Janowskiego, w księskim JM. P. Stanisława Kępskiego, w lelowskim JM. P. Gniewosza, w czchowskim JM. P. Krzysztofa Wielogłowskiego podstarościego sandeckiego, w bieckim JM. P. Marka Stadnickiego podczaszego krakowskiego. A w księstwie zatorskim i oświecimskim według uniwersału approbujemy JM. P. podsędka tamecznego, który tu a niegdzie indziej JM. P. szafarzowi pieniądze poborowe oddawać ma i liczbę czynić przed nim powinien bedzie. A to eo respectu uczyniliśmy, aby IchM. PP. poborcy tem prędzej na tak gwałtowną potrzebę Rzeczypospolitej te podatki wybrawszy do rąk JM. P. podczaszego, koronnego pułkownika i szafarza naszego, albo komu z rotmistrzów i u którego pana poborce pieniądze naznaczy, niemieszkanie za kwitem ręcznym tego JM. P. pułkownika oddawane beły. Te podatki mają być tak wybierane według uniwersału z nowemi egzakciami, to jest cztery pobory i szosy ad diem nonam februarii nadalej, i aby omieszkanie w tym żadne nie działo się, IchM. PP. poborcy mają przysiądz na rokach ziemskich krakowskich, ponieważ gród krakowski na ten czas wakuje. A jeśliby z jakiejkolwiek przyczyny roki ziemskie krakowskie nie doszły, tedy w którymkolwiek grodzie tego województwa przysięgę uczynić mają, w niej tego dołożywszy, że do rąk JM. P. pułkownika te wszytkie i wszelkie egzakcie oddawać i przed nim respondować mają i przysięgę swoję aktykować i zaraz podatki namówione wybierać mają podług uniwersału a drugie cztery tak jako konstytucia i uniwersał poborowy naznaczeł. Podatki te nigdzie indziej według konstytuciej jedno na obrone Rzeczypospolitej a na ludzi służebnych województwa krakowskiego obracać się mają, za które wszytkie JM. P. podczaszy koronny, pułkownik i szafarz województwa naszego, ma ludzi, tak kopijnika, jako rajtarów, kozaków, piechoty, przyjąć tyle, ile te podatki na trzy ćwierci lata wydołać mogą, uczyniwszy w tym komput dostateczny. A IchM. PP. rotmistrzów tycheśmy na tem sejmiku mianowali: JM. P. podczaszego koronnego[1] dragonów trzysta, JM. P. miecznika koronnego[2] usarzów sto, JM. P. Marciana Chełmskiego chorążego krakowskiego usarzów dwieście, JM. P. Hieronima Przyłęckiego stolnika krakowskiego usarzów sto, JM. P. podczaszego krakowskiego[3] usarzów sto, JM. P. podstolego krakowskiego usarzów sto, JM. P. Janowskiego usarzów sto, JM. P. Cikowskiego usarzów sto, JM. P. Dembińskiego usarzów sto, JM. P. Miekiskiego

[1] *Lubomirski Stanisław.* [2] *Zebrzydowski Jan.* [3] *Stadnicki Marek.*

usarzów sto, JM. P. Oraczowskiego usarzów sto, JM. P. Kaźmierskiego kozaków półtora sta, JM. P. Chwaliboga kozaków sto. A do piechoty dwóch też rotmistrzów mianowaliśmy, JM. P. Nikodyma Dobka i JM. P. Bałazego Przyłęckiego, inszych na zdanie JM. P. pułkownika puszczając. A jeśliby się też z tych IchM. PP. rotmistrzów który wymówił, co ich Król JM., p. nasz miłościwy, według wolej swej aprobować będzie, tedyśmy JM. P. pułkownikowi dali to w moc, kogo bedzie rozumiał na którego z nich miejsce obrać z ludzi rycerskich tegoż województwa. Także puszkarzów i inszego apparatu wojennego aby z tych pieniędzy sposobić, jednak żeby nie więcej ludzi JM. P. pułkownik przyjmował i zaciągał, telko jako pieniądze te nasze pozwolone wyniosą. Wniesiona też beła w pośrodek nas prośba JM. P. miecznika koronnego, starosty lanckorońskiego [1], i przez nas wszytkich słusznie przyjęta, aby summa nieboszczyka sławnej pamięci JM. P. wojewody krakowskiego, ojca JM.[2], dwadzieścia trzy tysiące sześćset pięćdziesiąt ośm złotych i groszy dwadzieścia i cztery na ludzie służebne pod odjazd i wojne J. K. M. do Moskwy za assekuracią niektórych IchM. PP. senatorów na on czas w Koronie pozostałych dla bezpieczeństwa Krakowa wydana, zapłacona JM. beła, na co i teraz chętnie byśmy radzi pozwolili i o to się do J. K. M., p. naszego miłościwego, przyczynieli, jakośmy to za tak wiela zjazdów tutecznych czynieli. Ale że JM. P. miecznik, jak z modestiej swojej, tak z potrzeby teraźniejszej gwałtownej Ojczyzny folge Rzeczypospolitej pokazuje, a raczej i sam i koszt domowy swój na obronę jej waży, obiecujemy też JM. tę wdzięczność naszę, że po teraźniejszych podatkach żadnych nie pozwolemy inaczej tylko z tą kondycią, aby z nich ta summa JM. zapłacona beła. To też przy tym warujemy, iż IchM. PP. poborcy nasi wybrane pieniądze poborowe i insze podatki niegdzie indziej jedno do rąk WJM. P. pułkownika i szafarza województwa naszego oddawać za kwitami ręcznemi JM. mają i liczbę przed nim czynić powinni bendą a JM. P. szafarz przed nami w Proszowicach. Które to zgodnie nasze postanowienie i uchwałe aby wszystkim obywatelom województwa naszego prędko do wiadomości przyszła, do akt ziemskich krakowskich a in defectu roków ziemskich vacante na ten czas grodu krakowskiego do grodu sandeckiego aktykować zleciliśmy. Do czego IchM PP. braciej naszej z koła naszego naznaczyliśmy i IchM. to do rąk podali w Proszowicach ultima decembris anno millesimo sexcentesimo vigesimo. Marcin Szyszkowski biskup krakowski z ochroną władzy J. K. M. i trybunału radomskiego subscripsit manu propria. Jerzy książe Zbarawskie kasztelan krakowski. Jan Tenczyński wojewoda krakowski. Stanisław Lubomierski podczaszy koronny, marszałek na ten czas sejmiku proszowskiego, imieniem wszytkiej braciej. Marcian Chełmski chorąży krakowski. Paweł Marchocki z Marchocic starosta czchowski. Zygmunt z Rudułtowic Kotkowski mp.

[1] *Zebrzydowski Jan.* [2] *Zebrzydowski Mikołaj.*

Poprawki i uzupełnienia.

Do str. 3. Przy nr. 2, *w ustępie* Rp., *dodać na końcu:* 5. *Akad. Um. nr. 640 k. 19. Kopia współczesna.*

Do str. 17. Przy nr. 7, *w ustępie* Rp., *dodać na końcu:* 8. *Kras. nr. 391 k. 40. Kopia współczesna.*

Do str. 37. Przy nr. 13, *w ustępie* Rp., *dodać na końcu:* 6. *Kras. nr. 391 k. 58. Kopia współczesna.*

Do str. 42. Przy nr. 14, *w ustępie* Rp., *dodać na końcu:* 5. *Kras. nr. 391 k. 62. Kopia współczesna.*

Do str. 54. W wierszu 7 od góry przy: pana celnika *dodać odnośnik: Rokossowski Jakub.*

Do str. 64. Przy nr. XIII *dodać na końcu: Według ksiąg skarbowych (Źródła dziejowe t. IX str. 246) posłami z województwa krakowskiego byli:* castellanus Biecensis (*Mikołaj Firlej*), notarius terrestris (*Jan Kmita*), iudex terrestris (*Feliks Czerski*), iudex Zathoriensis (*Piotr Strzała*), iudex Cracoviensis (*zapewne grodzki, Marjan Przyłęcki*), dominus Thaszycki (*zapewne Stanisław*), dominus Porembski.

Do str. 68. W ustępie 44 przy: Pan Piotr Strzała *dodać w odnośniku: podany w księgach skarbowych (Źródła dziejowe t. IX str. 240) jako* iudex Zathoriensis, *przy:* Pękosławski *dodać odnośnik: Stanisław (ob. Źródła dziejowe t. IX str. 246), przy:* Staszkowski *poprawić odnośnik na:* Hieronim (*ob. Źródła dziejowe t. IX str. 246, gdzie mylnie nazwany:* Groszkowski).

Do str. 80. Przy nr. XVII *na końcu dodać: według ksiąg skarbowych (Źródła dziejowe t. IX str. 247) posłami byli:* Stanislaus Czikowski succamerarius Cracoviensis, Felix Czerski iudex Cracoviensis, Stanislaus Przerembski, Petrus Myszkowski, Petrus Oraczowski, Stanislaus Jnwalski tribunus Oswiecimensis, Petrus Strzała iudex Oswiecimensis.

Do str. 99. Przy nr. 34 *na końcu ustępu:* Uw. *należy dodać: Czuczyński (Scriptores j. w. str. 358 uw. 1) uważa oba teksty tylko za projekty, Konopczyński, Liberum veto str. 199, oba za spisane instrukcje.*

Do str. 100. Przy ustępie drugim od góry po: etc. *dodać odsyłacz: nazwiska posłów podane także w księgach skarbowych (Źródła dziejowe t. IX str. 247), mianowicie:* Czikowszki Stanislaus succamerarius Cracoviensis, Chełmszki Martinus (*błędnie zamiast: Marcian*) vexillifer Cracoviensis, Szczigniewski Jacobus capitaneus Sidloviensis, Staszkowski Georgius (*błędnie zamiast: Jarosz*), Jordan Achacius, Kazimirszki Nicolaus, Myszkowski Petrus capitaneus Oswiacimensis.

Do str. 149. Po nrze 45 *dodać:*

45a. *List części szlachty, zebranej na sejmiku przedsejmowym województwa krakowskiego, z 20 lutego 1590 r.*

Rp.: 1. *Czart. nr. 1621 str. 251—256. Kopia współczesna.*

Uw. *Nieviadomo, do kogo był ten list wystosowany; może do sejmiku generalnego korczyńskiego.*

Miłościwi panowie i bracia.

Z żalem ci to nam i ze wstydem przychodzi, że sie z taką niezgodą województwa swego, ktore jako miejscem jest przednie, tak też powodem do wszelakiego rządu zwykło było bywać, popisować przed W. M. musim. Lecz iż oni złe wiatry znowu powstają, przed któremi za króla świętej pamięci Stefana konsultacie sejmowe do skutku przychodzić nie mogły i w przeszłem interregnum województwo to nasze bez wszelakiego rządu i sprawiedliwości być musiało, nielza nam beło, jedno non deesse i na ten czas R. P., a tego, co z zatrzymaniem bespieczeństwa jej baczem, poprzeć. W czem jaki nasz z obu stron był na tem sejmiku postępek, krótce WM., naszym mm. panom i braci, oznajmujemy. Nazajutrz po proposiciej J. K. M. i wysłuchaniu wot IchM. panów senatorów ci tam panowie pospieszywszy sie do kościoła w małej liczbie, nie mając żadnego urzędnika ziemskiego przy sobie, na kontradikcią nic niektórych nie dbając, obrali marszałkiem pana Strzałę[1] sędziego i deputata na trybunał zatorskiego, który do tegoż, jako i tu chciał, w Zatorze rzeczy przywiódł. Zatem od tego zaczęli, chcąc, aby im pp. posłowie nasi na przeszły sejm od nas wyprawieni liczbę czynili, choć konstytucia na elekciej deputackiej miejsce temu ukazuje; jakoż na ten czas IchM., którzy legalibus impedimentis nie byli zatrudnieni, przybywszy dosyć temu uczynili. A gdy owe prawie samę konstytucią de adhaerentibus Maximiliani[2] impugnowali, zaraz, o co im szło, obaczyliśmy, gdyż też na jednem zjeździe naszem pod owe trwogi jeden z nich sie był ozwał, że dla tych konstytucej więźniem sie być czuje, i aby był na swobodzie, zawsze myśli. Zaczem mitygując ich niektórzy z nas to im podali, jeśli modus interregni et electionis z odstrychnieniem Rakuszan zawrze sie i tak to obwaruje, jako stamtąd żadne periculum R. P. mieć nie będzie, radzi na to pozwolem, aby ta konstytucia moderowana beła, bo inaczej, tedyby jescze obostrzenia więtszego potrzeba beło, gdyż doznaliśmy tego, że i na tak srogie konstytucie, także i przysięgi swe, za ową wieścią zmyśloną o odjeździe króla J. M. niektórzy nic nie dbali, a nie jeno tu między nami praktyki stroili, ale też do Maksymiliana jedni słali, drudzy i sami jechali. Odprawowały sie za tem wota, które przez dwa dni, choć w małej dosyć liczbie, wlekli. Za czem siła dobrych ludzi rozjechało sie. Czwartego potem dnia p. marszałek miasto votum swego artykuły, które mało co przedtem z kielka ich spisał, kazał

[1] *Piotr.*

[2] *Konstytucja z r. 1589:* Adherentowie arcyksięcia Maksymiljana, *Vol. leg. II 1267.*

czytać, konklusią to zowiąc. W których gdyśmy to usłyszeli, że obronę turecką samem pospolitem ruszeniem ukazowali, modum także electionis dwiema rzeczami odprawowali, wiadomością od pp. senatorów o śmierci królewskiej a naznaczeniem czasu i miejsca elekciej, oponowaliśmy sie temu, ukazując, żeby też dobrze, czego sie nie baczy, pospolitem ruszeniem zabieżeć sie temu niebespieczęnstwu tureckiemu mogło, tedy iż my na drugie województwa tego onus kłaść nie możem, trzeba sie kazać posłom z drugiemi zgadzać, a do tego, co sie wszystkiem najlepszego będzie zdało, przystąpić. Także z strony modum interregni et electionis, jeśliby sie to wszystko, co na przesłem sejmie beło namówiono, nie zdało, przynajmniej do tych dwu, ktore napisali, artykułów trzeba namówienia sprawiedliwości ekscesów interregni, zabieżenia surowego praktykom, sposobić opatrzenia granic, także i obyczaju jechania na elekcią, a co nawiętsza, odstrychnienia, jeśli nie wszystkich zgoła cudzoziemców, przynajmniej domu Rakuskiego, który przez tak wiele lat, a co raz to jadowiciej i skodliwiej na wolności nasze następuje, i teraz, jako mamy sprawę o tem, pilno myśli. Czego obojga wielkiemi a słusznemi raciami popieraliśmy, na które miasto soluciej invectiva na niezbożne obeście z adherenty, na konstytucie przeciwko niem uczynione, długo beła. Skąd my tem pilniejszą potrzebę tego modum ukazowaliśmy, gdyż ta obraza, z którą sie ozywają, wydaje ich, iż o pomście myślą. Na koniec ta pierwsza po dwakroć p. Kazimierskiego[1] replika beła: obierajcież sobie posły swe, a my też swe, a potem ta druga: czyńcie, co chcecie, my swego nie odstępujemy. Nie chcieliśmy z przodku słyszeć tego, potem, gdy i drudzy uczęszczali, prosiliśmy, aby tego zatrudnienia R. P. pod ten czas, gdy największego ratunku potrzebuje, a zelżywości tej województwu naszemu nie czynili. Lecz to w posłuch nie szło, ale naprzód artykuły ony swoje kazawszy przeczytać, do mianowania posłow przystąpili, a gdy IchM. tych, którychmy w poszrodek WM., naszych m. panów i braci, posyłamy, wprzód mianowali, a IchM. to, że sie im te artykuły nie podobają, opowiedziawszy, wymówieli sie tem, inszych zaraz mianować poczeli. Była tam rzecz niemniej śmieszna, jako i żałosna nam, gdy dwaj telko, nie pytając sie drugich, w kole od jednego do drugiego chodzili, namawiając i tych, co żadnego głosu nie mieli, tak iż atoli sie na nie zdobyli. Za czem my też naprzód to, co sie nam od nich działo, przełożywszy i przoźbę daremną, aby od swego przedsięwzięcia odstąpili, do nich uczyniwszy, artykuły R. P. nabarziej zachodzące, z któremi posły swe posłać umyśliliśmy, przez jednego z porzrodka siebie opowiedziawszy i IchM. pany posły mianowawszy, do JM. pana wojewody krakowskiego[2], wkładając na JM. tę krzywdę swą, z którąśmy sie i panu posłowi J. K. M. opowiedzieli, także i dla spisowania artykułów odesliśmy. Starał sie pilnie JM. pan wojewoda krakowski o zgodę między

[1] *Mikołaj.* [2] *Firlej Mikołaj.*

nami i podawał szrodki, na ktore tamta strona sprzodku przyzwoliwszy, potem zaś JM. tego umknęli. A my przy inszej powolności swej tegośmy jem na koniec podali, chcąc około artykułów na decysią JM. pana woiewody krakowskiego, dwu sposzrodka ich, którebyśmy obrali, do JM. przysadziwszy, a z swoich żadnego, wszystkę tę różnicę przypuścić. A z strony obranych posłów aby trzech z naszych (choć takowem skwapliwem z wzgardą naszą postępkiem słusznie od obierania ich mieli być odstrychnieni) a my też trzech z ich sześciu obrali, gdyż nam o to szło, aby przynajmniej ci, co niezgody przyczyną bywali, odstrychnieni beli. Co jeden z nich czując, w kole rzekł: założę sie, skorobym ja nie chciał być posłem, żeby zgoda doszła, a wżdy swoje poselstwo jakie takie barziej aniż zgodę wszystkiego województwa wolał. Nie pomogło tedy nic to tak słuszne nasze podanie, także i perswasia JM. pana wojewody krakowskiego, ale, przy uporze swoim zostawszy ani responsu JM. panu wojewodzie krakowskiemu dawszy, zaraz wszyscy, ile ich beło, wyjąwszy podobni piąci, do Nowego Miasta jechali. Snadnie tedy WM. stąd o postępku i intenciej każdego z nas rozsądek uczynić będziecie raczyli, anteacta nasze, bądź też choroby, których recidiva gorsza bywa, przed oczyma mając. My, co o przeciwnej intenciej rozumiemy, na przestrogę WM., naszym m. panom i braci, oznajmujemy. Nie trzeba modum electionis, aby Rakuszaninowi droga sie nie zawierała. Nie trzeba konstytucej przeciwko adherentom uczynionych, aby sie drudzy na potem bojaźnią nie odrażali, i ci, co spokojem usiedli, animum resumere mogli. Nie trzeba pokazania łaski (bo i na to beła wielka invectiva) miestu Krakowowi, aby napotem nie beli tak wierni R. P., jako sie teraz pokazali. Nie trzeba wojny z Moskwą, bo to konfederat rakuski i pomoc im na nas obiecał. Nie trzeba gotowości i namówienia obrony przeciwko Turczynowi, boby sie też i na Rakuszanina przygodzić mogła. Nie trzeba nawet posłów Rakuszanom przeciwnych, aby ten sejm spełzł bez obwarowania rzeczy bespieczeństwo R. P. za sobą ciągniących, zaczym za odmianą pożądaną aby sie droga do tegoż, co i pierwej, otworzyła. Jakoż przypatrzcie sie WM., jeśliście WM. z tych pp. posłow, które tamta strona posyła (krom jednego, który to, co stanowił, gani) widzieli którego między sobą w onych naniebespieczniejszych przypadkach na R. P., a nie jeno z panów posłów samych, ale i z tych drugich, którzy je do WM. wyprawili. A my z poszrodka siebie IchM. pp. posły zgodnie obrane do WM., naszych m. panów i braci, posyłamy: JM. pana podkomorzego krakowskiego[1], JM. pana chorążego krakowskiego[2], JM. pana Jana Fierleja z Dąmbrowice wojewodzica krakowskiego, JM. pana Andrzeja Zebrzydowskiego wojewodzica kaliskiego, JM. pana Josefa Kowalowskiego podsędka krakowskiego a zatorskiego JM. pana Balcera Porębskiego, ludzie baczne

[1] *Cikowski Stanisław.* [2] *Chełmski Marcyan.*

spokojne, R. P. nie jeno z osob, ale i z przodków swych dobrze zasłużone. Czego WM. wszyscy raczycie być dobremi świadkami. Daliśmy też i instrukcią IchM. za pieczęciami i podpisy rąk naszych, która też[a] dobrej intenciej i modestiej naszej wielkiem argumentem WM., naszym m. panom, być może. Nie wątpiemy tedy, że WM. i z tej miary tranquilitati et securitati R. P. deesse nie będziecie być raczyli, i sami siebie pewnej kłótniej zbawić nie zaniechacie. Zalecamy sie zatem i z służbami swemi braterskiemi łasce WM., naszych m. panów i braci.. Do którego listu zawarcia i zapieczętowania deputowaliśmy z poszrodka siebie IchM. pana Jana Branickiego łowczego ziemie krak., starostę niepołomskiego, a pana Hieronima Staszkowskiego podstarościego krakowskiego. Co tak u WM., naszych m. panow a braci, niech ważno będzie, jakobyśmy sie wszyscy, których nas wielka liczba beła, własnemi rękami podpisać i pieczęci przykładać miely, prosimy ...[b] 20 die mensis[c] februarii anno Dni 1590.

WM., naszych miłościwych panów i braciej,

życzliwi bracia i słudzy.

Do str. 161. Przy nr. XL *na końcu dodać: drukowana ta instrukcya na sejmiki w Tygodniku Literackim, Poznań 1843, VI.*

Do str. 191. Przy nr. XLIII *dodać: Czart. nr. 2724 str. 367—376. Ob. Łubieński, Droga do Szwecyi str. 26.*

Do str. 195. Przy nr. 64 *w* Rp. *dodać:* 2. *Czart. nr. 1621 str. 2724 str. 534—536. Kopia współczesna. Jest to inny tekst dyaryusza.*

Do str. 198. Na końcu nr. 64 *dodać:*

II.

Odprawa sejmiku proszowskiego na elekciej deputackiej anno 93 die 13 septembris.

Byli trzej senatorow[ie] na nim, pan krakowski[1], pan wojewoda krakowski[2], pan wojewoda lubelski[3], zacnych inszych urzędników ziemskich, starostów i slachty. Szedszy sie do kościoła dnia pirszego wszyscy przez czas niemały mówili o marszałku, prosili[d] in hunc zaraz, aby to na sie przeął bez wotowania. Czego sie długo zbraniał. Potym proponowali p. starostę niepołomskiego[4], zwłaszcza strona p. stolnikowa, i zaś niektórzy p. Reja[5]. Zaczym urosła alterkacia między nimi, któryby z nich miał nim zostać. Obiema przyznawano zacność meritare, ale p. stolnik[6] mocno stał przy p. staroście niepołomskim względem telko tego, iż zaraz po

[a] *To zdanie poprawione na:* Instrukcja też ta nasza, którąśmy IchMościom dali.

[b] *Kilka słów zatartych; zdaje się było:* Datum w Proszowicach...

[c] *Te słowa przekreślone, nad niemi napisane:* et die XV miesiąca

[d] *Brakuje, że proszono Stanisława Szafrańca.*

[1] *Ks. Ostrogski Janusz.* [2] *Firlej Mikołaj.* [3] *Zebrzydowski Mikołaj.*

[4] *Branicki Grzegorz.* [5] *Rej Andrzej.* [6] *Jordan Spytek.*

p. Safrańcu[1] był proponowany, aby mu sie jaka degradacia nie stała, i przewiódł to, długo sie za nim o to opponując; musieli dać obiema pokój, a medium to, aby p. Safraniec był marsałkiem, prawie na nim to wycisneli, że przyjął.

Ventum est do deliberaciej, skądby począć, jeśli a ratione...[a] pp. posłów, czyli od elekciej deputackiej. Stanęło na decysiej p. senatorów, aby od elekciej, od której i nomen ten sejmik ma, ta ratio posłów jest do niego przyszyta. Wotowali na deputata i dwaj mieli najwieksze głosy: p. Mikołaj Kaźmirski 69 a p. Mikołaj Lubomierski 55. Za czym mota est controversia przez p. stolnika, et eius effectus: nie chcieli pozwolić, aby p. Kaźmierski miał mieć tak wiele vota i być deputatem, ale powiedał, iż i ich tak wiele miali, ale errore p. pisarz ziemski[2], który przy p. marsałku Safrańcu terminował kreski, miał tego opusczać a temu przypisować. Zaczym była długa miedzy nimi sprawa ta. P. Safraniec...[b] złą i o sobie i o p. pisarzu suspicią, o tych, których...[b] nie są podejzrzane, prawował sie i p. pisarz na...,[b] iż nic nie przypisał, nie ujął. Prosili pp. senatorowie, aby sie na jednego zgodzieli; nie mogło to być, tak sie do jutra rozeszli.

Były też tego dnia in votis alterkacje de prioritate votorum, p. starosta niepołomski z p. Srzeniawą podstolim, p. podstoli konprobował *(?)* swego urzędu superioritatem, iż na ten urząd przysięga. Potym miedzy p. burgrabią Lubomirskim[3] a p. podstarościm krakowskim[4], bo chciał wprzód p. podstarości a za owym zaś był p. stolnik, ukazując uprzywilejowany ten urząd. Z drugiej strony też ukazowali, iż podstarości maior niż burgrabia, bo staroście zwierzono, na którego miejscu podstarości, zamku; on i ich sądzi, przed nim in absentia starosty stawają *(?)* i ich słudzy, poenas pro delictis bierze i sądzi etc. I tak sine compositione tej alterkaciej wotowali.

Nazajutrz zeszli sie, napomnieni byli przez p. marszałka, aby sie mieli do zgody deputata jednego, aby sie nie popisowali z tym nierządem miedzy inymi wojewostwy, także i przez p. wojewode krakowskiego. Potym p. stolnik podał spisek tych, którzy na p. Lubomierskiego wotowali, ukazując pluralitatem votorum, którą kartę gdy czytano, nalazło sie kila osób napisanych, które zaraz in os przały sie tego, za co sie bardzo p. stolnik wstydził. Lecz nie mogli tego na tamtej drugiej...[b] wyprosić, której był primus p. stolnik. Którzy sie z tym deklarowali, że my swego nie odstąpiemy. Także też i oni *(?)* drudzy swego p. Kaźmirskiego. Podawał p. stolnik medium p. chorążego krakowskiego[5], ale to nie szło. I tak, rozumiejąc, iż sie ta alterkacia miała skończyć ku końcowi, aby sie na jednego zmówieli, odłożywszy tę sprawę elekcji, przystąpieli do słuchania

---

[a] *Wyraz niezrozumiały*: villitonis *(?)*. [b] *Wyraz nieczytelny*.
[1] *Szafraniec Stanisław*. [2] *Oraczowski Piotr*. [3] *Mikołaj?*
[4] *Staszkowski Hieronim*. [5] *Chełmski Marcyan*.

lidzby pp. posłów z sejmu przeszłego. Zaczął rzecz mówić p. chorąży krakowski poseł: jako czas trawili na sejmie [1], jako ku końcowi sejmu nic sie do namów nie miało, jako po sejmie sejm drugi był, na którym te konstytucie pisano, przeciwko czemu sie on i p. stolnik protestowali i odjechali. Zaczym iż o nich nie wiedzą ani na nie pozwalali. E contra p. Kaźmirski, który też był posłem, jął dawać iną sprawę: znając się do konstytucij, okazując, iż wsytko czynił wedle instrukciej podanej sobie na sejm i articulatim konferował artykuły instrukciej z artykuły i z konstytucjami temi, ukazował, jako sie upominał Estoniej, jako klejnotów. Czego mu samemu nie przyznawał p. stolnik i tak miedzy nimi przychodziło do przymówek niebarzo foremnych. Prosił potym pan wojewoda krakowski i pan wojewoda lubelski i pan krakowski, aby tu sejmowych spraw nie ruszali, ale na nich przestali, gdyż są sprawy zgodne, są ku dobremu R. P. To wszyscy w ten sens. Powstał potym pan starosta sydłowski [2], rzecz długo uczynił o wolnościach, ganił konstytucie, zwłaszcza tę o pobór, o pospolite ruszenie, o tumulciech, czego mu też pomagał p. stolnik. I tak cały dzień strawił sie na alterkaciach, co pro et contra mówieli pan starosta szydłowski, pan stolnik i pan Kaźmierski, ten ukazując słuszność konstytucij, a owi ku nim, a praecipue ku pospolitemu ruszeniu i poborowi, który tak ustawny miałby uczynić slachtę vectigales, który sie jeno in extrema necessitate dawał. Pospolitego też ruszenia powiedał, że vetat konstytucia bez króla. A pan stolnik zaś nawięcej o tumultach konstytucią impugnował, mówiąc, że lada też zwadzi sie ze mną, ja sie odjmę, poima mie starosta, da ściąć etc., choć sie mu deklarowała ta konstytucia, iż sie de dissidentibus in religione rozumiała.

Przywodzono też ten artykuł, iż to opatrzenie bezpieczeństwa stało sie dla jakiego casum, póki król J. M. sie nie wróci; w tym sie i pan stolnik wymknął, to co w nim wrzało, że ja dubituję o wróceniu królewskim, bo i skarby pobrał, nie mamy sie czego trzymać. Zaczym wnet pan wojewoda krakowski, aby ten skrupuł semoveret, kazał czytać asekuracią J. K. M. na pergaminie ze dwiema pieczęciama, polską i litewską, de reditu regio; z którą p. Turski jako custos przyjechał od pana podskarbiego koronnego [3]. Tej copia niżej [a]. Czytali zaraz i upewnienie swe, które dali na się e converso królowi pp. senatorowie, posłowie etc. in vim dotrzymania mu wiary. Czego też copia niżej [a]. O tej asekuracii królewskiej kopią prosił p. stolnik, nie chciał wydać pan wojewoda krakowski, powiedając, iż tego nie trzeba cudzoziemcom wiedzieć, i barzo im serce upadło, tym, którzy wątpią de reditu regio, gdy przeczytali tę asekuracią.

[a] *Niema w rękopisie tej kopji.*

[1] *Z r. 1593, Konstytucje ob. Vol. leg. II 1396 i n.*

[2] *Secygniowski Jakub.*

[3] *Firlej Jan.*

64a. *Mowa Jakuba Secygniowskiego starosty szydłowskiego na sejmiku deputackim w Proszowicach 13 września 1593 r.*

Rp. 1. *Czart. nr. 2724 str. 470—471. Kopia współczesna.*

Mowa, którą miał JM. p. Jakub Secygniowski starosta szydłowski w Proszowicach sub electione deputati in anno 1593[a] septembris 13, która w druk jest podana[b].

Kwapiąc sie do ostatniego kresu żywota mego, życzę sobie, aby mie jescze ziemia nie przykryła, ażbym oglądał dobro pospolite a prawa i swobody nasze aby in perpetuum inviolate permanerent. Lecz jako baczę po rzeczach i sprawach koronnych, wszytko idzie in deterius a nic ku lepszemu naszemu.

Były niedawno publicae exclamationes i jawnie opowiedania skrytych a skodliwych praktyk ad opprimendam Rempublicam. Ku temu o szpetnym otworzeniu skarbu koronnego i zabraniu klejnotów przednich et multa alia in detrimentum R. P. Na co z wielkim zaburzenim zjazdy bywały i sejm był złożony. Ale quid tandem? Wszytko alto silentio contectum est. Co jednak zakryte być nie może a przy którejkolwiek stronie za czasem zostać to musi. Cóż dalej? To telko słychać i pewnie wiemy, że J. K. M., pan nasz, do Sweciej jedzie, nas poddane swoje na szańc porzuciwszy i w odmęcie zostawiwszy, pobory jednak z nagłym ruszeniem pospolitym na nas włożyć nie zaniechawszy. Co utrumque jest ku skazie praw i swobód naszych.

A dla Boga i na cóż tak prętko te pobory dajemy!...[c] jęno na jurgielty a płacenia długów i ku wywysszeniu drugiej braciej, którzy nam domatum iugum imponunt a rzecy swe telko warują.

A długoż tedy mamy być vectigales, pp. bracia! A wszakeśmy niedawno pobór dali, a gdzież sie podział, gdy i wojny nie było i żołnierza na granicy nie chowano. Nadto na ruszenie pospolite prawie peremptorie wsiadać kazano, co absente rege być nie może. A pytam, kto będzie tak śmiały, któryby tak zacnemu i slachetnemu rycerstwu rozkazować śmiał okrom pana zwierzchniego. Br[acia] slachta i rycerstwo polskie jeno przy królu, głowie i panu swym, powinni stanąć i ruszenim pospolitym Korony na granicy jej bronić i króla, pana swego, wiernie stczec.

Bo a cóż będzie, Panowie! Pewno, gdy przyjedziem pod regiment, nie to, co wolności nasze niosą, ale to, co nam rozkażą, czynić musimy i garła nasze w moc podamy równemu sobie.

A będziesz to nam bespieczno!

Ale rzekę tak: To, cobyśmy na pobór dać mieli, to sobie obróćmy na szastunki, aby każdy ku potrzebie koronnej w domu swym był gotowszy. Abo więc jeśli ten pobór dać mamy, tedy go na pewnym

[a] *W tekście*: 1594, *co widocznie jest błędem.*
[b] *Taki druk nie jest znany.* [c] *Wyraz nieczytelny.*

miejscu chowajmy, aby urgente necessitate mieli my sie do czego sięgnąć. A tom ja gotów, pojadę, gdy tego będzie trzeba.

Do str. 252. Przy nr. **LXIII** *dodać po słowach* Strzałę z Sosnowic: *Castr. Osv. t. 57 str. 768—769, a na końcu: Sędzią wybrany został Zygmunt Pulczowski.*

Do str. 252. Przy nr. **LXIV** *dodać na końcu: Instrukcya królewska na sejmiki Racz. nr. 233 k. 54—60.*

Do str. 260. Poprawić nr. **LXVI** *na* **LXVII**, *a na końcu dodać: Marszałkiem sejmiku był Stanisław Morski, ob. Schmitt, Rokosz Zebrzydowskiego, Lwów 1858, str. 86.*

Do str. 260. Przy nr. 84 *dodać na końcu ustępu* Rp.: 4. *Ces. Pet. Pol. F. IV 111 k. 40 b (z datą 14 grudnia, ob. Sobieski, Pamiętny sejm str. 31).* — 5. *Wilan. nr. 31 t. I str. 1009 i n.* — 6. *Wilan. nr. 31 t. II str. 1 i n. (ob. Sobieski j. w.).*

Dr. *Łubieński, Opera posthuma str. 42—43 (w skróceniu).*

Do str. 266. Przy nr. 85, *po ustępie* Rp., *dodać:* 3. *Pet. Ces. Pol. F. 111 k. 451—476.* — 4. *Czart. nr. 101 str. 63.*

Dr. 1. *Rembowski, Rokosz Zebrzydowskiego, Bibljoteka ord. Krasińskich t. IX—XII, Warszawa 1886–1892, str. 455–457. Sobieski, Pamiętny sejm str. 47 uw. 1, przypuszcza, iż jest to przeróbka z XVIII w.*

Dr. Tł. 1. *Łubieński, Opera posthuma, Antwerpja 1643, str. 43 i n.; jest to tłumaczenie łacińskie skrócone.*

Uw. *Według Sobieskiego j. w. mowa ta była wygłoszona trzeciego dnia t. j. 18 lutego 1606 r.*

Do str. 272. Przy nr. 86, *po ustępie* Rp., *dodać:* 5. *Pet. Ces. Pol. F. IV. 111 str. 48.*

Uw. *Sobieski, Pamiętny sejm str. 38, przypuszcza, że to pismo przed sejmikiem ułożone.*

Do str. 282. Przy nr. 88, *po ustępie* Rp., *dodać:* 4. *Czart. nr. 101 str. 67.* — 5. *Ces. Pet. Pol. F. IV. 111. str. 49 (ob. Sobieski j. w. str. 54).*

Do str. 283. Nr. **LXIV** *poprawić na:* **LXIX.**

Do str. 339. Przy nr. **LXXVII** *dodać przy podawaniu tekstów uniwersału Mikołaja Zebrzydowskiego: Kras. nr. 391 k. 29. Kopia współczesna.*

Indeks osób, urzędów i nazw geograficznych

ułożył

Dr Kazimierz Lepszy.

W indeksie obok stron, wskazujących osoby, podaje się w nawiasie datę roku, w którym dana osobistość jest w tekście wspomniana. Z daty tej nie można więc wnosić, czy dany człowiek w tym czasie żył i działał, gdyż nieraz oznacza ona datę, kiedy wspomniano osobę już zmarłą. O ile w tekście podana jest obok nazwiska także godność lub urząd, zaznaczono to w indeksie przed wymienieniem roku i strony, na której po raz pierwszy z nią się spotyka; należy zatem przy korzystaniu z indeksu pamiętać, że wzmianka o godności i urzędzie nie przesądza o tem, czy godność nie była nadana wcześniej, ani o tem, czy obok wymienionych nie piastowała dana osobistość innych dygnitarstw i dostojeństw urzędowych. Godności przejściowe (np. poseł na sejm, marszałek sejmiku, poborca, szafarz, i t. d.) zaznaczono również, ale w odmienny sposób, ujmując je wraz z rokiem, w którym występują, w nawias.

Miejscowości objaśniono wskazując, w jakiem województwie ówczesnej Rzeczpospolitej się znajdowały. Przy miejscowościach, leżących na terenie województw krakowskiego i sandomierskiego, zaznaczono również powiat. Pozostawiono bez bliższego określenia miejscowości, które występują tylko jako miejsce pochodzenia danego rodu lub osobistości.

O ile pisownia osób i miejscowości uległa do chwili obecnej poważniejszej zmianie, dodano obok brzmienia pierwotnego w nawiasie brzmienie dzisiejsze lub ustalone. Wprowadzono konwencjonalne skrócenia, jak np. woj. = województwo, pow. = powiat, prosz. = proszowski, krak. = krakowski, gen. = generalny i t. d. Pominięto zbyt często występujące hasła: Zygmunt III, krakowska ziemia, krakowskie województwo, jak również nazwiska autorów, cytowanych w objaśnieniach i przypisach (np. Piekosiński, Pawiński, Ulanowski i t. d.).

Achmed I sułtan turecki (1606) 276, (1607) 306, (1608) 337.
(Adrjanopol) Adrynopol 164.
Albrecht Fryderyk książę pruski (1578) 83, (1603) 245.
Aleksandrowice ob. Karniński Iwan, Karniński Stanisław z A.
Andrzejów ob. Jędrzejów.
Amurat III sułtan turecki (1576) 65, (1589) 138, (1590) 165, 166, (1591) 175.
Anna Austryjaczka, żona Zygmunta III (1592) 186, (1593) 192, (1606) 293, 333.
— arcyksiężniczka, córka Ferdynanda tyrolskiego (1606) 293.
— Hanna Jagiellonka królewna (1572) 11, (1573) 33, 34, (1574) 41, (1575) 49; królowa (1576) 66, (1587) 121, (1590) 142, 143, (1597) 211, 218, (1598) 227.
Ansbach ob. Jerzy Fryderyk Ansbach.
Archimandryta ob. Plotonicki Elizeusz.
(Arciechowski?) Ardziechowski Wacław (1606) 129.
(Arciszewski) Arciszowski Jan (1587) 129.
(Austrja) Rakusy 166, dom rakuski 167, 290, rakuszanin 430, 431, 432.

Babimojski starosta ob. Cikowski Stanisław z Wojsławic (II).
Bachowiecz ob. Giebułtowski Albert in Bachowiecz.
Balice ob. Bonar Adam z Balic.
Baranowski Andrzej (1606) 298.
— Krzysztof z Rzeplina (1619) 401, 402, 404
— Piotr (1619) 405.
— Stanisław (I) z Rzeplina, Replina (1606) 298.
— Stanisław (II) z Rzeplina, Replina (1619) 401, 403—5.
— Wojciech biskup przemyski, podkanclerzy kor. (1590) 138, 153.
Barcice wieś w woj. krak. pow. sądeckim 384, 397.
Bari księstwo we Włoszech 211.
Batory rodzina 189, 193.

Batory Andrzej kardynał (1584) 111, (1592) 183. (1598) 229, 231.
— Stefan wojewoda siedmiogrodzki, elekt (1575) 63, król polski (1576) 64—9, (1577) 69—80, (1578) 80—93, (1579) 94, (1581) 95, (1582) 96—105, (1584) 106, 108—111, 113, (1586) 114—15; wspomnienia o nim 122, 145, 187, 189, 193, 208, 229, 230, 233, 236, 237, 257, 271, 276, 430, 431.
— Stefan synowiec króla (1598) 229.
Bąkowiecki Jan (1619) 403.
Bech Maciej (1584) 111.
Beglerbeg (1589) 133, (1590) 163, 164.
Bekiesz Kasper (1600) 237.
Belina ob. Bylina.
Bełchacki Jakób z Gledzanowa (Gledzianowa), Śledzianowa (1586) 120.
— Jan (1618) 388, (1619) 402.
— Krzysztof (1618) 388, (1619) 403.
— Stanisław (1618) 388, (1619) 402.
Bełdowski Samuel (1619) 404.
Bełz miasto stołeczne woj. tej nazwy: bełski łowczy ob. Młoszowski Jan; wojewoda ob. Tęczyński Andrzej; bełzkie woj. 56, 75, 98.
Będzieszyna ob. Marek Krzysztof z B.
Będzin miasteczko nad Czarną Przemszą w woj. i pow. krak.: pokój z Austrją (1589) 140, 141, 186, 193; starosta ob. Dembiński Andrzej Samuel; zamek 362, 413.
Bętkowski Krzysztof (1619) 403.
Biała ob. Szypowski Jakób z B., Szypowski Jan z B.
Biała Cerkiew, Cyrkiew w woj. kijowskiem 211, 292.
Białaczowski Piotr (1606) 297.
Białaczów ob. Strasz Jan z B. i Strasz Olbrych z B.
Białkowice 416.
Białoskórski Mikołaj (1618) 396.
(Białowodzki) Białowocki Jan z Białowody (1600) 239, (1616) 373.
— Stanisław (1618) 390.
Biały Kamień zamek w Inflantach 28.
(Biberstein) Biberstyn, Bibersztyn, Biberstejn ob. Błoński Jan z B., Kazimierski Mikołaj z B., Kazimierski Piotr z B., Kazimierski Stefan z B., Kazimierski Wawrzyniec z B.
Bibers(z)tejn Mikołaj ze Starej Wsi (1616) 368.
Biderman Jerzy (1619) 403.
Biechowski (1590) 155.
Biecz miasto nad Ropą w woj. krak., stolica pow. tej nazwy: gród, pisarz grodzki ob. Stogiers Jan, sędzia grodzki ob. Chomętowski Tobiasz i Wielopolski Kasper, urząd grodzki 3, 7, 242, 285, 387, prośba o gród wieczny 214, 228; kasztelan ob. Branicki Jan, Dembiński Andrzej Samuel, Firlej Mikołaj z Dąbrowicy, Szafraniec Stanisław z Pieskowej Skały i Zborowski Andrzej; komornik graniczny powiatu ob. Jordan Andrzej z Zakliczyna; mandat król., puklikacja m. 94; mieszczanie 143, 147, 250, 251; podwody, prośba o zwolnienie z obowiązku dostarczania 259; podstarości ob. Wielopolski Kasper; sądy ultimae instantiae 46; powiat 18, 38, 128, 299, 371, 389, 427; starosta ob. Ligęza Mikołaj Spytek z Bobrku i Wielopolski Jan; starostwo 251; szlachta, protestacja szlachty 181, 299, 371, 372; wino, skład wina 364; wojsko, popis wojska 7; woźny ob. Dlusomycz Jakób z Załawia; Załawie (przedmieście) 285; zamek, opatrzenie zamku 211.
Biedrzycki dworzanin król. (1620) 419.
Biedzieszyna ob. Marek Krzysztof z B.
Biejkowski Jan stolnik przemyski (1582) 92.
Bieliński Krzysztof (1606) 284.
Bielsko ob. Wierzbięta Jan z B.
Bielaków wieś nad Dniestrem 164.
Bieńczyce, Bińczyce wieś pod Krakowem 385, 397.
(Bieszczady) Bieszczad pasmo górskie w Karpatach 386.
Biesiadecki Jakób (1619) 403.
Bilanowska kuźnica 241.
Birecki Bartosz poborca w ziemi przemyskiej i sanockiej (1589) 143, (1590) 146.
Bladowski Jan (1616) 372.
Blandowski Jan (I) (1606) 297, 299.
— Jan (II) (1606) 299.
(Błędowski) Bledowski Balcer (1619) 402.
— Bledowski Jan (1619) 403.
Błoński Jan z Biberstyna (1618) 390, (1619) 403, 407.
— Maksymiljan (1590) 159.
— Piotr (1572 deputat z pow. czchowskiego do sądu w czasie bezkról.) 18, (1574 deputat do sądu w czasie bezkról.) 46, (1575) 50.
— Piotr z Bożny (1619) 403.
Bobola (Andrzej?) (1607 poseł król. na zjazd krak.) 310.
Bobolice ob. Kreza Marcin z B.
Bobowski Jan (1616) 374, (1618) 389.
— Mikołaj (I) (1618) 389.
— Mikołaj (II) z Bobów (1618) 390.
— Sebastjan (1616) 373, (1618) 389, (1619) 404.
— Stanisław (1618) 390.
Bobrek ob. Ligęza Jan z B., Ligęza Mikołaj z B. i Ligęza Spytek z B.
Boby ob. Bobowski Mikołaj z B.
Bochnia miasto w woj. krak.: jurysdykcja i prawa 395; mieszczan postulata 143, 147; wójt 395.
Bogusławski Mikołaj (1619) 407.
Bogusz Jan podkomorzy lubelski (1582 poseł do króla) 98.
Bojanecki Kasper (1618) 389, (1619) 403.
— Simon (1619) 404.
(Bolesław), Bolesławia wieś w woj krak. pow. prosz. 190, 347, 363.
Bolesławski starosta ob. Zebrzydowski Mikołaj z Zebrzydowic.

Bonar Adam z Balic (1606) 299.
— Andrzej (1572 deputat do sądu w czasie bezkról.) 18.
— Frydrych (1574 deputat do sądu ultimae instantiae) 46.
— Seweryn starosta rabsztyński (1574) 37, (1587) 129; kasztelan krak. (1590) 149, (1591) 177.
Boratyński Piotr (1606), 298.
Borek Jan (1596) 207.
— Mikołaj z Trzecieńca, Rzencic (1596) 207, (1606) 298, (1606 deputowany do poborów) 344, (1614) 352, (1618) 388.
Borowski Bartosz z Czenczic (właściwie Krzcięcic) (1613) 347, (1614) 353.
Borsza Jan (1619) 403.
Borzysławski (Piotr) podkomorzy kamieniecki (1616) 363.
Bożna ob. Błoński Piotr z B. i Przyborowski Samuel z B.
Bracław miasto w woj. bracławskiem: mandat król. 94; trybunał kor. 394; wojewoda ob. Potocki Jakób; województwo (jedność praw z Koroną) 255, żądanie Litwinów zwrotu B. 32.
Brandenburgja (przeniesienie lenna) (1603) 245, (1606) 268, 281, 293, (1608) 331; margrabia ob. Jerzy Fryderyk Ansbach i Joachim Fryderyk; margrabiowie (kuratela w Prusach) (1604) 254.
Branicki Grzegorz (1590) 150, starosta niepołomski (1593) 196, 433, 434.
— Jan z Ruszczycy łowczy ziemi krak., starosta niepołomski (1590) 161, (1597) 209, 215, (1598) 230, (1600 poseł krak. na sejm) 236, 237, kasztelan biecki (1607) 310, (1590) 433.
— Jan z Wielopola (1590) 159.
— Jędrzej (1614) 354.
— Kasper kanonik krak. (1598) 231.
— Piotr z Ruszczy (1616 poseł na sejm) 356, 371, (1620 poborca pobor.) 426—8.
— Samuel (1590) 151.
— Stanisław z Ruszczy (I) starosta chęciński (1603 poseł na sejm) 243, (1605 poseł na sejm) 252.
— Stanisław z Ruszczy (II) (1606) 298, starosta chęciński (1607) 312, miecznik kor. (1607) 314, (1616) 362.
Brański Jan (1618) 382.
Bremer arendarz (1618) 382.
Breza Marcin (1606) 296.
Brudzyński Woj. kustosz kapit krak. (1572) 6.
Brutti (Bruty) Aleksander kanclerz wojewody moldawskiego (1590) 165.
Brzechwa Jan (1586) 120.
Brzegi wieś w woj. sandomierskiem pow. chęcińskim 362.
Brzeski Marcin woźny królewski (1606) 286.
Brzesko ob. Mielecki Sebastjan z B.
Brzezie ob. Chrząstowski Andrzej z B., Chrząstowski Cyrulus z B., Lanckoroński Hieronim z B., Lanckoroński Samuel z B. i Życieński Wawrzyniec z B.
Brzeziński Stanisław (1619) 403.
Brzeżany miasto w woj. ruskiem 164.
Brzeźna wieś w woj. krak. pow. sądeckim 362.
(Buczyńska), Buczeńska Olbrychtowa (1619) 404.
Buczyński Krzysztof (1618) 380.
Bukowiec wieś w woj. krak. pow. sądeckim 363,385.
Bulakowski (1604) 258.
Bulowice wieś w woj. krak. pow. śląskim 241.
Burzyński (1584) 105.
— Jan (1590) 159.
— Kazimierz (1602) 241.
Busk miasto w woj. sandomierskiem pow. wiślickim, klasztor norbertanek 384.
Bużeński Hieronim podskarbi kor. (1572) 6, 7, 9, (1575) 50, 54, 63, (1577) 75.
Byczyna miasteczko nadgraniczne na Śląsku 167, 190.
Bydgoszcz miasto nad Brdą na Kujawach w woj. inowrocławskiem, sędzia grodzki ob. Słupski Wawrzyniec.
Bylicki Andrzej (1574) 38, 46, (1576) 66.
— Jan (1618) 390.
— Mikołaj (1600) 239.
— Stanisław (1618) 390, (1619) 404.
Bylina Daniel (1618) 385.
— Jakób z Leszczyn (1616) 372.
— Jan z Leszczyn (1618) 390.
— Jan Daniel z Leszczyn (1616) 372.
(—) Belina Jerzy Daniel z Leszczyn (1618) 390, (1619) 402, 407.
(—) Belina Krzysztof (1614) 352.
— M. (1619) 407.
— Marcin (1572 deputat do sądów w czasie bezkról.) 18, (1575 poseł krak. na zjazd w Korczynie) 55.
— Piotr (1590) 159.
— Belina Stanisław z Leszczyn (1600), 239, (1614) 353, (1616) 372, (1619) 402.
Bzowski Jan (1619) 404.
— Krzysztof (1619) 404.

Calavara Salomon ob. Kalahora Salomon.
Carolizon ob. Karlsson.
(Castaldo Jan Alfons) Gasztold margrabia Cassani, cześnik cesarski (1573) 32.
Celejowski Paweł (1586) 120.
Cesarz rzymski narodu niemieckiego ob. Ferdynand II, Maciej, Maksymiljan II, Rudolf II.
Cety (s) Jan Baptysta, de (1590) 161.
— Cetys Mikołaj z Igołomi (1619) 404.
Chan krymski ob. Chasigirai.
Chasigirai chan krymski, car tatarski (1590) 164, (1606) 293, (1608) 337.
Chechelski Jan (1619) 404.
Chęciny miasto stolica powiatu tej nazwy w woj. sandomierskiem 197, 280, 318; gród 196; komornik graniczny powiatu ob. Kempski Kasper; powiat 18, 75; starosta ob. Branicki Stanisław, Dembiński

Stanisław, Myszkowski Piotr; zamek 272, 362.
Chęcińskie góry 71.
Chełm ob. Chełmski Marcjan z Ch.
— chełmska ziemia (1577) 75; chełmski biskup ob. Goślicki Wawrzyniec, Starożrzebski Wojciech; sędzia ob. Królewski Hieronim; starosta ob. Łaszcz Aleksy.
Chełmski Krzysztof (1619) 401, 403.
— Marcin dworzanin król. (1608) 337, (1613) 347.
— Marcjan z Chełma (I) chorąży krak. (1572) 6, (1584 poseł na sejm) 100, 108, 109, 429, (1586) 120, (1587 deputat do sądów w czasie bezkról.) 127, 128, (1589 szafarz ziemi krak.) 134, 135, (1590 poseł na sejm) 144, (1590) 150, (1592) 190, (1593 poseł na sejm) 194, 196, 197, (1595 poseł do króla) 199, 200, 202, (1596 poseł na sejm) 204, 205, 206, (1597 poseł sejmiku do podstarościego krak.) 220, 222, (1598) 229, (1600) 237, (1603 poseł na sejm) 243, (1606 poseł do króla) 288, (1608) 338, (1590 poseł na sejm) 432, (1593) 434, 435.
— Marcjan z Chełmna (II) chorąży krak. (1613 deputat przy szafarzu) 344, (1613 poseł na sejm) 350, (1614) 352, (1616 poseł na sejm) 356, 363, (1616 poborca) 365, 366, (1616) 371, (1618 poseł na sejm) 375 382, (1618 poseł na sejm) 390, 400—402, (1619 marszałek sejmiku prosz.) 407, 408, (1620 poseł na sejm) 422, 423, 426, rotmistrz woj. 427, 428.
— Mikołaj (1590) 151, (1606) 296, 298.
— Stanisław (1584) 107, (1606) 296, 298, (1614) 353.
Chełmica ob. Lubomirski Mikołaj z Ch.
Chełmno nad Wisłą miasto stołeczne woj. tej nazwy, chełmiński biskup ob. Kostka Piotr.
Chlebowicz Arnolf chorąży drohicki (1577 poborca pow. drohickiego i mielęckiego) 75.
— Jan wojewoda trocki (1592) 190.
Chlewicki Jakób (1572 deputat do sądów bezkról.) 18.
Chłopice ob. Chłopicki Światopełk Michał z Ch.
Chłopicki Światopełk Michał z Chłopic (1618) 388, (1619) 403.
— Stanisław dworzanin król. (1576) 65.
Chmielnicki starosta ob. Struś (Mikołaj).
Chociszewski Bartosz (1619) 403.
Chodkiewicz Jan starosta żmudzki (1573) 28.
— Jan Karol starosta żmudzki (1608) 248, (1604) 256, 257, (1606) 272, 280, hetman litewski (1616) 366.
Chojeński (Piotr) (1582) 107.
Chomętowski Jan (1619) 401, 402, 404.
— Marek (1619) 404.
(—) Chomentowski Tobiasz podstarości sądecki (1574) 37, 42, sędzia grodzki biecki) (1587) 128, (1592) 181.
Chronowski Andrzej (1619) 403.
— Jan (1619) 403, 404.
— Mikołaj (1606) 297, (1616) 374, (1618) 390, (1619) 404.
— Przecław (1619) 404.
— Stanisław (1619) 404.
Chro(no)wski Wojciech (1619) 403.
Chronów ob. Ligęza Jan z Ch.
Chrząstowscy (1592) 190.
Chrząstowski Andrzej z Brzezia (1606) 296, 298.
— (Cyryl), Cyrillus, Cirilus, Cyrulus z Brzezia (I) (1572 deputat do sądów w czasie bezkról.) 18, (1575 poseł na sejmik gen. w Korczynie) 55.
— Cyryl z Brzezia (II) (1603 poseł na sejm) 243, (1606 poseł na sejm) 274, 283, 284, 285, 297, (1607) 309, 310, (1613 poseł na sejm) 342, (1613 szafarz pob. woj. krak.) 344, 349, (1614) 351, 354, (1616) 366, 367, (1619) 402, 407.
— Kasper (1606) 297.
— Marcin z Chrząstowa (1591 poseł do króla) 170, (1591 deputat woj. krak.) 173.
— Piotr (1607) 314.
— Stanisław (1619) 401, 402.
— Wojciech (1614) 353.
Chrząstów ob. Chrząstowski Marcin z Ch.
Chudziski Stanisław woźny krak. (1572) 12.
Chwalibog (1620 rotmistrz w wojsku wojew.) 428.
(Chwalibóg), Falibóg Andrzej (1619) 402.
— Jakób z Janowic (1619) 402, 407.
— Jan (1619) 402, 407.
(—) Falibóg Piotr z Janowic (1619) 402.
(—) — Samuel (1619) 402.
(—) — Spytek Stanisław (1619) 402.
Chwalikowski Piotr podrzęczy ziemi krak. (1590) 151.
Ciekliński Józef (1618) 383, 396.
— Mikołaj burgrabia krak. (1587) 129, (1590) 151.
— Piotr (1590) 161, sekretarz król. 164.
— Stanisław (1590) 151, (1593) 194.
Cieszkowski Stanisław (1590) 161.
Cięszkowski Adam (1619) 404.
Cikowski Andrzej (1590) 155.
— Jan (1576) 68.
— Krzysztof z Wojsławic (1589 rotmistrz woj. krak.) 134, (1616) 355, 356, (1620 rotmistrz woj. krak.) 427.
— Stanisław z Wojsławic (I) podkomorzy ziemi krak. (1572 przełożony nad żołnierzami wojew. i deputat) 4—7, (1573) 26, (1575 poseł na sejmik gen. w Korczynie) 55, (1577 poseł na sejm) 429.
— Stanisław z Wojsławic (II) podkomorzy ziemi krak. (1582 poseł do króla od sejmiku gen. w Korczynie) 98, (1584 poseł na sejm) 100, 105, 429, (1584 marszałek sejmiku prosz.) 108—110, (1586) 114, (1586 marszałek zjazdu krak.) 120, (1587 deputat do sprawy zburzenia zboru) 129, 132, (1587 poseł na sejm koronac.) 132,

(1590 poseł na sejm) 143, 147, 149, 161, (1590 poseł na sejm) 169, (1591 poseł na sejm) 171, (1592 poseł na sejm) 183, (1595 poseł do króla) 200, (1600 poseł na sejm) 237, (1602 marszałek sejmiku deputackiego) 240, starosta czorsztyński i babimojski 242, (1605 poseł na sejm) 252, (1606) 281, (1607 marszałek na rokach) 304, 309, 310, 311, (1608 poseł na sejm) 332, (1612 marszał. sejmiku prosz.) 340—1, (1613 poseł na sejm) 342, (1614 marszałek sejmiku prosz.) 354, (1616) 370—1, (1617) 374, (1618) 384, 385, (1590 poseł na sejmik gen.) 432.
Commendone Jan Franciszek kardynał legat papieski (1572) 9.
Cypr 331.
Cyrus (Jan) opat, poseł cesarza Maksymiljana II w Polsce (1573) 24, 25, 29, 30, 32.
Czaniec wieś w woj. krak. pow. śląskim 241
Czaple ob. Trepka Hieronim z Cz. i Trepka. Jan z Cz.
Czaplicz Michał mieszczanin biecki (1603) 251.
Czarnecki (1590) 147.
Czarnkowski Walerjan (1587) 129, (1592) 182
Czarnocki Stanisław (1612) 341.
Czchów miasto w woj. krak. nad Dunajcem 46; czchowski: kasztelan ob. Ligęza Mikołaj Spytek z Bobrku i Tarnowski Stanisław; komornik graniczny pow. ob. Jordan Andrzej z Zakliczyna; powiat 18, 30, 38, 128, 388, 389, 398, 427; starosta ob. Marchocki Paweł z Marchocic i Rozen Marcin.
Czechy 330; czeski król ob. Maciej cesarz rzymski nar. niem., król Czech.
Czekociny ob. Szczekociny.
Czema Achacy wojewoda malborski (1573) 31.
— Fabjan wojewoda pomorski (1573) 31.
Czerkasy zamek w wojew. kijow. 211, 228.
Czermieński Jan (1616) 374.
Czermiński (1604) 258, (1616) 363.
Czerny Adam (1590) 161.
— Bernard z Witowic (1616) 373, (1619) 402.
— Mikołaj (1619) 403.
— Paweł (1587) 125, 129, (1606) 298, (1607) 312.
— Piotr (1586) 120.
— Stanisław z Witkowic (1590) 161, (1616) 273.
Czerska szlachcianka (1575) 49.
Czerska ob. Czerski Szczęsny z Cz.
Czerski podczaszy ob. Żelawski Franciszek.
— Szczęsny (Feliks) z Czerskiej, surrogator sędziego (1574) 48, sędzia subdelegat krak. (1575 poseł na generał w Nowem Mieście) 55, sędzia ziemski krak. (1576 poseł na sejm kor.) 429, (1577 poseł na sejm) 429, (1584) 107, 109, (1586) 120 (1587) 127, 129, 132, (1589) 135, (1590) 150, 161, (1593) 195.
Czeski Jan (1619) 407.
Czorsztyn zamek nad granicą węgierską w wojew. krak. 259, 272; czorsztyński starosta ob. Cikowski Stanisław z Wojsławic i Dembiński Jakób.
Czuryłówna Halszka z Książnic ob. Zabawska.
Czyżewski (1590) 165.
Czyżowski (1593) 197.
Czyżów ob. Zaklika Mikołaj z Czyżowa.
Czyżycki opat ob Szczyżyc.
Ćwikła Jan woźny krakowski (1572) 12, (1574) 37.

Dambrowski Albert sukiennik, mieszczanin biecki (1603) 251.
Damiecki Jakób (1618) 375.
Daniel ks. (1577) 72.
Daniłowicz Mikołaj podskarbi kor. (1618) 377, 379, 382, 393, 396, (1619) 406, (1620) 423, 425.
Dąbrowa wieś w woj. sandom. (?) 385.
Dąbrowica ob. Firlej Andrzej z D., Firlej Henryk z D., Firlej Jan z D., Firlej Mikołaj z D. i Firlej Piotr z D.
Dąmbrowski Jan (1616) 374.
— Stanisław kanonik krak. (1572 deputat kapituły) 6.
Decjusz, Dicz Just Ludwik z Woli, wielkorządca krak. (1572) 4, 5, 6, 8, 9, 10, (1575) 62.
Dembiany ob. Dembiński Andrzej z D., Dembiński Andrzej Samuel z D., Dembiński Franciszek z D., Dembiński Hieronim z D., Dembiński Jan z D., Dembiński Kasper z D., Dembiński Paweł z D. i Dembiński Stanisław z D.
Dembicki Jan (1591) 179, (1596) 207.
— Dębicki Mikołaj (1610) 339, 365, (1616) 367, (1619) 404.
Dembieński ob. Dembiński.
(Dembiński?) Dębinski (1600) 237.
— (1620 rotmistrz wojska wojew.) 427.
— Adam (1614) 353, (1619) 403.
(—) Dębieński Aleks. Seweryn (1619) 404.
(—) Dembieński Andrz. z Dembian (1592) 182
(—) Dembieński, Dębiński Andrzej Samuel z Dembian, podstoli krak. (1612) 341, będziński starosta, (1613) poseł na sejm) 342, (1614) 354, (1616 poborca wojew. krak.) 355, (1616 poseł na sejm) 356, 362, (1618 poseł na sejm) 375, kasztelan biecki (1618) 398.
(—) Dembieński Erazm dziekan krak. (1576 poseł król. na sejmiki proszow. i korcz.) 65, (1577 poseł król. na sejmik małop. gł. w Nowem Mieście Korczynie) 69.
— Franciszek z Dembian (1619 poseł na sejm) 390.
(—) Dębiński Hieronim, Jarosz z Dębian, Dębmbian (1596 poseł na sejm) 204—6, (1603 poseł na sejm) 243.
(—) Dembieński Jakób starosta czorsztyński (1573) 27, (1575 poseł na generał do Nowego Miasta) 55, (1575) 61, 63.

Dembiński, Dembieński Jakób podsędek krak. (1572 deputat do sądów kaptur.) 18, (1575) 60—1, 63.
(—) Dembieński, Dębieński Jakób (1619) 403, 407.
(—) Dębiński Jakób (1619) 403.
— Jan starosta lubomski (1575) 50.
— Jan z Dembian (1619) 407.
(—) Dembieński Jan (1619) 407.
— Dembieński Kasper z Dembian (1576) 68, podkomorzy mielnicki (1589 rotmistrz wojew. krak.) 134—5, (1590 poseł na sejm) 136, 138, 147, 148, (1592) 182, (1597) 218, (1598) 230, (1600 poseł na sejm) 237, (1603) 249, (1604) 257, (1606) 281, (1607) 316[1].
— Maciej wojewoda parnawski (1603) 248.
— Marcin (1619) 402.
— Mikołaj (1612) 341.
— Dembieński Paweł z Dembian (1619) 404, 407.
— Samuel ob. Dembiński Andrzej Samuel.
(—) Dembieński Samuel (1592) 182.
— Dembieński, Dębieński Stan. z Dębian, starosta chęciński (1573 poseł na konwokację warszaw.) 21, 25, 27, 31, (1573 poseł na koronację) 36, (1577) 70.
— Stanisław (1592) 182, (1610) 339, (1612) 341, (1619) 403, podsędek ziemi krak. (1619) 405, 407.
(—) Dembieński Walenty kanclerz (1573) 36, (1575) 60—1.
(—) Dembieński Zygmunt (1592) 182.
Despota Piotr wojewoda wołoski (1590) 164.
Dębieński, Dębinski i Dębiński ob. Dembiński.
Dinamind ob. Dyjament.
Dlusomycz Jakób woźny biecki ziemski generał (1606) 285.
Dłuski Mikołaj z Kotwicza (1572 poseł do legata papieskiego) 9, (1574 deputat do sądów w czasie bezkról.) 38, 46, (1580 marszałek sejmiku) 94—5, surrogator starosty krak. 95.
(Dniepr) Niepr 212.
(Dniestr) Niestr 164.
Dobczyce miasteczko nad Rabą w woj. krak. pow. szczyrzyckim: dobczycki starosta ob. Lubomirski Sebastjan.
Dobek Nikodym (1620 rotmistrz piechoty wojewódzkiej) 428.
— Łowczowski Jan z Łowczowa (1591 poseł do króla) 170, 177—9, (1592) 190, podstarości lubowelski (1593) 194, (1595 poseł do króla) 200, (1606) 297, (1618) 375, 385.
Dobrodziejski ob. Guteter.
Dobromirski Mikołaj (1589) 133.
Dobroniowice ob. Grabania Kasper z D.
Dobryszowski Marcin burgrabia zamku krak. (1587) 125, 129, (1590) 151.
Dobrzykowski (1573) 33.
Domaniowski Wawrzyniec rotmistrz na zamku krak. (1587) 117, wicesegerent i sędzia spraw urzędowych grodzkich krak. (1616) 369.
Domaradz ob. Domaradzki Mikołaj z D.
Domaradzki Mikołaj z Domaradza (1616) 373.
Dominikanie toruńscy (1618) 384.
Dorohostajski Krzysztof marszałek litewski (1603) 248.
Drohiczyn: drohicki chorąży ob. Chlebowicz Arnolf; powiat 75.
Drohojowski Jan Tomasz starosta przemyski (1584) 110—1.
— Kilian podkomorzy przemyski (1595) 202, 203.
Druszkowski Jarosz (1619) 404.
Drzewicki Andrzej (1572 deputat do sądów w czasie bezkról.) 18.
Dubrawski Tomasz podsędek halicki (1577) 75.
Dudycz (Dudicz) Andrzej poseł cesarski (1575) 61, 62.
Dukla miasteczko w woj. krak. pow. bieckim 143, 336; duklanie mieszczanie m. Dukli (1590) 143.
Duleto(?) młyn konwentu oo. Dominikanów toruńskich 384.
Dulski Jan podskarbi kor. (1584) 102, (1586) 116, 117, (1590) 144, 145.
Dunaj 163.
Dunin Andrzej (1619) 404.
Dybów nad Wisłą naprzeciw Torunia na Kujawach, starosta ob. Padniewski Filip.
(Dyjament) Dinamind, Dynament, Dynamind, twierdza u ujścia rzeki Dźwiny (1590) 147; dyjamentski starosta (1592) 190.
Dymitr Samozwaniec, w. kniaź mosk. (1605) 264, (1607) 307.
Dymitrowski Wilk (1572) 4.
Dynoth Aleksander (1608) 338.
Dziedzicki komornik król. (1591) 180.
Dziektarski Mikołaj (1586) 114, 120, pisarz ziemski krak. (1587) 123, 130.
(Dziewięcioły) Dziewięciele wieś w woj. krak. pow. proszowskim (1597) 218, (1598) 230.
Dziewięczyce ob. Rottermundt Stanisław z D.
Dzikowski Szymon łożny król. (1600) 231.
Dziochy ob. Łazowski Stanisław z D.

Elbląg miasto w woj. malborskiem 82, 338.
Eremus Jan (1619) 403.
Estonja 197, 244, 292, 435.

Falibóg ob. Chwalibóg.
Farensbach, Farensbek Jerzy wojewoda wendeński (1593) 198.
— Ferensbek Jan 411, 413, 416, 417, 418.
Farurej Wojciech z Jurkowa (1619) 402, 403.

[1] Na str. 182 figuruje jako podkomorzy wieluński. Oczywista jest to błąd tekstu. Winno być tak jak uprzednio i potem: podkomorzy mielnicki.

Ferdynand arcyksiąże austryjacki (1606) 293.
Ferdynand II cesarz (1620) 411, 413, 416, 417, 418.
Fiedor Iwanowicz w. ks. mosk. (1590) 140.
Fiedorowskie pola (1612) 342.
Filipowski starosta ob. Morsztyn Krzysztof.
— Hieronim z Siekluki (1618) 388, (1619) 401, 404. 407.
Firlej Andrzej z Dąbrowicy starosta sandomierski (1572) 3, 4, 5, 6, (1575) 51.
— Henryk z Dąbrowicy scholastyk krakowski, referendarz kor. (poseł królewski na sejmik 1606) 260, 268.
— Jan z Dąbrowicy wojewoda krak., marszałek w. kor., starosta gen. krak. (1572) 1, 3—8, 10, 12, 15, (1573) 23—26, 28—30.
— Fierlej Jan z Dąbrowicy wojewodzic krak. (1587 poseł na konwokację) 123, 129, (1590 poseł na sejm) 144, podskarbi kor. 159, 161, (1592) 186, (1593) 192, (1597) 211, 215, (1598 poseł na sejm) 225, (1604) 256, (1606) 276, 301, (1607) 323, (1590 poseł na sejmik gen.) 432, (1593) 435.
— Mikołaj z Dąbrowicy kasztelan wiślicki (1572) 3, 5, 6, (1573) 36, kasztelan rawski (1586) 115.
— Mikołaj z Dąbrowicy starosta kazimierski (1573) 27, (1575 poseł ze zjazdu korczyńskiego) 58, (1576 poseł na sejm kor.) 429, kasztelan biecki (1577) 69, (1577 poseł ze zjazdu gen. w Korczynie do króla) 73, 76, (1582 poseł ze zjazdu generalnego w Korczynie do króla) 98, (1584) 106, 107, 111, 112, (1586) 119, (1587) 129, wojewoda krakowski, (1589) 135, starosta nowomiejski 136, (1590) 149, 161, (1592) 182, (1593) 195, 196, 197, (1597) 219, (1590) 431, 432, (1593) 433—435.
— Mikołaj z Dąbrowicy starosta kazimierski (1612) 341.
— Fierlej Piotr z Dąbrowicy wojewodzic krak. (1587) 129, (1593 poseł na sejm) 194, (1597 poseł na sejm) 209, (1598 poseł na sejm) 225.
Fojgiel Piotr (1619) 402.
Fogielder Stefan (1619) 404.
Francja 37, 43.
Fryderyk książe kurlandzki (1604) 257, (1618) 397.
Frydrychowski Sebastjan (1590) 161.

Gaboński Hektor (1619) 404.
— Jan (1619) 404.
— Krzysztof (1590) 161, (1616) 374.
— Stanisław (1616) 374.
Gaj ob. Gajowski Andrzej z G.
Gajowski (1576) 68, (1577) 73, 79.
— Andrzej z Gaja (1596) 207.
Garbowski Adam (1619) 403.
— Andrzej (1619) 403.
Garlicki Stanisław rotmistrz na zamku krakowskim (1587) 117, (1590) 161.
Garnisz Stanisław podstoli krak. (1572) 6, (1575) 61.
Gasztołd ob. Castaldo Jan Alfons, margrabia Cassani, cześnik cesarski.
Gawroński Jan (1616) 372.
Gdańsk 74, 75, 76, 82, 84, 338; kasztelan gdański ob. Kostka Jan; mierzeja ob. Neringa; mieszczanie 74, 363; portorium 234.
Gdowski Wojciech woźny generał (1606) 286.
Gdów ob. Wielopolski Jan z G.
Gebczyński Jan (1619) 403
Gembicki Wawrzyniec arcybiskup gnieźnieński (1620) 412, 416, 419, 421, 423.
Giebułtowski Albert in Bachowiecz (1619) 401.
— Józef (1575) 55.
— Kasper (1619) 404.
Gierałtowski Paweł z Gierałtowic (1606) 296, 298, (1613) 348, 349.
— Piotr z Gierałtowic (1616) 367.
— Zugmunt (1590) 159.
Giżanka (Barbara) kochanka Zygmunta Augusta (1573) 33.
Gledz(i)anów ob. Bełchacki Jakób z G.
Glewscy, Głowcy (zapewne Kasper i Kajetan) (1590) 155.
Glewski Klimunt (1619) 403.
Glińscy (1590) 155.
Gliński Bartłomiej (1590) 159.
— Jan z Glinnika (1616) 369, (1618) 388, (1619) 403, 407.
— Jan z Glin(n)ika (1619) 403.
— Joachim (1591) 170, 173.
— Kasper z Glinnika (1618) 388.
— Krzysztof z Glinnika (1619) 403.
— Mikołaj z Glinnika (1619) 403, 407.
Gluzicki Paweł (z Zbikał) z Bikał (1614) 352, (1619) 407.
Gładysz Hermolaus z Szymbarku (1616) 372.
— Jan z Szymbarku (1616) 372.
— Mikołaj z Szymbarku, z Tymbarku (1596) 206, 207, (1606) 297, 299, (1616) 372, 374.
— Sebastjan podstarości sądecki (1616) 371, 372.
— Stanisław z Szymbarku (1616) 372, (1618) 386, 387, 388, (1619) 402.
Głazowski Andrzej (1616) 374.
Głąbowice (dziś Głębowice) wieś w woj. krak. pow. śląskim 348, 349.
Głowacki Krzysztof z Lenczów (z Leńcz) (1619) 404.
Głowcy ob. Glewscy.
Gniewek Łukasz (1618) 388, (1619) 403.
— Stanisław starosta lipowiecki (1590) 161.
Gniewosz Jan z Wronowa (1612) 341, (1614) 354, (1616) 371, (1619 poseł na sejm) 390, 407, (1620 poborca) 426, 427, 428.
— Paweł sędzia ziemi sandom. (1619) 407.
— Stanisław (1578 szafarz poborów z ziemi sandom.) 90.
Gniezno, gnieźnieński arcybiskup ob. Gembicki Wawrzyniec, Karnkowski Stanisław, Maciejowski Bernard, Uchański Jakób; kasztelan, ob. Tomicki Jan.

Gnoiński (Lenart) Lienart (1618) 398.
Gnojeński, Gnoiński (1607 poseł do króla) 304.
Golecki Krzysztof z Golcze (z Golczy) (1619) 403.
— Piotr z Golcze (z Golczy) (1619) 403.
Goluchowski Andrzej, wojski sandomierski (1572 deputat) 18, (1577 poseł do króla z Korczyna) 69, 73, 76, (1578 szafarz poborów) 83, 90.
— Mikołaj (1606 poseł wojew. sandom. na sejmik gen. w Korczynie) 283.
— Stanisław (1587) 129.
Gorajski Adam z Goraja (1575) 51.
Gorcieński (może Gorzeński) (1573) 34.
Gorecki Wojciech (1575) 51.
Gorlice ob. Pieniążek Przecław z G.
Gosławski Andrzej (1596) 207.
— Stanisław (1596) 207.
Goślicki Wawrzyniec biskup chełmski (1590) 150, 152.
Gostwicki Jakób (1592) 182.
Gowarczowski Jerzy (1619) 404.
Grabania Adam (1618) 390, (1619) 403.
— Kasper z Dobroniowic (1616) 372, (1619) 403.
— Marcin (1616) 374.
— Stanisław (1616) 374, (1619) 403.
Grabowski Mikołaj (1619) 403.
— Stanisław (1619) 403.
Grajowski Achacy (1619) 403.
— Piotr starosta wiski (1575) 52.
Grecja 330.
Grocholice wieś w woj. sandom. (?) 419, 420.
Grodecki Sebastjan (1618) 388.
Grodno miasto w woj. trockiem 98, 99.
Grotkowski Grodkowski (1591) 177, (1592) 190.
— Krzysztof (1619) 404.
— Stefan (1619) 404.
Grozowski Jerzy (1577) 72, (poborca poborów) 75.
Grudziądz miasto w woj. chełmińskiem 239.
Grudziński Andrzej (1575) 51.
Gruszczyński podstarości żarnowiecki, poseł krak. do króla (1607) 304.
— Janusz (1572 deputat) 18.
— Krzysztof (1619) 403.
Grybów miasteczko nad Białą w pow. grybowskim woj. krak. (droga na Węgry) 364, (wolność od ceł i myt) 385.
Gryfici, Gryfowie, rodzina herbu Gryf (1592) 190, (1598) 231, (1600) 237, (1603) 247.
Gumiński Stanisław (1606) 296, 298.
Guteter z Pławowic (1619) 403.
— Dobrodziejski Jan (1619) 403.
— Dobrodziejski Stanisław z Mydlnik (1619) 403.
(—) Gutteter Kasper rajca i poseł miasta Krakowa na sejm (1590) 91, 171, 172.
Gutt Jakób (1602) 241.
— Marcin (1602) 241.
— Wojciech (1602) 241.
— ob. Zagórzański.
Halicz miasto nad Dniestrem stołeczne ziemi tej nazwy w woj. ruskiem 111; podsędek halicki ob. Dubrawski Tomasz; ziemia halicka (1577 pobór) 75.
Hanczpach ob. Jerzy Fryderyk Ansbach.
Hebdów wieś w pow. proszowskim (klasztor norbertański) 363, (kościół) 363.
Helsperskie biskupstwo ob. Warmińskie biskupstwo.
Henryk Walezy król polski (1573) 35, 37, (1574) 37, 39, 40, 43, 48, (1575) 49, 54, król francuski (1575) 56, wspomnienie o nim 115, 141, 142, 144, 148, 169, 177.
Herburt Stanisł. kasztelan lwowski (1575) 58.
— Szczęsny (1608) 337.
Hobęcki Jerzy (1619) 402.
Hrubieszów miasteczko w woj. bełskiem 123, 124; starosta hrubieszowski ob. Tęczyński Andrzej.
Hulewicz Wasyli (1575) 51.

Igołomia ob. Cetys Mikołaj z I.
Ilkusz ob. Olkusz.
Ilmanowski Krzysztof (1605) 266, (1606) 288.
Imbramowice wieś w woj. krak. pow. proszowskim (klasztor norbertanek) 384.
Inflanty Liwonja 6, 211; dobra królewskie 144; nadania 147, 198; obrona i wojna o nie 28, 34, 81, 102, 185, 243, 244, 245, 249, 255, 256, 257, 261, 262, 274, 277, 280, 294, 321, 323, 325, 331, 337, 347; stosunek prawnopolityczny do Korony i Litwy oraz ustrój 102, 185, 226, 234, 245, 255, 395—6. Ob. Biały Kamień, Parnawa, Piltyń, Psków, Rawa, Ryga, Szwecja.
Inwald wieś w woj. krak. pow. śląskim 359.
Inwaldzki Florjan w Inwaldzie dziedzic (1616 poseł na sejm) 359, 360, 367.
(—) Inwalski Stanisław wojski oświęcimski 1575) 50, (1577 poseł na sejm) 429, (1586) 120.
Isbiedzki Marcin (1573) 35.
Iwan Groźny w. kniaź moskiewski (1573) 28.
Iwanowski Mikołaj z Karcz (1589) 135, 1592) 182.

Jagiełło Władysław ob. Władysław Jagiełło.
Jajkowski Krzysztof (1618) 383, 396.
Jakób kuźnik w kuźnicy bilanowskiej (1602) 241.
Jakubowski (1590) 155, (1592) 190.
— Andrzej (1572 deputat do sądów w czasie bezkról.) 18, (1577 poborca pob.) 75.
— Jan Bartłomiej (1575) 50.
Jan III król szwedzki (1573) 33, 34.
Jankwicz Marcin (1619) 402.
— Mikołaj (1619) 402.
— Piotr (1619) 403.
Janowice ob. Chwalibóg Jakób z J. i Chwalibóg Piotr z J.
Janowiec miasteczko w woj. sandomierskiem 308, 309 318.

Janowski (1620 rotmistrz wojska wojew.) 427.
— Adam z Opatkowic (1590) 155, (1606) 298, (1614) 352, (1618 poborca pob.) 387, 388, (1620 poborca) 426, 427, 428.
— Stanisław z Opatkowic (1606) 296, 298, (1607 poseł do króla) 304, 309, 310, (1613 deputat do pob.) 344, (1614) 352, (1616) 355, 356, (1616 poseł na sejm) 356, 368, 369, 371, 372, 373, (1619) 403, 407, (1620 marszałek sejmiku) 412.
— Walenty (1619) 404.
Janów miasto nad Orzycą przy samej granicy pruskiej w woj. mazow. ziemi ciechanowskiej, dzierżawca janowski, ob. Secemiński Jan.
Januszowski Jan (1603) 248.
Jarocki (1590) 155.
Jaroszowski Mikołaj (1619) 403.
Jasieński Krzysztof (1590) 151.
— Piotr Szymon z Sokołów (1607) 314.
Jaśliska miasteczko w woj. krak. pow. sądeckim (1590) 143, (1608) 336.
Jawornik wieś pod Myślenicami, majętności jawornickie 384.
Jędrzejowski Stanisław rotmistrz na zamku krakowskim (1587) 117.
Jędrzejów, Andrzejów miasteczko w woj. krak. pow. ksiąskim: klasztor cystersów 258; zjazd (18 I—1 II 1576) 60, 64, 66, 131, 271; zjazd rokoszowy (1607) 315, 316, 318.
Jerzowski Olbrycht (1619) 403.
Jerzy Fryderyk Ansbach margrabia brandenburski, administrator księstwa pruskiego (1584) 103, (1598) 226, (1603) 245
— książe Słucki (1573) 32.
Jezuici (1613) 347.
Joachim Fryderyk elektor brandenburski (1605) 264, (1606) 293.
— z Ocieszyna ob. Ocieski Joachim.
Jodłownicki Jan (1592) 182.
Jordan Adam z Zakliczyna (1618) 388, (1619) 404.
— Achacy z Zakliczyna (I) (1584 poseł na sejm) 100, 113, 429, podstarości krak. i sędzia grodzki krak. (1587) 128, 129.
— Achacy z Zakliczyna (II) (1587) 129, (1587 poseł na sejm kor.) 132, (1592) 182, (1593) 194, (1598) 230, (1606) 297, 299, 322, (1607 poborca woj. krak.) 323, 325, (1608) 338.
— Andrzej z Zakliczyna (1616) 371, 374, komornik graniczny pow. bieckiego i czchowskiego (1618) 389.
— Gabrjel z Zakliczyna (1587) 125, 129.
— Jan ks. opat sądecki (1590) 155, 159.
— Jan z Zakliczyna (1587) 125, 129, (1592) 182, 190, (1597) 218, (1606) 297, 299, (1607 poseł do króla) 304.
— Jerzy (1573) 27, (1574 deputat na sądy wiecowe) 46.
— Kasper (1618) 388.
— Krzysztof z Zakliczyna (I) (1587 poseł na konwokację) 123, 125, 129, 132, (1589) 135.
Jordan Krzysztof z Zakliczyna (II) (1616) 372.
— Marcin z Zakliczyna (1616) 356.
— Mikołaj z Zakliczyna (1572 deputat do sądów w czasie bezkról.) 18, (1574 deputat do sądów) 38, (1575 poseł na sejmik gen. w Korczynie) 55, (1578 poseł do króla) 81, (1578 szafarz poboru) 83
— Mikołaj z Zakliczyna (1606) 297, 299.
— Piotr z Zakliczyna (1590) 161, (1595 poseł do króla) 199, 200, (1596) 207.
— Samuel z Zakliczyna (1591 deputat) 170, 173.
— Spytek Wawrzyniec z Zakliczyna (1584) 109, 110, 112, 113, starosta sądecki (1586) 114, 119, chorąży ziemi krak. (1587) 125, 129, stolnik ziemi krak. (1589) 135, (1590 poseł na sejm) 149, 155, (1590) 159, (1590 poseł na sejm) 169, (1591) 175, (1591 szafarz ziemi krak.) 176, 177, 178, 179, (1592 poseł na sejm) 183, (1592) 189, 190, (1593 poseł na sejm) 194, (1593) 196, 197, 198, (1595 poseł na sejm) 199, 200, 202, (1596 poseł na sejm) 204, 205, 206, (1597) 217, (1603), 249, (1604) 258, (1606) 281, (1593) 433, 434, 435.
— Spytek Wawrzyniec (II) (1596) 206, 207, (1597 poseł na sejm) 209, (1598) 230, (1608 poseł na sejm) 332
— Stanisław z Zakliczyna (I) (1596) 207, (1608 poseł na sejm) 332, podczaszy krak. (1612) 341, (1613 marszałek sejmiku proszow.) 349, 350, (1614) 352, podkomorzy krak. (1617) 374, (1618) 388, 395, (marszałek sejmiku) 398, 399, (1619) 401, 402.
— Stanisław z Zakliczyna (II) komornik powiatów podgórskich (1619) 407.
— Władysław z Zakliczyna (1596) 207, (1618) 389.
— Zbożny (1590) 155.
— Zygmunt (1618) 384, 397, (1619) 407.
Jordanowa (Zofja) stolnikowa, wdowa po Spytku Jordanie (1597) 217, (1603) 249, (1604) 258, (1606) 281.
Jordanowie (1591) 177, (1608) 338.
Jugoszewscy (1603) 248.
Jurków ob. Farurej Wojciech z J.

Kacice wieś w pow. proszowskim 218, 230.
Kaczkowski Wojciech (1618) 380.
Kalahora (Calavara, Calaora) Salomon dr med., lekarz Zygmunta Aug. (1592) 191.
Kaleski Jerzy (1619) 403.
Kaliński Krzysztof Lasota (1607) 314.
— Zygmunt (1619) 403.
Kalisz miasto, stolica województwa: wojewoda ob. Zebrzydowski Kasper; wojewodzic ob. Zebrzydowski Andrzej; województwo 420.
(Kalwarja Zebrzydowska) klasztor bernardyński 405.
Kamieniec Podolski nad Smotryczem, twierdza w wojew. podolskiem 164, 193, 228,

334, 377, 422; kamieniecki podkomorzy ob. Borzysławski Piotr z Miłkowic.
Kamyk ob. Trepka Marcin Nekanda z K., Trepka Szczęsny Nekanda z K.
Kaniów zamek 211, 228.
Kantski Krzysztof ob. Kącki Krzysztof.
Karcze ob. Iwanowski Mikołaj z K.
Kardynał ob. Batory Andrzej i Radziwiłł Jerzy.
Karlin wieś w woj. krak. pow. lelowskim 241.
Karlińska żona Marczyszowicza Marcina (1602) 241.
(Karlsson) Carolizon, Karolizan, syn naturalny Karola Sudermańskiego (1608) 337, (1613) 347.
Karniński Iwan (1619) 404.
— Stanisław Iwan z Aleksandrowic (1575 poseł na sejmik gen.) 55, (marszałek sejmiku gen.) 60, 64, (1579 marszałek sejmiku prosz.) 93, (1584) 108, (1586) 120, (1587 deputat w sprawie zburzenia zboru) 129, (1590 poseł na sejm) 136, 137, 148, (1590) 155, (1593) 198.
Karniów wieś na Śląsku 384.
Karnkowski Stanisław biskup kujawski (1573) 32, 34, arcybiskup gnieźnieński (1586) 118, 120, 121, (1590) 155, 164, (1593) 198.
(Karol V) Karzeł, cesarz 108.
Karol IX, Carolus król szwedzki (1607) 325, (1608) 329.
Karolizan ob. Karlsson.
Karpaty 10.
Karsnicki Dobek (1572 deputat do sądów w czasie bezkról.) 18.
(Karśnicki), Karsznicki Stanisław (1596) 207.
Kaski wieś w woj. rawskiem 15, 22.
Kaszowski Piotr sędzia ziemski lubelski (1575) 51.
Kaszowski, Kaszewski, Caszowski Stanisław (1586) 120.
Kazanowski Hieronim pisarz grodzki krak. (1618) 388.
— Marcin (1572) 4, 5, (1572 deputat do sądów w czasie bezkról.) 18, (1575) 51.
Kazimierski, Kazimirski z Biberstynu Mikołaj (1575) 55, (1584 poseł na sejm) 100, (1584) 110, 112, 113, 429, (1586) 120, (1587 poseł na sejm konwok.) 123, (1587 deputat do sprawy zburzenia zboru) 129, (1590 poseł na sejm) 136, 139, 148, 149, (1590) 154, 155, (1590 poseł na sejm) 169, (1590) 431, (1591 poseł na sejm) 175, (1592 poseł na sejm) 183, (1593) 194, (1593 marszałek sejmiku prosz.) 196, 197, (1593) 434, 435 (1596 poseł na sejm) 204, 205, 206, (1596) 207, (1597) 208, (1597 poseł na sejm)' 209, (1597) 220, 221, (1598 poseł na sejm) 225.
— Kazimirski z Biberstynu Piotr (1589 rotmistrz woj. krak.) 134, (1616) 356.
— Stanisław (1586) 120.
Kazimierski, Kazimirski z Biberstynu Stefan (1597) 217, (1598) 230, (1600 poseł na sejm) 237, (1607 poseł do króla) 304, (1614) 353.
— Kazimirski z Biberstynu Wawrzyniec (1606 298, (1607 poseł do Zebrzydowskiego Mik.) 312, (1614) 353, (1619) 404
(—) Kaźmierski (1620 rotmistrz wojewódz. krak.) 428.
Kazimierz (III) Wielki król polski 256.
— (IV) Jagiellończyk król polski 186, 392.
Kazimierz, Kaźmierz miasto pod Krakowem 1, 12, 62, 64, 95, 98, 157, 208, 219, 242, 358; burmistrz 12; klasztor św. Katarzyny 347; konstytucje 231; mieszczanie 143, 246, 364; most 246; mury miejskie 364; okazowanie 41, 234, 340, 341, 387, 391, 401, 402; podatki (szos iczopowe) 364; postulaty 143, 218, 231, 364.
Kazimierz Dolny nad Wisłą, starostwo niegrodowe w woj. lubelskiem: zjazd 157; starostą ob. Firlej Mikołaj z Dąbrowicy
(Kącki) Kantski Krzysztof (1619) 407.
— Marcin (1618) 390, (1619) 403.
— Stanisław (1619) 404.
— (1619) 402.
Kempanowski Wojciech (1918) 390.
Kempieński, Kempiński ob. Kępiński.
Kempski Adam z Kempy (1606) 298.
— Kępski Kasper z Rakoszyna, Rakosina (1575) 50, (1590) 152, 155, (1590) 159, (1591 marszałek sejmiku prosz.) 170, 173, komornik graniczny pow. chęcińskiego (1591) 178, 179, (1606) 298, 299, (1614) 353, (1619) 407.
(—) Kępski Stanisław (1620 poborca) 427.
— (1603) 248.
Kettler Gotard książe kurlandzki (1573) 33.
(Kępiński) Kempiński Gabrjel (1616) 372.
— Jakób (1619) 404.
(—) Kempieński Jan (1618) 389.
(—) Kempieński Ludwik (1618) 390.
(—) Kempiński Mikołaj (1616) 374.
(—) Kempieński Stanisław (1618) 389, (1619) 402.
Kępski ob. Kempski.
Kęty miasteczko nad Sołą w woj. krak· pow. śląskim 65; wójtostwo 190, 218.
Kiełbasa Kasper (1591 deputat karczmarzów i piwowarów krak,) 172.
Kiemlicz Tomasz (1582) 98.
Kiezmark miasto na Spiszu 13.
Kijów miasto nad Dnieprem, stolica woj. tej nazwy 32, 66; wojewoda ob. Ostrogski Konstanty i Żółkiewski Stanisław; województwo 255, 394.
(Kirchholm) Kircholm wieś w Inflantach pod Rygą 262.
Kisielewski, Kisielowski Olbrycht (1616) 374, (1618) 389.
Kleczany ob. Wielopolski Stanisław z K.
Kleczkowski (Wojciech) pułkownik lisowczyków (1620) 410.
Kleczowski Jan (1619) 404).
Klemens VIII papież (1603) 246, (1606) 293.

Kleparz miasto pod Krakowem 1, 10, 12, 62, 64, 95, 98, 208, 242, 358, 361, 364; burmistrz 12; mieszczanie 147, 190, 338, 364; pobór (szos i czopowe) 323, 338, 364; proboszcz kościoła św. Florjana 397.
Kleszeń ob. Kreczowski Wojciech z K.
Kłobukowski (1613) 347.
Kłoczowski Anzelm stolnik ziemi sandomierskiej (1586) 120, (1587 poseł na sejm) 123, (1590) 151.
— Kłoczowski Mikołaj pisarz stężycki (1572 deputat do sądów w czasie bezkról.) 18.
Kmita Andrzej (I) (1618) 388, (1619) 403.
— Jędrzej (II) (1619) 403.
— Bartłomiej (1590) 161.
— Jan (I) pisarz ziemski krak. (1572) 6, (1572 deputat do sądów w czasie bezkról.) 18, (1573 poseł sa sejm kor.) 36, (1574) 48, (1575 poseł na sejmik gen. w Korczynie) 55, (1575 deputat) 61, (1576 poseł na sejm kor.) 429, (1584) 109, (1588) 132.
— Jan (II) (1619) 403.
— Ludwik (1619) 403.
— Maciej (1590 poseł na sejm) 136, 138, 148.
— Przecław (1619) 403.
Knyszyn, Kneszyn miasto w woj. podlaskiem: zjazd 5, 6, 34; pieniądze po Zygmuncie Auguście 33.
Kobielicki Jan łożny król. (1607) 314.
Kobielski Daniel łożny król. (1595) 199.
Kochanowska majętność 347.
Kochanowski (1590) 155.
Koczanowski Mikołaj (1596) 207.
(Kodeń) Kodnicz, Kodyniec miasto w woj. brzesko-lit. nad Bugiem 229, 379.
Kołek (1590) 159.
Kołek Bartłomiej, Bartosz (1575) 50, (1590) 155, 159.
— Mikołaj (1590) 155, (1619) 403, 407.
— Stanisław (1619) 404.
— Walerjan z Węchadłowa (1590) 155, (1591 poseł do króla) 170, (1591 deputat) 173, 178, 179.
Koło miasto w woj. kaliskiem 80; sejmik gen. 53, 57, 96, 166, 239, 254, 315, 318; sejmiku naprawa 146, 254, 279.
Komornicki Paweł (1596) 207.
Komornik graniczny powiatu bieckiego i czchowskiego ob. Jordan Andrzej.
— graniczny królewski ob. Pawęcki Wawrzyniec.
— królewski ob. Dziedzicki.
— powiatów podgórskich ob. Jordan Stanisław z Zakliczyna.
— ziemski pow. lelowskiego ob. Trepka Szczęsny Nekanda z Kamyka.
Komorowski Krzysztof z Komorowa lub z Żywca, Krzysztof z Komorowa kasztelan oświęcimski (1572) 3, (1587) 129, kasztelan sandecki (1590) 147, (1592) 189, (1593) 193, (1597) 217, (1598) 229.
Komorowski Mikołaj starosta oświęcimski (1607) 314, 316, 328, (1618) 390.
Komorów ob. Komorowski Krzysztof z K.
Konarski Krzysztof (1619) 404.
Koniecki Piotr (1619) 403.
Koniecpolski Andrzej (1586) 120.
— Mikołaj (1572 deputat do sądów w czasie bezkról.) 18, (1574) 46, kasztelan rozpierski (1577) 70.
— Samuel (1603) 248.
— Stanisław hetman polny kor. (1620) 411, 417, 418.
Koniuszy kor. ob. Zbaraski Krzysztof.
Konopacki Jerzy (1573) 31.
Konstancja Austryjaczka żona Zygmunta III Wazy (1606) 267, 291, (1608) 333.
Konstantynopol 164.
Kończyce wieś w pow. prosz. 159.
Końska Wola wieś w woj. i pow. lubelskim 125.
(Koprzywnica) Pokrzywnica miasteczko w woj. sandom., klasztor cysterski 72, 79; zjazd rokosz. 302, 303.
Korczyn, Nowe Miasto Korczyn miasto nad Wisłą w woj. sandom. pow. wiślickim: akta grodu 284; konfederacja 2; okazowanie 215; podstarości ob. Osowski Jan; sejmik gen. małopolski (zjazd) 53—59, 64, 65, 68—70, 71, 73, 76, 78, 80, 85—89, 91, 92, 94—96, 98, 99, 113, 114, 119, 136, 161, 180, 181, 199, 204, 207, 225, 231, 238, 239, 242, 252, 260, 274, 282, 283, 286, 289, 297, 314, 328, 339, 342, 350, 354, 356, 374, 390, 395, 430, 432; sejmiku gen. naprawa 146, 215, 216, 254, 279, 334, 378, 395; starosta ob. Firlej Mikołaj z Dąbrowicy; uniwersał 195; urząd starościński grodzki 284.
Korecki Samuel książe (1620) 411, 413, 416, 417, 418.
(Koryciński) Koryciński Adam (1590) 161.
(—) Koryciński Andrzej (1590) 161.
— Jan na Żarkach (1619) 402.
(—) Koryciński Krzysztof z Korytna burgrabia krak. (1612) 341.
(—) Koryciński Mikołaj z Korytna (1587) 131, 132, (1590) 151, 161, (1612) 341, (1619 poseł krak. na sejm) 390, 400.
Korzeński Jakób (1606) 299.
— Maciej z Korzenny (1606) 298.
— Piotr z Korzenny (1606) 298, (1607 poseł krak. do króla) 304, (1607 poseł krak. do woj. sandom. i do Wielkopolski) 309, (1607 poseł do Zebrzydowskiego Mik.) 312, (1616) 371.
— Stanisław z Korzenny (1618) 388.
— podstarości (1607 poseł krak. do Zebrzydowskiego Mik.) 312.
Kosecki Jan (1619) 403.
Kosucki Paweł (1591) 180.
(Kostecki) Kosteczki Jakób (1606) 284.
Kostka Jan z Stemberku kasztelan gdański (1573) 24, 25, 29, wojewoda sandomierski (1575) 57, 58, starosta malborski 59.
— Piotr biskup chełmiński (1590) 164.
Koszyce 13.

Koścień Adam z Wywnic (Wywli) (1575) 50.
— Marcin (1596) 207, (1614) 352.
— Wojciech (1614) 352.
Kotkowski, Kotochowski Mikołaj (1576 poseł na sejm) 68, podczaszy sieradzki (1578) 81, (1578 poseł do króla) 81, (1586) 120, (1590 poseł prosz. na sejm) 149, (1590) 161, (1590 poseł na sejm) 169, (1591 poseł na sejm) 171, (1597) 220, pisarz ziemski sieradzki (1597) 221.
— Stanisław z Rudułtowic (1619) 402, 407.
— Zygmunt z Rudułtowic (1618 poseł do biskupa krak.) 387, 388, (1619) 400, 401, (1620 poseł do prymasa) 412, (1620) 426, 428.
Kotochowski Mikołaj ob. Kotkowski Mikołaj.
Kotwicz ob. Dluski Mikołaj z K.
Kowal Francz mieszczanin biecki (1603) 251.
Kowalowski Andrzej (1619) 404.
— Józef (1587 sędzia deputat do sądów w czasie bezkról. z pow. bieckiego) 128, (1587 poseł prosz. na sejm koronac.) 132, podsędek ziemi krak. (1589) 135, (1590 poseł na sejm) 144, (1590) 150, 155, 161, (1590 poseł na sejm) 432, (1592) 180, 182, (1597) 219, podsędek zatorski (1590) 432.
Kowalski Jędrzej (1606) 298.
— Wiktorzyn (1577) 75.
Kozacy: Niżowcy 65, 101, 140, 186, 192, 197, 198, 208, 212, 246, 254, 262, 292, 331, 337, 358, 376, 399, 409, 427; oddziały wojskowe w służbie Rzeczypospolitej 409, 428.
Kozarowski (1619) 404.
— Jan (1606) 298, (1616) 374.
— Sebastjan (1618) 389.
— Stanisław (1618) 389, (1619) 404.
Kozioł (1592) 190.
Krajczy koronny ob. Zbaraski Jerzy książę.
Kraków 40, 48, 61, 62, 72, 94, 95, 114, 117, 118, 119, 121, 124, 130, 131, 132, 135, 136, 149, 150, 175, 179, 180, 186, 190, 199, 202, 203, 204, 207, 211, 222, 224—5, 228, 242, 251, 252, 256, 260, 261, 296, 298, 299, 304, 308, 309, 310, 314, 316, 318, 319, 323, 324, 325, 327, 328, 339, 341, 352, 355, 356, 357, 358, 363, 364, 368, 370, 374, 382, 386, 388, 389, 397, 399, 400, 401, 405, 408, 409, 411, 412, 413, 414, 415, 416, 418, 428, 432; akademja, collegium 139, 190, 194, 218, 227, 347, 385; akta, księgi i urząd grodzki lub ziemski 3, 5, 8, 12, 17, 19, 37, 48, 64, 93, 95, 114, 125, 128, 133, 153, 161, 179, 195, 199, 204, 205, 206, 207, 208, 212, 219, 220, 222, 223, 225, 239, 242, 249, 250, 252, 280, 284, 286, 296, 297, 299, 304, 313, 314, 322, 323, 340, 352, 356, 365, 368, 371, 373, 388, 389, 399, 401, 402, 422, 423, 425, 427, 428; baszty 8; biskupstwo 185, 192, 194; błonia za Kleparzem 361; brama: florjańska (tworzyańska) 8, 117, grodzka 8, 117; burmistrz 12, 119, cechmistrzowie 8; ceny 8; cła 249, 361; cudzoziemcy 61; czopowe 172, 173, 249, 277, 282, 323, 338, 348, 364, 382; dochody, intraty, pożyczki 172, 211, 212, 229, 258, 280, 338, 347, 363; działa 246, 256, 258, 277; folwarki wielkorządowe 10; franciszkanie, kościół 149, 156, 304, 310, 311, 312, 313, 356, 357; gospody 8; handel 235, 361; jatki 8; jurysdykcje (jurydyki) 61, 62; kapituła, pożyczka pieniędzy 7, pobór 30, 61; karczmarze 143, 147, 172, 231; kasztelanja 192, 194; katedra 7; klasztor: św. Agnieszki na Stradomiu 346, 363, św. Ducha 361; konfederacja, konstytucja (kaptur.) woj. krak. i sand. 1, 17, 113, 114, 115, 119, 122, 124, 125, 130; kościół: św. Florjana 397, św. Jadwigi na Stradomiu 363, św. Michała 139, 227; Krowodrza 361; kupcy 382; mieszczanie 8, 30, 105, 143, 147, 172, 177, 212, 215, 249, 256, 258, 279, 280, 361; mury miejskie i ich opatrzenie 8, 10, 30, 172, 280; okazowanie pod Kr. 41, 187, 341, 391, 400; piwowarzy 172, 215, 231, 347, pobór 30, 83, 89, 172, 173, 212, 338, 347, 361, 364, 382; podkomorstwo 395; podsędkostwo ziemskie 219; podwojewodzi 283; porządek miejski w czasie bezkrólewia 7, 8, 10, 50, 61, 62, 117, 118; pospólstwo 62, 172; posłowie miejscy na sejmik w Korczynie 59, 119, 170, 171, 172, 173; powiat 18, 38, 127, 220, 222, 241, 400, 427; prasołowie 187, 397; prawa i przywileje miejskie 50, 67, 82, 105, 119, 145, 172, 246, 249, 256, 279, 323, 361, 364, 382; przedmieścia 10; przywilej z r. 1433 105; publikacja mandatów i uniwersałów 1, 12, 37, 64, 95, 98, 99, 114, 202, 208, 242, rada miejska, radcowie 8, 54, 62, 119, 129, 171, 172, 190, 229; ratusz, praetorium 1; roki ziemskie 143, 149, 204, 205, 206, 207, 304—313, 352, 354, 399, 408, 410, 427; rotmistrzowie szlacheccy 62; rynek 37; rzemieślnicy 8, 382; sądy: wiecowe na zamku w czasie bezkrólewia 38, 46, 47, 128, ziemskie 309; sejm (1595) 199, 200, 201, 202, 203, (1603) 243, 245—48, 250, 251, (1606) 277, 293; (sędziostwo) sęstwo 195, 259. 260; starostwo 422; Stradom, klasztor św. Agnieszki 346, 363; szos 172, 212, 249, 323, 338, 347, 351, 364, 382, 426; szpichlerze 8; szpitale 8; targi 12, 61; tumulty (ob. też zbór) 198, 345, 346, 361; ubodzy 8; urząd miejski (magistrat) 7, 8, 10, 54; uzbrojenie miasta 8, 10, 30, 256, 258, 277, 280, 282, 347, 364, 382, 411; włóczędzy 8; woźny 1; zamek: 5, 49, 61, 63, 117, 131, 280, 340, 341, 345, 387, (burgrabiowie) 6, 358, 395, (dowóz żywności) 9, 10, 62, 117, (opatrzenie amunicją i t. d.) 4, 7, 10, 117, 147, 193, 256, 358, (sądy na zamku w czasie bezkról.) 38, 46, 47, 128, (skarbiec ko-

ronny) 63, 66, (twierdza, naprawa murów) 8, 10, 62, 117, 193, 252, 256, 341, 345, 358, 395, (urząd zamkowy) 6, 7, 8, 117, 131, (żołnierze) 4, 5, 8, 54, 67, 117, 341, 358, 395; zbór ewangielicki, zburzenie 49, 54, 68, 72, 128—9, 147, 185; zebranie senatorów 36; zjazd, sejmik szlachty 1—10, 22, 64, 113—120, 135—6, 158—9, 204—7, 304—314, 352—3, 354—56, 386—90, 408, 422; złotnicy 105, 147, 338, 361, 382; żacy 198; żołnierze: cudzoziemscy 7, miejscy, straż 8, 62, najemni 7, 8, ob. wyżej zamek; żywność 8, 61; żupy solne ob. Wieliczka. — Krakowski: archidjakon ob. Krasiński Stanisław; biskup ob. Krasiński Franciszek, Maciejowski Bernard, Myszkowski Piotr, Padniewski Filip, Radziwiłł Jerzy kardynał, Szyszkowski Marcin, Tylicki Piotr; burgrabia ob. Ciekliński Mikołaj, Dobrzyszowski Marcin, Koryciński Krzysztof z Korytna, Lubomirski Mikołaj, Łączyński Jan, Misiowski Maciej, Olszowski Stanisław, Paszkowski Piotr, Przyłęcki Marjan, Rogoziński Stanisław, Strasz Jan, Strasz Lenart, Strzała Piotr; chorąży ob. Chełmski Marcjan (I), Chełmski Marcjan (II), Jordan Spytek; dziekan ob. Dembiński Erazm; kanonik ob. Branicki Kasper, Brudzyński Wojciech, Dąbrowski Stefan, Krzykowski Scibor, Sułowski Stanisław; kasztelan ob. Bonar Seweryn, Mielecki Sebastjan, Ostrogski Janusz, Zbaraski Jerzy; komornik graniczny ob. Polanowski Jan, Ujejski Mikołaj z Rupniowa; łowczy ob. Branicki Jan; pisarz grodzki ob. Kazanowski Hieronim, Łączyński Jan, Raduński Jan; pisarz poborów woj. krak. ob. Zeleński Marcin; pisarz ziemski ob. Dziektarski Mikołaj, Kmita Jan (I), Łukowski Aleksander, Łukowski Jan, Michałowski Melchior, Oraczowski Piotr; podczaszy ob. Jordan Stanisław, Latoszyński Józef, Pieniążek Jan, Stadnicki Marek; podkomorzy ob. Cikowski Stanisław, Jordan Stanisław; podrzęczy ob. Chwalikowski Piotr; podsędek ziemski ob. Dembiński Jakób, Dembiński Stanisław z Dembian, Kowalowski Józef, Młoszowski Stanisław, Rozen Adam z Roznowa, Wielopolski Kasper; podstarości ob. Jordan Achacy, Korzeński, Latoszyński Józef, Michałowski Melchior, Palczowski Zygmunt, Rogoziński Stanisław, Staszkowski Hieronim, Urowiecki Mikołaj; podstoli ob. Dembiński Andrzej Samuel, Garnisz Stanisław, Śreniawa; rotmistrz zamku krak. ob. Domaniowski Wawrzyniec, Garlicki Stanisław, Jędrzejowski Stanisław, Waczowski Stanisław; sędzia grodzki ob. Latoszyński Józef, Przyłęcki Hieronim z Przyłęka, Przyłęcki Marjan; sędzia spraw urzędowych grodzkich ob. Domaniowski Wawrzyniec; sędzia subdelegat ob. Czerski Szczęsny; sędzia ziemski ob. Czerski Szczęsny, Trepka Jan, Wielogłowski Kasper, Wielopolski Kasper (?); starosta generalny ob. Firlej Jan, Tarnowski Gabrjel, Zborowski Piotr, Zebrzydowski Mikołaj; stolnik ob. Jordan Spytek, Przyłęcki Hieronim, Przyłęcki Marcjan z Przyłęka, Wielopolski Stanisław; stolnikowa ob. Jordanowa (Zofja); strażnik zamku ob. Strzała Jarosz; vices gerens (zastępca starosty) ob. Domaniowski Wawrzyniec, Wyleżyński Albrecht; wielkorządca ob. Decjusz Ludwik, Maleczkowski Michał, Płaza Jan z Mstyczowa, Witowski Stanisław; wojewoda ob. Firlej Jan z Dąbrowicy, Firlej Mikołaj z Dąbrowicy, Tęczyński Andrzej, Tęczyński Jan, Zborowski Piotr, Zebrzydowski Mikołaj; wojewodzic ob. Firlej Jan z Dąbrowicy, Firlej Piotr z Dąbrowicy, Zborowski Jan; wojski ob. Porębski Balcer, Szafraniec Stanisław, Zbijewski Piotr; woźny ob. Chudziski Stanisław, Ćwikła Jan; żupnik ob. Lubomirski Sebastjan, Oleśnicki Andrzej z Olesna.

Krasiński Franciszek biskup krak. (1573) 28, 30, 33, (1575) 54, 58, 59.

— Stanisław archidjakon krak. (1584) 106.

Krasnopolski Wojciech rajca m. Proszowic (1619) 408.

Krasnystaw miasto, stolica powiatu tej nazwy w ziemi chełmskiej: wojski ob. Sarnicki Stanisław.

Kraszowski Piotr (1619) 402

Krauszowski Wojciech (1619) 403.

Kreczowski Wojciech z Kleszena (1606) 298.

Kreza Marcin z Bobolic (1606) 298, (1613) 347.

Krezowie (1613) 347

(Krępski) Krembski Kasper z Rakoczyn (?) (1620 poseł do króla) 416.

Królewski Andrzej (1575) 50.

— Hieronim sędzia chełmski (1614) 353.

— Jan (1606 poseł woj. sandom.) 283.

Krosno w woj. ruskiem ziemi sanockiej: inkorporacja wójtostwa 231, opatrzenie 211, przywileje 364, sejmik 343.

Krowicki Samuel (1618) 390, (1619) 403.

Krowodrza ob. Kraków.

Krupka Jan (1591) 179, (1606) 296, 298.

— Mikołaj (1590) 155, (1614) 353.

— Stanisław (1590) 155, (1619) 407.

Krużlowa ob. Pieniążek Jan z K., Pieniążek Jerzy z K. i Pieniążek Piotr z K.

Krymski car ob. Chasigirai chan.

Krynicki Jan (1616) 363, rotmistrz pieszy smoleński 367, kapitan (1618) 379.

Kryska (Katarzyna) wojewodzina mazowiecka (1597) 218.

(Kryski) Krzyski Kasper (1619) 403.

(— Stanisław) wojewoda mazowiecki (1597) 218.

(Krzcięcice) Krzcicice, Krzecice ob. Borowski Bartosz z K., Niemsta Jerzy z K., Niemsta Jerzy Stefan z K. i Niemsta Samuel z K.
Krzecki Jan (1589) 135.
Krzeczów wieś pod Bochnią: starosta krzeczowski ob. Młodziejowski Hjacent.
Krzepice miasto nad Liczwartą w woj. krak. pow. lelow., 397; starosta ob. Wolski Mikołaj.
Krzepicki Walerjan (1618) 388.
Krzesz Paweł (1618) 390, (1619) 402.
Krzykowski Scibor kanonik krak. (1575 deputat kapituły na zjazd szlachty w Krakowie) 6.
Krzysztof z Komorowa ob. Komorowski Krzysztof.
Krzywańska Jadwiga (1597) 218.
Krzyżacy, Ordo Teutonicus (1608) 331.
Krzyżanowski proboszcz (norbertański klasztor w Krzyżanowicach nad Nidą) woj. sand. pow. wiślickim) (1618) 384.
Książ miasto nad Nidzicą w woj. krak. stolica powiatu tej nazwy 12, 46; mieszczanie 397; powiat 18, 30, 38, 128, 220, 298, 400; poborcy 427; faktor ob. Torzowski Stanisław.
Książnice ob. Czuryłówna Halszka z K.
Kucharski Jacek (1619) 404.
— Jan (1619) 404.
— Piotr (1619) 404.
Kuczek Albert mieszczanin biecki (1603) 251.
Kuczkowski Jan (1572 deputat do sądów w czasie bezkról.) 18.
— Stanisław (I) (1587) 129.
— Stanisław (II) (1619) 407.
— Wacław (1606) 298.
Kujawy 380, biskup ob. Karnkowski Stanisław, poseł ob. Niemojewski.
Kurlandja 359, biskupstwo 139, książę ob. Fryderyk i Kettler Gotard.
(Kurozwęki) Kurozwąki, Kurozwiąki ob. Męciński Andrzej z K.
Kurzański z Sluchowic (1573) 32.

Lachowski Stanisław (1606) 298.
Lanckorona, Lanckoruna zamek w woj. krak. pow. szczyrzyckim 49, 123, uniwersał Zebrzydowskiego M. 252, 259, starosta ob. Zebrzydowski Jan i Zebrzydowski Mikołaj.
Lanckoroński (1604) 257.
(Lanckoronski) Lanckoruński Hieronim z Brzezia (1586) 120.
(—) Lanckoruński Krzysztof kasztelan małogojski (1575) 59.
— Mikołaj (1587) 123.
— Samuel z Brzezia dworzanin królewski (1612) 341.
— (Stanisław?) brat Lanckorońskiego Mikołaja (1587) 123.
Laskowski Stanisław (1619) 403.
(Lasocki) Lassocki Jakób (I) kasztelan łęczycki (1575) 59.
(Lasocki) Jakób (II) (1618) 388.
(Lasocki) Lassocki Paweł (1619) 402.
— Wit (1619) 402.
Lasota Andrzej z Łopiennika (1577 poborca pod. z sejmiku w Korczynie) 75, (1582) 98, łowczy lubelski (1586) 120.
Latoszyński Józef podstarości krak., sędzia grodzki krak. (1597) 220, 222, 224, podczaszy krak. (1606 poseł krak. na sejm) 274, 285.
(Laudański) Lawdański Jerzy komornik król. (1595) 203.
Legat papieski ob. Commendone Jan Franciszek.
Lelów miasto w woj. krak. 12, 46, burmistrz 12, mieszczanie 259, 282, powiat 18, 30, 38, 128, 241, 298, 400, 427, komornik ziemski ob. Trepka Szczęsny Nekanda z Kamyka, starosta ob. Szafraniec Andrzej z Pieskowej Skały.
Lencze ob. Głowacki Krzysztof z L.
Lencze Zarzeczne ob. Lenczowski Mikołaj z Zarzecznych L.
Lenczowski Mikołaj z Zarzecznych Lenczów (1619) 403.
Lendak wieś na Spiszu 216, 229, 247, 279
(Lepseni) Lepsczeni Stefan węgier. (1597) 218.
Leszczyny ob. Bylina Jakób z L., Bylina Jan z L., Bylina Jan Daniel z L., Bylina Jerzy Daniel z L., (Bylina) Belina Stanisław z L.
Leszyński Cyprjan (1619) 389.
Leśniewski (1573) 32.
Libicki Sebastjan (1616) 372, (1619) 402.
Libusza wieś w woj. krak. pow. bieckim 237.
Lichwin ob. Stadnicki Piotr z L.
Ligęza Jan z Bobrku (1586) 120, (1590) 161.
— Jan z Chronowa (1619) 404.
— Mikołaj z Bobrku kasztelan zawichojski (1572) 3, starosta biecki (1572) 4, 5, 7, 11, 13, (1575) 59, 63, (1576) 67, starosta żydaczowski (1577) 70, 72, 79, kasztelan wiślicki (1589) 135, (1591) 177, (1600) 237, (1603) 249, 250.
— Mikołaj Spytek z Bobrku kasztelan czchowski, starosta żydaczowski (1603) 249, 250, starosta biecki (1606) 284, 285, (1608) 338, (1613) 350.
— Sebastjan (1586) 120.
— Stanisław (1577 poseł na sejmik gen. w Korczynie) 69, (1577 poseł z sejmiku gen. w Korczynie do króla) 73, 76.
Lipowiecki starosta ob. Gniewek Stanisław
Lipski Andrzej (1616) 374.
— Jan z Goraja (1575) 51.
— Marcin (1619) 402.
Lisiecki, Lisieczki Piotr (1603) 249, 250.
Lisowczycy 408, 409, 412, 413, 414, 415, 416, 417, 419, 420.
Lisowski (Aleksander) (1620) 417.
— Krzysztof z Lisowa (1616) 372.
— Marcin z Lisowa (1616) 372, (1619) 404
— Stanisław z Lisowa (1616) 373.

Litwa 6, 9, 24, 57, 71, 78, 95, 97, 121, 144, 210, 230, 255, 261, 285, 287, 294, 326; biskupstwo wileńskie 216; kwarta 210, 216, 246, 255, 261, 277, 334, 345, 359, 377; lustracja 246; marszałkowie 277, 278; moneta 36; panowie litewscy 12, 31, 32, 57, 102; pobór 144, 234; posag królowej 186; prawo 32, 255, 278; sejmik główny 78; skarb 192, 193, 226, 247; sprawa Wołynia, Kijowa i Podlasia 32, 66; statut 227; stosunki z Moskwą 32, 102, 140; unja 32, 66, 277; urządzenie Inflant 185, 234, 396.
Liwonja ob. Inflanty.
Loriampkie Paweł (?) (1591) 177.
Lubaczewski starosta ob. Płaza Jan.
Lubański, Libański Maciej pisarz ziemski zatorski (1576) 68.
Lublin 32, 74, 119, 133, 146, 240, 243, 393; sejm (1569) 66, 72, 74, 79, 80; sejmik (1586) 119; trybunał 93, 94, 159, 233, 250, 357, 358, 377, 394; unja 279; województwo, ziemia 11, 12, 16, 56, 75, 98, 113, 114, 115, 116, 119; zjazd (1606) 288, 289, 295, 297, 298, 300, 302, 303, 307, 309. — Lubelski: kasztelan ob. Słupecki Stanisław; łowczy ob. Lasota Andrzej; podczaszy ob. Myszkowski Stanisław; podkomorzy ob. Bogusz Jan; sędzia ziemski ob. Kaszowski Piotr; wojewoda ob. Maciejowski Mikołaj, Tarło Jan, Zebrzydowski Mikołaj.
Lubliomiany ob. Lubowlany.
(Lubnia?) Lubni? miejscowość prawdopodobnie na Pomorzu w star. tucholskiem 258.
Lubomierz, Lubomirz ob. Lubomirski Sebastjan z L. i Lubomirski Stanisław z L.
Lubomirski, Lubomierski Mikołaj z Chełmicy (1590) 151, 155, 159, 161, (1593) 196, 198, burgrabia zamku krak. (1593) 434.
— Lubomierski Sebastjan z Lubomierza (I) żupnik krak. (1577) 79, (1584) 112, dobrzycki starosta (1586) 116, (1590) 144, starosta sądecki (1590) 150, 160, 161, kasztelan małogojski (1593) 193, (1598) 229, kasztelan wojnicki (1604) 255, 259, (1606) 277, (1608) 337, (1612) 341.
— Lubomierski Sebastjan z Lubomierza (II) starosta sądecki (1613 poseł krak. na sejm) 350, (1614) 352, 354, (1616) 365, (1616 marszałek koła ryc. prosz.) 367, (1616 deputat z sejmiku prosz.) 369, 370, 371, 372, 373, (1618) 390, 398.
— Lubomierski Stanisław z Lubomierza (1590) 161, podstarości sądecki, (1595 poborca pod. prosz.) 201, 202, (1597 poborca ziemski) 212, starosta sądecki (1598 poseł na sejm) 225, (1604 poseł krak. na sejm) 252, (1607) 314, (1608 poseł krak. na sejm) 332, (1608 marszałek koła ryc. prosz.) 338, (1613 poseł krak. na sejm) 342, 350, starosta sandom. (1614) 352, 354, starosta spiski, hrabia na Wiśniczu (1616) 365, 366, 367, (1616 marszałek sejmiku prosz.) 369, 370, 371, 373, (1618 szafarz poborowy prosz.) 379, (1619 pułkownik wojsk wojew.) 407, podczaszy kor., (1620 szafarz poborowy prosz., pułkownik wojsk wojew., marszałek sejmiku prosz.) 426, 428.
Lubomirski, Lubomierski Sykstus (1587 deputat do sądów w czasie bezkról.) 128, (1590) 161, (1607) 314.
(Lubomelski) Lubomski starosta ob. Dembiński Jan.
Lubowiecki Adrjan (1587) 131.
— Szczęsny (I) (1619) 403.
— Szczęsny (II) (1619) 403.
— Stefan (1619) 403.
Lubowla zamek na Spiszu 148, 188, 228, 256, 272, 334; podstarości ob. Dobek Jan.
Lubowlany, Lublomiany mieszkańcy Lubowli 105.
Lubrański (Jan) (1613) 347.
Lucławice, Lusławice ob. Taszycki Achacy z L., Taszycki Eliasz z L., Taszycki Matiasz z L. i Taszycki Samuel z L.
Ludwik węgierski król polski 103.
Lutosławski Bieniasz (1590) 161.
— Jan (1616) 365, pisarz grodzki sądecki (1616) 367, 373, 374, (1618) 389.
— Luthoslawski Marcin pisarz grodzki sądecki (1575) 52, sędzia grodzki sądecki (1587) 125, (1587 sędzia deputat z pow. czchowskiego) 128, 129, (1590) 161.
Lwów stolica ziemi tej nazwy w wojew. ruskiem 80, 91, 92, 163, 164, 208, 349; kasztelan ob. Herbut Stanisław; komisarze 353, 354, 392; ziemia 75.

Łachowski Klemens z Moskorzowa (1619) 407.
Łaganowski Stanisław (1596) 207, (1619) 407.
— Stanisław na Łaganowie (1619) 407.
Łaganów wieś w pow. prosz. 160; ob. Łaganowski Stanisław na Ł.
Łagiewnicki Hieronim (1606) 296 298.
Łapanów ob. Łapka Kasper z Ł.
Łapka Jan (1619) 404.
— Kasper z Łapanowa (1606) 297, (1616) 374, (1618) 389.
— Krzysztof (1619) 404.
Łaski Jan, (statut) 2, 105, 222, 277, 278, 360.
— Wojciech starosta spiski (1584) 101.
Łaszcz Aleksy starosta chełmski (1575) 52.
Łazowski Adam (1619) 403.
— Andrzej (1619) 404.
— Jakób (1619) 403.
— Paweł (1619) 404.
— Stanisław z Dzioch (1619) 403.
Łączyński, Łączinski Jan pisarz grodzki krak. (1587) 128, pisarz sądów tryb. (1587) 128, 129, pisarz ziemski przemyski (1590) 147, burgrabia zamku krak. (1590) 150, (1595 poseł prosz.) 199, 200.
Łęczyca miasto nad Bzurą i stolica woj. 33, 208, 336; chorąży ob. Witowski Stanisław; kasztelan ob. Lasocki Jakób; województwo 420.

Łodziński Kasper (1619) 404.
— Samuel (1619) 403.
Łomazy wieś pod Białą na Podlasiu 68, 229, 379.
Łomża miasto nad Narwią, stolica ziemi tej nazwy w woj. mazowieckiem 11; starosta ob. Troszyński Mikołaj.
Łopiennik, Łopiannik ob. Lasota Andrzej z Ł.
Łososiński Jan (1590) 161.
Łowczowski Jan Dobek z Łowczowa ob. Dobek Jan Łowczowski z Łowczowa.
Łożny królewski ob. Dzikowski Szymon, Kobielicki Jan, Kobielski Daniel i Napiórkowski Stefan.
Łuck miasto stolica ziemi tej nazwy i woj. wołyńskiego: łucki klucznik ob. Zórawnicki Aleksander, starosta ob. Pruński Aleksander kniaź.
Ługowski Aleksander z Ługów (1619) 402
— Stanisław (1586) 120.
— Szymon proboszcz miechowski (1572) 4, 6.
Łukowski Abraham (1590) 161.
— Aleksander (1618) 387, 388, pisarz ziemski krak. (1619) 399, 407.
— Jan z Łukowa (1590) 161, (1606 poseł krak. na sejm) 274, 283, 284, 285, (1607 poseł do króla z sejmiku prosz.) 322, (1607 marszałek koła ryc. z sejmiku prosz.) 324, pisarz ziemski krak. (1610) 339, (1614) 352, (1619) 399.
Łyczko Marcin stolnik ziemi sanockiej (1590) 151.
Łużna ob. Potocki Jan z Ł.

Maciągi ob. Maciejowski Stanisław z M.
Maciej król czeski i węgierski (1608) 331, cesarz rzymski nar. niem. (1613) 345, 346.
Maciejowski Biernat Bernat, Bernard chorąży dworny (1577 poseł do króla) 69, 73, 76, biskup nominat wileński (1597) 216, biskup krak. kardynał (1604) 259, arcybiskup gnieźnieński (1607) 321.
— Jan starosta spiski (1575) 49, 63, (1577) 73, 79.
— Mikołaj (I) wojew. lubelski (1572) 12, 33.
— Mikołaj (II) (1619) 403.
— Stanisław z Maciąg (1618) 388, (1619) 407.
Machowski Jan (1586) 120.
Makowice góra w woj. krak. pow. sądeckim 257, 281.
Maksymiljan II cesarz rzymski nar. niem. (1572) 11, (1573) 24, 32, (1575) 62, (1576) 65, 66.
— arcyksiąże austryjacki, wybrany król polski (1589) 135, (1590) 140, 147, 150, 157, 167, (1590) 430, (1591) 175, (1592) 188, (1597) 216, mistrz zakonu krzyżackiego (1608) 331.
Malborg miasto i stolica tej nazwy woj. malborskiego w Prusiech Królewskich 167, starosta ob. Kostka Jan, wojewoda ob. Czema Achacy.
Maleczkowski Michał wielkorządca krak. (1586) 117, 118, (1590) 150.
Malicki Andrzej (1573 poseł na konwokację warsz.) 21.
Małachowski Stanisław (1587) 123.
Małogojski kasztelan ob. Lanckoroński Krzysztof i Lubomirski Sebastjan (I).
Małopolska 6, 11, 12, 14, 15, 34, 36, 52, 53, 55, 56, 57, 58, 59, 69, 70, 73, 75, 76, 94, 96, 98, 118, 164, 239, 282, 286, 297, 394.
Małuski Samuel (1606) 298, (1612) 341.
Manowski Krzysztof (1592) 182.
Marchocki (1590) 155.
— Paweł z Marchocic starosta czchowski (1604) 259, (1606) 281, (1612) 340, 341, (1616) 363, (1618) 385, 387, 388, (1618 poseł krak na sejm) 390, 395, (1619) 400, 405, 407, (1620) 426, 428.
Marcinkowski Przecław z Marcinkowic (1612) 341, (1616) 373, (1618) 389, (1619) 404.
— Krzysztof (1590) 159.
Marcinowski Adrjan (1586) 120.
Marczysz Frydrych (1602) 241.
— Jakób (1602) 241.
— Jan (I) (1602) 241.
— Jan (II) (1602) 241.
— Jan (III) (1602) 241.
— Jędrzej (1602) 241.
— Krzysztof z Zagórzan (1602) 240, 241, 242.
— Krzysztof (1602) 241.
— Marczyszowicz Marcin (1602) 241.
— Matysz (1602) 241.
— Stanisław (1602) 241.
— z Zagórzan (1602) 241.
Marczyszowa Małgorzata, córka Jakóba kuźnika (1602) 241.
Marczyszówna Agnieszka (1602) 241.
— Anna (1602) 241.
— Bogusza (1602) 241.
— Helżbieta (1602) 241.
— Hielżbieta (1602) 241.
— Krystyna (1602) 241.
— Zofja (I) (1602) 241.
— Zofja (II) (1602) 241.
Marek Krzysztof z Biedzieszyny (1618) 389.
Marusza żona Kuźnika Jakóba (1602) 241.
Maszkowski Jan (1616) 374, (1618) 389.
Mazowiecki Marcin (1589) 135, (1590) 161.
Mazowsze 6, 83, sejmik generalny 80, 239, wojewoda ob. Kryski Stanisław, wojewodzina ob. Kryska Katarzyna, województwo 93, 255.
Mączka Stanisław rajca biecki (1603) 251.
Męciński Andrzej z Kurozwęk (1606 poseł krak. na sejm) 274, 283, 284, 285.
Mężyk Stanisław (1572) 2, (1573 poborca) 30, (1575) 49, 63, (1576) 67.
Michalczowski (1619) 404.
(Michałczewski) Michałczowski, Michalczowski Marcin (1616) 374, (1619) 404.
Michałowski Melchior pisarz grodu krakowskiego (1604 deputat z sejmiku prosz.) 259, podstarości krak. (1616 de-

putat na trybunał z sejmiku prosz.) 369, 370.
Miechów miasto w woj. krak. pow. książskim z klasztorem bożogrobców (1592) 190, probostwo tychże 229, 231, 237, 247, 279, proboszcz ob. Ługowski Szymon.
Mielecki Hieronim starosta brzeski (1582 poseł z sejmiku w Korczynie do króla) 98.
— Mikołaj wojewoda podolski (1575) 58.
— Sebastjan z Mielca kasztelan krak. i starosta brzeski (1572) 3, 5, 6, (1573) 24.
Mielnik miasto nad Bugiem, stolica ziemi tej nazwy w woj. podlaskiem: mielnicki podkomorzy ob. Dembiński Kasper, mielęcki powiat 75.
Mierzeja gdańska ob. Neringa.
Mieszkowscy (1597) 218.
(Miękicki) Miekicki Andrzej (1613) 347, (1618) 385.
(—) Miekicki (1607 poseł krak. do króla) 304, 309.
(—) Miekiski rotmistrz wojewódzki usarski (1520) 427—8.
Mikorski (1573) 33.
Milner Franciszek (1618) 390.
Miłkowski Marcin (1619) 404.
Minocki Jan z Minogi (1607) 313, 314.
— Marek (1590) 161, (1607) 314, (1619) 402.
— Przecław (1607) 314.
Minoga ob. Minocki Jan z M., Szyling Krzysztof z M.
Minor Jan (1619) 404.
— Ludwik (1619) 403.
— Sebastjan z Przybysławic (1612) 341, (1614) 352—3.
Minowna(y) (1616) 363.
Miroszowski Franciszek (1572 deputat do sądów w czasie bezkról.) 18.
Mirów, Mierów ob. Myszkowski Jan z M., Myszkowski Piotr z M. i Myszkowski Zygmunt z M.
Misiowski Adam (1606) 299, (1612) 341, (1619) 404, (1620 poseł krak. do króla) 416.
— Maciej z Wygiełzowa sędzia, sekretarz król., burgrabia zamku krak., (1580 deputat na trybunał piotrkowski i lubelski) 94, 95, (1590) 151.
Mlecki Andrzej (1616) 374.
Młocki Wojciech (1616) 372, (1618) 390.
Młodziejowski Hjacent podskarbi nadworny kor., starosta krzeczowski (1587) 125, 129.
Młoszowski Jan (I) (1572) 9, (1573 deputat do poborów) 30.
— Jan (II) (1619) 404.
— Jan (III) (1619) 404.
— Mikołaj (1607 poseł do króla) 304.
— Stanisław (1574 deputat do sądów w czasie bezkról.) 46, łowczy bełski (1575) 52, (1575 poseł na zjazd do Korczyna) 55, (1575 deputat) 61, podsędek (1584) 109.
Mnichowski Jakób z Mnichowa (1606 poseł woj. sandomierskiego na sejmik korczyński) 283.
Mniszek Jerzy wojew. sandomierski (1591) 176, 178.
— Mikołaj (1587) 129.
Mniszkowie (1573) 33.
Mogilnicki Jan (1614) 353.
Mohiła Jeremiasz hospodar wołoski (1606) 276.
Molski Adam (1586) 120.
Montelupi (Sebastjan?) (1613) 347.
Moraczowski (1500) 159.
Morawicki Jan (1619) 403.
— Paweł (1614) 353, (1619) 402.
(Morawy) Morawa 411.
Morscy (1618) 395.
Morski (1616) 362.
— Aleksander z Morska (1619) 407.
— Andrzej z Morska (1606) 296, 298.
— Jan z Morska (1606) 296, 298.
— Jarosz z Morska (1606) 298.
— Joachim (1575 poseł na sejmik general. w Korczynie) 55, (1586) 120, (1587 sędzia-deputat do sądów w czasie bezkról.) 128,
— Mikołaj (1584) 107, 113.
— Stanisław z Morska (1584) 113, (1586) 120, (1589) 135, (1590) 155, (1591 poborca z sejmiku prosz.) 176, 178, 179, 180. (1592 poseł krak. na sejm) 183, (1592 poborca) 190, (1593 poseł krak. na sejm) 194, 196, (1596 marszałek sejmiku prosz.) 207, (1597 poseł krak. na sejm) 209, (1597 marszałek sejmiku prosz. 220, 221, (1598 poseł krak. na sejm) 225, (1600 poseł krak. na sejm) 237, (1603 poseł krak. na sejm) 243, (1605 poseł krak. na sejm) 252, (1606 marszałek sejmiku prosz. i poseł krak. na sejm) 272, 274, 283, 284, 285, 296, 298, 437, (1607) 316, (1608 poseł krak. na sejm) 332, (1613 poseł krak. na sejm) 342, (1613 poborca) 344, 349, (1614 poseł krak. na sejm) 352, (1616 poborca) 355, (1616 poseł krak. na sejm) 356, 366, (1618) 377.
— Zegota z Morska (1619) 402.
Morsko ob. j. w. oraz Szolthyszek Stanisław z M.
Morsztyn Jan bachmistrz wielicki (1597) 214, (1598) 230.
— Jakób (1606) 297.
— Krzysztof z Raciborska starosta filipowski (1618) 388.
— Tobiasz (1619) 403.
Mosciński Mikołaj (1619) 403.
Moskorzów ob. Moskorzowski Hieronim z M. i Zachowski Klemens z M.
Moskorzewski Hieronim (1618) 385.
Moskorzowski, Moskorzewski Hieronim z Moskorzowa (1584) 107, (1587 poseł krak. na konwokację) 123, (1587 sędzia-deputat z powiatu lelowskiego) 128, (1592 poseł krak. na sejm) 183, (1593) 194.
Moskwa 227, 330, 331; jeńcy polscy w M. 325; kniaż ob. Dymitr Samozwaniec

i Iwan Groźny; pertraktacje pokojowe 102, 226, 233, 276; posłowie w. księcia 123; unja z Polską 276, 307; wojna z M. 28, 32, 84, 90, 92, 326, 337, 365, 375, 409, 417, 428, 432; wojsko przeciw M. 343.
Mosty ob. Żerniki.
Moszczowski Olbrycht (1606) 298.
Moszyński Jakób (1584) 105, 108.
Mroczek (1577) 73, 79.
Mstowski Andrzej z Mstowa (1616) 374, (1619) 402, 407.
— Jan z Mstowa (1616) 374, (1619) 402, 407.
— Mikołaj z Mstowa (1617) 374.
Mstyczów ob. Płaza Jan z M. i Płaza Stanisław z M.
(Muhamed III) sułtan turecki (1597) 212, 213.
Multany 376.
(Mustafa I) sułtan turecki (1618) 376.
Mydlniki ob. Guteter Dobrodziejski Stanisław z M.
Myszkowski Aleksander (1592) 189, (1593) 193, (1595 poseł do króla) 200, (1597) 217, (1598) 229, (1600) 237.
— Andrzej (1590) 151.
— Jan z Mirowa kasztelan żarnowski (1586) 120, (1587) 129, (1590) 150, 159, 161.
— Krzysztof kasztelan rawski (1572) 3, (1573) 25, 36, (1574) 37.
— Piotr starosta chęciński (1590) 161, (1592) 189, (1593) 193, (1597) 217, (1598) 229.
— Piotr z Mierowa (1577 poseł na sejm) 429, starosta oświęcimski (1584 poseł krak. na sejm) 100, 109, 111—12, kasztelan oświęcimski (1585) 429, (1586) 116, 120, (1587) 129, (1590) 136, 161.
— Piotr biskup krak. (1584) 106, 107, 111, (1586) 119, (1590) 150, 152.
— Stanisław podczaszy ziemi lubelskiej (1586) 120, (1590) 159.
— Zygmunt (I) z Mirowa starosta oświęcimski i zatorski (1574) 37, (1575) 63, (1576) 65.
— Zygmunt (II) z Mirowa (1587) 129, starosta piotrkowski (1590 deputat na trybunał) 160, (1592) 189, (1593) 193, 194, (1597) 217, (1598 poseł krak. na sejm) 225, 229, marszałek koronny (1607) 311, (1612) 341.
Myszkowski z Mirowa (1590) 159.
Myślenice, Myślinice miasto nad Rabą w woj. krak. pow. szczyrzyckim: wójtostwo 177, 202, 217, 230, 249, 258, 281.
Myśliszowski Jan (1575) 50.

Nagłowice ob. Rej Andrzej z N. i Rej Krzysztof z N.
Nalewajko (1597) 218.
Napiórkowski Stefan łożny król. (1595) 199.
Narajowski Benedykt (1577 poseł do króla z sejmiku gen.) 69, 72, 73, 76 (1577) 79.
(Narbut) Narbort Jan (1586) 120.
— Narburt (1603) 248.
Narembski Jan (1619) 403.
Nasaczowice, Naszoczowice ob. Wierzbienta Jan z N.
Neapolitańskie królestwo 186, 292.
Neringa (mierzeja gdańska) 36.
Nicz Piotr (1602) 241.
— Stanisław (1602) 241.
— Wincenty z Bulowic (1602) 241.
— Wojciech dziedzic w Bulowicach i w Czańcu (1602) 241.
Niczówna Regina (1602) 241.
Niedrwicki Andrzej (1573 poseł na sejm konwokacyjny) 21.
Niemcy 226, 280, 307, 330, 338.
Niemojewski (Jakób?) poseł kujawski (1573) 35.
Niemsta Jan (1607) 314.
— Jerzy z Krzcięcic (1572 deputat) 18, (1575) 48, 50, 51, (1575 poseł prosz. na sejmik gen.) 55
— Jerzy Stefan z Krzcięcic (1596) 207, (1607) 313, 314.
— Samuel z Krzcięcic (1607) 314.
Niepołomice miasteczko nad Wisłą koło Krakowa: niepołomski starosta ob. Branicki Grzegorz.
Nieprzeski Aleksander (1619) 403.
Niewiarowski Albert, Olbrych (1607) 314, 322.
— Andrzej (1618) 388.
— Jan (1590) 151, 161, (1596) 206, 207.
— Krzysztof (1590) 150.
— Niewiarawski Przecław (1590) 151, (1619) 403.
— Niewiarowski Samuel (1606) 298, (1618) 388, 397.
— Seweryn (1606) 297, (1618) 388.
Niewota Stefan sędzia ziemski zatorski (1619) 405.
Niezwanowski (1590) 155.
Niszczycki Piotr (1582) 98.
Niżowcy ob. Kozacy.
Nowe Miasto Korczyn ob. Korczyn.
Nowy Sącz ob. Sącz Nowy.
Nowy Targ 384.

Obałkowski Jerzy (1618) 387, 388.
Ochmistrz dworu Anny Jag. (1574) 41.
Ocieski Joachim, Joachim z Ocieszyna starosta olsztyński (1587) 129, (1589 rotmistrz obrany na sejmiku prosz.) 134, (1590 poseł krak. na sejm) 149, (1590 poseł krak. na sejm) 169, (1591 poseł krak. na sejm) 171, (1607) 311, 314
Ocieszyn ob. Joachim z O.
Odwinasze ob. Radwański Zygmunt z O.
Ojców, dobra królewskie pod Krakowem: starosta ob. Płaza Stanisław.
Olesko wieś w woj. ruskiem 163.
Oleśnicki Jędrzej, Andrzej z Olesna, Oleśnik (1590) 161, (1596) 207, (1597) 220, 221, żupnik krak. (1608) 338, (1612) 341, (1614) 354, (1616 poseł krak. na sejm) 356, (1618) 380.
— Piotr z Oleśnik, Piotr z Oleśnik (1573 marszałek zjazdu prosz.) 25, (1574 de-

putat do sądów w czasie bezkról.) 46, (1575 marszałek zjazdu prosz.) 52, (1575 marszałek zjazdu w Korczynie) 55, 59, (1578 szafarz pod. prosz.) 90, 91, (1577) 70, 73, (1577 marszałek zjazdu w Korczynie) 76.
Olkusz miasto w pow. krak.: góry ilkuskie 38, mennica 145, olbora 147, 190. 382.
Olszeniec, Olszowiec ob. Olszowski Stanisław z O.
Olszowski Marianus (1619) 403.
— Olszewski Stanisław z Olszowca, Olszeńca burgrabia zamku krak. (1586) 113, 120.
(—) Olszewski Stanisław (1619) 404.
Olsztyn pod Częstochową, starosta ob. Ocieski Joachim.
Opaliński Andrzej marszałek kor. (1590) 146.
Opatkowice ob. Janowski Adam z O., Janowski Stanisław z O., Opatkowski Marcin z O. i Strzeszkowski Remigion z O.
Opatkowski Marcin z Opatkowic (1616) 372.
Opatowski Marcian (1619) 402.
Opatów miasto w woj. sandomierskiem pow. sandomierskim, 86; zjazd, sejmik 84, 87, 88, 107, 118, 165, 419.
Opoczyński powiat 18, 75.
Oporowski (1620) 413.
Oraczowski (1620 rotmistrz mianow. na sejmiku prosz.) 428.
— Adam (1618) 388, (1619) 401, 404, 407.
— Andrzej (1590) 161.
— Jan (1596) 207.
— Oraczewski Marcin z Przybysławic (1614) 352, (1616) 355, 356, (1618) 385, (1619) 401, (1620) 415.
— Marianus (1619) 403.
— Piotr (1574 deputat do sądów w czasie bezkról.) 46, (1575) 50, (1575 poseł na sejmik gen.) 55, (1576) 68, (1577 poseł na sejm) 429, (1579 deputat na trybunał) 93, (1587 poseł krak. na sejm konwokacyjny) 123, (1587 deputat do sądów w czasie bezkról.) 128, (1587 poseł krak. na sejm koronacyjny) 132, pisarz ziemski krak. (1588) 133, (1590) 150, 161, (1593) 196, 434, (1606) 298, (1607) 304, (1610) 339.
— Stanisław (1607) 314, (1619) 402.
Ormianie (1613) 344.
Osiek miasteczko w woj. i pow. sandomierskim 7, 11, 12; zjazd (1572) 12, 13, 16.
(Osman II) cesarz turecki (1620) 417.
Osmolski Jakób (1618) 388.
Osowski Jan podstarości nowomiejski (1582) 98.
Osowski Paweł (I) (1572 deputat do sądów w czasie bezkról.) 18.
— Paweł (II) sędzia ziemski sandomierski (1572 deputat do sądów w czasie bezkrólewia) 18.
Ossoliński Hieronim kasztelan sandomierski (1572) 3, 4, 5.
Ostrogscy, Ostrowscy książęta (1592) 186, (1618) 385.
Ostrogski, Ostrowski Janusz książe kasztelan krak. (1593) 192, 194, 195, 198, (1603) 247, (1604) 257, (1606) 279, 281, (1612) 340, (1613) 346, (1620) 408, 416, 419, 420, 423, 425, (1593) 433, 434, 435.
— Konstanty książe wojewoda kijowski (1584) 108, (1604) 257.
Ostrowski Wojciech (1619) 404.
Oświęcim miasto nad Sołą przy ujściu jej do Wisły w woj. krak. pow. śląskim, stolica powiatu noszącego tytuł księstwa oświęcimskiego 36, 199, 286, 348; gród 327, 359, 367, 368; kasztelan ob. Komorowski Krzysztof, Myszkowski Piotr, Padniewski Olbrycht i Zborowski Andrzej; księstwo 23, 38, 47, 66, 87, 88, 98, 283, 285, 286, 516, 327, 339, 348, 359, 360, 367, 368, 380, 386, 387, 390, 399, 405, 422, 427; ob. Zator; podstarości ob. Piotraszewski Jan i Rarowski Krzysztof; powiat 18, 30, 37, 38, 123, 128, 252, 360; sędzia ob. Rarowski Krzysztof z Ratej; starosta ob. Komorowski Mikołaj, Myszkowski Piotr, Myszkowski Zygmunt i Tęczyński Andrzej; starostwo 193; wojski ob. Inwalski Stanisław; woźny: królewski generał ob. Gdowski Wojciech, sądowy 23.
Otwinowski Józef (1616) 374, (1619) 403.
— Tomasz (1619) 404.
Ozimina wieś pod Samborem w woj. ruskiem 144.
Ożarowski Krzysztof (1590) 155.

Pac Paweł kasztelan witebski (1573 poseł litewski na sejm konwokacyjny warsz.) 32.
Pacanowski Hieronim (1590) 161.
Pacanów miasteczko w woj. sandomierskiem pow. wiślickim 363.
Paczek Just (1590) 151.
Padniewski Filip biskup krak. (1572) 7.
— Wojciech, Albert, Olbrych starosta dybowski (1572) 7, (1590) 161, kasztelan oświęcimski (1602) 241.
Pajączek Stanisław (1619) 408.
Pakosz Krzysztof (1619) 404.
Palczowski Jakób (1572 deputat do sądów w czasie bezkról.) 18, (1574 deputat do sądów w czasie bezkról.) 38, podstarości zatorski, (1574 deputat do sądów w czasie bezkról.) 46.
— Piotr z Palczowic (1596 poseł krak. na sejm) 204.
— Przecław z Palczowic (1607 poborca zatorski i oświęcimski z sejmiku zatorskiego) 327, 348, (1616 marszałek koła ryc. na sejmiku ks. oświęcimskiego i zatorkiego) 368.
— Zygmunt z Palczowic podstarości krak. (1574) 37, (1574 deputat do sądów w czasie bezkról.) 38, 42, (1575) 50, (1584) 108

sędzia ziemski zatorski i oświęcimski (1604) 437, (1616) 354-5, 356, 367, (1619) 405.
Parczów miasto w woj. lubelskiem 32, starosta ob. Tenczyński Jan hr.
Parnawa w Inflantach, wojewoda ob. Dembiński Maciej.
Paszkowski Piotr burgrabia zamku krak. (1618) 388.
Pawęcki Wawrzyniec komornik graniczny król. (1614) 353, (1618) 388.
Paweł V papież (1606) 293.
Pawłowski Krzysztof (1586) 120, (1587 poseł krak. na sejm konwokacyjny) 123, (1590 poseł krak. na sejm) 136, 138, 148, (1590) 155, (1592 poseł krak. na sejm) 183, (1593) 194, (1596) 207, (1597) 220, 221.
Peczkowski Jakób woźny generał (1587) 128.
Persja 376.
Pękosławski (1607 poseł do króla) 304, 309.
— Stanisław (1576 poseł krak. na sejm) 68.
Piaskowski Jan (1587) 125, 129.
— Paweł (1619) 403.
Pielisz Jan (1616) 374.
Pieniążek (1575 deputat na sejm gen.) 55.
— Jan (I) podczaszy krak. (1589 rotmistrz obr. na sejmiku prosz.) 134, (1590) 161, (1593) 194.
— Jan (II) z Krużlowej (1616) 372, (1618) 390.
— Jan (III) (1593) 193.
— Jan Stefan (1619) 402.
— Jerzy z Krużlowej (1619) 404.
— Jędrzej (1614) 353.
— Krzysztof (1618) 385.
— Mikołaj (I) (1590) 161.
— Mikołaj (II) (1618) 383.
— Piotr (I) (1590) 151.
— Piotr (II) z Krużlowej (1616) 372, (1619) 404.
— Prokop kawaler (maltański) J. Kr. M. (1584) 102, (1590) 147, (1592) 190, (1593) 193, (1598) 230.
— Przecław z Gorlic (1619) 404.
— Zbożny (1619) 404.
Pieniążkowie (1590) 147, (1592) 190, (1593) 193, (1598) 230.
Pier(zchała) Bartosz z Wróblowicy (1590) 159.
Pierzchinecki ob. Pierzchliński Wojciech.
(Pierzchliński) Pierzchinecki Wojciech (1573) 31, 36.
Pieskowa Skała ob. Szafraniec Andrzej z P. S. i Szafraniec Stanisław z P. S.
Pilica miasto w woj. krak. pow. lelowskim: państwo pileckie 241.
(Piltyń) Peltin miasteczko w Inflantach 102.
Pilzno miasto w wojew. sandomierskiem w pow. pilzieńskim: mieszczanie 73, 79, powiat 18, 75, starosta ob. Tarło Jan.
Pińczów miasto nad Nidą w woj. sandomierskiem pow. wiślickim 157.
Pińsk stolica powiatu w woj. brzeskolitewskim: starosta ob. Zbaraski Jerzy książe.
Piotraszewski Jan podstarości oświęcimski (1586) 120, (1587 poseł na sejm konwokacyjny) 123.
Piotrków miasto w woj. sieradzkiem, trybunał 93, 94, 233, 335, 358, 373, 377, 398; urząd grodzki 360.
Pisarski Achacy (1619) 407.
— Stanisław (I) (1590) 161.
— Stanisław (II) (1619) 403.
Pisarzowski Sebastjan podsędek ziemski zatorski (1572 deputat do sądów w czasie bezkról.) 18, (1574 deputat do sądów w czasie bezkról.) 38.
Pisarz polny koronny ob. Stanisławski Baltazar.
Placina, Placzina pani pruska (1573) 36.
Płaza Jan z Mstyczowa (1572) 4, (1572 deputat do sądów w czasie bezkról.) 18, (1573) 26, (1575 poseł na sejmik gen.) 55, (1575 poseł ze zjazdu w Korczynie do Wielkopolan) 57, starosta lubaczowski (1584) 109, (1587) 129, (1589 marszałek koła ryc. na sejmiku prosz.) 135, (1590 marszałek koła ryc. na sejmiku prosz.) 161, (1593) 194, (1595 poseł do króla) 199, 200, wielkorządca krak. (1612) 341.
— Stanisław ze Mstyczowa starosta ojcowski (1572) 4, (1573) 5, 27, burgrabia zamku krak. (1575 deputat) 61.
— Seweryn (1591) 177, (1592) 190, (1597) 218, (1598) 230.
Płock miasto nad Wisłą w woj. płockiem 11.
Plotnicki Elizeusz archimandryta (1604) 257.
Poborca woj. krak. z sejmiku prosz. (1619) 407 (brak nazwiska).
(Podhajce), Podajce miasto nad Koropcem w woj. ruskiem 164.
Podczaszy koronny ob. Lubomirski Stanisław na Wiśniczu hr.
Podgórze (w znaczeniu Podkarpacie): bezpieczeństwo publiczne 360; granica węgierska i jej zabezpieczenie 3, 4, 5, 7, 15, 25, 55, 67; komisja graniczna z Węgrami 245; Lisowczycy 409, 411, 412, 413, 415, 419; mieszkańcy 63, 196; starostowie 425.
Podkomorzy koronny ob. Jan na Tęczynie hr.
Podlasie 68, 229; kwarta 83, 142; myto 72, 79; powiat 75; sejmik gen 239; sprawa przyłączenia do Korony 32, 33, 66
Podlodowscy, Podłodowscy (1618) 380, 397
Podlodowski Jan (1606) 298, 299.
Podole, województwo, ziemia 13, 14, 55, 75, 81, 98, 133, 213, 267, 270, 274, 409; obrona 276, 294; starostowie 336; wojewoda ob. Mielecki Mikołaj; żołnierz 102, 192.
Podskarbi koronny ob. Bużeński Hieronim, Daniłowicz Mikołaj, Dulski Jan, Firlej Jan z Dąbrowicy i Warszycki Stanisław.
Podskarbi nadworny koronny ob. Młodziejowski Hjacent.
Pokrzywnica ob. Koprzywnica.
Polanowski Jan komornik graniczny krak. (1597) 220, 222.
Polska 36, 37, 38, 164, 167, 255, 274, 300,

301, 331; mieszkańcy, Polacy, naród 101, 185, 226, 255, 317, 321.
Połaniec miasto w woj. sandomierskiem pow. wiślickim 11, 12, 13, 14, 15, 16, 23.
Pomorze i książęta (1578) 83; wojewoda ob. Czema Fabjan.
Poniatowski Ciołek Adam (1616) 374.
— Ciołek Kasper (1616) 374.
Popowski Jan (1612) 341, (1618 poseł do króla) 387, 388.
— Paweł (1607) 314.
(Porębski) Porembski Andrzej (?) (1584) 104
— Porembski, Porębski Balcer (1586) 120, (1587 poseł krak. na sejm konwokacyjny) 123, (1590 poborca woj. krak.) 143, 146, wojski krak. (1607) 316.
— Jan lub Stanisław (1595 poseł krak. do króla) 200.
(—) Porembski Jan (1619) 404.
(—) — Paweł (1590) 161.
(—) — Porębski Wojciech (1618) 398, (1619) 404.
(—) Porembski Zygmunt (1590) 151.
— — (1576 deputat na sejm kor.) 429, (1584) 108.
Porta ob. Turcja.
Porudyński (1603) 249, (1604) 258.
Postękalski Krzysztof (1618) 388.
— Stanisław (1619) 402, 407.
Potoccy (1603) 248.
Potocki Jan z Łużny (1619) 402.
— Jan z Potoka (I) (1590) 155, starosta kamieniecki (1598) 230, (1603) 248, (1606) 299.
— Jan z Potoka (II) (1616) 372
— Jakób wojewoda bracławski (1613) 346.
— Walerian (1619) 404, tegoż ojciec (1619) 404.
Potok ob. Potocki Jan z P. i Silnicki Marcin z P.
Poznań 347, 420, 421, województwo 420.
Praga miasto w Czechach 258.
(Preszburg) Prespork miasto na Węgrzech 331, 417, 418.
Procheński Marcyan z Prochnej (1586) 120.
Prochna ob. Procheński Marcyan z P.
Proczkowski Jakób (1619) 404.
Proński, Pruński Aleksander kniaź, starosta łucki (1584) 105, 108.
Proszowice miasteczko nad Szreniawą w woj. krak. stolica pow. proszowskiego 12, 16, 46, 86, 88, 156, 312, 397; akta, księgi ziemskie 170, 173; burmistrz 12; czas zwołania sejmiku 359; elekcja deputacka ob. sejmik; mieszczanie 338; okazowanie 41, 124; powiat 18, 30, 38, 128, 220, 400; poborcy 427; rajca ob. Krasnopolski Wojciech i Pajączek Stanisław; roki ziemskie ob. sejmik; sejmik 23—35, 35—36, 36—42, 42—48, 48—50, 51—55, 59—64, 64—68, 80—86, 87, 93—94, 95, 98, 99—113, 120—123, 123—129, 130—132, 133—135, 136—149, 149—155, 156, 158—161, 161—169, 169—179, 179—191, 191—195, 195—198, 199—202, 203, 204, 206—207, 207—219, 219—225, 225—231, 231—237, 238—239, 239—242, 242—251, 251—259, 259—282, 283—302, 314—316, 316—327, 328—338, 339—341, 342—348, 349—354, 356—364, 365—367, 368—370, 374—385, 385—386, 390—399, 399—401, 405—408, 422, 426—428, 433—436; wybór posłów na sejmiku 360.
Pruski Jakób (1584) 108.
Prusy: Królewskie 6, 9, 24, 31, 57, 164, 239, 255, 294; dobra królewskie 71, 144, 229; kwarta 359, 392; miasta 346, 425, okazowanie 234; pobory 226, 346; pomoc Batoremu 78; unja z Polską 177, 185, 234; zamki 209. — Książęce: apelacje 103, 226; kuratela 270, 276, 293, 294, 331, 333; książe ob. Albrecht Fryderyk, Jerzy Fryderyk administrator księstwa; Joachim Fryderyk administrator księstwa; kwarta 376; rządy administratora 103, 226, 254.
Przecławski Konrad sekretarz króla (1591 poseł krak. do króla) 170.
Przemyśl nad Sanem, stolica ziemi tej nazwy w woj. ruskiem: biskup ob. Baranowski Wojciech; pisarstwo 147, pisarz ziemi ob. Łączyński Jan; poborca ziemi ob. Bierecki Bartosz; podkomorzy ob. Drohojowski Kilian; powiat 143; starosta ob. Drohojowski Jan Tomasz; stolnik ob. Biejkowski Jan; ziemia 75, 143, 331.
Przerembski, Przyrembski, Przerębski Stanisław z Przeremba (1577 poseł z sejmiku w Korczynie na sejm) 69, (1577 poseł z sejmiku gen. do króla) 73, 76, (1577 poseł na sejm) 429, (1578 szafarz pod.) 83.
Przybłudza Aleksander (1619) 402.
Przyborowski Marcjan (1618) 390.
— Samuel z Bożny (1618) 389, (1619) 403
— Sebastjan (1619) 404.
Przybysławice wieś w woj. krak. pow. prosz 15, 17; ob. Minor Sebastjan z P. i Oraczowski Marcin z P.
Przyjemski (1573) 31, 36.
Przyłęcki Batazy (1620 rotmistrz z sejmiku prosz.) 428.
— Hieronim z Przyłęka (1606) 296, 298, (1613 poseł krak. na sejm) 350, (1614) 352, (1618 poseł krak. na sejm) 375, stolnik krak. (1618) 384, sędzia krak. (1618 marszałek koła ryc. na sejmiku prosz.) 385, (1619) 403, (1620 rotmistrz mianowany na sejmiku prosz.) 427.
— Marcjan z Przyłęka stolnik krak. (1616) 371.
— Marjan z Przyłęka (I) burgrabia zamku krak. (1572) 4, 5, (1572 deputat do sądów w czasie bezkról.) 18, sędzia ziemski krak. (1573) 27, (1573 poborca) 30, (1573 poseł krak. na koronację) 36, (1574 deputat do sądów w czasie bezkról.) 38, 46, (1575) 50, (1575 poseł na sejmik gen. w Korczynie) 55, (1576 poseł na sejm kor.) 429.
— Marjan (II) (1618) 385.

Przyłęcki Seweryn (1603) 249, (1604) 258, (1606) 281.
— Stanisław (1575) 50, (1604) 258, (1606) 281.
Przyłuski (Jakób) (1590) 153.
— Stanisław (1619) 403.
Przypkowski Przybkowski Jan (1590) 151, podsędek zatorski (1607 poseł krak. do króla) 304, 309, 310, (1613) 347, (1614) 352, (1616 poborca) 368, 427.
Przypkowski Samuel z Przypkowic (1614) 353, (1619) 403.
Przysieki wieś w woj. krak. pow. bieckim 230.
Przytyk miasteczko nad rzeką Radomką w woj. sandomierskiem 320.
Psków twierdza nad rzeką Wielką na wschód od Inflant 28, 95.
Pstrokoński Mathias (1595) 204.
Pugemakowski Wojciech (1587) 121.
Pukarzewski Stanisław z Pukarzowa (1587) 125, 129.

Raba wieś w woj. krak. pow. szczyrzyckim 384.
Rabrocki Stanisław (1619) 403.
Rabsztyński starosta ob. Bonar Seweryn
Raciborsko ob. Morsztyn Krzysztof z R.
Raciborzyński Aleksander (1619) 403.
Radecki (Jan) »żołnierz stary« (1597) 218, (1606) 282.
Radnica wieś sa Śląsku austr. na lewym brzegu rzeki Wag, na zachód do Bielowca 257, 281.
Radom miasto w woj. sandomierskiem stolica pow. tej nazwy 320, 351, 393; kasztelan ob. Tarło Jan i Tarnowski Stanisław; powiat 18, 75; starostwo 217; trybunał 428.
Raduński Jan pisarz grodzki krak. (1573) 25, (1574 deputat do sądów w czasie bezkról.) 38, 46.
Radwański Jacynt (1619) 404.
— Marcin Midon (1619) 404.
— Sobestjan (1619) 403.
— Zygmunt z Odwinasz (1592) 182, (1606) 297, 299.
Radzimiński Stanisław (1575) 52.
Radziwiłł Jerzy kardynał, biskup krak. (1590) 185, (1598) 228.
— Krzysztof Mikołaj wojewoda wileński (1600) 237, (1603) 247.
Rajski Mikołaj (I) z Rupniowa (1619) 407
— Mikołaj (II) z Rupniowa (1619) 407.
Rakoczy, Rakocy, Rakocki (Zygmunt?) (1603) 247, (1604) 257. 258, (1606) 281.
Rakoszyn, Rakosin, Rakoczyn ob. Kempski Kasper z R.
Rakusy, Rakuszanie ob. Austrja.
Rarowski Krzysztof z Rataj podstarości i sędzia oświęcimski (1613) 348—9.
Raszewski, Raszowski Paweł (1606) 298, (1614) 352, (1618) 388, (1619) 407.
Rataje ob. Rarowski Krzysztof z R.
Ratowski Adam (1619) 401, 402.
Ratowski Jachim (1619) 402.
Ratysbona miasto w Bawarji nad Dunajem 66.
Rawa miasto stolica ziemi i wojew. tej nazwy na Mazowszu: annaty 82, 277; kasztelan ob. Firlej Mikołaj i Myszkowski Krzysztof; kwarta 145, 175, 188, 210, 229, 276, 280, 393, 394; prowenty z. inflanckiej 102; województwo 255.
Rdzawski Piotr z Rdzawy (1616) 374.
Referendarz koronny ob. Firlej Henryk z Dąbrowicy i Świętosławski Jan.
Rej Andrzej z Nagłowic (1587 deputat do sądów w czasie bezkról.) 128, (1593) 196, (1595 poseł prosz do króla) 199, 200, 202, (1597) 218, (1598) 230, (1593) 433.
— Krzysztof z Nagłowic (1586) 120.
— Marcin (1620) 412, (1620 poseł od zgrom. krak. do prymasa) 420, 421, 422.
Rejowie posłowie woj. krak. do woj. poznańskiego (1620) 420.
Remer Sebastjan (1619) 403.
Remutowski Marcin (1619) 407.
Rewel miasto i twierdza w Estonji (1573 oblężenie przez Moskwę) 28, (1589 zjazd Zygmunta III z ojcem) 140, 148, 164, 166, 169.
Ręczajski Wojciech (1575) 51.
Riński (1604) 258.
Rodkowski (1593) 194.
Rogoziński Gabrjel (1589) 135, (1590) 161.
— Stanisław podkomorzy sieradzki (1605 poseł krak. na sejm) 252, burgrabia krak. i podstarości, (1608 poseł krak. na sejm) 332.
Rohatyn miasto w ziemi halickiej woj. ruskiem, starosta ob. Firlej Jan.
Rokos(s)owski (Jakób) celnik koronny (1572) 22, (1575) 54.
Rokosz Sebastjan (1618) 390.
Romer Józef (1619) 404.
— Krzysztof (1618) 386, (1618 deputat) 387, 388, (1619) 402.
— Sebastjan z Wierzbicze (1618) 388.
Romiszowski Wojciech (1587) 129, (1590) 161, (1592) 182.
Rosperski kasztelan ob. Koniecpolski Mikołaj.
Ropa rzeka dopływ Wisłoki 245, 250, 251, 364.
(Rottermund) Rottenmundt Stan. z Dziewięczyc (1919) 403.
Rozembarski Andzej (1591) 178, 179.
Rozen Adam z Roznowa (1574 deputat do sądów w czasie bezkról.) 38, 46, (1586) 120, (1587 sędzia sądów w czasie bezkrólewia) 125, 128, 129, (1592) 182, (1596 poseł na sejm) 204, (1597) 218, (1598 poseł na sejm) 225, (1600 deputat na trybunał) 239, (1603) 249, (1604) 258, podsędek ziemski krak. (1606) 260, (1606 poseł na zjazd lubelski) 288, (1607) 304, (1612) 341, (1613 poseł na sejm) 350, (1614) 351, 352, (1616) 367, (1619) 405.

Rozen Eleazar, Eliazar z Roznowa (1618) 385, (1619) 407.
— Jędrzej z Roznowa (1616) 372.
— Krzysztof z Roznowa (1616) 372, (1619) 402.
— Marcin starosta czchowski (1590) 150.
— Mikołaj z Roznowa (1618) 390, (1619) 404.
— Olbrych z Roznowa (1616) 372.
— Paweł z Roznowa (1592) 182.
— Piotr z Roznowa (1616) 372, (1618) 390.
Rozen Zygmunt (1575 poseł na sejmik gen. w Korczynie) 55.
Roznowie (1616) 363.
(Rożyńska) Rożańska księżna (1613) 346.
Rubinkowski Ambroży (1618) 388, (1619) 402.
Rucki (1618) 384.
Rudolf II cesarz rzymski narodu niemieckiego i król węgierski (1584) 102, (1590) 166, (1591) 177, (1592) 187, 188, (1593) 195, (1597) 213, 217, (1600) 234, (1604) 257, (1606) 281, 293, (1608) 334.
Rudołtowice, Rudułtowice ob. Kotkowski Stanisław z R., Kotkowski Zygmunt z R. i Witowski Seweryn z R.
Rudze wieś koło Zatora w woj. krak. pow. śląskim 348.
(Rueber) Ruber Jan (cesarski gen. starosta w półn. Węgrzech) (1576) 67.
Rupniowski Daniel (1614) 353, (1619) 403.
— Hieronim (1590) 161.
(—) Rupnowski Jan (1619) 403.
— — Krzysztof (1590) 161, (1619) 403.
— Mikołaj (1590) 161.
(—) Rupnowski Samuel (1619) 402.
Rupniów ob. Rajski Mikołaj z R. i Ujejski Mikołaj z R.
Russecki Andrzej (1619) 404.
Ruszcza ob. Branicki Jan z R., Branicki Piotr z R. i Branicki Stanisław z R.
Rutkowski Paweł (1606) 298.
Ruś 6, 13, 14, 110, 330; niebezpieczeństwo turecko-tatarskie 80, 81, 133, 294, 386, 409, 411; pobór 75, 211; popi (prawosławni) 74; starostowie 425; wojewoda 58; województwo 55, 71, 93, 97, 98, 146; żupy 79, 336.
Ryga miasto w Inflantach u ujścia rzeki Dźwiny 147, 397.
Rylski (1590) 155.
Rypnowski Piotr (1616) 374.
Ryszkowski Andrzej (1586) 113, 120.
— Stanisław (jeden czy dwóch?) (1586) 120, (1606 marszałek poselski na sejmiku prosz.) 295,
Rytarski Wojciech (1618) 387.
Rytwiany ob. Zborowski Andrzej z R. i Zborowski Marcin Dersław z R.
Rzencice ob. Borek M. z R.
Rzeplin, Replin ob. Baranowski Krzysztof z R. i Baranowski Stanisław z R.
Rzesza niemiecka (1584) 103, (1597) 208.
Rzeszowski Adam (1614) 353, (1619) 407.
— Hieronim (1612) 341, (1614) 353.
— Jan (1614) 353.
Rzeszowski Matyasz (1590) 159, (1596) 207.
— Piotr (1606) 299.
— Samuel (1606) 298, 299, (1612) 341, (1614) 352, (1618) 386, (1618 deputat) 387, 388, (1619) 407.
Rzuccyk Matysz (1591) 172.
Rzym dawna monarchja 330; stolica apostolska 79, 254, 383.

Sadowski Stanisław (1575) 50.
Salowski Adam (1616) 374.
— Krzysztof (1616) 374.
— Przecław (1616) 374.
Sambor miasto nad Dniestrem w woj. ruskiem ziemi przemyskiej 236; starostwo 144, zajęte przez skonfederowane wojsko 176, 178, 179, 236.
Sandomierz, Sędomirz nad Wisłą stolica powiatu i województwa tej nazwy 84, 86, 87, 88, 92; kasztelan ob. Ossoliński Hieronim i Szafraniec Stanisław z Pieskowej Skały; łowczy ob. Włodzisławski; powiat 18, 75; sędzia ziemski ob. Gniewosz Paweł i Osowski Paweł; starosta 147, ob. Firlej Andrzej i Lubomirski Stanisław; stolnik ziemi ob. Kłoczowski Anzelm; wojewoda ob. Kostka Jan, Mniszek Jerzy, Szafraniec Stanisław i Zborowski Piotr; województwo, ziemia 1, 3, 4, 5—10, 11, 13, 15—23, 55, 84, 85, 86, 87, 88, 89, 90, 91, 92, 98, 113, 114, 115, 116, 215, 283, 309, 312, 380, 414, 416, 423; wojski ob. Gołuchowski Andrzej; zjazd (1606) 302, 303, 307, 309, 317.
Sanok miasto nad Sanem, stolica ziemi tej nazwy w woj. ruskiem 75; poborca ziemi ob. Bierecki Bartosz; podczaszy ob. Stadnicki Mikołaj ze Żmigroda; stolnik ziemi ob. Łyczko Marcin.
Sapieha Lew kanclerz lit. (1603) 248.
Sarnicki Jan (1577 poborca pod. z sejmiku w Korczynie) 75.
— Stanisław wojski krasnostawski (1592) 185.
Sącz Nowy, Sancz miasto nad Dunajcem w woj. i pow. krak. 2, 86, 94, 95, 96, 99, 141, 373, 388, 389; czopowe 259; czynsze 385; gród 1, 179, 373, 387, 428, gród wieczny 214, 228; mieszczanie 73, 79 147; mury 67, 280; podwody 67, 73, 79, pożar 385; prowenta 385; przywileje 385; ratusz 1; roki grodzkie 398; skład wina 67; powiat 30, 38, 373; kasztelan ob. Komorowski Krzysztof i Tarło Zygmunt; opat norbertański ob. Jordan Jan ks.; pisarz grodzki ob. Lutosławski Jan i Lutosławski Marcin; podstarości ob Chomętowski Tobiasz, Gładysz Sebastjan, Lubomirski Stanisław i Wielogłowski Krzysztof; sędzia grodzki ob. Lutosławski Marcin; starosta ob. Jordan Spytek, Lubomirski Sebastjan, Lubomirski Stanisław i Mężyk Stanisław; zamku opa-

trzenie wojskiem, amunicją i t. d. 49, 54, 67, 211, 228, 256, 272.
Sącz Stary miasto w woj. i pow. krak nad Dunajcem przy ujściu do niego Popradu, klasztor klarysek 384, 397; mieszczanie 397.
Sebastjan ze Słupczy ob. Słupecki Sebastjan
Secemiński Jan sekretarz J. Kr. M., dzierżawca janowski (1590) 151.
Secemski Jakób (1575) 52.
Secygniewski Jakób starosta szydłowski (1584 poseł krak. na sejm) 100, (1584) 106, 108, 109, 112, 429, (1593) 197, 198, 435, 436.
Sekretarz królewski ob. Misiowski Maciej, Przecławski Konrad, Secemiński Jan i Sułowski Stanisław ks.
(Selim II) cesarz turecki, przymierze z Polską (1572) 10.
Sędzimier Gabryel (1606) 297, (1616) 374, (1619) 403.
— Marcin (1616) 374.
(Szydłowski) Sidłowski Jan dworzanin królewski (1619) 402.
Sieciński (1618) 384.
Siedmiogrodzki wojewoda ob. Batory Stefan król.
Siekluka ob. Filipowski Hieronim z S.
Siemek Stanisław (1606) 299.
Siemianowski Marcin (1590) 161.
— Mikołaj (1592) 182, (1618) 388.
Siemichowski Adam (1619) 404.
— Aleksander (1619) 404.
— Jan z Wróblowic (1618) 388, (1619) 405, 407.
Sieniawski Mikołaj hetman (157.) 80.
Sieneński Jan z Sienna kasztelan żarnowski (1572) 3, 4, 5, (1572 poseł do Anny Jag.) 11, (1573) 36, (1577 poseł z sejmiku w Korczynie do króla) 69, 73, 76, 80, (1578 poseł król. na sejmik w Korczynie) 86, 89, 91, 92.
— Jakób z Sienna (1606 poseł z woj. sandomierskiego na sejmik korczyński) 283.
Sieracki Aleksander (1618) 390.
Sieradz miasto nad Wartą, stolica wojew. tej nazwy 28, 29, 49; pisarz ziemski ob. Kotkowski Mikołaj; podczaszy ob. Kotkowski Mikołaj; podkomorzy ob. Rogoziński Stanisław.
Sieradzki Stanisław (I) (1619) 403.
— Stanisław (II) (1619) 404.
Sierosławice wieś w woj. sandomierskiem pow. opoczyńskim 50.
Siewierska ziemia w w. ks. moskiewskiem na wschodniej granicy lit. w dorzeczu Desny 102, 226.
Siewierz miasto nad rzeką Przemszą Czarną, stolica księstwa i ziemi tej nazwy przy granicy śląskiej 175, 187, 193; książe siewierski ob Szyszkowski Marcin.
Sikorski Sebastjan (1576 poseł krak. na sejm) 68.
Silnicki, Slinicki Jan z Silnicy (1578 poseł prosz. do króla) 81, (1586) 120.
— Marcin z Silnicy, z Potoka (1596) 207, (1597) 209, (1600 poseł krak. na sejm) 237, (1600) 239, (1604 poborca) 257, (1606) 281, (1607) 314, 324, (1608) 337, (1616) 363
— (stary) (Jan?) (1590) 155.
— (młody) (Marcin?) (1590) 155.
Skalmierz miasto nad Nidzicą w woj. krak. pow. proszow., mieszczanie 397.
Skarżewski (1590) 155.
Skidziński Jan (1586) 120.
(Szklarski) Sklarski Stanisław (1618) 398.
Skoroszewski Jakób (1619) 404.
Słuchowice ob. Kurzańsk z S.
Sławęcki Piotr sługa ks. J. Zbaraskiego (1621) 423.
Sławski Walerjan (1618) 383.
Słomniki miasteczko nad Szreniawą w woj krak. pow. prosz. 363.
Słucki Jerzy książe (1573) 32.
(Słupecki) Sebastjan ze Słupczy (1606) 298.
Słupecki Stanisław kasztelan lubelski (1572 poseł do Anny Jag.) 11.
Słupski Sebastjan Swatopełk ze Słupiej, Słupi (1606) 298, (1618) 388, (1619) 404.
Słupski Wawrzyniec sędzia grodzki bydgoski (1575) 51.
Smoleńsk, Smolińsk miasto i twierdza nad górnym Dnieprem 339, zamek 345, żołnierz 345, 363, 366, 367.
Smolik (1575 deputat) 61, (1603) 248.
Sobieski (Marek) chorąży kor. (1616) 362.
— Stanisław (1572 deputat do sądów w czasie bezkról.) 18.
Sokal miasto nad Bugiem w woj. bełzkiem, starosta ob. Zbaraski Jerzy książe.
Sokół (1616) 363.
Sokół Walenty (1587 poseł krak. na sejm konwokacyjny) 123, (1587 deputat do sądów w czasi ebezkról.) 128, (1590) 155.
Sokoły ob. Jasieński Piotr Szymon z S.
Solecki Jan (1619) 404.
— Krzysztof z Solce (1619) 402, 407.
Sosnowice ob. Piotr Strzała ze S.
Spisz 67, 101, 211; miasta 82, 188, 193, 259, 280; pobór i szos 82, 175; starosta ob. Lubomirski Stanisław, Łaski Wojciech i Maciejowski Jan, starostwo 101, zamek 49.
Stadniccy (1587) 112.
Stadnicki Adam ze Żmigroda (1586) 120
— Andrzej ze Żmigroda (1604 marszałek sejmiku prosz. i poseł krak. na sejm 1605) 252, 257.
— Jakób (1619) 404.
— Jan ze Stadnik (1616) 373, (1619) 402
— Marcin (1590) 155.
— Marek podczaszy krak. (1620 poseł krak. na sejm) 422, 423, (1620 poborca prosz.) 426, rotmistrz wojewódzki (1620) 427, 428.
— Mikołaj ze Żmigroda podczaszy sanocki (1619 poseł krak. na sejm) 390, 400, 404, 407.

Stadnicki Piotr z Lichwina (1616) 374, (1619) 404.
— Samuel (1584) 107, (1590) 155.
— Stanisław (I) (1584) 110, 111, 112, (1590) 161, (1593) 194, (1600) 237, (1605) 248.
— Stanisław (II) (1619) 404.
(Stangenberg, Sztanberg) Stemberg ob. Kostka Jan ze S.
(Stanisławski Baltazar) pisarz polny (1584) 102.
Stano Wacław (1619) 402.
Stara Wieś ob. Bibersztejn Mikołaj ze St. W.
Starożrzebski Wojciech biskup chełmski (1573) 32.
Stary Sącz ob. Sącz Stary.
Starzyński Marjan ze Starzyn (1606) 299.
Staszkowski Andrzej (1606 poseł na sejmik gen.) 282, podwojewodzi krak. (1606) 283, 298, (1618) 388, (1619) 403.
— Hieronim (1576) 68, (1584 poseł krak. na sejm) 100, 429, (1587) 132, podstarości krak. (1589) 135, (1590) 150, 161, (1591 poseł do króla z sejmiku prosz.) 170, (1593) 433, 434.
— Jakób (1590) 161.
— Jan (1575) 55, (1589 rotmistrz woj. krak.) 134, 135, (1590) 161.
— Krzysztof (1596) 206, 207.
Stawiski Adam (1592) 182.
Stefan Batory król ob. Batory Stefan król.
Sternberg ob. Kostka.
Stężyca miasto nad Wisłą w woj. sandomierskiem stolica powiatu tej nazwy: gród 118, 283, 284; pisarz ob. Kłoczowski Mikołaj; powiat 18, 75; starosta ob. Zieliński Bartosz; zjazd (1575) 44, 48, 49, 50, 51, 52, 53, 56, (1606) 274, 275, 281, 282, 283, 285, 286, 289, 295, 299, 300, 317.
Stogierz Jan notarjusz grodzki biecki (1592) 181.
Stradom ob. Kraków.
Stradomski Mikołaj (1596) 207.
— Zygmunt ze Stradomia (1618) 389.
(Strasz) Straż Andrzej (1572 deputat do sądów w czasie bezkról.) 18.
(—) Straszch Lenart burgrabia zamku krak., (1573 poseł krak. na sejm konwokacyjny) 21.
— Jan z Białaczewa burgrabia zamku krak. (1590) 151.
— Olbrych z Białaczowa (1619) 403.
Stroński Adam ze Stronia (1616) 373, (1619) 402–3.
Stróżna wieś w woj. krak. pow. bieckim 384, 397.
Struś Andrzej (1619) 402.
— (Mikołaj) starosta chmielnicki (1616) 362.
Stryj miasto nad Stryjem w woj. ruskiem ziemi przemyskiej 386; starosta ob. Andrzej z Tęczyna.
Strzała Jarosz strażnik zamku krak. (1587) 117.
— Piotr z Sosnowic sędzia ziemski oświęcimski i zatorski, burgrabia zamku krak. (1572) 4, 5, (1573) poseł krak. na sejm konwokac. i deputat do sądów w czasie bezkról. 21, 25, 31, (1573 poseł na koronację) 36, (1574) 38, (1575) 50, 51, (1575 poseł na sejmik gen. w Korczynie) 55, (1576 poseł na sejm kor.) 429, (1576 poseł na sejm) 68, (1577 poborca z sejmiku w Korczynie) 75, (1577 poseł na sejm) 429, (1578 szafarz poborowy) 83, (1584 poborca) 96, (1587 poseł krak. na sejm konwokacyjny) 123, (1587 sędzia-deputat do sądów w czasie bezkról.) 128, (1587 deputat do zbadania sprawy zburzenia zboru krak.) 129, (1587 poseł na sejm koronacyjny) 132, (1590 poseł krak. na sejm) 136, 138, 148, 149, (1590 poseł krak. na sejm) 169, (1591) 171, 175, (1591 poseł do króla z sejmiku prosz.) 175, (1593) 197, (1598) 230, (1604) 252, (1590 marszałek sejmiku krak. i deputat na trybunał) 430.
Strzałkowski Seweryn (1619) 403.
Strzelecki Marcin (1606) 297.
Strzeszkowski Remigian z Opatkowic (1606) 298.
Sud(?) (1603) 248.
Sudermański książe ob. Karol IX król szwedzki.
Sulikowski (1595) 202, (1604) 258.
Suliszowski Jan (1619) 404.
— Piotr (1619) 404.
— Suliszewski Stanisław (1618) 383, 397.
(Sułowski) Sulowski Jan (1619) 404.
— Krzysztof (1592) 182.
— Stanisław (1592) 182.
— Stanisław kanonik krak. i sekretarz król. (1606 poseł król. na sejmik prosz.) 288.
Suski (1584) 105.
Swobodzki Stanisław (1616) 273.
Swychowski Marcin (1619) 403, 407.
Szadkowski starosta ob. Zebrzydowski Jan.
Szafraniec Andrzej z Pieskowej Skały starosta lelowski (1582 poseł z sejmiku w Korczynie do króla) 98, 120, (1595 poseł do króla) 199, 200, (1603) 248, (1604) 258.
— Safraniec Stanisław z Pieskowej Skały kasztelan biecki (1573) 3, (1573 przełożony nad żołnierzem wojewódzkim) 4, 7, (1573) 25, 26, 29, (1573 poseł na koronację) 36, (1574 deputat do sądów w czasie bezkról.) 46, (1575) 50, (1575 poseł na sejmik gen. w Korczynie) 55, 59, kasztelan sandomierski (1577) 70, wojewoda sandomierski (1584) 107, (1586) 115, 119, wojski krak., (1593 marszałek sejmiku prosz.) 196, (1590) 433, (1593 marszałek sejmiku prosz.) 434.
Szalowski Daniel (1619) 403
— Jan (1606) 297.
(Szczawiński Jakob) marszałek sejmu (1620) 423, 425.
Szczekarzowice ob. Tarło Jan z S.

Szczepanowski Abram (1590) 155.
— Filip z Szczekocin (1619) 402.
— Maciej (1575) 50.
(Szczyrzyc) wieś na Podtatrzu dająca nazwę powiatowi w woj. krak., z klasztorem cysterskim: czyżyczki opat (1618) 383.
Szembek Hieronim (1619) 403.
— Stanisław rajca i poseł miasta Krakowa (1591) 171, 172.
— Stanisław (1619) 403.
(Szentiván) Sentivanic, miejscowość na Węgrzech 258.
(Szkoci) Szoty (1613) 344.
Szolthyszek Stanisław z Morska woźny gen. (1606) 284.
Sztanberg ob. Kostka.
Szubski (1597) 218, (1598) 231, (1600) 237, (1603) 248.
Szulc Bartel gdańszczanin (1606) 281.
Szumańczowski Jan (1619) 404.
(Szydłowski) Sidlowski Jan dworzanin królewski (1619) 402.
— Paweł (1590) 151, 161.
— starosta ob. Secygniewski Jakób.
Szyling Krzysztof in Minoga (1619) 404.
Szymbark ob. Gładysz Hermolaus z S., Gładysz Jan z S., Gładysz Mikołaj z S. i Gładysz Stanisław z S.
Szypowski Adam (1607) 304.
— Jakób z Białej (1606) 298.
— Jan z Biały (1612) 341. (1618) 388.
Szyszkowski Marcin biskup krak. (1618) 385, 387, 398, (1620) 408, 416, 428.
Szwecja: jeńcy polscy w S. 256, 282, 325; króla odjazd do S. 226, 227, 233, 254, 263, 292, 436; królowie ob. Jan III, Karol IX; posłowie polscy w S. 214, 345; rekuperacja tronu przez Zygmunta III 226, 227, 233, 254, 263, 344, 345; wojna o Inflanty 28, 254, 262, 263, 307, 329, 337, 345; zamki w Inflantach zajęte przez S. 33, 34.
Śląsk 384, 411, 413, 415; granica 230: granic opatrzenie 3, 4, 5, 6, 7, 9, 13, 25, 28, 116; ukrzywdzenie poddanych na granicy 187; komisja cesarsko-polska 187, 334, 345; pobory 272; ślązacy 248, 411; żołnierz na obronę 15, 25, 28, 67.
Śledzianów ob. Belchackl Jakób ze S.
Śniatyń miasto nad Prutem w woj. ruskiem ziemi halickiej, 164; starosta ob. Zebrzydowski Mikołaj.
Śnieżek Wojciech (1619) 403.
Śrem miasto nad Wartą w woj. poznań. pow. kościańskim: kasztelan ob. Zebrzydowski Andrzej, kasztelanowa ob. Zebrzydowska Agnieszka.
(Śreniawa) Śrzeniawa podstoli (1593) 434.
Śreniawa Andrzej ze Śreniawy (1575) 50.
Świątłowski Stanisław (1619) 404.
Świder Piotr (1619) 404.
— Remian (1619) 403.
Świerczewski Marcin (1586) 120.
Świerczowski Zygmunt (1619) 407.
Świętosławski Jan (1590) 155, referendarz koronny, (1619 marszałek koła poselskiego) 406, 407.

Tabaszowski Adam z Tabaszowej, Tabaszowic (1616) 374, (1618) 389, (1619) 401, 402
— Grzegorz (1616) 374.
— Przecław z Tabaszowic (1618) 389, (1619) 402.
— Stanisław (1619) 404.
Taranowski Andrzej (1573) 36.
Tarczyn miasto w woj. mazowieckiem 30.
Tarło Jan z Szczekarzowic kasztelan radomski, starosta pilzneński (1572) 3, 4, 13, (1573) 36, wojewoda lubelski (1575) 58, 59, (1577) 70, (1582 poseł do króla ze sejmiku w Korczynie) 98, (1586) 115.
— Zygmunt (I) kasztelan sądecki (1616) 370.
— Zygmunt (II) (1618) 388.
Tarnowa (Tarnawa) wieś pod Imbramowicami 384.
Tarnowski Gabrjel starosta krak. (1620) 422.
— Jan (1584) 107.
— Stanisław kasztelan czchowski (1575) 59 kasztelan radomski (1577) 70.
— kasztelan Żarnowski (1618) 397.
Tarnów miasto w woj. sandomierskiem 385
Taszyccy (1597) 218, (1598) 230, (1603) 248, (1604) 258.
Taszycki Achacy z Lucławic (1613 deputowany do szafarza) 344, (1619) 402.
— Elias z Lucławic (1619) 402.
— Jan (1619) 402.
— Kasper (1607) 316.
— Matiasz z Lusławic (1596) 207, (1607) 322, (1616) 369.
— Samuel z Lucławic (1606 poseł krak. na sejm) 274, 283, 284, 285, (1606) 298, (1610) 339, (1616) 368, 369, 370, 371, 373, (1618) 385.
— Stanisław (1573 poseł krak. na sejm konwokacyjny) 21, 31, (1573 poseł krak. na koronację) 36, (1575 poseł na sejmik gen. w Korczynie) 55, (1576 poseł na sejm kor.) 429, (1577 poseł do króla z sejmiku w Korczynie) 69, 73, (1587 deputat do zbadania sprawy zburzenia zboru krak.) 129, (1587 poseł krak. na sejm koronacyjny) 132.
Tatarzy 28; car ob. Chasigirai; bezpieczeństwo Rzeczypospolitej 101, 140, 164, 166, 201, 208, 213, 293, 294, 331, 359, 376, 391; napad 133, 163, 306, 386, 399, 409; pokój 65, 337; upominki 10, 192, 212, 226, 233, 254, 261, 331, 359, 376.
Tągoborski (1603) 249.
— Piotr (1619) 407.
Tchorzewski Stanisław (1586) 120.
(Temruk) Temrok rotmistrz (1592) 190.
Tęczyński Andrzej, Andrzej hrabia z Tęczyna wojewoda bełzki (1575) 58, wojewoda krak., starosta oświęcimski i zatorski (1582 poseł do króla z sejmiku w Korczynie) 98, (1584) 106, 107, 111,

112, hrubieszowski starosta (1586) 114, 115, 116, 117, 118, 119, (1587) 121 123, 124, (1587 deputat do sądów w czasie bezkról.) 125, 127, (1587) 130, 132, (1592) 189, (1593) 193.
Tęczyński Andrzej (II) z Tenczyna starosta stryjski (1593 poseł na sejm) 194.
— Jan (I) na Tęczynie kasztelan wojnicki, podkomorzy kor. starosta lubelski i parczowski (1588) 132.
— Jan (II) (1607) 324, wojewoda krak. (1620) 428.
(Tomaszowski) Tomaszewski Kasper (1619) 404.
— Krzysztof (1619) 404.
— Stanisław (1619) 404.
Tomicki Jan kasztelan gnieźnieński (1573) 32, 34.
Torzowski Stanisław faktor miasta Książa (1572) 12.
Toruń miasto nad Wisłą w woj. chełmińskiem: dominikanie 384, 385; mieszczanie 384; prawa i przywileje 338; sejm (1576) 64, 70, 76, 77, 80; statut (1520) 19, 39, 54, 227.
Traniecki Krzysztof (1618) 382.
— ojciec Krzysztofa, jurysta (1618) 382.
Trel Jakób Zmiącki ob. Zmiącki Jakób Trel
Trepka Aleksander (1602) 241.
— (Hieronim) Jarosz (1590) 155.
— Hieronim Nekanda z Czapl (1614) 353, (1619) 404.
— Jan (I) (1587 sędzia-deputat z pow. lelowskiego) 128, (1590) 161, sędzia ziemski krak. (1593) 195, (1597) 215, (1605) 259.
— Jan (II) Nekanda (1607) 314, (1619) 404.
— Jan (III) z Czapl (1619) 404.
— Marcin Nekanda z Kamyka (1607) 314.
— Szczęsny Nekanda z Kamyka komornik ziemski pow. lelowskiego (1602) 241.
— Rudolf (1619) 404.
— Stanisław (1619) 403.
Trębecki Heliasz (1618) 390.
Troki miasto stołeczne województwa tej nazwy na Litwie: trocki kasztelan ob. Wołłowicz Eustachy, wojewoda ob. Chlebowicz Jan
Troszyński Mikołaj starosta łomżeński (1575) 52.
Trzcieniec, Tczeniec ob. Borek Mikołaj z T. i Borowski Bartosz z T.
Trzciński Adam (1619) 404.
Trzebicki Zawisza Jarosz (1618) 390.
Trzebieński Krzysztof (1590) 159.
Trzebiński (1584) 111.
— Jan Sikra z Trzebini (1619) 404.
— Krzysztof z Trzebini (1619) 402.
Trzemeski Jakób (1590) 161.
Turcja, Porta: niebezpieczeństwo 101, 105, 133, 136, 140, 145, 163, 164, 165, 166, 167, 171, 175, 201, 204, 208, 213, 330, 331, 337, 344, 399, 409, 411, 417, 431, 432; pakta i przymierza 10, 65, 101, 140, 212, 276, 306, 337; poseł polski 344, 376; sułtan ob. Achmed I, Amurat III, Muhamed III, Mustafa I i Selim II.
Turski (1593) 435.
Tykocin miasto nad Narwią w woj. podlaskiem ziemi bielskiej: działa 147, 246; skarby 33, 66, 145.
Tylefus Jerzy (1577) 75.
Tylicki Piotr biskup krak. (1608) 330—1, 335, 338, (1612) 341.
Tymbark ob. Gładysz Mikołaj z T.

Uchacz Sebastjan (1618) 389.
Uchański Jakób arcybiskup gnieźnieński (1573) 2, 11, 12, 28, 31, 34, 35, (1575) 56, 57, 58.
— Paweł poseł (1590) 165.
Udrzycki Mikołaj (1577 poborca pod. z sejmiku w Korczynie) 75.
Uhrowiecki Mikołaj podstarości krak. (1584) 107, 108.
Ujazdów wieś pod Warszawą 156.
Ujejski Adam (1619) 403.
— Mikołaj z Rupniowa komornik graniczny krak. (1619) 400, 401.
— Piotr (1590) 161, (1606 poseł woj. sandomierskiego na sejmik gł. w Korczynie) 283.
Ukraina prowincja Korony, obejmująca województwa bracławskie, kijowskie i czernichowskie: 287, 409; komisja król. do ustalenia stosunków własnościowych 335; kozacy ob. Ukraina; kwarta 359; miasta 377, 391; obrona 26, 116, 140, 163, 215, 296, 359, 399, 417; starostowie 336, 377, 425; zamki 208, 256, 259, 277, 292, 394, 425, 456; żołnierz kwarciany 337, 359, 377, skonfederowany 340.
Ukraina podolska żołnierz kwarciany 226
Ulanowski Stanisław (1619) 404.
Uniejów miasto nad Wartą w woj. sieradzkiem 120
Urzecki Wincenty woźny generał (1605) 260
Ujście miasteczko nad ujściem Raby do Wisły w woj. krak. 364

Waczowski Stanisław rotmistrz na zamku krak. (1587) 117
Wajer ob. Weiher.
Walezy Henryk ob. Henryk Walezy.
Walkanowski Stanisław (1613) 349.
Warka miasto nad Pilicą w woj. mazowieckiem ziemi czerskiej 319, 320.
(Warmińskie), helsperskie biskupstwo 211.
Warszawa 13, 66, 136, 166, 171, 196, 204, 225, 231, 232, 238, 239, 261, 264, 284, 286, 288, 289, 318, 319, 321, 350, 351, 353, 354, 356, 365, 368, 374, 386, 390, 408, 422; akta grodzkie, urząd 26, 170, 171, 173, 176, 196, 197, 204, 284, konfederacja »in negotio religionis« (1573) 28, 35, 78, 115, 119; konwokacja, zjazd senatorów (1572) 11, 12, 15, 16, 21, 22, 24, 25, 27, 35; sejm konwok. (1573) 28,

30, 33, 37, elekc. (1573) 37, konwok. (1574) 42, 43, 44, 46, 47, 48, 49, 50, 52, 53, 54, 56, 58, elekc. (1575) 60, 64, (1578) 80, 81, 87, 90, 92, 93, 95, (1579) 94, (1581) 95, 97, (1582) 95, 98, (1585) 99, 100, 102, 104, 108, 111, konwok. (1587) 117, 120, 121, 123—6, elekc. (1587) 130, 131, 132, koronac. (1587/8) 132, (1589) 133, 134, 142, (1590) 136, 138, 140, 148, 152, 154, 156, 157, (II-gi z 1590) 161, 162, 166, 168, 169, 170, 171, 172, 174, 175, 176, 177, 178, 430, 431, 435, (1592) 180, 183, (1593) 191, 196, 198, (1596) 204, 205) 206, 207, (1597) 207, 209, 212, 214, (1598, 215, 225, 226, 229, 230, (1600) 231, 232, 234, 235, 238, (1601) 245, (1603) 242, 243, 245, 257, (1605) 252, 253, 255, 258, 274, 282, (1606) 260, 264, 265, 266, 267, 268, 269, 270, 271, 272, 273, 274, 275, 276, 279, 280, 281, 282, 283, 284, 285, 286, 287, 288, 289, 290, 291, 293, 294, 295, 296, 297, 298, 306, 307, 317, (1607) 314, 315, 316, 319, 321, 322, 323, 326, 329, 333, (1609) 328, 330, 331, 332, 333, 335, 337, 338, (1611) 339, 345, (1613) 342, 345, 348, (II-gi z 1613) 349, 350, 351, 252, 353, 362, (1615) 354, 355, 362, (1616) 356, 359, 360, 363, 365, 367, 394, (1618) 374, 375, 377, 381, 396, (1619) 390, 391, 396, 397, 399, 400, 401, 405, 419, (1620) 422, 426; sejmik generalny (1577) 80, (1600) 239, (1606) 274; starosta ob. Zaliwski Bartłomiej.

Warszycki Stanisław podskarbi koronny (1613) 343, 344, 345, 349, (1616) 355, 359, 362.

Waza ob. Władysław królewicz polski i Zygmunt (III) król polski.

Ważyński Sylwester (1619) 404.

(Weiher) Wajer (1593) 193, 198.

Weissenstein zamek w Inflantach ob. Biały Kamień.

Weneci (1608) 331.

Vesselenyi Franciszek (Ferens) (1584) 111

Węchadłów ob. Kołek Walerian z W.

Węchadłowski Remigjusz (1606) 297.

Węgry 132, 229, 230, 279, 281, 330, 418; bezpieczeństwo granicy 4, 5, 7, 13, 15, 25, 116, 255, 259, 280; handel 235, 236, 246, 255, 281, 323, 336, 346, 361, 364, 383; komisja w sporach granicznych 187, 228, 245, 334, 345, 381, 396, 418; królowie ob. Ferdynad II, Maciej i Rudolf II; najazd Lisowczyków 409, 410, 411, 412, 413, 414, 415, 417, 418; szkody od Węgrów 218, 230, 258.

Wiedeń 13, 66.

Wieliczka miasto w woj. krak. pow. szczyrzyckim 230; bachmistrz ob. Morsztyn Jan; mieszczanie 105, 143, 147, 218, 338; wójtostwo 338; żupy solne 73, 186—7, 277, 282, 336, 338, 380, 381, 395.

Wielka Wieś ob. Wielowiejski Piotr z W. W.

Wielkopolska 6, 9, 36, 57, 98, 309, 315, 408, 416; retenta poborowe 226; sejmik gen. ob. Koło; senatorowie 11, 15, 16, 33, 52, 55, 57, 98, 136; sprawy tureckie 164, 165; szlachta 22, 53, 98; trybunał 94, zjazdy 165.

Wielogłowski Adam (1606) 297, (1616) 374, (1618) 389.

— Aleksander (1618) 390.

— Kasper sędzia ziemski krak. (1607 poseł prosz. do króla) 322.

— Krzysztof podstarości sądecki (1616) 373, (1618) 389, (1619) 407, (1620 poborca) 426, 427, 428.

— Marcin (1600) 239, (1616) 374, (1619) 404.

— Mikołaj z Wielogłów (1616) 372.

— Sebastjan (1606) 297, (1616) 374, (1619) 403.

— Stanisław (I) (1616) 374, (1618) 389.

— Stanisław (II) (1618) 390.

— Wincenty (1606) 297.

Wielopole ob. Branicki Jan z W. i Wielopolski Stanisław z W.

Wielopolski Jan (I) z Gdowa (1574) 38, (1587) 125, 129, (1590) 151, 161.

— Jan II starosta biecki (1606) 285.

— Kasper podstarości biecki (1590) 161, sędzia biecki »iudex causarum officii« (1592) 181, (1593) 194, (1596) 207, podsędek ziemski krak. (1597) 219, sędzia ziemski krak. (1605) 259, (1606) 260, (1606 poseł krak. na zjad lubelski) 288, (1607) 304, 324, (1608 poseł krak. na sejm) 332, (1619) 403.

— Szczęsny (1572 deputat do sądów w czasie bezkról.) 18.

— Stanisław z Kleczan (1592) 182, stolnik krak. (1596) 206, 207, (1597) 215, (1603 poseł krak. na sejm 243, (1606 poseł krak. do króla) 288, (1607) 324, (1608) 338.

— Stanisław z Wielopola (1616) 371.

Wielowiejscy (1590) 155.

Wielowiejski Andrzej (1619) 404, 407.

— Jan z Wonowic (1619) 402, 403, 407.

— Marcin (1619) 403.

— Piotr z Wielkiej Wsi (1616) 369, 371, 373, (1619) 403.

— Przecław (1619) 401, 403.

Wieluń miasto stolica ziemi tej nazwy w woj. sieradzkiem: wieluński starosta ob. Dembiński Kasper.

Wieprz rzeka, dopływ Wisły 247.

Wierunek (1603) 240.

Wieruski Samuel (1606) 297, (1619) 374.

— Stanisław na Wieruszycach (1590) 150, (1606) 298, (1607 poseł krak. do króla) 322, (1619) 402. (1619 rotmistrz powiatu i województwa krak.) 407.

Wierzbica ob. Romer Sebastjan z W.

Wierzbięta Jan (I) z Bielska (1616) 374, (1619) 402.

— Jan (II) z Bielska (1619) 402.

(—) Wierzbienta Jan (III) z Naszoczowic (1618) 389.

(—) Wierzbienta Józef (1616) 374.

Wierzbięta Krzysztof (1619) 404.
— Wierzbienta Marcin (1606) 297, (1616) 374.
(—) Wierzbienta Przecław (1616) 374.
— Stanisław (1619) 404.
— Stefan (1618) 390.
Wietor (1598) 230.
Więcbork ob. Zebrzydowski Andrzej z W. i Zebrzydowski Kasper z W.
Więckowski Krzysztof z Więcków (1616) 372
(—) Wieczkowski Maciej (1619) 402.
Wiktor Adam (1619) 402, 407.
— Jan (1616) 374.
— Olbrycht (1619) 402.
Wilkocki Jan (1590) 155.
Wilno 95, 96, 339; biskup ob. Maciejowski Bernard; biskupstwo 216, 227; wojewoda ob. Radziwiłł Krzysztof Mikołaj i Radziwiłł Mikołaj Krzysztof.
Wisła 247, 328, 363, 364.
Wiślica miasto nad Nidą stolica ziemi tej nazwy w woj. sandom.: kasztelan ob. Firlej Mikołaj z Dąbrowicy i Ligęza Mikołaj z Bobrku; powiat 18, 75; wójtostwo 231; zjazd (1572) 15, 21, 27, 37, (1587) 130, 131, 157.
Wisznia) Wiśnia miasto w woj. ruskiem ziemi przemyskiej; sejmik 105, 110, 111, 113.
Wiśnicz ob. Lubomirski Stanisław hrabia na W.
Witebsk miasto nad Dźwiną stołeczne województwa tej nazwy: witebski kasztelan ob. Pac Paweł.
Witkowski, Witowski Seweryn z Witkowic, z Rudułtowic (1606 poseł krak. na sejm) 283, 284, 285, (1607 poseł do króla z sejmiku zatorskiego) 327, chorąży ziemi zatorskiej, (1613 poseł zatorski na sejm) 348, (1616) 354, 356 (1616 poseł zatorski do króla) 367, 368.
(Witkowice) Witowice ob. Czerny Bernard z W. i Czerny Stanisław z W.
Witowski Stanisław chorąży łęczycki, wielkorządca krak. (1618) 388.
Wituski (1590) 155.
Wizemberg Jan (1619) 403.
Wizna miasto nad Narwią stolica ziemi tej nazwy w woj. mazow., wiski starosta ob. Grajowski Piotr.
(Władysław) Jagiełło król polski 103, 307.
(Władysław Waza) królewicz polski (1606) 290, (1616) 365, 366, (1618) 375, 377, 392.
Włocławek, Włocław miasto nad Wisłą w woj. brzesko-kujawskim 68, 77.
Włodkowa Katarzyna (1584) 104, 107.
Włodzisławski łowczy sandom. (1575) 55.
Włosi, kupcy 89
Wodnicki (1606) 282.
Wojakowski Jan (1619) 404.
— Przecław (1619) 404.
— Sebastjan (1619) 404.
— Wojciech (1616) 374, (1619) 404.
Wojciechowski Marcin (1619) 403.
Wojciechowski Stanisław (1619) 403.
Wojhiń ob. Wojny.
Wojna (1573) 33.
Wojnarowski Andrzej z Wojnarowy (1618) 388.
— Jan (1606 poseł krak. na sejmik gł. w Korczynie) 283, (1607) 309, 310, (1607 poseł krak. do króla) 322.
Wojnicki kasztelan ob. Lubomirski Sebastjan i Tęczyński Jan.
Wojny, Wojhiń wieś na Podlasiu 68, 229, 379
Wojska wieś w woj. rawskiem 164, 165.
Wojsławice ob. Cikowski Krzysztof z W. i Cikowski Stanisław z W.
Wojsza Andrzej (1619) 403.
— Jan (1606) 298, (1619) 403.
Wojszyk Przecław (1590) 159.
Wola wieś pod Krakowem 4.
Woliński Wojciech (1619) 402.
Wolski Mikołaj miecznik i starosta krzepicki (1575) 58.
— Piotr Dunin podkanclerzy kor. (1575) 59
Wołkowysk miasto stołeczne powiatu tej nazwy w woj. nowogródzkiem 78.
Wołłowicz Eustachy kasztelan trocki (1573) 32.
Wołochy 208, 293, 345—6, 359, 376, 391, 422; obywatele 334; wojewoda ob. Despota Piotr i Mohiła Jeremiasz; wsie 89.
Wołodkowicz Malcher (1590) 161.
Wołyń: kwarta 83, 359; napad Tatarów 81, 133, 409; panowie i rycerstwo 13, 14; pobór 75; prawa unifikacja 255; przyłączenie do Korony 32, 66; wojewoda ob. Ostrogski Janusz książę; wymiar sprawiedliwości 394.
Wonowice ob. Wielowiejski Jan z W.
Woźny generał ob. Brzeski Marcin i Peczkowski Jakób.
Wronicki Walenty (1596) 207.
Wronów ob. Gniewosz Jan z W.
Wroński Jan (1619) 404.
Wróblowice ob. Pierzchała Bartosz z W., Siemichowski Jan z W. i Wróblewski Jan z W.
Wróblewski Jan z Wróblowic (1616) 372, (1619) 403.
Wrzosowski (1575 deputat) 61.
Wygiełzów ob. Misiowski Maciej z W.
Wyków 347.
Wyleżyński Olbrycht vicesgerens krak. (1618) 388.
Wywnice ob. Wywla.
Wywla (Wywnice) ob. Koścień Adam z W.

Zabawa ob. Zabawski Jan z Z. i Zabawski Paweł z Z.
Zabawska z domu Czuryłówna Halszka z Książnic, wdowa po Zabawskim Hieronimie (1597) 220, 221, 222, 223, 224.
Zabawski Hieronim Jarosz (1597) 220, 221, 222.
— Jan z Zabawy (1590) 159, (1591 poseł

krak. do króla) 170, 173, 178, 179, (1597) 221, 222, 223, 224, 225.
Zabawski Paweł z Zabawy (1597) 221—225.
Zachorska (1598) 231.
Zaczywilkowski Stefan (1606) 297.
Zadorski Stanisław (1620 posłaniec król. na sejm preszburski) 418.
Zagorowski Jan (1619) 404.
— Stefan (1619) 404.
Zagórski (1597) 218.
— Andrzej (1619) 404.
— Krzysztof (1619) 404.
— Mikołaj (1619) 404.
Zagórzany wieś w woj. sandomierskiem pow. wiślickim 241.
Zagórzany ob. Marczysz Krzysztof z Z. i Marczysz z Z.
Zagórzański Stanisław (1602) 241.
— Walenty (1602) 241.
— Walerjan (1602) 241.
Zakliczyn ob. Jordan Achacy z Z., Jordan Adam z Z., Jordan Andrzej z Z., Jordan Gabrjel z Z., Jordan Jan z Z., Jordan Krzysztof z Z., Jordan Marcin z Z., Jordan Mikołaj z Z., Jordan Piotr z Z., Jordan Samuel z Z., Jordan Spytek z Z., Jordan Stanisław z Z. i Jordan Władysław z Z.
Zaklika Mikołaj z Czyżowa (1582 poseł z sejmiku w Korczynie do króla i Wielkopolan) 98.
Zaliwski Bartłomiej starosta warszawski (1590) 153.
Załawie ob. Dlusomycz Jakób z Z.
Zamość miasto w ziemi chełmskiej 162, 168, 320, 328.
Zamojski Jan kanclerz W. kor. (1584) 107, 108, 109, 110, 111, i hetman w. kor. (1586) 116, (1587) 132, (1589) 134, 136, (1590) 140, 141, 162, 163, 164, 165, 166, 167, 168, (1592) 186, (1603) 243, 244, (1604) 254, (1606) 293, 330.
— (Tomasz) syn Jana (1608) 330.
Zarzeczne Lencze ob. Lencze Zarzeczne.
Zator miasto nad Skawą w woj. krak. pow. śląskim, stolica powiatu noszącego tytuł księstwa zatorskiego 46, 430; chorąży zatorski 360; księstwo zatorskie i oświęcimskie, ziemia zatorska 38, 47, 66, 87, 88, 283, 285, 339, 359, 360, 365, 380, 427, ob. też sejmik księstw zatorskiego i oświęcimskiego; pisarz ziemski ob. Lubański Maciej; podsędek ob. Kowalowski Józef, Pisarzowski Sebastjan i Przypkowski Jan; podstarości ob. Palczowski Jakób; powiat 18, 30, 37, 123, 241, 252; sejmik księstwa zatorskiego i oświęcimskiego (1573) 23—35, (1576) 65, (1582) 98, (1589) 133, (1590) 136, (1604) 252, (1606) 286, (1607) 314, 316, 327, (1608) 328, (1611) 340, (1613) 348, (1615) 354, (1616) 360, 367, 368, (1618) 386, 390, (1619) 399, 405, (1620) 422; sejmiku odbywanie i zwoływanie 66, 359, 380, 397, 422; sędzia ziemski ob. Niewota Stefan, Palczowski Zygmunt i Strzała Piotr; sędziostwo ziemskie 252; starosta ob. Oświęcimski starosta.
Zawada ob. Zawadzki Jan.
Zawadzki, Zawacki Jan z Zawady (1616) 374, (1618) 390, (1619) 403.
(—) Zawacki Marcin (1590) 159.
— Piotr (1616) 374, (1618) 389.
Zawichost nad Wisłą poniżej Sandomierza w woj. lubelskiem: zawichojski kasztelan ob. Ligęza Mikołaj.
Zayfreth Seweryn (1619) 403.
Zbaraski Jerzy książę, krajczy kor., starosta sokalski i piński (1618 poseł na sejm) 375, (1620 pułkownik wojska wojew.) 411, (1620 poseł na sejm) 422, kasztelan krak. 423, 426, 428.
— Krzysztof książe koniuszy kor. (1621 poseł woj. sandomierskiego) 423, (1620) 426.
(Zbikalski?) Zbikelski A. (1596) 207.
(Zbikały) Bikały ob. Gluzicki Paweł z Z.
(Zbijewski) Zbiewski Piotr wojski krak. (1619) 401, 402, 407.
Zborowscy (1584) 104, 106, 107, 109, 110, 111, 112, 113.
Zborowski (1607) 310, 311, 313.
— Aleksander (1613) 347.
— Aleksander lub Samuel syn Zborowskiego Samuela (1584) 107.
— Andrzej ze Zborowa miecznik krak. (1572) 4, 5, (1573) 27, 29, marszałek nadworny (1584) 107, kasztelan biecki (1597) 217.
— Andrzej z Rytwian (1607) 325, 327, (1608) 337, (1613) 347, (1616) 373, (1618 poseł krak. na sejm) 375, kasztelan oświęcimski 388, 398, (1619) 402.
— Jan wojewodzic krak. (1584) 107.
— Jan ze Zborowa (1618) 389.
— Krzysztof ze Zborowa (1584) 99, 106, 107, 108, 109, 110, 111, 112, (1584 poseł na sejmik gł. w Korczynie) 113, (1591) 175, (1593) 193.
— Marcin Dersław z Rytwian (1607) 314, 324.
— Piotr ze Zborowa wojewoda sandomierski (1572—3) 3, 5, 6, 13, 32, wojewoda krakowski i starosta generał krak. (1574) 36, 47, 48, (1575) 49, 50, 54, 57, 58, 59, (1575) 61, 62, 63, 64, 95, (1584) 110.
— Samuel ze Zborowa (1584) 104, 107, 108, 109, 110, 112.
Zbylitowski Piotr ze Zbylitowic (1616) 371
— Sebastjan (1586) 120.
— (1590) 155.
Zdrowski Stanisław (1590) 155.
Zebrzydowice wieś w woj. krak. pow. śląskim 405, ob. Kalwarja.
Zebrzydowska Agnieszka (1591) 177, kasztelanowa śremska (1603) 249, (1604) 258, (1606) 281.
Zebrzydowski Andrzej z Więcborku wojewodzic kaliski (1587) 129, (1590) 144, 150, (1590 poseł na sejmik gen. w Korczynie) 432 (1591) 177, kasztelan śrem-

ski (1595) 202, (1603) 249, (1604) 258, (1606) 281.
Zebrzydowski Jan z Zebrzydowic (1575) 55, (1587) 129, (1590) 161.
— Jan starosta lanckoroński (1612) 341, starosta szadkowski, (1613 poseł na sejm) 342, (1618) 388, miecznik kor., (1620 rotmistrz wojew.) 427, 428.
— Kasper z Więcborku wojewoda kaliski (1572) 3, 5, 6.
— Mikołaj z Zebrzydowic starosta generał krak. i bolesławski (1586) 117, 120, (1587 deputat do sądów w czasie bezkról.) 127, 128, (1587 deputat do sprawy zbadania napadu na zbór) 129, 131, (1587 marszałek sejmiku) 132, wojewoda lubelski (1590) 150, 152, 161, (1592) 183, starosta lanckoroński (1593) 193, 196, 198, (1593) 433, 434, 435 (1595 poseł krak. do króla) 200, (1600) 231, 232, 238, (1602) 242, wojewoda krakowski (1604) 252, 259, (1605) 259, 260, (1606) 266, 267, 268, 269—272, 274, 283, 292—3, 302, (1607) 308, 309, 310, 312, 314, (1608) 328 — 330, (1610 i 1611) 339, (1612) 340, 341, 342, (1613) 345, (1615) 354, (1616) 356, 361, 366 (1617) 374, (1618) 385, starosta śniatyński (1618) 386, 387, 388, 390, 391, 398, (1619) 399, 405, 408, 422, 428.
Zelawski Franciszek podczaszy czerski (1575) 51.
Zembocki Jan (1575) 50.
Zendorów(?) 177.
Zieleński Stanisław (1614) 354.
Zieliński (Żeleński) Bartosz starosta stężycki (1572) 4, (1575) 57.
Zielońsky Laurentius woźny generał (1597) 219
Ziemięcki Wojciech (1597) 221, 222, 224
Ziemscy (1590) 148
Złocki Stanisław (1618) 390, (1619) 404
Złotnicki (1590) 155
Znamirowski Marcian (1619) 404.
Zolewski Olbrycht (1618) 388, (1619) 402.
Zygmunt (I) Stary król polski 36, 154, 238, 279, 338.
Zygmunt (II) August król polski 1, 2, 6, 9, 16, 17, 19, testament 23, 32, 33, 34, 37, 38, 40, 41, 43, 44, 45, 47, 48, 65, 66, 71, 78, 79, 83, 114, 115, 186, 191, 230, 233, 258, 270, 277, 280, 338, 347, 363, 379, 392, 393.
Zygmunt (III) Waza król polski 133 passim.

Żabno miasteczko w woj. sandomierskiem pow. wiślickim 237, 247, 258.
Żaboklicki (1592) 190.
— Jan (1619) 403.
Żarki ob. Koryciński Jan na Ż.
Żarnowiecki podstarości ob. Gruszczyński.
Żarnów miasteczko w woj. sandom. pow. opoczyńskim: żarnowski kasztelan ob. Myszkowski Jan z Mirowa, Siemieński Jan, Tarnowski.
Żedzianowski Jan (I) (1619) 403.
— Jan (II) (1619) 403.
Żeleński Marcin (1582 pisarz poborów woj. krak.) 96.
Żerniki alias Mosty wieś woj sandom. pow. chęcińskim 362.
Żmiącki Trel Jakób (1619) 404.
Żmigród miasto nad Wisłoką w woj. krak. pow. bieckim 336; ob. Stadnicki Adam ze Ż., Stadnicki Andrzej ze Ż. i Stadnicki Mikołaj ze Ż.
Żmudzki starosta ob. Chodkiewicz Jan (I) i Chodkiewicz Jan (II) Karol.
Żochowski Hieronim (1616) 372, (1619) 402
Żółkiewski Stanisław (I) (1575) 51.
— Stanisław (II) hetman polny kor. (1603) 243, 244, (1605) 261, (1606) 280. (1612) 340, wojewoda kijowski (1616) 358, (1618) 391, hetman wielki kor. (1620) 410, kanclerz wielki kor. (1620) 411, 413, 415, 417, 418, 419.
Żórawnicki Aleksander klucznik łucki (1575) 51.
Życieński Wawrzyniec z Brzezia (1596) 207.
Żydaczów miasteczko nad Stryjem w woj. ruskiem: żydaczowski starosta ob. Ligęza Mikołaj z Bobrku.
Żydowski Jan (1590) 151.
Żydzi 78, 79, 143, 147, 280; pogłówne 74, 192, 234, 344, 351, 394; sądownictwo 383.
Żywiec miasto nad Solą woj. krak. pow. śląskim: ob. Komorowski Krzysztof z Ż.; pogranicze 116.

Indeks terminów i rzeczy

ułożyła

dr Marja Wojciechowska.

(Cyfry oznaczają strony).

Abrogare zob. kaptur; abrogowana zob. konstytucja.
absencja (absentia) 24, 39, 127, 128, 434, 436; zob. król, sądy w czasie bezkrólewia, starosta.
absentes 30, 49, 389, 401—403.
absoluta potestas 210.
absolutum zob. dominium.
absolvere generali decreto 147.
abusus zob. klasztory.
accidentia zob. pobór.
acclamatio zob. aklamacja
achtel 82; grosze z 172, 215; jednakie 188.
acta zob. akta.
actio: iuridica (akcja sądowa) 38, 40, 46, 402; civilis 41; decimarum 139; sądów kapturowych niedosądzone 40, 41; w trybunale 93; zob. sąd.
actor 19, 38, 45, 46, 104, 127.
actus: criminalis 126; personalis 126; na trybunale 391.
adcitatio zob. przypozew.
adiudicatio annorum 280; zob. sądy ziemskie.
administratio iustitiae 225.
administrator zob. Jerzy Fr. Ansbach, Prusy.
admonicja (admonitio) senatorów 271, 275.
advitalitas zob. dożywocie.
aequalitas politica 369; w R. P. 283.
aerarium zob. skarb.
akademicy krak. 347.
akademja (collegium) zob. Kraków.
akces do prowincji pruskiej aby zostawał Koronie 333.
akcyza dwojaka pruska 78.
aklamacja (acclamatio) 239, 372, 373.
aksamit 109.
akta, księgi i urząd grodzki lub ziemski zob. Korczyn, Kraków, Proszowice, Warszawa; komisarskie 233; zob. gród, leżenie.
aktykować 42, 145, 181, 202, 236, 400, 424, 427, 428.
alienare 235.
alterkacje 203, 395, 433—435.
amissio zob. causa, kara.
amnestja 332.
amunicja (opatrzenie) zob. Kraków, Sącz Nowy.
angarje, angarjować, angarjowani 100, 103, 105, 146, 152, 153, 158, 174, 188, 218, 226, 229, 236, 361, 416.
annaty 82, 145, 211, 277, 333 zob. Rawa.
annihilacja frymarku 380.
apelacja (apellatio) 47, 59, 255, 323; accessoria 235; do króla 103, 226, 336, zob. Prusy; do kupy okazowania 39; do Rzymu 254, 383; do sądu sejmowego 229; in aperto non autem occluso rotulo 280; na trybunał 235; od sędziego 27, 46; seu motio 45, 46.
appendix 424.
aprobować (aprobatio, aprobare, aprobata) 24, 27, 37, 120, 160, 173, 193, 297, 362, 372, 373, 401, 405, 427; dekretów grodzkich na trybunale 370; konstytucji 347; króla 336, 387, 389, 391, 395, 407, 428; protestacji 206—207, 298, 299; rewizji 231; sejmowa 385; szlachectwa 241; tacito consensu 284, 285.
aptekarze 82.
archivum regium 423.
archidiakon zob. Kraków.
archimandryta zob. Plotonicki.
arcybiskup zob. Gniezno.
arcyksiążę zob. Ferdynand, Maksymiljan.
arcyksiężniczka zob. Anna.
arenda, arendować zob. dzierżawa.
arendator zob. dzierżawca.
arestum: in a. sprawy dependent 362.
areszt, aresztowanie zob. pojmać.
armata (w znacz.: flota) 262.
— (w znacz.: uzbrojenie) 73, 111.
aromata 72, 78, 79.
articulatim 252, 287, 435.
artykuł (artykuły, articuli) 92, 183; cztery grodzkie 17, 38, 126, 220—221, 278; henrykowskie 43, 70, 77, 103, 216, 236—237, 270, 275, 284, 285, 291, 347; kol-

skie 166, 167; konfederacji 40, 119; rokoszowe 272, 274, 310; na sejmie namówione 282; na sejmie uchwalone 171, 173; sejmików innych województw niż prosz. 267, 271; sejmiku proszowskiego 35—36, 48—50, 65—68, 100, 111, 112, 138, 139—148, 151, 153, 169, 191—195, 196, 197, 204, 207, 214—217, 232—237, 250, 251, 283, 292, 331—338, 346, 351, 360, 380, 430, 431, 432, 435; sejmiku zatorskiego 348, 367; stanu duchownego 38; ucierać 146; uniwersału poborowego 200; warszawskie 27, 29, 35; z województw na sejmy 59, 305; zjazdu w Wiślicy 21; ob. instrukcja.
asekuracja (asekurować, assecuratio) 344, 366, 381; komisarzy 359; króla 181, 236, 277, 380, 435; królowi 308; zapłaty żołnierzom 171, 174, 343; asekurowana suma 362; zob. senatorowie.
asesorowie za dworem 187.
assecuratio zob. asekuracja.
asygnować zob. termin.
atestacja (atestatio, atestatus) 373; albo protestacia 401; hetmanów 367; publice... est 398; sejmiku 242, 370, 398, 406, 408; wojewody 391.
audjencja 110, 311.
autoritas hetmańskiego urzędu 358; izby poselskiej 345; króla 103, 270, 346; Ojca św. 246; praw 150; privata 79, 102, 103, 145, 220, 270, 286, 288; protestacji 357; publica 359; sejmiku 221, 367, 402; sejmu 284, 285, 361, 362, 380, 396, 397, 424; senatoria 346; trybunału dekretów 229; województwa 370.

Bachmistrz wielicki 381, 395 zob. Morsztyn Jan.
bagniska 397.
baloty 253, 255.
balwierze 82.
bałwany zob. sól.
banicja (bannitio) 187, 190, 227, 396; publikować 383, 396; sublacja 58; Zborowskiego 111; zob. kara.
banita (bannita) 59, 104, 113, 383, 394; o przewiedzenie prawa 58; o zły proces 58; mężobójcy bannitów 229; proces contra 235.
bannitio zob. banicja
bareły 383; zob. beczki.
barones nostri 306.
basza 165.
baszta 8 zob. Kraków.
beczki 82, 235, 256, 364; miary buntu koszyckiego 188; pięci bareł 323, 336; wizerowane 383; wielkie 82; wielkość 246 zob. sól.
bellum zob. wojna.
bene meriti 188, 378; possessionati 424.
beneficja duchowne 105, 185; świeckie 185 zob. prawo.
bernardyni zob. Kalwarja Zebrzydowska.
bezkrólewie (interregnum) 16, 17, 19, 20, 26, 54, 61, 71, 72, 116, 117, 123, 126, 131, 167, 172, 177, 189, 282, 338, 347, 382, 430; cudzoziemcy aby nie byli podczas 193; excessa 431; modus 77, 141, 430, 431; ordo 192.
bezecny 18 zob. infamis.
bezpieczeństwo publiczne zob. Podgórze.
bezprawia 177.
bęben 198.
białogłowy: zgwałcenie, 17, 38; znieważenie 415.
biskup zob. Chełm, Chełmno, Kraków, Kujawy, Przemyśl, Wilno.
biskupi 145, 279.
biskupstwo 279; zob. Kraków, Kurlandja, Warmja, Wilno.
bitwa 320.
blokaus 185.
błogosławieństwo apostolskie 293.
błonie 361 zob. Kraków.
bojary którzy służbę wojenną winni 391.
bona zob. dobra.
bożogrobcy zob. Miechów.
brać: krakowska 369; starsza zob. senatorowie.
brama zob. Kraków.
brandenburska sprawa 291—292 zob. Brandenburgja.
brat (bracia) 109, 113, 220—222, 225, 248, 347, 362, 405; stryjeczny 222, 241; wujeczni 241; województwa krak. 372, 373.
broń 45, 181.
browary szlacheckie 82.
budowanie: domków 361; rzeczy do... 245.
bunt 115, 118, 226, 311; koszycki zob. gont.
buntować 156, 157.
buntownicy 157; cudzoziemscy 115, 116; swoi 115, 116.
burgrabia zob. krakowski.
burgrabstwo zamku krak. 395.
burmistrze 425 zob. Kazimierz, Kleparz, Kraków, Lelów, Proszowice.
bydło: kupowane przez Węgry 236; powietrze na 337.

Caduca bona zob. kaduki.
calamitas 408, 412, 413, 416, 421, 422.
calumniatores (kalumnjatory) 236, 256, 396, zob. citatio, kara; calumniose 338.
cancellaria zob. kancelarja.
captivare zob. neminem.
car zob. Chasigirai.
carceres in 220 zob. areszt, więzienie.
castellanus zob. kasztelan.
castrum zob. gród.
casus fortuitus 281.
causae: civiles 45, 235; ammissio 46; conservatae (konserwaty) 394; criminales 45, 126, 127, 193; egzempcja 100; expulsionis 126, expulsionum ex partiuncula fundi 394; indecise pendentes 45; iuribus controversae 235; mere cri-

minales 45; na trybunale 100, 146, 216, 235; o cła 256; o Cygan 256; o dziesięciny 146, 378; o grabież 394; o szlachectwo 256; officii 45, 50, 276; officii na trybunale 213, 214, 233, 234, 236, 246, 255, 280, 378, 382, 393, 395, 396; privatorum in subselliis 223; respectu iniuriae mieszczan 394; saeculares 139; sędziów zasiad. w sądzie wiecowym 47; simplicium iniuriarum 394; spirituales 139; succubuere in 277 zob. actio.
cautela 396.
cautio (kaucia) 82, 83; fideiussoria 3; od R. P. 381.
cechmistrz zob. Kraków.
cechowe zob. statuty.
celnik 9, 54, 193, 235; koronny 429 zob. Rokossowski J.
censura braciej 346.
centnar (cetnar) 236, 367, 381, 426, 427.
centnarka, cetnarka zob. sol.
ceny (pretia) 78, 425 zob. Kraków, czerwone złote, sól, talery, ustawy wojew., wino.
ceremonje 283.
cesarz: zob. Ferdynand II, Karol V, Maciej, Maksymiljan II, Osman II, Rudolf II, Selim II; zob. też cześnik, poseł,
cesja: królestwa 300; prawa 257.
chłop 228, 303 zob. poddani.
chorągiew 254; krakowska 360; Zamojskiego 163.
chorąży zob. Drohiczyn, Kraków, Łęczyca, Zator; dworny zob. Maciejowski B.; koronny zob. Sobieski M.
choroba (infirmitas) 48, 126, 233, 264, 303, 432; wzrok chory 370.
chudoba 282.
citatio zob. pozew.
citatus zob. pozwany.
civis zob. mieszczanie, obywatel.
cliens cesarza tur. 417; Zborowskich 106.
cło (cła, telonea) 6, 22, 26, 27, 54, 144, 193, 205, 217, 228, 236, 247, 335, 364, 385, 397; causae o 256; czwarty grosz z 89, 178—180, 234, 344, 351, 355, 365, 366, 368, 406, 426, 427; czw. grosza z.. arenda 179, 180; główne 145; grobelne 145; mostowe 145, 187 zob. mostowe; na rzekach uprzywilejowanych 142; nowe 196; od soli 230; od towarów 145; podniesienie 89, 201; prywatne 336; w Żabnie rewizorowie 237; wodne 145, 187, 361; wolność 72; ziemne 361; zob. Grybów, Kraków.
cmentarz 108, 110, 112.
coadiutor zob. koadjutor.
cognitio zob. kognicja.
collegium krak. 227; Lubrańskiego 347.
comitia 170, 306; generalia 139, 284; privata 389 zob. sejm, sejmik.
commissarii zob. komisarze.
complices 127.
compositio inter status (kompozycja z duchown. stanem, zgoda księża) 33, 66, 71, 77, 102, 141, 146, 185, 192, 212, 234, 254, 276, 281, 321, 330, 333, 347, 378, 385, 396.
concordia unanimiter confecta et constituta 170 zob. konsens.
confiscatio zob. konfiskata.
confoederati zob. konfederaci.
confoederatio zob. konfederacja.
consensus zob. konsens.
consiliarii: bellici z senatu i rycerstwa 391 zob. senatorowie.
consilium publicum 390.
conspiratores 19.
constitutio zob. konstytucja.
consuetudo zob. zwyczaj.
contributio 199, 202; publica 96; zob. pobór.
contumatiam in wzdać 127, 175.
contumax 39.
conventiculum 149, 154, 156 zob. zjazd.
conventio: generalis 116, 138; particularis 132; regni 45 zob. sejm, sejmik.
conventus 11, 33, 96, 380; capitalis 231; electionis 220; generalis 30, 51, 251; generalis regni 96, 126; generalis terrarum 99; nobilitatis 119; particularis 52, 60—64, 80, 96, 139, 250, 274, 296; particularis terrarum 99.
copia zob. kopja
coronatio zob. koronacja.
cortesani zob. dworzanie.
córka arcyksięcia 293.
córki 241.
crimen laesae maiestatis 145; recens 227, recens in praesentia S. R. M. 278.
cudza ziemia: listy do 315; żołnierska służba w 233.
cudzoziemcy, cudzoziemskie (extranei) 24, 36, 61, 63, 101, 115. 141, 245, 254, 256, 301, 333, 335, 431, 435; na dworze króla 103, 184; najemnicy 187; osiadłości niemający 89; plebei 279; posiłki 326; praktyki 183, 186; sługi 19, 118; zob. Kraków, bezkrólewie, buntownicy, dobra ziemskie, furmani, hajducy, konstytucja, moneta, poseł, prawo, żołnierze, żupy.
curatella zob. kuratela.
curatores zob. kuratorzy.
curia zob. dwór.
custodes monety 36.
custodia zob. król.
Cyganie 68, 383 zob. causae.
cyna zob. trumna.
cystersi zob. Jędrzejów, Koprzywnica, Szczyrzyc.
czary 33.
czausz 164.
czerwone złote: cena 254; w złocie 4.
cześnik cesarski zob. Gasztold.
czopowe 74, 89, 105, 143, 172, 173, 179, 189, 201—203, 233, 323, 325, 338, 344, 346, 349, 367, 384, 386, 394, 408, 426; arenda 176, 178, 257; dwoje (dupla) 82, 355, 365, 366, 368, 426; od słodów 82;

piwne 82, 92, 355, 426, 427; prolongacja 256; retenta 366; reszta 384; troje 355; w przenośni użyte winne 82, 355, 427; zwolnienie 82, 384; zob. Kazimierz, Kleparz, Kraków, Sącz Nowy.
czwarta część zob. kwarta.
czwarty grosz zob. cło.
czynsze zob. Sącz Nowy.

Ćwierć zob. kwarta.

Damnum zob. szkody.
danina (w znaczeniu darowizny) 147, 174, 198, 202, 230, 258, 284, 285, 381; wieczne, wieczności 142, 196, 384 zob. wieczności.
— (w znacz. nadania urzędu) 195.
dań: koronacyej 67; podwodowa 67.
darowizna zob. danina.
decima zob. dziesięciny.
decretum zob. dekret.
deductio nobilitatis zob. szlachectwo.
defalkacje, defalkować, defalka 147, 338, 362, 364.
defensio zob. obrona.
deferować do urzędu 90.
defluitatio 250, 251.
degradacja 434; senatorów 181.
dekret (decretum): aby po polsku pisane były 185; contumaciam in 127 zob. contumatia; grodzkie 370, 378 zob. aprobata; królewski 277; lustratorów 378—9; odnieść na sobie 361; przeciwne prawu 228; sądów kapturowych 39; sądów w czasie bezkrólewia 128; sądu króla z radą 104; sądu ultimae instantiae 47; sądu wiecowego 46, 48; sejmowy 32, 202, 384; trybunału 139, 146, 217, 240, 242, 250, 278, 338, 395, 397 zob. autoritas, suspendować, vocare in dubium; z kancelarji niewydanie 105; ziemskie 378; zjazdu w Warszawie 44; zob. absolvere.
delacja (delatio) 398, 424.
delator 42, 145, 236, 246.
deliberatio 45.
deputat, deputowany, deputaci 343,
do: compositio inter status 321; korygowania praw (statutu) 35, 122, 146, 185, 246, 321, 333; oblatowania, wniesienia do grodu uchwał sejmiku 170, 173, 206, 207, 368 zob. Chrząstowski Marcin, Gliński J., Jordan S., Kołek W., Zabawski Jan; poboru (przy szafarzu) 134, 135 zob. Borek M., Chełmski M. II., Janowski St., Młoszewski J. I., Taszycki A.; podpisania uchwał sejmiku 131, 223; porządków czynienia od panów i posłów 33; protestacji 367, 369; przepisania ksiąg ziemskich 383; rady wojennej 423, 424; reprotestacji 389; rewidowania skarbów 142, 145; rewizji starostw i dzierżaw 142; sądów wiecowych ultimae instantiae 44, 46 zob. Błoński P., Bonar F., Bylicki J., Dłuski M., Jordan J., Koniecpolski M. Młoszowski St. Oleśnicki P., Oraczowski P., Palczowski J., Przyłęcki M., Raduński J., Rozen A., Szafraniec St.; sądów w czasie bezkrólewia (kapturowych) 19, 27, 39, 40, 42, 127 zob. Belina M., Błoński P., Bonar A., Chełmski M. I., Chlewicki J., Chrząstowski C. I., Dembiński J., Dłuski M., Drzewicki, Gołuchowski A., Gruszczyński J., Jakubowski A., Jordan Mik., Karsnicki D., Kazanowski M., Kłoczowski M., Kmita J. I., Koniecpolski M., Kowalowski J., Kuczkowski J., Lubomirski Syks., Lutosławski M., Miroszowski Fr., Morski Joa., Moskorzowski H., Niemsta J., Osowski P. I., Osowski P. II., Palczowski J., Palczowski Z., Pisarzowski S., Płaza J., Przyłęcki M. I., Raduński J., Rej A., Rozen A., Sobieski St., Sokół W., Strasz A., Strzała P., Tęczyński A., Trepka J. I., Wielopolski Sz., Zebrzydowski Mik.; sądu wiecowego 45—47, zob. Jordan Jerzy; spisowania artykułów 91; namów 338; zawarcia i zapieczętowania listu 433;
karczmarzów i piwowarów krak. zob. Kiełbasa;
koła rycerskiego 309, 310;
na: okazaniu obrani 39; trybunał 139, 146, 158—160, 162, 206, 216, 220, 223, 224, 233, 239, 240, 251, 253, 358, 360, 369—373, 377, 378, 381—383, 394 zob. Lubomirski Seb., Michałowski M., Misiowski M., Myszkowski Z. II., Oraczowski P., Rozen A., Strzała P.;
posłów: do słuchania liczby podskarbiego 362; do stanowienia konstytucyej 146;
przy podskarbim 102, 145;
przysadzeni do marszałka sejmiku 323;
rokoszan 309, 315, 317, 320;
w sprawie zburzenia zboru zob. Karniński St., Kazimierski Mik., Strzała P., Taszycki St., Zebrzydowski Mik.;
województw 53;
województwa krak. 61—64 zob. Dembiński J., Dembiński J. II., Garnisz, Kmita J., Młoszewski St., Płaza St., Smolik, Wrzosowski;
wszej Korony 43;
zjazdu w Stężycy 51, 52;
zob. też kapituła, kara, senatorowie mieszkający przy królu.
derogacja (derogatio) 77, 186, 201.
derogować glejty plebeis 145.
desertores castrorum 424 zob. kara.
deszcz 109, 111.
diademata i sceptra królewskie 61.
diffamationis revocatio 380.
dignitarii zob. dygnitarze.
dignitas zob. dygnitarstwo.

disciplina militaris 245, 358 zob. konstytucja.
districtus zob. powiat.
diarjusze: sejmiku 23—30, 99, 105—113, 195—198, 433; sejmowe 99, 180; zjazdu szlachty 154—155, 310.
disquisitio 216.
dissidentes de religione 435 zob. ewangelicy, konfederacja.
dług(i) 68, 72, 189, 193, 201, 230, 258, 358, 359, 379, 436; sprawy o 235; R. P. 192, 292.
dłużnicy 380.
dobra (bona)
alienare 235;
duchowne (ecclesiastica, spiritualia) 126, 130, 147, 211, 253—254, 333, 358, 387, 424; klasztorne 79;
ekonomji samborskiej 178, 179;
i dochody neapolitańskie 186;
kommutacja 202, 277;
królewskie (stołu król., regalia) 22, 142, 147, 230, 233, 236, 383; aby nie były onerowane 144; arendy(dzierżawy) 27, 141, 144; dzierżawcy 8—10, 26, 28, 65, 71, 73, 77, 79, 91, 93, 142, 144, 171, 212, 256, 280, 344, 345, 379, 393; egzekucja 67; eliberacja d. i dochodów 392—393 in dispositionem K. J. M. 141, 144; kwarta 210, 255, 334—335; leże wojskowe 163; lustracja 228, 255; płacą, czopowe od piwa 92; posessores 145 394; proventus 392; pruskie 229; rewizje 378, 397; rozgraniczenie od szlacheckich 345; w Koronie 334—335; w W. Ks. Litewskiem 255, 334—335; zastawionych wykupno 177, 393; zob. dożywocie, Inflanty Ojców, Prusy;
na ekonomje wzięte 378;
odejmowanie, wjeżdżanie w nie 130;
patrimonialia 254;
R. P. 130, 142, 174, 355, 378; dzierżawcy 10, 210; dzierżawy 27, 215, 379; egzekucja 256; egzempcja 233, 234, 276; frymarki 217, 255, 277; intrata 210; koronne 396; kwarta 210; lustracja 210, 211; i dochody na których oprawa królowej 186, 333; i dochody obojga państwa 186; rozdawanie cudzoziemcom 103; sołtysi 211; szkody 424; wniesienie sum na 285; wykupno 174, 210, 279; zastawne 210; zawiedzienie 142, 175, 256; zob. dożywocie;
reemptiones 41;
restitutio (zwrot) 126, 332;
rozdawanie 102, 103, 112, 378;
sądowe 333;
skonfiskowane 102, 103, 332; zob. konfiskata;
spoliatio, spoliatores 126, 235;
szlacheckie 345, 383, 424;
w Inflantach 185, 255;
ziemskie (terrestria) 341, 382; cudzoziemcy 103, 247, 256, 279, 335; iure haereditario 256, 279, 394; iure obligatorio 256, 259; kupowanie 247, 335; miast 394; mieszczanie 104; 256, 346; nowej szlachty 335, 346; plebei 66, 104, 256, 335, 346; titulo et usufructu utwierdzone 378; utrata 335; zob. dożywocie, kaduki, majętności, nemini, konfiskata.
dobro pospolite 436.
dochody koronne 83, 381, 423; zob. dobra, intrata, miasta, prowenty.
doktor med. zob. Kalahora.
dom, domowe: bezpieczeństwo 221; rząd 306; splondrować, złupić 126, 413, 415; sprawy nasze 84; szlachecki 241, 247, 253, 360, 413, 415; wjachać w, albo rzeczy wnieść 127; zob. miasta.
dominatus 409, 412.
dominikanie zob. Toruń.
dominium: absolutum 103, 302; directum królów polsk. 294; maris 306.
donacja duchownych 211.
donatywy 346.
dostojeństwa zob. dygnitarstwo.
dożywocie (advitalitas): gole 141; na dobrach królewskich 141, 144, 177, 392, 393; na dobrach R. P. 142, 210, 379; wójtostwa 217.
dożywotni(e) regiment królów polsk. 306; urzędy 424.
dożywotniość urzędu hetmańskiego 376.
dragoni 427.
drogi 50, 350; bezpieczeństwo 6, 9, 360; naprawa 193, 364, 384, 385, 397; pospolite 360; rewizje 363, 364; rozbicie na 17 38; w górach zarąbać 9; z Krakowa do Warszawy 318; złe 247, 328, 363; zob. gościniec.
drukarz 212, 213, 357.
duchowieństwo 139; krakowskie 228.
duchowni, duchowny 2, 10, 141, 146, 203, 211, 246, 253, 254, 277, 280, 344, 378, 382; dziedzic 217; elekci na trybunał 381; forum w sprawach z 38, 228, 236, 276, 294, 385; sędziowie 358; stan (status ecclesiasticus) 18, 38, 102, 130, 139, 153, 157, 321, 329; zob. dobra.
dupla zob. czopowe, szos.
dwór (curia): cesarski 108; królewny 41; królewski 26, 68, 182, 184, 190, 194, 208, 391, 424; regalis Biecensis 242.
dworne zob. zasługi.
dworzanie (panowie dworni, dworscy, cortesani) 33, 110, 310, 311, 313, 383, 408 zob. Biedrzycki, Chełmski M., Chłopicki St., Lanckoroński S., Szydłowski J.
dygnitarstwo (dostojeństwo, dignitas) 195; comitis 36; duchowne i świeckie 185; principis 36; rozdawanie 67; w Inflantach 234; wakancje 375; województwa krak. 360.
dygnitarze (dignitarii): inflanccy 102, 185; małopolscy 59; oświęcimsko-zatorscy 327; sądowi 45—47; województwa krak. 24, 83, 156, 159, 219, 300, 369.

dyspensacia w powinowactwie 293.
dysydenci 78; zob. ewangelicy, konstytucja.
dizad 241.
działa 13, 90, 147, 246, 315 zob. Kraków, Tykocin.
działy między bracią albo siostrami 362.
dzieci (dziatki): mieszczan 8; szlacheckie 55, 133, 187, 247, 294, 380; wykup 72, 363.
dziedzic 217, 241, 347, 348, 359 zob. duchowni.
dziekan zob. krakowski.
dzierżawa (arenda) 22, 104, 141, 144, 176, 178—180, 186, 218, 249, 257, 344, 380, 382; expiratio 355; króla 153; podać w 180; podlaskie królowej 142; prolongatio 355; starostów pogranicznych 101; zob. czopowe, czwarty grosz, dobra, pobór, składne, żupy.
dzierżawca (arendator, tenutarius) 176, 179, 258, 381; czopowego 257; czwartego grosza 180; liczba 9, 10; miasta 143; składnego 180, 355; wojnicki 397; zob. Bremer, Janów, dobra, kara.
dziesięciny (decimae) 102, 146, 245, 246, 254, 276, 294, 377, 378, 385; zob. actiones, causae, proces.

Ecclesiae iura et immunitates 385.
egzakcja (exactio) 199, 338, 355, 366, 426, 427; zob. contributio, pobór, podatki.
egzekucja (executio) 17—19, 36, 37, 39—41, 44, 46, 49, 50, 54, 58, 59, 66—68, 72, 74, 79, 104, 116, 127, 145—147, 157, 187, 188, 221, 228, 235, 236, 245—247, 253, 255, 256, 278, 279, 303, 323, 335, 336, 346, 360, 378, 379, 395; finalis 90, 91, 104; nova genera 101; zob. dobra królewskie i R. P.
egzempcja kauz na trybunałach 100; zob. dobra R. P.; egzempty 228.
egzorbitancje (exorbitantiae) 131, 174, 269, 276, 309, 354; corectura 138.
ekonomje 378; dostać pieniędzy na 344; nieprzyczynianie nowych 294; zob. dobra.
ekscepcja (se excipere) 44, 223, 278; a foro 91, 323.
ekscesy (excessa, excessores) 17, 19, 37, 126, 130, 172, 186, 431.
ekspenzy poborców 75.
ekstrakty z ksiąg 47, 48, 118, 170, 179, 181, 216, 284.
elekcja (electio, obieranie):
deputacka (iudicis ad tribunal) 93—95, 133—135, 158—162, 195—198, 206—207, 220—225, 239—240, 240—242, 244, 251, 253, 302, 335, 339—341, 349—351, 354, 368—374, 407, 419, 430, 433—437; postępek 370; zob. Proszowice;
kandydatów na: pisarza ziemskiego 132, 133, 139, 399; podsędka (podsędkowska) 219, 259—260, 405—408; podkomorzego 374; sędziego ziemskiego 48, 252, 259, 405;
króla (pana) 11, 12, 20, 23—25, 30, 35, 53—55, 57, 60, 67, 123, 124, 126—129, 131, 175, 184, 189, 271, 291, 300, 305—307, 317, 326; czas i miejsce 16, 25, 26, 28, 31, 32, 51, 52, 56, 58, 122, 126; kondycje (warunki) 78, 292; modus (sposób) 14, 32, 33, 66, 77, 122, 126, 141, 192, 430—432; niedojście (nieskończenie; 52, 56; nierządne 140; przeszkody 19); publikacja 25, 32, 52, 56, 58;
opata 72, 227;
poborcy 199, 327—328, 360, 367—368, 375, 391, 400, 406;
posłów 40, 100, 108, 121, 151, 232, 246, 250, 251, 255, 265, 274, 359, 396, 432;
rotmistrzów 391, 400;
szafarza 170, 201, 375, 379; zob. sejm, sejmiki.
elekt (ci) zob. Batory, duchowni.
elektor zob. Jerzy Fryderyk Ansbach, Joachim Fryderyk.
eliberacja (eliberatio, elibertacja): fidei publicae 344, 359 zob. dobra król.
emergentia nowa 104.
enormia 332.
errogata 366.
evasio per iuramentum 145.
ewangelicy 129, 198, 247, 335.
exactio zob. egzakcja.
exactor zob. poborca
expulsio violenta 126, 235, 241.
extranei zob. cudzoziemcy.

Facie in totius (universae) Reipublicae 151, 153, 173, 176, 319; protestować się 284, 285.
fakcje 239; prywatne 317; Zborowskich 106, 109, 112.
faktor 12, 335, 336; u Porty 376; zob. Książ.
fastigium polonum 410.
fatalia 118, 242; zob. preskrypcja.
feudum zob. lenno.
fideles ad manus 365.
fides: bona 366; in dubium podawać 425; publica 189, 229, 343, 380; spreta iureiurandi 418 zob. eliberatio, litterae.
fiscus 42, 74, 104, 257, 258.
fisery krak. 235.
fliśnicy na flisie 89.
folwarki 10, 193; zob. Kraków.
floreni zob. złote.
formula processus 59.
fortki prywatne 280.
forty w murach 10 zob. brama.
forum: fori 187, 221 zob. gród, okazowanie, trybunał, wojewoda, ziemstwo.
franciszkanie: kościół zob. annihilacja, Kraków.
frymarki 196, 285, 381 zob. dobra R. P., wieczności.
fundacje Gryfów 247.

fundus zob. grunt.
fundusze 378.
furmani 384, 397; cudzoziemscy 104; zapłata 364.
furmanka 344, 349, 355, 365, 366, 368, 406; oboje 426, 427.

Gardło 18, 81, 198; mścić się na 109; nasze 306; pozbawienie 17; szlachcica sądzić o 27; zob. kara.
garnce 235.
generał zob. starosta generalny.
glejt 40, 103, 145, 363.
głos (voces) 239, 370; jednostajnemi obrać 369; nie mieli 431; wolne opprymować 181, 182, 369 zob. votum.
głosowanie (vociferatio) 191, 240; zob. kreski, wota, wotować.
godzina zegarowa 108.
gołota 127.
goniec króla 261.
gont (bunt) koszycki 188.
gospoda 151, 152, 371;
dla kasztelanów 146;
dla posłów: najpodlejsze 101; po kasztelanach 146;
dla senatorów 108;
w trwogę 73, 79;
zob. Kraków, gościńce, karczmy.
gospodarskie rzeczy 264.
gospodarstwo wiejskie 398.
gościniec 24, 50, 146, 323; naprawa 397; węgierski 384; zob. drogi.
gościńce szlacheckie 104; zob. gospody, karczmy.
gotowizna 344.
góry 301; przejazdy przez pograniczne 9, 10; zob. Bieszczady, Makowice.
— olkuskie 381; zob. Chęcińskie, Olkusz, Wieliczka.
granice koronne 14, 24, 67, 82, 263, 271, 321, 333, 334, 337, 436; obrona (bezpieczeństwo) 26, 55, 101, 286, 293, 306, 337; opatrzenie 7, 29, 63, 122, 226, 431; województwa krak. 4; Regni 123; wschodnie R. P. 13; za granicą 89, 359; zob. Podgórze, Śląsk, Węgry, Żywiec.
graniczne sprawy 187.
gravamina 306; krakowian 147; pruskie 177, 185.
grecka zob. religja.
grobelne zob. cło.
groble 397.
gromada: spólna wszech stanów 126; z... rozjechać się 318.
grosz zob. achtel.
grosze 216, 255, 331, 349, 366, 428.
gród (castrum, officium castrense) 41, 45, 73, 118, 179, 187, 202, 235, 236, 278, 284, 288, 303, 323, 352, 356, 387, 395, 396, 400, 424, 427;
chęciński 196 zob. Chęciny;
forum: o, dla: fortki prywatne w miastach 280; podwojewodzich 255; rapty 278; sól szlachecką (suchedniową) 256, 381; spoliatorów 235; urzędowi miejskiemu 228; wino 235, 246, 336;
główne 145;
halicki 111;
instantiam ad et instigationem 336;
obwołać po 40, 42;
pozew pod membraną 126;
stanąć w dwie niedziele 18, 38;
wieczny zob. Biecz, Sącz Nowy;
wnieść w akta 20;
zapisy do 10, 41, 118, 228;
zob. artykuły, Biecz, Korczyn, Kraków, Oświęcim, Piotrków, Sącz Nowy.
grunt (fundus) 279; rewidowanie 335; szlacheckie 102, 347.
grzywna 172, 187, 216, 336, 376.
gubernacula panów zob. senatorowie.
gubernator 191; inflancki 245.
guerras movere 8; zob. wojny podnosić.
gumna 384.
gwałt 2, 7—10, 38, 39, 50, 60, 66, 126, 129, 185, 186, 247, 318, 345, 414; klasztorowi św. Agnieszki 346; w mieście 7, 19; na szlachcie krak. w osobach posłów 153; wzięcie chłopa 17.
gwałtowne panienek branie zob. raptus puellae.
gwałtownicy (gwałciciele, violatores): konfederacji 78, 115, 146; iudiciorum 45; żydów 119.
gwarcy gór olkuskich 381.
gwardja: niektórych z szlachty 181, 182; królewska 182, 184; Zborowskich 110, 112.

Habitus: modus 233.
haereditas 217 zob. ius.
hajducy 63, 106, 109, 198, 232, 234, 239; cudzoziemscy 181.
handel: zamorski 262; zob. Kraków, Węgry, kupiectwo.
herb 382.
hersztowie 156.
hetman 75, 234, 244, 254, 391, 411, 417, 422; dożywotniość 376; koronny wielki 116, 132, 418, zob. Zamojski J., Żółkiewski St.; kozaków 254; listy od 424; litewski zob. Chodkiewicz; polny 75 zob. Koniecpolski St., Sieniawski M., Żółkiewski St.; regiment 192; sprawozdanie na sejmie 376; stanowienie 317; urząd 116, 358; zob. atestacja, autoritas.
hetmaństwa uzurpowanie 318.
homicidae voluntarii 223 zob. mężobójcy.
homicidia 126 zob. mężobójstwo.
homines licentiosi zob. ludzie luźni.
honestus 241, 242.
honori pristino restytuować 361.
hospodar (wojewoda) zob. Wołochy.
hrabia 365; zob. Tęczyński.
hultaje (ultaje): w mieście i miasteczkach 82; zbrodniowie Stadnickiego 112.

Illegitime natus 256, 278; zob. konstytucja.
imać zob. pojmać.
imienie zob. mienie.
impedimentum legale 44, 233, 335, 378, 430.
imperjum niemieckie pacta z 102.
impossessionatus 230, 424.
inaequalitas in R. P. 198.
incolae palatinatus Crac. 389.
incompatibilia 279.
incorporatio zob. inkorporacja.
inculpatus zob. obwiniony.
indemnitas 400.
indigena 335; prawdziwi 333; Regni 279; województwa 105, 185, 194.
indygenat (indigenatus) 36, 218, 229, 236, 285, 334.
indukta od towarów zob. towary.
infamis 227, 246, 376; zob. bezecny.
infamia 384, 398; publikować 396; zob. kara.
infirmitas zob. choroba.
inhibicja 224, 355, 408; z kancelarji 73, 79.
iniuria 412; civiles 41; publica 107, 108, 112, 240.
inkorporacja (incorporatio):
do Korony: Inflant 102, 185; księstw oświęcimskiego i zatorskiego 359, 360, 380; ks. siewierskiego 193; Podlasia, Kijowa, Bracławia i Wołynia 32;
probostwa św. Michała do Akademji krak. 227;
wójtostwa 231, 338, 397 zob. Krosno.
inkwizycja 28, 39, 89, 90, 101, 102, 129, 183, 203, 226, 234, 236, 278, 343, 346, 424.
inscriptiones zob. zapisy.
instantia:
ad i-am: cuiuslibet genere nobilium 246; cuiusvis 188, 234, 246, 336, 393; cuiusvis nobilis posessionati terrae Crac. 358; generalis capitanei Crac. 358; instigatoris 45, 72, 145, 278, 303, 336, 393; oppidanorum Bieczensium 250; posłów 289, 345, 381, 384, 392, 395—397.
instigatio zob. instygacja.
instructio zob. instrukcja.
instrukcja (instructio):
królewska na sejmiki 48, 65, 69, 71, 80, 86, 99, 100, 106, 181, 208, 226, 231, 260—266, 267, 268, 270, 272, 274, 282, 288—296, 314, 316—322, 339, 351, 356, 433, 437;
dla: poborcy 201, 202; posłów do króla 70—73, 81—84, 98, 175—177, 304—308, 409—412; posłów na sejm (poselska) 21—23, 59, 99—105, 121—123, 139—149, 161, 168—169, 183—191, 191—194, 196, 199—202, 290—298, 225—231, 232—237, 243—249, 252—259, 274—282, 278, 282, 284, 331—338, 342—348, 349, 350, 356 364, 375—385, 390—397, 406, 426, 429, 433, 435; posłów od rycerstwa krak. do szlachty sandom. i wlkp. 309—310; wysłańców do podstarościego 220—222, 225;
Zamojskiego o uspokojeniu domowem 330.
instruktarz: podatkowy 284; starych królów 205.
instrumenta 411.
instygacja (instygować, instigatio) 19, 49, 50, 74, 75, 90, 215, 336.
instygator 230, 363, 376, 380, 398, 423, 425; koronny 397, 425; królewski 72, 79, 214, 279, 345, 383; R. P. 303; Regni 393; sędziów trybunalnych 90; starościń. 424; zob. instantia.
intercessja, intercedować 257, 258, 281, 282, 306, 363, 416.
interregnum zob. bezkrólewie.
intrata: de ducatu Barensi 211; doroczna 346; zob. dobra R. P, dochody, prowenty, Kraków.
innundatio 397.
invasia zob. najazd.
inwentarze skarbów ś. p. królów 142.
istota 22, 185, 263.
iudex zob. sędzia.
iudicatum pati 126, 127.
iudicium zob. sąd.
iudicialiter przyznać się 398.
iugum domatum imponere 436.
iuramentum zob. przysięga.
iurisdictio zob. jurysdykcja.
iurisdicundi potestas 139.
ius zob. prawo.
iustitia distributiva 359.
izba poselska 153, 174. 205, 273, 291, 294, 345, 360, 375, 399, 406, 425; zob. autoritas.

Jarmarki 336; pograniczne 236.
jatki zob. Kraków.
jazda 292 zob. konnica.
jazy 68, 104, 145, 188, 236 zob. konstytucja.
jątrew 222.
jeńcy (więźniowie):
moskiewski 28;
polscy 265; u pohańców (pogańska niewola) 133, 164, 263, 267, 286, 340; w Moskwie 325, zob. Moskwa; w Szwecji 327, zob. Szwecja; tatarscy 386.
jurgielt 144, 190, 193, 248, 249, 257, 395, 436.
jurydyka 420 zob. Kraków.
jurysdykcja (iurisdictio) 41; cudza 68; grodu 235; marszałka kor. 146, 278; poborcy 143; starostów 246, 383; terrigena 219.
juryści 346, 382; zob. Traniecki.

Kaduki (caduca bona) 193, 214, 380; rozdawać 102, 103.
kalumniatory zob. calumniatores.
kancelarja (cancellaria): królewska 36, 39,

67, 72, 73, 79, 105, 137, 138, 141, 144, 145, 147, 184, 187, 189, 227, 232, 233, 236, 280, 323, 334, 347, 350, 359, 361, 378, 396, 424; mała, mniejsza 33, 351; rugi około 34; większa koronna 322.
kanclerstwo 375.
kanclerz zob. Dembieński W.; wielki koronny zob. Zamojski J., Żółkiewski St. II.; wojewody mołdawskiego zob. Brutti.
kanonik zob. Kraków.
kamienica 147, 230, 363.
kapitan zob. Krynicki J.
kapituła zob. Dąmbrowski St., Krzykowski S., Kraków.
kaplica 7.
kaptur (kapturowe) 1, 17—19, 27, 48, 63, 115, 119, 124, 130; albo konfederacja 115; generalny 122; ogłoszenie 114; powszechny 124; prawo 41; sądy 45 zob. sąd; tollere et abrogare 44; województw zgodzić 122; zob. kara, konfederacja, konstytucja.
kara (poena, pena, wina) 19, 47, 195, 246; amissionis, confiscationis, privationis: bonorum (majętności) 116, 144, 227, 245, 398, zob. konfiskata; capitaneatus 378; dignitatis 82, 216; koni 396; nobilitatis 227; officii 46, 67, 74, 75, 186, 275, 424; bannitionis 187, 227;
capitis (na gardle) 39, 145, 380, 398, 418, 424;
contra excessores 172;
de duellis 228;
falsive ulegać 338;
in: calumniatores 256, 279; negligentem instigatorem 425; statuto aby sejmiki korcz. przyszły w swą klubę 215; statuto de securitate iudiciorum 45;
infamiae (na poczciwości) 39, 44, 175, 278, 398, 418, 425;
kapturu za gwałty na żydach 119;
marcarum (grzywien): trzech 215—216; quatuordecim 381; quatuordecim duplex 90, 91; centum 44, 46—48, 59, 68, 74, 131, 233—236, 255, 256, 358, 383; ducentarum 39, 235, 358, 382; trecentarum 188, 246; piąciset 187; mille 228, 280, 336; dwóch tysięcy 376;
mitygować 361;
na: autores sprawy wołoskiej 346; biorących mostowe a nienaprawiających mostów 187; citationes calumniatoriae 236; deputatów 358, 382; desertores castrorum 424; dzierżawców in const. 1567 deser. 393; gwałtowników konfederacji 115—116, 192; kancelarję 144; lustratory 378; mężobójce 229; niedbałe urzędniki 357; nieszlachcica używającego herbu 382; niezjeżdżających się na correct. iurium 237; opaty 247; rozsypujących kopce komisji granicznej 380; starostów 39, 58, 255, 323, 383, 425; transgressores statutu de guerris 335; transgressory prawa o podskarbstwie 184; żydów 381;
o rusznicach 118;
obostrzyć w sprawach o rozgraniczenie dóbr 345;
peculatus 213, 244, 393;
pro delictis 434;
przedajcza 245;
relegationis posła 359;
statuti: de expeditione bellica 303; z r. 1507 na tych kt. armati veniunt ad conventus 232, 234;
wieży (sessio turris) 45, 228; na dnie 380;
wytrąbienia z wojska 425;
za: akt komisarskich naruszenie 334; apelowanie od sądu wiecowego 46; jeżdżenie po wino do Węgier 383; kwarty naruszenie (nieoddanie) 188, 394; miar jednakich nieprzestrzeganie 188, 382; monety nieprawne bicie (złej wnoszenie) 103, 186, 227; niemieszkanie przy dworze urzędn. kor. 184; niestawienie się na okazowaniu 41, 42, 125, 205—206, 255, 277, 391, 400—402; niestawienie się na pospolitem ruszeniu 42, 124; na zjeździe 49; onerowanie prowentów stołu król. 141; poboru niedanie 42, 97, 323; poboru obrócenie na żoln. cudzoziems. 344; składnego nieprawne pobieranie 143; wzbronienie wolnej nawigacji na Ropie 364; zabicie z rusznicy 68; zabudowanie rzek spławnych 104; zatrzymanie annat 82, 145; zmowę z mieszczaninem na szlachcica 256, 279.
karanie (penowanie): gwałtów 185; poborcy 146; posłów 155; przez króla 306; rotmistrzów 396, 424; szlachciców 227; żołnierzy 358, 396.
karczmarze 29, 90, 172; zob. Kiełbasa K., Kraków.
karczmy 312; czopowe 82; szlacheckie 82.
kardynalat prawo o 186.
kardynał zob. Batory, Radziwiłł J.
karil 33.
kasztelan (castellanus) 47, 146; biecki 429; inflanccy 185; zob. Biecz, krakowski, Gdańsk, Lublin, Lwów, Łęczyca, małogojski, Oświęcim, Radom, Rawa, rosperski, Sandomierz, Sącz Nowy, Śrem, Troki, Wiślica, Witebsk, wojnicki, Zawichost, Żarnów.
kasztelanja zob. Kraków.
kasztelanowa zob. Śrem.
kasować zob. mandaty, pozwy, proces, przewód prawny.
kat 108
katedra zob. Kraków.
katolicy 54, 246.
kaucja zob. cautio.
kauza zob. causae.
kawaler maltański zob. Pieniążek P.
kazanie 198.

klaryski zob. Sącz Stary.
klasztor (konwent) 279, 357, 396; abusus 79; praw rewidowanie 384, 397; szlachciców mało w 227; św. Andrzeja w Krakowie 248 zob. Busk, dominikanie, Hebdów, Imbramowice, Jędrzejów, Kalwarja Zebrzydowska, Kazimierz, Koprzywnica, Kraków, Miechów, Sącz Stary, Toruń.
klejnoty: Anny Jag. 227;
koronne 396, 435, 436; oddać 193, 197; pieniądze wziąć na 208, 211; rewidować 186, 211, 235, 256, 276; wykupno 226, 233.
klucznik zob. Łuck.
kmiecie 22, 216.
kniaź: zob. Łuck; moskiewski zob. Dymitr Samozw., Fiedor Iwanowicz, Iwan Groźny.
knoty zapalone 106.
koadjutor (coadiutor) 231, 247.
koce w sądzie 47, 383.
kociwiska Tatarów 262.
kognicja (cognitio) 72, 123, 126, 185, 229, 247, 280, 336.
kolba 166.
kolegjaty 139.
koło: poselskie (na sejmie, posłów naszych braciej młodszej) 40, 101, 138, 145, 155, 156, 170, 171, 229, 268, 276, 287, 291, 294, 295, 297, 298, 306, 319, 380, 393, 397, 406, 423;
rycerskie (stanu szlacheckiego) 23, 50, 60, 64, 105, 108—112, 120, 123, 132, 135, 159, 161, 179, 182, 191, 220, 223, 242, 252, 253, 266, 269, 272, 287, 303, 309, 310, 311, 319, 338, 341, 343, 349, 350, 354, 367, 368, 370, 398, 399, 407, 410, 412, 428, 431, 432; osobne 157, 160; większe 54; wszystkie na koronacji 230;
senatorskie 156, 393.
komisarskie zob. akty.
komisarze (commissarii) 205;
ad petitionem actoris 378;
do: cel kupiectwa 335—336; Prus 226; rozgraniczenia Korony od państw pogran. i krzywd pogranicznych 177, 187, 228, 234, 334, 379, 381, 396; wykupna dóbr R. P. 279; zapłaty żołnierzom 343, 350, 351, 353, 354, 359 zob. Lwów;
do rewizji: budowania na błoniu kleparskiem 361; gruntów R. P. przywłaszcz. przez prywatnych 335;
do żup: krak. 214; ruskich 79;
litewscy 367;
na uspokojenie krzywd od Lisowczyków 411, 418;
z Rzeszy 103;
zob. asekuracja, miasta.
komisje 194, 205, 216, 227, 233, 237, 350, 361, 384, 396; graniczne 345, 378; na Ukrainę 335; pruskie 36;
w sprawie: granic koronnych 187, 217, 234, 334, 345, 379, 381; opieki nad dziećmi szlach. 187;
zob. Śląsk, Węgry.
kommutacja zob. dobra.
komornicy: graniczni 178, 395; królewski 417 zob. Laudański; powiatu zob. Biecz, Chęciny, Jordan Stan.; zob. Czchów, Kraków, komornik w ind. osób.
komory celne 180; wojew. krak. 201—202.
kompozycja zob. compositio.
konfederacja (confoederatio): 1438 r. w Korczynie 2, 54, 61;
1572 r. wojew. krak. i sandom. 1—3, 10, 17—23, 37, 40, 61;
1574 r. wojew. krak 37—42;
1586 r. wojew. krak., lubel. i sand. 1, 113—120, 130; przyjęcie Krakowa, miast, miasteczek i wszystkich ludzi także żydów 119;
albo raczej unja obywateli 302—303;
dicta kaptur 17;
generalna 35, 42, 124, 303;
in negotio religionis (inter dissidentes) 25, 28, 71—72, 78, 115, 119, 192, 212, 234, 247, 276, 281, 294;
kapturowa 130;
palatinatuum 113;
pro eligendo rege 19—23;
publikacja 19, 37;
violatores 146;
w województwach innych niż krak. 39;
zob. artykuły, kaptur, kara, rokosz, żołnierze, Korczyn, Kraków, Warszawa.
konfederat (confederati): pacta cum 65; rakuski 432.
konfederować się extra locum et tempus legittimum 160.
konfessaty 220.
konfirmacja, konfirmować 102, 364.
konfiskata (dóbr, majętności) 39, 102, 256, 278, 279, 376.
konie 4, 5, 32, 67, 116, 160, 188, 198, 261, 323, 406, 425; godne do poczty 6; kupno przez Węgrów 236; sprzedaż 384; zagranicę nie wywozić 6, 10, 246, 255, 396 zob. kara.
koniuszy koronny zob. Zbaraski K.
konkluzja zob. sejm, sejmik.
konnica zob. służebni, żołnierze.
konsens (consensus, pozwolenie, zezwolenie, zgoda) 7, 27, 273, 284, 285;
człowieka pospolitego 172;
kancelarji 145;
korony wszej 44;
obywatelów zatorsko-oświęcimskich 380;
partis adversae 396;
posła 367, 380;
posłów na sejmie 25, 26, 103, 137, 193, 207, 294, 295, 351, 352, 400, 424;
publicus 365;
raptae puellae 278;

R. P. 277, 355;
sejmiku: 25, 28—30, 34, 40, 49, 54, 93, 98, 153, 171, 173, 178, 212—214, 254, 323, 344, 349, 354, 365, 366, 368, 393, 400; nemine contradicente 176, 370, 426; pod pewnemi kondycjami 203, 377;
stanów wszystkich (omnium ordinum) 92, 138, 160, 236, 238, 244, 254, 276, 285, 288, 306, 318, 321, 369, 385, 392, 399, 409; autoritatem wszystkim prawom daje 150;
tacitus 284, 285;
unanimis 301, 344, 349;
wszech do obierania wolnego należących 20, 306;
zjazdu (zgromadzenia) szlachty 14, 23, 297, 410, 413, 416;
zob. król. sejmowa, senatorowie, województwo.
konserwaty zob. causa.
konstytucja (constitutio) 1, 66, 68, 100, 114, 194, 208, 212, 213, 247, 284, 285, 292, 365, 368; abrogowana 206;
aby zgodnie konkludowane były 357;
conventus particularis Proszow. 42—48, 52;
dawne (przeszłe) 66, 372, 373; o okazowaniu 205, 215, 238, 341; o rewizji starostw i dzierżaw 142; o zniesieniu jazów 188; o winie 336;
i statuta około składów 246;
nowe prawu i przywilejom starym przeciwne 174;
o: custodes monetae 36; kwarcie 102, 188; niezjeżdżaniu się posłów na sejmik korcz. 378; okazowaniu 334; opactwach 139;
pisane po czasie sejmowi należącym 197;
reasumować 247, 337, 400, 425; Regni 50;
sejmu: 1590 r. 160, 174, 175; 1591 r. 170, 172, 175; 1593 r. 435; 1596 r. 204, 205, 207, 214, 215; 1607 r. 329, 330, 333; 1609 r. 333; 1611 r. 346; 19. II. 1613 r. 361; 24. XII. 1613 r. 361; 1616 r. 365; 1619 r. 391, 399; 1620 r. 423;
vulgo dicta kaptur 114;
włożyć w 184;
wydawanie pod pieczęcią kor. 228, 236;
z r. 1347: De villano militi aut nobili plagam inferente 256;
z r. 1420: De orphanis qui iudicio vexantur 360;
z r. 1451: De praerogativis archiepiscopi Gnesn. et iure coronandi reges 186;
z r. 1454: De non obligandis terris et castris principalibus 392;
z r. 1496: De laicis seu mendicis mendicatum euntibus 146;
z r. 1504: De officiis regni et curiae et praesertim mareschalcorum 278;
z r. 1505: De bonis minorennibus pueris resignatis per pueros non inscribendis 235; De executione perlucrorum 39; De non faciendis constitutionibus sine consensu consiliariorum et nuntiorum terrestrium 153, 285;
z r. 1507: De poena eorum qui manu armata ad iudicia et conventus... veniunt 232;
z r. 1520: Motio generalis belli 238;
z r. 1523: Formula processus terrarum Crac., Sand., Lubl., Russiae, Belzensis et Podoliae 59;
z r. 1527: Decreta in conventione gen. Crac. (o fałszywej monecie) 235;
z r. 1538: De redemptione bonorum regalium 279;
z r. 1550: A naprzód około koronacyey... 186; Iż w niemieckich sądziech 280; Służba wojenna z wójtostw i sołectw duchown. 277, 333; . winni... opaci... szlach. dzieci chować 247;
z r. 1557: Podniesienie wywołania 58; zabicie lub zranienie z rusznicy 38;
z r. 1562/3: O okazowaniu 277;
z r. 1564: Okazowanie 41, 131;
z r. 1565: Nabycie pieniędzy 392, 393; O rzeczach które się poczciwości tyczą 45, 127; Rozdawanie gospod 73, 79; Sól pruska 83, 142, 144; Uniwersał poborowy 393; Ustawa na składy i jarmarki pograniczne 236;
z r. 1566: Dobra egzekucji podległe 393;
z r. 1567: Jazy 236;
z r. 1569: Annaty 277; Myto w żupach ruskich 72; O ziemi podlaskiej przywilej przywrócenia do Korony Polskiej (toż o z. wołyńskiej i kstwie kijowskiem) 32; Potwierdzenie unji 66; Uniwersał poborowy 74;
z r. 1573: Confoederatio generalis Warsaviensis 25, 46, 49, 50; Porządek na sejmie walnym 24, 25, 131;
z r. 1576: Annaty 277; Konsens króla na prorogację cesji 66; O dobrach iuris caduci y wakancjach 276; O wojnie albo ruszeniu pospolitem 101; Odłożenie spraw nieskończonych na drugi sejm 71; Podymne 71; Sprawiedliwość sądowa 66;
z r. 1578: Bezpieczeństwo sądów i sejmików 160; De illegitima prole 216; Declaratio articuli de oboedientia 154; Jako sądzić mają i o akcjach duchownych 71, 276; Moneta 71, 145; O przekupniach wina i koni 188, 323, 361; O sługi 205; Opatrzenie sędziów 216; Porządek do obierania sędziów 93, 133, 372, 373; Uniwersał poborowy 92;
z r. 1581: O dziesięcinach 276; Rewidowanie ceł 145; Rusznic używanie 232;
z r. 1587: Reces warszawski około elekcji... Zygm. III 130—132;

z r. 1588: De crimine laese maiestatis 145; De duellis 228; Indigenatus panów Batorych 189; O imaniu wywołańców 220; O kadukach 330; O komisjach i komisarzach na granicach 233; O konstytucjach sejmowych 213, 236; O nieosiadłych 220; O odpowiedzi 228; O pojmaniu i więzieniu szlachcica 220; O wakancjach 276; Potwierdzenie daniny w Inflanciech J. Farensbekowi 198; Potwierdzenie daniny w Inflanciech P. Pieniążka 147; Żebracy 146;

z r. 1589: Adherentowie arcyksięcia Maksymiljana 188, 216, 430—432; Korektura praw 146; Odpuszczenie czopowego m Krakowa 282, 323, 338, 347, 382; Odpuszczenie szosów Kazimierzowi 364; Odpuszczenie szosu i poboru m. Krakowu 323, 338, 347, 382; Szos i czopowe kleparskie 364; Uniwersał poborowy 134;

z r. 1590: Deputaci do rady wojennej 423; Disciplina militaris 141; Porządek z strony niżowców i Ukrainy 140, 212; Rationes stołu Króla J. M. 141; Rewizja Lubowli 148; Roki ziemskie krak. 143; Sposób i warunek oddawania kwarty 142; Ubezpieczenie RP od arcyks. Maksymiljana 140, 150, 166, 167;

z r. 1591: Asekuracja zapłaty służebnym 171, 174; Disciplina militaris 171, 174, 213, 214, 229; Naznaczenie komisarzów 187; Postępek o reszty, retenty i krzywdy żołnierskie 173, 174, 176, 177, 229; Pozwolenie kwarty do stołu naszego 171; Uniwersał poborowy 174; Warunek wybierania poborów 177; Złożenie zjazdów po sejmie 169, 178; Zniesienie niektórych konstytucji sejmu przeszłego 171;

z r. 1593: Approbatio salvi conductus... Zborowskiego 193; Deklaracja konstytucji de disciplina militari 192; zwrot długów Myszkowskim 217; O pospolitym ruszeniu 192, 435; O niżowcach 192, 197, 198, 212; O praktykantach 192, 197; O sądziech 192; O tumulciech 197, 198, 206, 227, 435; Obrona z kwarty 192; Opatrzenie miast 193; Oprawa królowej JejM. 192; Uniwersał poborowy 193, 435; Wolność elekcji 192;

z r. 1596: Komisarze... aby z posły panów chrześcj. traktowali 205; O clech 205; O obronie 204, 212; O sługach zbiegłych plebeis 205; O tumulciech 206; Okazowanie 206;

z r. 1598: Bezpieczeństwo 255; Czopowe w miastach i miasteczkach 233; Inkorporacja wójtostwa miast Wiślicy i Krosna 231; Lustracja dóbr stołu naszego 228, 233; Naznaczenie zapłaty długu ad fidem publicam pożyczanego ur. Myszkowskim 229; O mężobójstwie z rusznic 227, 246, 255; O soli krak. 228, 236; Ordynacja ziemi inflanckiej 226, 255; Położenie cła na budowanie zamku kaniowskiego 228; Reasumpcja i deklaracja niektórych konstytucji przeszłych 226—228; Rzeki portowe wolne 236; Szafunek poborów i wykupienie klejnotów i wykupno dóbr naszych 226, 233, 393; Wieczność grodów sądeckiego i bieckiego 228;

z r. 1601: Compositio inter status 321, 333; Cudzoziemcy dóbr ziemskich kupować nie mają 247; Komisja między Węgry a Podgórzem 245; Korektura praw 237, 246; Lustracja 233; Miasto Kraków 347; O nowej szlachcie 234, 242; O rusznicach 234; O tych co do wojsk obcych wyjeżdżają 233; Sól w bałwaniech 236;

z r. 1605: Zniesienie królowej JejM. zmarlej oprawy... 333;

z r. 1607: De raptu 278; Indigenatus pewnych obywatelów wołoskich 334; O annatach 277; O komisjach między państwy pogranicznemi 334; O wakancjach 276; Okazowanie 277; Salaria deputatom na korekturę praw 321; Uniwersał poborowy 323;

z r. 1609: Amnistja 332; De plebeis 335; Miejsce chowania ksiąg ziemskich zatorskich 380; O chorążym zatorskim 360; O ludziech swowolnych 359; Objaśnienie artykułu 394; Opatrzenie zamku Lubowle 334; Oprawa Królowej JejM. Konstancji 333; Ordynacja JW. Janusza ks. Ostrogskiego 279; Reasumpcja konstytucij przeszłego sejmu de compositione inter status et correctura iurium 333; Sejmiki generalne 279, 334; Składy koronne 336; Żupa wielicka i inkorporacja wójtostwa temuż miastu 338, 395;

z r. 1611: Czopowe w miastach i miasteczkach takim sposobem ma być wybierane 367; O komisjach od Węgier 345; Prorogacja daniny temuż miastu (Kraków) 364, 382;

z r. 1613: Czas oddawania poboru 351; Kwarta 351; Naznaczenie zapłaty żołnierzom moskiewskim i komisarzów od nich 343; O komisji między Koroną Węgry i Śląskiem 345; Poborcy i pobory w województwie 348; Poborcy i pobory w województwie (sejm z 24. XII., chodzi o czas okazowania) 351; Przyczynienie do kwarty składnego winnego i 3-go grosza z ołowiu 367; Z miast i miasteczek tym sposobem pobór wybierany być ma 351;

z r. 1616: Asekuracja sumptu miecznika kor. 362; Błonie i Krowodrza za Kleparzem krakowskie 361; Miasto Biecz 364; Miasto Grybów 364; Naznaczenie zapłaty długu wielm. wojewodzie kijowskiemu 359; O bezpieczeństwie m

Krakowa 361; O deputatach trybunalskich kor. 358; O Inflanciech 396; O pisarzu polnym 376; O pośle ks. oświęcimskiego i zatorskiego 359–360; O przyjeżdżaniu na trybunał i na insze sądy podkomorskie, ziemskie i grodzkie 358; Prorogacja daniny m. Krakowa 364; Rewizja zamku będzińskiego 362; Rozgraniczenie województwa podlaskiego z brzeskim litewskim a powiatem grodzieńskim 379;
z r. 1617: O dziesięcinach 377, 378;
z r. 1618: Poborcy do wybierania poborów w województwach naznaczeni 406; Poena na tych, którzy by wołoską i multańską ziemię najeżdżali 376; Postanowienie żołdu stipendiariis Rzplitej 399—400, 406; Reces sejmowy 392, 399;
z r. 1619: O kozakach 399; Okazowanie iż niektóre województwa przyjęły tedy się tu mianują 400—402; Pobory w województwach i poborcy do wybierania ich naznaczeni 406; Okazowanie i ruszenie pospolite 400, 401; Uniwersał poborowy 391;
z r. 1620: Deputaci 423; Dyscyplina militaris 425; O tych co z obozu wychodzą 424; O żołnierzu 424, 425; Okazowanie 424; Pobory w województwach uchw. i poborcy do wybierania ich naznaczeni 426; Pretia rerum 425; Starostowie ukrainni 425; Warunek poborów 425; zob. aprobować, Kazimierz, Kraków.
kontempt 191.
kontrakt 362, 378; nie dotrzymać 247; o Makowice 257, 281; szafarza z poborcami 427; ze skarbem 365, 366.
kontrowersje 185, 216, 227, 240, 254, 287, 294, 297.
kontrybucje 83, 392, 393; autoritate privata 288.
konwent zob. klasztor.
konwokacja (convocatio) 32, 34, 118, 332; senatorów w Włocławku 77; zob. sejm, Warszawa.
kopia (copia) 1, 12, 20, 28, 99, 139, 149, 151, 156, 158, 162, 168, 175, 181, 183, 194, 209, 225, 231, 232, 249, 250, 252, 260, 266, 272, 274, 282, 286, 288, 289, 297, 300, 302, 304, 308, 315, 316, 322, 324, 330, 331, 342, 348, 356, 371, 375, 390, 408, 409, 412, 414—416, 420, 429, 430, 433, 435—437.
kopieniak 113.
kopijnik 427.
korce: jednakie 8, 188; pena i forum o 382.
korona król. 63, 191, 291, 300, 301; zw. szwecka 186.
Korona (Korona polska) 2, 3, 6, 9, 10, 15, 19, 20, 24, 30, 33, 36, 37, 49, 52, 53, 56, 63, 65—68, 78, 82, 84, 85, 87, 92, 100, 102—104, 118, 121, 136, 142, 144, 145, 148, 151, 158, 160, 166, 169, 175, 177, 183, 185, 188, 193, 195, 200, 208—211, 214—216, 224, 228, 234, 235, 238, 247, 254, 255, 267, 276—278, 285, 286, 300, 301, 305—307, 326, 340—343, 345, 356, 359, 375, 376, 378, 379, 383, 390, 391, 396, 409—411, 414, 416, 417, 419, 421, 428, 433; i państwa jej 333, 338; wszystka (wsza) 43, 54, 245, 357, 423; zob. Inflanty, Wołyń.
koronacja (coronatio) 19, 35, 40, 53, 62, 72, 79, 101, 117, 126, 147, 157, 175, 189, 220, 230, 233, 291, 292, 347; libera 66; Macieja węg. 331.
koronować królewicza 290, 300.
kościół 2; w Proszowicach 23, 106—109, 110, 112, 151, 161, 198, 239, 349, 371, 430, 433; zob. Hebdów, Kleparz, Kraków.
kozaki 232, 234; zob. konstytucja.
kradzież (kradziestwa) 262 zob. pieniądze.
krajczy kor. zob. indeks osób.
kraje postronne zob. królestwa.
kramy 335.
kredens 145, 314.
kredyt R. P. 189.
kredyty 380.
kredytorowie 380.
kreski: na sejmiku 239, 369, 370, 373; terminować 434;
świeckiego na iudicium compositum 254.
krewni 280.
krewność 17.
król (rex, pan) 26, 58, 136, 150;
absentia (odjazd, mieszkanie z nami) 39, 183, 226, 254, 276, 283, 292, 294, 339, 342, 345, 428, 430, 435, 436;
custodia corporis (kustodja) 247, 256, 277;
dekrety 277;
goniec 261;
justyfikacja 289;
listy 78, 84, 85, 106, 163, 164, 271, 281, 286, 293, 316, 328;
małżeństwo 143, 192, 267, 270, 291;
nomen infamiam pati videretur 410;
obowiązki (officium, powinności) 86, 88, 267, 268, 273, 286, 301, 410;
posłuszeństwo (oboedientia) 19, 326;
wypowiedzieć 154, 316, 317, 319, 320, 324, 325;
potrzeb 3 części Litwa ma odprawiać 193;
pozwolenie 279, 380, 389, 423;
pozycja prawna 306, 410;
przysięga 35, 43, 78, 148, 154, 169, 181, 285, 317;
respons 76—80, 84—87, 91, 156, 287, 297, 298, 304, 308, 309, 312, 325, 416—418, 421;
sądzić privatim nie może 306;
szafunek poboru przez 201;
wodzem 392;
z radą sądzi 46, 104;
z rady i hetmany postanowić ma 75;

zarzuty przeciw 267, 270, 272, 273, 283, 284, 286, 300;
zwierzchność 284, 289, 290;
zob. aprobować, asekuracja, autoritas, dobra, poddani, poseł, prowenty, Batory, Henryk Walezy, Jan III szwecki, Karol IX, Kazimierz Wielki, Kazimierz Jagiellończyk, Ludwik węg., Maciej czeski i węg., Maksymiljan, Rudolf II węg., Szwecja, Węgry, Władysław IV, Władysław Jagiełło, Zygmunt I., Zygmunt August.
królewicz zob. Władysław IV.
królewna zob. Anna.
królestwa postronne (kraje, państwa) 49, 72, 84, 236; zob. Neapolitańskie.
królowa zob. Anna, Konstancja.
królowe polskie 66.
królowie polscy 137, 142, 205, 254, 345, 348; przysięgi 103, 383.
krzywda 30, 38, 39, 41, 43, 67, 79, 109, 130, 137, 163, 177, 224, 234, 334, 371, 384, 410, 411, 413—415, 418, 419, 431; dochodzenie 17, 37, 40; potoczne 187; prywatnych 265.
kruszce na gruncie szlach. 347.
kryminały 188; sądzenie na sejmie 245, 335; zob. causae criminales.
ksiądz 110, 396.
książę 20; kurlandzki zob. Fryderyk, Kettler G.; słucki zob. Jerzy; pruskie 83, zob. Prusy; zob. Korecki, Ostrogscy, Siewierz.
ksieni 384.
księgi: grodzkie: bieckie 299; chęcińskie 196; krakowskie 298; stężyckie 284; zob. Kraków, urząd;
sądowe 47—48;
skarbowe 429;
wieczne 378;
ziemskie 383 zob. Kraków, Proszowice, urząd.
księstwo: pod opieką margrabi 265; zob. Oświęcim, Prusy, Zator.
księżna zob. Rożańska.
kuchenne pieniądze 407, 425.
kuchnia 117.
kule 4, 90, 117.
kupa 21, 22, 37, 64, 85, 87, 106, 114, 130, 134, 163, 181, 239, 272, 273, 303, 312, 318, 340, 352, 358, 359, 392, 410, 411, 413, 416, 417, 419, 420, 424.
kupcy (przekupnie, kupieccy ludzie, mercatores) 6, 82, 201, 235, 245, 323, 336, 344, 368; chrześcijanie 394; koronni 236; którzy nobilitację otrzymali 227; obcy 364; podatki na 344; śląscy 361; żeglujący 262; żydowscy 394 zob. Kraków, Włosi.
kupiectwo 335, 398.
kupia zob. towary.
kupowanie, kupno 189, 235, 245, 247, 323, 336, 394; majętności 36, 227; przez Węgrów w Polsce 236.
kur 106.
kuratela (e, curatella) 284, 285; vacantium 292; z kancelarji wydane 361; zob. Prusy.
kuratorie obcych nie krewnych 280.
kuratorzy (curatores) 361.
kurfirst 293.
kustosz (custos) 435; zob. Brudzyński.
kuźnia, kuźnik zob. Bilanowska; córka zob. Marczyszowa; żona zob. Marusza.
kwarta (czwarta część, ćwierć) 65, 67, 68, 75, 80, 81, 90, 101, 171, 212, 213, 226, 256, 270, 274, 334, 350, 359, 367, 377, 379, 382, 406, 407, 417; darowanie (odpuszczenie) 142, 259; dwoja, dwie 208, 211, 244; koronna 345; liczba z 102, 122, 244, 377, 392; pieniądze z (kwarciane) 261, 262, 277; pruska 376 zob. Prusy; publiczna 367; przyczynienie 142, 264; retenta 377; szafunek 294; z dóbr R. P. zastawnych 210; z starostw sądowych 144; zatrzymana 83, 229; zob. konstytucja, reszty, Litwa, Podlasie, Rawa, Ukraina, Wołyń.
kwarteczka wina 331.
kwerella 107; zob. skarga.
kwinta dochodu dzierżawcy 210.
kwitować 190.
kwity 10, 118; braci 387; króla i posłów 83; R. P. 392; poborcy 344; poborowe 22, 90, 91, 201, 386; podskarbiego 362, 379; podymnego 71; pogłównego 74; przyjąć 67; pułkownika 407, 427; ręczne 427, 428; rotmistrzów 90, 367; skarbowe 344; szafarza 176, 351, 366, 427; szosowe 394; żupnikowi 380.

Lapsy 40.
laski podniesione 32.
lasy: królewskich spustoszenie 79; towary leśne 83.
laudum: commune Reipublicae 47;
privatum 388, 389;
publicum 129; totius nobilitatis terrae Crac. 250, 251;
zob. uchwała.
legaci 186.
legacja: króla na sejmiki 86, 180, 199, 225, 350, 354, 365, 374, 390, 422, 423; obce 103; zob. poselstwo.
lenno (feudum) 284, 285, 333; haeres 245; prawu pospolitemu przeciwne 142; zob. Brandenburgja.
lex zob. prawo.
leże żołnierskie 4, 265, 307, 321; ludu cesarza 188; w dobrach król. 163; w miastach król. 255; zimowe 213; zob. wojsko, żołnierze.
leżenie ksiąg (aktów, repositio actorum) 133, 173; pierwsze albo roki pierwsze 97; ziemskich leżenie 46, 118, 170.
libertacja 385, 408.
libertas (wolność) 63; ab omnibus onerибus civilibus 363; fundamenta 307;

nostras 230; ordinis nostri 344; publica 358; zob. wolność.
lichwa 351.
liczby czynienie, słuchanie: instygatora kor. 425; zob. dzierżawcy, kwarta, miasto, pobór, poborca, podskarbi, posłowie, senatorowie, szafarz.
liga z pany chrześcijańskiemi 204, 208—212.
list 11, 32—35, 82; arcybiskupa 121; biskupa 28; cesarza 32; do cesarza 24, 25, 29, 30; do ziem cudzych 315; do hetmana kor. 136; od Turka 165; otworzysty sędziów sądu w czasie bezkr. 127; otworzysty, starosty 18, 38; patenty 14—15; prywatne z kanc. król. 350; przepowiedne 350, 406, 424; sejmikowe 181, 334; sejmiku do króla 169—170; sejmowe 66, 133, 136, 395; senatorów 25, 136; starosty 28; szlachty 13, 308—309; urzędników sądowych 6; urzędu starościńskiego 39; wojewody 25, 36, 115, 125, 127, 130, 328—330; wypowiedny przymierza 165; Zamojskiego 162—168; zjazdu na roki 149—153; zob. król, litterae, poczta, uniwersał.
litterae: cautionis fideiussoriae 3; confoederationis 17, 19, 37; conventionales 94, 95; conventus particularis 131; deliberatoriae 312, 314; fidei 69; indicentes conventum 15; significatoriales 90; zob. list, uniwersał.
ludzie (homines): do budowania 8, 10; innego narodu 245; którzy panom swym uciekają 67; luźni (licentiosi) 6, 8, 358, 361, 424; nieosiadli 369; osiadli 369; przyjmować 7; stanów innych 15; stanu rycerskiego 24, 130; stanu szlacheckiego 100, 203, 381, 397; swawolni 247, 265; zob. szlacheccy.
lustracja (lustratio) 378, 379, 394; dóbr: królewskich 228, 255; dóbr R. P. 210, 211; i egzempcja bonorum quingentorum millium 233; illegitima et insufficiens 379; miast spiskich 280; olbory olkuskiej 382; ordinis equestri zob. okazowanie; zob. Litwa.
lustratorowie 280, 379, 385, 394; zob. dekret.
luxus militaris 424.

Łan 82, 89, 171, 201, 244, 268, 386.
łanowe 349, 366 zob. pobór.
łaszty 10, 83.
łąki 384.
łokcie jednakie 188.
łotrostwo 9.
łowczy zob. Bełz, krakowski, lubelski, Sandomierz.
łożny król. zob. Dzikowski, Kobielicki J., Kobielski D., Napiórkowski Stef., indeks osób.
łup 223
łupiestwo 2, 234

Magistratus zob. miasto, miejski.
maiores zob. przodkowie.
majętności 18, 36, 117, 211, 227, 268; duchownych 92; zniszczenie 318; dziedziczna 140, 277; królewskich zniszczenie 318; najazd (wjeżdżanie w) 126, 130, 265; odejmowanie 130, 230 zob. nemini; ojczysta 338; osądzonego 39; przyjętych do klasztoru 396; rewizja 347; szlacheckie 55, 294, 302, 306, 396, 410; poszkodowanie 376; własne poborom nie podlegają 201; zniszczenie 318; utrata 190, 248; ziemska 303; sprzedawać umyślnie 351; zob. Bolesław, Kochanowska, Wyków, dobra, mienie, pożar.
male obtenta 58.
małoletni (minorennes) 404; statut o 147; zob. dzieci.
małżeństwo 382; wiary dotrzymanie 222; zob. król.
mandat(y) 345; królewski 59, 71, 80, 89, 94, 98, 136, 143, 161, 180, 190, 191, 194, 199, 202—204, 207, 225, 232, 238, 240, 252, 284, 285, 328, 339, 350, 366, 395, 411, 417, 422; niezwyczajne kasować 67; wolny od 377; zob. list, litterae, publikacja, uniwersał, Kraków.
manifestatio 179, 363; et protestatio 369; solennis 360.
margrabia zob. Brandenburgja, Gasztołd.
marszałek: 248; koła: poselskiego zob. Świętosławski J.; rycerskiego 323; zob. Lubomirski Seb. II, Lubomirski St., Łukowski A., Palczowski P., Płaza J., Przyłęcki H., Stadnicki A.; koronni i litewscy; porządek między 277; na okazowaniu 424; nadworny kor. 107, 278; zob. Zborowski A.; poselski 351, 360, 423, 425; zob. Ryszkowski St.; sejmiku 239, 240, 400; zob. Chełmski M. II, Dłuski M., Janowski St., Jordan St. I, Karniński St., Kazimierski Mik., Kempski K., Lubomirski St., Morski St., Stadnicki A., Strzała P., Szafraniec St., Zebrzydowski M.; generalnego zob. Karniński St.; sejmu zob. Szczawiński J.; wielki kor. 278; zob. Firlej J., Myszkowski Z. II, Opaliński A.; zjazdu zob. Cikowski St., Oleśnicki P.; zob. Litwa.
mąż 231, 241.
membrana zob. gród.
mennica zob. moneta.
mensa regalis zob. stół królewski.
merces zob. towary 118.
metryka kor. 69, 292.

mężobójcy bannitów 229.
mężobójczyni 225.
mężobójstwo zob. 246, 332; zob. konstytucja.
miary 72, 78; jednakie 188; pena i forum o 382.
miasto, miasteczko (civitas, oppidum) 8, 10, 82, 119, 123, 146, 203, 235, 253, 350, 361, 364, 394, 426;
domy w 7;
duchowne 188, 255; klasztorne 384;
główne 6, 344;
gwałt w 19, 39;
komisarze dla 36, 189, 190;
koronne 346, 382, 385; fortki prywatne 280;
królewskie 104, 127, 153, 157, 188, 255;
liczby czynienie 189, 229, 361;
nadmorskie (portowe) 346; prowenta 344; przywilejów niecałość 348;
nowe 201;
pograniczne 82, 237, 323, 389;
prowenty (dochody) 36, 189, 229, 344;
spalenie 133, 362;
spiskich wykupienie 331;
spustoszone 74, 79, 133;
szlacheckie 82, 188, 255;
szlachta w 351;
towarne 397;
ukrainne 391;
uprzywilejowane w Prusach 103;
węgierskie główne 323;
województwa krak. 16;
zapowietrzenie 337;
zob. dobra ziemskie, szos, Babimost, Bełz, Będzin, Biecz, Bielsko, Bochnia, Bracław, Brzesko, Brzeżany, Busk, Byczyna, Bydgoszcz, Chęciny, Chełmno, Czchów, Dobrzyce, Drohiczyn, Dukla, Dybów, Elbląg, Gdańsk, Gdów, Gniezno, Grodno, Grudziądz, Grybów, Halicz, Hrubieszów, Janowiec, Janów, Jaśliska, Jędrzejów, Kalisz, Kamieniec Podolski, Kazimierz, Kęty, Kiezmark, Kijów, Kleparz, Knyszyn, Kodeń, Koło, Koprzywnica, Korczyn, Koszyce, Kraków, Krasnystaw, Krzepice, Książ, Lelów, Lublin, Lwów, Łęczyca, Łomża, Łuck, Malborg, Miechów, Mielnik, Myślenice, Niepołomice, Olkusz, Opatów, Osiek, Oświęcim, Pacanów, Parczów, Pilica, Piltyń, Pilzno, Pińczów, Pińsk, Piotrków, Płock, Podhajce, Polaniec, Poznań, Praga, Proszowice, Przemyśl, Prusy, Radom, Ratysbona, Rawa, Rewel, Rohatyn, Ryga, Rzym, Sambor, Sandomierz, Sanok, Sącz Nowy, Sącz Stary, Sieradz, Siewierz, Skalmierz, Słomniki, Smoleńsk, Sokal, Spisz, Stężyca, Stryj, Śniatyń, Śrem, Tarczyn, Tarnów, Toruń, Troki, Tykocin, Ukraina, Uniejów, Uście, Warka, Warszawa, Wiedeń, Wieliczka, Wieluń, Wilno, Wizna, Wiślica, Wiśnia, Witebsk, Włocławek, Wołkowysk, Zamość, Zator, Zawichost, Żabno, Żarnów, Żmigród, Żydaczów, Żywiec.
miecznik: koronny zob. Branicki St., Zebrzydowski J.; krakowski zob. Zborowski A.
miejsce: zasiadania in publico 395; zwyczajne wybierania składnego 180; zob. elekcja.
miejski (civilis): munitio 251; populus 394; porządek 7—8; zob. Kraków; prawa i przywileje zob. Kraków, Toruń; rada (senatus) 36, 54, 394; urząd (magistratus) 54, 82, 127, 179, 188, 202, 203, 288, 394; urzędnicy 188, 346; zob. rajcy.
mienie (imienie) 18; bannity 59; szlacheckie 92; kupowanie 36; wybicie z 17, 38; zob. dobra, majętność.
mierzeja zob. Gdańsk.
mieszczanie (cives) 19, 39, 175, 187, 193, 211, 394; dobra ziemskie 104, 227, 346; dzieci, synowie, żony 8; nobilitowani świeżo 227; pro hac vice nie mają zwolnień od poborów 89; sprawa z poddanym szlachcica 217; sprawa z szlachcicem 217, 280; uspokojenie 332; zob. Biecz, Bochnia, Dukla, Gdańsk, Kazimierz, Kleparz, Kraków, Książ, Lelów, Pilzno, Podgórze, Proszowice, Przytyk, Sącz Nowy, Sącz Stary, Skalmierz, Szulc B., Toruń, Wieliczka.
miles 256.
minca, minica zob. moneta.
ministerialis generalis 284.
minorennes zob. małoletni.
minuta 47; procesu 241.
mistrz krzyżacki zob. Maksymiljan.
młódź 396.
młynik zob. Duleto.
mnisi 10.
mniszki 8—10
mobilia Anny Jag. 227.
moneta (mennica, minca, minica, mynica) 4; bicie, kowanie 71, 78, 83, 103, 145, 253; cudzoziemska (obca) 78, 186, 215, 254; fałszywa 235, 398; srebrna, złota 36; statuta o 186; waga 145, 425; zła 253; zła aby była wywołana 145, 186, 215, 227; zob. Litwa, Olkusz.
mord (y, morderstwa) 43, 50, 66, 124, 186; domowy 39.
mordercy 222.
more: bellico 114, 124, 131, 194; maiorum 409, 410; zob. obyczaj, zwyczaj.
morowe powietrze (powietrze) 16, 243, 281, 350; zob. bydło, miasta.
morze (mare) 262, 306, 307; najazdy od 294; zob. dominium, miasta nadmorskie.
most: budowanie 246, 385; rewizorowie 258.
mostowe: znieść 145; żabińskie 247; zob. cło.
motio zob. apelacja.
mowa (oracia) 99, 106—109, 136, 139, 197, 266—272, 294, 311, 436—437; zob. votum.
mrozy 243.

munimenta do sprawy sądowej 46.
mury: Kamieńca 164; w Krzepicach naprawa 397; zob. Kazimierz, Kraków, Sącz Nowy.
mynica zob. moneta.
myto 144, 193, 383—385; na wodzie na Podlasiu od soli 72; nowe w żupach ruskich 72; zob. cło, Grybów.

Nadania zob. Inflanty.
nagana, naganienie zob. szlachectwo.
nagroda 134, 190, 218, 230, 244, 257, 258, 280, 281, 323, 346, 347, 363, 377; do ksiąg sejmowych wpisanie jako 343; sukcesji 218.
najazd (najście, invasia) 2, 9, 66, 130, 245, 253, 358, 360, 381;
domowy (na dom) 17, 38, 50, 104, 127, 154; nocny 107;
na: grunty 38; kamienicę 230; Porębskiego 108; ziemię wołoską 359;
nieprzyjaciela 286; zob. morze; zob. majętność, Węgry.
najem (najmy) 381; kozaków 358.
najemnicy zob. cudzoziemcy.
nałożnice 216.
namiestnicy 328.
namowa albo kaptur 115.
napad zob. Tatarzy, Wołyń.
naród 196; cny 317; litewski 185, 245; moskiewski gruby i niewierny 326; nasz(e) 191, 375; obcy 117, inny 245; oboje 102, 103, 418; polski 84, 96, 100—102, 117, 185, 186, 226, 231, 245, 255, 317, 340; postronne 100; stateczność 290; wolny 307, 317; zacny 296.
nawigacja wolna 364.
nawsie spolne 105.
neminem captivabimus nisi iure victum 220, 223, 306.
nemini bona adimemus 306.
niebezpieczeństwo zob. Tatarzy, Turcja, Węgry.
nieobecność zob. absentia.
nieosiadłość zarzucać 239.
nieosiadły 240.
niepozwalamy 138, 174, 202, 284, 285, 351, 353, 369, 425; na sejmie 400, 424.
nierząd 110, 112, 224, 267—269, 434; domowy 253.
niewola pogańska zob. jeńcy.
nobilis zob. szlachcic, szlachta.
nobilitas zob. szlachectwo, szlachta.
nobilitacja, nobilitować 66, 111, 227, 234, 256, 338.
norbertanie zob. Hebdów, Krzyżanowski, Sącz Nowy.
norbertanki zob. Imbramowice.
notarius zob. pisarz.
nowoprzychodzień 370.
nuntii zob. posłowie.

Obelżenie 398.
oblata 1, 3, 7, 8, 12, 15, 17, 19, 20, 36, 42, 48, 51, 52, 55, 73, 76, 86, 93—96, 98, 114, 123—125, 130, 131, 133, 135, 136, 159, 170, 178—180, 199, 202, 204—206, 208, 219, 225, 231, 238, 240, 242, 252, 260, 282, 286, 297, 300, 314, 316, 323, 327, 340, 349, 351—356, 365, 368, 371, 372, 374, 386, 390, 398—401, 405, 408, 422, 423, 426.
oblężenie (obsidio) 361 zob. Rewel.
oboedientia zob. posłuszeństwo.
obóz 76, 226, 337, 387, 392, 424.
obraza majestatu 156 zob. crimen.
obrona (defensio) 34, 36, 53, 58, 68, 80, 83, 84, 138, 200, 204, 208, 212, 216, 261, 264, 268, 270, 281, 287, 289, 294, 296, 302, 306, 337, 345, 376, 389, 392, 393, 399, 427, 432; gruntowna 272, 357, 375, 391; król proponuje 283; którą bez sejmu dosięgnąć można 263, 272, 275; ordinaria 271; pograniczna 4, zob. granice; potoczna 75, 210, 211, 268, 272, 292; turecka (przed Turkami) 140, 431; wedle praw starych 210; województwa 375; zamkowa 117; ziem (krajów) ruskich 75, 81, 90; zob. konstytucja.
obsidio zob. oblężenie.
obsyłanie: braterskie 160; listami 386.
obwieszczenie, obwieścić 70, 115, 116, 118, 285, 365; króla 69, 73, 353; listowne staroście 39, 59; szlachtę 18, 38, 219; wojewody 57, 59, 116, 127, 341.
obwiniony (inculpatus) 18, 19, 38, 224, 278.
obwołać 1, 8, 10, 16; konfederację po grodach 40; na miejscach publicznych 288; pro hoste patriae 61; sejmiki 251; targi 61; zob. publikować.
obyczaj zob. zwyczaj.
obywatele (cives) 334.
boni in Republica 156; grodu stężyckiego 118;
koronni (Korony) 6, 9, 43, 65, 78, 187, 237, 254, 275, 286, 361, 416; i państw do niej należących 283; szlacheccy 247;
krakowscy 172;
księstw: oświęcimskiego i zatorskiego 87, 328, 360, 380; siewierskiego 187;
patriae nostrae 62;
podgórzanie 132;
powiatu: 58, 298, 388, 400;
starostwa spiskiego 101;
W.Ks. Litewskiego 255, 294;
województwa 363;
kijowskiego, bracławskiego i wołyńskiego 255;
krakowskiego 15, 22, 23, 87, 91, 115, 121, 124, 130, 172, 175, 179, 194, 203, 226, 232, 302, 304, 313, 340, 351—335, 368, 384, 400, 402, 413, 418, 419; którzy dobra trzymają 341; stanu rycerskiego 202;
lubelskiego 115;
małopolskich 76;
sandomierskiego 22, 23, 87, 91, 115;
wszystkich 85, 87;
zob. Wołochy.

occupatio violenta 242.
ochmistrz dworu królewny 41.
oczyszczenie prawem ignorancji 127.
odprawa posłów do króla na sejmiku 158.
odprawy nasze na nowe lato 352.
officialis zob. urzędnik.
officium zob. urząd.
oficjał 18; dystryktu 38.
ogień zob. pożar.
ojciec 242, 338, 384, 404, 428.
okaleczenie 363.
okazowanie (lustratio ordinis equestris, ostentatio bellica) 40, 42, 125—129, 138, 193, 205—207, 210, 334, 351, 403, 404;
generalne 234; forum o 378;
po województwach wszystkich 101, 123, 215, 226, 277;
rządne 238;
w powiatach 208;
zob. apelacja, kara, konstytucja, marszałek, Kazimierz, Korczyn, Kraków, Proszowice, Prusy.
okna solne 79; zob. sól.
olbora zob. Olkusz.
ołów 67, 367, 381, 426, 427.
ołtarz 106, 109, 110.
opactwa 247; prawa 139; przy biskupstwach 279; zob. konstytucja.
opat 8, 10, 247; elekcja 227; norberańtski zob. Jordan J. ks.; przysięga 279; zob. Szczyrzyc.
opatrzenie: granic zob. Śląsk; Morskiego 366; w Inflantach 234; zamku zob. Sącz Nowy; zasłużonym narodu polskiego 255; zob. Krosno.
opieka 235; nad dziećmi szlacheckiemi 187; pozwolona margrabi brandenb. 264, 334 zob. kuratela.
oprawa królowej 66, 186, 192, 291, 331, 333.
oprawa zamków 209.
oracia zob. mowa.
oratores zob. posłowie.
ordo zob. porządek, stan.
ordynacja: dla Inflant 185, 226;
króla: Henryka 141, 144, 177; Stefana 193;
ojcowskie około opieki dziatek 187;
wojewody 387;
z dóbr (majętności) 247, 256, 257, 279, 382, 397.
organy 106.
orphanae 360.
osądzony 19, 39.
osiadłość 195, 201, 370; w województwie naszem 41.
osobności od braciej 373.
ostentatio bellica zob. okazowanie.
owies 8, 67.

Pacta (pakta): conventa (konwentowe) 66, 101, 141, 145, 189, 192, 211, 214, 227, 234, 256, 277, 291; i foedera z postronnymi nieprzyjaciółmi 122; zob. imperium, przymierza.
pamiętne 216.
panowie: dziedziczny 383; dziedzinni wsi szlach. 90; rady, zob. senatorowie; zob. król, Litwa, Wołyń.
państwo: J. K. M. 100, 101, 411, 421;
koronne (do Korony należące, R. P.) 16, 97, 133, 166, 261, 262, 337, 410, 416, 423; i W. Ks. Litewskiego 140;
krakowskie zob. kasztelanja;
postronne zob. królestwa.
papież zob. autoritas, Klemens VIII, Paweł V.
paritas sexiuralis 139.
pasquillus 408.
paszport 6.
patrator 19.
peculiariter ratodawali 344.
pensja 230.
peremptorie 71, 91, 126, 127, 187, 336, 396; zob. terminus.
pergamin 435.
persona: ecclesiastica 358; submissa 253; substituta 116.
pertraktacje pokojowe zob. Moskwa.
petita 217—218, 237, 247—249, 257—259, 272, 281—282, 337—338, 362—364, 383—385, 397.
petitio actoris 378.
piechota 4, 134, 198, 208, 311, 334, 341, 358, 427, 428; królewska 292; smoleńska 367; zob. wojsko, żołnierze.
piecowi zob. sól.
pieczęć (sigillum):
deputatów 51, 64, 91;
komornika graniczn. 178;
koronna 141, 192, 228, 239, 357;
mniejsza (mniejszej kancelarji) 86, 286, 351;
marszałka: sejmiku 64, 242, 398; zjazdu 76;
officii capitanealis 219;
pokojowa trzecia 147;
polska 435;
litewska 435;
senatorów 5, 8, 19, 20, 37, 42, 55, 199;
prałatów 8;
surrogatora 48;
szlachty (rycerstwa) 3, 8, 19, 20, 37, 42, 55, 93, 95, 96, 98, 107, 108, 119, 123, 125, 129, 131, 132, 135, 159, 181, 182, 199, 204, 206, 207, 219, 220, 340, 348, 349, 367, 400, 401, 406, 408, 433;
wojewody 1, 36, 121, 123;
ziemstwa krak. 47.
pieczętarze 28; koronne 358; zob. kanclerz.
pieniądze 7, 9, 10, 13, 42, 54, 63, 67, 83, 89, 90, 117, 176, 177, 319, 341, 344, 345, 363, 407, 425;
brak w skarbie i rugi około 34;
cesarskie 61, 62;

na długach albo w płacie 201;
na raty 396;
nabyć (dostać) 41, 393; na klejnoty 211; na majętność 117;
po Zygm. Auguście zob. Knyszyn;
poborowe 75, 90, 134, 164, 190, 349, 351, 365, 366, 427, 428; dwoje 393;
podwodne 79;
pokradzione 28, 33;
poselskie 137;
przebrane 236;
Zamojskiego 163;
zasłużone 171, 202;
zob. kwarta.
piraci 331.
pisarstwo zob. Przemyśl.
pisarz (notarius): grodzki zob. Biecz, krakowski, Sącz Nowy;
każdy 216;
poborów zob. Kraków;
polny 244; kwarcianego liczba i przysięga 376; zob. indeks osob;
sądu w czasie bezkrólewia 123;
skarbowy 343;
trybunału 216 zob. Łączyński;
ziemski 47, 48, 429; przysięga 133; urząd złożyć 399; zob. krakowski, Przemyśl, Sieradz, Stężyca, Zator.
piwo 82, 90, 92; zob. czopowe.
piwowarzy zob. Kiełbasa, Kraków.
plebei 66, 104, 211, 233, 236, 245, 253, 254, 256, 276, 279, 335, 346; nobilem inculpare non potest 145; zob. glejt, konstytucja.
plenipotencie 382.
plondrowanie 340.
pluralitas votorum 372, 373, 434.
płaca (płata) 8, 75, 201.
płótno surowe 236.
pobicie kijem 383.
pobór (contributio publica) 22, 24, 26—29, 42, 65, 73—75, 81, 90—92, 96, 97, 105, 117, 134, 143, 155, 174, 176, 178, 191, 199, 200—203, 210, 248, 254, 286, 295, 297, 325, 327, 337, 341, 346—348, 354, 357, 364, 377, 379, 386—389, 394, 400, 406, 408, 425, 435, 436;
accidentia 344, 386;
arenda 176, 257;
conditionaliter 192;
czopowy zob. czopowe;
cztery (4-ty) 391, 392, 427;
czwartego grosza zob. cło;
dwa (dwoi, 2-gi) 144, 155, 344, 357, 365—368, 375, 400;
fordański 234;
interregni 177;
liczba 104, 122, 244, 351, 377, 392;
łanowy (z łanu) 82, 89, 171, 244, 344, 355, 365, 399; drugi 406; osiem 426; zob. łanowe;
miejski 173;
naganiać 197;
nakazowanie 317;
piąci (pięć) 351, 354;
pogłówny zob. pogłówne;
powszechny (od wszech stanów) 30, 64;
retenty 138, 144, 173, 174, 176, 177, 189, 190, 211, 213, 244, 247, 258, 335, 359; egzekucja 256; litewskie 234; pruskie 226; wielkop. 234 zob. Wielkopolska;
szafunek 83, 119, 226, 233, 294, 335, 365, 366, 391, 393, 406;
szósty 351—354;
śląski 272, 338;
trój (trzy, 3-ci) 311, 344, 391, 393, 406;
wolność od 172, 384;
wszelaki (wszystkie) 189, 349;
zob. pieniądze, reszty, uniwersały, Halicz, Kleparz, Kraków, Litwa, Prusy, Ruś, Spisz, Śląsk, Wołyń.
poborca 74, 75, 82, 89, 90, 97, 104, 141, 199, 200, 233—234, 335, 375, 377, 389, 393, 394, 405, 406, 408, 426;
liczba 42, 83, 122, 138, 190, 351, 407, 425, 427; na okazowaniu 387; na sejmiku 407; przed szafarzem 351, 354, 366, 428;
obranie (elekcja) 295, 327, 348, 357, 365, 368, 385, 391, 399, 400, 406, 407;
przysięga 128, 323, 327, 365, 366, 427;
ziem małopolskich 75;
zob. Branicki P., Chełmski M. H., Chlebowicz A., Dembieński A. S. z Dembian, Dubrawski T., Gniewosz J., Grozowski J., Jakubowski A., Janowski A., Jordan A. H., Kempski St., Książ, Lubomirski St., Mężyk St., Morski St., Palczowski P., Porębski A., Proszowice, Przemyśl, Przyłęcki M. I., Przypkowski J., Sanok, Sarnicki J., Silnicki M., Stadnicki M., Strzała P., Udrzycki M., Wielogłowski K.
poczciwość 19, 109, 127, 306; sądzić 27; sprawy o 72.
poczet 6, 7, 9, 10, 116, 134, 303, 392, 404.
pocztę hamować 6, 9, 10.
podatek 34, 71, 74, 81, 83—85, 88, 89, 91, 96, 165, 174, 191, 197, 199, 268, 275, 284, 298, 306, 321, 323, 337, 344, 348, 349, 351, 355, 357, 358, 361, 363, 366, 377, 381, 388, 389, 393, 400, 408, 427, 428;
nad zwyczaj 75;
piąci złotych od sta 351;
pod pobór podpadające 344;
reszty 425;
szafunek 426; województwa 406;
wolność od 364; prolongacja 259, 282;
zob. Kazimierz.
podczaszy: zob. indeks osób, krakowski, lubelski, koronny, Sanok, Sieradz.
poddani: króla 67, 69, 70, 92, 100, 153, 157, 169, 179, 181, 286—288, 290, 307, 350, 409, 410, 417, 418, 436;

szlachty 71, 83, 84, 89, 210, 217, 241, 242, 342, 384, 397; przysięga 90, 201; wzięcie gwałtem 38; zbiegli 217.
podgórskie kraje 412, 419, 421.
podkanclerstwo 375.
podkanclerzy kor. zob. Baranowski, Wolski P.
podkomorski: prawa i zwyczaje starodawne 105; przysięga 374; sąd 47.
podkomorstwo: koronne 375; krakowskie 395 zob. Kraków.
podkomorzy: zob. krakowski, Kamieniec Podolski, lubelski, Mielnik, Przemyśl, Sieradz; koronny zob. indeks osób.
podpiskowie 370.
podrzęczy zob. krakowski.
podsędek (subiudex) 48; zob. Halicz, Kraków, Młoszewski St., Zator.
podsędkostwo: wakowanie 219; zob. Kraków.
podskarbi 104, 142, 145, 345, 382, 392, 423; koronny 393, 406, 425 zob. Buzeński, Daniłowicz, Dulski, Firlej H., Warszycki St. i indeks osób; liczba 75, 235, 362, 399, 425; nadworny zob. Młodziejowski St. i indeks osób; nająć u... egzakcje 355; pruski 185.
podskarbstwo koronne 184.
podstarości 18, 19, 38, 39, 216, 224; sądowy 41; sędzia ustawiczny spraw naszych w grodzie 370; zob. Biecz, Korczyn, Korzeński, Krakowski, Lubowla, Oświęcim, Sącz Nowy, Zator, Żarnowiecki.
podstoli zob. krakowski, Śreniawa.
podwody 110, 190; retenta 73; w Pilźnie 73, 79; zob. Biecz, Sącz Nowy.
podwojewodzi 188, 255; zob. Kraków.
podymne: dawne 78; niewydane 71.
poganie 77, 81, 390.
pogłówne 153—155, 157, 165; żydowskie 211, 387, 394 zob. Żydzi.
pogoda 26.
pogorzani zob. pożar 259.
pogranicze 80, 116, 131, 211, 397; straże 118; węgierskie 189; zob. granice.
pograniczne państwa 234.
pogrzeb królewski 9.
pojedynki 228 zob. konstytucja.
pojmać (imać, aresztować) 127, 129, 435; w domu własnym 220, 221.
pojmany (a) 39, 45, 107; in recenti crimine 222—224; wedle prawa 224.
pokój 97;
domowy (wnętrzny) 41, 114, 122;
pospolity 49, 54, 185; gwałtownicy 115, 116; i porządek 119;
zob. Moskwa, Tatarzy.
Polacy: na biskupstwo wileńskie 216; na urzędy w Inflantach pół na pół z Litwą 234; urodzonym indigenis województwa, beneficja i dygnitarstwa rozdawane być mają 185.
politica zob. aequalitas.
politycy »subtelni« 330.
pomiar 208.
pomieszania tranquillitatis publicae 416.
pomocnicy gwałtu 129.
popi zob. Ruś.
popis wojska służebnego 4 zob. wojsko.
populus zob. miejski.
porty (portoria): nasze 262; Regni 306; zob. Gdańsk.
porządek (ordo): sądów ultimae instantiae 48; zachowały i prawem pospolitem opisany 224.
posag królowej 186, 192 zob. Litwa.
poselska powinność 170, 173, 204, 423; zob. pieniądze.
poselstwo 13, 311, 345;
do cesarza tureckiego 165;
extra Regnum 267, 270;
do króla: lubelskie 304; obywateli wojew. krak. 304—314; sejmiku proszowskiego 86; województw 350;
króla na sejmik 49, 96, 97, 350;
litewskie do Moskwy 102;
od Dymitra Samozw. 264;
panów naszych 31—32;
rokoszan na sejmik 315—316;
sejmiku do podstarościego 220—222, 224, 225;
sejmiku generalnego do Wielkopolan 98;
zjazdu szlachty krak. do: arcybiskupa gnieźn. 412, 413, 416; biskupa krak. 408, 416; hetmana 415—416; kasztelana krak. 408, 416; króla 408—413, 416;
województwa: sandomierskiego 414—416; wielkopolskich 408, 416.
poseł, posłowie (nuntii, oratores) 22;
Batorego elekta 63;
biskupa na sejmik 387;
brandenburskich książąt 245;
cesarza 11 zob. Dudycz A.;
cudzoziemscy 123, 139, 237;
do: cesarza 62, 66, 334; Moskwy 102, 140, 226; Tatarów 261; Turcji (cesarza tur., Porty) 140, 163, 164, 166, 276, 376, 417 zob. Turcja, Uchański P.;
kurfirsta 293;
lisowczyków 415;
Małopolski do królewny Anny 11;
miejski: na sejm zob. Gutterer K., Szembek St.; na sejmik gener. zob. Kraków;
króla na sejmik (zjazd) 49, 71, 78, 81, 85, 87, 88, 95, 100, 106, 174, 191, 271, 300, 318, 339, 426, 431, 432; zob. Bobola. Dembieński E., Firlej H., Sieneński J., Sułowski St.;
na konwokację 16, 25, 26, 31, 32, 58, 121; zob. Dembieński St., Firlej J., Firlej Mik., Jordan Krz. I., Kazimierski Mik., Malicki A., Moskorzewski H., Niedrwicki A., Oraczowski P., Pac P., Pawłowski K., Piotraszewski J., Porębski A., Sokół W., Strasz L., Strzała P., Taszycki St., Wolski Mik.;

na koronację zob. Dembieński Stan., Przyłęcki M. I., Strzała P., Szafraniec St., Taszycki St.;
na sejm (sejmowi, ziemscy, terrestres) 24, 35, 40, 59, 70, 71, 81, 83, 109, 112, 113, 137, 140, 148, 149, 151–153, 155—158, 160, 169, 172, 173, 177, 182, 195, 196, 206, 209, 210, 216, 229, 233, 234, 236, 250, 273, 283, 284, 292, 297, 298, 300, 319, 323, 330, 332, 333, 337, 357, 359, 380, 400, 405, 423, 431, 432, 435;
baloty 255;
chełmscy 71;
commissis in mieli od braciej 205;
deputowani do słuchania liczby 235, 392;
konwokacyjny zob. na konwokację;
koronacyjny zob. Kowalowski J. Oraczowski P., Taszycki St.
liczba (dawanie sprawy, ratio, relacja) 25, 138, 160, 172, 178, 196, 201 206, 223, 349, 406, 430, 434—435;
litewscy 216;
lubelscy 119;
podolscy 102;
poważanie małe przez króla i senat 101, 146;
ruscy 71;
sandomierscy 215;
z mocą (władzą, facultas, potestas): doskonałą 226; limitata 138; określoną 351; zamierzoną 100; zupełną (plenaria absoluta) 67, 204, 207, 423;
zob. Branicki J., Branicki P., Branicki St. I., Chełmski Marc. I. i II., Chrząstowski C. II., Dembieński A. S., Dembieński Hier., Dembieński K., Firlej H., Firlej P., Gniewosz J., Inwaldzki, Inwalski, Janowski St., Jordan A. I. i II., Jordan Sp. W. I. i II., Jordan St. I., Karniński St., Kazimierski Mik., Kazimierski Stef., Kłoczowski A., Kmita J. I., Kmita M., Koryciański M., Kotkowski M., Kowalowski J., Królewski J., Latoszyński J., Lubomirski Seb. II., Lubomirski St., Łączyński J., Łukowski J., Marchocki P., Męciński A., Morski St., Moskorzowski H., Myszkowski P., Myszkowski Z. II., Niemojewski J., Ocieski J., Oleśnicki J., Oraczowski P., Palczowski P., Pawłowski K., Pękosławski St., Przerembski St., Przyłęcki H., Przyłęcki M. I., Rogoziński G., Rozen A., Secygniewski J., Sikorski S., Silnicki M., Stadnicki An., Stadnicki Ma., Stadnicki Mi., Staszkowski H., Strzała P., Taszycki Sa., Taszycki St., Tęczyński A. II., Wielopolski J. II., Wielopolski St., Witkowski, Zbaraski J., Zbaraski K., Zborowski A., Zebrzydowski J.;
na sejmik generalny 53—55, 113, 239, 274, 282, 286, 378; z mocą zupełną 98; zob. Bylina M., Chrząstowski C. I., Czerski F., Dembieński J., Firlej J., Giebułtowski, Gołuchowski M., Jordan Mik., Karniński St., Kazimierski J., Kmita J. I., Ligęza St., Młoszewski St., Mnichowski J., Morski Joach., Niemsta J., Oraczowski P., Pieniążek, Płaza J., Przyłęcki M. I., Rozen Z., Sienieński J., Staszkowski A., Staszkowski J., Strzała P., Szafraniec St., Taszycki St., Ujejski A., Włodzisławski, Wojnarowski J., Zborowski K., Zebrzydowski An., Zebrzydowski J.;
rycerstwa: litewskiego na konwokację 32; sieradzkiego do sejmiku prosz. 28;
sejmiku: do biskupa krak. zob. Kotkowski Z., Obałkowski J.; do grodów zob. Romer K., Rzeszowski S.; do króla 81, 85, 87, 288, 322, 324—325, 387; zob. Chełmski Marc. I., Chrząstowski M., Cikowski St., Dobek Łowczowski, Jordan Mik., Jordan P., Jordan Sp., Kołek W., Kotkowski M., Łukowski J., Marchocki P., Myszkowski A., Niewiarowski Alb., Płaza J., Popowski J., Porębski J., Przecławski K., Przerembski St., Rej A., Silnicki J., Staszkowski H., Strzała P., Szafraniec A., Wielogłowski K., Wielopolski St., Wieruski St., Witkowski S., Wojnarowski J., Zabawski H., Zebrzydowski Mik.; do podskarbiego zob. Dembieński J. I. i II.; do podstarościego zob. Chełmski M. I.; do senatorów wielkop. i małop. 52, 53, 55; na zjazd lubelski zob. Rozen A., Wielopolski K.;
sejmiku generalnego: do króla 70, 74, 76, 91, 92, 96, 98, zob. Bogusz, Cikowski St., Firlej Mik., Gołuchowski, Ligęza St., Maciejowski B., Mielecki H., Narajowski B., Przerembski St., Sieneński J., Szafraniec A., Tarło J., Taszycki St., Tęczyński A., Zaklika M.; do Wielkopolan zob. Płaza J., Żeleński B.;
rokoszan do króla 309, 317;
senatorów: do legata papiesk. zob. Dłuski M., Młoszewski J. I.; litewskich na konwokację 32; niektórych na sejmik 386;
sejmu elekcyjnego do króla 43;
w sprawie zamku Lubowli 334;
wielkiego księcia zob. Moskwa;
z prywatnego zjazdu do innego województwa 149;
ziem ruskich, wołyńskich, podolskich na zjazd w Połańcu 13;
zjazdu szlachty na rokach: do arcybiskupa gnieźn. zob. Kotkowski Z., Rej M.; do króla 308, 309, 311; zob. Gnojeński, Gruszczyński, Janowski St., Jordan J., Kazimierski Stef., Korzeński P., Krępski K., Miękiski, Misiowski A., Młoszewski Mik., Pękosławski, Przypkowski J.; do Sandomierzan 309, 312; do wo-

jewody krak. zob. Czerny P., Kazimierski W., Korzeński, Korzeński P.; zob. kara, konsens, protekcja, Szwecja.
posesja (possessio) 396, 397; in p. dziesięcin 378; odjąć 126; podać w... 180; wziąć w... 385.
posesores 247; dóbr królewskich 393; dóbr R. P. 210, 279; majętności szlach. 396; moderni starostw i dzierżaw 144, 256, 359; novus wakansu 346; probostwa 227; zamków niesądowych 192.
posłaniec 13; kanclerza 60; kapituły 30; króla 69, 319, 327, 418; lisowczyków 417; piwowarów i karczmarzy krak. 172; zob. Zadorski Stan.
posłuszeństwo zob. król.
pospolite potrzeby 182.
pospolite ruszenie 39, 41, 42, 60, 65, 74, 80, 92, 124, 130, 134, 138, 140, 147, 150, 153, 171, 175, 197, 210, 211, 234, 238, 255, 275, 324, 387, 389, 391, 400, 431, 435, 436, zob. powstać ku skazie, ruszenie, ruszyć się.
pospolity człek 154, 172.
pospólstwo zob. Kraków.
postanowienie: łęczyckie 208; zob. sejm, sejmik.
postępek zob. elekcja, proces.
postulata 147, 148, 229—231, 271, 273, 347—349, 418; akademji krak. 190; Batorych 189; mieszczan 143, 147. zob. Kazimierz.
potestas (moc, władza, facultas): absoluta 210; extraordinaria 306; generalis 423; zob. posłowie.
potomstwo, potomkowie 109, 119, 249, 362, 366.
potrzeba gdańska 80, zob. wojna inflancka.
potwarz 33, 127, 185 zob. calumniatores.
powiat (districtus) 12, 18, 27, 38—40, 48, 53, 58, 59, 66, 127, 164, 208, 234, 238, 246, 253, 255, 295, 311, 312, 314, 336, 350, 355, 360, 389; litewskie i ukrainne 287; obieranie posłów z 396; podgórskie 407; własny (proprius) 187, 279, 303, 383, 394; wszech sejmiki 286; zob. rotmistrz, żołnierz, Biecz, Chęciny, Drohiczyn, Kraków, Książ, Lelów, Mielnik, Opoczyński, Oświęcim, Pilzno, Podlasie, Proszowice, Przemyśl, Radom, Sandomierz, Sącz Nowy, Stężyca, Wiślica, Zator.
powietrze zob. morowe.
powinowactwo (powinność, powinni) 3, 17, 223, 224, 396, zob. krewni, krewność.
pozew (citatio, cytacja, pozwać) 47, 109, 198, 224, 246, 344, 384; aby po polsku pisane były 185; criminaliter 105; crudis 394; cztery tygodnie przed terminem 235; delatora 42; do grodu 38, 39, 126; do ziemstwa 126, 382; instygatora 72, 380, 383; kładzenie 38, 235, 383, 396, 398; na sąd sejmowy 104, 383; na trybunał 216, 366, 376; nadworne 100; niesłusznie 90, 345; pod membraną grodzką lub ziemską 126; potwarcze (calumniosae) 135, 236, 256, 279; sądu marszałkowskiego 278; terminus primus 278; za dworem (zadworne, post curiam) 257, 279; za dworem kasować 67; za dworem subcamerarii 105; zob. sąd.
pozwany (citatus) 38, 46, 90, 127, 145, 190, 202, 280, 323, 424; calumniose 338; forum proprium 396; na trybunał 187, 217, 395.
pozwolenie, pozwalać zob. konsens.
pożar (ogień, spalenie, pogorzali, pożoga) 17, 38, 133, 414; Będzina 362; Chęcin 272, 280; Kleparza 364; Lelowianie 259, 282; Lublina 243; majętności 72; majętności Krakowa 347; miasta 362; na Węgrzech 415; Proszowic 408; przez nieprzyjaciół 163; Skalmierzanie 397; Starego Sącza 397; Śniatyna 164; Tarnowa 385; Uścia 364, 385; wsi 384; ziem ruskich, podolsk. wołyńsk. 81, 82; zob. Sącz Nowy.
pożyczki, pożyczać 147, 189, 258, 341, 343—344, zob. Kraków.
półkoszek 223.
pradziad 241.
praefectus 256, zob. satellitium.
praeiudicium 86, 88, 202, 221, 248, 335, 338, 360, 380, 403.
prejudykować 222, 239, 350.
praerogativa zob. prerogatywa.
praescriptio zob. preskrypcja.
praesidium Krakowa 411; R. P. 410.
praetorium zob. ratusz.
praktyki, praktykanci (practicatores) 19, 21, 32, 112, 123, 126, 197, 226, 291, 300, 302, 311, 315—317, 320, 321, 326, 430, 431, 436; zob. cudzoziemcy, konstytucja.
prałaci 5, 8, 145.
prasołowie 82, zob. Kraków.
prawna: sprawa 187; wykręty 246; zob. przewód.
prawo (ius, lex):
agere 221, 250, 284;
beneficium 58;
cudzoziemskie 47;
de cortesanis 383;
de guerris obostrzyć 265, 331, 335;
diminutio 250, 251;
disputatio 127;
dominii 306;
geneza 305;
haereditarium 256, 279, 306, 394;
i konstytucje koronne 103;
i swobody nasze 324, 435;
i przywileje A. Reja 218;
i wolności nasze 81, 84, 100, 103, 150, 153, 158, 183, 220, 221, 272, 283, 298, 299, 302, 308, 309, 316, 320, 354;
spolne 60, 413; ubliżenie (znieważenie) 103, 213, 409, 410;
i zwyczaje nasze 355; stare (dawne, starożytne) 174, 211, 288, 350, 378, 399, 425; starodawny opisany 37;

imponere (legem) 137; królowi 182;
inflanckie 102, 185, 226;
koronne 32, 100, 102, 103, 148, 168, 185, 187, 239, 278, 302, 394, 415;
księstw zatorsk. i oświęc. 360;
leges libertates et iuramenta 315;
Maideburgense 280;
mala (lex) 29;
miejskie zob. Biecz, Bochnia, Kraków;
nasze 71;
nowe 102, 138, 139, 182;
obligatorium 256, 279;
opisane (pisane) 100, 104, 146, 181, 378; różne wykładnie 171;
patriae (ojczyste leg.) 62, 63, 174, 302;
patronatus regium 79;
pisać na sejmie 300;
poprawa (naprawa, korektura, iurium correctura) 33, 122, 131, 138, 146, 148, 169, 171, 174, 185, 237, 246, 253, 276, 281, 306, 309, 315, 317, 318, 320, 321, 326, 330, 333, 346, 347 zob. deputaci;
poprzysięgane przez króla 19, zob. pacta conventa;
pospolite (ius commune) 17, 21, 27, 29, 36, 43, 44, 56, 58, 60, 63, 67, 68, 72, 75, 90, 100, 115, 124, 132, 141–143, 145, 147—150, 156—160, 169, 170, 182, 187, 195, 196, 204, 206, 210, 213, 214, 219—222, 224, 228, 245, 247, 253, 260, 275, 276, 278, 284—286, 293, 300, 307, 324, 326, 345, 350, 355, 369, 378, 379, 388, 389, 395, 408; dawne 120; i wolności 173, 184; naprawa 171, 184;
powiatowe 152;
prywatne dawne 120;
praescriptum 242;
przewiedzenie 58, 68;
publica (lex) 362;
publicum (ius) 35, 86, 88, 142, 250, 388, 395;
R. P. 295, 296, 413, 423;
regium 378, 418;
Regni 65, 145, 249, 250;
stare (dawne, starożytne, starodawne) 101, 104, 137, 138, 152, 153, 181, 185, 186, 194, 196, 198, 206, 210, 216, 227, 235, 237, 214, 245, 280, 345, 360, 361, 384, 424; szkodliwe 205; zwyczajem aprobowane 21;
sublime 413;
sui iuris wszystko uczynić 409;
sumptuaria 233, 245, 253, 276, 331;
unamini consensu niezamknione zdrowe być nie mogą 301;
unifikacja z Koroną województw kijows., wołyń., bracł. zob. Wołyń;
w Rusiech 330;
wolności: i statuta 43; i swobody 103, 137, 148, 168, 181, 194; i zwyczaje nasze 53;
wszystkich ustanie 2;
ziemskie (terrestre) 256, 279; nieposłuszeństwo 2;
zob. autoritas, kaptur, konstytucja, neminem, przewód, Litwa, Wołyń.
precia zob. konstytucja z r. 1620.
prepediować 395.
prepedycia 381.
prerogatywa (praerogativa) 190, 283, 317, 395; gruntów szlach. 229; nobilitaris 250.
preskrypcja (praescriptio) 40, 48, 118; fataliis 19.
prezydent Inflant 226.
primatus arcybiskupa 31, 34.
probostwa: przy biskupstwach 279; św. Michała 139, 227; zob. Miechów.
proboszczowie: zakonni 9, 10; św. Jadwigi na Stradomiu 363; zob. Kleparz, Krzyżanowski, Miechów.
proceres 86.
proces (postępek, processus iudiciarius) 38, 91, 174, 190, 234, 294, 332; aby nullitati subiaceret 402; contra bannitos 235; contra spoliatores 235; confoederationis 281, 294; do zapisów najkrótszy 185; elekcji deputata 370; kasować 385; kładzenia pozwów 383; minuty 241; o dziesięciny 378; prędki o gwałty 247; przeciw contravenientes konstytucji o pruskich miastach 425; przeciw violatores konfederacji de religione 78, 146, 192; recentis criminis 223; sędziów rokoszu 303; służący katolikom i ewangelikom 335; w sprawie raptu 278; zły 58; zob. konstytucja, sejm, sejmik.
proch 4, 8, 90, 117, 256, 258; niewolno wywozić 255.
profesorów Collegium Krak. provisio 227.
proklamacja (proclamatio) 94–96, 99, 125, 128, 202, 231, 238.
prokurator (procurator) 45, 46, 242.
prolongacje 256, 259, 282, 364, 385 zob. czopowe, składne.
proposicia 266, 269; króla 212, 213, 282, 344, 355, 430.
prorogacja: konstytucji 382; poboru 189; sejmu 245.
protestacja (protestatio) 10, 23, 118, 137, 198, 278, 295;
biskupa krak. 335;
członków sądu ziemskiego 304;
ewangelików 129;
króla przeciw poddanym 67;
Ligęzów 249–251;
posłów 34, 137, 138, 151, 153, 156, 170—174, 176, 195—197, 204—207, 212—214, 228, 265, 273, 278, 283—285, 297—299, 351, 352, 357, 359, 360, 377, 380, 399, 400, 406, 423—426, 435; m. Krakowa 170—172;
pruskich ziem 177;
przeciw prymasowi 26;
sędziów kapturowych 128;
sejmiku 21, 160, 194, 195; autoritate zjazdu 367;
solenniter 21, 31, 368;
sublewować 401;

szlachty 180—182, 194, 239, 240, 296—298, 313, 314, 352—356, 367, 373, 380, 388—390, 400, 401;
Szypowskiego 304;
wymazać 194;
Zabawskich 222—225;
zob. aprobować, atestacja, autoritas, facie in.
prowenty (proventa) 144, 172, 212, 229, 364;
biskupstwa heilsberskiego 211;
czopowe 257;
inflanckie 102, 185, 211;
interregni 177;
króla, stołu królewskiego 22, 65, 66, 77, 141, 142, 144, 179, 277, 392, 393;
miejskie 189; Chęcin 280; spiskich miast 259, 280; zob. dochody, Kraków, Nowy Sącz;
olbory olkuskiej 382;
poborowe 257;
pruskie 185;
R. P. 66, 251, 277, zob. dochody;
starostw albo dzierżaw 142; niepoślednie star. spiskiego 101;
wielgorządowe 117;
z ziemi ruskiej 211;
zob. intraty, Rawa.
provisio zob. profesorowie.
próba zob. srebro.
pruskie: księstwo 267; ziemia, ciało jednej R. P. 185.
prymas 26 zob. arcybiskup.
pryncypał 18.
privatim zob. król.
prywatne: sprawy 182; ustawy 283; zob. prawo, uniwersały, zjazdy.
prywatnie kopce rozsypywać 379.
prywaty 207, 265.
przedawać zob. sprzedawać.
przedmieszczanie 8.
przedmieście zob. Biecz, Kraków.
przejazdy przez: wody 282; zob. góry.
przekupnie zob. kupcy.
przełożeni służebnych zob. wojsko.
przeorzy 279.
przeprawa przez rzekę 319, 328.
przewiedzenie zob. prawo.
przewożenie zob. wino.
przewód prawny w cudzej jurysdykcji kasować 68.
przezyski 338.
przędza: niewolno Węgrom kupować 236.
przodkowie (maiores) 2, 3, 15, 16, 20, 37, 43, 54, 61—63, 73, 114, 137, 148, 152, 153, 157, 158, 168, 248, 258, 262, 289, 294, 299, 301, 303, 305, 307, 315, 324, 382, 393, 413, 414, 433; króla 307.
przymierza zob. Turcja.
przypowiasty 193.
przypozew (adcitatio) 45, 47, 118.
przysięga (iuramentum): cechmistrzów 8; corporale 394; deputatów do rady wojennej 423; evasio per 145; karczmarzy 90, 172; kupców wina 336; notarii terrestris 339; panów sądowych 313; pisarza kwarcianego polnego 376; podstolego 434; puszkarzy 117; rotmistrzów 117; senatorów 103, 148, 268, 275, 303; sędziów sądu wiecowego 46—47; sługi 83; starosty 117, 118; strażników zamku krak. 117; szlachty 19, 38, 41, 42, 44, 88, 201, 303; trybunalska 233, 335; trybunalskiej poprawa 139; tr. rota 128; tych którzy R. P. przodkują 357; w sądzie 127, 241; według statutu de expeditione bellica 303; Węgrów 418; zob. król, opat, poddani, poborca.
przywilej 20, 70, passim; gwarców olkuskich 381; in solidum dane 379; koszycki 1374 r.: 195; krakowski 1433 r.: 105, 223; królewski 219; miejskie zob. miasta, Kraków, Krosno, Sącz Nowy; na wybieranie szosu 82; nasze główne 138, 153, 306; nieszawskie 1454 r.: 392; stare 37, 153, 174, 345; zwyczaj i wolności szlacheckie 196; zob. prawo.
przywóz (wwóz) 246; srebra z Niemiec 338; wina 82, 188, 189, 235, 333, 361; zob. sól, towary.
publica: calamitas 410; locum 37; nomine dziękować 376; persona 424; zob. prawo.
publikacja, publikować (publicatio) 12, 17, 288; kary 187, kładzenia pozwu 235; konstytucji 254, 365; mandatu 95, 204, 231, 242, 251, 260, 314, 342, 354, 356, 374, 390, zob. Kraków; postanowienie sejmiku 323; uniwersału 21, 71, 80, 161, 199, 203, 208, 219, 284—286, 316, 328, 339, 400, zob. Kraków; zob. banicja, elekcja, infamja, konfederacja.
pugna stataria 208.
pułhaki 106, 109, 273
pułk: lisowski 417; ludzi wojew. krak. 426.
pułkownik:
lisowczyków zob. Kleczkowski W.; wojsk wojewódzkich 406; salarium 407; zob. Lubomirski St., Zbaraski J.
pupillus 361.
pustynie moskiewskie 245.
puszkarze 4, 117, 428.
puścić zob. zamek 33.

Querella zob. skarga.

Rada: wojenna 423, 424; zob. miejska, senat, Kraków.
rady zob. senatorowie.
rajca (consul): biecki 251; liczba 229; zob. Gutterer K., Kraków, Proszowice.
rajtarzy 427.
rakuski dom 331.
rany (ranić, zranienie, vulnera) 17, 38, 45, 72, 174.
raptor 246, 278.
raptus zob. rapty.

rapty białej płci (raptus puellae, gwałtowne panienek branie) 246, 253, 278.
ratusz (praetorium) zob. Kraków, Sącz Nowy.
raty 380.
reasumować 234—236, 247, 255, 256, 277, 278, 347, 362, 383, 395, 399, 400, 425.
reces 21, 34, 59, 70, 130—132, 167, 373, 185, 392, 396, 399.
reemptio zob. bona.
referendarz koronny zob. indeks osób.
refusio zob. szkoda.
regalia, prawa króla i RP. wszystkiej 317.
regestry: ochmistrza dworu 41; prowentowe 242; sądowy 45, 48, 255; skarbów tykocińskich rewizja 145; szosowe 82; trybutu 93; wydatków 5; żołnierzy podolskich 102.
regiment zob. król.
rekognicja 4, 90, 108, 118, 178, 242.
rekognicjarze oddawania szosu 82.
rekuperowanie 244.
rekwizycja urzędowna 224.
relacja w urzędzie grodzkim 10, 12, 118, 235.
religio catholica 335.
religja grecka 212, 228, 257.
remisja (remissy, remissio) 45, 50, 258, 392, 394.
repositio actorum zob. leżenie ksiąg.
represalja 187, 257, 258, 281.
reprobować 372.
reprotestatio 285, 286, 304, 370—374, 388, 389.
res iudicata 221, 278.
respons: kasztelana 419, 420; obywatelów wojew. pozn. 420—422; sejmiku 89—91, 191; senatorów 293; zob. król.
restes zob. wici.
restytucje 379.
Regnum 187, 359; corpus 175; corpus totum 138; extra 116; totius 392; vacante 15; zob. granice, prawo, stany.
reszty, resztki: poborowe 141, 217, 263; z kwarty 377; zob. podatek.
retenty 72; jurgieltu Stadnickiego 257; u starostów i dzierżawiec 27; należności królowi od żupnika 230; zob. kwarta, pobór, podwody.
retraktować zob. sejm.
reus 45, 126.
revisio zob. rewizja.
rewersał 91.
rewifikować akcję 46.
rewizja (rewidowanie, revisio) 40, 231, 361, 385; Grybowa 364; Lubowli 148; zob. aprobować, dobra, dzierżawy, grunty, klasztor, klejnoty, regestr, skarby królów, starostwo, zamek.
rewizorzy: cła 237, 247, 336, 397; mostu 258; na obrócenie Wisły 363; naprawy zamku 362.
rewokować (revocatio) 185, 380.
robocizny 384.
roczki 410 zob. roki.
rodzice 241.
roki: grodzkie 295, 352, zob. Sącz Nowy; powiatu 48, 150—152, 312; skargowe (termini querellarum, iudicia querellarum) 219, 254; acta 170, 171; grodzkie staroście 348; taktowe (termini tacti) 247, 278, 424; ziemskie 46, 149, 207, 339, 352, 405, 428, 434; poprawa 143; reklamacja (zatrzymanie, rozbicie) 304, 308—314; zob. Kraków, Proszowice; zob. leżenie ksiąg, roczki.
rokosz 272, 274, 308—310, 315, 318; akta 274; r. 1606 zjazd 307; zob. artykuły, poseł, zjazd, Koprzywnica, Sandomierz, Stężyca.
role 384.
rolnik który na ćwierci siedzi 89.
rotmistrz 80, 90, 101, 134, 318, 387, 396, 406, 407, 424, 425; elekcja 391, 399, 400, 427, 428; konni 5, 427—428; kwarciani 377; od królewny Anny 33; pieszy 5, 428; pieszy króla zob. Krynicki J.; pograniczni 9, 13; przysięgli 6, 9; szlacheccy przy straży miejskiej 62; powiatowi 254, 337, 391, zob. Wieruski St.; wojewódzcy 83, zob. Chełmski Marc. II., Chwalibóg, Cikowski K., Dembieński K., Dobek N., Janowski, Kazimierski P., Kazimierski St., Miękiski, Ocieski J., Oraczowski, Pieniążek J. I., Przyłęcki B., Przyłęcki H., Stadnicki M., Staszkowski J., Wieruski St., Zebrzydowski J.; wybrańców 391; zamku krak. zob. krakowski.
rotulus apertus 280.
rota 218, 254, 265, 337, 424, 425; dworskie jazdy 292; kwarciane 377; Oporowskiego 413.
rozbój 17, 358, 360.
rozdawanie zob. dobra, dygnitarstwa, iustitia, urzędy.
rozgraniczenie zob. dobra, komisarze, komisja.
rozruch (mięszaniny, zamieszanie) 52, 181, 198, 212, 232, 321, 322, 324—326, 332, 412; węgierskie 337.
»rozsądek«: deputatów do sądu w cz. bezkrólewia 18, 37, 39, 40; koła poselskiego 156; sejmowy 319; starosty 39.
ród zob. Gryfici.
rug 181—182; w radzie (in senatu, między senatorami) 32, 34, 303, 357; około kancelarji 33; rozmaite 34; święty 35.
ruskie kraje 77, 90, 392, zob. Ruś.
rusznica 38, 45, 68, 106. 109, 110, 113, 118, 128, 215, 227, 246, 255; długie i krótkie 112; zob. kara, konstytucja.
ruszenie: jakieś przy poślech prawu przeciwne 181; województw 116.
ruszyć się: ku szkodzie a zniszczeniu 2—3; manu armata 59; more bellico przeciw gwałtownikom 115, 116; na niesłuchającego wyroku 127.

rycerscy: ludzie 100, 124, 319, 345, 428; słowo 20; tryb 341; zob. stan.
rycerstwo 7, 8, 10, 79, 306, 312, 319, 391, 412, 436; deputaci od 3, 4, 7, 46; koronne 86, 88, 106, 126, 154, 309; krakowskie 5, 6, 15—17, 20, 21, 23, 25, 30, 37, 43, 48, 49, 51, 52, 60—64, 67, 78, 83, 85, 87, 90, 91, 94, 106, 108, 114, 125, 133, 136, 137, 140, 149, 151, 154, 156, 158, 159, 168, 178, 190, 194, 196, 200, 206, 209, 214, 219, 222, 223, 240, 242, 252, 272, 274, 294, 300, 302, 308, 322, 324, 331, 340, 349, 353, 355, 369, 386, 398, 400, 401, 405, 408, 420, 426; litewskie 32; lubelskie 16, 114; małopolskie 11, 12, 69, 70, 73, 76, 96, 98, 136, 146; oświęcimskie i zatorskie 25, 30, 36, 66, 327, 348, 365, 368; podgórskie 63; podolskie 13, 14; powiatu bieckiego 299, 371; pow. czchowskiego 388; pow. sądeckiego 373; pow. wszystkich 58; sieradzkie 28, 29, 49; sandomierskie 5, 6, 9, 16, 17, 20, 21, 25, 85, 87, 90, 91, 114; skonfederowane 350, 361; wielkopolskie 98, 146; wsze, wszystkie 61, 244; wszech państw koronnych 60, wszystkich województw 184; ziem ruskich 13, 14, 133; zob. Wołyń.
rynek (circulus) biecki 242; Kazimierza 64, 95; kleparski 1, 64, 95; krakowski 1, 37, 64, 95, 114, 202; proszowicki 106; sądecki 86, 94, 95.
rząd 58; domowy 306.
rzeczy wnieść w dom szlachcica osiadłego 127.
rzeki 236; przez Bięczyce płynąca 397; spławne 68, 104, 145; uprzywilejowane 142; zob. Dniepr, Dniestr, Dunaj, Ropa, Wisła.
rzemieślnicy 82, 89; chrześcijańscy 394; żydowscy 394; zob. piwowarzy, złotnicy.
rzemiosło 89, 382, 394.

Sabbatowie 386.
sakrament 109.
salarium 406, 425; poborców 354, 365, 366; rotmistrzów 407; szafarskie 349, 366; urzędników wojennych 415; za pieczęć w ziemstwie 47.
saletra 8, 67; niewolno wywozić 255.
salvus conductus 193.
satellitium: praefectus 256, 277.
sąd (iudicium) 37, 40, 54, 73, 170, 234, 242, 360, 423;
compositum zob. trybunał;
grodzki 44, 58, 235, 323, 355, 358, 370, 396;
komisarski 45;
koronne 278;
króla 109, 217, 306;
którekolwiek (wszelakie) 50, 64;
marszałkowski 278;
nadworny (królewski dworski) 146, 281;
nienależne: podstarościemu 220; województwa krak. 244;
ordinaria 159, 224; modus 71;
podkomorskie 44, 45, 58, 105, 358;
quaerellarum zob. roki skargowe;
ratio uniformis 77;
rozbijanie 318;
securitas 228, 255;
sejmowy 27, 46, 104, 126, 147, 188, 218, 229, 230, 237, 245, 248, 254, 255, 258, 278, 306, 346, 347, 363, 379, 392, 397;
staroście 44, 45, 58, 398;
supremarum instantiarum 223;
trybunalskie zob. trybunał;
ultimae instantiae mają dać racje w dekrecie 278;
universales 44;
w czasie bezkrólewia 18—19, 38—40, 45, 126—128;
confoederationis 128;
wiecowe (generalia) ultimae instantiae z 1574 roku 42—48; ordo i regestr 48; po województwach 43, 50; w województwie krak. 44—46, 48 zob. Biecz, Kraków;
wiecowe pro una vice z 1563 roku 43, 46, 47;
województwa kaliskiego i poznańskiego 420;
wojskowy 319;
zadworny (post curiam) 45, 67, 236, 281; apelatio do 280; asesorowie 187; deliberacje 382;
zawieszone 53, 54;
ziemskie 44, 50, 58, 308, 309, 355, 358, 396; przysądzanie lat 147; wywód szlachectwa 241;
zob. Kraków.
sądownictwo zob. Żydzi.
sądowy dzień w Bieczu 285.
sądzenia obyczaj (modus) 41, 47, 71, 187.
sąsiad 107, 398.
scartabelli: którzy nobilitację otrzymali 227; statut o 256, 278.
schadzki 156.
scholastyk zob. Firlej H.
scrutinium 217, 222, 235; in citato 145; in criminalibus 127.
sedycja 181, 240.
sejm (comitia, conventio, conventus) 35, 36, 45, 68, 71, 75, 78, 83, 88, 91—93, 104, 141, 144, 160, 165, 180, 183, 186, 189, 194, 195, 201, 210, 218, 227, 237, 288, 301, 312, 318, 330, 376, 379;
czas: składania 350; wściągać 264;
dwuletni 236;
elekcyjny (ku obieraniu nowego króla, electionis) 6, 9, 11, 15, 21, 32, 37, 43, 58, zob. Warszawa;
extraordinarie złożony 357;
generalny korczyński 96, 98;
główny 256;
konkluzja (kończenie, zawarcie, że-

gnanie) 137, 170, 173, 175, 176, 228, 233, 264, 265, 272, 285, 286, 295, 300, 329. 351, 379, 399, 423; bez nas na nas 284; od jednych mimo drugich 283; z królem bez nas 273;
konwokacyjny zob. Warszawa;
koronacyjny 39, 65, 72, zob. Warszawa;
przeszłe koronne 141;
litewski 32;
miejsce pierwsze na 214—215;
oboje 275;
osobny na sądzenie kryminałów 188;
pogłówny 154;
podnoszenie 176;
poprzednie (za przodków) 43, 50, 289;
postępek 238, 286, 290; proces 300; progres 288;
prorogacja 245;
rozerwanie (niedojście, niezamknięcie, rozwiedzenie) 253, 260—261, 267, 268, 270—275, 279, 282—283, 293, 296, 317, 318, 332;
rzeski 331;
sine cuisquam contradictione drogę królowi ukazał 86;
udział Krakowa w... 119;
w Preszburgu 331;
walny 72, 84, 85, 95, 98, 99, 131, 133, 152, 153, 170, 245, 272, 274, 283, 286, 302, 306, 307, 395, 399; składanie 66, 77, 238;
koronne 1, 50, 87, 114, 125, 172, 207, 209, 232, 243, 422;
za panowania Zygm. III. 305;
ziemski 191;
zob. artykuły, autoritas, dekret, konsens, konstytucja, nie pozwalamy. poseł, protestacja, reces, sąd, Kraków, Lublin, Toruń.

sejmowa:
decyzja 156, 379, 395;
konsultacje 151, 153, 283, 430;
ordynacja 423;
porachowanie 253;
postanowienie 177, 212, 296, 325, 351; zawiesić 198;
pozwolenie (dozwolenie, zezwolenie) 36, 72, 186, 323, 368; i uchwała 355; spolne 332; zgodne 363;
prace 76;
propozycja 276;
publikacja 393;
respons 156;
sprawy 158, 184, 191, 198; etraktowane 150;
uchwała 130, 150, 157, 179, 203, 213, 238, 285, 306, 378, 392, 401, 419, 426; koronna 103; zgodna 377;
władza 334, 337;
zgoda 295, 326; i postanowienie 322—323; jednostajna wszystkiego 319; powszechna 322; i zgodna uchwała 426;
zob. aprobacja.

sejmik (comitia, conventio particularis, conventus particularis) 273, 279, 306, 310—312, 333;
Batory nie kocha się w 85, 88;
consuetudines stare składania 216;
controversia na 434;
cum armis nie przyjeżdżać na 234;
deputacki (electionis iudicis, elekcji, obierania deputata) zob. elekcja deputacka;
dla elekcji: kandydatów na pisarstwo ziemskie, poborcy, podkomorzego, podsędka, rotmistrzów, sędziego zob. elekcja;
główny (generalny): naprawa zob. Koło, Korczyn; ziem pruskich 239; zob. Koło, Korczyn, Litwa, Mazowsze, Podlasie, Warszawa, Wiślica 1587;
konkluzja 111, 112, 191; pluralitas concludit 369, 371, 400; zgodna 223;
kontradikcia niektórych 211, 400, 430;
kreski 370; pisać na 239;
listy z 354;
miejsca na 380;
mieszać 157;
niestawienie na 158, 180, 181;
niezwyczajne 70, 77, 84, 86, 88, 90, 297, 299, 422;
ogłoszenia zwyczajny obyczaj 200;
partykularny (particularis) 68, 132, 250—251, 283, 334;
posejmowy 80—86, 169—180, 199—204, 238—239, 283—302, 316—327, 351, 365—367, 367—368, 385—386, 399—401, 422—428; pobór i obieranie poborcy na 295; prawom i wolnościom szkodliwe 84; w 8 tygodni po sejmie w województwach 175; za złożeniem sejmu walnego 426;
postanowienia 252, 274, 428; postępek 430;
powiatowe 6, 16, 146, 395; litewskie 78; małopolskie 96; przed sejmem 272; przed sejmem elekcyjnym 9; sejm walny poprzedzające 260; województwa krak. 121; wszech 286;
przed elekcją 57;
przedkonwokacyjny 36—42, 120—123;
przedkoronacyjny 35, 64, 132;
przedsejmowy (przed sejmem uprzedzający) 64—68, 80, 94, 95, 99—113, 132, 133, 136—149, 161—169, 180—191, 191—195, 199, 204, 207—218, 225—231, 231—237, 240, 242—251, 252—259, 260—282, 302, 314—316, 328—338, 339—340, 342—348, 350, 353, 354, 355, 356—364, 374—385, 390—399, 422, 430—433;
rozerwanie (niedojście, rozbicie, zerwanie) 105, 110, 111, 113, 198, 231, 232, 314, 316, 318, 397, 400;
sentencje (dawać, ferować na) 137, 253, 370, 380;
spólne województw poznańskiego i kaliskiego 420;

stanowić w razie wypowiedzenia posłuszeństwa królowi 154;
zgoda 405;
wielkopolskie 96;
województwa łęczyckiego 420;
ziemi krak. 106;
złożony przez wojewodę w sprawie obrony 386—390;
zob. artykuły, atestacja, autoritas, konsens, odprawa, respons, Kraków, Krosno, Lublin, Opatów, Proszowice, Wiśnia, Zator.
sekretarz królewski zob Ciekliński P., Misiowski M., Przecławski K., Secemiński J., Sułowski St.
senat (panowie rada, rada, senatus) 31, 32, 34, 35, 46, 52, 77, 101, 104, 162, 173, 208, 237, 247, 273, 291—293, 312, 319, 391, 397, 425; consultorum acta 358; koronna 3, 7, 22, 39; małopolska(!) 282; województwa krak.(!) 252, 401; z królem pozwolenie 423; zob. miejska.
senatorowie (consiliarii, panowie, panowie rady, rady, senatores) 21, 25—27, 36, 53, 57, 58, 66, 75, 77, 80, 126, 134, 138, 140, 143, 156, 162, 165, 166, 169, 174, 181, 183, 185, 189, 196, 204, 210, 211, 215, 217, 226, 242, 244, 260, 261, 264, 267, 269, 286, 292, 294, 310—313 317—319, 330, 332, 333, 337, 350, 361, 370, 383, 410, 412—415, 417, 419, 431, 435;
bracia nasi starsi 137, 151, 152, 295, 303, 306, 343;
deputowani do: podskarbich do chowania kredensu 145; słuchania liczby podskarbiego 235;
duchowni 305, 357;
gubernaculum 31, 33;
konsens (pozwolenie, wola, zezwolenie, zgoda) 16, 192, 193, 230, 276, 292, 293;
koronni 4—10, 12, 22, 24, 31, 32, 49, 87, 101, 103, 104, 121, 302; diffidentia z rycerstwem kor. 106; wysadzeni do traktatów z Moskwą 123;
litewscy 66, 95, 121, 216, 425 zob. Litwa;
małopolscy 11—15, 52, 55—57, 69, 70, 73, 96, 98, 118, 136, 146, 180; przedni 297;
mieszkanie przy królu 66, 95, 103, 184, 216, 236—237, 243, 268, 270—271, 275, 326, 334, 358, 419;
niektórzy 60, 163; asekuracja 343, 428; list do króla 316;
obojga narodu 287;
podolscy 13, 14;
powinność 60, 103, 143, 149;
pruscy 57;
przedni 297, 318, 319, 418;
sentencje 209, 332;
starsi 416; pozwolenie 293;
świeccy 305, 357;
wielkopolscy 146, 421 zob. Wielkopolska;
województwa: krakowskiego 15—17, 19, 20, 23, 37, 43, 48, 51, 86, 87, 90, 91, 106, 108, 110—114, 117, 125, 131, 133, 135, 136, 149, 156, 159, 168, 182, 191, 199, 200, 214, 219, 240, 242, 274, 322, 325, 331, 340, 369, 386, 420, 426, 433; decyzja 434; duchowni i świeccy 300; wota 430;
lubelskiego 16, 114, 117;
sandomierskiego 15—17, 19, 20, 86, 87, 90, 99, 114, 117;
sieradzkiego 49;
wołyńscy 13, 14;
wszyscy 153; totius regni 15; ze wszystkich części i państw koronnych 16;
zebranie zob. Kraków;
ziem ruskich 13, 14, 165;
zob admonicja, autoritas, przysięgi.
sentencja (sententia) 25, 26, 29, 137, 238, 253, 293; definitiva 235, 363; pluralitas 239; zob. sejm, sejmik, senatorowie.
sep 384.
sessio turris zob. kara.
sędzia (iudex): apelacja od każdego na sejm albo wieca 27;
chełmski zob. Królewski H.;
grodzki (castrensis) 216, zob. Biecz, Bydgoszcz, krakowski, Oświęcim, Sącz Nowy;
obrani na okazowaniu 39, 40;
panowie sądowi 310—313, 383;
rokoszu 303;
sądu w czasie bezkrólewia 18—19, 38—39, 127—128; wiecowego ultimae instantiae 1574 r. 45, 46; zob. deputaci;
subdelegat zob krakowski;
trybunalni zob. deputaci, trybunał;
ustawiczny podstarości 370;
wszelacy 44;
ziemski (terrestris) 48, 216, 249, zob. krakowski, lubelski, Sandomierz, Zator.
sęstwo ziemskie zob. Kraków, Zator.
siarka 8, 67, 217.
sigillatio 120.
simpla zob. szos.
siostra 362; królowej 293.
skarb (aerarium) 26, 122, 233, 337, 343, 351, 355, 384, 397;
króla (proventa regia, stół królewski) 83, 141, 171, 174, 175, 212, 277, 367, 368; intraty 292; kontrakt z poborcą 366; niedostatek (diminucia, obnażenie, ścisłe dochody, zniszczenie) 77, 144, 273, 335, 336; opatrzenie deputatów z 35, 423; szafunki dochodów 423; zob. dobra, prowenty;
koronny (pospolity, publicum, R. P.) 5, 8—10, 58, 63, 66, 104, 117, 137, 143, 174, 185, 218, 306, 345, 379, 396, 423, 436; kontrakt z poborcą 365; namówić 377; niedostatki (obnażenie, zniszczenie) 34, 58, 77, 78, 141; polski 226; pożyczki 4, 5, 7, zob. Kraków; reszta 281; założyć 145, 245, 333;

zob. dobra, dochody, prowenty, Litwa.
skarbiec koronny (skarb, aerarium) 245, 301, 396, 436, zob. Kraków.
skarby koronne (ś. p. królów): inwentarze 142; po królowej 211; pobrane zwrócić 193; rewidowanie 142; rugi około 34; wywiezione 300, 301, 435; zob. Tykocin.
skarga (quaerella) 31, 41, 107, 174, 281; i żałoby o krzywdy 130; karczmarzy 172; na piśmie 107, 108; o pojmanie szlachcica 257; u cesarza 257.
składy 277;
koronne 336;
pograniczne 236;
wina 82, 188, 203, 233, 246, 255, 323, 346; konfirmacja 364; zob. Sącz Nowy.
składne winne (od win) 143, 146, 180, 189, 201—203, 233, 238, 344, 349, 355, 358, 365—368, 394, 406, 426, 427; arenda 179, 180, 355; prolongacje 256; szafunek 379.
skup (skupowanie): być na u powinnych 396; wójtostw i sołectw 147, 229.
slaki 262.
słody zob. czopowe.
sługa 38, 45, 106—110, 143, 181, 331, 434; kasztelana 24; poborcy 179, 180; posłów 146; szlachcica 83; szlachcica, szlachcic 278; zbiegłe 205; zboru 68; zob. cudzoziemcy, szubrawcy, Sławęcki P.
służebni (służebni ludzie) 4, 13, 14, 67, 71, 74, 92, 117, 134, 208, 428; do opatrzenia zamków 272; konnica 4, 5, 7; piechota 4, 5, 7, 127; polni 75; popis zob. Biecz; przełożeni 5, 7; z naszego województwa 83; ziem ruskich 75; żołd 7; zob. żołnierze.
służy, służbami obowiązany 370, 371.
sołtysi 147, 229;
szlacheccy 303;
w dobrach: duchownych 211, 333; R. P. 211.
sól: arenda 104, 186;
bałwany 73, 79, 187, 282; niedocięte 380; szlacheckie 214;
beczki 380; ich umniejszenie 236;
cena i waga 187, 214, 255;
centnarów umniejszenie 236;
cetnarka (szlachecka którą cetnarką zowią) 73, 79, 187, 193, 214;
cudzoziemska 336;
drożyzna 236;
morskiej przywóz 104;
okna solne 79;
piecowi 214;
ruska 336;
suchedniowa 381, 395;
surowica 79;
szlachecka 255;
szyb 214, 277;
towarna 397;
wydawanie 228, 380;
wywóz 230;
z żup krak. 336;
zamorska 336;
zob. cło, myto, trybunał żupy.
spa należna starostom 384.
spalić kogoś 154.
spalenie zob. pożar.
spichlerze zob. Kraków.
spirituales zob. duchowni.
spisy: domów w mieście 7; rzeczy ku bojowi 8; stare i kaptury 114; urzędowy przedmieszczan 8.
spiski żołnierzy 227.
splondrowane ziemie ruskie, podolskie i wołyńskie 82.
spławność Wieprza 247.
spoliatio bonorum 126.
spoliatores bonorum 235.
sprawy potoczne: zapisy w grodzie o 41.
sprawiedliwość passim: nowa alias modus ordinarius 33; obyczaj dochodzenia 187; wymiar zob. Wołyń.
sprzedawanie, sprzedaż 8, 236, 245; koni 384; Lendaku 229; majętności 351; srebra 338; szlachcie wzbronione 335; wina 246, 255.
spustoszenie: krajów podolskich 274; przez żołnierzy 321; ziem ruskich 73, zob. Ruś; ziemi wołoskiej 164; zob. lasy, miasta, wsie.
srebro 424; Batorych 189; cena i próba krakowska 382; sprzedawać wożone z Niemiec 338; robione 361; zob. moneta.
stan (ordo): duchowny zob. duchowni;
rycerski (equestris) 92, 124, 250, 251, 357, 369, 378;
szlachecki 18, 233, 278, 345, 351, 382, 395, 412, 415; obojga narodu 103; od mieszczan uciśniony 187; szkoda 361; wkradanie się do 335; zob. ludzie;
ziemiański 369;
żaden przy królu nowego nic stanowić... bez nas... nie może 153.
stany (ordines) 76, 83, 269, 287, 292, 297, 326, 384;
duchowny i szlachecki 333;
innych radami porozumieć się 56;
koronne 15, 16, 43, 172, 186, 229, 343, 375, 391; na sejmikach 350; pozwolenie (zgoda) 97, 380, 419; wszystkie 43, 64, 209, 267;
litewskie 78, 261;
proces między 294;
Regni 196, 359; omnium consensus 234; sine scitu 347;
R. P. 156, 291, 416;
seu status województwa krak. 199;
spólna zgoda i postanowienie 77;
trzy 301.
węgierskie 418;
wszystkie 16, 24, 65, 137, 138, 157, 182, 217, 253, 257, 281, 285, 319, 332, 356, 409, 423; gromada 126; na sejmie zgromadzone 342; uchwała 117; zgodne zdanie 156; zob. konsens;
zob. ludzie.

stanowić na nas bez nas 153, 174, 214, 273, 283, 284, 302.
staropolska zob. cnota.
starosta (capitaneus) 9, 11, 18, 19, 27, 28, 31, 38, 39, 41, 46, 58, 59, 68, 73, 74, 78, 79, 127, 142, 204, 207, 208, 235, 236, 255, 256, 260, 268, 378, 398, 424, 433, 435; absentia 434; cesarski zob. Rueber; iuramentum 118; jurysdykcja nad bannitami 383; generalny 358, zob. krakowski; lelowski aby był sądzony 248; liczby z prowentów miejskich słuchanie 189; lubowelski 334; pograniczni 63, 67, 101, 118, 271, 272, 323, 336; sądowy 67, 144, 279; spy i robocizny należące im 384; trzy części do skarbu 26; ukrainni 254; ukrainnych jurysdykcja 246; zob. Ukraina; zob. kara, babimojski, Będzin, Biecz, bolesławski, Chęciny, Chełm, chmielnicki, czorsztyński, Dobrzyce, Dinamind, filipowski, Hrubieszów, Kazimierz Dolny, Korczyn, Krzeczów, Krzepice, Lanckorona, Lelów, lubaczewski, lubomelski, Łomża, Łuck, Malborg, Niepołomice, Ojców, Olsztyn, Oświęcim, Parczów, Pilzno, Pińsk, Podgórze, Podole, Przemyśl, rabsztyński, Ruś, Sandomierz, Sącz Nowy, Sokal, Spisz, Stężyca, Stryj, szadkowski, szydłowski, Śniatyń, Ukraina, Warszawa, Wizna, Zator, żmudzki, Żydaczów.
starostwo (capitaneatus) 27, 177, 195, 376; dawanie 144; gole 74; krakowskie 95, 232, zob. Kraków; niesądowe (niegrodowe): podział dochodu 144; zob. Kazimierz Dolny; pograniczne 6, 9, 10; opatrzenie 42; prowenty 142; rewidowanie 142; sądowe: nierozrywanie 294; podział dochodu 144; porządek zasiadania na sejmie 337; sąsiednie 67, 74; ukrainne ruskie i podgórskie 425; w sumach 74; wakans 142, 422; z onerowaniem 3 części 215; zob. Biecz, Kraków, Oświęcim, Radom, Sambor, Spisz.
starości (starościński): urząd (officium capitaneale) 38, 39, 44, 45, 47, 59, 68, 127, 202, 219, 223, 255, 323; pograniczny 336; posłuszeństwo 215; powinność 251.
starość 303.
statki 223.
status ecclesiasticus zob. duchowni.
statuta 1, 43, 220, 221, 235, 303; albo artykuły 26; cechowe 231; dawny (stary) 105, 278; i konstytucje koronne 107, 110; i prawa kor. 26; i wolności kor. 102; Januszowskiego 248; korygować 35, 68; o dignitates principis i comitis 36; pośledniejsze 223; prawa i wolności 109; Przyłuskiego 154; z r. 1507: 234; z wszystkich 1 doskonały uczynić 185; Zygm. Starego 1520 r.: 238; zob. Litwa, Łaski J., Toruń.
stawić się more bellico 131.
stipendia R. P. 410.
stipendiarii R. P. 399, 406.
stolica apostolska zob. Rzym.
stolnik 434; zob. krakowski, Przemyśl, Sandomierz, Sanok.
stolnikowa zob. krakowska.
stół królewski (mensa regalis), zob. dobra, skarb króla.
stratagema 28.
straż: dróg 6; gór 9, 10; pograniczna 9, 24, 118, 211.
strażnik zamku zob. krakowski.
strzelanie: po mieście 181; z rusznic 50.
strzelba 30, 106, 160, 164, 208, 232, 239, 277.
strzelcy 232.
studenci 104.
subdelegat oficjała 18, 38.
sublacja zob. banicja.
subselia (iudiciorum, sądów) 42, 43, 53, 58, 192, 223; dekreta 378; prawne aby niewakowały 228.
suffragia (vota) 240.
sukcesorowie 45, 242, 333, 362.
sukiennik: biecki 251; zob. Dambrowski A.
sukkolektor 143; poborcy 180.
sułtan turecki zob. Achmed, Amurat, Muhamed III, Mustafa I, Osman II, Selim II, Turcja.
summarjusz korrektury praw Sarnickiego 185.
supersedować od okazowania 400.
surrogator: starosty krakowskiego zob. Dłuski M.; stężyckiego 118; zmarłego sędziego 48.
suspendowanie spraw sądowych 50; trybunału dekretu 276.
swobody: passim zob. prawa, wolności.
swowoleństwo, swawola 2, 3, 17, 54, 61, 78, 122, 417, 418; studentów 104; ukraińna 208; w mieście 50; zabieżenie 424; zob. żołnierze.
swowolniki i turbatory 345.
synod 246, 321.
synowie 231, 241, 263, 404; kanclerza 330; króla 290; mieszczan 8; szlachcica 303; szlachcica listownego 211.
syp Lubomirskiego zwrócić 255.
szafarze 104, 141, 244, 377; liczba 83, 138, 190, 351, 354, 425, 428; nasi 174, 177; od województwa naznaczeni 83, 92, 427, zob. Chrząstowski C. II, Gołuchowski, Jordan Mik., Lubomirski St., Przerębski St.; prywatny województwa 201;

spólni z innemi województwami 201;
salarium 349; sine 426;
ziemi: krakowskiej zob. Chełmski Marc. I., Jordan Spyt. W., Oleśnicki P.; sandomierskiej zob. Gniewosz;
zob. elekcja.
szafunek: bezpieczeństwo 90; króla 92; pieniężny 344; pospolity 208; w prywatnych województwach 425; wydatków R. P. 423, zob. kwarta, pobór.
szastunki 436.
szelągi 90, 145.
szkapy 34, zob. konie.
szkoda (damnum) 7, 49, 124, 126, 131, 132, 245—247, 250, 251, 254, 332, 347, 384, 408, 413, 417, 418, 424, 425; koronna 227; Krakowa 172, 282; nagrodzenie 39; od żołnierzy 226, 257; prawo de 424; refusio 126—128, 380, 381, 396; R. P. 355, 361, 379, 394, 423; w dobrach duchownych 424; zob. Węgry.
szlachcic (nobilis) 59, 90, 145, 254, 301;
cnotliwy 303;
nie ma być instygatorem 424;
koronny 256, 277;
listowny 211;
litewski 277;
niestawienie na sejmiku 215;
noviter creati 346;
osiadły (li) 47, 127; aby byli rotmistrzami 377; imanie 223; narodu polskiego 102;
pojmanie (imanie): i karanie 227; skarga o 177;
posessionatus 358;
sprawa z mieszczaninem 217, 280;
prawdziwy i starożytny 241;
w mieście mieszkający i z lichwy żyjący 351;
zmowa z mieszczanami 256;
zob. poddani.
szlacheckie:
domy 307;
działki 279;
kondycia uboga 398;
ludzie: 163-165, 201, 232, 317, 334; imanie 320; obojga narodu 102; po wino do Węgier posyłać wolno 255; zelżenia 396, 413;
powinność 126, 219, 239;
swobody i wolności 399;
wolności i powołanie 273.
szlachectwo (nobilitas) 303;
ad pristinum statum przywrócić (przyjąć) 382, 396;
gradus et officiorum 211;
nadawanie 193;
nagana 228, 241;
privatio 256, 278;
utrata 228 335;
wywód (deductio): na sejmiku 228, 240—242; na zamkach powiatów własnych 234;
zob. aprobować, causa, konstytucja.
szlachta (nobilitas, panowie bracia) 6, 7, 10, 217, 219, 236, 271, 419, 435, 436;
ex plebeis i z mieszczan 211;
która sama rolę swoją orze (swoim pługiem) 22, 201, 216;
krakowska 4, 26, 27, 37, 48, 93, 108, 111, 125, 133, 138, 199, 250, 251, 313, 324, 433;
litewska 57;
Minoris Poloniae 69, 73, 180; totius 55;
nie mająca poddanych 89;
nowo poczyniona (nowa, nowej kreowanie) 227, 234, 242; namnożyła się 278;
obwieścić 18, 38;
powiatu 38;
pruska 57;
ruska podolska i wołyńska 14;
sandomierska 4, 27, 86;
totius R. P. 250;
wielkopolska 22, 57;
zatorska i oświęcimska 27;
zob. protestacja, rycerstwo, Biecz.
szos 89, 172, 212, 349, 394, 408; cztery 427;
duple jeden 426;
ośm 426;
pro hac vice poborca z urzędem miejsk. wybiera 82;
simpla: pięciora 351; siedem 426;
zob. rekognicjarze, Kazimierz, Kleparz, Kraków, Spisz.
szpiegi 4—6, 9, 117.
szpiegowanie 34.
szpitale 8, 146, zob. Kraków.
szubrawcy 112, 113, zob. sługa.
szopy 230.
szwagier 109, 290.
szyb zob. sól.

Ściąć, ścięcie 435; Zborowskiego 107, 112.
śluzy 104, 180, 247.
świece 228, 233, zob. sejm.

Taksa 142 zob. ustawy.
taksowanie (taxatio): fundorum 154; majętności 396.
talerów: cena 254, 338, 382; waga 338.
targ 8, 235; przed bramami miasta 61; żyć z 7, 255; zob. Kraków.
targowe: łupiestwa 193; dzień 1, 12, 65, 94, 96, 252.
targnąć się ręką na 45.
telonea zob. cło.
tenuta 250 zob. arenda, dzierżawa.
tenutarii zob. dzierżawcy 77.
termin (terminus) 222, 235; asygnować ku oczyszczeniu 127; na trybunale 188; peremptorium 38, 44, 71, 235, zob peremptorie; sequentia 127; tacti: zob. roki taktowe; zob. citatio.
terminować 155.
testament: kanclerza 330—331; króla 23; królowej 218; zob. Zygmunt August.

testimonia marszałka na okazowaniu 424.
tłumacz 165.
towary (kupia) 6, 89, 223, 394; cło od 145; droższe 361; indukta od 277, 351; kupowane przez Węgrów 236; leśne 83; przywóz 245; wywóz zagranicę 67, 89, 118, 245, 246.
towarzysze 101, 410, 413; szlachcice 254.
traktaty 345.
transportacje w księgi ziemskie 118.
transumpt 1.
tranzakcja będzińska 140, 186, 193.
trębacz 7.
tribunal regni zob. trybunał.
tribunus 429.
tributarii 271.
tricesima zob. tryczatek.
trucizna 33, 108, 109, 222.
trumna cynowa 109.
trybunalista zob. trybunału sędziowie.
trybunał J. K. M. 79.
trybunał koronny (iudicium tribunale Regni, sąd trybunalny, sądy trybunalskie, sądy główne trybunalskie, tribunal Regni) 90, 160, 223, 240, 242, 374, 385, 393, 396;
bałoty 253;
elekci duchowni na 381;
forum o, dla: annaty 145; burgrabi krak. 358; dóbr rozgraniczenia 345; fortki prywatne w miastach 280; hetmanów i urzędników wojennych 376; lustratorów 378; nieprzestrzeganie ustawy o jednakich miarach 188; sejmiku korczyńskiego 215; sól 187; spraw z mieszczanami 193; starostów 144, 255; urzędników kor. 186; wina nieprzetrzymywanie na składzie 255; wożenie i wywożenie 246; żup 214; z żupnikami 228, 236;
iudicium compositum na 394; sentencja 254;
lubelski zob. Lublin;
na sejm odesłać 363;
ordynacja stara 358;
pacjenci 358;
piotrkowski zob. Piotrków;
pisarze 395;
poprawa 100, 122, 139, 146, 185, 227, 233, 253;
regestr spraw 235, 393;
remisja 258;
sędziowie trybunalni (trybunaliści) 90, 358, 383, 395; duchowni 358, 385; koce 383; przysięga 128, 355; śmierć 383; zob. deputat;
zob actus personalis, apelacja, aprobować, causa, dekret, egzempcja, termin.
trybunał radomski 393; dekreta 355; remisy 392.
tryczatek 236.
trzecia część do skarbu od dzierżawców dóbr król. i z starostw 26.
trzeci grosz od centnaru ołowiu 367, 426, 427.
tumultuarii ad necem alterius 19.
tumulty 45, 78, 232, 317, 435; pruskie 234; w ziemi przemyskiej 331; zabieganie 185; zob. konstytucja, Kraków.
turbas movere 10.
tutores 360; dativi 361; inscripti 361; naturales 361.
tutoria (ae) 361; miserabilium personarum 58.
twierdza (naprawa murów) zob. Dinamind, Kamieniec Podolski, Kraków, Psków, Rewel.
tyran 109.
tytulatura sądów i urzędów w czasie bezkrólewia 47.

Ubodzy (ubóstwo) 8, 104, 146; ludzie 41, 84, 415; zob. Kraków.
uchwała: pospolita 203, 306; rad koronnych 17; sejmiku generalnego 55; zob. sejm, sejmik.
ukrzywdzony 18, 38—40, 90.
ukraina (y) 116, 132, zob. pogranicze, granice.
ultaje zob. hultaje.
ułomni 8.
unanimiter 170, zob. konsens.
uniwersały (universale, litterae universales) 10, 21, 31, 34, 51, 60, 61, 98, 199, 277, 299, 317, 395; arcybiskupa gnieźn. 56, 57, 120, 121; kaski 22, 27; kolski 315; królewski 78, 86—88, 96, 133, 157, 179—180, 202—204, 238, 239, 242, 243, 286, 288, 316, 327, 328, 339, 351—353, 365, 368, 386, 417, 418, 422; marszałka sejmiku 93, 400; na 100.000 zł. 33; poborowe 80, 82, 89, 90, 92, 97, 143, 177, 178, 190, 192, 198, 200, 201, 256, 285, 295, 321, 322—324, 333, 349, 351, 352, 355, 357, 360, 365, 367, 375, 385—387, 391, 393, 399, 400, 406, 422, 427, zob. konstytucja; podkomorzego 132—133; prywatne 284—286, 288, 289, 300, 388, 389; sejmiku 71, 74, 282, 300; sejmowy 177, 201, 208, 295, 349, 350—352, 371, 406; uchwały rad koronnych 17; wojewody 1, 8, 9, 12, 15, 16, 23, 63, 121, 123, 124, 130, 131, 135, 136, 171, 173, 174, 176, 195, 219, 252, 259, 374, 399, 405, 437; zob. Korczyn, Kraków, Lanckorona.
unja 71; zob. konfederacja, Litwa, Lublin, Moskwa, Prusy.
upominki: per submissas personas 253; zob. Tatarzy.
urząd (officium) 42, 46, 90, 91, 167, 211, 221, 242; gdzie się sejm odprawuje 278; hetmański 167; instygatorem 336, 424; kapturowe 45; komisarskie 45; koronne 184, 294; kor. przedniejszy 61; kor. wakans 375; krakowski 104; metas excedere 223; marszałkowskie 186, 193; pieczętarskie 186; pisarskiego ziemskiego wakans 132; podkomorskie 44, 45, 105;

podstarościego powinność 224; powiatu 38; rozdawanie 67; rezygnować 260; securitas 228; w Inflantach 185, 234; wiecowe 44, 45; wojewodzińskie 78; województwa krakowskiego 360; ziemski, zob. ziemstwo; zob. gród, kara, miejski, starości, żupy, Kraków.
urzędnicy, officiales) 45, 275;
cancellariae 233;
dworscy 143, 146;
inflanccy 102, 185;
koronni 184, 186, 315, 406, 410, 412—415;
króla 424;
małopolscy 98;
niedbali 246, 357;
oświęcimsko-zatorscy 327, 348, 360, 368, 380;
pana dziedzinnego 90, 127;
pruscy 185;
sądowi 6, 45—46;
skarbowi J. K. M. 201;
wojenni 376, 415, 425;
wojewody 193;
województwa: krakowskiego 11, 134, 149, 156, 159, 194, 219, 300, 380, 420; krak. przedniejsi 372, 373; sandomierskiego i lubelskiego 11; łęczyckiego 420; zamku krak. 117, 131;
ziemscy 61, 108, 143, 146, 189, 194, 232, 334, 358, 361 395, 430; małopolscy 59; miejsca na sejmiku 279; poznańscy 421; w Inflantach 102; województwa krakowskiego 83, 386, 400, 433; zasiadania porządek na sejmie 337.
usarze 406, 427.
ustawy: podwojewodzich 255; tanie 281; wojewodze 68, 72, 78, 228, 245; zob. taksy.
ustrój zob. Inflanty.
usus: in usu 378; privatus 392; ususfructus 277, 378; castellanorum 250, 251.
utracić małoletni nie mogą 147.
uzbrojenie miasta zob. Kraków.

Via facti 79.
vices gerens zob. Kraków.
villanus 256.
vindictam sumere 306.
violatores zob gwałtownicy.
vitio nullitatis subiacere 46.
vectigales 435, 436.
vocare (wokować) in dubium: deputata 372, 373; komisje 378; trybunalskie dekreta 253.
vociferatio zob. głosowanie.
volumen legum 377, 417.
votum zob. wotum.
vulnera zob. rany.

Waga 72, 78; jednaka 188; zob. sól, talery.
wakans (wakancje, wakować): gród krakowski 427, 428; rozdawanie 104, 192, 215, 246, 272, 276, 294, 346, 375; urzędu wojewody 132; zob. podsędkostwo, starostwo, subselia, urząd.
war(y): czopowe od 82; piwa 348;
wdowa 218, 231, 258, 281, zob. Zabawska.
wici (restes): królewskie 153, 400; jedne za dwoje 65, 210; od wojewodów 115, 116, 130; ultimae 130.
wieca 27, 45, zob. sąd wiecowy.
wieczności 71, 236, 255, 277, 378, 381.
wielkie rządy 144, 193.
wielkorządca krakowski 280, zob. Kraków.
wieś, wsie 164, 198;
duchowne 279, 384;
dziedziczna 202;
nowe 201;
spustoszone 74, 79, 133, 384;
szlachecka 82, 90; mensae regiae 230;
wszelakie (każda) 89, 146;
zamku lubowelskiego 188;
zob. Dziewięciele, Głąbowice, Grocholice, Hebdów, Imbramowice, Inwald, Jawornik, Kacice, Karlin, Karniów, Kaski, Kircholm, Kończyce, Końska Wola, Krzeczów, Lendak, Libusza, Łaganów, Łomazy, Olesko, Ozimina, Przybysławice, Przysieki, Raba, Radnica, Rudze, Sierosławice, Stróżna, Szczyrzyc, Tarnowa, Ujazdów, Wojny, Wojska, Wola, Wołochy, Zagórzany, Zebrzydowice, Żerniki.
więzienie 129, 164, 167, 221, 224, 248, 249, 282, 319, 337, 347; w Węgrzech 230; zob. areszt, carceres.
więźnie; w stolicy wzięte eliberować 346; zob. pojmany.
wina zob. kara.
wino: cena 246; 255; drożyzna 331; jakość 246; jeżdżenie do Węgier po 188, 235, 246, 336, 361, 383; nieurodzaj 281; przewożenie 323, 336; wizerowanie (fizerowanie) 246, 336, 346, 383; wywóz 246; zakupywanie 336; zob. konstytucja, przywóz, skład, składne, sprzedaż, Biecz, Sącz Nowy.
winowajce wypuszczenie 222.
wizerować zob. beczki, wino.
włóczędzy zob. Kraków.
włóki 201.
wodą spuszczanie budulca 245.
wodze nasze 134.
wojewoda (palatinus) 16, 47, 48, 57, 59, 72, 78, 188, 193, 198, 245, 383, 424; forum przed dla sług cudzoziemskich 118, 127; jako generał krakowski 361; powinność 219; w Inflantach 185; zob. atestacja, Bełz, Bracław, Farensbach, Kalisz, Kijów, krakowski, lubelski, Malborg, Mazowsze, Parnawa, Podole, Pomorze, Ruś, Sandomierz, siedmiogrodzki, Troki, Wilno, Wołochy, Wołyń.
wojewodzic zob. Kalisz, krakowski.
wojewodzina zob. Mazowsze.

województwo (palatinatus) 105, 229, 238, 283, 316, 332, 346, 350, 358, 359;
inne poza krakowskiem 34, 39, 54, 65, 67, 78, 81, 83, 85, 134, 137, 148, 152, 157, 160, 171, 172, 185, 186, 188, 190, 200, 206, 226, 228, 234, 245, 271, 276, 280, 289, 335, 337, 343, 351, 375, 377, 378, 380, 391, 426, 431, 434;
inne poza sieradzkiem 28;
koronne 60, 80;
krakowskie passim;
krakowskie i sandomierskie: exemplum osobnego przez każde województwo o sprawach R. P. stanowienia 92;
inne niż 30;
litewskie i ukrainne 287;
małopolskie 57, 76, 77, 286, 297, 394;
inne niż 98, 294;
niektóre 198;
podlaskiego rozgraniczenie 379;
pozwolenie (konsens, zezwolenie, zgoda) 22, 68, 81, 92, 175, 287, 295, 357;
przedniejszych 285;
prywatne 425;
sandomierskie 152;
w których ma osiadłość Zamojski 162;
wielkopolskie 53, 98;
własne (swoje) 68, 378, 394;
wszystkie (każde) 22, 43, 58, 64, 74, 92, 97, 145, 146, 153, 177, 210, 227, 233, 344, 376, 378, 381;
zob. artykuły, okazowanie, Bełz, Bracław, Chełmno, Kalisz, Kijów, Lublin, Łęczyca, Mazowsze, Poznań, Rawa, Ruś, Sandomierz.
wojenny: aparat 92, 258, 428; dzielność 211; nakłady 90; pomoc 333; potrzeba osobami swemi odprawowana 22; potrzeby 67, 91, 117; służba (wojnę służyć, wojnie podlegać) 41, 72, 79, 256, 277, 279, 391, 396; sprawa 212; zaciąg 346; zob. consiliarii.
wojna (bellum) 163, 215, 218, 344, 436; domowa (civile) 265, 268, 270; gotowość ku 6; koronne 218; odprawować pod chorągwią 360; podnosić 2, 8, 84, 306; potrzeba gdańska 80; sposób prowadzenia 244; sumpta R. P. na 376; z Moskwą 96, 97; zasłużyć się na 193; zob. urzędnicy, Inflanty, Moskwa, Szwecja.
wojski, zob. krakowski, Krasnystaw, Oświęcim, Sandomierz.
wojsko 163, 208, 244, 331, 387; do dobrego rządu przywieść 253; inflanckie 263, zob. żołnierze; królewskie 263, 309, 315, 318, 319, 320, 391, 417, 422; liczba 350; moskiewskie 28; na kreski służy 213; pogańskie 134; położenie pod majętnością szlachecką 376; rokoszan 318, 320, 325, 326; rozpuścić 165; skonfederowane 355, zob. żołnierze, Sambor; tatarskie 386; tureckie 133; węgierskiego zbieranie 321; zbierać gromady i zagranicę wyjeżdżać 359; zwodzenie 317; żołnierstwa 343; zob. kara, leże, służebni, żołnierze, żołd, Kozacy, Lisowczycy, Moskwa, Sącz Nowy.
wokować zob. vocare.
wolności 36, 43, 53, 58, 67, 101, 138, 166, 305, 435;
i prawa 274, 300, 333;
i przywileje szlacheckie 61;
i stare prawa nasze 160;
i swobody 20, 295, 300, 301;
nasze 34, 62, 97, 154, 206, 415, 431, 436; nastąpienie na 273; spólne 167;
pomyłki 423;
pospolita 168, 223;
spólne 61;
starożytne 152, 169;
szlacheckie 24, 294, 346, 425; skazca 41; ubliżenie 41; uciśnienie 181;
wykroczenie przeciw 31;
zob. libertas.
wolny sobie 370.
wolontariusze 424.
woły 6, 398; powietrze morowe na 281; wywóz z Polski 27.
wotowanie (odwotowanie) 26, 27, 29, 106, 109, 110; na proposicią 269; na sejmie 233; na sejmiku 197, 434; odwotowani byli 111; w sądzie wiecowym 45.
wotum, wota (votum) 29, 239; braterskie 332; liczyć 370; na sejmie 137; na sejmiku 99, 183, 194, 330, 331, 368, 430, 433; obieranie per 371, 373; pluralitas 197; prioritas 434; rozdawać 108—111, 395; senatorów 361, 430; sędziowskie 47; terminowanie 196; zaczęte 266; zob. głosy.
woźny 1, 23, 64, 65, 86, 94—96, 111, 126, 199, 242; generał: zob. Gdowski, Peczkowski J., Szolthyszek St., Urzecki, Zieloński L.; królewski: zob. Brzeski M.; miejski: zob. Kraków; sądowy: zob. Oświęcim; ziemski: zob. Biecz.
wójt, wójtowie: skupowanie 147, 229; szlacheccy 303; w dobrach duchownych 277; zob. Bochnia.
wójtostwo: inkorporacja zob. Krosno, Myślenice, Wieliczka, Wiślica; krzepickie 397; nieskupne i skupne 277; zob. Kęty.
wóz 6, 111, 223.
wstępień 241.
wszeteczeństwo 43.
wybicia gwałtowne 126.
wybrańce 211, 377, 391, zob. żołnierze.
wygnać manu armata 143.
wykup zob. dobra, dzieci, zamek.
wylewy Wisły 364.
wyplondrowanie domu 107.
występki 43, 127; albo artykuły 38.
wywołać zob. moneta.
wywód zob. szlachectwo.
wywóz: rzeczy do obrony należących 255; wina 246; zob. konie, towary, woły.
wzdać in contumatiam 127.

Zabicie 38, 45, 66, 154, 347; przez najmity złoczyńce 22; z rusznicy 68, 227.
zabity 230, 248.
zaciąg 237, 268, 346, 404, 417, 419, 423.
zagrodniki 89.
zakonnicy 396.
zamek, zamki 131, 193, 333; inflanckie 34, 244 zob. Inflanty; naprawiać 211; niesądowe 192; obrona 212; oświęcimski 36; Palczowskiego 108; pograniczne 73, 80, 188, 208, 211, 237, 345; powiatów 234; puścić królowi szweckiemu 33; rewizja 362; szlachecki 28; wykupić 334; zob. Biały Kamień, Biecz, Chęciny, Czorsztyn, Kamów, Kraków, Lanckorona, Lubowla, Prusy, Sącz Nowy, Smoleńsk, Spisz, Szwecja, Ukraina.
zamieszanie: domowe 326; w R. P. 413; zob. rozruchy.
zamordowanie 231, zob. zabicie.
zapisy (inscriptiones) 378; na sądach wiecowych 47; o długi w urz. grodz. 235; zob. gród.
zapłata żołnierzom zob. żołd.
zasługi dworne 258; zasłużone zob. żołd.
zastawić, zastawne: nie mogą małoletni 147; sumy 174—175; zob. dobra, klejnoty, pieniądze.
zawiedzienie dóbr R. P. 256.
zboże 8, 82—83, 397; młócka i zwózka 10; myto na wodzie od 72; szlacheckie 83.
zbójce 223.
zbór zob. sługi, Kraków.
zbrodnie 417, 418.
zbroje 8, 26, 30.
zbrojnie 45.
zbytki zob. lex sumptuaria.
zezwolenie zob. konsens.
zgoda zob. konsens.
zgwałcenie zob. białogłowy, raptus.
ziemianin 39.
ziemia 68, 71, 164, 238, 358; zob. Chełm, Halicz, Lublin, Lwów, Przemyśl, Sandomierz, Siewierska, Zator; cudza ziemia.
ziemstwo (urząd ziemski) 68;
forum: o, dla: dobra ziemskie 382; mieszczan z szlachcicem i poddanym 217; mieszczan krzywdy 394;
pozew do 126, 382;
zob. pieczęć.
zięć 241.
zima 26, 213.
zjazd (conventus, conventiculum) 156, 158, 160, 181, 305, 318, 428, 430, 436; albo sejmik walny 53; generalny 56, 131, 198; nad zwyczaj (niezwyczajne, nad prawo, których prawo nie pochwala) 74, 75, 285, 295, 296; inny niż sejmik 311; połaniecki 11—16, 23; pospolity 162; prywatny 149, 288, 300, 301, 316, 317; przeszłe 309; publiczny 371, 408; rokoszowy zob. Jędrzejów; senatorski w Kaskach 15, 22, zob. Warszawa; szlachty 135—136, 149—158, 204—206, 304—314; udzielne 289; w Pińczowie 157; w Wiślicy 17, 20—23, zob. Wiślica; wielkopolski 57, zob. sejmik w Kole; wolny 114; Zygmunta III z ojcem zob. Rewel; zob. Jędrzejów, Kazimierz Dolny, Knyszyn, Koprzywnica, Korczyn, Lublin, Opatów, Osiek, Sandomierz, Stężyca.
złoczyńcy 222.
złote (floreni) 4, 5, 7, 82, 83, 117, 176, 178, 190, 212, 236, 244, 247, 248, 256—258, 276, 337, 349, 362, 363, 366, 379, 386, 425, 428; zob. czerwone złote.
złotnicy zob. Kraków.
złoto 4, 33; łańcuch 29; robione 361; rugi około 34; zob. moneta.
znak zgody naszej i słusznego obrania deputata 160.
zranienie zob. rany.
zniszczenie imienia 17.
zwierzchność R. P. 295; zob. król.
zwyczaj (consuetudo, obyczaj) 21, 77; Cracovienses 147, 249, 250; i odprawy ojczyste 295; i prawa stare 278; koronne 58; nasze 53; nowy 205; receptam in legem reasumować 362; stary (dawny, starodawny, zachowały, zwykły) 37, 43, 66, 67, 71, 72, 79, 101, 104, 121, 138, 149, 156, 174, 181, 186, 189, 191, 203, 211, 214, 227, 246, 352, 367, 371, 406, 418; wedle statutu 20; wybierania szosu 82.
zysk 361.

Żacy 198.
żałoba 33; o krzywdy 130; o majętności 36.
żniwa 163.
żołd (zapłata żołnierzom, zasłużone) 13—15, 22, 24, 26, 28—30, 42, 50, 67, 90, 102, 138, 141, 142, 144, 147, 166, 174, 176, 189, 213, 244, 263, 321, 325, 342—344, 346, 350, 351, 353, 358, 396, 423, 423—425; lisowczyków 417; pocztów prywatnych 10; tatarski 171; zob. asekuracja.
żołdy cesarskie 61.
żołnierze (żołnierscy ludzie) 9, 13, 34, 110, 122, 123, 132, 142, 144, 166, 171, 173, 189, 201, 210, 229, 234, 237, 244, 247, 295, 307, 317, 338, 342, 344, 354, 384, 424, 425, 436; bez przypowiedzenia służby 265; bunty 226; cudzoziemscy 10, 68, 344 zob. Kraków; draby 54; graniczni 15, 24, 25, 28—30, 67; inflancki 321, 323, 325, 331 zob. wojsko; konni (jezdni) 63, 75, 90, 116, 134, 163, 189, 387; kwarciani 211, 213, 214, 263, 337, 359, 377, 392 zob. Ukraina, Ukraina podolska; miejscy zob. Kraków; na obronę Węgier 255; najemni zob. Kraków; ocerklowany żeby był 226; Pieniążka 102; piesi 63, 75, 90, 102, 116, 117, 134, 189, 315, 387; porządek życia i sprawowania 75; powiatowy 337, 357, 377, 391, 400, 406; samborscy zob. wojsko skonfedero-

wane; sedicie 409; skonfederowany 227, 342, 358, 416 zob. wojsko, Ukraina; służba 189, 190, 233, 265; stary zob. Radecki J.; stołeczny 344, 351; swawolni (ekscesy, szkody) 174, 253, 257, 358; ułomniejsi 245; wojewódzcy 138, 141, 271, 427, zob. Szafraniec St.; z Prus 78; zaciągi na 165; zamkowi zob. Kraków; zob. leże służebni, wojsko, Kraków, Podole, Smoleńsk, Śląsk.
żona 281; które nałożnicami były 216; szlacheckie 52, 133, 220, 222, 249, 294; zob. mieszczanie.
żupnik 236, 395; zob. krakowski.
żupy 26, 54, 193, 382, 397; arenda 104, 186, 380; cudzoziemcy aby nie byli w 193; ruskie 72; zob. Ruś, Kraków, Wieliczka.
żydzi 78, 79, 191; cel i myt aby nie trzymali 193; dochodów i podatków koronnych aby nie trzymali 381; dzierży olborę w Olkuszu 147; pobór od win wybierać przez 143; podatek jednorazowy od 386–387; pogłówne 211, 213, 386, 387; przyjęcie do konfederacji 119; statut o 72; zob. kara i indeks osób.
żywność 9, 10, 208; zob. Kraków.

ANTYKWARIAT
DOM KSIĄŻKI DOM
D No

Sprostowania.

	zamiast:	*ma być*:
Str. 132, w. 9 *oddołu*	zapewne Spytek	zapewne Achacy
„ 132 „ 16 „	rozpoczął się 27 grudnia 1587	rozpoczął się 10 grudnia 1587
„ 134 „ 1 „	Firlej Andrzej	Zebrzydowski Mikołaj
„ 150 przyp. 1	1588	1590
„ 165 w. 1 *oddołu*	Brutti Aleksander sekretazr woj. mołdawskiego	kanclerz woj. mołdawskiego
„ 174 przyp. 1	1590	1591
„ 205 „ 4	272	972
„ 207 w. 1 *odgóry*	1590	1596
„ 212 przyp. 3	1589	1590
„ 218 w. 3 *oddołu*	Krzyski Stanisław	Kryski Stanisław
„ 230 „ 2 „	str. 177 uw. 6	uw. 7
„ 231 „ 4 „	Zygmunt II	Zygmunt III
„ 232 przyp. 2	II	I
„ 235 „ 1	II	I
„ 277 „ 1	1575	1576
„ 277 „ 3	I	II
„ 279 „ 1	II	I
„ 285 „ 1	229	299
„ 293 w. 1 *oddołu*	1605	1603
„ 299 „ 16 *odgóry*	Radmański	Radwański
„ 309 „ 8 „	Przypkowski Paweł	Przypkowski Jan
„ 329 „ 1 „	1606	1608
„ 353 „ 3 *oddołu*	Trzcieńca	Krzcięcic
„ 367 przyp. 1	313	280
„ 375 w. 6 *odgóry*	prieskiemu	pińskiemu
„ 377 „ 2 *oddołu*	Daniłowicz Jan Mikołaj	Daniłowicz Mikołaj
„ 390 „ 4 *odgóry*	Jan Bylicki Bylina	Jan Bylicki, Belina Jerzy Daniel z Leszczyn
„ 391 „ 17 „	poborów	poborców
„ 393 przyp. 1	I	II
„ 393 „ 2	I	II
„ 396 w. 1 *oddołu*	Daniłowicz Jan Mikołaj	Daniłowicz Mikołaj
„ 397 „ 12 *odgóry*	Stróża	Stróżna
„ 401 „ 18 „	Tabaczowski Adam	Tabaszowski Adam
„ 401 „ 19 *oddołu*	recerstwo	rycerstwo
„ 425 przyp. 5	366	376
„ 458 *kol.* 2	Plotnicki	Plotowicki

BIBLIOTEKA UP W

BIBLIOTEKA NAUKOWA
WAP
2651/I/3